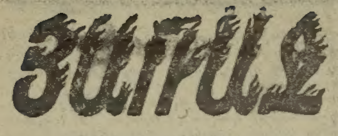

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր. Տար. 2200. Արտ. 3000 փր
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 1 Mars Կիրակի 1 Մարտ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7005 Նոր շրջան թիւ 2416 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԴԱՇՈՅՆ ԵՒ ԱՏՐՃԱՆԱԿ
Լիբանանի խորհրդարանին մէջ

Պէյրութէն կը հեռագրեն «Էսոշիէյ - թըտ Փրէս»ի (27 Փետր.).—

Լիբանանի խորհրդարանին ամէնէն աղմկալի եւ բուռն նիստերէն մէկը վեր - ջացաւ գիշերը, երբ ատրճանակներ եւ դաշոյններ երեւցան եւ երեսփոխանները իրարու վրայ յարձակեցան:

Ընդհարումին պատճառն էր վէճ մը ատենապետ Ահմէտ Ասատի ատատական խմբակցութեան եւ ընկերվարական—ազ - գայնական ճակատին միջեւ որուն նախա - գահն է Քամալ Ճումպլաթ:

Ուրիշ փոթորկալի նիստ մը տեղի ու- նեցած էր անցեալ երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Թայպէի դէպքերուն առ - թիւ (Հարաւ. Լիբանան): Ատենապետ Ա- սատի ընտրական շրջանն է այս աւանը, ուր երեք հոգի սպաննուած եւ 15 հոգի վիրաւորուած էին, երկու խմբակցու - թեանց միջեւ ծագած կռուի մը ընթաց - քին:

Հակառակ շատ մը ընդմիջումներու եւ բուռն սպառնալիքներու, երեսփոխան Քա- մալ Ճումպլաթ ամբաստանեց թէ ատենա- պետը ինք սարքած է Թայպէի դէպքը: Այդ միջոցին ատենապետին աներձագը, Սապրի Համատէ, ատրճանակ մը խլեց պաշտօնակիցէ մը եւ խոյացաւ Ճումպլա- թի հետեւորդներէն մէկուն վրայ: Ճումպ- լաթ իր դիմացը ելաւ եւ կուրծքը ցուցնե- լով պոռաց.— «Զա՛րկ, զարկ»:

Ուրիշ անկիւն մը երեսփոխան Մաճիտ Արսլան դանակ մը քաշելով, խոյացաւ Ճումպլաթի հետեւորդներուն վրայ, բայց ուրիշներ արգիլեցին: Ատենապետը ստիպ- ուեցաւ փակել նիստը:

Այս դէպքերէն վերջ դահլիճը նիստ դումարելով, որոշեց խնդրել նախագա - հէն որ առժամապէս փակէ խորհրդարանը կամ ջնջէ ներկայ արտակարգ շրջանը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ ստորագրուեցաւ Փետր. 27ին, բարեկամութեան դաշնա - գիրը Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ: Այս համաձայնութեան կարեւորութիւնը այն է որ միաժամանակ բանակցութիւններ կը կատարուին ռազ - մական ճակատի վրայ, ի հարկին պաշ - տպանելու համար իրենց գործակցութիւնը, հասարակաց վտանգի մը դէմ: Այսպէս կամ այնպէս օրակարգի վրայ է Պալքան - ներու պաշտպանութեան խնդիրը: Տաս - ներհինգ տարուան ընդհատումէ մը ետք, Անգարայի դաշնագիրը առաջին փորձ մըն է, ի խնդիր շրջանային համաձայնութեան մը:

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ տեղի ունեցան Քա - րաչիի մէջ (Փաքիստան), արտ. նախա - րար Զաֆրուլլահ Խանի դէմ: Ոստիկանու- թիւնը ձերբակալեց 721 հոգի եւ ցուցա - րարները ցրուեց բիրերով:

ՌՈՒՍ ՊԱՏՄԱԳԻՐ մը, Նիկոլա Դեր- ժաւին, մեռաւ Լենինկրատի մէջ: Մասնա- գէտ էր սլաւ ժողովուրդներու պատմու - թեան եւ հիմնադիրը Սլաւական Կոմի - տէին:

ՆՈՐԷՆ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովի Փետր. 17ի նիստին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, ելմտացոյցի քննութեան առթիւ:

Երեսփոխան Թէլքէլիօղլու գանգատե- ցաւ թէ «պետական պաշտօնատուններու մէջ կը վխտան 14–18 տարեկան մեքենա - գրուհիներ: Իրաւունք չունինք փճացնելու այս աղջիկները»:

Յետոյ խօսք առաւ երեսփոխան Պել- կիճ, բողոքելով «Մ ...ւէյէթճիլէր» ընկե - րակցութեան լուծման դէմ: Այս առթիւ ըսաւ թէ ինք խստիւ հակառակ է ցեղա - պաշտութեան եւ Թուրանականութեան եւ այս ուղղութեամբ ալ հաւաստիք տուած է վարչապետին: Յետոյ շարունակեց.

— Ես հակառակ եմ ազգին անհատնե- րը իրարու դէմ լարելու կոչուած ցեղա - պաշտական գաղափարին: Սակայն ամէն երկրի մէջ փոքրամասնութեան խնդիր մը կայ: Ստիպուած չենք իբրեւ Թուրք մեր կուրծքին սեղմելու անոնք որ «Թուրք եմ» չեն կրնար ըսել, թէեւ մեր հացը կ'ուտեն»:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ կը հա- ղորդեն թէ ստացած են Ամեն. Հայոց Կա- թողիկոսին կոնդակը, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի Արեւմտեան Եւրոպայի հայր. պատուիրակ կարգելու մասին.— Սերովբէ Վ. Երուսաղէմ հասած է ողջ եւ առողջ:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ մեռած է հրամանատար Գրնուա տ'Ազի, որ Ա. Մեծ պատերազմին առեն գործօն դեր կատարած էր, փրկելու համար Մու- սա Լերան ժողովուրդը: Այնուհետեւ միշտ ալ մնաց բարեկամ եւ յաճախ կը մասնակ- ցէր հայկական հանդէսներու: Վերջին պատերազմէն ի վեր մեկուսացած էր հան- րային կեանքէ, առողջական պատճառնե- րով:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՃԱԿԱՏԻՆ սպարապե - տը, զօր. Րիճուէյ, պաշտօնապէս հա - ղորդեց թէ կարգ մը փոփոխութիւններ կատարուած են ընդհ. հրամանատարու - թեան մէջ: Մառէշալ Ժիւէն, Կեդր. Եւրո- պայի ցամաքային ուժերուն հրամանա - տարը, այսուհետեւ պիտի հրամայէ ցա - մաքային, ծովային եւ օդային միացեալ ուժերուն, իսկ Րիճուէյի օդանաւային փոխ—հրամանատարութեան պաշտօնը, զոր կը վարէ անգլիացի Սոնտըրս, պիտի փոխանցուի ամերիկացի սպայի մը, հա - ւանաբար զօր. Նորսթէտի: Կրնայ ըլլալ որ այս վերջինը Ուաշինկթըն կանչուի, իբրեւ օդատորմիղի սպարապետ: Այն ա - տեն Անգլիացի մը պիտի վարէ Կեդր. Եւ- րոպայի օդանաւային հրամանատարու - թիւնը:

83 ԹՈՆՆՈՑ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ ՄԸ պիտի պայթեցնեն Թնդանօթով, Մ. Նա - հանգներու նոր ռազմափորձերուն մէջ, ի ներկայութեան 20,000 զինուորներու:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՆՈՐՈՅԹՆԵՐՈՒ մեծ վարպետը, Տիոր, դատ բացաւ 16 կեղծա- րարներու դէմ: Կը պահանջէ 35 միլիոն ֆրանք հատուցում:

ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐՈՒ՞ ԽՆԴԻՐԸ
եւ ուրիշ կ...

Երէկ ամփոփած էինք Մ. Նահանգ - ներու արտաքին նախարարին բացատրու - թիւնները՝ Այզընհաուըրի քաղաքական բանաձեւի մասին:

Երեսփ. Ժողովին արտաքին գործե - րու յանձնախումբը Փետր. 27ին միաձայ- նութեամբ վաւերացուց այդ բանաձեւը, որ կը դատապարտէ անցեալ դաշնագիր - ներու «խեղաթիւրումը» Խ. Միութեան կողմէ եւ «յոյս կը յայտնէ» գերի ժողո - վուրդներու ազատագրման մասին:

Միեւնոյն օրը Ծերակոյտը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, 79 ձայնով վաւերա- ցուց բանաձեւ մը որ նոյնպէս կը դատա - պարտէ Խ. Միութիւնը, Հրեաներու եւ ու- րիշ փոքրամասնութեանց դէմ սարքած հալածանքներուն առթիւ:

Արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահը, Ուայլի, ըսաւ թէ բովան - դակ աշխարհ նողկանք կը զգայ Խ. Միու- թեան եւ իր արբանեակներուն հակասե - մական պայքարին հանդէպ: Այս առթիւ ձաղկեց Չեխոսլովաքիոյ խեղկատակ դա- տավարութիւնը, Մոսկուայի բժիշկնե - րուն դէմ եղած ամբաստանութիւնները, եւ ուրիշ դէպքեր որոնք յանգեցան յարա- բերութեանց խզման՝ Իսրայէլի հետ:

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ Երեսփ. Ժո- ղովի յանձնախումբին քուէն յաղթանակ մըն է Այզընհաուըրի եւ արտաքին նախա- րարին համար, որոնք խստորէն կը քննա- դատուէին թէ աւելի ուժգին ձեւ մը չեն տուած բանաձեւին: Վաւերացուած բա - նաձեւը պարզապէս կը մեղադրէ Խ. Մի - ութիւնը թէ խեղաթիւրած է Բ. Աշխար - համարտի ընթացքին կնքուած համա - ձայնութիւնները, «գերութեան մատնելով ազատ ժողովուրդներ»:

Երեսփոխան մը, որ չորս տարի մա- քառած էր ամբողջովին ջնջել տալու հա - մար Եալթայի համաձայնութիւնը, չէ կրցած խստացնել բանաձեւը: Վիճաբա - նութեանց ընթացքին 12–15 փոփոխու - թիւններ առաջարկուած էին, բայց բոլորն ալ մերժուեցան:

Ամերիկեան թերթերը մասնաւորա - պէս կը յիշեն թէ 15 տարիէ ի վեր առա - ջին անգամ է որ արտաքին գործերու յանձնաժողովը միաձայնութեամբ կը քուէարկէ կարեւոր բանաձեւ մը:

× Պ. Տալըս, արտ. նախարարը, վի- ճաբանութեան մը առթիւ դիտել տուաւ թէ ինք պաշտօն ստանձնած է «սրբագրե - լու այն սխալները որոնք իրարու վրայ դիզուեցան վերջին քսան տարիներու ըն - թացքին»:

ՍԹԱԼԻՆ-ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ տեսակցու - թեան մը խնդիրը երբեք չէ քննուած Մոս- կուայի մէջ, համաձայն ամերիկեան շըր - ջանակներու: Խ. Միութիւնը վերապահ դիրք մը բռնած է այս հարցին առթիւ: Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանութիւնը մերժեց որեւէ կարծիք յայտնել այս մա - սին: Խորհրդային թերթերը շատ չեն զբաղիր այս հարցով: Բայց միշտ կը շեշ - տեն թէ Սթալին պատրաստ է մասնակ - ցելու դիւանագիտական որեւէ ձեռնարկի որ կրնայ վերջացնել Քորէայի պատե - րազմը:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ Փետր. 27ին ստորագրեց այն համաձայնութիւնը որով յանձն կ'առնէ վճարել 1,090,000,000 սթերլինի պարտք մը: Ասոր մէկ մասը մը- նացած է նախահիթլերեան շրջանէն: Գլխաւոր պահանջատէրերն են Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները:

ՕՐԱՏՈՒՐԻ ՋԱՐԴԻՆ գլխաւոր պա - տասխանատուն, գերման զօր. Լիմմեր -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

Դ.

Առաւօտանըայ,
Վաղըն լուսանըայ,
Աստուած բաղցրանըայ:

Այսպէս կ՚երգէինք մենք, Արեւելքի տղաք, երբ լոյսը կը հարմանար մեր գըլխուն վերեւ: Բայց եթէ ինծի հարցնեն՝ պիտի ըսեմ թէ Միլան առաւօտ չունի երբեք: Կը վայլէ՞ր դժբախտութիւնս յիշեցընել ինծի, ամէն առաւօտ խաբելով զիս թէ գիշեր է տակաւին կամ աղամամուռ: Հայթուխ Մարիամին չափ հասակ նետած կ՚ըլլար Լոմպարտիոյ արշալոյսը՝ չատո՜նց, բայց եւ այնպէս չէիր կրնար ըսել թէ լոյսը աղջիկ է կամ մանչ:

Եւ սակայն չսպասեցինք: Ես, Ժան Պալար, Լիւք-Անտրէ Մարսէլ եւ Տորք գացինք տեսնել Պրէրայի պալատը:

Միլանի հիւսիսային թաղին մէջ լայնանիստ շէնք մըն է այս պալատը, շինութիւն ԺԷ. դարու, որ վանքի մը տպաւորութիւնը կը թողու առաջին առթիւ: Այստեղ հաստատուած են Գեղարուեստից Ակադեմիան, Աստղադիտարանը, Մատենադարանը, Թանգարանը: Մենք այցելութիւն տուինք միայն Թանգարանին, — գոյներու տաք լողանք մը եղաւ մեր արագ այցելութիւնը:

Կէս-օրէն ետքը՝ ես, Փօլատ եւ Տորք կը վազենք Սքալա, — աշխարհի մեծագոյն օփերաներէն մին, որ շինուած է 1778ին, (1943ին մեծապէս վնասուեցաւ օդանաւային ռմբակոծութիւններէն, բայց վերաշինուեցաւ հաւատարմօրէն եւ ճշգրտօրէն, ու բացումը կատարուեցաւ 1946 Մայիս 11ին: Արտաքնապէս բացառիկ տպաւորութիւն մը չի գործեր անցորդին վրայ, այցելուն ներսն է միայն որ կրօնական երկիւղած յափշտակութեան կը մատնուի հրաշալոյս եւ փարթամ դահլիճին ի տես ու մարմարակերտ սիւներուն, գրասանդներուն եւ կիսանդրիներուն: Իտալացի համակրելի երիտասարդ մը, որ ծանօթ է Փարիզի Օփերային, մեզ պտըտցուց Սքալայի Թանգարանի բաժնին զանազան մասերուն մէջ, ուր գլխաւոր տեղը կը գրաւէ Վէրտին՝ իր դաշնամուրներով, իր ձեռագիրներով, իր գրենական առարկաներով եւ իր... սիրուհիին նկարներով:

Տոմէն, Պրէրայէն եւ Սքալայէն զատ, ուրիշ պատմական յիշատակարաններ ու վայրեր չկրցայ տեսնել, — այնքան սուղ էր ժամանակս: Միւս կողմէ, Իտալիան այն երկիրն է, ամբողջութեանը մէջ թանգարան մը, զոր ճանչնալու համար անհրաժեշտ են ամիսներ: Իմ ընթերցումներս ինծ կուտան պատմական, գրական, ֆոլքլորիկ անհատնում ծանօթութիւններ, բայց բոլոր իմ հաւաքած այդ ծանօթութիւններս զետեղելու համար իրենց միջավայրին ու ժամանակին մէջ՝ հարկ է պտըտիլ քաղաքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ, կենդանացնելով պատմութիւնը այս երկրին, որ ժամանակ մը իր տիրապետութիւնը տարածեց ամբողջ աշխարհի վրայ:

×

Այժմ մտնենք հայ գաղութին մէջ:

Միլան մայրաքաղաքն է Իտալիոյ հայութեան, որուն թիւը կը հաշուեն 800-900: Կէսը կը բնակի Միլան: Մնացեալը՝ ցանուցրիւ գլխաւոր քաղաքներու մէջ, — Հռոմ (70-80 հոգի), Վենետիկ (գրեթէ նոյնքան), Փատովա, Թորինօ, Պոլոնիա, Պարի, Թրիէսթէ (40-50 հոգի), Սան Սափա (տարագիրներ, որոնք ապաստան գըտած են միջազգային գաղթակայանին մէջ, մեծագոյն մասը՝ Պելկրատէն, մասմըն ալ Ռումանիայէն, — «Անչան» կ՚աշխատի զանոնք փոխադրել Հարաւ. Ամերիկա, (արդէն մեկնած են 40 հոգի, մեկնումի իրենց կարգին կը սպասեն 68 հոգի): Պատերազմի տեղափոխութեանց յիշատակ՝ Իտալիոյ հայ գաղութը ունէր նաեւ 350 տարագիրներ, նախ տեղաւորուած՝ IROի կայաններուն մէջ, յետոյ սակայն Անչայի ջանքերով 300ը փոխադրըուեցան Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկա, մնացեալ 50ը կը սպասեն Հարաւ. Իտալիոյ մէկ անկիւնը:

Ամբողջ Իտալիոյ մէջ Միլանի հայութիւնն է, որ կազմակերպուած է, — ունի իր Վարչութիւնը, որ ճանչցուած է տեղական իշխանութենէն Comitato Armeno d'Italia *(Իտալիոյ Հայոց Վարչութիւն) անունով: Ունի իր ծրագիր-կանոնագիրը: Կը վայելէ առանձնաշնորհ մը, — ծննդեան, ամուսնութեան, ազգութեան, բարի վարուց վկայագիր կամ պաշտօնաթուղթ տալու արտօնութիւն, որ, ժամանակին, մեծ դժուարութեամբ ստացուած է Ֆաշական կառավարութենէն:*

Գաղութը ունի, նոյնպէս, Հայ Տիկնանց Միութիւն մը, որուն կ՚անդամակցին Միլանի գրեթէ բոլոր հայ տիկինները եւ օրիորդները: Նախագահուհին է Տիկ. Զուարթ Սէֆէրեան, փոխ-նախագահուհին՝ Տիկ. Լիւսի Արզումանեան, քարտուղարուհին՝ Տիկ. Նուարդ Տիլսիզեան, գանձապահուհին՝ Տիկ. Պերճուհի Ալէմշահ: Ազգանուէր, անխոնջ եւ եռանդուն Հայուհիներ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Զրոյց Ահարոնի հետ

ԽՄԲ.— Վերջերս արտատպեր էինք հատուած մը՝ այս գրութեան Ա. մասէն: «Անդաստան»ի Գ. թիւը, որ լոյս տեսաւ առջի օր, կը պարունակէ վերջին մասը, որմէ կը քաղենք հատուած մը եւս: Այս առթիւ ըսենք որ մեր աշխատակիցը, Կ. Փօլատեան հատորի մը վերածած է գրական զրոյցներու այս շարքը որ պիտի հրատարակուի մօտերս:

— Մօտէն ճանչցած ես Վարուժանը, ինչպէս նաեւ Սիամանթօն: Չե՞ս ուզեր խօսիլ անոնց մասին: Ի՞նչ յիշատակներ պահած ես:

— Այո, մօտէն ճանչցած եմ երկուքն ալ: Սիամանթօն զիս շատ կը սիրէր: Ծարօրինակ տղայ մըն էր, չէր բարեւէր ամէն մարդու, հպարտ, միշտ գլուխը բարձր: Կ՚ուզէր զիս հակադրել Վարուժանին: Խորքին մէջ բարի տղայ մը, սաքուր երգիչ, ինչպէս էին իր երգած յեղափոխականները, անոնց խումբին նման փայլակնացայտ...: Խելացի մարդ էր ու շատ մը աղջիկներ սիրահարած էին իրեն: Աւելի շատ ինքն էր այդպէս յայտարարողը: Իր աչքերուն վրայ մեզ զրպարտող պատմութիւններ կը պատմէր յաճախ:

Բայց մինչեւ հիմա ես կը կասկածիմ թէ արդեօք կոյս չմեռա՞ւ ան, ինչպէս Դուրեանն ու մեծարենցը: Դէպք մը պատմեմ: 1912ին էր Պոլիս. Վարուժանի հետ կը քալէինք, մտերմաբար խօսակցելով: Կը խօսակցէինք գրականութեան վրայ, ուրիշ նիւթերու: Աւելի շատ ես էի խօսողը: Ընդհատ խօսող էր Վարուժանը: Ընդհանրապէս լուռ էին այդ տղաքը: Չէին պոռար, բան չէին պահանջեր իրենց ժողովուրդէն, չէին զատապարտեր... Կը բաւականանային ստեղծագործելով: Կը գրէին ու կը լռէին:

Ծխոտ էր Վարուժանը: Առանց հասկնալու ապուշ բաներ ըսած էին իր երգերուն վրայ: Նոր լոյս տեսած էին իր Հեթանոս Երգերը: Հաստահասակ երեւոյթ մը ունէր ան, գլուխը կախ: Ես միշտ կը խթանէի զինքը: Շատ լաւ կը յիշեմ որ ըսի.

— Դանիէ՛լ, ի՞նչ է, աղբանոցի մէջ բուսած ծաղի՞կ ես...:

Բարի աչքերը դարձուց ինծի համեստ, խոնարհ շեշտով մը արտասանեց հետեւեալ խօսքերը.

— Կը խորհիմ թէ գործիս մէջ, բան մը կայ կեանքէն...:

Մե՛ծ Վարուժան, ի հա՛րկէ կար... Իր գործին մէջ կա՛ր իր ժողովուրդը, իր ցեղին կեանքը, ցեղին սիրտը...:

— Ի՜նչ հրաշալի տղաք էին, ի՜նչ հրջան...: Անցնինք սակայն, Ահարո՛ն, ու գանք մեր օրերուն: Ի՞նչ կը խորհիս արդի հայ գրականութեան մասին:

— Սփիւռքի թէ Հայրենիքին մէջ կը շարունակուի ճիգը...: Անուննե՛ր, խոստումնե՛ր, ոմանք գտած արդէն իրենց Աստուածը, ուրիշներ, փնտռելու վրայ: Կանգ չէ առած հոսանքը: Հոսուն ջուրն է, կարմրախայտ ձուկերով լեցուն: Խոստումներ՝ շա՜տ, ամէն կողմ, անակնկալներ՝ քիչ: Փարիզը գաղաթ է միշտ:

— Ըստ քեզի՝ ի՞նչ նուաճումներ արձանագրած ենք վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, ի՞նչ աւելցած է քու սերունդիդ ժառանգութեան վրայ եւ ո՞ր մարզին մէջ...:

— Ընդհանուր ձեւով մը խօսելով եւ առանց անուններ տալու, կը խորհիմ թէ արձակին մէջ է որ աւելի նշանակալից նուաճումներ ըրած ենք, եւ այս թէ՛ այստեղ, Սփիւռքի, թէ՛ Հ. յրենիքին մէջ:

— Ի՞նչ է պատճառը. անո՞ր համար արդեօք որ բանաստեղծութիւնը չի հանդուրժեր միջին եզրերու, թէ կ՚ապրինք անբանաստեղծ դարու մը մէջ...:

— Թերեւս երկուքն ալ...: Բայց պէտք չէ վախնալ այդ միջին, միջակ բառերէն: Գիտես Ցոյներուն Ոսկեղէն միջինը: Ո՛չ ոք պէտք է կարծէ թէ հանճար մըն է ինք, մանաւանդ մենք Հայերս: Ես չեմ վախնար այդ բառերէն, նոյնիսկ եթէ անոնցմով որակեն իմ գործս: Պէտք է աշխատիլ, տալ ինչ որ կրնայ մարդ. մնացածը ձգել որ ապագան ճշդէ: Հոս ըսեմ թէ մեր ազգային մեծագոյն վէրքը մեծամոլութիւնն է: Տաղա՜նդը, կայ, բայց հանճարը պակաս է: Օշական, Կ. Զարեան, — զանց կ՚ընեմ ուրիշներ,— մեծամոլներ են, ուրովհետեւ ինքնուսոյցներ են (օրուտխտաքր):

— Ի՞նչ կը խորհիս Սփիւռքի հայ գրականութեան ապագային մասին: Ո՞ւր պիտի յանգի ան. կը քալենք դէպի ո՞ր ապագան:

— Ես յոռետես եմ. առանց ժողովուրդի, առանց մայր հողի, առանց պետական կազմակերպութեան շատ հեռու չենք կրնար երթալ:

— Եւ սակայն, ուրիշ ի՞նչ ունինք ընելիք, միակ զէնքն է որ մնացած է մեզի: Երբ մեր այս վիճակին բարձումը մեզմէ կախուած չէ ամբողջովին, երբ ինկած ենք այս քաոսային ծովուն մէջ, ինչպէս կ՚ըսէիր, ի՞նչ պիտի ընենք:

— Պիտի շարունակենք ստեղծագործել, մեր դէմքը միշտ դէպի Արեւելք: Աշխատի՛նք, քիչ մը կենանք, բայց դարձեալ դառնանք դէպի Արեւելք, դառնանք ու խաչակնքենք...:

— Չե՞ս կարծեր թէ հայ գրողը, հայ բանաստեղծը պարտականութիւններ ունին այս ցիրուցան ժողովուրդին հանդէպ: Կ՚ըսես, ստեղծագործենք, շարունակենք դիմանալ, սպասել, ապրիլ. բայց ո՞վ պիտի ապրեցնէ այս զանգուածը, եթէ ոչ...

— Ի հա՛րկէ, ի հա՛րկէ, ամէն մարդ ու կազմակերպութիւն պէտք է կատարէ իր պարտականութիւնը, դպրոց, մամուլ...: Իմ գործս չէ, կ՚ատեմ վէճերը, կ՚ատեմ քաղաքականութենէն հոսող հրէշը: Իմ գործս չէ: Եթէ ուրիշներ կ՚ուզեն կրնան, թող ընեն: Ես քաշուած եմ անկիւն մը եւ կը գրեմ: Եթէ այս երգերս կրնան բան մը ընել, լա՛ւ... Բայց աւելի զատ ո՛չ մէկ ուրիշ բան...: Հանրային կեանքը զիս կը յափրեցնէ: Այսպէս եմ ես, գիտես, ես ապաստանած եմ... ի՞նչպէս ըսեմ...

— Ապաստանած ես հայ կեանքին լուսանցքին վրայ, այն միակ մաքուր վայրին, ուր կարելի է դեռ հանդարտօրէն աշխատիլ, ստեղծագործել:

Այո՛, այդպէս: Կ՚ունենայի հոգիս. զուարթ ալմուկները չեն հասնիր մինչեւ հոս: Երբեմն արձագանգներ... ո՞վ ինչ կ՚ընէ, ո՞վ կ՚ապրի, ո՞վ կը մեռնի: Կ՚իմանամ այդ բոլորը, թէեւ յաւակնոտ ուշ: Թէքէեանին մահը լսեցի ժամանակ մը յետոյ: Խաչակնքեցի մրմնջելով. «Աղնիւ ձէթով վառող կանթեղ մըն ալ մարեցաւ...»: Երբ լսի՛ Օշականին մահը, չխաչակնքեցի թերեւս, բայց ըսի. «Մորտակուեցաւ մեր գրականութեան մէթրական դրութեան ոսկի չափանիշը...»:

— Ի՞նչ ըսել կ՚ուզես, Ահարոն, մէթրական դրութեան չափանիշ ըսելով...: Այն՝ թէ Օշականը հաստատուն, անփոխարինելի չափ մըն էր, մետրի այն կտորը որ պահուած է թանգարանի մը մէջ, որ ո՛չ կ՚երկարի, ո՛չ կը կարճնայ. կը չափէ ամէն ինչ ճիշդ, բայց իր չափով...

— Այո՛, ի՛նչ կ՚ուզես հասկցիր, ես ըսի, ա՛յդպէս: Ու դարձեալ՝ երբ լսեցի Շանթի մահը, ըսի. «Ե՞ս գիտեմ թէ ո՛վ է Շանթը. շատեր կ՚ողբային դատախազը, հանրային գործիչը, մանկավարժը եւ դեռ ինչե՞ր... Ես ըսի. «Մեռաւ տաղանդաւոր հայ գրող մը, մեծ թատերագիր-բանաստեղծ մը...»:

— Այո՛, սիրելի Ահարոն, ճիշդ է ըսածդ, բայց չե՞ս կարծեր թէ այսօր մեզի համար աւելի կարեւոր է դատախազը, հանրային գործիչը քան...

Վերադառնանք Սփիւռքի գրականութեան: Ի՞նչ պէտք է ընենք, ի՞նչ պէտք է գրենք: Չե՞ս կարծեր Ահարոն, թէ ազգային, ընկերային պատասխանատուութիւն մը ունին գրողները. մեր այս վիճակին մէջ մանաւանդ. ո՛չ պետական պաշտպանութիւն ունինք եւ ո՛չ ուրիշ նեցուկ. ո՞վ պիտի պահէ այս ժողովուրդը, ո՞վ պիտի սնուցանէ անոր հոգին, եթէ ոչ հայ գրողը, բանաստեղծն ու երաժիշտը: Արդ, ո՛չ մէկ կազմակերպուած աշ-

ՏՈՄՍԵՐ

1878էն ի վեր

Երկու օր առաջ, Բրիտանական խորհրդարանը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, մերժեր է քուէարկել օրինագիծը երիտասարդ երեսփոխանի մը, որ կ'առաջարկէր կիրակի օրերն ալ բանալ թատրոնները, սինեմաներն ու մնացեալ զբօսավայրերը եւ թոյլ տալ որ նոր սերունդը փութպոլ կամ քրիքիթ խաղայ այդ սուրբ օրը:

Հակառակ քուէ տուեր են ո՛չ միայն Չըրչիլի պահպանողականները, այլ եւ ընկերվարականները, որոնք արդիական ըլլալու համբաւ կը վայելեն շարք մը երեւոյթներու մէջ:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, «թըթու»ները բացատրեր են օրինագծին նըպաստաւոր քուէ տուողներուն թէ կիրակին Աստուծոյ յատկացուած օրն է՝ ըստ Աւետարանին ու եթէ ոեւէ մէկը կ'ուզէ անպատճառ այդ օրն ալ խնդալ–խաղալ, ազատ է, կրնայ օդանաւը առնել ու իջնել Մոնմարթր, ուր օրուան բոլոր ժամերուն եւ տարուան ամէն օրը — Ծնունդ, Աւագ Ուրբաթ կամ Զատիկ միասին հաշուելով— հարսնիք կայ՝ մայթերուն եզերքը կամ կապելաներէն ներս: Ժողովը նոյնիսկ մերժեր է նկատի առնել ուրիշ բանաձեւ մը, որ կը յանձնարարէ նշանակել մասնաւոր մարմին մը՝ բարեփոխել տալու համար ներկայ օրէնքը, որուն տարիքը 300էն աւելի է:

Աւանդապաշտ Անգլիան տարօրինակ սովորութիւններ եւ օրէնքներ ունի — մէկ մասը շա՜տ հին, միւս մասը բաւական նոր:

Ո՛չ, Անգլիացին — մանաւանդ գաւառը բնակողը — իրաւունք չունի կիրակի օրը թատրոն երթալու, բայց իրաւունք ունի՝ իրիկուան 5էն մինչեւ 10, գինետունը անցընելու:

Լոնտոնցին կրնայ, հանդերձ ընտանեօք, շարժանկար մը տեսնել կիրակի ժամը 3էն վերջ, բայց Եորքշըր կամ Տէվընշըր բնակողը չի կրնար:

Անգլիացին, մինչեւ 1908, կիրակի օրերը թանգարան ալ չէր կրնար երթալ, բայց այդ օրերուն իսկ ճնկելու իրաւունք տրուած էր իրեն: Երբ Լոնտոն էք, կիրակի օրը ճաշարան մը կրնաք գտնել: Երբ Լիվըրփուլ էք կամ Կլասքօ, անօթի կը մնաք:

Լոնտոնի մէջ, ուր կարգ մը թաղերու խանութները կը փակուին, օրինակ հինգշաբթի կէսօրէն ետք, չէք կրնար դեղագործէն ակռայի վրձին մը գնել, բայց կրնաք ակռայի փոշին առնել: Նպարավաճառը, որուն դուռը կէս մը բաց է այդ օրը, կրնայ ձեզի ծախել 500 կրամ կարոս, բայց իրաւունք չունի տուփ մը աղած ձուկ ծախելու:

Կարելի է համրել տակաւին հազարումէկ ուրիշ ընկալեալ սովորութիւններ եւ աւանդութիւններ, որոնց մեծ մասը ծիծաղելի է: Բայց ամէնէն կարեւոր եւ «աղուո՛ր» աւանդութիւնն է հետեւեալը — Անգլիացին կրնայ լուր օրերը անո՛ւշ–անո՛ւշ ճառ խօսիլ Հայերուն ի նպաստ, պայմանաւ որ կիրակիները աղօթէ Արեւելքի «ճէնթըլմէն»ին համար: Այս աւանդութիւնը կէտ առ կէտ կը յարգուի 1878էն ի վեր···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԿՈՒԶԵՆԻՆ

Ցնցել է մէրկ ճիւղերն իրար,
Խորհում է ծեր ընկուզենին,
Խորհում՝ անցած փառքի վրայ
Զօր, դեղնահեր ընկուզենին:
Կորցրել է տերեւ ու թուփ,
Թարմ ու կանաչ հրմայքը հին,
Մերկ ու խոժոռ կանգնել անշուք.
Լուռ, անճանաչ ընկուզենին:
Ու տատանուեց մի օր հըսկան
Հողմերի դէմ, չար կատաղի,
Ծըռըրնչալով անխօս ընկաւ, 666
Ձեղքելով տաք սիրտը հողի·
— Հէ՛յ···հէ՛յ··· կանչեց հողմը մոլի–
Տապալեցի քեզ վերջապէս,
Գոռոզամիտ հէք ծերունի,
Կ'ասե՞ս դարձեալ՝ անյաղթ եմ ես:
·· Մի՛ պարծենա, պառաւ աղջիկ,
Անզաւակ մայր չար խոհերի,
Քո անպտուղ, ամուլ կեանքով•
Խենթ աւերման ոգուն գերի,
Զա՛ր. անհրմայք, անգոյն, անձեւ
Քանի՜ քեզ պէս հողմ է անցել
Իմ ճիւղերից՝ պըտղադալար,
Պըտուղներից յորդ ու վարար:
Հիմա այդպէս ինձ մի՛ նայի,
Հրճուի տեսքից իմ ամայի,
Կանգնի՛ր մի պահ, դիտիր վերից
Տե՛ս, թէ որքա՜ն փոքրիկ շիւղեր
Ելնում են իմ արմատներից,
Ու դեռ պիտի բարձրանան վեր
Ու զարդարեն կեանքն իմ նորից,
Զարդն իմ յաւերժ ու անձնուէր՝
Պտուղ պիտի տան աշխարհին,
Պիտի դիզեն բերք ու բարիք,
Մինչեւ անցնին օրն ու տարին,
Ու ծերանան ինձ պէս նորից,
Ու ինձ պէս էլ ընկնեն մի օր,
Բայց, իմ զօրեղ արմատներից
Պիտի անին միշտ նորից–նոր,
Քանի դեռ կան սրմատներն իմ,
Ամուր խրրուած մայր–հողի մէջ,
Չկա՛յ վախճան իմ ճիւղերին,
Չկայ ինձ մահ, չկայ ինձ վերջ:

ՄԱՐՕ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

խատանք այս ճակատին վրայ. ամէն մարդ իր գիտցածը կ'ընէ, ամէն երգէ տարբեր ձայն մը: Ահա վերջինը՝ Ամերիկայէն: Անդաստանի վերջին հատորին մէջ անդրադարձած էինք անոր տեսակէտներուն, պաշտպա՛ած հայատառ գրականութիւնը, բայց···

— Ի՞նչ կ'ըսէ այդ գրողը:

— Պէտք է գրել նաեւ օտար լեզուներով. եթէ կորսնցուցած ենք, կ'ըսէ ան, հայ լեզուին դատը, աշխատինք գոնէ փրկել ոգին:

— Ամերիկահայ այդ պարոնը, որ կուգայ հարազատ հայ աւանդութենէ մը, կը սխալի բացարձակապէս: Թող ինք գրէ անգլիերէն, կամ ամերիկերէն, իր գիտնալիք բանն է: Անշուշտ իր տաղանդը պիտի կարենայ արժեցնել, քանի որ օժտուած տղայ մըն է: Բայց մենք հայերէն պիտի գրենք, սիրելի ընկեր, մենք Հայաստանին կը պատկանինք, ո՛չ թէ Ամերիկայի կամ Ֆրանսայի. չի կրնար տարբեր ըլլալ, հայ լեզուին ճանապարհով պիտի քալենք: Ո՛չ մէկ նահանջ այս մասին. ձուլում է եթէ ոչ, վերջնական կորուստ:

— Այո՛, Ահարոն, հազար անգամ իրաւունք ունիս. բայց տե՛ս, հոս Ֆրանսայի մէջ, ինչպէս եւ Ամերիկայի հայ նոր սերունդին հարիւրին տասը նոյնիսկ հայերէն չի գիտեր: Ուստի զուր է պնդել որ անոնք իրենց ազգային սնունդը հայ լեզուով ստանան: Սիւրմէլեանին առաջարկը երկու չարեաց փոքրագոյնն է: Հայ կեանքէն, հայ ոգիէն խօսիլ անգլիերէնով, կամ ֆրանսերէնով, նուազ վատ է քան երբեք չխօսիլ: Տարբերութիւն մը պէտք է դնել, օրինակ, Սարոյեանի եւ Սիւրմէլեանի մշակած գրականութեանց եւ Մայքըլ Արլէնի կամ Հանրի Թրուայեայի մը միջեւ: Առաջին երկուքը հայերէն գրականութիւն չըլլալով հանդերձ, ազգային գործ մը կը կատարեն, մինչ վերջին երկուքը կամ անոնց նմանները ո՛չ մէկ կապ ունին ոչ միայն մեր լեզուին, այլ եւ մեր հոգիին հետ:

— Այդ ձեւով՝ այո՛: Բայց ես կը պնդեմ որ եթէ կ'ուզենք ապրիլ ու տեւել, պէտք է մեր լեզուով գրենք: Եթէ կորսնցնենք մեր լեզուն, կորսնցուցած կ'ըլլանք ամէն ինչ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մինչեւ վերջին շունչը ամէն օր մէյ մէկ մաս կը կորուէր, կը բաժնուէր մարմինէն, որովհետեւ բոլոր վէրքերը նեխած էին գրեթէ, ու մինչեւ վերջին շունչը իր սարսափելի կացութեան գիտակցութիւնը ունեցաւ··· զարմանալի է···

Մագաղաթի պէս կարծր դէմքը ծերունիին կը կծկուէր անհամբերութեամբ, կարծես կը փափաքէր որ հեռանայինք: Հիւպատոսուհին դէպի ան հակեցաւ գորովանքով.

— Ջերմ ունի, աւելցուց, եւ այսպէս է օրերէ ի վեր, վէրքերը գոցուած են, բայց հոգեկան անբացատրելի հիւանդութիւնով մը կը տանջուի··· ըսին թէ բազմաթիւ ընտանիքի մը պետն էր, հողային ընդարձակ հարստութեան տէր եւ այսօր բան չէ մնացած. իր ընտանիքին բոլոր անդամները, թէ՛ այր եւ թէ կին, թէ տղայ՝ սպաննուած են ու ինքը մինակ մնացած է:

— Ի՞նչ գերագոյն դժբախտութիւն է իր ողջ մնացած ըլլալը, կը խորհէի իւրովի, ինչո՞ւ համար կ'ապրի, որո՞ւ համար կ'ապրի, ի՞նչ կարող է այլեւս սպասել այս սգաւորուած աշխարհիս վրայ··· Եթէ երբեք մոռնալու աստուածային մխիթարութիւնն ալ կարելի ըլլար, իրեն համար շատ ուշ էր արդէն··· ժամանակ չունի մոռնալու···

Յուսահատած իր համրութենէն՝ պիտի հեռանայինք ծերունիին սնարէն երբ մեզմէ մէկը հայերէն մէկ քանի բառ փոխանակեց քովինին հետ: Ինչպէս մեռել մը որ աչքերը կը բանայ՝ ծերունիին արտեւանունքը բարձրացան, շրթունքը դողաց՝ թեթեւօրէն գունաւորուած յուզմունքէն. ճակատին վրայ կնճիռները խորունկցան, իր աչքերը, իր ծերունի արիականի հանդարտ, գեղեցիկ, ազնուական աչքերը բարձրացուց մեր վրայ ու ամէն մէկերնուս սեւեռեց անսահմանելի արտայայտութեամբ մը: Չէինք գիտեր թէ տառապանքի սաստկութի՞ւն մըն էր ունեցածը թէ գոհունակութիւն: Աւելի մօտեցանք իրեն: Մեզմէ մէկը, բժիշկ մը, ծունկի եկաւ անկողնին եզերքը ու ձեռքը բռնեց··· այն ատեն նահապետը յուզմունքէն դողդողացող ձայնով մը հարցուց.

— Ամէնքդ ալ հա՞յ էք···

— Այո՛, ամէնքս ալ հայ ենք, հայրիկ···

Հիւպատոսուհին բնազդաբար զգալով ծերունիին հոգեկան պահանջքը, հեռացեր էր մեր խումբէն եւ պատուհանին կըրթընած՝ մատներով եզերքին վրայ ոեւէ դաշնակի եղանակ կ'ուրուագծէր:

— Ամէնքդ ալ հայ էք, կրկնեց ծերունին, զարմացած եւ կարծես հիացած ու աչքերը լեցուեցան արտասուքով···

Ուզեց նստիլ: Օգնեցինք իրեն: Ու երբ մեր գուրգուրալի եւ յուզումէ դողդոջուն ձեռքերը հանդիպեցան իր վշտագին եւ չարչրկուած մարմինին՝ կարծես անկարող այլեւս տոկալու, սկսաւ արտասուել առատօրէն: Արցունքը կ'իյնար երեսն ի վար ու կը կորսուէր ճերմակ մօրուքին մէջ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(Շար.)

տինկ, որ անհետացած է, կը փնտռուի անգլ. իշխանութեանց կողմէ: Ձերբակալման հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ վարիչները գաղտնի ժողով մը գումարեցին առջի օր, կասեցնելու համար անդամներու նուազումը որ կը շարունակուի ատենէ մը ի վեր: Միեւնոյն ատեն միջոցներ ձեռք պիտի առնուին Մարթիի կուսակիցներուն դէմ: «Իւմանիթէ» ամէն՝ օր մերկացումներ կը կատարէ Սեւ Ծովու երբեմնի հերոսին դէմ, «ոստիկանական գործակալ» անուանելով զայն: Միւս ամբաստանեալին, Թիյոնի արտաքսումն ալ անխուսափելի կը համարուի: Կուսակցութեան քարտուղարներէն Կիւյօ կը հաստատէ թէ փարիզեան շրջանի անդամներուն թիւը, որ 86,000 էր 1949ին, 74,000ի իջած էր 1951ին:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտ. եւ ելմտ. նախարարները Ուաշինկթըն հասան առջի օր: Պիտի ջանան խոհեմութիւն թելադրել՝ Ասիոյ մէջ: Պիտի բացատրեն թէ ինչո՞ւ չեն կրնար մասնակցիլ եւրոպական բանակին: Տնտեսական գետնի վրայ, պիտի փորձեն իջեցնել մաքսատուրքերը, բարձրացնել ոսկիին գինը եւն.:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ յայտարարութեան պայմանաժամը պաշտօնապէս երկարաձգուեցաւ մինչեւ Մարտ 5, միայն անհատներու համար:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ միջեւ կարգ մը պայմանագիրներ պիտի ստորագրուին, իբրեւ հետեւանք Պինոյի եւ տէ Կասփերիի տեսակցութեանց: Գլխաւոր խնդիրներէն մէկն է դիւրացնել իտալացի աշխատաւորներու մուտքը Ֆրանսա: Որոշուած է նաեւ փապուղի մը շինել Մոն Պլանի տակ եւն.:

ՍՈՒԷԶԻ վէճին կարգադրութիւնը կախում ունի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրէն, ինչպէս կը յիշեցնեն թերթերը: Անգլիա կը շարունակէ բանակցիլ Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ հետ, այդ պաշտպանութիւնը կազմակերպելու համար, գործակցութեան հրաւիրելով Եգիպտոսը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Թադէոս Գըլըճեանի, իր մօրը մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աղքատախնամ-Որբախնամ Միութեան վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը. 8, 123, 162, 203, 302, 356, 383, 405, 423, 444, 465, 484, 492, 514, 517, 541, 544, 577, 583, 647, 703, 712: Դիմել Պ. Յ. Փափազեանի, 3 ռիւ Լաֆայէթ, ստանալու համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկ. Տաճատ Տողրամաճեան, ինչպէս նաեւ Տողրամաճեան, Վարդանեան եւ Էօզպէքեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նամակով եւ բարենպատակ նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի զաւակին, վաղամեռիկ ՄԻՀՐԱՆԻԿԻ մահուան առթիւ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆր. Պ. Միսաք Փափազեանէ, (Ալֆորվիլ), ողբացեալ ՕՆՆԻԿ ՑԷՍՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ԻՍԻԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ հոգաբարձութիւնը Օր. Էլիզապէթ Տէմիրճեանի եւ Պ. Արշակ Էքշիեանի ամուսնութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Երիտասարդ զոյգէն 2000 Ֆր., Տիկին Տէմիրճեանէ 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Գարաքէլեանէ 1000, Տէր եւ Տիկին Քէլէշեանէ 5000, Պ. Պէօրծակեանէ 500 Ֆր.:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Նոր Սերունդի եւ դպրոցի հոգաբարձութեան, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30էն մինչեւ կէս գիշեր, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Կը նախագահէ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Սալ Ժան Ժոռէս Վոտէյի մէջ

Պանիէօլի մէջ, Նոր Սերունդը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը, այս երկուշաբթի ժամը 20,30ին: Պիտի դասախօսէ Պ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթը՝ «Առաջին Համաշխարհային պատերազմը եւ հայկական հարցը»: Կը հրաւիրուին բարեկամները, համակիրները եւ երիտասարդները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21,30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թռեվիզ, մէթրօ Քատէ: Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթը՝ «Զուարթնոց եկեղեցին»:

Մուտքը ազատ է բոլոր երիտասարդներուն: Հայերէնի դասերը ժամը ճիշդ 20ին:

Հ. Յ. Դ. Բանգարան

Շնորհակալութեամբ ստացանք, իրենց այցելութեան առթիւ.— Տիկին Տ. Սերենկիւլեանէ 2000 Ֆր., Տիկ. Ա. Փափազեանէ 5 տոլար, Գ. Մարգարեանէ եւ Տ. Ագնաւուրեանէ 500ական ֆրանք:

Վարչութիւն

22-րդ Տարեկան Ցերեկոյթ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 8 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Salle de la Chimie, 28bis Rue St. Dominique

Métro Solférino կամ Invalides

Կը մասնակցին Ֆրանսական սկաուտական միութիւնները եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերը: Արիները պիտի ներկայացնեն սկաուտական միջազգային կեանքէ կենդանի պատկերներ, երգեր եւ պարեր:

Մոգական լապտերով պիտի ներկայացուին տեսարաններ միութեան 1952ի գործունէութեան մասին:

Արենոյշները կը ներկայացնեն հայկական պարերու եւ գեղջկական տեսարաններու նոր շարք մը:

Մասնաւոր պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի նաեւ Մոլիէռի «Երեւակայական հիւանդը» Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ::

Մուտք 200 եւ 300 Ֆր.: [illegible]:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

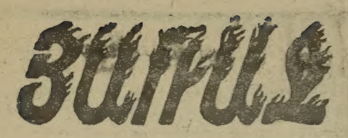

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 3 Mars Երեքշաբթի 3 Մարտ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7006 Նոր շրջան թիւ 2417 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ԵՒ Ֆրանսա

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ՇԱՀԻ, ԵԹԷ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԻ

Պ. Ռընէ Մայէր շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Սեթիֆի մէջ (Ալժերիա), ներքին եւ արտաքին կացութեան մասին:

Մասնաւորապէս ծանրանալով եւրոպական բանակի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած դաշնագիրներու մասին, վարչապետը յայտարարեց.

— «Եթէ Ֆրանսա ամբողջովին մերժէ այնքան դժուարութեամբ կնքուած դաշնագիրները, կը վախնամ որ կորսնցուցած ըլլայ վերջին պատեհութիւնը՝ Գերմանիան ենթարկելու այն երաշխիքներուն զորս պէտք է ձեռք առնել, ընդդէմ վրիժառութեան:

«Եթէ դաշնագիրները վաւերացուին, Ֆրանսա պիտի կրնայ իր վեթօն դնել (մերժել), երբ գերման դաշնակցային հանրապետութիւնը ուզէ մեզմէ աւելի կարեւոր ուժեր հանել Եւրոպայի մէջ:

Եթէ դաշնագիրները վաւերացուին, Գերմանիա պիտի չկրնայ վերակազմել իր մեծ սպայակոյտը, ոչ ալ զինուորական նախարարութիւնը, կամ մարտական ուժեր պահել:

Եթէ այս դաշնագիրները վաւերացուին, Գերմանիա իրաւունք պիտի չունենայ վերակազմելու իր սպառազինութեանց ճարտարագործութիւնը, ի շահ իրեն: Եթէ դաշնագիրները վաւերացուին, ամերիկեան օգնութիւնը փոխանակ ուղղակի Գերմանիոյ մէջ ծախսուելու, իրեն պիտի տրամադրուի միայն միջազգային մարմնի մը հսկողութեամբ:

Եթէ դաշնագիրները վաւերացուին, Ֆրանսա պիտի շարունակէ Գերմանիոյ մէջ վայելել հաւասար իրաւունքներ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ, հոն զօրք պահելու, որեւէ տագնապ դիմագրաւելու, Խ. Միութեան հետ բանակցելու համար:

Եթէ դաշնագիրները վաւերացուին, Ֆրանսա պիտի օգտուի Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն այն բացորոշ յանձնառութենէն թէ Եւրոպայի հողային ամբողջութեան դէմ որեւէ սպառնալիք պիտի համարուի իրենց սեփական ապահովութեան դէմ ուղղուած:

Ընդհակառակն, եթէ դաշնագիրները չվաւերացուին, երաշխաւորութեան ամէն ցանց պիտի փլի: Այն ատեն հարկ պիտի ըլլայ զայն վերաշինել աւազի վրայ, տաժանելի մթնոլորտի մը մէջ»:

Վարչապետը ուրիշ կարգ մը բացատրութիւններէ վերջ, շեշտեց թէ «կառավարութիւնը վճռած է անտեսել անոնք որ դուրսէն կ'առնեն իրենց նշանախօսքերը»: Ետքոյ հարցուց թէ ի՞նչ կ'առաջարկեն անոնք որ ժխտական դիրք մը բռնած են: «Ո՞վ պիտի ուզէր ստանձնել Ֆրանսան մինակ ձգելու պատասխանատուութիւնը. մինակ եւ առանց զինակցի՝ յարաճուն եւ բազմազան վտանգներու առջեւ»:

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Նոյն օրը ճառ մը խօսեցաւ զօր. տը Կոլ, իր կազմակերպութեան համագումարին փակման առթիւ: Նոյնպէս ծանրանալով եւրոպական բանակի դաշնագրին վրայ, զօրավարը յայտարարեց.

— «Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշնագիրը ամբողջովին անընդունելի է, իր ոգիով եւ տառով, յաւելուած ունենայ թէ ոչ. (կ'ակնարկէ Ֆրանսայի առաջարկած բարեփոխումներուն): Ամէն անգամ որ դէպքերը պարտադրած են, ափ մը ռազմիկներս մեր շուրջը գտած ենք շատ մարդիկ, նոյնիսկ ամբողջ ազգը՝ մէկ անգամ: Երկրորդ առիթը ներկայացաւ 1947ին, ազգային վտանգի մը պահուն, երբ, 1944–45ի ցոյցերէն ետք, Խ. Միութիւնը մատնեց իր բուն ձգտումը, — համաշխարհային տիրապետութիւն: Այն ատեն ոչ Մարշըլի ծրագիրը կար, ոչ ալ Ատլանտեան դաշինք»:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ Պ. Պինօ թոյլ վարուեցաւ Հռոմի մէջ, ընդունելով պաշտօնական զեկոյց մը «որ երբեք չի համապատասխաներ Ազգ. Ժողովին կողմէ իրեն տրուած հրահանգներուն»:

Իրազեկներու կարծիքով զօր. տը Կոլի հոսանքին այս ժխտական դիրքը կրնայ վտանգել դահլիճին դիրքը, քանի որ Պ. Մայէր մեծամասնութիւն շահեցաւ շնորհիւ անոնց 85 քուէներուն:

Այս միեւնոյն հարցին առթիւ տարբեր կարծիքներ ունին նաեւ Ֆրանսա եւ Գերմանիա, եւրոպական բանակին երկու գլխաւոր անդամները: Երկուքն ալ տարբեր կը մեկնեն Հռոմի մէջ տրուած որոշումները:

Արեւմտ. Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր Պոն վերադարձած ատեն, ըսած էր թէ վեց զինակիցները միաձայնութեամբ հաւանած են վաւերացնել դաշնագիրը, առանց վերաքննութեան կամ փոփոխութեան եւ թէ՝ բացի Ֆրանսայէն, բոլորն ալ անընդունելի կը նկատեն յաւելուածը:

Պ. Պինոյի վերադարձէն կէս ժամ ետք, Ֆրանսայի արտ. նախարարութիւնը յայտարարեց թէ Տոքթ. Ատընաուըրի հաւաստիքը չի համապատասխաներ իրականութեան:

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

(ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ, Ե[illegible] ԿՈՍԼԱՒԻԱ, Թ[illegible])

Ինչպէս հաղո[illegible], Յունաստան, Եուկոսլաւիա [illegible]ուրքիա Փետր. 28ին Անգարայի մէջ [illegible]ստորագրեցին բարեկամութեան եւ գործակցութեան դաշնագիր մը որով յանձն կ'առնեն միասնաբար ճակատիլ «որեւէ արտաքին ուժի դէմ»:

Ահաւասիկ դաշնագրին հիմնական կէտերը.—

1. Անդամակից ազգերուն սպայակոյտները պիտի շարունակեն գործակցութիւնը, իրենց կառավարութեանց հաղորդելու համար յանձնարարութիւններ՝ պաշտպանութեան վերաբերեալ խնդիրներու մասին:

2. Երեք երկիրները համաձայն են խաղաղութեամբ լուծելու իրենց վէճերը եւ փոխադարձաբար յանձն կ'առնեն չմիջամտել իրենց ներքին գործերուն:

3. Երեքը միասին պիտի խորհրդակցին հասարակաց խնդիրներու մասին, իրենց արտ. նախարարներու տարեկան ժողովներուն մէջ, ի հարկին աւելի յաճախ, քննելու համար միջազգային կացութիւնը:

4. Անոնք յանձն կ'առնեն չմասնակցիլ զինակցութեան մը կամ արարքի մը որ [illegible]

5. Այս դաշնագիրը չի խախտեր Յունաստանի եւ Թուրքիոյ իրաւունքները եւ պարտաւորութիւնները՝ իբրեւ անդամ Ատլանտեան դաշինքին:

Այս դաշնագիրը կնքուած է հինգ տարուան համար եւ բաց է ուրիշ երկիրներու առջեւ, պայմանաւ որ երեք երկիրները հաւանութիւն յայտնեն: Դաշնագիրը գործադրելի է երեք պետութեանց խորհրդարաններուն վաւերացումէն ետք:

Յունաստանի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ այս դաշնագրով երեք պետութիւնները «կառուցին զօրաւոր պատնէշ մը, այնպէս որ ոչ ոք պիտի փորձուի յարձակում գործել աշխարհի այս մասին վրայ»: Անշուշտ ակնարկը ուղղուած է Խ. Միութեան եւ անոր արբանեակներուն դէմ: Թուրքիոյ արտ. նախարարը Ֆուատ Քէօփրիւլիւ ըսաւ թէ դաշնագրին նպատակն է «զարկ տալ խաղաղութեան դատին»: Դաշնագիրը խմբագրուած է Ֆրանսերէն:

Մամր դէպքեր Թեհրանի մէջ

ԲՈՒՌՆ ՊԱՅՔԱՐ ՇԱՀԻՆ ԵՒ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Շաբաթ եւ կիրակի ծանր դէպքեր պատահեցան Թեհրանի մէջ, տեւելով 36 ժամ: Մէկ հոգի սպաննուեցաւ, 24 հոգի վիրաւորուեցան:

Տոքթ. Մոսատեղ անմիջապէս պաշտօնանկ ըրաւ բանակին եւ ոստիկանութեան հրամանատարները, խորտակեց՝ ոստիկան գրաւելու փորձ մը եւ վստահութեան քուէ պահանջեց խորհրդարանէն:

Ցոյցը տեղի ունեցաւ շաբաթ իրիկուան դէմ, երբ լուր տարածուեցաւ թէ Շահը արտասահման պիտի երթայ անորոշ ժամանակով: Կ'ըսէին նաեւ թէ այս մեկնումը հրաժարում է եւ թէ խնամակալութիւն մը կազմուած է, մասնակցութեամբ Տոքթ. Մոսատեղի:

Այս լուրերուն վրայ բազմութիւն մը խռնուեցաւ պալատին առջեւ, աղաղակելով, — «Մենք կը պահանջենք որ հոս մնայ մեր սիրելի Շահն Շահը»: Վեհապետը պատգամ ելաւ խոստացաւ յուզուած եւ ըսաւ թէ քանի որ ժողովուրդը կ'ուզէ, պիտի մնայ: Ձայնը կը դողար եւ հազիւ կրցաւ խօսիլ:

Շահին կուսակիցները յարձակեցան Տոքթ. Մոսատեղի բնակարանին վրայ, խորտակեցին առջեւի երկաթեայ դուռները եւ դարպասը մտան «ճիփ»ի մը առաջնորդութեամբ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ վարչապետը Երեսփ. Ժողով փոխադրուեցաւ իր անկողինով եւ սկսաւ խորհրդակցիլ սպայակոյտին հետ:

Կիրակի օր Երեսփ. Ժողովը մասնաւոր նիստ մը գումարեց, քննելու համար «եռապատիկ ստիպողական» բանաձեւ մը, որ հաւատարմութիւն կը խոստանար Շահին, բայց միեւնոյն ատեն կը պաշտպանէր Տոքթ. [illegible] նախարարը, Հուէյն Ֆաթեմի, շատ ծանր գտնելով կացութիւնը, յայտարարեց թէ վարչապետը 48 ժամէն պիտի հրաժարի, եթէ Ժողովը չպաշտպանէ զինքը պալատական դաւերու դէմ:

Ցոյցերը նոյն օրն ալ շարունակուեցան: Խումբ մը ցուցարարներ փորձեցին գրաւել Թեհրանի ռատիօն, բայց զօրքը իզերեւ հանեց այս փորձը, հրասայլերով եւ

(Շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Հարիւր հազարաւոր տարագիրներ Միջին Արեւելքի մէջ

Միջին Արեւելքի մէջ շրջիկը հնարա – նական գանձերը եւ արեւելեան շուկային նկարագեղ գեղեցկութիւնները դիտած ատեն, չի կրնար անտեսել գաղթականներու թշուառութիւնները: Նախ աչքի կը զարնէ Դամասկոսի Դրան առջեւի կայանը, ուր Ս. Պօղոսի տեսիլքը քրիստոնէութեան խանդավառ առաքեալի մը վերածեցին զինքը:

Գորշ վրաններով ընդարձակ գաղթա-կայան մըն է, որ կը պատսպարէ Պաղես - տինի գաղթականները: Դժուար է նկա – րագրել անոնց թշուառութիւնը: « Տեսած եմ շատ մը թշուառութիւններ, կը գրէ Սօնիա Թամարա, ամերիկեան թերթի-մը մէջ, Չինաստանի, Հնդկաստանի, Եգիպ - տոսի, Իտալիոյ, Սպանիոյ եւ արեւելեան Եւրոպայի մէջ, սակայն եւ ոչ մէկը կը բաղդատուի անոր հետ: Շատ քիչ տեղեր մարդկային արարածը այսքան նուաստա– ցած է: Ցնցոտիներով ծածկուած երկու տղաք պախշիշ կ՚ուզէին: Մէկուն թեւը խեղանդամ ,միւսին աչքը կոյր էր: Կեանք մը մութի եւ անօթութեան. չկայ մինչեւ իսկ ցեխէ շինուած խրճիթ մը: Վրանի պէս բան մը կը պաշտպանէ զանոնք ձըմ-րան ցուրտէն եւ ամրան տօթէն: Քանի յառաջանաս այնքան աւելի կը տեսնես այս գաղթակայանները: Ամմանի ճամ – բուն վրայ, ուրիացի կառապանը ջղա - գրգիռ կ՚րսէր.— « Ասոնք ամբողջ օրը ո – չինչ կ՚ընեն. միայն մեր հացը կ՚ուտեն»:

Այս գաղթականները Պաղեստինէն հե-ռացան Արաբ – Իսրայէլ պատերազմի ա-տեն: Ներկայիս անոնց ապրուստը կը հո-գան Մ.Ա.Կ., Ֆրանսա ու Ամերիկան: Հինգ տարիէ ի վեր մօտ 800 հազար հոգիի ապ – րուստ կը հայթայթեն ՄԱԿի Նպաստամատոյցը եւ Պաղեստինի Աշխատանքի գործակալու-թիւնը: 70 առ հարիւրին դրամը կը հոգան Մ. Նահանգները: 500 հազար գաղթական-ներ կը գտնուին Յորդանանի եւ Երուսա - ղէմի Հին Քաղաքին մէջ, 150 հազար Սու-րիոյ մէջ են, 100 հազար Լիբանանի, որ արդէն խճողուած է իր ժողովուրդով, իսկ 50 հազար ալ Պաղեստինի մէջ Կազայի մօտ, զոր Եգիպտացիները գրաւած էին պատերազմին եւ որ տակաւին անոնց տի - րապետութեան տակ է:

Ամէն օր երեխաներ կը ծնին գաղթա – կայաններուն մէջ, աւելցնելով ժողովուր-դին թիւը: Ամենօրեայ սնունդի բաժնե – չափը 1500 զօլ է, նուազագոյնը: Իրենց տեղերը վերադառնալու յոյս չկայ, որով-հետեւ արաբական երկիրները չեն ուզեր ճանչնալ Իսրայէլի պետութիւնը իբրեւ կատարուած իրողութիւն:

Բացի արաբ գաղթականներէն, ուրիշ տեղափոխուած անձեր ալ կան Միջին Ա – րեւելքի մէջ, իբրեւ հետեւանք պաղ պա - տերազմին: Եգիպտոսի, Լիբանանի, Սու– րիոյ, Յորդանանի եւ մասնաւորապէս Ի - րանի մէջ կան հազարաւոր այրեր, կիներ, մանուկներ, փախած՝ Խ. Միութեան երկրամասերէն, կամ Կասպից ծովէն եւ կովկասեան սահմաններէն, որ ամէնէն կարճ ճամբան է եւ կամ Գերմանիայէն:

Այս գաղթականներէն շատեր «Ճեր – մակ Ռուսերէն» են որոնք Միջերկրականի ափերը քշուեցան արտագաղթի առաջին հոսանքին հետ, յեղափոխութենէն անմի-ջապէս ետք:

Ուրիշներ հիւս. Կովկասի Իսլամներն են որոնք կ՚ատէին Համայնավարութիւնը եւ հետեւեցան Գերմաններուն, անոնց նա-հանջի պահուն: Անոնց հայրենակիցները չարաչար պատժուեցան Սովետներու կող-մէ պատերազմէն ետք: Ամբողջ ժողո – վուրդներ տարագրուեցան Սիպերիա: Յորդանանի Ապատըլլահ Թագաւորը ա – նոնցմէ 100 հոգիի ապաստան տուաւ: Ու-րիշներ Թուրքիա գացին, ուր կ՚ապրին տակաւին: Ալպանացի եւ եուկոսլաւ իս - լամներ ալ Միջին Արեւելք եկած են

Բոլոր այս գաղթականներու վիճակը ողբալի է այսօր: Անոնք նետուած են այն-պիսի երկիրներու մէջ, որոնք արդէն լեց-ուած են իրենց գաղթականներով եւ ուր տիրուստ մակարդակը չափազանց ցած է, իսկ գործ գտնելու պատեհութիւնը ան-նշան: Վերջին աշխարհամարտէն առաջ, անոնք որ Լիբանան, Սուրիա եւ Յորդա - նան հաստատուած էին, կրնային պաշտ-պանութիւնը վայելել Ֆրանսացիներուն եւ Անգլիացիներուն: Ներկայիս անոնք են - թակայ են արաբական պետութեանց օ - րէնքներուն:

1500 ռուս, հայ եւ կովկասցի տարա-գիրներ ծանր վիճակի մը մատնուած են Իրանի մէջ: Մեծ մասը վերջին երեսուն տարին կայքերով անցած են ռուսիրան-եան երկայն սահմանագլուխը: Շատեր նախկին գաղթականներ են, իսկ ուրիշ - ներ հոն եկած են վերջերս: Կան որ իրա-նական հպատակ դարձած են գործ ճարե-լու համար:

Ցարդ ոչ մէկ վերարնակութեան գոր-ծակալութիւն զբաղած է այս տարագիր-ներով: Անցեալ տարի Տիեզերական Եկե – ղեցիի Խորհուրդը եւ Թոլսթոյի Հիմնար-կութիւնը, որոնց երկուքն ալ գնահատելի գործունէութիւն ունեցած են Եւրոպայի մէջ, եկան Միջին Արեւելք եւ Իրան եւ սարսափեցան տեսնելով անոնց թշուառ եւ անյոյս վիճակը: Անոնց գալուստը լոյսի շող մը եղաւ մութին մէջ: Տարագիրները մեծ մասով, մինչեւ իսկ խլամ Ճերքէզ – ները կ՚ուզէին հեռանալ Ասիայէն եւ նո - րէն հաստատուիլ այնպիսի երկիրներու մէջ ուր կարելի է գործ գտնել եւ ապրելի կեանք վարել: Շատեր երաշխաւորներ չունին արտասահմանի մէջ, ոչ ալ դրամ՝ ճամբորդութեան համար: Գաղափար իսկ չունին անցագրի եւ ուրիշ կարեւոր թուղ-թերու մասին:

Նախապատրաստական աշխատանքներ կատարուած եւ գրանենակներ հաստատ - ուած են, արձանագրութիւններ կը կա – տարուին եւ ամենք արդէն մեկնած են: Բայց մեծ մասը չի կրնար անցագիր ստա-նալ Հիւս. կամ Հարաւ. Ամերիկա եւ Աւստրալիա երթալու համար: Թ.Ա.Թ.

Սօսէ Մայրիկի վերջին օրերը

Երբ Հայոց Մայր Սօսէն իր մահկա - նացուն կնքեց Երկուշաբթի, 9 Փետր.,կէս օրուան ժամը 12ին, իր անկողնին մօտ կը գտնուէր, իբրեւ երկար տարիներու բա – րեկամ եւ հայրենակից: Վերջերս շատ տկարացած էր աչքերուն լոյսը, սակայն ձայներէն կը ճանչնար իրեն այցի եկող - ները: 24 ժամուան կարճ անհանգստութե-նէ մը ետք, խաղաղ ու առանց տառապան-քի աւանդեց հոգին: Վերջին խօսքը ե – ղաւ. «Հա՛յկ ջան, կ՚երթամ» եւ դարձաւ ձախ կողին վրայ: Այս եղաւ նաեւ իր վերջին շարժումը: Քանի մը օր առաջ արդէն նախազգացած էր իր մօտալուտ վախճանը ու կ՚ըսէր յաճախ. «Սերոբ կը տեսնեմ, ինձ կը կանչէ իր մօտ, այս տա-րի պիտի մեռնիմ»:

1925էն հետք եղած եմ: Իր կեանքի շատ դրուագները լսած եմ իրմէ: Իր ամէն մէկ խօսքը լի էր անձնուիրութեան, հայ-րենասիրութեան եւ ջերմ կրօնասիրու - թեան շունչով:

Առանց յոգնութեան եւ սուր յիշո – ղութեամբ կը պատմէր իր յուշերը, ամե-նափոքր մանրամասնութիւններով, ա – նուններով ու վայրերով: Պահած էր իր մայրենի բարբառը: Յաճախ կ՚ըսէր. «Վաճիի պէս ճոխ տուն ու տեղ ունէի. հերոս ամուսին ու զաւակներ ունէի, կոր - սրնցուցի բոլորն ալ, սակայն անոնց փո – խարէն ազգս կանգուն մնաց. մեռնի՛մ զիմ ազգին»:

Անհուն տառապանքով կը յիշէր իր զաւակներուն՝ Ազատի եւ Սամսոնի կո - րուստը եւ մինչեւ վերջին օրը զանոնք վերադառնալու յոյսով կ՚ապրէր:

Մեծ Եղեռնի ժամանակ, երբ խուժա-նը անխնայ կը ջարդէր, կը կողոպտէր անմեղ ու անզէն մեր ժողովուրդը, Սօսէն ու իր երկու զաւակները կը պահուէին խոտերու մէջ... «Սօսի ձեռ Սերոբ պաշա տխոզօ» (Սերոբ փաշայի կինը՝ Սօսէն կ՚ուզենք): Ինքնա - պաշտպանութեան միջոցներէ զուրկ՝ կը պատրաստուի հեռանալ գիւղէն: Կը հագ-նի ցնցոտիներ, երեսը ցեխով կը ծեփէ, որպէսզի անճանաչելի դառնայ եւ իր եր - կու զաւակներուն հետ կը թափառի գիւ-ղին մէջ, սակայն անհնար կ՚ըլլայ խուժա-նի աչքէն վրիպիլ երկու զաւակներով: Կը հանդիպի գիւղին հարկահաւաքը, որ չի ճանչնար զինք: Սօսէն կը յայտնէ իր ինք-նութիւնը: «Ինչո՞ւ ես կեցեր, քեզ կը փնտռեն, միջոցը գտիր ու հեռացիր» կ՚ըլ-լայ խօսքը հարկահաւաքին, որ յաճախ Սօսէենց տուն հիւր եղած էր եւ կ՚ուզէր օգտակար ըլլալ անոր: «Թող քովս զա – ւակներդ, ես կը պահեմ զանոնք, դուն աչխատէ ժամ առաջ հեռանալ», կը շա - րունակէ հարկահաւաքը:

Փրկելու համար իր երկու զաւակները, զանոնք կը վստահի իրեն տան բարեկամ հարկահաւաքին եւ արցունքը աչքերուն, վերջին համբոյրը տալով անոնց, կը բաժ-նուի:

Գաղտագողի, փոսերու եւ ձորերու մէջ պահուելով, իրեն ընկերակից ունե - նալով ուրիշ հայ կին մը միայն, գիշերնե-րը ճամբայ իյնալով, երբեմն փորի վրայ սողալով,՝ չորս օրէն կը հասնի ռուսական յառաջացեալ գիծերը եւ կը պոռայ. »Հայ եմ, հայ»: Չեն հասկնար զինք: Ծունկ կը հանէ երեսին, եւ նոր միայն կը հասկնան եւ կը տանին զօրանոց:

Ցնցոտիները պատառ-պատառ եղած էին, գրեթէ կիսամերկ էր: Զինուորական վերարկուով կը ծածկեն զինք, ուտելիք կուտան, կը խնամեն եւ կը յանձնեն բա – նակի հայ զինուորներուն: Քանի մը օրէն կը հասնին Կարս, ուր հայ կամաւորներ կը ճանչնան զինք եւ տէր կը կանգնին ի - րեն: Մինչեւ 1920 կը մնայ Հայաստան, ապա կը փոխադրուի Պոլիս եւ հոնկէ Ե – գիպտոս, Աղեքսանդրիա, ուր իր վերջին կայանը կ՚ըլլայ:

Սօսէն, վերջին օրերուն, մրափումի պահուն յանկարծ աչքերը կը բանար ու կ՚ըսէր. «Տեսա՞ք զոյգ մի ճերմակ աղաւ - նիներ, թեւիս վրայ նստած, աչքերս բա-ցի՝ թռան, իմ զաւակներս էին անոնք»:

Հանգի՛ստ իր բազմաչարչար ոսկոր - ներուն: ՀԱՅԿ ԽԱՆԱՄԻՐԵԱՆ

ՏԽՐՈՒԹԻ.— Քիւլլինոի մէջ մեռած է ընկ. Կարապետ Կէզիրեան: Բնիկ Մալա-թիացի էր: Ուսումը առած է Վենետիկի Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանը, վարդապետ ձեռնադրուելու համար, սա – կայն կէս ճամբէն, կը հեռանայ: Իր զըղ-ջումին ի պատասխան Աբբահայրը կը թե-լադրէ ծառայել: Այնուհետեւ իր կեանքը կ՚ըլլայ ծառայութեան շղթայ մը, — ծառայութիւն հայ ժողովուրդին: Կ՚անդամակցի Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Տնօրէնական գործունէութեամբ սիրեց Հայ Օգն. Միութիւնը: Խոնարհներէն մէկն էր որ փակեց իր աչքերը պարտականութեան ճամբուն վրայ:

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՔՈՒՊԱՅԻ ՄԷՋ

ԹՐԻՆԱՏ (Քուպա) 18 Փետր.— Անթիլեաններու մեծագոյն թագուհին, Քուպա, արտակարգ շուքով տօնեց անկախութեան առաքեալ Խոսէ Մարթին ծննդեան հարիւրամեակը (1853–1953), Յուն. 18: Խ. Մարթի ոչ միայն ազատութեան մարտիկ եւ նախագ, այլ եւ իմաստասէր, համամարդկային եղբայրութեան անխոնջ երգիչ, կարճ ու կտրուկ ոճով գրող ու քնքոյշ բանաստեղծ մըն էր:

Կղզիին հինգ միլին ժողովուրդը ընդհանրապէս, հայ գաղութը մասնաւորապէս ակնածանքով կը վերակոչեն իր անմահ յիշատակը եւ կ'ուխտեն քալել իր «Ոսկէ Շիթեր» հանգանակին համաձայն :

Թունասի հայ գաղութը քաղաքապետութեան հրաւէրին վրայ Յուն. 28ին մասնակցեցաւ շքերթին ծաղկեպսակով մը եւ զետեղեց Առաքեալին արձանին առջեւ, սա վերտառութեամբ.— «Հայեր կը մեծարեն Խոսէ Մարթին»: Ափ մը Հայերու այս ձեռնարկը խորապէս տպաւորեց հսկայական բազմութիւնը եւ ջերմ արձագանգ գտաւ տեղական մամուլին մէջ:

Քսանեւութ հոգիէ բաղկացեալ հայ բնաւաէր գաղութը Ամանորը դիմաւորեց անշուք ու անփայլ, յառած Մեծ Տեսիլքին սեւեռարիք, որ կը յամենայ ու կը խուսափի ուրուականի մը պէս:

Յուն. 24ին գաղթ. ընդհ. ժողով տեղի ունեցաւ Օ. Պօյաճեանի բնակարանը, ներկաները միաձայնութեամբ վերանորոգեցին նախորդ վարչութեան կազմը (Օ. Պօյաճեան ատենապետ, Հ. Սիմիթեան ատենադպիր, Ս. Տօնիկեան գանձապահ): Անսպառ եռանդ ու յաջողութիւն կը մաղթենք Քուպայի միակ իրաւական կազմակերպութեան

ՀՕՄի նպատակներուն համար հանգանակուեցաւ մօտ 40 տոլար եւ յղուեցաւ կեդրոն:

Մայր Կիւլիզար Եալնըզեան–Իտիրեան քառասուն տարուան զրկանքի ու թոհ ու բոհի մազէն անցած, Թուրքիոյ խորերէն մազապուրծ, արդէն հասած է Մարսէյլ, ու փութով կը միանայ կարօտակէզ զաւակներուն, Յովսէփ եւ Յակոբ Հալաճեանի: Մայր Իտիրեան պատերազմ, ջարդ, աքսոր տեսած հազարաւորներէն մին է:

Գաղութի վարչութեան ժրաջան ատենադպիրը, Հ. Սիմիթեան, պարբերաբար թարգմանութիւններ կը կատարէ, հայ դպրութեան ընտիր էջերէն, զարդարելով «Արմենիա» թերթին էջերը:

Սպանիոյ ծանօթ նաւահանգիստ Ալիկանթէի քաղաքին մէջ կէս դարէ ի վեր բնակութիւն հաստատած է Պոլսեցի Տոքթ. Արմենակ Շէրիկեան, վկայեալ Պոլսոյ եւ Լոզանի համալսարաններէն:

ՅԱԿՈԲ ԱՐԳԷՈՍ

«ԼԱԼՈՒ ՉԱՓ ԿԸ ՅՈՒԶՈՒԷԻՆՔ»

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի, նախագահութեամբ ծերակուտական Մ. Վերտէյի: Ներկայ էր նաեւ Ալֆորվիլի քաղաքապետը, Մ. Պլէօզ, իր տիկնոջ հետ:

Յանուն վարչութեան Ֆրանսերէն ուղերձ մը կարդաց Պ. Պ. Կէնճեան, պանծացնելով Ֆրանքօ-հայկական բարեկամութիւնը: Պ. Վերտէյ իր ճառին մէջ շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ, յետադարձ ակնարկ մը նետելով իր մանկութեան շրջանին վրայ, յիշեց թէ ինչպէս դպրոցական գրասեղաններուն առջեւ լալու չափ յուզուած էին ի լուր հայ անմեղ ժողովուրդին տանջանքներուն, թէ ինչպէս հետեւած էր անոր ազատագրական պայքարներուն, եւ թէ հոս, Ֆրանսայի հողին վրայ որքան գնահատած էր մեր ժողովուրդին ձիրքերն ու բարեմասնութիւնները, անոր աշխատասիրութիւնը, շինարարութիւնը, օրինապահութիւնն ու հաւատարմութիւնը հանդէպ հիւրընկալ ազգին եւ կառավարութեան: Բանախօսը ոգեկոչելով իր անմահ վարպետին, Ժան Ժորեսի յիշատակը, շեշտեց անոր այն պատգամը, — խաղաղ ու շինարար աշխատանքով ստեղծել համամարդկային մեծ եղբայրակցութիւնը: Ըսուած է թէ, աւելցուց, ամէն ազատ մարդ ունի երկու հայրենիք, նախ իր սեփական հայրենիքը, եւ ապա Ֆրանսան: Քիչ առաջ շնորհակալութեան եւ երախտագիտութեան խօսքերու ղղուեցան հանդէպ Ֆրանսայի, ձեր երկրորդ հայրենիքին: Արդ, ես կը յայտարարեմ թէ ինծի կ'իյնայ, սրտանց շնորհակալ ըլլալ ձեզի, Հայերուդ, որ այնքան եռանդով եւ նուիրումով կը սատարէք Ֆրանսայի բարգաւաճման, ձեր բեղուն աշխատանքով եւ շինարարութեամբ»:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՊԻՏԻ ուսուցուի նաեւ Տիթրոյթի (Մ. Նահանգներ) Ուէյն համալսարանի սլաւական լեզուներու բաժնին մէջ: Դասախօսն է Վեր. Էտուըրտ Թովմասեան: Մ. Նահանգներու մէջ 3րդ անգամն է որ այս դիւրութիւնը կը տրուի հայ ուսանողներուն: (Միւս երկու համալսարաններն են Հարվըրտ եւ Քոլոմպիա)։

ԻՆԴՈՆԵԶԻՈՅ հայ գաղութը Դեկտ. 20ին տօներ է Սուրապայեայի Ս. Գէորգ եկեղեցիին հիմնադրութեան 25ամեակը: Ներկայ եղած են հայ խուռն բազմութեան հետ նաեւ օտարներ: Քարոզած է Արխտակէս քհ. Միրզոյեան: Սարկաւագ Ն. Տէր Գրիգորեան անգլիերէն պարզած է Հայ. Եկեղեցւոյ ծագումը եւ ազգ. թէ քաղաքական ճակատի վրայ անոր կատարած դերը: Եկեղեց. արարողութենէն ետք, ընդունելութիւն տեղի ունեցած է :

ԻՐԱՆԻ ՓԵՐԻԱ գաւառի Հայերուն մասին տեղեկութիւններ տուած էինք քաղելով «Ալիք»էն: Կարգ մը տեղեկութիւններ եւս.— Փերիայի Նամակերտ, Բոլորան եւ Սանգիրարան գիւղերուն մէջ հաստատուած են չորսդասեան եւ վեցդասեան դպրոցներ: Բոլորը միասին ունին 8–10 պարսիկ ուսուցիչներ: Գաւառի միւս հայ դպրոցները ունէին 30 ուսուցիչներ 1000էն 3000 րիալ ռոճիկով: Գաւառի կրթական գործի տարեկան ելեւմուտքն է 80էն 100,000 րիալ, որու մէկ մասը կը գոյանայ նպաստներէ, միւսն ալ թոշակներէ: Աշակերտներու ընդհ. թիւն է 1500, պետական դպրոցներու աշակերտներու հետ միասին: Փերիա գաւառին մէջ 1910էն ի վեր կան գրադարաններ: Նամակերտի գրադարանը դպրոցին հետ պետականացած էր, կանգուն էր միայն Սանգիրարանի գրադարանը «Պօղոս Անդրէասեան» անունով: Խոյգան գիւղին մէջ «Աբովեան» գրադարանը հիմնուեցաւ 1945ին: Ունի հազար կտոր գիրք: Ապա սկսան միւս գիւղերուն մէջ ալ հիմնել գրադարաններ: Ղարգունի մէջ «Իսահակեան» (1946), Բոլորան գիւղին մէջ «Ահարոնեան», Նամակերտի մէջ «Մեսրոպեան» (1947), Հատան գիւղի մէջ «Րաֆֆի» (1950), Սւարան գիւղի մէջ «Աղբալեան» եւ Միլակերտ գիւղի մէջ «Վարդանեան» (1952): Այս գրադարաններէն իւրաքանչիւրը ունի 100էն 400 գիրքեր:

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Խուլ եւ անզօր հեկեկանքներ կը դղրդէին կուրծքը որ կ'ելեւէջէր անհանգստացընող ուժգնութեամբ մը, ու կարծես ամօթահար իր արցունքներէն՝ մէկիկ մէկիկ կը նայէր մեզի կողմնակի եւ խուսափուկ նայուածքներով. կ'ուզէր խօսիլ, բայց բառերը չէին վերջանար իր դողդըղացող շրթունքներուն վրայ:

Յանկարծ, ինչպէս աղբիւր մը որ կը ցամքի, արցունքները դադրեցան. գլուխը հակեց կուրծքին վրայ եւ ձեռքերը վերստին սկսան գալարուիլ. քանի մը րոպէ ետքը միայն, իր դեռ խոնաւ աչքերը դարձնելով մեզի, ըսաւ ցաւատանջ ձայնով մը.

— Ես Խարբերդի գաւառէն եմ... հալածուած ու տանջուած, քանի մը անգամ փախչելով հուրէն եւ սուրէն եկայ Ատանա: Քանի մը անգամ կեանքիս մէջ ընտանիքիս ցիրուցան ըլլալը տեսայ... ոմանք սպաննուած, ոմանք փախստական... եօթը մանչ զաւակ ունէի, երեք աղջիկ ու թոռներ, շատ թոռներ... Ամէն անգամուն՝ մեռելներուն սուգը չանցած կը հաւաքէի ցրուած անդամները ընտանիքիս, ու երբ տխուրանը մեզ կը մոռնար՝ այդ միջոցին նորէն կը կազմէի տունս... Աստուած օրհնեց ջանքերս, ու ամէն անգամուն յաջողեցայ, մէկի տեղ երկուք ունեցայ... Հիմակ այլեւս ծերացած ու անկարող՝ կը յուսայի աչքերս փակել գոհունակութիւնով, փառաբանելով ամենակարողին զօրութիւնը... բայց չեմ գիտեր ի՞նչ անէծք իջաւ մեր գլխուն... Տխուրանը զարկաւ նորէն ու ամէն բան փճացաւ այս անգամ...

Պահ մը տաժանելի լռութիւն մը կը տիրէ...

— Ամէն բան փճացա՜ւ... երեսունը չորս հոգիէ բաղկացած ընտանիք էինք... երիտասարդները կռուեցան ու կռուի մէջ ինկան... բայց ի զուր... հարսներս տարին, թոռներս այրեցին ու ես չեմ գիտեր ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս մնացի... Օտարներ ձեռք դրին վրաս, վէրքերս կապեցին ու աղէկցուցին զիս, բայց ցաւս խորունկ է, հոգիիս մէջն է՜... անմարելի կրակ մը կայ սրտիս մէջ...

Ու իր աչքերը այլեւս բոլորովին չորցած ու տենդագին՝ կը նայէր մեզի, մեր գթութիւնը հայցելով...

Իր ցաւը մերն ալ էր ու իր կրակը մեր սրտերուն մէջ ալ կ'այրէր. ամէնքս ալ նստած իր շուրջը՝ կարծես նոր ընտանիք մը կը կազմէինք իրեն, վշտի ազգականութիւնով կապուած. կարծես ինքն ալ զգաց այդ բանը ու մխիթարութիւնը թուլցուց ու լուսաւորեց իր պատկառելի նահապետի դէմքը... աչքերը բարութիւնով եւ յոյսով լեցուեցան...

— Առաջին անգամն է ըսաւ՝ որ Հայեր Հայերու օգնութեան կը հասնին զուլումէն ետքը:

— Մինչեւ հիմա այդ բանը անկարելի էր, ըսաւ մեր ընկերներէն մէկը... կը ջարդէին, կը սպաննէին, կը վիրաւորէին. եղբայրը եղբօրը, քոյրը քրոջը չէր կրնար հասնիլ. մեր որբերը կը ցրուէին օտարներու ձեռքը, մեր վիրաւորներուն վէրքերը օտարները կը կապէին, մեր հոգեվարքները լքուած կը մեռնէին աւերակներուն մէջ. այս անգամ գոնէ տխուր մխիթարութիւնը ունեցանք մեզի հասնելու...

ՁԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(Շար.)

գրահապատ կառքերով։

Սպարապետ զօր. Պահարմատի համար կ՚ըսեն թէ Շահին կ՚այցելէր, երբ ամբոխը յարձակեցաւ Տոքթ. Մոսատեղի բնակարանին վրայ։ Իրեն յաջորդեց զօր. Ռիահի, իսկ Թեհրանի ոստիկանութեան վերատեսուչ նշանակուեցաւ զօր. Աֆշար-տուս։ Շահին կուսակիցները իրենց ուսերուն վրայ առին պաշտօնանկ վերատեսուչը, զօր. Ամինին, «կեցցէ՛ Շահը, անկցին դաւաճանները» աղաղակներով։

Նոյն օրը ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ օդին մէջ, ցրուելով խումբ մը կարմիրներ որոնք թշնամական ցոյցեր կատարեցին Շահին դէմ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎՃԱՐՈՎԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ դիւրացընելու համար, որոշուեցաւ կարգ մը բարեփոխումներ կատարել։ Ժողովրդական տմսակներու պայմանաժամը երկու ամիսէն բարձրացած է երեքի։ Այս շարքին պատկանող բանուորները եւ իրենց ընտանիքները պիտի կրնան երկու խումբերով ճամբորդել, մեկնած կամ վերադարձած ատեն։ Այս բարեփոխումը կը գործադրուի մարտ 1էն սկսեալ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ իրիկուան օրաթերթը, «Սը Սուար» դադրեցուց իր հրատարակութիւն մարտ 1ին, «ցտեսութիւն» ըսելով։ Լոնտոնի «Տէյլի Մէյլ»ը, որ 1906էն ի վեր Եւրոպայի յատուկ տպագրութիւն մը ունէր Փարիզի մէջ, նոյնպէս դադրեցուց այս յաւելուածը։ Թերթը Լոնտոնէն պիտի ղրկուի օդանաւով։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզէն ընկերներ Ղ. Գապաքճեան, Արմ. Եակոբեան եւ Մ. Կազանեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ՅԱԿՈԲ ՉԱԼԻՔԵԱՆԻ (Սէն Շամոն) մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Յ. Աճէմեանին եւ զաւակներուն (Լասիոթա) եւ ընտանեկան պարագաներուն։ Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման։

× Սէնթ Էթիէնէն Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Երեմեան եւ Տէր եւ Տիկին Պօղոս Երեմեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն իրենց կնքահօր եւ կնքամօր՝ Տէր եւ Տիկին Թադէոս Թորոսեանի իրենց եղբօրորդւոյն 27 տարեկան ՕՆՆԻԿԻ տխուր մահուան առթիւ որ տեղի ունեցած է Պուլկարիոյ մէջ։

× Ֆր. Կ. Խաչի Սէնթ Մարկրիթի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր եւ ընկերուհի Կարապետ Տօնապետեանի, Տէր եւ Տիկին Յ. Ստեփանեանի իրենց սիրեցեալ մօր եւ ազգականին ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԹՈՒՐՖԱՆՏԱ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Ողբացեալ Մինաս Ալթունեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Ֆր. Կարմիր Խաչի Պանիէօ–Քաշանի մասնաճիւղին կը նուիրեն՝ Տէր եւ Տիկին Գալֆայեան 400 եւ Տէր եւ Տիկին Ա. Իսահակեան 500 ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլի Աղքատախնամ–Որբախնամ Միութեան վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Տիկ. Դաւիթեանի, Տիկ. Վէմեանի եւ Օր. Չէքէմեանի որոնք ամբողջ երկու օր վարչութեան անդամներուն հետ ջանացին օգտակար հանդիսանալ Միութեանս վիճակախաղի տոմսերու սպառման համար։

Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Յ. Կարապետեանէ՝ իր ամուսնոյն եւ եղբօրը յիշատակին հինգ հազար ֆրանք։

ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ հայ ընտանիքները եւ բոլոր անոնք որ 1914–18 եւ 1939-45ի պատերազմներու ընթացքին պատուոյ դաշտին վրայ մեռեալներ ունեցած են, անոնց անունները հաղորդել Միութեան կեդրոնը, 31 ռիւ Սէն Լազար Բարիզ (9), որպէսզի արձանագրուին Պատուոյ Մատեանին մէջ։

Կը խնդրենք նոյնպէս բոլոր հայ ռազմիկներէն որ մեզ ուղարկեն իրենց ռազմիկի, վիրաւորի կամ զին. քաջագործութեան փաստաթուղթերու վաւերացեալ պատճէնները (ֆօթօ ֆօթօգրաֆ), օգտուելու համար այն առաւելութիւններէն որոնց իրաւունք կուտան իրենց մատուցած ծառայութիւնները։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21,30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թռեվիզ, մէթրօ Քատէ։ Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ՓԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Զուարթնոց եկեղեցին»։

Մուտքը ազատ է բոլոր երիտասարդներուն։ Հայերէնի դասերը ժամը ճիշդ 20ին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուսանող. Միութեան ժողովը այս Չորեքշ. ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Չորեքշ. երեկոյ, ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Ռուբէն ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Ազգ. փոքրամասնութիւնները ցարական Ռուսիոյ մէջ»։ Մուտքը ազատ է։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին, այս շաբաթ ժամը 20;30ին, Հայ Կաթողիկէներու սրահը, ռիւ տը լա Պոռս ։ Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» Կոմիտէի, Կ. Խաչի եւ միջին Ֆրանսայի Նոր Սերունդի խումբերուն։

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍ

Ծանօթ դաշնակահար հայ տիկին մը տրամադիր է դաշնակի մասնաւոր դասեր տալու փոքրերու եւ մեծերու, ամէնէն արդիական դրութեամբ։

Դիմել խմբագրութեան։

Le Gérant : A. MERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S.376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 4 Mars 1953 Չորեք. 4 Մարտ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7007 Նոր շրջան թիւ 2418
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

200 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ (70Ը ՍՊԱՆԵՐ)

Երկուշաբթի օր ալ արիւնալի ցոյցեր տեղի ունեցան Թեհրանի մէջ: Գիշերը ոստիկանութիւնը արտասովոր կազ գործածեց եւ կրակ բացաւ, ցրուելու համար Թուտէի (կարմիր) կողմէ սարքուած թշնամական ցոյց մը՝ Շահին դէմ: Կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան եւ բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցաւ:

Վարչապետը՝ Տոքթ. Մոսատեղ չարժման մէջ դրաւ բազմաթիւ հրասայլեր եւ զին. ուժեր, ընդդիմադիրները զսպելու համար: Իր կուսակիցներէն հազարաւորներ ալ փողոց իջած էին: Եռօրեայ խռովութեանց ընթացքին սպաննուած են երկու եւ վիրաւորուած՝ 61 հոգի: Վարչապետին կուսակիցներուն մէջ կը գտնուէին բազմաթիւ ուսանողներ եւ բանուորներ: Ցոյցերու ընթացքին Թուտէի կուսակիցները քարկոծելով՝ խորտակեցին երեք ինքնաշարժներ (ամերիկեան զին. պատուիրակութեան կառքերը): Ամերիկացիները անվնաս ազատեցան: Ամբոխը քարեր փրցնելով սալայատակներէն՝ նետեց անտէր կառքերուն վրայ:

Մինչ Տոքթ. Մոսատեղ կը ջանար ամրապնդել իր դիրքը, կարգ մը գործարաններու բանուորները գործադուլ հրաչակեցին, դպրոցները փակուեցան, իսկ համալսարանի ուսանողները փողոց թափեցան, ցոյցեր սարքելու համար: Ուսանող մը դաշունահար սպաննուեցաւ խորհրդարանին առջեւ:

Նոյն օրը ձերբակալուեցան աւելի քան 200 հոգի, որոնց 70ը սպաներ են: Թերթերը կը գրեն թէ Տոքթ Մոսատեղ մասնաւոր ատեան մը պիտի կազմէ, ամբաստանեալները դատելու համար:

Երկուշաբթի օրուան ցոյցերուն կը մասնակցէին տասը հազար հոգի, Մեճլիսի հրապարակին վրայ: Տոքթ. Մոսատեղի կուսակից երեսփոխանները, որոնք խորհրդարան ապաստանած էին առջի օրը, կրակոտ ճառեր խօսեցան երկաթեայ ցանկապատներուն եւ դուռներուն ետեւէն:

Դահլիճը բացառիկ նիստ մը գումարելով, անհրաժեշտ հրահանգները հաղորդեց ոստիկանութեան եւ զին. իշխանութեանց, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար:

Կը թուի թէ բանակն ալ երկու մասի բաժնուած է: Վարչապետին կուսակից զօրախումբեր կը հրջին փողոցներուն մէջ: Շահին կուսակիցները խորտակեցին ընդդիմադիր խմբակցութեան մը գրասենեակին պատուհանները եւ կարասիները: Ցոյցերու ընթացքին մոլեռանդ երիտասարդներ կ'աղաղակէին.— «Մոսատեղ կամ մահ»: Ձերբակալուեցաւ «Տատ» լրագրին տէրը որ առաջին անգամ ծանուցած էր խումբ մը սպաներու ձերբակալութիւնը:

Վարչապետը ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղեց ազգին, որպէսզի վերսկսի աշխատանքը, դադրեցնելով վերջին երկու օրերու «ընդհանուր արձակուրդները»: Այս առթիւ չեշտեց.— «Եթէ հարկ ըլլայ, ձեզի պիտի դիմեմ, ձեր աջակցութիւնը խնդրելու համար»:

× Վերջին տեղեկութեան համաձայն, կարմիրները կը պահանջէին միացեալ ճակատ կազմել աշխարհակալութեան դէմ եւ ջնջել միապետութիւնը: Այս տարրերն էին որ կը տիրապետէին Բշ. օրուան ցոյցերուն մէջ, տեղի տալով արիւնալի ընդհարումներու:

Կրօնապետ Քաշանի կը շարունակէ պայքար վարել վարչապետին դէմ. բայց այս վերջինը կացութեան տէրն է առայժմ: Շատ մը նահանգներու մէջ զին. կառավարիչները վճռական դեր կը կատարեն ի նպաստ կեդրոնի կառավարութեան:

× «Լը Մոնտ»ի արեւելագէտ աշխատակիցը, Էտ. Սապլիէ, կը գրէ թէ Շահին կուսակիցներէն 14 հոգի, որոնց մէկը՝ իր եղբայրը՝ իշխան Ալի Ռզա, կ'ուզեն հեռանալ երկրէն: Նոյն աղբիւրին համաձայն Մոսկուա կը փորձէ օգտուիլ այս խռովութիւններէն, իւղ թափելով կրակին վրայ:

ԹՈՒՐՔԻԱ ՄԻՇՏ ՄՏԱՀՈԳ

Ինչպէս գրած էինք, Թուրք զօրավար մը պահանջած էր պատռել Նեղուցներու պայմանագիրը (Մոնթրէօ), որպէսզի Սեւ Ծովը փակուի Ռուսերուն առջեւ:

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները, այս հարցին մասին.—

Ազգ. Ժողովը Փետր. 22ին քուէարկեց ազգ. պաշտպանութեան ելմտացոյցը, յուզումնալից վիճաբանութենէ մը վերջ: Կարգ մը երեսփոխաններ առաջարկեցին անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել օդարշաւի մը դէմ:

Իսմայիլ Պէքքօզ ընդգծելով որ 250 միլիոն տոլարի ամերիկ. ռազմանիւթի օժանդակութեամբ 1 միլիառ 800 հազար ոսկիի հասած է ազգ. պաշտպանութեան ելմտացոյցը, ըսաւ.

— «Ոչ միայն Թուրքիոյ, այլ եւ աշխարհի համար անհրաժեշտ է որ Թրքական բանակը կազմ ու պատրաստ գտնուի դիմագրաւելու համար պատմութեան մեծագոյն փոթորիկը որ պիտի պայթի անպայման»: Ճառախօսը յետոյ յիշեցուց որ բաց կը գտնուի Ատլանտեանի ճակատին աջ թեւը. «Միջին Արեւելքի մէջ պաշտպանողական կազմակերպութիւն մը հիմնելու եւ զեկը Թրքական բանակին յանձնելու է»:

Ալի Իհսան Սապիս հաւանական նկատելով որ օր մը անակնկալ ռուսական արշաւանքով մը կրնայ սկսիլ յարձակողականը, յիշեցուց թէ Ռուսերուն առջեւ բաց կը մնան Սեւ Ծովու մեր ափերը եւ ըսաւ. «Այդպիսի կացութեան մը առջեւ ուշ մնացած պիտի կրնան ըլլալ Ատլանտ. օդանաւերը որոնք պիտի ճախրեն Արեւ. Միջերկրականէ կամ Կիպրոսէ: Ամենապզտիկ կասկածի մը պարագային ամերիկեան նաւատորմիղը Վոսփորէն անցնելով իսկոյն Սեւ Ծով պէտք է բացուի: Մոնթրէօյի քուրջը ջնջելու է այն պահուն երբ ամերիկեան օդատորմիղները Սեւ Ծով կը բացուին: Արդէն Ռուսերուն ձեռքը խաղալիկ են Սեւ Ծովու ափերու պետութիւնները որոնք պիտի առարկեն նման բանի մը»:

Ալի Իհսան Սապիս յետոյ անհրաժեշտ նկատեց որ ռուսական օդանաւերը դիմադրութեան բախին երկրին երկինքը չհասած: Ուստի թելադրեց փութացնել օդակայաններու շինութիւնը եւ հեղուկ վառելանիւթի մթերանոցներ հիմնել ծովափներուն վրայ:

Ուրիշ երեսփոխան մը բաւական չգտաւ ամերիկեան օժանդակութիւնը: Ֆահրի Պէլէն յիշեցուց թէ ներկայ բանակը ամերիկեան չափանիշերով տարեկան 10 միլիառ թրք. ոսկի ծախսքի կը կարօտի:

Ազգ. պաշտպանութեան գործավար Սէյֆի Գուրթպէք հաւաստեց թէ «մեր բանակը պատրաստ է դիմագրաւելու ոեւէ յարձակում եթէ նոյնիսկ անակնկալ կերպով գործուի»:

Չըրչիլ եւ Սթալին

Կ'ՈՒԶԷ ՏԵՍԱԿՑԻԼ «ԱՅՔ»Ի ԱՌԱՋԱՐԿԱԾ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, ի պատասխան հարցումի մը, Չըրչիլ յայտարարեց թէ «միշտ պատրաստ է բանակցելու Սթալինի հետ, նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկած պայմաններով»:

Ինչպէս կը յիշուի, «Այք» անցեալ շաբթու պատասխանելով լրագրողի մը հարցումին, ըսած էր թէ հակառակ չէ անձնապէս տեսակցելու Սթալինի հետ, պայմանաւ որ այդ հանդիպումը դրական արդիւնքի մը յանգէր»: Չըրչիլ այս առթիւ դիտել տուաւ թէ Մ. Նահանգներու արտ. նախարարը առայժմ բարեպատեհ չի նկատեր Չորսերու նոր տեսակցութիւն մը: Միեւնոյն ատեն բացատրեց թէ անձնապէս ուրախ պիտի ըլլար «որեւէ փորձէ որ կրնայ մեղմացնել մեծ պետութեանց յարաբերութիւնները»:

Պ. Իտըն ալ որ այժմ Ուաշինկթըն կը գտնուի, պիտի չօշափէ ամերիկացի վարիչներուն տրամադրութիւնները՝ տեսակցութեան մը մասին:

ՎԻՇԻՆՍԿԻ ԿՐԱԿ ԿԸ ՏԵՂԱՅ

Բշ. օր փոթորիկ մը պայթեցաւ Ազգաժողովին մէջ: Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Վիշինսկի, պատասխանելով ամերիկեան պատուիրակին՝ Լաճի— ծանրապէս մեղադրեց Ամերիկայի նոր վարչութիւնը:

Ամերիկեան պատուիրակը անցեալ շաբթու ըսած էր թէ Խ. Միութիւնը սկըսաւ Քորէայի պատերազմը եւ միշտ կը քաջալերէ զայն: Յետոյ բացատրեց թէ Ամերիկայի մէջ բոլորն ալ խաղաղութիւն կ'ուզեն: Վիշինսկի պնդեց թէ «անգամ մը եւս հաստատուեցաւ որ Մ. Մ. Նահանգներու հանրապետական կուսակցութիւնը ոչ թէ խաղաղութիւն կ'ուզէ, այլ ճիշդ հակառակը»: Իր յայտարարութեան համաձայն, Ամերիկայի նոր վարչութիւնը շարք մը միջոցներ ձեռք առած է, տարածելու համար պատերազմը Ծայր. Արեւելքի մէջ: Յետոյ կեղծիք անուանելով Լաճի ճառը, նորէն պահանջեց որ Ազգաժողովը անմիջապէս ընդունի Խ. Միութեան բանաձեւը, դադրեցնելով պատերազմը եւ 11 ազգերէ բաղկացեալ յանձնախումբ մը կազմելով: Իր կարծիքով, Այզընհաուըր եւ իր վարչութիւնը միայն մէկ ծրագիր ունին Քորէայի մասին, — «Սաստկացնել զինուորական ճնշումը» համայնավար Չինաստանի եւ Հիւս. Քորէայի վրայ: Անոնց ուզածն է «նոր ճակատ մը բանալ», պաշարելով Չինաստանի ծովեզերքը եւ օգտագործելով Չանկ Քայ Շէքի զօրքը:

Վիշինսկի այս առիթէն ալ օգտուեցաւ ձաղկելու համար Ատլանտեանի դաշինքը, որ սահմանուած է «նոր նախայարձակումներ կատարելու»: Այս վիճաբանութեանց ընթացքին հարցումներ ուղղուեցան Հրեաներու, Քրիստոնեաներու եւ Իսլամներու դէմ կատարուած հալածանքներու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ

Տարակոյս չկայ, որ կարեւոր եւ նիւթական միջոցներով հարուստ կազմակերպութիւն մըն է Բարեգործականը:

Ստեղծուած էր ան, շուրջ կէս դար առաջ, (1906ին), Եգիպտոսի մէջ, ազգային դեր մը կատարելու համար մեր բազմակարօտ ժողովուրդին կեանքին մէջ, իր դժուարին օրերուն: Բարի ու ազնիւ դեր մը, անխտրական ոգիով:

Իր հիմնադիրները, որոնց մէջ մեծանուն հայեր ալ կային, ուզեցին համազգային, ընդհանրական կազմակերպութիւն մը դարձնել զայն, բարիք սփռելու համար բոլորին: Ատոր համար ալ կոչեցին զայն՝ Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն:

Քանի մը տասնեակ տարիներու գործունէութենէ ետք, կրնա՞նք ըսել, որ ան ճշմարտօրէն ծառայած է իր սկզբնական նպատակներուն: Դարձած է «ընդհանուր» Միութիւն մը: Մէկը կրնա՞յ վկայել, որ ան ազգային, համազգային ու հարազատ կազմակերպութիւն մը եղած է իր գործունէութեամբ ու ոգիով:

Իր համակիրները, իր անդամներէն շատերն իսկ չեն կրնար այս վկայութիւնը տալ, իրենց ձեռքը դնելով իրենց խղճին վրայ:

Իրականին մէջ, Բարեգործականը վէճի ու պառակտումի դեր մը կատարած է, կռթնած՝ իր նիւթական լայն միջոցներուն, իր կանոնագրական դիտաւորեալ ու արգելիչ յօդուածներուն եւ, մանաւանդ իր կազմակերպական մեքենային փարած շահադէտներուն:

Անշուշտ, կան մարդիկ իր ղեկավարութեան մէջ, որոնք կը հաւատան դեռ կազմակերպութեան նպատակներուն: Կան բարեմիտ անձեր, որոնք գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար, աչք կը գոցեն նիւթական, վարչական ու բարոյական չարաշահութիւններու վրայ, այնպէս մտածելով՝ թէ բարիքը աւելի շատ է, քան չարիքը:

Կը սխալին սակայն անոնք, որովհետեւ հանրային կազմակերպութեան մը նպատակը ուրիշ բան է, իսկ գործադրութիւնը՝ բոլորովին ուրիշ: Չի բաւեր բարի, ազգային նպատակներ ունենալ: Չի բաւեր կանոնագրական գեղեցիկ նախատեսութիւններ որդեգրել, եթէ գործը, եթէ անոնց իրականացման միջոցները համապատասխան չեն հետապնդուած նպատակներուն: Եթէ նպատակին ու իրականութեան միջեւ կը պակսի ներդաշնակութիւնը:

Բարեգործականի դժբախտութիւնը, սկիզբէն ի վեր եղած է այն, որ հակասած է իր անունին ու նպատակներուն, իր գործունէութեամբը: Իր գործերը հերքած են, յաճախ, իր բարեգործութիւնը. իր կողմնակալութիւնը, խտրական ոգին ուրացած են «ընդհանուր միութիւն» կոչումը: Բարեգործականը, իրականին մէջ, դարձած է ազգին մէջ՝ անջատ խմբակցութիւն մը. կարգ մը անձերու եւ շրջանակներու արտայայտութիւնը: Պահպանողական տարրերու միջավայրը, ուր տեղաւորուած են ո՛չ միայն ճշմարտօրէն, պահպանողական տարրերը, այլ եւ յետադիմականները, հակակուսակցական մտայնութեան տէր անձերը: Այս իրողութեան հետ ալ պիտի հաշտուէինք, եթէ սակայն Բարեգործականը դառնար միայն պահպանողականութեան կազմակերպութիւնը. պահպանողական մտածողութեան միջնաբերդը :

Այդպէս չէ սակայն ,տխուր իրողութիւնը:

Իրողութիւնը այն է, որ իր շրջանակէն ներս մակաղած են նաեւ կուսակցական որոշ հաշիւներ ու նկատումներ ունեցող տարրերը: Կրնանք ըսել՝ ամբողջ կուսակցութիւն մը, որ Ռամկավար Կուսակցութիւն կը կոչուի, ուխտեալ թշնամի Դաշնակցութեան, որուն դէմ պայքարելու համար ծնունդ առած է, իր ղեկավարութեան կողմէ իսկ խոստովանուած: Եթէ այդ «կուսակցութիւն» կոչուած կազմակերպութիւնը Բարեգործականի շրջանակէն ներս, ծառայէր Բարեգործականի ընդհանուր նպատակներուն, նորէն պիտի չունենայինք ըսելիք: Դժբախտաբար, այդպէս ալ չէ: Ռամկավար կուսակցութիւնը, Բարեգործականէն ներս կամ անոր շուրջը, շահագործած է Բարեգործականի նիւթական ու բարոյական միջոցները, իր սեփական հաշիւները մաքրելու համար:

Տեղ տեղ, ինչպէս Եգիպտոս ու Յունաստան, շատ ուշ արթնցան վարիչները եւ շատ դժուարաւ կրցան իրենց օձիքը ազատել Ռամկավար ղեկավարութեան ձեռքէն:

Ընդհանուր կերպով, սակայն, կացութիւնը կը մնայ նոյնը: Այն տարբերութեամբ միայն, որ Բարեգործականը, շատ մը տեղերու մէջ (Լիբանան, Սուրիա, Պաղեստին, ինչպէս հոս, Ամերիկա), կրաւորական վիճակէն դուրս եկած, դարձած է պայքարող կազմակերպութիւն մը, ձեռք ձեռքի Ռամկավար կամ «Յառաջդիմական», այսինքն՝ յետադիմական, այսինքըն՝ համայնավար բախտախնդիրներուն ու անոնց կազմակերպութիւններուն հետ:

Ունեցանք տխուր փորձառութիւնը հոս իսկ, երբ Բարեգործականը միացեալ ճակատ կազմեց Ռամկավար – Հնչակ-Համայնավար, Ազգ. Խորհուրդ կոչուած խմբակներուն հետ, պայքար մղելու համար Դաշնակցութեան ու անոր գաղափարակից կազմակերպութեանց դէմ, գործնապէս: Պայքարեցաւ՝ իր խօսքովն ու գործովը, իր կոչերովն ու մասնաճիւղերու գործունէութեամբը, իր գործակցութեամբ կասկածելի բոլոր տարրերուն հետ եւ իր նիւթական քաջալերութեամբը՝ բոլոր հակազգային ատելութիւններուն:

Այս տխուր գործակցութիւնը կը շարունակուի այսօր ալ, Ամերիկայէն մինչեւ Սփիւռքի հեռաւոր շրջանները, իր բարեգործութիւններուն հետ: Եւ ճիշդ այդ պատճառով ալ դարձած է ան, աւելի քան երբեք վտանգաւոր:

Բարեգործականը, կը ցաւինք ըսելու, բարեգործութեան կազմակերպութիւն մը չէ միայն այսօր, այլ եւ պայքարի ու որոշ տարրերու ձեռքը պայքարի միջոց դարձած կազմակերպութիւն մը:

Խմբագրական «Հայրենիք»ի)

Ողջոյնի խօսքեր

Փետրուար 18ի առթիւ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 26 Փետր.— Փետրուար 18ի ապստամբութեան առիթով բազմաթիւ նահանգապետներ, ծերակուտականներ, Երեսփ. Ժողովի անդամներ եւ ուրիշ ամերիկեան ականաւոր դէմքեր իրենց շնորհաւորութեան ու քաջալերանքի խօսքն ուղղեցին հայ ժողովուրդին, յայտարարութիւններ յղելով Հայկ. Դատի Յանձնախումբին:

Փետր. 18ի օրը, «Ամերիկեան Ձայն»ը ոչ միայն հայկական այլ գրեթէ բոլոր բաժիններու մէջ մասնաւոր զեկուցումներ հաղորդեց հայ ժողովուրդի հերոսական ապստամբութեան մասին, քաղուածքներ տալով ականաւոր Ամերիկացիներու յայտարարութիւններէն:

Դարձեալ Փետր. 18ի օրը, Երեսփ. Ժողովին մէջ Էյպրըհըմ Մալթըրը, իսկ Ծերակոյտի մէջ Հոմըր Ֆըրկըսընը եւ Փետր. 20ին ծերակուտական Էվըրըթ Տըրքսընը խօսեցան հայ ժողովուրդի յանդուգն ու պատմական ձեռնարկին եւ անոր յանուն ազգային անկախութեան մղած անխոնջ պայքարին մասին: Անոնց այս ճառերը արձանագրուած են Երեսփ. Ժողովի եւ Ծերակոյտի ատենագրութեանց տոմարին մէջ:

Ահա քանի մը ամփոփումներ.—

Նիւ Եորքի նահանգապետ Թոմաս Տուիին յայտարարած է.—

« Սովետական յարձակումի առաջին զոհերէն մէկը եղաւ Հայաստանի Անկախ Հանրապետութիւնը: Խորհրդային իշխանութիւն հաստատուելէ երկու ու կէս ամիս ետք սակայն, ստրկացուած Հայաստանը ապստամբեցաւ եւ ազատեց երկիրը սովետական իշխանութենէ, անոր գաղտնի ոստիկանութենէն եւ կարմիր բանակէն: Միացեալ Նահանգներու Հայերը միշտ համոզուած են թէ արդար, ազատ ու խաղաղ աշխարհ մը հնարաւոր է միայն այն պարագային, երբ բովանդակ մարդկութիւնը կը նուիրուի Ազատութեան Դատին: Այդ ազատութիւնը Հայաստանի մէջ ծնաւ 1918 Մայիս 28ին, Հայաստանի Հանրապետութեամբ, որ ճանչցուեցաւ Մ. Նահանգներուն կողմէ»:

Միչիկանի մէջ նահանգապետ Ուիլեըմս, Մէյնի մէջ նահանգապետ Քրոս եւ Իլինոյի մէջ նահանգապետ Սթրաթըն Փետր. 18ը Հայաստանի Ապստամբութեան Յիշատակի եւ աշխարհի ստրկացուած ժողովուրդներու Կարեկցութեան Օր հռչակեցին:

Մասաչիւսէթի նահանգապետ Հերթըր եւ Նիւ Ճերզիի նահանգապետ Տրիսքըլը եւ Քալիֆորնիոյ նահանգապետի տեղակալ Նայթ շնորհաւորութեան յայտարարութիւններ ուղղեցին իրենց նահանգներու հայ համայնքներուն:

Շատ մը ծերակուտականներ նամակներ ուղղելով Հայկ. Դատի Յանձնախումբին, ջերմ համակրանքով ու գնահատանքով կը խօսին հայ ժողովուրդի յանուն ազատութեան ու անկախութեան մղած պայքարի մասին եւ պատրաստակամութիւն կը յայտնեն ծառայելու նոյն դատին:

Ծերակուտական Փոլ Տակլըս, հայ ժողովուրդի հերոսական ապստամբութեան հանդէպ իր հիացմունքն ու խոր յարգանքը յայտնելէ ետք, կ'եզրակացնէ.—

— « Այս առիթով մեր վերանորոգուած վճռականութեամբ պէտք է աշխատինք միաւորել ազատ աշխարհի ուժն ու ճիգերը համայնավար ծաւալապաշտութեան դէմ: Մենք բոլորս ջերմեռանդ հաւատքով կը սպասենք ու կը ձգտինք այն օրուան, երբ ոչ միայն Հայութիւնը այլ համայնավար տիրակալութեան տակ գտնուող բոլոր ժողովուրդները, անգամ մը եւս կ'ըլլան ազատ ու անկախ»:

Իսկ ծերակուտական Թոմաս Հէնինկըզ կը գրէ.—

— « Կ'ապրինք այնպիսի ժամանակաշրջան մը, երբ բախումը մեծ պետութիւններու միջեւ կրնայ շուքի տակ ձգել ճակատագիրը ուրիշ աւելի փոքր ժողովուրդներու: Աշխարհը ցնցող եւ իրար յաջորդող դէպքերը ժամանակ չեն տար տեսնելու եւ քննելու համար կացութիւնը անոնց, որոնց մասին թերթերու մէջ եօթ սիւնակնոց խորագիրներ չեն դրուիր: Ես խորապէս համոզուած եմ— որ իրերու այս վիճակը աւելի քան ցաւալի է, որովհետեւ մարդկային պատմութեան առումները չափազանց կարեւոր են մեծ գետի հոսանքը ճշդելուն մէջ: Այդ առումներէն մէկը հայ ժողովուրդի հին պայքարն է, յանդուգն ու անվհատ պայքար մը— զոր Հայերը մղած են իրենց ազգային ինքնութիւնը պահպանելու համար: Պատմութիւնը կ'ուզէր, որ հայութեան հզօր դրացիները

ոչնչացնեն այդ ժողովուրդը, իսկ հայ ժողովուրդը կը մերժէր ոչնչանալ— կը մերժէր որ Թաղենք զինքը: Եւ ահա, Առաջին Համաշխարհային Պատերազմէն ետք, հայ ժողովուրդը բեմ կը բարձրանայ, իբրեւ անկախ ազգ մը: Եւ հակառակ նոյնիսկ Փետր. 18ին իրենց կատարած խիզախ հերոսութեան, հայ ժողովուրդի զաւակները չեն կրնար կասեցնել ծաւալապաշտութեան յորձանքը եւ նոր հաստատուած ազգային անկախութիւնը կարճ գոյութենէ մը ետք կ՚անհետանայ: Սակայն ոգին չանհետանար ու այսօր անխախտ է հայութեան ձգտումը դէպի ազատութիւն:

« Այս ձգտումը, որ կայ այսօր սովետական լուծին տակ գտնուող հայ ժողովուրդին մէջ, որ կ՚ապրի Մ. Նահանգներու եւ այլ ազատ երկիրներու բնակիչ դարձած հազարաւոր Հայերու սրտերուն մէջ, մեծ դեր է կատարած վառ պահելու յոյսն ու երազը: Որ այդ յոյսն ու երազը վերապրած են, որ չէ մեռած հայութեան մէջ ազատութեան մեծ իտէալը, ահա այդ է երաշխիքը ,թէ հայ ժողովուրդը օր մը կրկին պիտի տիրանայ իր ազգային անկախութեան, այն ազգային անկախութեան, որուն ձգտած է դարեր անընդհատ»:

Նոյնիմաստ յայտարարութիւններ կատարեցին Երեսփ. Ժողովի զանազան անդամներ:

Տիթրոյթի, Լոս Անճելըսի, Քլիվլընտի, Ֆրեզնոյի եւ ուրիշ բազմաթիւ այլ քաղաքներու մէջ քաղաքապետները եւս Փետր. 18ը յարգանքի ու յիշատակի օր հռչակեցին:

Ընդհանուր առումով ամերիկեան մամուլը արձանագրած է կատարուած հանդիսութիւնները եւ յայտարարութիւնները.

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

« ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ »

ԱԼՃԻ.— Կը ցաւիմ որ Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը կ՚անդրադառնայ միայն իր 13 Յուն. 1949 Թուակիր նամակին, առանց յիշելու վերոյիշեալ Թուականէն վերջ փոխանակուած նամակներուն եւ հաւաքական բողոքագրին:

Ես ալ անձնապէս ծանօթ եմ Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Նիւթական պայմաններուն: Մենք երբեք մեր գրպանը գոց, ձեռքերը պարապ «այցելու քահանայ չենք հիւրասիրած»: «Դժբախտ Թիւրիմացութեան» բուն պատճառը պէտք էր փնտռել Մեսրոպ քհ.ի տուած նիւթական եւ բարոյական ցնկուցումին մէջ:

Հարցում մը, այս առթիւ.— Գաղութէ գաղութ ազգ. յարաբերութիւնները միայն այցելու քահանաներ ղրկելուն մէ՞ջ կը կայանայ. ուրիշ միջոց, ճար ու ճարակ չունի՞նք...

Եթէ չունինք, վա՜յ է եկեր մեր գլխուն:

ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Տեսակ մը սովորութիւն եղած է մեր գաղութին մէջ պարով վերջացնել որեւէ հանդէս, այն պատճառաբանութեամբ թէ ժողովուրդը միայն պարէն կ՚ախորժի, թէ մարդիկ ձանձրացած են տոհմիկ երգերէն ու պարերէն, եւն.: Իմ կարծիքով, եթէ լաւ կազմակերպենք մեր հանդէսները, եթէ ներկայացնենք խնամուած, ճոխ եւ ճաշակաւոր յայտագիր, կրնանք վստահ ըլլալ թէ ամէն հայ երիտասարդ եւ սարեց հրճուանքով պիտի հետեւի: Ինչո՞ւ կը յամառինք օտարին պարգեւած թեթեւ ժամանցները հրամցնելով մեր ժողովուրդին: Համեստ արուարձանի մը, Պանիէօյի Նոր Սերունդին Փետր. 22ի երեկոյթը կրնայ օրինակ հանդիսանալ:

Ով որ ներկայ էր այդ երեկոյթին, չէր կրնար չխանդավառուիլ ի տես տղոց ժրաջան աշխատանքին եւ պատրաստած հանդէսին: Բոլորն ալ շատ երիտասարդ — 22էն վեր մարդ չկար — մեծ մասամբ ուսանող, ուրեմն արդէն իսկ իրենց անձնական պարտականութիւններով ծանրաբեռնուած, արժանի են ջերմ գնահատանքի: Անոնք ապաւինած միայն իրենց ուժերուն, յաջողեցան ամէն տեսակէտով:

Ձեռնարկին նպատակն էր գաղութին ներկայացնել Նոր Սերունդի գործունէութիւնը: Ընկ. Հրայր Թորոսեան իր բացման ճառին մէջ յիշեցուց բոլոր ծնողքներուն որ տեսնեն թէ ինչ ուղղութեամբ կը գործէ Նոր Սերունդը: « Մի մոռնաք որ ամենէն կարեւոր գործն է հայ երիտասարդը հայ պահել, հայրենասիրական ոգի ներշնչել, զոհաբերութեան վարժեցնել, որպէսզի երբ վերնան հայրենադարձի խոչընդոտները, երիտասարդները հայրենիքի մէջ ըլլան հարազատ եւ պարկեշտ քաղաքացիներ»:

Հանդէսը սկսաւ «Մշակ բանուորով», ու հետզհետէ դաշնակի վրայ նուագեցին Սեդա եւ Պերճ Ցակոբեան, երգուեցան հայաստանեան ժողովրդական երգեր, ընկերակցութեամբ կիթառի: Արտասանեցին ընկերուհի Ս. Ցակոբեան «Լուսաւորչի կանթեղը» եւ Մ. Գոչարեան «Սասունցի Դաւիթ»ը:

Արուեստի ճաշակի ապացոյց մը, «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»էն մէկ պատկեր, բեմադրուած ընկ. Ս. Թորոսեանի կողմէ: Դերակատարները լաւ կատարեցին իրենց դերերը: Հանդէսի վերջին մասը ամբողջութեամբ յատկացուած էր հայկ. եւ կովկասեան պարերու, 12 խմբապար եւ մենապար որոնք այնքան յաջող էին որ կրկնուեցան:

Պարերու ստեղծած խանդավառութեան վրայ վերջացաւ հանդէսը, կազմակերպիչները յոգնած բայց ոգեւորուած իրենց յաջողութենէն, կոչ ուղղեցին ներկաներուն որպէսզի իրենց զաւակները ղրկեն Նոր Սերունդի: Հանդիսականները կրնան վկայել թէ Նոր Սերունդը միայն հասարակ ժամանցներու չի վատներ իր ժամանակը:

Եթէ երէցները գիտնան քաջալերել երիտասարդները, յաճախ կ՚ունենանք այսպիսի հանդէսներ ու չենք վախնար մեր լեզուի եւ մշակոյթի կորուստէն:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԽՄԲ.— Տեղի անձկութեան պատճառով ակամայ զանց առած ենք անունները, մանաւանդ որ սովորական տառերը չեն վերահաստատուած տակաւին:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ, Սեյանիկի զին. ատեանին կողմէ, պուլկար մը, իբրեւ լրտես եւ երեք մեղսակիցներ, որոնց մէկը կին: Ուրիշ եօթը ամբաստանեալներ ալ բանտարկութեան պատիժ առացան: — Պոլտոյի զին. ատեանը մահուան դատապարտեց Փերիկէօյի Կեսթապոյին վարիչը՝ Հալպրեխտ, իսկ տասը տարուան՝ իր մեղսակիցը, Քից:

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ տիեզերական համագումարը ժողով գումարելով Լոնտոնի մէջ, որոշեց խնդրել Խ. Միութենէն որ արտօնէ Հրեաներու արտագաղթը, Ռուսիայէն եւ Արեւելեան Եւրոպայէն: Հրէական կազմակերպութիւնները յանձն կ՚առնեն բոլոր ծախքերը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Գերագոյն յոյսը կրկին ճաճանչեց ծերունիին աչքերուն մէջ...

— Ձեր ճակատագիրը մերն ալ է, աւելցուց մեր ընկերը, ձեր կրած հարուածով մենք ալ զարնուած ենք... մենք օտարներուն ըրածը չենք կրնար ընել, միջոց եւ դրամ չունինք, բայց մեր աչքերուն մէջ նոյն արցունքը կայ ,մեր երակներուն մէջ նոյն թափուած արիւնին ցաւը... մենք մէկ ընտանիքի զաւակներ ենք:

— Մէկ ընտանի՛ք, կրկնեց ծերունին անսահմանելի ձայնով մը... յետոյ բազկատարած իր սեւ եւ գալարուն ձեռքերը դնելով մեր գլուխներուն վրայ՝ հաստատ եւ կորովի ձայնով մը ըսաւ.

— Օրհնեա՜լ ըլլաք դուք եւ ձեր ընկերները, ու ձեր սերունդները, դարերու մէջէն... հիմա կը հասկնամ շատ բա՜ն, շատ բա՜ն... աչքերս մահուան քունով գոցուելէ առաջ բացուեցան ճշմարտութեան համար... օրհնեալ ըլլաք դուք եւ բոլոր անոնք՝ որ ցրուած աշխարհիս չորսդին, աստանդական ու վտարանդի, սրտով կամ մարմնով խոցուած՝ մխիթարութեան ու հանգիստի կը կարօտին... օրհնեալ ըլլան... Նոյ նահապետի օրհնութիւնը անպակաս ըլլայ իրենց սեղաններուն վրայէն... ձեռքերնին երջանիկ ու հոգինին անդորր ապրին ալ ասկէ ետքը... ցաւով ու արցունքով կապուած իրարու, այլեւս ուրախութիւնով ու երջանկութիւնովկապուած զգաք ինքզինքնիդ, ու ընտանիքին, մեծ ընտանիքին պակսած անդամներուն տեղերը տասն անգամ էւելովը լեցուած տեսնաք... Օրհնեա՜լ ըլլաք... ու այլեւս տիեզերքին դիտաւորութիւնները անկարող դառնան ձեր զօրութեան դէմ:

Մէկիկ մէկիկ՝ ինչպէս նոր ուխտի քրմապետ ձեռքը կրկին դրաւ մեր գլուխներուն վրայ եւ աղօթքներ մրմնջեց: Ու երբ հրաժեշտ առինք իրմէն, ուզեց կրկին պաչել ու աչքերը գոցեց հանդարտութեամբ: Մահատիպ տժգունութիւն մը հետզհետէ կը ճերմկցնէր իր ճակատը: Դժկամակութեամբ հեռացանք հիանալի ծերունիին քովէն. կարծես մեր հոգիները օծուած էին խունկով ու մեղրով եւ օրհնութիւնը իր տառապանքով մաքրացած հոգիին՝ կը ծածանէր մեր գլուխներուն վրայ ու այլեւս պիտի հետեւէր մեզի մեր շուքերուն պէս: Անգամ մըն ալ նայեցանք իրեն. դէմքը մեռելի անդորրութիւն ստացեր էր եւ կնճիռները պարզուեր էին. եւ ո՞վ գիտէ ի՛նչ լուսեղէն երազ, ի՞նչ տեսիլք իր մահամերձ ծերունիի պայծառատեսութեան կ՚երեւար որ երբ դիմացի սրահը պիտի մտնայինք, վերջին անգամ լսեցինք իր ձայնը ջինջ եւ բարձր որ իր երջանիկ օրերուն ձայնն էր անտարակոյս:

— Փառք քեզ տէ՛ր, յաղագս ամենայնի փառք քեզ...

Սրահին մէջ առաջին անգամ մեր ուշադրութիւնը կը գրաւեն մայր ու աղջիկ, երկու հայաստանցի կիներ. մօրը մէկ թեւը կտրուած էր եւ աջ ձեռքին չորս մատները. իսկ աղջիկը, որ հազիւ տասնըհինգ տարեկան կար, կորսնցուցած էր. երկու սրունքները: Ողորմելի՛, խոշտանգուած կենդանիի աչքերով կը նայէին մեզի եւ կարծես ըսել կ՚ուզէին. «Կը տեսնէ՞ք մեր դժբախտութիւնը...»: Մայրը դեռ երիտասարդ էր եւ երկուքն ալ գեղեցիկ էին, անսովոր, արտակարգ գեղեցկութիւնով մը, ինչ որ ալ աւելի տաժանելի կը դարձնէր իրենց խեղանդամուած երեւոյթը:

[illegible] ԽՈՒՅՃԵԱՆ

(Տար.)

մասին. բայց Վիշինսկի ուղղակի չպատասխանեց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ դադրեցնելու համար չորս միջոցներ կը տեսնէ զօր. Պրէտլի, Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին նախագահը.— 1. Լքել Քորէան, «միջոց մը զոր ոչ ամերիկացի ժողովուրդը, ոչ ալ դաշնակիցները պիտի ընդունին».— 2. Շարունակել պատերազմը, աւելնալով կորուստները պատճառելով հակառակորդին եւ նուազագոյն չափին իջեցնելով դաշնակիցներու կորուստները.— 3. Աւելցնել ճնշումը Քորէայի ճակատին վրայ, միշտ պատրաստ ըլլալով ի հարկին կարգ մը ձեռնարկներ կատարելու.— 4. Մէկ կամ աւելի միջոցներ ձեռք առնել վճռական ելքի մը յանգելու համար, ընդունելով հանդերձ որ այդ պարագային կրնանք պատերազմի բռնուիլ Չինաստանի հետ եւ փութացնել Գ. աշխարհամարտը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ մասին Ֆրանսա կարգ մը առաջարկներ ներկայացուցած էր Անգլիոյ: Այս վերջինը պատասխանած է յուշագրով մը, պատճէնը ուղղելով միւս հինգ պետութեանց: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին. բայց լրագեկներ կը հաւատեն թէ պատասխանը ամբողջովին գոհացուցիչ չի տար Ֆրանսայի: Բոլըն Ուաշինկթընի մէջ ալ պիտի խորհրդակցի այս մասին: Լոնտոն այս առթիւ ալ դիտել կուտայ թէ իր արտաքին հոգերուն պատճառով չի կրնար աւելի լայն յանձնառութիւններ ստանձնել Եւրոպայի մէջ:

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը, Եոշիտա, «բթամիտ ապուշ» կոչած էր ընկերվարական երեսփոխան մը, երբ լուսաբանութիւններ կը պահանջէր արտաքին գործերու մասին: Ամբողջ ժողովը իրար անցաւ: Եոշիտա ներողութիւն խնդրեց, բայց անօգուտ: Ժողովը 162ի դէմ 191 ձայնով որոշեց կարգապահական առեանի մը յանձնել վարչապետը: Հաւանական է որ հրաժարի:

53 ԿԱՐՄԻՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ Գահիրէի մէջ, Բշ. օր: Թերթերը կը գրեն թէ երեւան հանուած է Եգիպտոսի ամենամեծ գաղտնի կազմակերպութիւնը: Խուզարկութիւններ տեղի ունեցան միաժամանակ Գահիրէի եւ հիւս. շրջանին մէջ, ոստիկանութեան եւ բանակի մասնաւոր կազմակերպութեանց կողմէ: Քառասուն հոգի ձերբակալուեցան միայն Գահիրէի մէջ, երբ ոստիկանութիւնը պաշարեց համայնավար կուսակցութեան կեդրոնը, որ կը գտնուէր մեծ շէնքի մը գետնայարկը: Գաղտնի սենեակի մը մէջ գտնուեցան թռուցիկներ եւ տպարան մը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Շաւիլի հայ դպրոցի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի, վաղամեռիկ ՄԻՀՐԱՆԻԿ ՏՕՂՐԱՄԱՃԵԱՆԻ յիշատակին.—

Տէր եւ Տիկին Գր. Կիւլեան, Տէր եւ Տիկին Մովսէս Տէմիրճեան, Տէր եւ Տիկին Պատրիկ Պետեան, Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Գրիգորեան Հազարական, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տէմիրճեան, Տէր եւ Տիկին Պարոնեան Սիրուն, Տիկին Սարգիս Փայլուն 500ական, Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Թագւորեան Յակոբ 1000, իսկ Շաւիլի եկեղեցիին համար 1000 ֆրանք:

× Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Պետրոս Սարգիսեան 1000 Ֆր. կը նուիրեն տեղւոյն դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի, իրենց մօրեղբօր ՕՆՆԻԿ ՖԷՍՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

× Սարսէլ Սէն Պրիսէն Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գանթարճեան 1000 Ֆր. կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, իրենց մօրեղբօր Պ. ՕՆՆԻԿ ՖԷՍՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Փետրուար 18ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի շրջ. վարչութեան եւ շրջանի խումբերուն, Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Շաբաթ 14 Մարտ, ժամը 9ին, Սալ Մազընոյի մէջ: Կը խօսին ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Համազգայինի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ հայ ընտանիքները եւ բոլոր անոնք որ 1914–18 եւ 1939-45ի պատերազմներու ընթացքին պատուոյ դաշտին վրայ մեռեալներ ունեցած են, անոնց անունները հաղորդել Միութեան կեդրոնը, 31 ռիւ ՍԷՆ Լազար Բարիզ (9), որպէսզի արձանագրուին Պատուոյ Մատեանին մէջ:

Կը խնդրենք նոյնպէս բոլոր հայ ռազմիկներէն որ մեզ ուղարկեն իրենց ռազմիկի, վիրաւորի կամ զին. քաջագործութեան փաստաթուղթերու վաւերացեալ պատճէնները (fophi fonформ), օգտուելու համար այն առաւելութիւններէն որոնց իրաւունք կուտան իրենց մատուցած ծառայութիւնները:

Գեղարուեստական Երեկոյթ

Ի ՊԱՏԻՒ «ՀԱՅ–ԲՈՅԺ» ԱՄՍԱԹԵՐԹԻՆ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, Թէաթր տ'Իէնա, Պ. Աշոտ Մալաքեան կը ներկայացնէ իր չարժանկարներէն մին ի ներկայութեան Ֆրանսացի արուեստագէտներու: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Աչքերնիդ լոյս

ՎԱԼԱՆՍ.— Բացած ենք մսավաճառի նոր եւ արդիական կարգուսարքով խանութ մը, 24 ռիւ Պուֆիէ:

Պիտի գտնէք ամէն տեսակի թարմ միսեր: Մէկ անգամ այցելողը պիտի դառնայ տեւական յաճախորդ:

Պ. ԿՕՇԿԱՐԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21,30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թռեվիզ, մեթրօ Քատէ: Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ՍԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթը՝ «Զուարթնոց եկեղեցին»:

Մուտքը ազատ է բոլոր երիտասարդներուն: Հայերէնի դասերը ժամը ճիշդ 20ին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուսանող. Միութեան ժողովը այս Չորեքշ. ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Չորեքշ. երեկոյ, ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Ռուբէն ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Ազգ. փոքրամասնութիւնները ցաբական Ռուսիոյ մէջ»: Մուտքը ազատ է:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին, այս շաբաթ ժամը 20,30ին, Հայ Կաթողիկէներու սրահը, ռիւ տը լա Պռոս: Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» Կոմիտէի, Կ. Խաչի եւ միջին Ֆրանսայի Նոր Սերունդի խումբերուն:

22-րդ Տարեկան Ցերեկոյթ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 8 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Salle de la Chimie, 28bis Rue St. Dominique

Métro Solférino կամ Invalides

Կը մասնակցին Ֆրանսական սկաուտական միութիւնները եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերը: Արիները պիտի ներկայացնեն սկաուտական միջազգային կեանքէ կենդանի պատկերներ, երգեր եւ պարեր:

Մասնակցութեան լուսանկարով պիտի ներկայացուին տեսարաններ միութեան 1952ի գործունէութեան մասին:

Արենոյշները պիտի ներկայացնեն հայկական պարերու եւ գեղջկական տեսարաններու նոր շարքը:

Մասնաւոր պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի նաեւ Մոլիէրի «Երեւակայական հիւանդը» Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ:

Մուտք 200 եւ 300 Ֆր.: Գինեձ:

Ո՛Ւր ՃԱՇԵԼ !!!

Համով - հոտով ,— ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՅՈՒՆԻ

— Ի՞նչ ուտել ամեն օր

— Ցեօնէր քէպապ Բշ. Գշ. եւ Եշ. օրերը,

Պոլսէն յատկապէս բերուած վարպետ խոհարարի մը կողմէ պատրաստուած:

Գացէք 31 Place d'Alexandrie, Paris (2)

Պ. Հայկ Գարակէօզեանի նուագի հանդերձ խումբը, հայկական եւ արեւելեան եղանակներ:

Métro Reaumur, Sentier կամ St. Denis Tél. Gut.92-65

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376-285
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-33
Jeudi 5 Mars 1953 Հինգշ. 5 Մարտ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7008 Նոր շրջան թիւ 2419 Խմբագիր՝ Շ. Մ[illegible]

ՍԹԱԼԻՆ ԿԱԹՈՒԱԾԱՀԱՐ

ԴԷՄՔԻՆ ԱՋ ԿՈՂՄԸ, ԱՋ ԹԵՒԸ ԵՒ ԱՋ ՍՐՈՒՆՔԸ ՉԵՆ ԳՈՐԾԵՐ.— ԽՕՍԵԼՈՒ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆ ԱԼ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑԱԾ Է

Մոսկուայի անթելը երէկ պաշտօնապէս հաղորդեց թէ սպարապետ Սթալին կաթուածահար եղած է Մարտ 2էն 3 լուսնալու գիշերը: Դէմքին աջ կողմը, աջ թեւը եւ աջ սրունքը չեն գործեր: Խօսելու կարողութիւնն ալ կորսնցուցած է: Բժիշկները անընդհատ կը հսկեն իր անկողին վերեւ: Տեղեկագիրներ պիտի հրատարակուին ժամը ժամին:

Սթալին 73 տարեկան է: Վերջին 15 օրերու ընթացքին ունկնդրութեան ընդունուեցան քանի մը դեսպաններ որոնք ողջ առողջ գտեր էին զինքը:

× Վերջերս շատ կը խօսուէր Սթալինի ժառանգութեան մասին: Այս առթիւ մասնաւորապէս կը յիշէին երեք թեկնածուներ, — Մալենկով, Մոլոթով եւ Բերիա: Վերջինը, վրացի եւ Կովկասի երբեմնի փոխարքան, որ կը վարէ ապահովութեան տեսչութիւնը, նսեմացած կը համարուի, ինչ «[illegible]» բժիշկներու ձերբակալութենէն ի վեր: Հաւանական է որ եռապետութիւն մը հաստատուի:

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, բոլոր դարմանները անօգուտ անցած են: Սթալին կորսնցուցած է գիտակցութիւնը: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ սիրտը եւ շունչը տկարացած են, հակառակ ազդու ներարկումներու:

Կաթուածը հետեւանք է ուղեղային համախռնումի, որ հետզհետէ կը տարածուի: Վիճակը աւելի ծանրացաւ գիշերը:

Ալքոլամոլները պիտի պատժուին

Ազգ. Ժողովը Գշ. օր միաձայնութեամբ քուէարկեց օրինագիծ մը որ կը սահմանափակէ սովորական գինովներու ազատութիւնը, երբ «ընկերային վտանգ մը» դառնան անոնք:

Այս օրինագծին տրամադրութեամբ, այսուհետեւ սովորական ալքոլամոլները եւ անոնք որոնց «ճնկելու» սովորութիւնը վտանգաւոր կը դառնայ իրենց կամ ուրիշներու համար, պիտի ենթարկուին առողջապահական իշխանութեանց հսկողութեան: Կարգ մը պարագաներու մէջ անոնք յիմարանոց պիտի ղրկուին եւ կամ պիտի դարմանուին մասնաւոր հաստատութեան մը մէջ:

Տիկին Ժեռմէն Շափիւի, նախկին առողջապահական նախարար, որ կը պաշտպանէր օրինագիծը, այս առթիւ ըսաւ թէ գինովութեան հետեւանքով յառաջ եկած մտային խանգարումները 300% աւելցեր են այրերու, 45 % կիներու համար, վերջին պատերազմէն ի վեր: Հակալքոլական վերջին համագումարին մէջ, որ տեղի ունեցաւ անցեալ աշնան, 28% կը հաշուէին մտային խանգարումներու յաւելումը, իբրեւ հետեւանք ալքոլամոլութեան: Այս առթիւ հրատարակուած տեղեկագիրը կ'ըսէր թէ Ֆրանսա միւս բոլոր ազգերէն աւելի յառաջ անցած է ալքոլամոլութեան տեսակէտով, — 22 առ հազար:

Օրինագիծը քուէարկուեցաւ կարգ մը փոփոխութիւններով, որպէսզի զեղծումներ եւ ոտնձգութիւններ չկատարուին սովորական խմանի մը ազատութեան դէմ. բայց եթէ մարդը կարգի չգայ առաջին ազդարարութենէ մը ետք, դատարանը կրնայ հրամայել որ յիմարանոց կամ բուժարան փոխադրեն: Դարմանումը վեց ամիսէն աւելի պիտի չտեւէ: Ժուժկալութեան տուներ պիտի հաստատուին: Ազգ. Ժողովը 108 միլիոն Ֆր.ի վարկ մը բացած է այս նպատակին համար:

Կարգ մը երեսփոխաններ առաջարկեցին որ սրճարանները եւ կապելաները, որոնց թիւը 588,000 կը հաշուեն Ֆրանսայի մէջ (12 անգամ աւելի փուռերէն) ոգելից ըմպելիներ չծախեն օրուան որոշ ժամերուն: Օրինագծին մէկ յօդուածին համաձայն, ոստիկանութիւնը կրնայ անմիջապէս բժշկական քննութեան ենթարկել անոնք որ ոճիր մը կը գործեն կամ տեղի կուտան փողոցային արկածի մը: Այս յօդուածը մասնաւոր պատիժներ կը տրամադրէ: Համայնավար երեսփոխանները քուէ չտուին այս օրինագծին:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ
Թեհրանի մէջ

ԶԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ

Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարուեցան, իբրեւ հետեւանք վերջին խռովութեանց, Տոքթ. Մոսատեղ կը ջանայ խռովութիւնները զսպել բոլոր միջոցներով. մանաւանդ որ կարմիրներն ալ կը փորձեն օգտուիլ առիթէն, առաջնորդութեամբ Թուտէ կուսակցութեան:

Կալանաւորներուն թիւը 470ի հասած է արդէն: Ասոնց մէջ կը գտնուին բազմաթիւ երեւելիներ որոնք ամբաստանուած են իբրեւ մեղսակից հակապետական ցոյցերու: Գլխաւոր ամբաստանեալներուն մէջ են մառեչալ Մոհամմէտ Շահպախտի, հիւս. Իրանի բանակներուն նախկին հրամանատարը, վեց զօրավարներ, որոնց մէկը նախկին սպարապետ, երեք գնդապետներ եւ երկու հրամանատարներ: Քաղաքական կալանաւորներուն մէջ ալ կան ականաւոր դէմքեր, — նախկին նախարար Ղոլամ Հոսէյն, կարեւոր թերթի մը խմբագրապետը՝ Ահմէտ Սերաֆի եւն.: Ձերբակալման հրամանագիր հանուած է նաեւ մառեչալ Ամիր Ահմետի դէմ որուն համար կ'ըսեն թէ փախած է:

Գշ. օր ձերբակալուեցան 200 համայնավարներ երբ ցոյց մը կը կատարէին խորհրդարանին առջեւ, «անգլեւամերիկեան աշխարհակալներուն» եւ արքունիքին դէմ: Հակառակ հաստատուած արգելքին, մօտ 2000 համայնավարներ փորձեցին բողոքի ժողով մը գումարել: Զօրքը ցրուեց առաջին ցուցարարները երբ դեռ խորհրդարան չէին հասած: Կ'ըսուի թէ 30-40 ցուցարարներ վիրաւորուած են. բրածեծ: Զինուորները երբեք զէնք չեն գործածած:

Առտուն կանուխէն հրասայլեր եւ զին. կառքեր կը շրջէին Թեհրանի մէջ: Զինուորներ շղթայ կազմած էին արքայական պալատին եւ վարչապետարանին շուրջը: Ասկէ զատ, զօրքը գրաւած էր համալսարանը, ցրուելով 30էն 40 ուսանողներ:

Թեհրանի Ամերիկացիներուն յանձնարարուեցաւ իրենց տուներէն դուրս չելլել կամ չմօտենալ քաղաքին վտանգաւոր կէտերուն:

ԿՐՕՆԱՊԵՏԸ ՄՈՍԱՏԵՂԻ ԴԷՄ

Մէկ օրէն միւսը կացութիւնը ծանրացաւ ուրիշ պատճառով մը: Կրօնապետ Այաթոլլահ Քաշանի, որ միեւնոյն ատեն Երեսփ. Ժողովին ատենապետն է, յանկարծ արգիլեց նիստ գումարել. մինչդեռ վարչապետը ստիպողական կը գտնէր գումարումը, վստահութեան քուէ պահանջելու համար:

Քաշանի, որուն «Ֆետայանը Իսլամ» աղանդը գործօն դեր կը կատարէ երկու տարիէ ի վեր, յայտարարած է թէ Երեսփ. Ժողովը պիտի չգումարուի, մինչեւ որ Տոքթ. Մոսատեղ չվերահաստատէ իր վստահութեան արժանի հրամանատարը, Մեճլիսին ապահովութեան համար:

Այդ հրամանատարը, գնդ. Զահետի, պաշտօնանկ եղաւ երկու օր առաջ, ուրիշ 60—70 սպաներու հետ, իբրեւ արքունիքին մարդը: Տոքթ. Մոսատեղ իբրեւ սպարապետ նշանակած էր զօր. Ռիահին: Կրօնապետը հրամայեց անոր վերահաստատել գնդ. Զահետին: Զօրավարը մերժեց: Ասոր վրայ Քաշանի արգիլեց Մեճլիսին գումարումը: Յետոյ ուրիշ պահանջ մըն ալ դրաւ, — արտօնել որ իր տեղը նախագահէ փոխանորդը, իբրեւ ատենապետ Մեճլիսին: Տոքթ. Մոսատեղ ուժգնօրէն ընդդիմացած է այս պահանջին: Եւ վերջապէս առաջարկեց որ իր օրակարգը պարտադրուի Մեժլիսին:

Կարմիրներու ցոյցին առթիւ, հեռագիրները կ'ըսեն թէ անոնք մասնաւոր ռազմավարութեան մը կը հետեւին: Երբ զօրքը երեւայ, Թուտէի կուսակիցները «կը հալին». յետոյ նորէն կ'երեւան մեծ բազմութեամբ, ուրիշ փողոցի մը մէջ: Գշ. օր անոնք Թեհրանի փողոցները բռնեցին 50էն մինչեւ 200 կամ հազար հոգինոց խումբերով: Տոքթ. Մոսատեղ հրամայեց կրակ բանալ, եթէ փորձէին ճեղքել պետական շէնքերուն շուրջը շինուած պատնէշները:

Վարչապետը մասնաւոր ատեան մը կազմած է, ամբաստանեալ երեւելիները դատելու համար: Շատերուն համար մահապատիժ կը նախատեսուի: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին վեց խմբագիրներ:

× Իրանի դէպքերը մտահոգութիւն կը պատճառեն Մ. Նահանգներուն: Իրազեկներու կարծիքով, Տոքթ. Մոսատեղ մեծ դժուարութիւն կը կրէ, կարմիրները չէզոքացնելու համար: Կը վախցուի որ խռովութիւնները ծաւալին:

Շատ աւելի ծանր մտահոգութեան մը մատնուած է Թուրքիան. մանաւանդ անոր համար որ իրապէս չեն գիտեր թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ Իրանի մէջ: Թուրքերը կը կարծեն թէ Մոսկուայի մատը կայ այս խռովութեանց մէջ, քանի որ կարմիրները շարունակ ցոյցեր կը սարքեն, «յեղափոխական մթնոլորտ» ստեղծելու համար: Կարգ մը բանգէտներ եւս կ'ենթադրեն թէ այս խմորումը Խ. Միութեան առաջին պատասխանն է՝ Պալքանեան դաշինքին որ քանի մը օր առաջ ստորագրուեցաւ Անգարայի մէջ:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ Ժընեւի մէջ մեռած է ուսուցչապետ Զարեհ Շէրիտճեան, որ տարիներով եղած է դասախօս համալսարանին մէջ:

ԿՐՕՆՔԸ
ՏԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՍՏԱՆ ՉԷ ՈՉ ԱԼ ՄԱՐՏԿՈՑ ԽԱՉԱԿՐՈՒԹԵԱՆ

Ա.

«Յառաջ»ի մէջ ջերաջերմ տողերով ողջունեցի «Ցուսաբեր»ը, որ վերջերս իբրեւ Թերթօն կը հրատարակէր, հացի պէս կը բաշխէր, մեր գանձատուններուն ձեռքին մէջ կը դնէր Խորենացիի Ազգ. Պատմութեան աշխարհաբար թարգմանութիւնը, — դրքի ձեւով՝ հազիւ քանի մը հարիւր հոգի պիտի կրնային գնել եւ կարդալ զայն, մինչդեռ թերթօնի ձեւով մօտաւոր կը դառնար ամէնուն։

Արդ, Խորենացի, որ ազգային հպարտութիւն կը ներշնչէ եւ էօֆօրի կը ստեղծէ մեր մէջ, միայն պատմութիւն չէ, այլ եւ հայկական աւետարան մըն է։ Միամտաբար «Հայոց Երկրորդ Աւետարանը» կոչեր էի զայն, փոխանակ գրելու «Հայոց Առաջին Աւետարանը»։ Այդ կոպիտ սխալը սրբագրելու առիթ մը կը ստեղծուի, ահաւասիկ, վարդապետի մը միջամտութեամբ։

Մեր թերթերը, Արեւմուտքին Արեւելք և Հիւսիսէն Հարաւ, գրեթէ բոլորը արտատպեցին իմ այդ կարճլիկ յօդուածս՝ իբրեւ նոյն ընտանիքէն արձակուած ողջոյն։ Միայն Պէյրութի Մասիսն էր, որ պաս ձայն մը խառնեց ողջոյնի ներդաշնակ այդ համերգին։

Առաջին անգամ չէ, որ Մասիս թշնամական արտայայտութիւն մը կ'ուղղէ ինծի։ Չեմ հասկնար թէ ինչո՞ւ։ Բայց եթէ առաջին թշնամական արտայայտութիւնը բոլորովին անձնական էր եւ մեր ժողովուրդին համար ոչինչ կը ներկայացնէր հետաքրքրական, այս մէկը կը վիրաւորէ մեր ազգային պայքարը, մեր հերոսները, մեր նահատակները, մեր պատմական անցեալը։ Ահա թէ ինչո՛ւ չեմ ուզեր լուռ մնալ։

Գրած էի թէ հանրային սեփականութիւն պէտք է դարձնել Խորենացիի Ազգ. Պատմութիւնը, Աւետարանի արժէք տալ այդ գրքին եւ կարդալ հայ եկեղեցիներուն մէջ, «որպէսզի Աստուած լսէ մեր պատմութիւնը եւ հասկնայ թէ անարդար էր երէկ, անարդար է այսօր հանդէպ մեզի»։

Սօղուած գրելու վարժ մէկը, գրականութեան ինչքիք դասերը լաւ սորված մէկը պիտի հասկնար, Աստուծոյ դէմ լուտանք եւ հայհոյանք փսսալէ շատ առաջ (հօ՛յ, հօ՛յ), թէ դժգոհութիւնը՝ որ կը յայտնուի՝ ուղղուած է Աստուծոյ խօսքին գործակալներուն դէմ։ Իմ «լուտանքիս» կամ «հայհոյանքիս» իմաստն ըմբռնելու համար՝ անհրաժեշտ է գրականութիւն սորվիլ, պատմութիւն սորվիլ, նաեւ... աստուածաբանութի՛ւն։ Եւ որպէսզի աժան քննադատութիւն չհամարուի այս պատասխանս, կ'ուզեմ աւելցնել թէ լաւ ուսումնասիրելու, խղճմտօրէն վերլուծելու եւ արդարօրէն գնահատելու համար մեր հին մատենագրութիւնը, որ կրօնքի մարդոց գործ է, ես ինծմէ պահանջեր եմ աստուածաբանութիւն սորվիլ առնուազն Գերապայծառի մը չափ, կրօնքին պատմութիւնն ու փիլիսոփայութիւնը ուսումնասիրել առնուազն Դրբապազանդայի դպրոցին լաւագոյն ուսանողին չափ, ու միաժամանակ՝ Աստուածաշունչ վերլուծել աւելի լաւ քան րաբբունի մը։ Ահա թէ ինչո՛ւ աստուածաբանութիւն սորվիլ կը պահանջեմ նաեւ իմ «լուտանքներուս» դէմ երկարած ցուցամատին աէրոջմէն, յետոյ՝ պատմութիւն, յետոյ՝ գրականութիւն։ Ափսո՜ս, մեր Գերապայծառը չէ կըրցած իր մտքին պայծառութիւնը հասցնել մինչեւ այդ կալուածները։ Չեմ ուզեր զբաղիլ իր խորթ հայերէնով կամ իր հայերէնին խորթութիւններով, բայց խօսք կ'առնեմ ըսելու համար թէ ընդվզում կը պատճառէ ինծի ոչ թէ իր անտեղի միջամտութիւնը, Խորենացիի Ոդբին, Հին ու Նոր Կտակարաններու բովանդակութեան մասին աժանոց ծանօթութիւններով, որոնք Գոսիւէի բորբոսած պատէն անդին չեն անցնիր, այլ միայն իր ճեղապարտ ակնարկը մեր ժամանակակից Պատմութեան վրայ։

Ի՞նչ, սրբապղծութի՞ւն է պահանջել որ Խորենացիի Ազգ. Պատմութիւնը կարդացուի «Հայոց եկեղեցիներուն մէջ, ամէն Կիրակի մէկ գլուխ, որպէսզի հայ ժողովուրդը սորվի իր ցեղին կենսագրութիւնը այնքան՝ որքան Քրիստոսի կեանքը»։ Ո՞վ ըսաւ, Գերապայծառ, ո՞վ ըսաւ թէ սրբապղծութիւն է հայ ժողովուրդին կեանքը պատմել իր եկեղեցիներուն մէջ, ո՞ւր գրուած է, ո՞ր հայրապետը ըսած է։ Ի՞նչ. Պօղքաչիւյի Տասնօրեա՞կ է Հայոց Պատմութիւնը, սրբապղծութիւն համարելու համար ընթերցումը հայ եկեղեցիներու մէջ։ Աւելի զայթակղալի՞ց քան... Հրէից Պատմութիւնը, որ Հին Կտակարան ալ կը կոչուի։ Ուրեմն, դուք, Գերապայծառ, գայթակղութեան պատճառ չէք գտներ՝ երբ Յայսմաւուրքի ծանօթ «ընթերցուածք»ը կը կարդացուի եկեղեցիներու մէջ Ապրիլ 17ին, (ով որ Յայսմաւուրք ունի՝ թող բանայ, կարդայ եւ պատմէ ընկերոջը՝ եթէ ամօթխածութիւնը թոյլ կուտայ), բայց սրբապղծութի՞ւն կը համարիք Հայոց Պատմութիւն կարդալը Քրիստոսի Պատմութեան ընթերցանութեան յատկացուած վայրերու մէջ։ Կ'ուզէ՞ք որ, պատմութեանս բերուած վկայութիւններով, համոզեմ թէ միայն Քրիստոսի պատմութիւնը չէ կարդացուած եկեղեցիներու մէջ։ Ի՜նչ հարկ յիշեցնելու հին օրերը, տեսնենք ներկան, — կրնայի՞ք ուրանալ ձեր կարծիքը զոյգզոյգ պատարագիչներու քարոզներու բովանդակութեան ու արժէքին մասին, ու մի դէ կ'ըլլար գլուխ մը կարդալ մեր Ազգ. Պատմութենէն՝ փոխանակ գլուխ ուռեցնելու ոչնչապատում քարոզներով։ Կ'երեւայ՞ թէ չէ՞ք ընդունիր թէ Հայոց Պատմութեան մէջ հերոսներ կան, որոնք կրօնք եւ եկեղեցի պաշտպանած են աւելի սրտոտօրէն քան Յայսմաւուրքի մարտիրոսը, զոր կը տօնէք ու կը յիշատակէք Ապրիլ 17ին։ Ո՞ւր գրուած է թէ սրբապղծութիւն կը համարուի որ պատմութիւն կարդալ ու սորվիլ այնքան՝ որքան Քրիստոսի կեանքը, — դուք ալ շատ կը գտնէք, ուրեմն, որ ժողովուրդ մը աւելի սորվի իր ազգային պատմութիւնը քան կրօնական պատմութիւնը։ Սրբապղծութիւն կը համարիք՝ երբ երկու պատմութիւններն ալ սորուին նոյնքան հաւասար կարեւորութեամբ։

Ի՞նչ է ձեր ուզածը ինծմէ, Գերապայծա՛ռ։ Վստահ եմ որ դուք ալ չէք գիտեր։ Բայց կը գրէք. «Սրբապղծութիւն է համեմատութեան դնել Խորենացիի յաւէտ քննադատելի Պատմութիւնը աւետարանին հետ...», (մնացեալը անիմաստ խօսքեր)։ Ի՞նչ կը նշանակէ «Խորենացիի յաւէտ քննադատելի Պատմութիւնը» խօսքը, ի՞նչ քննադատութեան մասին է ձեր ակնարկը։ Մ՛, եթէ այդ «քննադատելիութեանց» հետեւինք, շարքը կ'երկարի մինչեւ Յիսուսի կենսագրութիւնը, — Գերապայծա՛ռ, խնդրեմ, ե՛տ դարձէք։

Բայց քանի որ Հին Կտակարանին մասին ալ ծանօթութիւններ ունիք առաւել կամ նուազ... համայնագիտական եւ աստուածաբանական, կրնայի՞ք ինծի ըսել թէ ինչո՞ւ նուազ սրբապղծութիւն կը համարուի՝ երբ եկեղեցիներու մէջ կարդացուին Ղովտին աղջիկներուն պատմութիւնը, Օնանին հռչակաւոր վարպետութիւնը, աւելի հետաքրքրականը՝ Թամարին կերած ապուրը(*)։

Հին Կտակարանին մասին ձեր հիացումը արդարացնելու համար, Գերապայծա՛ռ, կրնայի՞ք ինծի բացատրել սա խօսքը. «Մի տարցես զկապէնս պոռնկի, եւ մի' գշանախուրս ի տուն Աստուծոյ»(Բ. Օր. ԻԳ. 18), շանախուրին դէմ աշխարհաբար թարգմանութիւնը՝ շունի գին։ Ի՞նչ կը նշանակէ այստեղ, շուն եւ ի՞նչ կը նշանակէ շունի գին։ Շատ փորձեր կարդացած եմ այս բառին մեկնութեան մասին, բոլորն ալ երախայական, — ճըշմարիտ մեկնութիւնը գիտցողը միայն կրնայ ճըշմարիտ գաղափար մը կազմել Հին Կտակարանին մասին։ Ինչո՞ւ չեմ կրնար գրել այդ մեկնութիւնը այստեղ, երբ կը կարդացուի... եկեղեցիներու մէջ, — ինչո՞ւ։

Վերջ ի վերջոյ, սակայն, ո՞վ ըսաւ թէ կը պահանջեմ Խորենացի կարդալ հայ եկեղեցիներուն մէջ։ Գերապայծառը, որ կը թելադրէ, ի հեճուկս ինծի, Խորենացին դնել, «քննաբանութեան ենթակայ ըլլալով», «լոկ ուսումնասիրութիւններու մէջ կամ դրասեղաններու վրայ», բայց ոչ երբեք եկեղեցւոյ խորանին առջեւ, կ'ընդունի՞ թէ չէ հասկցած ինչ որ կ'ուզեմ հասկցնել, երբ կը պահանջեմ «Խորենացի կարդալ Հայոց եկեղեցիներուն մէջ ամէն կիրակի մէկ գլուխ»։

Ներողութի՛ւն, միտք չունիմ գրականութեան դաս տալու, մեր ընթերցողները կը հասկնան մտածումներս, հեղինակի խաղերս եւ գրական դարձուածքներս։ Չեն հասկնար միայն անոնք, որ տակաւին կապուած կը մնան մեր լեղուին խոնչերանքին, եօթանասուն տարի հին, կամ պատճառ մը ունին թշնամական դիրք մը բռնելու։ Բայց գիտ չի հետաքրքրիր դիտնալ այդ պատճառը, վասնզի ծիծաղելի կը համարիմ, ծանր ու վիրաւորիչ մեղադրանքներ կատարելու համար ինծի դէմ, ազգային հաւաքականութեան մը դէմ, մեկնիլ անմեղ վէճէ մը։

Խելքը գլուխը մարդու յատուկ չէ փոքր պատրուակներով մեծ հրդեհներ ստեղծել։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Հին եւ Նոր Կտակարաններու խմբագրութեանց հակասութիւններուն, խորթութիւններուն ու խաթարումներուն հարցը մէկ կողմ։ Գերապայծառը դիտա՞ծ է արդեօք թէ ողորմելի Աւետարանիչ մը, Մատթէոս, եթէ ոչ ուրիշ մեղաւոր ձեռք մը, Յիսուսի ծննդաբանութիւնը տալու ժամանակ, Աստուածորդիին պորտին կը կպցնէ Թամարը իբրեւ նախամայր, որ լեվիրատ մեղքը գործած է, ինչպէս եւ էնսէսթ, — արդ լեվիրատն, ինչպէս սօտօմանն, ինչպէս էնսէսթը մահացու մեղքերու կարգը դասուած են եկեղեցական համագումարներու մէջ։ Գերապայծառ հասկցա՞ւ թէ ինչ կ'ըսեմ, ժողովուրդին անհասկնալի բայց իր ականջին յանկի ձեւով։

Կարծեմ, — Քրիստոնէութիւնը ոչ թէ Հին կամ Նոր Կտակարաններու մէջ է, այլ «եկեղեցւոյ հայր» անունով ճանչցուած քրիստոնեայ մեծ փիլիսոփաներու եւ մատենագիրներու գործերուն մէջ, որոնց հանդէպ խոր հիացում ունիմ եւ ակնածանք։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ
եւ իր գործունէութիւնը

Բ.

Ի՞նչ է իր կոչումն ու գործը։

Ըստ իր ծրագրին՝ բարեգործութիւն, ամէն բանէ առաջ։ Յետոյ՝ կրթական ու մշակութային աշխատանք։ Այս է եղած սկզբնական նպատակը իր հիմնադիրներուն եւ կը մնայ նոյնը այսօր, բայց իր բարեմիտ անդամներուն համար միայն, ղեկավար ըլլան անոնք, թէ պարզ օժանդակ։

Իր գործը սակայն, իբրեւ ամբողջութիւն, տարբեր է բոլորովին։ Աւելի ճիշդ՝ իր գործունէութիւնը առաջնորդող ոգին փոխուած է հիմնովին։ Բարեգործականը այսօր, դարձած է պայքարող կազմակերպութիւն մը, գործակցութեամբը յետադէմ ու կասկածելի տարրերու, անհատ կամ խմբակցութիւն։

Բարեգործականը լքած է իր անկախ, այսպէս ըսենք՝ չէզոք դիրքը եւ դարձած է մոլեռանդ կազմակերպութիւն մը քաղաքական խաղերու անձնատուր, խտրական ոգիով ու իրեն յատուկ համակրութիւններով ու հակակրութիւններով։

Այս իրողութիւնը հասած է այն աստիճանին որ իր ղեկավարները իսկ հարկադրուած են հրապարակով մատնանշել վէրքը։ Տասնեակ մը տարիներ առաջ չէ՞ր որ, Զարեհ Նուպար, Բարեգործականի նախագահը, Նիւ Եորքի մէջ, 30ամեակի տօնախմբութեան առթիւ (1942 Հոկտ. 1), յայտարարեց անկեղծութեամբ ու քաջութեամբ, իր տեղեկագրին մէջ.

«Զափազանցութիւն չէ ըսել, թէ մենք ամէնքս ալ կը խաղանք քաղաքականութիւն, նոյն անգիտակցութեամբ ինչպէս կը շնչենք»։

Յետոյ ճշդելով «տեսակը» այդ քաղաքական խաղերուն, Զարեհ Նուպար կը վկայէր.

«Դժբախտաբար, այդ քաղաքական խաղերը աւելի յաճախ լաւ տեսակէն չեն«։ (Ընդգծումը մերն է. «Հ»)։

Տեղեկագիրը գաղտնի պահուեցաւ տասը տարի, մինչեւ որ «Այսօր», Փարիզի Ռամկավար օրկանը, հրապարակեց զայն անցեալ տարի, այս օրերուն (26 Յուն. 1952)։

Զարեհ Նուպար կը յանձնարարէր «արթուն մնալ, որպէսզի «քաղաքականութիւն չսողոսկէր» այս «մեծ հիմնարկութենէն» ներս։

Այս ազդարարութենէն անցած է տասը տարի, բայց Բարեգործականը ոչ միայն չէ զգաստացած, այլ տասնապատկած է իր«քաղաքական խաղերը»ու տասնապատկած է ո՛չ թէ «անգիտակցաբար», այլ գիտակցաբար եւ ծրագրուած գործունէութեամբ։

Այնքան քաղաքականութիւն կը խաղայ ան եւ այնքան խտրական ոգիով, որ բարիքն իսկ կը բաշխէ, ըստ իր հաշիւներուն։

Բարիքը սակայն ընդհանրական է իր էութեան մէջ, արեգակին նման, որ կը լուսաւորէ բոլորը։

Կարդացէք իր տեղեկագիրները եւ կը համոզուիք, որ իր նպաստները տրուած են ու կը տրուին որոշ շրջաններու եւ որոշ դպրոցներու միայն։

Լիբանանն ու Սուրիան կրթական ու բարեգործական գործունէութեան լայն դաշտ է։ Բայց, դիտեցէք թէ ինչ «պայմաններ»ով կը տրուին նպաստները։

Անոնք կը տրուին «պայմանով», որ դպրոցները, այսինքն՝ անոնց վարչութիւնները ընդունին Բարեգործականի ոչ միայն նիւթական, այլ եւ հոգեւոր հովանաւորութիւնը, չարժին անոր հրահանգներով. հետապնդեն անոր քաղաքակա –

ՀԱՅՏՈՒԹԻՒՆ

«Պատուոյ Մատեանը»

Ազգի մը պարծանքը երեւան կուգայ իր դիմադրական այն պայքարին մէջ զոր կը մղէ իր գոյութեան պաշտպանութեան համար:

Հայը, հնագոյն ժամանակներէ մինչեւ նորագոյն շրջանները, մինչեւ Սարդարապատ, տուած է փառաւոր ապացոյցը իր դիւցազնական ոգիին եւ հերոսութիւնը նոյնացած է իր բնութեան հետ:

Ան արհամարհանք ունեցած է անոնց հանդէպ որոնք երբեմն չարամտութեամբ կամ տգիտօրէն ուզած են վարկաբեկել զինքը «վախկոտ նապաստակ» կոչելով: Եւ այսօր բազմաթիւ են օտարներ որոնք հրապարակային եւ պաշտօնական յայտարարութեանց մէջ ամենամեծ հիացումով արտայայտուած են Հայուն քաջութեան մասին:

Այս կարգի օտարներէն հրամանատար լ'Օբիթալիէ դեղեցիկ գաղափարը յղացած է առանձին շքեղ հատորով մը ներկայացնելու հերոսական այն դրուագները որոնք կատարուած են Հայերու կողմէ երկու պատերազմներու ընթացքին:

Հրամանատար լ'Օբիթալիէ շատ խրթճամիտ աշխատանք մը գլուխ հանած է, մանաւորապէս Ֆրանս. բանակին մէջ Հայերու կատարած քաջագործութիւններու փաստերը քաղելով Ֆրանսայի պատերազմական նախարարութեան գաղտնի վաւերաթուղթերէն: Հետեւաբար, իր աշխատանքը պաշտօնական հանգամանք կը ներկայացնէ ո՛չ միայն իր, այլ եւ Ֆրանս. կառավարութեան եւ առաւելապէս պատերազմական նախարարութեան տեսակէտը:

Այս մասին արդէն հրապարակային զեկուցում եղաւ Սեռքլը Միլիթերի մէջ յարգելի հրամանատարին կողմէ փարիզահայ յայտնի անձնաւորութիւններու եւ մամուլի ներկայացուցիչներուն եւ թերթերը լայն արձագանգ տուին:

Որոշուած է այս կարեւոր եւ աննախընթաց աշխատանքը — Հայութեան Պատուոյ Մատեանը — հրապարակ հանել, օտար բարձր շրջանակներու եւ հասարակութեան մէջ լայնօրէն ծանօթացնելու համար հայ դիւցազնը, ինչ որ Հայութեան համար հպարտութիւն մըն է:

Գրքի մասին պիտի խօսուի ձայնասփիւռի միջոցաւ: Ֆրանսական թերթերու կարող եւ յայտնի գրագատներ յանձն առած են էջեր յատկացնել այդ գրքի հերոսներուն: Օտար կառավարութիւն մը իր պաշտօնական ներկայացուցիչին միջոցաւ ուզած է ունենալ առնուազն 250 օրինակ, ինչ որ կ'ապացուցանէ իր բացառիկ շահեկանութիւնը:

Այս քաջալերական երեւոյթներուն մէջ որպէսզի պատրաստուած երկը, Հայութեան Պատուոյ Մատեանը շուտով տպագրուի, Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան նախաձեռնութեամբ կազմուած է յանձնախումբ մը որ ձեռնարկած է աշխատանքի եւ գիրքը յանձնած է տպագրութեան:

Հրատարակութեան, հեղինակի վարձատրութեան, առաքումի, տուրքերու եւն.ի համար իբրեւ ծախք նախատեսուած է մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար ֆրանք: Նկատի ունենալով Ռազմիկներու Միութեան նիւթական անձուկ վիճակը, հայ հասարակութեան պարտքն է ընդառաջ երթալ վերոյիշեալ յանձնախումբին դիմումներուն, ճարելու համար սոյն գումարը:

Տրուած գումարները պիտի արձանագրուին իբրեւ փոխառութիւն եւ գիրքերու վաճառումով հետզհետէ պիտի վերադարձուին բոլոր գումարները:

Առնուազն 10,000 (տասը հազար) Ֆր. վճարողը պիտի ստանայ գեղակերտ բացառիկ օրինակ մը: Մատեանին մէջ արձանագրուած պիտի ըլլայ իր մասնակցութեան բաժինը:

Առաքումները կատարել հետեւեալ հասցէով.—

Association des Anciens Comb. Arméniens de lArmée Française — 31 Rue St. Lazare, Paris 9.

ՁԱՅՆԸ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊՈՌՏՕ (Ցապաղած.— Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած էր ցերեկոյթ–խնջոյք մը, 22 Փետր. կիրակի ժամը 15ին, Առեւտրական Սենեակի ընդարձակ սրահին մէջ:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Կ. Խաչի քայլերգով Նոր Սերնդականներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտիրեանի: Օրուան նախագահ Տիկ. Ս. Հալաճեան քանի մը խօսքով պարզեց Կ. Խաչի դերը: Նոր Սերունդին կողմէ ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը Կ. Խաչի գործունէութենէն, յետոյ թատերախաղ մը, «Շատախօս Սափրիչը»:

Քնքշօրէն մեներգեց (Ն. Ս.) Օր. Հ. Հալաճեան: Լաւ առոգանութեամբ արտասանեց փոքրիկն Ա. Հոթիկեան: Իսկ (Ն. Ս.) Օր. Արմենուհի Հոթիկեանի զգայուն արտասանութիւնը յայտնութիւն մը եղաւ բոլորիս համար (Ա. Զօպանեանի «Մայր Հայաստան»ը):

Հանդէսի պաշտօնական փակումէն վերջ սեղաններու շուրջ ստեղծուեցաւ խանդավառ մթնոլորտ մը մեներգ եւ խմբերգներով, հայկ. շուրջպարերով, կովկասեան եւ եւրոպական պարերով: Տիկին Արաքսի Հոթիկեան որ Թուլուզէն հոս հաստատուած էր, իր ջերմ գոհունակութիւնը յայտնելով, թելադրեց միշտ քաջալերել Կ. Խաչը, վառ պահելու համար հայրենասիրական զգացումները: Նոյն իմաստով խօսեցաւ Պ. Ա. Մարգարեան: Պ. Մարգար Ցակոբեան բացատրեց թէ Կ. Խաչը իր բարեգործութիւններէն զատ Պորտոյի մէջ դպրոց կը պահէ տարիներէ ի վեր: «Ամենամեծ հայրենասիրական գործն է որ կը տանին մեծ զոհողութիւններով եւ զրկանքներով: Ապրի Կ. Խաչը»:

Տիկ. Հոթիկեան ափսէ մը թերթանուշ նուիրած էր որպէսզի աճուրդի դրուի: Գումարը բարձրացաւ 11,000ի: Շահեցաւ Տիկ. Ա. Թումիկեան որ 500 Ֆր. նուիրեց: Մեր խաչուհի քոյրերը նկատի ունենալով տնտեսական տագնապը, պիւֆէին շատ ուժ չէին տուած որ շատ կարճ եկաւ:

ՋԱԼԿԱՐԱՑԻ

Գաղութէ գաղութ

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ.— Կիրակի 15 Փետր. Միլանոյի Անկլիքան եկեղեցիին մէջ, յետ կրօնական արարողութեան, տեղի ունեցաւ «Վարդանանց»ի տօնախմբութիւնը: Ներկայ էին գաղութիս բազմաթիւանդամները: Դպրացդասը երգեց Շաւարշանայ ազգ. երգը եւ Օր. Թամարա Խաչատուրեան մեներգեց «Լռեց ամպերը»: Բանաստեղծ Տոքթ. Արամայիս Սրապեան ճառ մը խօսեցաւ Վարդանանց պատերազմի մասին: Այս առթիւ շեշտեց. «Ցորչափ հոս ու հոն ցրուած խումբ մը հայորդիներ կը բոլորուին ազգ. իտէալի մը շուրջ, կը վերյիշեն ու կը խոնարհին իրենց նախնեաց նշխարներուն առջեւ, հայութիւնը սահմանուած է ապրելու»:

Ուրբաթ, 21 Փետր., Օթէլ Պրիսթոլի պարասրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հայ Մշակութային Միութեան, տեղի ունեցաւ պարահանդէս մը Բարեկենդանի առթիւ: Կազմակերպիչ յանձնախումբը լաւագոյն կարգադրութիւնները ըրած էր հանդէսին յաջողութեան համար: Պարահանդէսը կազմակերպուած էր Ազգ. Տան Ֆոնտին համար նոր հասոյթ մը ստեղծելու նպատակով: Շատ չանցած ստեղծուեցաւ հայկական տաք մթնոլորտ մը որ իրապէս հրճուանք կը պատճառէր: Հայկ. պարերը եւ երգերը իրարու յաջորդեցին յիշեցնելով մեր հեռաւոր հայրենիքը: Տիկին Կ. Պէրպէրեան–Պէրիօ պարեց հայկ. գեղեցիկ եւ ինքնայատուկ պարերը. իր նուրբ եւ ներդաշնակ պարը արժանացաւ բուռն ծափերու: Յաջորդ օրը իտալ. ձայնասփիւռը վերյիշեց այս պարերէն մէկը արտատպելով երգապնակը: Պարահանդէսը փակուեցաւ խանդավառութեամբ առաւօտեան ժամը 4ին: Կազմակերպիչ յանձնախումբը արժանի է ջերմ շնորհաւորութեան:

Բ. Բ. Ա.

nութիւնը: Պատրաստեն անոր ուզած սերունդը: Մինչեւ իսկ, աշխատանք կը թափուի «սեփական դպրոցներ» ունենալու, ոչ միայն շէնքով, այլ եւ պաշտօնէութեամբ, «Բարեգործականի սերունդ» պատրաստելու համար: Կան ազգային իշխանութիւններ, որոնք կ'անտեսուին. կան դպրոցներ, որոնք կը բռնադատուին ենթարկուելու Բարեգործականին, կտոր մը հացի համար:

Այս նպատակներուն հասնելու համար, Բարեգործականը կ'ընտրէ նաեւ իր տեսուչները, իր ուսուցիչները, իր պաշտօնեաները, որոնք որոշեալ գոյն ունին, Ռամկավար են կամ Ռամկավարի պէս բան մը: Իր ուսանողները, անոնք որ բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ կ'ուսանին, նոյն կտաւէն են, իր հրատարակութիւնները՝ նոյն խմորէն հեղինակներու գործերը:

Մեղրի կարաս մը իր գանձը, որուն կրնան մօտենալ անո՛նք միայն, որ որոշ գոյնով դգալներ ունին. նոյնիսկ այն փոքրիկները, հայոց ազգին այն զաւակները, որոնք օգնութեան կարօտ են...

Բարեգործականի բարեմիտ վարիչները կամ օժանդակները կը պնդեն, որ չենք գնահատեր իրենց գործը: Կը սխալին:

Չենք ուրանար իրենց գործը: Բայց չենք հաւնիր:

Իրենց օրկանը («Միութիւն»), կը հաւաստէ իր վերջին թիւով (1952, Դեկտ.) թէ 227,642 տոլար յատկացուած է 1951ին, կրթական ու խնամատարական գործին: Բայց, կրկնապատիկը կտակ ու հանգանակուած գումար ալ ստացած է հայ ժողովուրդէն: Արդա՞ր է որ հայ ժողովուրդէն ստացուած գումարը՝ յանուն «ազգապահպանման», ազգին մէկ մասին միայն յատկացուի, Բարեգործականին եւ զայն շահագործող կուսակցական տարրերուն ուզած մասին: Արդա՞ր է որ միայն իր ուզած հեղինակները վարձատրուին, իր ուզած գործերը հրատարակուին, իր ուզած դպրոցներուն հետ ամբողջութիւն մը կազմելու համար: Այսինքն՝ կրթութեան հետ, հայ գիրն ու մշակոյթն ալ ենթարկելու համար իր հակակշիռին, առանց նկատի ունենալու անոնց արժէքը, անկախ մտածողութեամբ եւ անխտրական ոգիով:

Արդա՞ր է:

(Խմբագրական «Հայրենիք»ի)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ Գչ. օրուան նիստին մէջ (Քաղաք. Ցանձնաժողով) ամերիկ – եան պատուիրակը, Ք. Լաճ պատասխա – նելով Պ. Վիշինսկիի մեղադրանքներուն, անընդունելի գտաւ անոր առաջարկը, — «անմիջապէս դադրեցնել կրակը Քորէայի մէջ»: «Ոչ թէ անոր համար որ Մ. Նա – հանգները խաղաղութիւն չեն ուզեր, այլ որովհետեւ այդ առաջարկը առկախ կը ձգէ գերիներու խնդիրը»: Որոշուեցաւ կրճատել ճառախօսներու թիւը, այս հարցին առթիւ: — Պ. Վիշինսկի Ազգաժողո – վին ընդհ. քարտուղար կ'առաջարկէ լեհ մը, Սկրցեւսկի: (Ընդհ. քարտուղարին տարեթոշակն է 55,000 տոլար):

ՓԱԽՈՒՍՏՆԵՐԸ կը շարունակուին արեւելեան Գերմանիայէն դէպի արեւ – մուտք: Առջի օր Պերլին հասան 3000 փա– խըստականներ: Երեք օրուան մէջ արեւ– մուտք ապաստանած են 9000 հոգի: Աւելի քան 80 գաղթակայաններ հաստատուած են Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ: Կայաններէն մէկը հին մթերանոց մըն է ուր թխմուած են 3000 հոգի:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մարզպանը, Հոթքլոք, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Պիզերթոյի մէջ, շեշտելով.— «Այս նաւահանգիստը Թունուզի վահանն է Ֆրանսայի համար, եւ ֆրանսական վահանը՝ Եւրոպայի. հե – տեւաբար եւրոպական վահանը՝ Ատլան – տեանի զինակից ազգերուն: Ուրեմն ան – հրաժեշտ է որ անդորրութիւն տիրէ երկ– րին մէջ»:

ԵՐԿՈՒ ՀՐԵԱՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ, Ֆինա – լի եղբայրներու առեւանգութեան խնդի – րը այնքան ծանրացած է որ հարցումներ ուղղուեցան Ազգ. Ժողովին մէջ: Ցարդ բանտարկուած են չորս քահանաներ եւ մայրապետ մը: Այլեւս համոզում գոյա – ցած է թէ տղաքը Սպանիա փախցուած են զանազան միջոցներով:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս կիրակի, ժամը 19,30ին, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը, 70 Ռիւ Լաֆայէթ, Մէթրօ Քատէ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր վեր– ջին տարագիրները:

SALLE GAVEAU

45 ռիւ տը լա Պոէսի

Երեքշաբթի 17 Մարտ ժամը 2ին

Ի նպաստ Հայ Արուեստի թանգարանին

Փարիզի Սէնֆոնիք Ընկերակցու – թիւնը ղեկավարութեամբ ՄՈՐԻՍ ԿԻՒ – ՑԸՆՈՅԻ եւ մասնակցութեամբ դաշնա կահարուհի

Օր. Վերոնիք Ճիհանեանի

երեք քոնչերթի դաշնակի եւ նուագա – խումբի՝ Պախ, Շուման, Իպօ:

Տոմսերու գին 200էն 400: Դիմել՝ սը– րահը, Տիւռանի մօտ, Գրատուն Պարսամ– եան եւ Կալըրի Շիրվան՝ 10 ռիւ Միռօ – մէնիլ:

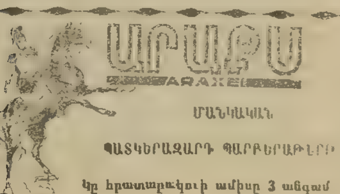

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարե – կան Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման 1400 Ֆր.
Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tre. 47-46 C.C. P. Paris 7065-15
Ծանօթ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 Ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 7րդ թիւը:

Տարեկան պարահանդէս

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊՈՒԼՎԱՌ ՕՍՍՕ ՄՃ.ԻՆ

Այս շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ 1, էն– թէռնասիոնալի սրահին մէջ, Շըմէն տը լա Մատրակ–Վիլ:

Գեղարուեստական խնամուած բա – ժին, երգ, արտասանութիւն եւ անա – կընկալներ: Հայկ. եւ եւրոպական պա – րերուն համար կը նուագէ Ս. ՉէՕՐէՔ – ՃԵԱՆ նուագախումբը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. Այրի Տիկին Զօրա– յեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատար– ուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժոն) իրենց ող– բացեալ ամուսնոյն եւ հօր ՆՇԱՆ ԶՕՐԱ – ՅԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ազգականները եւ բարե – կամները:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱԼ տԻԷՆԱ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

Մէթրօ Իէնա

Երկուշաբթի 23 Մարտ ժամը 20,30ին

Դերասան Աւետիս ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ

« Քօրրասօ »

կամ՝ «Ոճրագործին ընտանիքը», տրամ 5 արար (Ճիագօմէթիի):

Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Օր. Հ. Խըտըշեան, Ն. Մարգարեան, Բ. Հա – պէշեան, Ն. Պշտիկեան եւ Օր. Ճանճիկ – եան: Բեմադրութիւն՝ Ա. Գմբէթեան, բե– մավար՝ Վազինակ Ալթունեան, իսկ դիմա– յարդարումը յանձնուած է սինեմայի հան– րածանօթ դիմայարդար Պ. Ց. Առէելեա– նի:: Գիները դիւրամատչելի:

Տոմսերուն համար դիմել Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆի՝ 99 ռիւ տիւ Բուան տիւ ժուռ, Պուլոներ (Սէն): Հեռաձայն՝ Սանթրալ 28-56, ժամը 18էն 19ը:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ժողովրդական սիրուած երգչուհի

Ա Յ Տ Ա Ա Զ Ն Ա Ւ Ո Ւ Ր Ի

Կիրակի 15 Մարտ ժամը 17.30ին Սալ Կավօ, 45 Ռիւ լա Պօէսի:

Յայտագիրը նուիրուած է Հայաստանի ժո– ղովրդական նոր երգերու (առաջին ունկնդրութիւն Փարիզի մէջ):

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՏԷՐ ՆԻԶԱՄԵԱՆի:

Տոմսերը 100էն 600 Ֆրանք:

Դիմել՝

Տիկին Ն. Պօյաճեանի, 83 Ռիւ տ'Ապուքիր
ՍԱՆդրալ 48—69

Հ. Բարսեղեանի 43 Ռիւ Ռիշէ ՓՐՕ. 25—46

Ծղնաւորեանի 22 Ռիւ տը Նավարէն Փարի (9)

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Սալ Շոփէն - Փլէյէլ, Մարտ 19ին հինգշաբթի իրիկուն:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21,30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թռեվիզ, մէթրօ Քատէ: Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ՔԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւ - թը՝ «Զուարթնոց եկեղեցին»:

Մուտքը ազատ է բոլոր երիտասարդ – ներուն: Հայերէնի դասերը ժամը ճիշդ 20ին:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վար– չութեան վիճակախաղը տեղի պիտի ունե– նայ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի «Նոր Սերունդի Օր»ուան տօնակատարութեան ժամանակ:

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Ց. Դ. «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20,30ին: Սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օ – րակարգ: Ներկայանալ անդամատետրե – րով:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Պելվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Ց. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին (շար. նախորդ ժողովին): Ներկայ կ'ըլլան Շ. Կ.ի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խում - բին, այս շաբաթ ժամը 20,30ին, Հայ Կա– թողիկէներու սրահը, ռիւ տը լա Պէաս ; Մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. «Վարուժան» Կոմիտէի, Կ. Խաչի եւ միջին Ֆրանսայի Նոր Սերունդի խումբերուն:

22-րդ Տարեկան Ցերեկոյթ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 8 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Salle de la Chimie, 28bis Rue St. Dominique

Métro Solférino կամ Invalides

Կը մասնակցին Ֆրանսական սկաուտական միու– թիւնները եւ Փարիզի օտար սկաուտ խումբե– րը: Արիները պիտի ներկայացնեն սկաուտական միջազգային կեանքէ կենդանի պատկերներ, եր - գեր եւ պարեր:

Մոգական լապտերով պիտի ներկայացուին տեսարաններ միութեան 1952ի գործունէութեան մասին:

Արենոյշները կը ներկայացնեն հայկական պա– րերու եւ գեղջկական տեսարաններու նոր շարք մը:

Մասնաւոր պատրաստութեամբ պիտի ներկա– յացուի նաեւ Մոլիէռի «Երեւակայական հիւանդը» Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ::

Մուտք 200 եւ 300 Ֆր.: Պիւֆէ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 6 Mars 1 Ուրբաթ 6 Մարտ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7009 Նոր շրջան թիւ 2420

ՈՎ ՊԻՏԻ ԲՌՆԷ ՍՊԱՐԱՊԵՏ ՍԹԱԼԻՆԻ ՏԵՂԸ

ԵՌԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՆՇԱՆԱԿՈՒԱԾ Է ԱՐԴԷՆ.— ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ.— ԲՈՎԱՆԴԱԿ ԱՇԽԱՐՀԸ ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԻՆ.— ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿՈՉԸ

Այս տողերը գրուած ատեն, պաշտօնական տեղեկութիւն չկար Սթալինի առողջական վիճակի մասին:

Երէկ երբ առաջին լուրերը կը տրուէին, կարգ մը թերթեր գրեցին թէ սպարապետը մեռած է արդէն. բայց որեւէ պաշտօնական լուր չերեւցաւ այս մասին: Մասնագէտներու վկայութեամբ, ուղեղային արիւնախռնումը միշտ մահացու է. տասնէն մէկը կամ հարիւրէն 2-4ը հազիւ կրնայ ազատիլ, դառնալով կենդանի դիակ մը: Ոչ կրնայ շարժիլ, ոչ ալ խօսիլ: Ֆիզիքապէս որեւէ բան չզգար: Գնդասեղի գլուխի կամ կաղինի մեծութեամբ արիւնախռնումը ուղեղի մէկ մասին մէջ՝ բաւական է այս վիճակին մատնելու ոեւէ մէկը: Անդարմանելի է այս պարագան, մանաւանդ ծերունիներուն համար: Սովետները իրենց գիտական գերազանցութիւնը հաստատելու համար կ'աւետէին թէ դարմաններ գտած են: Ցարդ չկրցան բուժել Մորիս Թորէզի մէկ թեւը, ինչպէս դիտել կուտան բրազէկներ:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Սթալին մահամերձ է արդէն: Մոսկուայի ռատիօն Սթալինի հիւանդութեան մասին չորեքշաբթի օր տեղեկութիւններ հաղորդեց ժամը 8,30ին, 9,25ին, 10ին, 12ին եւ 15ին: Բայց ժամը 16ի եւ 19ի եւ գիշերուան զեկուցումներուն մէջ լուր չկար հիւանդին կացութեան մասին: Այս լուրերուն հետեւանքով էր որ շատերը կարծեցին թէ Սթալին մեռած է նոյն օրը:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

Բժշկական տեղեկագրէն անմիջապէս վերջ, Խ. Միութեան կառավարութիւնը եւ Կեդր. Կոմիտէն պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեցին, ծանուցանելով «կուսակցութեան եւ հայրենիքին կրած մեծ դժբախտութիւնը»: Զեկոյցը կ'ըսէր.—

Մարտ 1էն 2 լուսնալու գիշերը, երբ ընկեր Սթալին Մոսկուայի իր յարկաբաժինը կը գտնուէր, ուղեղային արիւնախռնումի մը բռնուեցաւ որ հասաւ ուղեղին կենսական կէտերուն: Ընկեր Սթալին գիտակցութիւնը կորսնցուց: Աջ թեւը եւ աջ սրունքը ջլատուեցան: Խօսելու կարողութիւնը կորսնցուց: Սիրտը եւ շնչառութիւնը ծանրապէս ազդուեցան: Լաւագոյն բժիշկները կանչուեցան ընկեր Սթալինը դարմանելու համար (կը յիշէ տասը մասնագէտներու անուններ): Ընկեր Սթալինի դարմանումը կը կատարուի Կեդր. Կոմիտէի եւ խորհրդային կառավարութեան տեւական հսկողութեան տակ: Նըկատի առնելով ընկ. Սթալինի առողջական վիճակին ծանրութիւնը, Կեդր. Կոմիտէն եւ Խ. Միութեան նախարարական խորհուրդը անհրաժեշտ գտան բժշկական տեղեկագիրներ հրատարակել այս օրուընէ սկսեալ: Կեդր. Կոմիտէն եւ նախ. խորհուրդը, ինչպէս ամբողջ մեր կուսակցութիւնը եւ խորհրդային ժողովուրդը կ'ըմբռնեն թէ ընկեր Սթալինի ծանր հիւանդութիւնը աւելի կամ նուազ երկար ժամանակի մը համար պիտի ընդհատէ անոր մասնակցութիւնը ղեկավարութեան աշխատանքին:

Կեդր. Կոմիտէն եւ կառավարական խորհուրդը վստահ են թէ այս դժնդակ օրե[րու]ն, մեր կուսակցութիւնը եւ ամբողջ խ[որհ]րդային ժողովուրդը ամենամեծ [միա]ութիւն եւ միաբանականութիւն պիտի [ցոյց] տան, հոգեկան կորով եւ արթնութիւն պիտի ցուցնեն, ա[ւելի] կրկնապատկեն իրենց եռանդը՝ [ընկերվարական] յաղթանակը կառուցանելու համար մեր երկրին մէջ, ալ աւելի սերտօրէն պիտի համախմբուին Կեդր. Կոմիտէին եւ Խ. Միութեան կառավարութեան շուրջը:

× Խորհրդային թերթերը կը գրեն թէ Սթալինի հիւանդութեան լուրը մեծ յուզում պատճառեց ամբողջ երկրին մէջ: Հեռագիր մը կ'ըսէ թէ «հարիւրաւոր այրեր եւ կիներ կուլան Մոսկուայի փողոցներուն մէջ որոնք ծածկուած են ձիւնի թանձր խաւերով: Ամէնքն ալ ժամէ ժամ [կը] սպասեն նոր լուրերու»: Մոսկուայի պատրիարքը եւ միւս հոգեւոր պետերը հրամայեցին աղօթքներ կատարել եկեղեցիներուն մէջ:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, ընդհ. կարծիքն այն է թէ եռապետութիւն մը պիտի յաջորդէ Սթալինի: Իրազէկներ կը հաւաստեն թէ արդէն գործի ձեռնարկած է այդ եռապետութիւնը, հետեւեալ կազմով, — Մոլոթով, Մալենքով եւ Բերիա: Առաջինը կը համարուի վարչապետ, երկրորդը՝ ընդհ. քարտուղար կուսակցութեան, երրորդը՝ վարիչ ներքին գործերու եւ դաղտնի ոստիկանութեան: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Սթալին ինք այսպէս բաժնած է պաշտօնները, հաւասարակշռութիւնը պահպանելու համար:

Ռուսական գործերու մասնագէտ մը կը կարծէ թէ Մոլոթով շատ աւելի մօտ եղած է Սթալինի քան ուրիշներ. բայց իր դիրքը ամէնէն տկարն է, քանի որ Սթալին կ'անհետանայ: Ուրեմն բուն ղեկը պիտի անցնի Մալենքովի եւ Բերիայի ձեռքը. քանի որ առաջինը կը վարէ կուսակցական մեքենան, իսկ երկրորդը՝ ներքին ապահովութեան ցանցը:

Ուրիշ իրազէկներ կը կարծեն թէ ընդհարումները եւ ազդեցութեան պայքարները անխուսափելի պիտի դառնան ժամանակի ընթացքին, քանի որ կեդրոնական դէմք մը չկայ հրապարակին վրայ:

Կարգ մը թերթեր երկրորդ կարգի թեկնածուներու մասին խօսելով, կը յիշեն նաեւ Ա. Միկոյեանի անունը: Այս առթիւ կ'ըսեն թէ Սթալին այնքան կը տիրապետէր իր ստորադասներուն վրայ, որ շատերը անծանօթ կը մնան հանրութեան, կամ ժողովրդականութիւն չեն վայելեր: Եռապետութեան առաջին երեք թեկնածուներէն զատ, կը յիշուին երկու մարաջախտներ, Բուլկանին եւ Վորոշիլով, իբրեւ զինուորական դիկտատորներ:

Երեք թեկնածուներէն Բերիան (վրացի) քաջածանօթ է թէ Հայաստանի եւ թէ արտասահմանի հայութեան, իր «չեկայական» գործունէութեամբ որուն անհամար զոհերէն մին եղաւ Ա. Խանջեան: Կանուխէն միացած էր կուսակցութեան եւ Կովկասի մասին պատմական ուսումնասիրութիւն մը գրած ըլլալով, Սթալինի աչքը մտաւ: Կովկասի կարմիր փոխարքան էր, Մոսկուա փոխադրուելէ առաջ:

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Սթալինի հիւանդութեան լուրը լսելէ վերջ, [Ն]ախագահ Այզընհաուըր յայտարարութիւն մը հրատարակեց, համակրանք յայտնելով ռուս ժողովուրդին: Այս յայտարարութեամբ նախագահը կ'ըսէ թէ Ամերիկա «կը մտածէ Խ. Միութեան բոլոր ժողովուրդներու, այրերու եւ կիներու, մանչերու եւ աղջիկներու վրայ, իրենց գիւղերուն, քաղաքներուն, ագարակներուն եւ գործարաններուն մէջ: Անոնք ամէնքն ալ զաւակներն են Աստուծոյ, որ հայրն է բոլոր ժողովուրդներուն ամենուրեք: Ինչպէս բոլոր ժողովուրդները, Ռուսիոյ միլիոններն ալ մեզի պէս կը մաղթեն բարեկամ եւ խաղաղասէր աշխարհ մը»:

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Իտըն, որ Ուաշինկթըն կը գտնուի, ցաւ յայտնեց Սթալինի հիւանդութեան առթիւ: Չըրչիլ Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատունը գնաց, իր համակրանքը յայտնելու համար: Անգլիոյ մէջ կը վախնան որ խաղաղութիւնը կը վտանգուի, Սթալինի անհետացումով: Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը կը կարծէ թէ քաղաքական խլրտումներ պիտի պատահին, իբրեւ հետեւանք Սթալինի մահուան: Ընկերվարականները չեն կարծեր որ անմիջական եւ արմատական փոփոխութիւն մը տեղի ունենայ:

Պապը աղօթեց ռուս ժողովուրդին համար: Պելկրատի մէջ կ'ըսեն թէ Սթալին «այն մարդն է որ թաղեց հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը»:

Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ հարկ պիտի ըլլայ վերաքննել աշխարհի քաղաքականութիւնը: Նախկին վարչապետ մը, Տալատիէ կ'ըսէ թէ Սթալին կուսակից էր խաղաղութեան, մանաւանդ որ այնքան մեծ առաւելութիւններ շահեցաւ իր երկրին համար: Իսրայէլի մէջ կարգ մը կրօնական թերթեր կ'ըսեն թէ «Աստուած պատ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԽՐՈՒԻՆԻ.— ՀՐԱՆԴ ՆԻՔՈԹԵԱՆ

Պուէնոս Այրէսի մեր թղթակցէն ցաւով կ'իմանանք Պ. Հրանդ Նիքոթեանի մահը: Թաղումը տեղի ունեցած է Փետր. 28ին: «Արմենիա» իր խմբագրականը նուիրած էր հանգուցեալին, որ ծանօթ էր իր բարեգործութիւններով:

Հրանդ Նիքոթեան Պուէնոս Այրէս պաղթած էր 1922ին, Փոքր Ասիոյ աղէտէն վերջ: Շատ չանցած փայլուն դիրք մը կը գրաւէ այդ նոր միջավայրին մէջ: 1938ին փառաւոր եկեղեցի մը կը կառուցանէ չէն թաղի մը մէջ: Իր ջանքերուն շնորհիւ հայ տարագիրներու անձնագիրներուն վրայ կը ջնջուի «Թիւրքօ» կամ «Թուրք» բառը: Դպրոցի մը շինութեան համար ալ տրամադրած էր 50,000 փեսօ (20,000 տոլար):

ՍԹԱԼԻՆ ՄԱՀԱՄԵՐՁ

Մոսկուայի ռատիօն հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց երէկ առտու (Եշ.) ժամը 4,30ին:—

Ընկեր Սթալին բոլորովին ուշաթափ: Բոլոր նշանները ցոյց կուտան թէ վախճանը մօտ է: Իբրեւ դարման թթուածին եւ քամփուր կը ներարկեն, ինչպէս եւ քափէին եւ կլիւքոզ: Բազկերակը անկանոն է, շնչառութիւնը՝ դանդաղ: Արեան ճնշումը բարձրացած է:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՐԱԶԻԼԻԱՅԷՆ

ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ.— Մարաշցիներէն վերջ իրենց թուական առաւելութեամբ կու գան Հաճընցիները: Այս Միութիւնը եւս կազմուած է 1928ին: Տարիներ շարունակ մեծ օժանդակութիւններ ըրած է հիւանդ եւ կարօտ Հաճընցիներու: 1933ին 300 տոլարի գումար մը կը ղրկէ Հայաստանի մէջ շինուած Նուպարաշէն (Սովետաշէն) քաղաքի «Նոր Հաճըն» թաղամասի շինութեան: Մասնակցած է ազգ. զանազան ձեռնարկներու: Ցարգած է Հաճընի անկման եւ նահատակներու յիշատակը հոգեհանգիստներով եւ սգահանդէսներով: Մինչեւ 1946 տակաւին կը պահէ եղեր իր գոյութիւնը թէեւ այժմ դադրեցուցած է իր հրապարակային գործունէութիւնը: Այս տարի բացառաբար Կաղանդի գիշերը իրենց «Արարատ» Երիտասարդաց Միութեան նախաձեռնութեամբ կազմակերպած էին ընտանեկան երեկոյթ մը որ անցաւ շատ յաջող: Իրենց հայրենակիցներէն զատ ներկայ էին շատ մը Հայեր: Կը հաշուեն 200 անձ: Բոլորն ալ ինքնարաւ են եւ կը զբաղին առեւտուրով եւ հայրենասէր են ընդհանրապէս:

ԱՏԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ.— 18 Ատանացիներ եւ Թրքախօս Ցոյն մը, Միքայէլ, 1930ին կը հաւաքուին Մանուկ Մահսէրէճեանի բնակարանը, կարճ խորհրդակցութենէ մը վերջ կազմուած կը յայտարարեն Ատանայի Հայր. Միութիւնը: Կարգ մը իրերօգնութեան եւ օժանդակութեան աշխատանքներէ դուրս ոեւէ գործունէութիւն չեն ունեցած: Միութիւնը կը լուծուի 1938ին: Պրազիլիոյ մէջ բնակող Ատանացիներուն թիւը կը հաշուեն 80 անձ:

ԱՅՆԹԱՊՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ.— 1936ին կը հիմնուի Այնթապի Հայր. Միութիւնը: Ընտանեկան հաւաքոյթներ, թէյասեղաններ եւ օժանդակութիւն կարօտ հայրենակիցներու: Այս է եղած իրենց գործունէութիւնը: Միութիւնը հազիւ երկու տարուան կեանք կ'ունենայ եւ կը լուծուի: Այնուհետեւ կը կազմուի Այնթապի Հայերու շահակցական Միութիւնը 45 անդամներով, տեսակ մը խնայողական սնտուկ, ուր ամէն անդամ ամսական որոշ գումար մը վճարելով կը ստեղծեն հիմնադրամը որ պիտի ծառայէր իր անդամներու առեւտրական գործունէութեան եւ անշարժ կալուածներու գնումին:

ՈՒՐՖԱՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ. Այս քաղաքը բնակող Ուրֆացիներու մեծ մասը Պրազիլիա եկած են 1910ին, ինչպէս գրած էի արդէն: 1943ին կը կազմեն Հայր. Միութիւն մը որ հայրենակցական նեղ շրջանակէն դուրս չի գար եւ չէ ունեցած հրապարակային ոեւէ գործունէութիւն: Ամբողջ Պրազիլիոյ մէջ հաստատուած են 52 ընտանիք 225 անձերով: Մեծ մասը կը բնակի Սան Փաւլօ քաղաքին մէջ: Ունին նաեւ նիւթական կարողութեան տէր մարդիկ, գործարանատէրեր:

Գաղութին բացարձակ մեծամասնութիւնը կը բաղկանայ կիլիկեցի Հայերէ: Մարաշցի, Զէյթունցի, Սսեցի, Այնթապցի, Ուրֆացի, Հալէպցի, Ալպիստանցի եւ Ատանացի: Կան նաեւ Խարբերդցի, Գոնիացի, Ագշէհիրցի, Սպարթացի, Իզմիրցի, Եոզղատցի, Սեբաստացի, Կեսարացի, Էրզրումցի եւ Վանեցի: Այս բոլորը Պրազիլիա եկած են 1924էն վերջ: Այս թուականէն առաջ եկող Հայերը ընդհանրապէս Խարբերդցիներ են եղած, որոնք Հիւս. Ամերիկա երթալու համար Մարսէյլ հասած են եւ ձախողելով հոս եկեր են բախտ փնտռելու: Մարաշցիները համեմատաբար մեծամասնութիւն կը կազմեն եւ բոլորն ալ մեծ կարողութեան տէր են: Իրենց մէջ ազգային գիտակցութիւնը աւելի զօրաւոր է: Գլխաւոր դերը կը կատարեն գաղութի կուսակցական թէ հանրային գործերուն մէջ: Թրքախօսութիւնը թէեւ սովորական երեւոյթ է, բայց բոլորն ալ լաւ հայերէն գիտեն եւ նախանձախնդիր են ազգային արժէքներու եւ աւանդութեանց պահպանման:

Բոլոր Հայերն ալ առանց բացառութեան կրօնասէր են եւ Հայ. եկեղեցւոյ հանդէպ մասնաւոր յարգանք ունին: Արդէն այս երկրին մէջ ուժեղ է կրօնական ազդեցութիւնը: Հայկական եկեղեցին շատ անգամ հանդիպած եմ տեղացի սեւամորթներու որոնք երկիւղածութեամբ կ'աղօթէին առանց մտածելու թէ ի՛նչ դաւանանքի յատուկ է այս եկեղեցին: Նոյնը հայկ. դպրոցին մէջ ուր այս տարուան շրջանաւարտներէն մէկը սեւամորթ մըն էր: Այստեղի Հայերը դպրոցասէր են եւ առանց հայկական դպրոցի մնալը մեծ անպատուութիւն կը համարեն: 1928ին բացուած դպրոցը կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Ազգային ոեւէ ձեռնարկ միշտ ալ գտած է լայն ընդունելութիւն: Միմիայն 1945-46ի շրջաններուն այստեղի Հայ Կարմիր Խաչը (Հ. Օ. Մ.) Յունաստանի կարօտ հայերուն ղրկած է հարիւր հազար քրուզէյրօ արժողութեամբ հանդերձեղէններ: Պատերազմէն աղէտեալ Հայերու օգնելու յանձնախումբի միջոցաւ Ամենայն Հայոց Հայրապետին ղրկած է չորս հարիւր հազար քրուզէյրօ արժողութեամբ հագուստեղէն եւ կօշիկ, Հ. Ց. Դաշնակցութեան միջոցաւ Հայկ. Դատի պրոպականտային համար ղրկուած է հարիւր յիսուն հազար քրուզէյրօ: Ներգաղթի ֆոնտին համար հանգանակած է մէկ միլիոն չորս հարիւր հազար քրուզէյրօ: Այս օրերուս Երուսաղէմի աղէտեալներուն համար Սերովբէ Վ. Մանուկեանի միջոցաւ հանգանակեց վեց հարիւր հազար քրուզէյրօ: Մեծահարուստ Ոզզալլահ եղբ. կ'օրոշէ եկեղեցի մը շինել, պայմանաւ կը դնէ որ գաղութը անոր հողերուն վրայ հաստատէ դպրոց, առաջնորդարան եւ սրահ: Այդ նպատակին համար հանգանակուած եւ ծախսուած է երկու միլիոն քրուզէյրօ: Այս գումարները Փրանքի վերածելու համար պէտք է բազմապատկել 12 անգամով: Եւ այս 7000նոց փոքրաթիւ գաղութն է, — 50 առ հարիւր ինքնարաւ, 45 առ հարիւր բանուոր եւ արհեստաւոր, 5 առ հարիւր որոշ կարողութեան տէրեր:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՓՄԷՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ինչպէս դիտել կու տայ «Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Մոսկուա ահազանգ կը հնչեցնէ «ոճրագործ բժիշկներու դաւադրութեան» ծանուցումէն ի վեր: «Յեղափոխական արթնութեան» կոչերը» կը բազմապատկուին բոլոր թերթերուն մէջ եւ ռուսերէն արթնութիւն նշանակող բառը — բդիտիէլնոստ — կը հնչէ ամէն ականջի:

Կուսակցութիւնը անդադար կը յիշեցնէ իր անդամներուն նոր կանոնագիրը որ կը սահմանէ լաւ համայնավարին սրբազան պարտականութիւնը, — որ է «պահել կուսակցական եւ պետական գաղտնիքները, ցոյց տալ քաղաքական արթնութիւն, որեւէ բաժնի համար եւ ամէն առթիւ: Ոճիր է կուսակցութեան հանդէպ եւ հետեւաբար անհաշտ՝ կուսակցութեան պատկանողներուն, հրապարակել կուսակցութեան եւ պետութեան գաղտնիքները:

«Փրաւտա» արտատպեց Մալէնքովի զեկուցումը ԺԹ. համագումարին մէջ: Այդ զեկուցումը դիտել կու տար թէ անփութութեան ոգին թափանցած է կուսակցութեան կազմակերպութեանց մէջ, թէ տեսակ մը թմրութիւն կը նշմարուի վարիչ շրջանակներու մէջ, ինչպէս եւ ակներեւ զանցառութիւններ եւ անդադտնապահութիւն: Կարգ մը գործիչներ կլանուած՝ իրենց գործերով եւ տնտեսական յաջողութիւններով, կը մոռնան թէ դրամատիրական պաշարումը կը տիրէ տակաւին եւ թէ խորհրդային պետութեան թշնամիները կ'աշխատին մեր երկիրը ղրկել իրենց գործակալները եւ կ'օգտագործեն անկայուն տարրերը:

Խ. Միութեան ժողովուրդներուն կը թելադրուի խորհրդածել դրացի ժողովրդական պետութեանց լրտեսութեան, խափանարարութեան եւ դաւաճանութեան դատերու վրայ, դատեր ուր երեւան կու գան անհատներու ոճրային գործերը «ի հաշիւ ամերիկեան աշխարհակալութեան»: Այս առթիւ կը մատնանշեն «լրտես կղերականները» որոնք կապ ունին »Վատիկանի» հետ, Հրեաներ որոնք գաղտնի կապեր կը պահեն սիոնական կազմակերպութեանց հետ եւ այլն: Կ'ըսեն թէ Մ. Նահանգները լրտեսական նպատակներու համար կը գործածեն իրենց դիւանագիտական ներկայացուցիչները, ինչպէս եւ լրագրական թղթակիցները: Ասոնցմէ զատ անոնք մասնաւոր գործակալներ կը ճարեն եւ կ'ուղեն, թուրք, ճափոն գաղտնի սպասարկութեանց եւ արեւմտեան Գերմանիոյ տարագիրներուն մէջ»:

Բոլշեւիկները ամէն տեղ «հինգերորդ գունդ» կը տեսնեն եւ կը հաստատեն թէ ատոնք բոլորն ալ թղթակցութիւն կը պահեն Ուաշինկթընի կառավարութեան հետ, որ 1951 հոկտեմբերին 100 միլիոն տոլարի վարկ մը սահմանեց այս նպատակին համար:

Խորհրդային թերթերը քաղաքացիներուն կը յիշեցնեն խօսքեր Լենինի եւ Սթալինի գրուածքներէն: Քանի մը տարիէ ի վեր կ'ըսէին թէ «դրամատիրական պաշարումը» այնքան վտանգաւոր չէ որքան պատերազմէն առաջ, որովհետեւ Խ. Միութիւնը միակ ընկերվարական պետութիւնը չէ այլեւս: Եւ սակայն, նորէն մէջտեղ կը հանեն հին բանաձեւը որ այլեւս չի համապատասխաներ ներկայ շրջանին:

«Ցորչափ գոյութիւն ունի դրամատիրական պաշարումը, միջամտութեան վտանգն ալ գոյութիւն պիտի ունենայ իր բոլոր հետեւանքներով» (Սթալին, «Լենինականութեան Հարցեր» 1926): «Որքան յառաջանանք, այնքան աւելի յաջողութիւն պիտի ունենանք, եւ այնքան աւելի մեծ պիտի ըլլայ կարողութիւնը շահագործող դասակարգի ջախջախուած մնացուկներուն, աւելի շուտ պիտի դիմեն պայքարի սուր ձեւերու, աւելի պիտի ուզեն վնասել սովետական պետութեան»: (Տեղեկագիր Սթալինի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի ամբողջական նիստին, 3 Մարտ 1937):

Դեռ կը յիշեցնեն Սթալին զեկուցումը ԺԸ. համագումարին մէջ (10 Մարտ 1939), — «Երբեք չմոռնալ որ շրջապատուած ենք դրամատիրական աշխարհէն, միշտ յիշենք որ լրտեսական սպասարկութիւնները պիտի ղրկեն մեր երկիրը գործակալներ, ոճրագործներ եւ խափանա-

բանն եր., եւ յիշելով այս բոլորը պէտք է ամրապնդենք ապահովութեան մեր ընկերային սպասարկութիւնները եւ օժանդակենք մէջտեղէն վերցնելու ժողովուրդին թշնամիները»։

Կը թուի թէ Խ. Միութիւնը նորէն բռնուած է լրտեսութեան նոր նոպայէ մը եւ պաշարման նոր տենդէ մը, ինչպէս յեղափոխութեան սկիզբը եւ կամ 30ական թուականներու քաղաքական դատերու ատեն։

Ժամանակին կ՚աշխատէին բացարձակ վստահութիւն ներշնչել ժողովուրդին թէ Խ. Միութիւնը անպարտելի է։ Սթալին ինքը շատ նպաստած էր թեթեւցնելու անոնց վախերը՝ «Բոլշեւիկ» ամսագրին մէջ հրատարակած ուսումնասիրութեամբ։ Ան կը հերքէր կարգ մը ընկերներու այն տեսակէտը թէ Բ. աշխարհամարտէն ետք «դրամատիրական երկիրներու մէջ պատերազմները այլեւս անխուսափելի չեն»։ Եւ կը պարզէր յարաճուն հակասութիւնները «դրամատիրական երկիրներու., կ՚ըսէր թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա կրնային օր մը պատերազմի բռնուիլ Մ. Նահանգներուն հետ, «ապահովելու համար անկախ վիճակ մը ինչպէս եւ աւելի մեծ շահեր»։ Վերջապէս կ՚եզրակացնէր թէ Խ. Միութեան դէմ պատերազմը աւելի վտանգաւոր է դրամատիրական երկիրներու համար, եւն.։

Հակառակ այս հաւաստիքներուն, այսօր պատրազմի հոգեբանութիւն մը ստեղծուած է։ Ցայտնի տեսաբան Նիքոլա Միքայիլով Յուն. 21ին կը գգուշացնէր հանրային կարծիքը, թելադրելով զօրացնել Խ. Միութեան ռազմական եւ բարոյական պաշտպանութեան միջոցները, ամէն գնով։ Ուրեմն խստացում պաղ պատերազմին։

Մոսկուայի մէջ նոյն խստացումը կը տեսնեն ամերիկեան ճակատին վրայ, դատելով Այզընհաուըրի եւ Տալըսի ճառերէն։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ, Տեղեկատու Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի, Դ. տարի, Թիւ 42 (Փետր. 1953)։

ԵՐՋԱՆԻԿ ՏԱՐԵԳԻՐՔ 1953, գրական, բանաստեղծական, գիտական, առողջապահական, տնտեսական, երգիծական։ Պատկերազարդ։ Կազմեց Բագարատ Թեւեան։ Իսթանպուլ։

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 1 Մարտ, Սալ Կավօ մեծ բազմութեան մը առջեւ տեղի ունեցաւ Օր. Հայկանոյշ Թորոսեանի երգահանդէսը։

Ցայտագրին առաջին մասը նուիրուած էր եկեղեցական երգերու զոր Օր. Թորոսեան երգեց մեծ յաջողութեամբ։ Ցիշենք մանաւանդ «Քրիստոսի խօսքերը» (Թ. Տիւպուա) եւ «Փանիս Անճելիքուս» (Ս. Ֆրանք)։ Հայկական մասին անցնելէ առաջ, Օր. Թորոսեան երգեց նաեւ Մոցարթէն, Սքառլաթիէն, Ռոսինիէն եւ ուրիշ օտար կտորներ։

Ցայտագրին երկրորդ մասը նուիրուած էր սփիւռքի եւ Խ. Հայաստանի երգերուն

Դժուար է նոր բան մը ըսել Հայկանոյշ Թորոսեանի տաղանդի մասին, որ ջերմապէս գնահատուած է մեր գաղութին մէջ եւ այլուր։ Այս անգամ ալ նոյն հաճոյքով լսեցինք «Կալին Երգը», Ալան Յովհաննէսի «Եար Նազանին»ը, Սաթեանի «Աղբիւրին մօտ»ը եւ ուրիշ երգեր։ Ժողովուրդի պնդումին վրայ Օր. Թորոսեան երգեց նաեւ Մեհրապեանի «Խնձորի ծառը» եւ Սաթեանի «Մարտիկին երգը»։

Թէեւ յոգնած ծանր կռիւէ մը որ պատճառ եղած էր երգահանդէսին յետաձգման, Հայկանոյշ Թորոսեան միշտ կը պահէ վարպետ երգչուհիի փայլը եւ կը յիշեցնէ թէ քանիներ խորապէս յուզած է իր աննման «Տէր Ողորմեա»ով։ Ա.

Գաղութէ գաղութ

ԳԱՀԻՐԷԻ հայաշատ արուարձանին՝ Հելիոպոլիսի գերեզմանատան մէջ մատուռի մը հանդիսաւոր հիմնարկէքը կատարուած է Փետր. 22ին։ Մատուռը նուէրն է Տէր եւ Տիկին Զարեհ եւ Արմենուհի Սագայեաններու, որոնք ներկայ եղած են 16 վէմ քարերու օծման արարողութեան։ 16 վէմ քարերը կը ներկայացնեն 12 առաքեալները, երեք աւետարանիչները եւ Գրիգոր Լուսաւորիչ։ 16 կնքահայրերուն անունները փորագրուած են 16 վէմ քարերուն վրայ։ Առաջնորդ Մամբրէ արք խօսած է աւուր պատշաճի քարոզ մը, դրուատելով նուիրատուները։ Կէս օրէ ետք, ի ներկայութեան աւելի քան հազար հոգիի, կատարած է զետեղումը 16 վէմ քարերուն, նաեւ գրաբար լեզուով գրուած արձանագրութեան մը, փորագրուած առաջնորդին, բարերարներուն, 16 կնքահայրերուն եւ ճարտարապետին կողմէ։ Այս արձանագրութիւնը նախ դրուած է ապակիէ խողովակի մը մէջ, որ իր կարգին զետեղուած է արոյրէ ձուլուած ուրիշ խողովակի մը մէջ։ Անգամ մը եւս առաջնորդը քարոզած է եգիպտահայ գաղութին սէրն ու երախտագիտութիւնը յայտնելով Եգիպտոսի եւ իր կառավարութեան, այն ապաստանութեան եւ ազատութեան համար զոր ընծայած են հայ ժողովուրդին։ Այս առթիւ առաջնորդը յայտնած է թէ Հելիոպոլսոյ մէջ, Նուպարեան վարժարանին քով, նուիրատուութեամբը հանգուցեալ Օհանէս Պօտուրեանի եւ նիւթական աջակցութեամբը ժողովուրդին, պիտի կառուցուի գեղեցիկ եկեղեցի մը։ Կնքահայրերն էին՝ Գ. Գ. Ա. Ն. Զաքրճեան, Թ. Խաչատուրեան, Լ. Յովհաննէսեան, Մ. Էքմէքճեան, Յ. Զայլազեան, Շ. Տըմլաքեան, Օն. Մաճառեան, Լ. Գարագաշեան, Յ. Էմէրէկլեան, Ե. Բարագեան, Ա. Կոկանեան, Կ. Ֆրունճեան, Տոքթ. Կ. Սողիկեան, Ա. Պալայեան, Դ. Ղազարեան եւ Եղ. Տէմիրճեան։

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ԺԻՐԱՅՐ ՔԱՆԹԱՐՃԵԱՆ, Գահիրէի մէջ նուագած է Պախի մէկ սօնաթ-էն, ի ներկայութեան գերմանացի Փրոֆ. Մաքս Քերկըլի քառեակին։ Մաքս Քերկըլ հիացած՝ անոր յանձնած է իր իսկ ջութակը, Սթրատիվարիուս մը, որ կ՚արժէ աւելի քան տասը հազար ոսկի, եւ ըսած.— «Հիանալի՜, հիանալի, կը սքանչանամ իր ձախ ձեռքի կատարելութեան համար, աջը դեռ պէտք ունի փոքր աշխատանքի։ Կը զարմանամ թէ ինչպէս հայ երիտասարդ մը կրնայ իւրացուցած ըլլալ Պախի նման երաժիշտի մը գործը եւ այնքան հարազատօրէն արտայայտել անոր ոգին ու բնոյթը, իբրեւ օտար մը»։ Քառեակին միւս անդամներէն թաւջութակահարը խոստացած է գրել իր բարեկամին՝ Վազա Պրիհոտայի ըսելու համար թէ Գահիրէի մէջ առիթ ունեցած է լսելու իր մէկ աշակերտը եւ յայտնելու իր հիացումը։

Գ. ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ իբրեւ բարեկամը նախագահ Այզընհաուըրի եւ փոխնախագահ Րիչըրտ Մ. Նիքսընի, հրաւէր ստացած ըլլալով Ուաշինկթընէն ներկայ գտնուած է Յուն. 20ին նախագահական գահակալութեան շքեղ արարողութեանց։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի, 1 Մարտ, տեղի ունեցաւ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյեանական մրցումը արեւոտ օդով մը, — Հ. Մ. Մ. Լա Հէյ լէ Ռօզի դէմ։

Մեր մարզիկները եղանակի սկիզբէն ի վեր մեծ ճիգեր թափեցին առանց մեծ արդիւնքի մը, ահա երեք շաբաթէ ի վեր յաղթանակէ յաղթանակ կը սլանան։

Կիրակի օրուան մրցումին դաշտ ելան ինքնավստահ։ Պահեստին շահեցաւ 3–1, իսկ Ա.ը 6–1։

Կ՚արժէ օգնել այս հայորդիներուն եւ քաջալերել։ Այս կիրակի, 8 (Մարտ) տեղի պիտի ունենայ բարեկամական կարեւոր մրցում մը։ Փ. Հ. Մ. Մ. Փարիզի Մոսլոստիայի դէմ, Ժօֆըրուա տը Լօրնի դաշտին վրայ (Ժընըվիլիէ)։

Ցանկալի է որ Անիէռի, Պուա-Քոլոմպի, Քոլոմպի, Արժանթէօյի եւ Քուրպըվուայի մարզասէրները իրենց ներկայութեամբ քաջալերեն մեր մարզիկները։ Մեր նոր սերունդը պէտք ունի մարզանքի ֆիզիքապէս զարգանալու համար. ուրեմն արժանի է օգնութեան։

Բոլորս դէպի մարզադաշտ, այս գարնան եղանակին թէ օգտուինք մաքուր օդէն եւ թէ քաջալերենք մեր քաջ հայորդիները։

Յ. ԴԻՏՈՂ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

—

Ցոյսե՛ր, երազնե՛ր ապագայի երջանկաւէտ հեռանկարներ անցած էին անտարակոյս իրենց բնութենէն օժտուած էութեան մէջէն. եւ ահաւասիկ հիմակ վիրաւորուած ծաղիկներու կը նմանէին...

Մայրը յայտնեց թէ Ակնցի են ու մեծ ընտանիքի մը շառաւիղներէն... հիմակ այլեւս ոչինչ չկայ... ինչպէս իրենց կըտրատուած խեղճ մարմինները, ամբողջ ընտանիքը հատոր հատոր աղդին անդին, ցրուած՝ ջարդուած ու սպաննուած են... ոչ մէկ հատուածը չէ փրկուած անողոք եւ ճակատագրային դժբախտութենէն։ Իր դալուկ յատուկ քաղցր ու երգող շեշտով կինը կ՚ըսէր մեզի.

— Մարդ չմնաց, հարստութիւն չմընաց, սերունդ չմնաց... ես ու աղջիկս մնացինք։

Ու երկու անդամահատուած գեղեցիկ կիները իրենց համակերպող եւ տխրադին նայուածքով կը հաստատէին անսահման դժբախտութիւնը իրենց բախտին...

— Մենք աշխարհ եկանք սեւ օրով, արցունքի ու արիւնի մէջ ապրեցանք ու այսպէս ալ պիտի երթանք, մեր արեւը միշտ մութ ամպով ծածկուած եղաւ...

Աղջիկը իր տասնըհինգամեայ պարմանուհիի յամառող յոյսով կ՚աւելցնէր.

— Գրել կարդալ գիտեմ... բան մը ըսէք ընեմ... ինչո՞վ պիտի ապրիմ։

Իր կտրուած անդամներէն մէկը սկսաւ ցնցուիլ նախ յամր յամր, հետզհետէ արագ շոր եւ անկենդան բանի մը ազմուկը ունէր անիկա որ կը զարնուէր գետնին զաւազանի համաչափ հարուածներու պէս։

Աղջիկը առանց շատ վրդովուելու ձեռքովը կը բռնէր ցնցուող ազդրը ու կը ջանար զսպել զայն ու կը շարունակէր խօսիլ, իր սեւ եւ լոյսով ողողուն աչքերուն մէջ աւելի խպնելու պէս բան մը կար քան թէ վիշտ. երկար թարթիչները կը խոնարհէին հետզհետէ այտերուն վրայ որոնք սկսած էին կարմրիլ, մթին խոպոպիքները առատ մազերուն՝ կը տամկանային ճակտին վրայ...

(Շար.) [illegible]

մէջ Ռուսերը, հրեայ ժողովուրդին դէմ սարքուած հալածանքներուն համար»։

Արբանեակ երկիրներէն պատուիրակներ ճամբայ ելած են դէպի Մոսկուա։ — Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանատունը պարահանդէս մը կուտար, երբ ծանուցուեցաւ Սթալինի հիւանդութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Տոքթ. Մոսատեղ կատարելապէս տէրն է կացութեան։ Այս առթիւ ըսաւ, — «Այլեւս պէտք չունիմ վստահութեան քուէի, վասնզի բոլոր երեսփոխանները վստահութիւն ունին իմ վրայ»։ Կառավարական թերթը կը գրէ թէ վարչապետը այժմ կը սպասէ որ վերջ գտնեն պալատական դաւերը, այլապէս հանրաքուէ մը պիտի սարքէ։ Կարմիրները նոր ցոյց մը սարքեր էին, բայց ոստիկանութիւնը ցրուեց։ Խանութները վերաբացուած են։ Խորհրդարան ապաստանած 28 երեսփոխաններն ալ իրենց տուները վերադարձան։

ՔՐՈՒՓ 300 միլիոն մարք (30 միլիառ ֆրանք) հատուցում պիտի ստանայ, ծախելով իր ամբողջ ստացուածքը։

ՔՈՐԷԱՅԻ պատերազմը կրնանք շահիլ առանց կռիւը տարածելու, ըսաւ ամերիկեան նախկին հրամանատարը, զօր. Ֆլիթ, Երեսփ. ժողովին առջեւ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ եւ արտաքին նախարարը Ուաշինկթըն պիտի երթան Մարտ 24ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Օր. Զապէլ Քէօսէեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իր հօր՝ ՀՐԱՆԴ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Փարիզի Հ. Մ. Մ. Մուլուտիա Գլիւպ տը Բառիի դէմ, այս կիրակի, Պահեստի՝ ժամը 14ին, Ա. ժամը 15,30ին, Սթատ Ժօֆրուա տը Լօրն, 37 րիւ տը լա Քուբիւռ տ'Օքսէր, Ժընըվիլիէ։

Փոխ տը Քլիշիէն առնել 140 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Փլաս տէ Պուրկինեոն, 139 իջնել Ռիւ Գամիլինա, էկլիզ Սէն Տընիէն թիւ 178 եւ իջնել Ռիւ Քուբիւռ տ'Օքսէր։ Նոյն թիւ օթոպիւսով Գուրպըվուայէն, իջնել նոյն փողոցը։

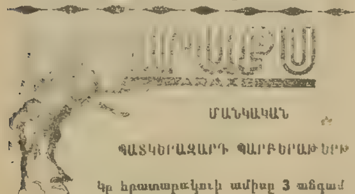

Տարեկան պարահանդէս

ԿԱԶՄՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՕ ՄՃ.ԻՆ

Այս շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ 1, էնթէռնասիոնալի սրահին մէջ, Շըմէն տը լա Մատրակ-Վիլ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ անակընկալներ։ Հայկ. եւ եւրոպական պարերուն համար կը նուագէ Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ նուագախումբը։

ԳԻՆԵՉՕՆ Ի ՊԱՏԻՒ Գր. Տ ԹԷՔԷԵԱՆԻ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3-8, Մարսիլիոյ Քօլպէռ սրահին մէջ։ Գեղարուեստական ընտիր բաժին։

Կ'երգեն ՏԻԿ. ՄԱՌԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ (Վիեննայի Պետական Երաժշտանոցէն), ընկերակցութեամբ Օրիորդ ԱԿԻՆԵԱՆԻ, եւ ՏԻԿ. ՄՕՐԸՆՕՆ։ Կ'արտասանեն՝ ՏԻԿ. ՎԵՀ. ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆ եւ ՕՐ. ՍԵԴԱ ՄԻՍԹԻՔ։ Ջութակ՝ Պ. Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆԷ, ընկերակցութեամբ իր աղջկան (դաշնակ)։

Կը հրաւիրենք Մարսիլիոյ, Նիսի, Քանի, Լիոնի, Տեսինի, Վիէնի, Կռընոպլի եւ Փարիզի ընկերները, ընդամատեռերով։ (Դիւան)

Հայկական պար եւն. Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՔԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱԼ տ'ԻԷՆԱ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա
Մէթրօ Իէնա
Երկուշաբթի 23 Մարտ ժամը 20,30ին
Դերասան Աւետիս ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ

«ՔՕՐՓԱՑՕ»

կամ՝ «Ոճրագործին ընտանիքը», տրամ 5 արար (ծիրագօմէթիի)։

Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Օր. Հ. Խըտըշեան, Ն. Մարգարեան, Բ. Հապէշեան, Ն. Պշտիկեան եւ Օր. Ճաննիկեան։ Բեմադրութիւն՝ Ա. Գմբէթեան, բեմավար՝ Վաղինակ Ալթունեան, իսկ դիմայարդարումը յանձնուած է սինեմայի հանրածանօթ դիմայարդար Պ. Յ. Առքելեանի։։ Գիները դիւրամատչելի։

Տոմսերուն համար դիմել Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ՝ 99 րիւ տիւ Բուան տիւ Ժուռ, Պուլոներ (Սէն)։ Հեռաձայն՝ Սանթռալ 28-56, ժամը 18էն 19ը։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Պուլվար Օտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները, Տէր եւ Տիկին ընկերուհի Յովակիմեանի աղջկան հարսանիքին առթիւ (14 Փետր.).—

Կնքահայրը՝ Մուշեղ Մելիքեան 2000, Տէր եւ Տիկին Յովակիմեան եւ իր տղան՝ 1500, Շահինեան, Վալանսէն, քեռայրը՝ 1000, Տէրտէրեան քեռայրը՝ 500, Տիկին Պատասարեան (տղուն մայրը) 1000, Աւետիսեան 500, Յովակիմեան Ոսկիան 500 Ֆր.։ Ընդհ. գումար՝ 7000 Ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20,30ին։ Սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պելվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին (շար. նախորդ ժողովին)։ Ներկայ կ'ըլլան Շ. Կ.ի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2,30ին, ընկեր Սուքիասեանի բնակարանին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգային Միութեան ընդհ. ժողովը շաբաթ 7 Մարտ ժամը 21ին Քաֆէ Նօայի սրահին մէջ։ Օրակարգ.— Զեկուցում եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս կիրակի, ժամը 14,30ին, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը, 70 Ռիւ Լաֆայէթ, Մէթրօ Քատէ։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր վերջին տարագիրները։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին, այս շաբաթ ժամը 20,30ին, Հայ Կաթողիկէներու սրահը, րիւ տը լա Պէռ։ Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» Կոմիտէի, Կ. Խաչի եւ միջին Ֆրանսայի Նոր Սերունդի խումբերուն։

22-րդ Տարեկան Ցերեկոյթ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 8 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին
Salle de la Chimie, 28bis Rue St. Dominique
Métro Solférino կամ Invalides

Կը մասնակցին Ֆրանսական սկաուտական միութիւնները եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերը։ Արիները պիտի ներկայացնեն սկաուտական միջազգային կեանքէ կենդանի պատկերներ, երգեր եւ պարեր։

Մոգական լապտերով պիտի ներկայացուին տեսարաններ միութեան 1952ի գործունէութեան մասին։

Արենոյշները կը ներկայացնեն հայկական պարերու եւ [illegible]։

Մասնաւոր պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի նաեւ Մոլիէրի «Երեւակայական հիւանդը» Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ։։

Մուտք 200 եւ 300 Ֆր.։ ԴԻՒԱՆ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 7 Mars 1953 Շաբաթ 7 Մարտ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7010 Նոր շրջան թիւ 2421

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՍԹԱԼԻՆ ՄԵՌԱՒ ՀԻՆԳ ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՎԱՐՔԷ ՄԸ ԵՏՔ

ՄԱՀԸ ՊԱՇՏՕՆԱՊԷՍ ՀԱՂՈՐԴՈՒԵՑԱՒ Ո ՒՐԲԱԹ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 2,15ԻՆ. — ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ.— ՈՋՄԵԿ ԽՕՍՔ ՅԱՋՈՐԴԻ ՄԱՍԻՆ.— ՆՈՐ ԽՈՒԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ.— ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ.— «ԹԷ ԿԱՏԷԻՆ ԵՒ ԹԷ ԿԸ ՎԱԽՆԱՅԻՆ».—

Երէկ, ուրբաթ, 6 Մարտ, առտուան ժամը 2,15ին ռատիօ Մոսկուա պաշտօնապէս հաղորդեց սպարապետ Սթալինի մահը:

Այս առթիւ Կեդր. Կոմիտէն հրատարակեց յայտարարութիւն մը որ կ'ըսէ.—

Սիրելի ընկերներ եւ բարեկամներ, — կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն, Խ. Միութեան Նախարարական խորհուրդը եւ Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութիւնը խոր վիշտով կը ծանուցանեն, կուսակցութեան եւ Խ. Միութեան բոլոր աշխատաւորներուն, թէ Մարտ 5ին, ժամը 21,50ին, ծանր հիւանդութենէ մը ետք, Խ. Միութեան վարչապետը, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Եոսիֆ Վիսարիոնովիչ Սթալին մեռաւ:

Ընկեր Սթալին ստեղծեց համայնավար հզօր կուսակցութիւնը: Լենինի հետ, ընկեր Սթալին եղաւ ներշնչողը եւ մեծ պետը Հոկտեմբերեան մեծ Յեղափոխութեան, հիմնադիրը աշխարհի առաջին ընկերվարական պետութեան: Շարունակելով անմահ Լենինի գործը, ընկեր Սթալին խորհրդային ժողովուրդը առաջնորդեց դէպի ընկերվարութեան պատմական եւ համաշխարհային յաղթանակը մեր երկրին մէջ: Ընկեր Սթալին մեր երկիրը առաջնորդեց դէպի յաղթանակ ընդդէմ Ֆաշականութեան՝ երկրորդ աշխարհամարտին մէջ, որ արմատական փոփոխութիւն մը յառաջ բերաւ ամբողջ միջազգային բեմին վրայ: Ընկեր Սթալին կուսակցութիւնը եւ բովանդակ երկիրը օժտեց մեծ եւ լուսապայծառ ծրագրով մը որ սահմանուած է համայնավարութեան կառուցման՝ Խ. Միութեան մէջ:

Ընկեր Սթալինի մահը անդարմանելի կորուստ մըն է կուսակցութեան, Խ. Միութեան աշխատաւորներու եւ ամբողջ աշխարհի համար: Ընկեր Սթալինի մահուան գոյժը խոր վիշտ պիտի պատճառէ աշխատաւորներուն, կոլխոզներու անդամներուն, մտաւորականներուն եւ մեր երկրի բոլոր աշխատաւորներուն,, մեր փառապանծ բանակի եւ նաւատորմի ռազմիկներուն, ինչպէս եւ աշխարհի բոլոր երկիրներու միլիոնաւոր աշխատաւորներուն:

Այս տխուր օրերուն մեր երկրին բոլոր ժողովուրդները ա՛լ աւելի սերտօրէն պիտի համախմբուին իրենց կազմած մեծ ընտանիքին մէջ, փորձ ղեկավարութեամբ Լենինի եւ Սթալինի ստեղծած կուսակցութեան: Խորհրդային ժողովուրդները անսպառ հաւատք մը ունին կուսակցութեան վրայ եւ մեծ սէր մը անոր հանդէպ, վասնզի գիտեն թէ գերագոյն օրէնքը, որ կը վարէ կուսակցութեան ամբողջ գործունէութիւնը, ի սպաս դրուած է ժողովուրդի շահերուն:

Աշխատաւորներ, կոլխոզնիկներ, խորհրդային մտաւորականներ, մեր երկրին բոլոր աշխատաւորները վճռապէս կը շարունակեն մեր կուսակցութեան հաստատած քաղաքականութիւնը որ կը համապատասխանէ աշխատաւորներու կենսական շահերուն, եւ կը շարունակեն տեւականօրէն ամրապնդել մեր ընկերվարական մայր հայրենիքին զօրութիւնը: Կուսակցութեան քաղաքականութեան արդարութիւնը հաստատուեցաւ տասնեակ տարիներու պայքարով: Այդ քաղաքականութիւնը երկրին աշխատաւորները առաջնորդեց դէպի ընկերվարական յաղթանակները»:

Յայտարարութիւնը յետոյ պարզելով «ժողովուրդի բոլոր մասերուն վայելած նիւթական բարօրութիւնը», կ'ըսէ թէ «կուսակցութիւնը բոլոր միջոցներով կը զօրացնէ բանակը եւ նաւատորմիղը եւ ապահովութեան օրկանները, որպէսզի ի վիճակի ըլլան վճռապէս յետ մղելու ոեւէ նախայարձակ»: Եւ «հաստատ համոզում կը յայտնէ թէ կուսակցութիւնը եւ բոլոր աշխատաւորները աւելի սերտօրէն պիտի սեղմեն իրենց շարքերը Կեդր. Կոմիտէին եւ խորհրդային կառավարութեան շուրջ, շարժման մէջ պիտի դնեն բոլոր ուժերը եւ իրենց ստեղծագործ եռանդը համայնավարութեան կառուցման մեծ գործին համար: Սթալինի անմահ փառքը միշտ կենդանի պիտի մնայ ժողովուրդի եւ ամբողջ աշխարհի աշխատաւորներու սրտին մէջ»:

ՎԱԽՃԱՆԸ ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ ԷՐ

Երէկ վերջին պահուն հրատարակուեր էինք բժշկական տեղեկագիր մը որ յուսահատական կը ցուցնէր հիւանդին վիճակը: Տեղեկագիրը կ'ըսէր թէ զանազան դարմաններէ ետք, տղրուկ ալ փակցուցին, արիւն քաշելու համար:

Եւ. օր երկու տեղեկագիրներ հրատարակուեցան, մէկը՝ առտուն, միւսը՝ կէսօրէն վերջ: Երկրորդը առաջին անգամ կը խօսէր նաեւ սրտի տկարացման մասին, այնպէս որ վախճանը ժամերու խնդիր էր:

Մահուան լուրը անմիջապէս տարածուեցաւ Մոսկուայի մէջ, ուր բազմութիւնը պոչ կազմած էր լրագրավաճառներուն առջեւ, իսկ հաւատացեալները կ'աղօթէին եկեղեցիներուն մէջ, համաձայն Ալեքսի պատրիարքի հրահանգին: Մոսկուայի բարունապետը, իսլամ, պուտտայական, բողոքական, կաթոլիկ եւն. հոգեւոր պետերն ալ յանձնարարած էին մաղթանքներ կատարել: Նոյն արարողութիւնները կատարուեցան ամբողջ երկրին մէջ (անշուշտ նաեւ Հայաստանի եւ Էջմիածնի մէջ): Վատիկանի անթենը այս առթիւ կ'ըսէր թէ «կաթոլիկները կ'աղօթեն Սթալինի հոգւոյն համար, քրիստոնէական գթութեամբ»:

ՔԻՉ ՄԸ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

Սթալին (Եոսիֆ Ջուղաշվիլի) ծնած էր 1879 Ապրիլ 22ին, Գորի (Թիֆլիսի մօտ, Վրաստան): Հայրը, Վիսարիոն, ազատագրուած ճորտ մըն էր եւ իբրեւ կօշկակար կը բանէր գործարանի մը մէջ: Ի բնէ խմող, շարունակ տեսարաններ կը սարքէր որոնց գլխաւոր զոհը կը դառնար մանուկ Եոսիֆը: Այս պատճառով ալ, Սթալին միշտ կ'ատէր հայրը, որ մեռաւ 30 տարեկանին: Եոսիֆ 11 տարեկան էր այն ատեն, միջակ աշակերտ մը: Մայրը կ'ուզէր որ տէրտէր դառնայ: Վարժապետներն ալ քաջալերեցին եւ տղան Թիֆլիսի դպրեվանքը դրուեցաւ 1893ին:

Սթալին, որ այն ատեն 14 տարեկան էր եւ ջինջ ձայն մը ունէր, եպիսկոպոսական դպրաց դասը մտաւ, բայց շուտ խորշեցաւ դպրեվանքի հեղձուցիչ մթնոլորտէն, ինչպէս կը պատմեն իր կենսագիրները: Տարին չլրացած, կապ էր հաստատած դաղտնի խումբի մը հետ: Գիշեր մը ճեմարանէն փախաւ փիլոնի տեղ գեղջուկի հագուստ մը հագնելով, մասնակցելու համար խումբի ժողովին:

Բուն յեղափոխական կեանքը սկսաւ 1898ին, երբ 19 տարեկան էր: Այն ատեն մտած էր սոցիալ. դեմոկրատ խմբակի մը մէջ: Հռետոր չէր, բայց շուտով տիրական դիրք մը գրաւեց բանուորական շրջանակներու մէջ, իր մատչելի արտայայտութեամբ եւ մանաւանդ յամառութեամբ: Քանի մը գործադուլներ սարքեց եւ բարեկամի մը միջոցաւ ծանօթացաւ Լենինի հետ, տեւական կապ հաստատելով: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ եօթն անգամ ձերբակալուած է 11 տարուան մէջ: Կ'ըսեն թէ Լենինի ուղղուած նամակները կը գրէր մասնաւոր մելանով մը, իրար խառնելով կաթը եւ մէզը: 1904ին Սիպերիա աքսորուեցաւ, ըմբոստացուցած ըլլալով Քութայիսի բանտին կալանաւորները, բայց մէկ ամիսէն փախաւ եւ Թիֆլիս վերադարձաւ:

Այդ օրերուն էր որ սոցիալ դեմոկրատ կուսակցութիւնը երկու մասի բաժնուեցաւ, մենշեւիկ եւ բոլշեւիկ: Սթալին միացաւ վերջին հատուածին, որ այն ատեն փոքրամասնութիւն կը կազմէր եւ որուն Վրաստանի վարիչը եղաւ 1905էն սկսեալ:

Իր յանդուգն ձեռնարկներէն մէկն էր յարձակում կառքի մը վրայ որ Փեթերսպուրկ կը փոխադրէր Թիֆլիսի ազգ. դրամատան դումարները: Սթալին ցարական սպայի հագուստ հագած եւ կեղծ մօ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՆ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՆԱԽԱԳԱՀԸ իր լրագրական Գ. ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ պատրաստ է տեսակցելու Սթալինի յաջորդին հետ: Այս առթիւ հարցումներ ուղղուեցան Սթալինի մահուան հետեւանքներու մասին: Նախագահը դոհացաւ ըսելով թէ հարկ է արթնութեամբ հետեւիլ անցուդարձին: Իրանի կացութեան մասին ալ մտահոգութիւն յայտնեց:

ԱՆԳԼԻՈՅ Երեսփ. Ժողովին մէջ Չըրչիլ եւ Նախորդ վարչապետը, Էթլի, քննադատեցին Ֆրանսան, որ կը մերժէ երկամեայ զինուորութիւն հաստատել: Չըրչիլ ըսաւ.— «Քանի մը տարիէ ի վեր այն տեսակէտը ունիմ թէ Ֆրանսայի շահը կը պահանջէ երկամեայ զինուորութիւնը հաստատել»: Էթլի եւս քննադատեց Ֆրանսայի ռազմական տկարութիւնը, դիտել տալով թէ միայն Անգլիա եւ Մ. Նահանգները լաւ կազմակերպուած զօրաբաժիններ ունին Գերմանիոյ մէջ: Երկու յայտարարութիւնները զարմանք պատճառեցին Փարիզի մէջ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ խորհրդաժողովը բացուեցաւ երէկ: Այս առթիւ ուղերձ մը ղրկուեցաւ Թորէզի, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Քու ղեկավարութեամբ յաջողեցանք մերկացնել եւ խորտակել ոստիկանական գործակալ Մարթիի քրէական փորձերը»: Հեռագիր մըն ալ ուղղուեցաւ Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէին, Սթալինի մահուան առթիւ:

ԿՐՕՆՔԸ ՏԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՍՏԱՆ ՉԷ ՈՉ ԱԼ ՄԱՐՏԿՈՑ ԽԱՉԱԿՐՈՒԹԵԱՆ

Բ.

Ո՞վ է այս Գերապայծառը:

Կը թուի թէ հին մարդ է, Պոլիս ապրած, պատրիարքական բարքերու տանօք, խորքերուայկական համակեցութեան գաղափարին հաշտ: Ասոր համար իսկ՝ գաղափար չունի ժամանակի մասին, — կը կարծէ թէ ուսուած կոչուած բանը սրտառուչ բան մըն է, որ դիրքով ան կը բերէ ու նորէն կը ծախէ: Չունինք չունիս, ով կ'որոճայ՝ թող որոճայ:

Բայց չեմ կրնար հանդուրժել սա զզուելի պարբերութեան, որ Գերապայծառին գրչէն կը հոսի ցեխի պէս.—

«Այս անմիտ լուտանքը Աստուծոյ դէմ (*) կը յիշեցնէ 1914ի նախապատերազմեան ուրիշ պոռչտուքները կարգ մը անձերու, որոնք ի լուր մեր վաղուան ջարդարարներուն իսկ կը ժամէին իրենց աղանդաւոր հոգին՝ գոռալով բեմերէ. «Խունկի տեղ՝ վառօդ, կերոնի տեղ՝ հրացան, քշոցի տեղ՝ թնդանօթ», ու այդ վառօդով, հրացանով ու թնդանօթով, զորս չունէին, տալին ազգը աղանդի, եւ ունեցած տուններն, դուայլքնյով զինուորական հայ շարիքը, տակաւին յարդի մէջէն չհանած, յանձնեցին իրենց վէհարքը սայս այդ ջարդարարներուն, այրեալ ապա՝ ետ մէկտեղ:»

Ծօ՛փ, յանցանք վերջապէս:

Նախ չունինք տուէք, սիրելի ընկերներ: Ցեառ, ուշադրութի՛ւն, — գրողը Թուրք չէ, թէեւ հայերէնի սխալներ կան: Բայց հասկցա՞ք թէ ինչ կ'ըսէ: Այս տողերը մեր հայերէն բառերով գըրուած ըլլալուն համար՝ մեծ ցաւ կը պատճառէ: Լուտանք է Սասնայ-Մհերին դէմ, անոր համար որ Հայութիւնը կը նախատէ հայերէն տառերով ու բառերով:

Ուստի, հարկ է հանրային դատաստանի կանչել Գերապայծառը:

Կը մեղադրեմ Գերապայծառը, որ փոխանակ դրուատելու Սասնոյ քաջերուն եւ համբիչ չարժելով, պատմագրական մարզանքներ կը կատարէ կամ քաղաքագիտական հովեր կ'առնէ:

Կը մեղադրեմ Գերապայծառը, որ փոխանակ սիրոյ եւ եղբայրութեան մասին խօսելու կամ համերաշխութեան ու գործակցութեան յորդոր կարդալու, փորձ կը կատարէ ժողովուրդ պառակտելու, եղբայր եղբօր դէմ թշնամացնելու, քաղաքական գործիչներու եւ մտաւորական աշխատաւորներու գործունէութիւնը վարկաբեկելու:

Կը մեղադրեմ Գերապայծառը, որ փոխանակ մեր ջարդարարներուն ոճիրը պախարակելու, լեզու կը դնէ անոնց բերանը՝ պատճառաբանելու համար թէ ոչինչը անոր համար կատարուեցաւ, որովհետեւ խունկի տեղ վառօդ ուզեցինք, կերոնի տեղ հրացան ուզեցինք, քշոցի տեղ թնդանօթ ուզեցինք, (խո՞ւնկը կը փրկէր մեզ Թրքական վայրագութենէն, կերո՞նը, քշո՞ցը):

Կը մեղադրեմ Գերապայծառը, որ փոխան ճշմարտութիւնը փնտռելու, կը խեղաթիւրէ դէպքերը եւ կը յերիւրէ սուտեր՝ գրելով թէ հայ յեղափոխականները ջարդարարներուն յանձնեցին իրենց զէնքերը, «տակաւին յարդի մէջէն չհանած»(!):

Կը մեղադրեմ Գերապայծառը, որ փոխանակ Հայոց հայրենասիրութեան գովքը հիւսելու, կը խայտառակէ մեզ՝ գրելով թէ ջարդարարներուն յանձնեցինք ոչ միայն մեր զէնքերը, «տակաւին յարդի մէջէն չհանած», այլ եւ հայրենի հողը՝ մեր կամքով:

Այս մեղադրանքներէն ետքը, մեր պահանջն է գիտնալ թէ ո՛վ է այս Գերապայծառը կամ ուսանձին ծառը: Կը պահանջենք հրապարակել իր անունը, որպէսզի մեր ժողովուրդը գիտնայ թէ ո՞վ է որ ըսած է մեզի Թուրքին չըսածը կամ Թուրքին ըսելիքը: Կը պահանջենք հրապարակել իր անունը, զայն դարձնելու համար հանրային պախարակումի նշաւակ:

Գերապայծառը ի՞նչ պէտք ունէր նման ծանր մեղադրանքներ ընելու, - կրօնական զգացումնե՞րը վիրաւորուեցան: Կրնար մեզ դատապարտել կրօնական մեղքով,—իր պաշտօնն է,— արդար կամ անարդար:

Ի՞նչ հարկ կար, «Աստուած անարդար եղաւ» խօսքի մը համար, հայկական ջարդերուն պատասխանատու հռչակել, իմ գլխուս վրայէն, ամբողջ հայ յեղափոխութիւնը, դատալից կամ անձնատուր ըսել տալով:

Ժամանակին, պագիրկեաններ ունէինք, որոնք արշին փարթելով փողոց փառաւոր ելք՝ արշինի պէս լեզու մը կը շարժէին, քաղաքական դասեր տալու համար մեզի: Առանց ժամծելու իէ քաղաքական խաղերու կամ պատմական ճշմարտութեանց մասին լեզու փարտելու համար՝ պայման է մտաւորական յողնաշունչ պատրաստութիւն: Չկրցանք հասկցնել անոնց թէ շատ աւելի բան պէտք էր սորվիլ՝ խելք ծախելու համար քան կերպաս կամ ուրիշ բան: Այսօր ունինք այդ պագիրկեաններուն պէս արագօրէն խելացութեան կամ քաղաքագիտութեան հասած եկեղեցականներ, որոնք կը համարձակին դատել անոնք որ կարագի տեղ թնդանօթ կը պատրաստեն, (օրինակ՝ Խորհ. Միութեան մէջ), երբ պատմութիւնն իսկ մանուկ կը զգայ ինքզինք՝ կարծիք յայտնելու համար այդ իրողութեան արժէքին մասին, որ հին սկզբունքի մը կը յենու, — եթէ խաղաղութիւն կ'ուզես, պատրաստուէ պատերազմի:

Այո՛, պատմութիւնը մանուկ կրնանք կոչել տակաւին, բայց չեմ գիտեր թէ Հայոց պատմութիւնը, իր կարգին, ի՞նչ անուն պիտի տայ Գերապայծառին, որ արդարօրէն ինքնապաշտպանութեան պատրաստուող ժողովուրդի մը կը յանձնարարէ վառօդի տեղ խունկ, հրացա՛նի տեղ քշոց (*):

Անկէ անկախ, ես ի՞նչ ըսեմ անձնապէս, որ «անաստուած» կը կոչուիմ, հեղինակ՝ Աստուծոյ դէմ «անմիտ լուտանքներու», անոր համար որ Հայոց պատմութեան կ'ուզեմ տալ այն կարեւորութիւնը, որուն արժանի է ան:

Միանգամ ընդ միշտ ըսեմ թէ դզզամի համ կուտան այլեւս՝ ինծի «անաստուածութիւն» վերագրելու այդ խաղերը:

Ռամիկ կամ ամբոխավարական մարզանքներ են ատոնք, զորս ծիծաղելի է փորձել մտածման ճախրանքին նուիրուած մարդոց դէմ: Պարկեշտութի՞ւն է «անաստուած» կոչել իմաստուն մը, որ ծիսական աւանդութիւններէ վեր կանգնած՝ մետաֆիզիքական խորհրդակ եւ ազատ եղանակ մը ունի: Կարելի՞ է անպարկեշտութեամբ դատապարտել գիտուն մը, որ հանրային ընդունուած կարգերուն հակառակ երեւոյթներու քննութեամբ կը զբաղի իր լաբորաթուարին մէջ:

(Մնացեալը յաջորդով) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) «Աստուած անարդար գտնուած է նանդէպ Հայոց», — այս խօսքն է որ լուտանք կը կոչէ: Եւ հիմա շարունակեցէք կարդալ իր խօսքերը:

(*) Այս պատասխանս գրած էի արդէն, երբ եկաւ *Նայիրին*, Պէյրութի մեր գրական շաբաթաթերթը, որ առաջինը եղաւ պախարակելու համար *Մասիսի* յօդուածագրին խելավրէպը: Ցետոյ երկու խմբագրականներով հրապարակ իջեր է *Ազդակը* (դեռ չենք ստացած), որու թողած տպաւորութիւնը կրնաք երեւակայել՝ երբ ըսեմ թէ *Մասիս* ստիպուեր է թուցիկ մը հանել, ինքզինք արդարացնելու, սխալ հասկցուած երեւնալու եւ... նահանջելու համար ողբագին: Հասկընալի է Պէյրութի հայ գաղութին ընդվզումը:

Իմաստակութիւնը Խ. Հայաստանի մէջ

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթէն)

Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան ԺԶ. համագումարը քաղքենի-ազգայնական գաղափարաբանութեան ազդեցութեան կարգ մը փաստեր նշեց հանրապետութեան գիտա-հետազօտական հիմնարկներու աշխատանքին մէջ, մասնաւորաբար գիտութեանց Ակադեմիայի ընկերային գիտութեանց բաժնի հիմնարկներուն մէջ: Համագումարը նշեց որ որոշ գիտական աշխատողներ հայ գրականութեան պատմութեան եւ հայ ժողովուրդի պատմութեան կանգնած են «միասնական հոսանքի» տեսութեան վըրայ: Մասնաւոր պատմաբաններու, գրագէտներու եւ փիլիսոփաներու ինչպէս եւ աշխատութեանց նոյնպէս տեսակէտներու մէջ տակաւին մերկացուած եւ մինչեւ վերջը յաղթահարուած չեն հայ հին քաղքենի—կղերական պատմագրութեան քաղքենի-ազգայնական ըմբռնումները:

Քաղքենի—ազգայնական «միասնական հոսանքի» վնասակար ըմբռնումը իր որոշ արտայայտութիւնը գտած է յեղափոխական—ժողովրդավար Մ. Նալպանդեանի գրական եւ հանրային գործունէութեան լուսաբանութեան նուիրուած կարգ մը աշխատութիւններուն մէջ: Աշոտ Յովհաննիսեան բացասական դեր կատարած է այս տեսակէտով, իր մասնաւոր աշխատութեանց անքննադատ օգտագործումը որոշ պատմաբաններու եւ գրագէտներու կողմէ: Յայտնի է որ Աշոտ Յովհաննիսեան Մ. Նալպանդեանի մասին իր աշխատութեանց մէջ ամէն կերպով ձգտած է նսեմացնել Մ. Նալպանդեանի ընկերային-քաղաքական գործունէութիւնը, ժխտել անոր յեղափոխական ժողովրդապետութիւնը, դուրս բերել զայն քաղաքային մանր քաղքենի շահերը արտայայտող բարենորոգիչ մը: Ամէն կերպով ձըգտած է նուազեցնել ազատական Ստ. Նազարեանցի եւ Մ. Նալպանդեանի գաղափարական տարբերութիւնը:

Կարգ մը պատմաբաններ եւ գրագէտներ, ինչպէս Վ. Պարսամեան, Վ. Ռըշտունին, Ա. Տէրտէրեան եւ ուրիշներ, տուրք տալով ազատական—քաղքենի պատմագրութեան ամէնէն յատկանշական ներկայացուցիչ Լէոյի հայեացքներուն, Աշոտ Յովհաննիսեանի մասնաւոր տեսակէտներուն, իրենց աշխատութիւններուն մէջ թոյլ տուած են քաղքենի ազգայնական սխալներ:

Սովետահայ պատմագրութեան եւ գրականութեան մէջ վնասակար եւ սխալ տեսակէտները մէջտեղ հանելու եւ հաշուեյարդարի ենթարկելու համար Կեդր. Կոմիտէն յանձնարարեց «Հայկ. ՍՍՌ Գիտութեանց Ակադեմիայի եւ ընկերային գիտութեանց բաժնին կազմակերպել կարգ մը գիտական «դիսկուսիա»ները (վիճաբանութիւն): Ընկերային գիտութեանց բաժինը 1952 նոյմ.—դեկտեմբերին կազմակերպեց երեք ասուլիս (կոնֆերանս) հետեւեալ հարցերու մասին.— «Հասարակական քաղաքական հոսանքները ԺԸ. դարու վերջերը եւ ԺԹ. դարու սկիզբները հայ ազատագրական շարժման մէջ» (զեկուցում Պրոֆ. Աշ. Յովհաննիսեանէ), «սխալ կոնցեպցիաներ ԺԹ. դարու 50–60ական թուականներու ռեւոլուցիոն դեմոկրատներին եւ բուրժուական լիբերալներին գնահատելու գործում» (զեկուցում Մ. Մկրեանէ), «Ազգային ազատագրական շարժումները եւ հասարակական քաղաքական հոսանքները ԺԹ. դարու երկրորդ կէսերին» (զեկուցում Պրոֆ. Մ. Ներսէսեանէ):

Գիտութեանց Ակադեմիայի ինստիտուտները եւ առաջին առթիւ ընկերային գիտութեանց բաժինը, ինչպէս եւ գրականութեամբ պարապողները պարտաւոր էին այդ վիճաբանութեանց մէջ լրջօրէն քննադատել կարգ մը պատմաբաններու եւ գրագէտներու սխալ տեսակէտները: Սակայն այդ վիճաբանութիւնները անցան գաղափարական—տեսական ցած մակարդակով, մասնաւորաբար երրորդ վիճաբանութիւնը, ուր դրուած կարեւոր հարցերը չլուսաբանուեցան մարքսեան-լենինեան տեսակէտներով: Գիտութեան Ակադեմիայի փոխ նախագահ (վիցէ—պրեզիտենդ!) Մ. Ներսիսեանի զեկուցումը ընդհանուր էր, զուրկ քննադատութենէ եւ ինքնաքննադատութենէ եւ մտքերու աշխոյժ փոխանակութիւն յառաջ չբերաւ: Մինչդեռ Պրոֆ. Մ. Ներսիսեան պարտաւոր էր խստօրէն քննադատել որոշ պատմաբաններու եւ գրագէտներու բուրժուա-նացիոնալիստական սխալները, ինչպէս եւ քննադատաբար խօսիլ իր սեփական սըխալներու մասին, որ թոյլ տուած է տարիներու ընթացքին:

Պրոֆ. Ներսիսեան հետեւելով բուրժուա—նացիոնալիստական պատմագրութեան աւանդութեանց, իր «ԺԹ. դարու 60–80ական թուականներու ազգային ազատագրական շարժումը» աւարտաճառին մէջ, հակառակ մարքս-լենինեան այն տեսակէտին թէ ազգային շարժումները դրամատիրութեան ատեն իրենց էու -

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԽՍԻԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Իսիի Խրիմեան սրահին մէջ Մարտ 1ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կ. Խաչին։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով զոր երգեց Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկ. Ս. Յովհաննէսեանի։ Առաջին բանախօսն էր ընկ. Խաչիկ Մկրտիչեան, որ բացատրեց Փետր. 18ին իմաստը, չեշտելով թէ Հայաստանի ժողովուրդը այլ թէ կին, զինուած թէ անզէն ոտքի ելած էր ինքնաբերաբար հսկայ բոլշեւիկեան ուժին դէմ, չհանդուրժելով բոլշեւիկեան բռնակալութեան։ Երկրորդ բանախօսը ընկ. Աշոտ Իսահակեան նկարագրեց եկուորներուն ստեղծած ահ ու սարսափը, որուն դէմ ըմբոստացաւ ժողովուրդը անխտիր։ «Դէպի բանտ, դէպի բանտ» պոռացին ամէնքը եւ գացին մահուընէ ազատելու կալանաւորները»։

Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր եւ ջերմապէս գնահատուեցաւ։ Ընկեր Սեբոբեան կարդաց գրուածք մը Շ. Նարդունիէն։ Հանդէսը փակուեցաւ Նոր Սերունդի երգչախումբով։ Լ. Մ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 2 Մարտ.— Երէկ, կէսօրէն վերջ, Սալ Մազընոյի ընդարձակ սրահը լեցուած էր մեծ բազմութեամբ մը, «Վարդանանց» տօնակատարութեան առթիւ, զոր սարքած էին Մարսէյլի Արիները եւ Արենոյշները։

Հանդէսը բացուեցաւ Արենոյշ եւ Արիներէ կազմուած փոքրիկ նուագախումբին «Բամ Փորոտան» քայլերգով, որմէ վերջ, զոյգ միութեանց հովանաւորող մարմնի նախագահ Պ. Յովհ. Հացագործեանը, համառօտակի պարզեց սկաուտական շարժումին բարերար դերը, ջերմապէս գնահատելով Մարսէյլի Միութեան վարիչներուն աշխատանքը։

Վարագոյրը բացուածատեն բեմի վրայ տեսանք հարիւր Արիներ եւ Արենոյշներ երկիւղածօրէն ծնրադիր՝ անմահն Վարդանի մեծադիր գունաւոր նկարին առջեւ։ Բեմին ետեւէն կը ղօղանջէր զանգակը երբ ծնծղայի ընկերակցութեամբ խումբ մը սկսաւ երգել Ն. Շնորհալիի «Առաւօտ լուսոյ»ը *(«Նորահրաշ»ը)*։ Յետոյ Արենոյշներ եւ Արիները յոտնկայս երգեցին «Հիմի՞ էլ լռենք», «Ազատութեան այն վառ սէր»ը եւ «Իմ հայրենեաց հողին Վարդան»ը։ Օրուան բանախօսն էր Պ. Տ. Փիրանեան, որ գրաւոր ճառով մը փառաբանեց Վարդանանց դիւցազնամարտը։ Այս առթիւ դառնութեամբ յիշեց օտարացման աւերները։ «Ինչքան տղմուտ գետեր կը հոսին Արեւելքէն Արեւմուտք, օտար ափերու վրայ, քաշելով քաշքշելով նոր սերունդը դէպի ապազգայնացում...» Իբրեւ եզրակացութիւն, թելադրեց որ ծնողները ծափերը գործի վերածեն, տասնապատկելով Միութեան անդամներուն թիւը։

Այս ճառէն վերջ— Գոմոնի Արիները ղեկավարութեամբ Նախկին արի Շահինեանի, մարզանքի զանազան ձեւեր ներկայացուցին։ Սէն Լուի գայլիկներու խումբը, ղեկավարութեամբ Արենոյշ Եղիսաբեթ Կէօշկարեանի, նոյնպէս յաջող մարզանքներ կատարեց։ Մարսէյլ քաղաքի Արենոյշները հռովմէական տարազով ներկայացուցին իրենց մարզանքը, խմբ. Շուշիկ Շաքարեանի դաշնակի ընկերակցութեամբ։

Երկրորդ բաժնին մէջ՝ բազմաթիւ գայլիկներ եւ թեւիկներ նստած երգեցին «Թէ երկինք կապոյտ է» եւ ուրիշ երգեր։ Խումբին մէջ կանգնած էր Արենոյշ Ալիս Շամիրեանը որ յստակ առոգանութեամբ պատմեց Վարդանանց պատերազմը։

Երրորդ բաժնին՝ Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ ներկայացուեցաւ Սմբատ Բիւրատի «Աւարայրի Արծիւ»էն պատկեր մը։ Բոլոր դերակատարները լաւ սորված էին իրենց դերերը։

Օտար ափերու վրայ ծնած եւ հայերէն գրել կարդալ սորված այս պատանիներու եւ երիտասարդներու յաջողութիւնը ջերմապէս գնահատուեցաւ։

Չորրորդ բաժնին մէջ, Արենոյշներ եւ Արիներ հայկ. տարազով պարեցին գեղջկական պարեր, կրկնապատկելով խանդավառութիւն։ Հանդէսի ընթացքին, դաշնակի վրայ յաջողութեամբ նուագեցին Օր. Ա. Ակինեան եւ խմբապետուհիներ՝ Է. Թէքլեան, Մ.. Մարկոսեան։

Քանի մը ընտիր խմբերգներէ վերջ, տօնակատարութեան բաժինը լրացաւ, մեր աշխոյժ Արիները եւ Արենոյշները պատրաստեցին սեղանները եւ խնջոյքը սկսաւ։ Պ. Պ. Ս. Մուշկամբարեան եւ Ակոբով իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին թառով, ոմանք պարով ու երգով։

Իբրեւ նորոյթ, բոլոր սեղաններուն վրայ դրուեցան խմորատիպ թերթիկներ, «Թէ հայրենեաց պսակաղիր» երգի եւ հանդիսականները երգեցին բոլորը միասին։

Կերուխումն ու բարեկենդանեան ուրախութիւնները տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր։ ԴԻՏՈՂ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ.— 1952–53ի եղանակին թրոմոսիոն Տ. Բ. ախոյեանական մրցումները վերջ գտան այս տարի սովորականէն քիչ մը կանուխ, համաձայն մարզական Դաշնակցութեան որոշման

Առաջին մրցումը տեղի ունեցաւ Մարտ 1ին, չէզոք դաշտի վրայ Լիւկտիւնիւմի դէմ։ Ներկայ էին Մարզ. Դաշնակցութեան երեւելիները եւ երեք պաշտօնական դատաւորներ։ Տեսին եւ Լիոնի Հայութիւնը գունդ առ գունդ եկած էր քաջալերելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը։ Բոլորին սիրտը կը տրոփէր թէ արդիւնքը ինչ պիտի ըլլար քանի որ այս տարի մեր խումբը տկար է։ Երկու կողմերն ալ շատ կարկոտ եւ վճռական խաղարկութիւն մը ունեցան։ Մեր յառաջապահները շատ մը առիթներ փախցուցին։ Բայց մերինները հետզհետէ տիրապետողի դերին մէջ անցան, ու Մարտիրոսեանի կոկիկ մէկ փառով պատանի Ժան Յակոբեան նշանակեց Ա. կէտը։ Ալիքսանեան իր արագաշարժ խաղարկութեամբ հիացում պատճառեց նոյնիսկ օտարներու։

Ա. կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ, 1–0, իսկ Բ. կիսախաղին հակառակորդը աւելի կոպտօրէն խաղալ սկսաւ, ազդարարութիւն ստանալով անաչառ դատաւորէն։ Մեր խաղացողները անվրդով շարունակեցին խաղը ու վերջին պահուն Մարտիրոսեան նշանակեց երկրորդ յաղթական կէտը, ու ներկայ հայ հասարակութիւնը նուէրներ բաշխեց։

Մարտ 8ին վերջին եւ վճռական մրցումը պիտի կատարուի Սէն Ֆլէրի դէմ Լիւկտիւնիւմի դաշտին վրայ։

Ծշդում մը, այս առթիւ, — Թիւրիմացութիւն է այն լուրը թէ երկու կարող ուժեր հեռացած են։ Մ. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՍԻՍ օրացոյց պատի 1953, 30րդ տարի։ Կազմեց Հ. Աճէմեան։ Գին 30 բէալ։

...թեամբ բուրժուական են, կը փորձէ. հայ ազգային շարժումները ներկայացնել իբրեւ ժողովրդական դեմոկրատական շարժումներ։ Զկրնալով իր այդ սխալ, հակագիտական տեսակէտը հիմնաւորել յստակ փաստերով, դեմոկրատ կը մկրտէ այնպիսի բուրժուական նացիոնալիստներ— ինչպէս Պատկանեանը, Րաֆֆին եւ ուրիշներ։ Պրոֆ. Ներսէսեան կր գովաբանէ բուրժուական նացիոնալիզմի գաղափարախօս Գ. Արծրունին, մոլորեցնելով սովետական երիտասարդ պատմաբաններու մէկ մասը, լուրջ վնաս հասցնելով անոնց գաղափարական դաստիարակութեան։

Պրոֆէսէօրներ Վ. Ռշտունին եւ Վ. Պարսամեան որոնք ներկայ էին այդ վիճաբանութեանց եւ որոնք իրենց սխալներուն համար քննադատուեցան հրապարակաւ, գերադասեցին լռել։ Մինչդեռ սովետական ազնիւ գիտնականին պարտքը կը պահանջէր հանդէս գալ ուրիշներու եւ սեփական սխալներու քննադատութեամբ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԱԽԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

— Ինչո՞վ պիտի անցնեմ կեանքս, կը կրկնէր դարձեալ երազկոտ եւ մտախոհ։

Ամէն բան վերջացած էր իրենց համար, կեանքը տաժանելի բեռ մը դարձած. մահը օրհնութիւն մը պիտի ըլլար այդ դժբախտներուն... մխիթարութեան ոչ մէկ բառ չէինք գտներ մեր պաշած ու վշտացած հոգիներուն մէջ ու իրենք էն դարձեալ, մայրը՝ որ զինուած ցեղին վերածնութեան ամենակարող հանճարովը իր հոգիին խորքէն ինչպէս անսպառ լոյսի աղբիւրի մը մէջէն կ'որսայ յոյսի ճաճանչ մը...

— Մենք եկանք ու գացի՛նք... հոգ չէ... գոնէ բանի մը պիտի ծառայէ՞ մեր ցաւը... ըսէք... յոյս կա՞յ... դուք Սթամպուլէն կուգաք, շատ բան գիտէք, ըսէք, արձակութիւն պիտի ըլլայ մեր ազգին համար։

Մեր յուզուած լռութեան առաջք, հրթունքները կը աժգունէին. աչքերը կը թարթէր անհամբեր ջղագրգռութեամբ մը. հանդիսաւոր մթնոլորտ մը կը պարուրէր մեր ամէն մէկին էութեան մէջ ու իր բառերը, իր խոնարհ հերոսուհիի աղնուական մտահոգութիւնը կը կրկնուէր մեր ականջներուն.

— Արձակութիւն պիտի ըլլա՞յ մեզի համար։

Մեր ընկերներէն մէկը ներշնչուեցաւ։

— Արիւնը պարապ տեղը չի թափիր, ու ձեր ամէն մէկ տառապանքի բոպէն բեղմնաւոր պիտի ըլլայ։

Ուրիշներ, ապաքինածներ, հաւաքուած էին մեր շուրջը ու մտիկ կ'ընէին... մայր ու աղջիկ նոր հաղորդուած ջերմեռանդներու վերացող նայուածքներ ունէին... իրենց հոգեկան մաքրութիւնը հաղորդական կը դառնար. մեր շուրջը կանացի ձայներ կը մրմնջէին...

— Մեր ինչո՞ւն պէտքը այլեւս... մեր արեւը սեւցաւ, կենդանի մեռեալներու պէս պիտի ըլլանք այս աշխարհիս վրայ, մեր մայրենի հողը չպիտի ճանչնայ մեզ ու հաց չկայ մեզի համար... ասկէ ետքին նայինք, մնացողները ի՞նչ պիտի ըլլան...

[illegible]

(Շար.)

րուք մը դրած, պայթուցիկներով բեռնաւորուած, 1907 Յունիս 13ին ռումբ մը նետեց ճիշդ այն պահուն երբ կարաւանը կ'անցնէր Թիֆլիսէն: Յիսուն հոգի զոհուեցան, բայց Սթալին 341,000 ռուբլի թռցնելով ղրկեց Լենինի եւ ինք Բագու ապաստանեցաւ:

Ցառաջիկային կը ներկայացնենք իր կեանքն ու գործը. մանաւանդ այն օրէն ի վեր որ դարձաւ «Արեւ-Սթալին», ահ ու սարսափի աննախընթաց շրջան մը բանալով Ռուսիոյ եւ ամբողջ աշխարհի ազգերուն մէջ:

Ինչպէս դիտել կուտայ տեղական թերթ մը, Սթալինի անունը վախ եւ ատելութիւն կը պատճառէր վերջին պատերազմէն ի վեր»: Ոչ մէկ դիկտատոր եղած է այնքան անողոք եւ սանձարձակ: Ինքն էր որ ղեկավարել տուաւ իր բոլոր գործակիցները, իրմէ շատ աւելի կարող դէմքեր, նոյն սարսափը տարածելով Խ. Միութեան բոլոր երկրամասերուն, ինչպէս եւ արբանեակ երկիրներուն մէջ: Եւ ինքն էր որ հաւաքական յաղթանակէն վերջ դարձաւ ոխերիմ թշնամի արեւմտեան պետութեանց, «պաղ պատերազմ» սարքելով:

Իր մահացու թշնամին, Թրոցքի, զոր աքսորել եւ յետոյ սպաննել տուաւ Մեքսիկայի մէջ, առիթով մը կ'ըսէր.— «Սթալին մեր կուսակցութեան ամէնէն ականաւոր միջակութիւնն է»:

Կասկածոտ էր եւ ծածկամիտ: Ոեւէ մէկուն հետ խօսած ատեն կը պահէր իր մտածումը: Ոչ մէկը գիտէր թէ որո՛ւ կը վստահի իրբեւ իր յաջորդը: Գործի մարդ էր, եւ բացարձակ հպատակութիւն կը պահանջէր: Խղճութիւն չէր դնէր միջոցներու մէջ, իր նպատակին հասնելու համար:

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ դուշակութիւններ կատարել իր ժառանգութեան մասին: Հետզհետէ կը հաստատուի թէ վարչապետութիւնը պիտի վարէ Մոլոթով, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը՝ Մալենքով, իսկ զին. թեւը մարէշալ Բուլկանին: Ամէն պարագայի մէջ, եռապետութիւն, այս կամ այն ձեւով:

ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Փարիզի Հ. Մ. Մ. Մուլուտիա Գլիւպ տը Բառիի դէմ, այս կիրակի, Պահեստի՝ ժամը 14ին, Ա. ժամը 15,30ին, Սթատ ժօֆրուա տը Լօրն, 37 ռիւ տը լա Քուբիւռ տ'Օքսէր, ժընըվիլիէ:

Փոսթ տը Քլիշիէն առնել 140 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն, 139 իջնել Ռիւ Գամիլինա, Էկլիզ Սէն Տընիէէն թիւ 178 եւ իջնել Ռիւ Քուբիւռ տ'Օքսէր: Նոյն թիւ օթոպիւսով Գուրպըվուայէն, իջնել նոյն փողոցը:

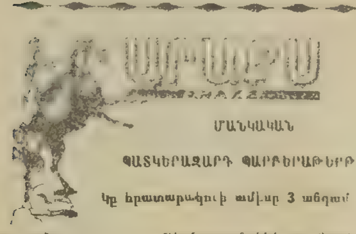

Տարեկան պարահանդէս

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊՈՒԼՎԱՌ OSSO ՄՃ.ԻՆ

Այս շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ 1, Էնթէռնասիոնալի սրահին մէջ, Շըմէն տը լա Մատրակ-Վիլ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ: Հայկ. եւ եւրոպական պարերուն համար կը նուագէ Ս. ՉէՕՐէՔՃեԱՆ նուագախումբը:

ԳԻՆԵՁՕՆ Ի ՊԱՏԻՒ Գր. Տ ԹէՔէԵԱՆի

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3–8, Մարսիլիոյ Քօլպէռ սրահին մէջ: Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Կ'երգեն ՏԻԿ. ՄԱՌԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ (Վիեննայի Պետական Երաժշտանոցէն), ընկերակցութեամբ Օրիորդ ԱԿԻՆԵԱՆԻ, եւ ՏԻԿ. ՄՕՐԸՆՕՆ: Կ'արտասանեն՝ ՏԻԿ. ՎԵՀ. ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆ եւ ՕՐ. ՍԵԴԱ ՄԻՍԹԻՔ: Ջութակ՝ Գ. Ս. ՉէՕՐէՔՃԵԱՆԷ, ընկերակցութեամբ իր աղջկան (դաշնակ):

Հայկական պար եւն. Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Վալպարէլի (Մարսէյլ) դպրոցի հոգաբարձութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ քարտուղար ընկ. Ա. Գօլիկեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն, իր մօր՝ ՏԻԿ. ԱՂԱՒՆԻ ԳՕԼԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Նոյն տխուր առթիւ Հ. Յ. Դ. «Արամ» խումբը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերներ Ա. եւ Կ. Գօլիկեանի եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 1000 Ֆր. Կ. Խաչին, 1000 Ֆր. դպրոցին եւ 500 Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԾԱՏԵԱԼ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած՝ Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն), հովանաւորութեամբ Տէր եւ Տիկին ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՐԿԻՐՃԵԱՆԻ, կիրակի, 15 Մարտ ժամը 15–22, Ժան Կուժոնի սրահին մէջ (8 ռիւ Ժան Կուժոն, Բարիզ (8): ԹԻՔ Է ԹՕՔ նշանաւոր ֆլուններ կը ներկայացնեն իրենց ամենավերջին խեղկատակութիւնները:

Օրիորդներ՝ Ժաքլին Պէրպէրեան եւ Իվէթ Տիւսանսէլ կը վարեն մանկական զանազան խաղեր:

Տոմսերու համար դիմել Միութեան անդամուհիներուն եւ մեր կեդրոնը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժոն: Մուտք 500 ֆրանք (թէյով մը եւ կարկանդակով):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ շաբաթ գիշեր ժամը 7,30ին, Նիսի Գէորգ Զավուշ, ժամը 8,30 Ավինիոնի Մուրատ, եւ կիրակի՝ ժամը 3ին Կարտանի Նիկոլ Դուման խումբերը:

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20,30ին: Սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պելվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդարութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին (չար. նախորդ ժողովին): Ներկայ կ'ըլլան Ճ. Կ.ի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2,30ին, ընկեր Սուքիասեանի բնակարանին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգային Միութեան ընդհ. ժողովը շաբաթ 7 Մարտ ժամը 21ին Քաֆէ Նօայի սրահին մէջ: Օրակարգ.— Զեկուցում եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերահամակրական տարեկան խնճոյքը՝ Մարտ 21ին:

ՊԵԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի խնճոյքը՝ Մարտ 15ին, կիրակի կէսօրէ վերջ:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս կիրակի, ժամը 14,30ին, Քաֆէ Բէժանի վերնայարկը, 70 Ռիւ Լաֆայէթ, Մէթրօ Քատէ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր վերջին տարագիրները:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին, այս շաբաթ ժամը 20,30ին, Հայ Կաթողիկէներու սրահը, ռիւ տը լա Գառ: Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդուժան» Կոմիտէի, Կ. Խաչի եւ միջին Ֆրանսայի Նոր Սերունդի խումբերուն:

22-րդ Տարեկան Ցերեկոյթ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 8 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին
Salle de la Chimie, 28bis Rue St. Dominique
Métro Solférino կամ Invalides

Մուտք 200 եւ 300 Ֆր.: Գինեձօ:

Le Gérant : A. BERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH fondé en 1925 R.C.S.376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS-(13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200. Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 8 Mars 1953 Կիրակի 8 Մարտ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7011 Նոր շրջան թիւ 2422 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ՄԱԼԵՆԿՈՎԻ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ՝ ՄՈԼՈԹՈՎ, ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ՝ ՄԱՐԱՇԱԼ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ ՈՒՐԻՇ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սթալինի մահէն 24 ժամ ետքը, կազմուեցաւ Խ. Միութեան նոր իշխանութիւնը, վարչապետութեամբ Կէօրկի Մալենքովի, որ 51 տարեկան է։ Առաջին փոխվարչապետներն են Բերիա, Մոլոթով, Բուլկանին եւ Քականովիչ։

Արտաքին նախարար նշանակուեցաւ Մոլոթով (62 տարեկան), ներքին գործերու նախարար՝ Բերիա (54 տարեկան), Խ. Միութեան նախագահ՝ մարաշալ Վորոշիլով (72 տարեկան)։

Նոր վարչապետը նախապէս եղած է Սթալինի քարտուղարը։ Մոլոթով այն մարդն է որ միշտ «ոչ» կ՚ըսէր։ Աշխատած է Լենինի եւ Սթալինի հետ։ Լաւրենտի Բերիա (վրացի), կովկասի երբեմնի փոխարքան, տխուր համբաւ մը կը վայելէ իբրեւ անողոք վարիչը Չեկայի։ Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ պետական ապահովութեան եւ ներքին գործերու նախարարութիւնները վերածուած են մէկ նախարարութեան, զոր պիտի վարէ Լ. Բերիա։

Պատերազմական նախարարը, մարաշալ Բուլկանին, նախապէս փոխ-վարչապետ, կը յաջորդէ մարաշալ Վասիլեւսկիի։ Այս վերջինը կը դառնայ փոխ-նախարար, մարաշալ Ժուքովի տեղ։

Արտաքին նախարարը, Վիշինսկի, նշանակուած է մնայուն ներկայացուցիչ Ազգաժողովին, ինչպէս եւ փոխ-նախարար արտաքին գործերու, Մալիքի հետ։

Ներքին եւ արտաքին առեւտուրի նախարարութիւններն ալ միացուած են։ Նախարարն է՝ Անաստաս Միկոյեան, օգնականները՝ Կոմարով, Քումիքին եւ Եավորոնքով։

Միւս նախարարութեանց մէջ ալ փոփոխութիւններ կատարուած են։ Միեւնոյն ատեն կրճատուած է Կեդր. Կոմիտէի նախագահութեան կազմը (պրեզիտիում)։

Այս նախագահութիւնը կազմուած էր անցեալ հոկտեմբերի համագումարին մէջ, յաջորդելով Քաղաք. Բիւրոյին (Պոլիտբիւրօ)։ Կը բաղկանար 25 անդամներէ եւ 11 թեկնածուներէ, նախագահութեամբ Սթալինի։ Նոր կազմը կը բաղկանայ տասը իսկական անդամներէ եւ թեկնածուներէ (ինչպէս նախկին Քաղ. Բիւրօն), նախագահութեամբ Մալենքովի։ Միւս իսկական անդամներն են.— Բերիա, Մոլոթով, մարաշալ Վորոշիլով, Խրուշչեւ, մարաշալ Բուլկանին, Լազար Քականովիչ (Սթալինի աներձագը, հրեայ), Ա. Միկոյեան, Մ. Սաբուրով եւ Պերվուկին։

Բոլորն ալ, ինչպէս հայազգի Միկոյեանը, Սթալինի մտերիմ գործակիցներն են եւ մաս կը կազմեն «հին պահակախումբին»։

Կեդր. Կոմիտէին քարտուղար նշանակուած են Իկնատիեւ, Պոսպելով եւ Շաթալին։

Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ Գերագոյն Խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է Մարտ 14ին։

Կեդր. Կոմիտէն ծանուցանելով այս անուանումները, կը յիշեցնէ թէ «այս դժուարին ժամանակներուն մէջ կուսակցութեան եւ կառավարութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ ապահովել երկրի ամբողջ կեանքին ուղիղ եւ անընդհատ ղեկավարութիւնը։ Այս պարագան կը պահանջէ ամենասերտ միութիւն»։ Ցետոյ կը յորդորէ [illegible] չփոթութենէ եւ խուճապէ։

ՍԹԱԼԻՆԻ ԴԱԳԱՂԸ ԲԱՑ ԿԸ ՄՆԱՅ

Ռուսական աւանդութեան մը համաձայն, վեհապետի մը դագաղը պէտք է բաց մնայ, որպէսզի ժողովուրդը տեսնէ եւ իր մեծարանքը յայտնէ։ Սթալինի դագաղն ալ այսպէս ցուցադրուած է Մոսկուայի Արհեստակց. Միութեանց դահլիճին մէջ, եւ հազարաւորներ կ՚այցելեն հրաժեշտ առնելու համար։ Դագաղը շըրջապատուած է անհամար ծաղկեպսակներով, մեծ մասով կակաչ եւ յասմիկ։ Դագաղը դրուած է ճիշդ այն դահլիճին մէջ ուր կը գտնուէր Լենինի մարմինը, 29 տարի առաջ։

Մոսկուայի ռատիօն շարունակ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Սթալինի մահուան պարագաներուն եւ յուղարկաւորութեան կարգադրութեանց մասին։ Դագաղին շուրջ, պատուոյ պահակները կը փոխուին հինգ վայրկեանը անգամ մը։ Մետաքսէ բարձիկներու վրայ դրուած են Սթալինի ստացած շքանշանները։ Պահէ պահ կը հնչէ Պեթհովէնի մահերգը։ Վերջին զեկոյցը կը կարդացուի կէս ժամը անգամ մը։

× Աշխարհի բոլոր մասերէն ցաւակցական հեռագիրներ կը հասնին Մոսկուա։ Առաջին հեռագիրը ուղղեց Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահը։ Վարչապետը հրամայեց դրօշները կէս պարզել մինչեւ շաբաթ իրիկուն։ Սուգ պիտի պահուի նաեւ Սթալինի յուղարկաւորութեան օրը (վաղը, երկուշաբթի)։

Լոնտոնի խորհրդային դեսպանը Նիւ Եորք մեկնեցաւ օդանաւով։ Ազգաժողովի Քաղաք. Ցանձնախումբը Քորէայի խնդիրը կը քննէր Մարտ 6ին, պատերազմին երկարաձգման պատասխանատու հռչակելով Խ. Միութիւնը, երբ հաղորդուեցաւ Սթալինի մահը։ Ժողովականները մէկ վայրկեան լռութիւն պահեցին. իսկ Վիշինսկի ճառ մը խօսեցաւ, փառաբանելով հանգուցեալը։

Մ. Նահանգներու նախագահն ալ ցաւակցութիւն յայտնեց անմիջապէս։

× Միջազգային մամուլը եւ ականաւոր դէմքեր կը շարունակեն թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնել Սթալինի մահուան հետեւանքներու մասին։ Իրազեկներ դիտել կու տան թէ նոր իշխանութեան անդամները թրծուած են բոլշեւիկեան յեղափոխութեան խառնակրօն հնոցին մէջ. հետեւաբար կրնան շատ մը անակնկալներ ստեղծել։

× Սթալինի մարմինն ալ զմռսուելով պիտի դրուի ապակեայ դագաղի մը մէջ։ Թերթերը դիտել կու տան թէ Լենինի մարմնին զմռսումը չէր յաջողած եւ հարկ եղաւ գերման մասնագէտ մը կանչել 1926ին, 600,000 մարք վարձքով։ Նորէն գոհ չմը-

Նոր վարչապետը եւ իր ուղեգիծը

Բաղդատաբար անծանօթ, Կէօրկի Մալենքով հետզհետէ տիրական դէմք մը դարձաւ վերջին տասը տարիներու ընթացքին։ Հազիւ 39 տարեկան կար երբ, 1941 Փետրուարին նշանաւոր հանդիսացաւ շռնդալից բանախօսութեամբ մը կուսակցական համագումարին մէջ։ Այդ առթիւ անխնայ կը ճաղկէր իր պաշտօնակիցները, մեծ մասով իրմէ տարէց, զանոնք անուանելով «քամի փչող» եւ «տըգէտ»։ Այդ օրէն յայտնի էր թէ Մալենքով կը վայելէր Սթալինի համակրանքը, թէ արդէն բաւական ճամբայ կտրած է եւ աւելի յառաջ պիտի երթայ։ Երբ Սթալին անձնական քարտուղար նշանակեց զինքը, Մալենքով ձեռք անցուց կուսակցութեան ամբողջ ցանցը, Խ. Միութեան բոլոր մասերուն եւ արտասահմանի մէջ։ Գաղտնի տեղեկութեանց մասնագէտ մըն էր եւ վարպետ մը նիւթերու (ֆիշ), ինչպէս կը պատմեն իրազեկներ։

Մոսկուայի մէջ անգամ շատ բան չէին գիտեր իր անցեալի մասին եւ շատեր կը կարծէին թէ ազնուական ընտանիքէ մը սերած է։

Մալենքով ծնած է 1902ին, Օրէնպուրկ (Ուրալի հարաւ. արեւմտեան շըրջան) եւ 1919ին կարմիր բանակ մտած։ Շատ չանցած կը դառնար կուսակցական քարոզիչ։ Երկու տարի վերջ, հազիւ 20 տարեկան, կը նշանակուէր քաղաքական վարիչ Թուրքեստանի բանակին։ Ցետոյ գընաց Մոսկուա, նախ իր ուսումը կատարելագործելու եւ 1924ին եղաւ քարտուղար կոմսոմոլի (Երիտ. Միութիւն)։ Մէկ տարի վերջ, երբ 23 տարեկան էր, դարձաւ պաշտօնեայ կուսակցութեան կեդր. ղեկավարութեան մէջ։ Շատ չանցած Սթալինի աչքը մտնելով դարձաւ անոր անձնական քարտուղարը։ Իրազեկներ [illegible] թէ 1937ի մաքրագործումները մեծ մասով հիմնուած էին Մալենքովի նիւթերուն վրայ։ Մինչեւ 1939 Սթալին փոշիացուցած էր նախկին ղեկավարութեան երկու երրորդը եւ ճամբան բաց էր երիտասարդ, անողոք եւ փառասէր տարրերու համար։

Դէմքը հողագոյն եւ կանացի, պաղ նայուածքով, կը հակասէ իր վճռական կորովին։ Մալենքով շատ կը սիրէ մարզանքը եւ յաճախ անձամբ կը վարէ իր անձնական օդանաւը։ 1939ին ընտրուեցաւ Կեդր. Կոմիտէի անդամ եւ անոր քարտուղարութիւնը կը վարէր Սթալինի, ժտա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

նացին եւ հետեւանքը այն եղաւ որ մինչ 1939ին Լենինի ամբողջ մարմինը ցուցադրուած էր, 1946ին միայն վերի մասը, մէջքէն մինչեւ գլուխը կը ցուցնէին հանրութեան։ Կը կարծուի թէ խորհրդային գիտնականները նոր մեթոտներ պիտի փորձեն, յաւիտենապէս պահպանելու համար Սթալինի մարմինը։

× Լոնտոնի օրթոտոքս եկեղեցիները որոշեցին որեւէ արարողութիւն չկատարել Սթալինի մահուան առթիւ։ «Ի՞նչպէս կրնանք աղօթել անաստուածի մը համար, առանց ծիծաղելի դառնալու»։

× Ազգ. Ժողովին մէջ, նախագահը, Գ. Էռիօ, ցաւ յայտնելով Սթալինի մահուան առթիւ, դիտել տուաւ.— «Պատեհ չէ այսօր եւ այս ժողովին մէջ դատել հզօր կուսակցապետը որուն վարդապետութիւնները այնքան լայնօրէն գործեցին իր երկրին մէջ եւ դուրսը։ Բայց կայ յիշատակ մը զոր չենք կրնար մոռնալ, — մարաշալ Սթալինի կատարած դերը պատերազմի վախճանին մէջ։ Կարելի է գաղափար կազմել այդ մասին Սթալինկրատի աւերակներուն մէջ կամ սերտելով Մոսկուայի ճակատամարտը ուր յայտնապէս փայլեցաւ Սթալինի ռազմական հանճարը»։

ԿՐՕՆՔԸ
ՏԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՍՏԱՆ ՉԷ
ՈՉ ԱԼ ՄԱՐՏԿՈՑ ԽԱՉԱԿՐՈՒԹԵԱՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Մտածման ճախրանքին նուիրուած դասակարգին մէջ բառերն ու գաղափարները թափառ չունին, — այդ ճախրանքներուն վարժութիւնն ունեցողները ազատ են մեղքի, գայթակղութեան եւ սրբապղծութեան անունով դրուած Ինքուիզիսիոնէն:

Բայց եթէ Գերապայծառը կը փափաքի կարծիքս իմանալ, թարմացնելու համար իր միտքը կրնամ ըսել թէ քրիստոնէութիւնը, վարդապետութիւն մը ուրիշ վարդապետութեանց կարգին, ծագումով արեւելեան՝ բայց էութեամբ արեւմտեան, քաղաքակրթական հսկայ դեր չ կատարած, եւ ես մէկն եմ այն մտաւորականներէն, որոնք կը գնահատեն Հայոց փութաջանութիւնը՝ քրիստոնէութեան յարելու իրենց առաջնութեան եւ իմաստութեան մէջ: (Գիտեմ թէ քրիստոնէութիւնը յաղթանակեց՝ որովհետեւ Աղեքսանդրիոյ դպրոցը տկարացաւ, — եթէ տոկար Աղեքսանդրիան, ի՞նչ պիտի ըլլար մեր դիրքը, տարբեր հարց է):

Այս մէկ: Գալով վարդապետական հարցերուն, (ծիսական հարցերը ազգիս մէկ կողմ, հետաքրքրական չեն), — մեր Գերապայծառը քաջութիւն կը զգա՞յ ընդունիլ հրապարակային վիճաբանութիւն մը Քրիստոսի բնութեան մասին, կամ Աստուծոյ գաղափարին մասին, — առանց ամբոխավարական պարբերութիւններ չինելու, առանց նոյնիսկ հելլենաքրիստոնէական աստուածաբանութեան հին ձեւերը փորձելու: Վիճաբանութիւն մը, ուր երեւայ նոյնպէս հմտութիւն Եկեղեցւոյ Հայրերուն մտաւոր ժառանգութեան մասին եւ ոչ թէ «Աւետարան քաղելու» թութակային վարժութիւն: Կը հետեւիմ Փրանսացի մտաւորական եկեղեցականներու հրապարակութեանց՝ հիացումով, ապշութեամբ ու զարմանքով, — Տէ՛ր Աստուած, այս ի՛նչ հմտութիւն է, մտածման այս ի՛նչ հրաշալի ճախրանք, կ'ըսեմ, երբ հասարակ Փրանսացի վարդապետ մը, տակաւին երիտասարդ, ամենայն ազատութեամբ եւ համարձակութեամբ կը խորանայ կրօնա-փիլիսոփայական վերլուծումներու մէջ, մարդկային ամէ՛ն երեւոյթի մասին: Օրինակ, դեռ վերջերս ձեռքս անցաւ Փրանսացի կաթոլիկ վ[illegible] մը աստուածասիրութիւնը սեռային հարցին մասին, — այնտեղ բառերը կը գործածուին այնքան համարձակ, որքան պիտի չկարենայի ես, եւ հեղինակը աւելի շատ բան գիտէ քան ինչ որ քաղած եմ ես՝ իմ բժշկագիտական պրպտումներէս.

Եւ այժմ առաջ դրէք դէմ յանդիման մեր Գերապայծառը, — շնորհքով հայերէն մըն ալ չի գիտեր, եւ ինչ որ գիտէ իբրեւ ծառայ եկեղեցւոյ կամ Քրիստոսի, սա անսահման հմտութիւնն է թէ Աւետարանին «նշանախեցն իսկ աւելի տեւական է քան երկինք ու երկիր եւ ազգեր իրենց պատմութիւններով»: Այսքան հմտութիւն ապարելու համար, կը խոստովանիմ թէ եօթանասուն տարին բաւական չէ ինձ:

Միայն թէ հմտութեամբ ծանրաբեռն մեր Գերապայծառը բան մը կայ, զոր չի գիտեր, — ազգութեան հարցը ըստ Աստուածաշունչին: «Ազգերը կուգան, ազգերը կ'երթան... իրենց պատմութիւններով, Աստուած կը մնայ յաւիտեան», կը գրէ Գերապայծառը: Բայց «յորժամ բաժանեաց Բարձրեալն զազգս ամենայն, կացոյց սահմանս ազգաց ըստ թուոյ որդւոց Աստուծոյ», կը գրէ Հին Կտակարանը (Բ. Օր. ԼԲ. Ը):

Արդ, առանց զբաղելու եբրայական եւ յունական բնագրային տարբերութիւններով, ըստ այս համարին՝ Ս. Գրոց մեկնիչները կ'ըսեն թէ Աստուած բաժնեց ազգերը, եւ իւրաքանչիւրին վրայ դրաւ հրեշտակ մը պահապան, իսկ իրեն բաժին առաւ այն ազգը՝ որ Իսրայէլն է: Կը նշանակէ թէ հրեայ ժողովուրդը սեփականութիւնն է Աստուծոյ, որ զայն կը հովուէ ոչ թէ հրեշտակով մը, ինչպէս միւս ազգերը, այլ ուղղակի իր ձեռքով: Եւ ահա, այստեղ, Սոփոնիա մարգարէն կը մտնէ հրէական շովինիզմը, զոր Թարգում մը կը բանաձեւէ այսպէս. «Ի վերջոյ բոլոր ազգերու լեզուները պիտի ձուլեմ միակ եւ սուրբ լեզուի մը մէջ, որպէսզի բոլորը իրենց պաշտամունքը կատարեն Եահվէի անունով»: Ըստ հրէական վախճանաբանութեան (էշաթոլոժի), այդ ընտրուած լեզուն է եբրայերէնը, զոր պիտի խօսին ազգերը, ի մի ձուլուելով կամ հրէութեան յաղթանակով, — Որոգինէս եւ ուրիշներ իրենքզիրենք մխիթարած են այդ մեկնութեան տալով խորհրդանշական իմաստ մը (*):

Մեր Գերապայծառը տակաւին կը պնդէ՝ թէ Հրէից պատմութիւն չէ Հին Կտակարանը: Հրէական բարքերու պատմութեամբ (յաճախ պղծալի), հրէական հայրենասիրութեան սրբազան վերագանցութեամբ (ընդմիշտ անհանդուրժելի), Հին Կտակարանը կրնայ հիացում պատճառել Գերապայծառին, որ մեզմէ կը խնդրէ զայն համեմատութեան չդնել Խորենացիի Պատմագիրքին հետ: Իսկ կը մնայ խնդրել իրմէ որ, ինք եւս իր կարգին, Խորենացիի պատմագիրքը համեմատութեան չդնէ Հրէից Պատմութեան Գիրքին հետ: Եւ երբ, մենք, Աու գ'օթքը կ'ըսեն Ֆրանսացիները, մենք քիչ մը աւելի բարձր կը բռնենք մեր Պատմագիրքը, լաւ կ'ըլլայ որ Գերապայծառը մեզ վերատարէ թուրք ջարդարարներուն ոճիրը արդարացնելու չափ խելացի մարդու իր սրտաւորանաւթեամբ: Դատապարտելի է վիրաւորել այն Հայը(*) որ թեւ է արձակեր, ճախրել է սովեր անհունին մէջ, որուն ոմանք կուտան լոգոս անունը, ուրիշներ՝ Աստուած:

Այս կամ այն Գիրքին նախապատուութիւն տալու մէջ ապա, Գերապայծառը իրաւունք չունի երբեք, յանուն իր կրօնական զգացումներուն կամ ըմբռնումներուն, վիրաւորել մեր ազգային զգացումները կամ ըմբռնումները: Մենք այս եզրակացութեան հասած ենք ուսումնասիրելով կրօնքի եւ Աստուծոյ վերաբերեալ հարցերը, այնքան (եթէ ոչ աւելի) որքան ինք պարտք համարած է ուսումնասիրել կանոնք: Երբ դուրս կ'ելլէ իր «շրջագիծէն», որեւէ եզրակացութիւն բանաձեւելէ առաջ՝ պարտաւոր է նաեւ ուսումնասիրել ազգի եւ Հայութեան վերաբերեալ հարցերը, ոչ թէ մեծ հօրս չափ, ինչ որ անբաւական է, այլ մեզի չափ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Մեր Գերապայծառը երբեմն կը կարդա՞յ արդեօք Որոգինէսը, մին քրիստոնէութեան մեծագոյն վարդապետներէն, որ իրեն պէս «անաստուած» մը չէր անշուշտ՝ երբ կը քննադատէր Հին Կտակարանին գայթակղեցուցիչ պատմութիւնները, (օրինակ՝ Աբրահամին կնքնծայութիւնը առ Աբիմելէք) կամ Մովսէսի կարգ մը օրէնքները, — «ամօթէս պիտի կարմրէի՝ եթէ հարկ ըլլար ըսել թէ Աստուած թելադրած է այդ օրէնքները» կը գրէ Որոգինէս: Աղեքսանդրիացի այս հանճարեղ աստուածաբանը, որ յետագային սրբադասութենէ զրկուեցաւ՝ մարմնոյն մէկ անդամը կտրել նետելուն համար, նոյն քննադատական ոգին ցոյց կուտայ Նոր Կտակարանին մեկնութեանց մէջ ալ, զորս կը յանձնարարեմ Գերապայծառին՝ կարդալ յաղագս պայծառացման մտաց մթագնացելոյն:

(*) Երբ Աղաջանեան կաթողիկոս եկաւ Փարիզ, գացի համբուրել իր Աջը, ինչպէս նոյն յարգանքը ցոյց էի տուեր Գարեգին կաթողիկոսին, — իմ աչքս բթացած չէ պատմութեան զգայարանքը, դարերու հայկական աւանդութեանց այս վեհորանի յիշատակները կը սարսռացնեն զիս: Բայց Աղաջանեան կաթողիկոս մեծարժէք մտաւորական մըն է միաժամանակ, որ օտարներուն իսկ հիացում եւ պատկառանք կը պարտադրէ, — ես կը սիրեմ մտածման ճախրանքը, իմացականութեան սաւառնումը անհունին մէջ՝ որ կը հալեցնէ բարձունքները, ինչ անուն ալ ունենան անոնք: Ու տակաւին կը հնչէ ականջիս մէջ կաթողիկոսին ծիրանի խօսքը. — Ամէն մէկ Հայ բեկոր մըն է հայրենիքէն, ամէն մէկ Հայ հայրենիք մը կը պտըտցնէ իր մէջ, սիրեցէք Հայը: Ա՜հ, ո՛րքան կը փափաքէի որ այս մեծ կաթողիկոսին շուքին տակ ապրող Գերապայծառը կարդար այս բառերն ալ, որոնք Աւետարան մը կ'արժեն:

ՎՏԱՆԳԸ...

Զենք քաշուիր յայտարարելու, թէ ինչ որ ունէինք ասկէ քսանըհինգ տարի առաջ, այսօր չունինք այլեւս:

Բայց գրեթէ վախով կը հաստատենք թէ ինչ որ ունինք այսօր, քառորդ դար ետք պիտի չունենանք այլեւս:

Ա՛յս վտանգի մասին է մեր խօսքը, հեռաւոր կամ մօտաւոր վտանգ, զոր կը տեսնենք «աչօք բացօք», բայց որուն հակազդելու ուժը չունինք:

Մօտաւորապէս երեսուն տարիէ ի վեր ամէն օր բան մը վրայ կուտանք մեր ունեցածէն: Իբրեւ հայ՝ առաջ կ'երթանք թերեւս, իբրեւ հայութիւն՝ ետ կ'երթանք սակայն: Այս կը նշանակէ, որ ցեղային մակարդակը նուազած է մեր «հայութեան» մէջ:

Ստիպուած ենք, հետեւաբար, «հզօրագոյնս» կռուիլ՝ նախ մեր ունեցածը ձեռքէ չհանելու, ապա մեր չունեցածը շահելու համար:

Մեր նախանցեալ Շաբաթ օրուան 14 (Փետր.) խմբագրականին մէջ կը գրէինք. «Մեր զաւակները օտար վարժարան ղրկելով, օտար թերթ եւ օտար գիրք կարդալով, օտար թատրոն յաճախելով, օտար սուրբերու առջեւ մոմ վառելով հայ մշակոյթ չի ստեղծուիր, հայ սերունդ չի պատրաստուիր, հայութիւն չի պահուիր:

«Արդ, քանի որ առիթը ներկայացաւ, ըսենք անմիջապէս.— պէտք է ՀԱՅԱՑՆԵԼ մեր թատրոնը, ինչպէս մեր դպրոցը, ինչպէս մեր գրականութիւնը, ինչպէս մեր արուեստը, ինչպէս մեր լեզուն իսկ, որ հայերէն ըլլալու երեւոյթը ունի միայն»:

Իսկ հիմա կ'ըսենք.— ՀԱՅԱՑՆԵԼ ո՛չ միայն խորքը, *որ հայութիւնն է, այլ նաեւ* ձեւը, *որ հայութեան ցեղային դիմագիծն է:*

Այս «դիմագիծ»ը կորսնցնելով մեր ժողովուրդը կորսնցուցած կ'ըլլայ իր էութեան կէսը:

Մեր պարտքն է անեղծ ու անաղարտ պահել թէ՛ առաջին եւ թէ երկրորդ կէսը: Այսինքն թէ մեր ֆիզիքական *գոյութիւնը եւ թէ մեր* հոգեկան *գոյութիւնը: Որովհետեւ այս երկու «կէս»երն են, որ կը ստեղծեն ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ հայը:*

Մենք կ'ուզենք ո՛չ թէ կէս *հայեր, այլ* ամբողջական *հայեր:*

Կ'ուզենք ո՛չ միայն հայեր, *այլեւ* հայութիւն:

Կ'ուզենք ո՛չ միայն խորքը, *այլեւ* ձեւը:

Իսկ ի՞նչ է մեր ունեցածը հիմա:

Ականատեսներ եւ իրազեկներ կը վըկայեն, թէ Ամերիկայի մէջ հայը կ'ամերիկանանայ, իսկ ուրիշ երկիրներու մէջ «կ'ուրիշանայ», եթէ այս բառերը կը բաւեն՝ լրիւ պատկերացնելու մեր նահանջող հայութիւնը:

Մեզի համար, ուրեմն, մեր մղելիք պայքարը ազգապահպանումէ աւելի բան մըն է, հայութիւնը հայացնելու *պայքար մըն է:*

Զի բաւեր միայն պահել, պէտք է նաեւ «պահուածը» հայացնել:

Անտարակոյս հայեր կան Ամերիկայի մէջ, բայց հայութիւն գրեթէ չկայ: Եթէ այսօր կայ, վաղը պիտի չըլլայ:

Ուստի՝ այսօր *պիտի կռուինք* վաղուան *համար, ինչպէս որ* վաղը *պիտի կռուինք* միւս օրուան *համար:*

Երէկ մեզի պէս չմտածեցին մեր հայրերը Լեհաստանի մէջ, Հունգարիոյ մէջ — Ռումանիոյ մէջ եւ այլուր: Ասոր հետեւանքը այն եղաւ, որ հիմա այդ երկիրներուն մէջ ո՛չ հայեր կան, ո՛չ ալ հայութիւն:

Այս վտանգը անցեալ *մը չէ միայն, այլ նաեւ* ներկայ *մը, այլ մանաւանդ* ապագայ *մը:*

Կը թուի, թէ ոմանք հաշտուած են տխուր հեռանկարին հետ: Եթէ ամբողջը չփրկենք, գոնէ մասը փրկենք. եթէ ձեւը չփրկենք, գոնէ խորքը փրկենք: *Այս է մօտաւորապէս մեր հոգեվիճակը հիմա:*

Զենք գիտեր, թէ ամէն միջոց սպառա՞ծ է փրկութեան գործը կազմակերպելու, գլուխ հանելու համար: Ճշդիւ չենք գիտեր նաեւ, թէ ո՞րքան մօտ է կամ ո՞րքան հեռու է ՎՏԱՆԳԸ:

Գիտենք սակայն, որ դժնդակ բան է տեսնել փոթորիկը եւ չկարենալ խուսափիլ անկէ, չկարենալ հակազդել անոր:

Մէկ կողմ ձգելով ամերիկահայ, ֆրանսահայ եւ այլ գաղութները, այս կողմերն իսկ, Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ատեն մը հայ վարժարաններուն պարտադրուեցաւ հայերէնը աւանդել իբրեւ օտար լեզու:

Մեծ ջանքեր պէտք եղան մեր փրկուն

ԵՐԳԵՐ

Ձմեռին մութ օրերուն,
Երբ կը նստիս կրակին մօտ,
Միտքդ կուգա՞յ թէ ի՛նչ վառ
Կրակ մը կար սրտիդ մէջ։
Գիշեր առեն, ուշ առեն
Հովը քեզի կը խօսի.
Բայց ի՞նչ կրնաս դուն ընել,
Սրտիդ անկիւնքն է սառեր...

Կեանքը ջուրի պէս անցաւ,
Ո՛չ իսկ թողուց եզերքին
Որբ տերեւիկ մը դալար,
Խոտի ծրղօտ մը դեղին։
Շուքի մը պէս անուրջի
Պահ մը շողաց ու անցաւ.
Արեւը տաք համբոյրով
Անոր ցօղիկը չորցուց...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

Նաւակը ջուրերուն վրայ պահելու համար։ Ձենք գիտեր, թէ ապագան ի՞նչ կը վերապահէ մեզի, եթէ շարունակուին ներկայ պայմանները։ Կը գտնուինք «անծանօթ»ին առջեւ։ Ինչ որ պատահեցաւ անհէ առաջ, կրնայ անհէ ետքն ալ պատահիլ։

Մեզի կը մնայ ամուր կառչիլ մեր հայութիւնը պաշտպանող լաստերուն։

Մենք գանոնք կը կոչենք եկեղեցի, դպրոց, լեզու, արուեստ, գրականութիւն։

Արդ, պէտք է միշտ ըսել ու կրկնել.— Հայացնե՛նք ազգութեան այս պահպանակները, որոնցմէ մէկն է նաեւ Թատրոնը։

Հայ երգը կրնանք աշխարհէ աշխարհ սփռել կարճ եւ երկար «ալիք»ներու վրայ։ Հայ խօսքը՝ նոյնպէս։ Ձենք կրնար այդ «ալիք»ներուն յանձնել ո՛չ հայ գիրը, ո՛չ հայ Թատրոնը, որոնք միայն ձայն չեն, այլ նաեւ պատկեր։

Հայկ. Թատրոնը պէտք ունի հայացուելու իր խորքով ու ձեւով։ Անցողակի Թուեցինք քանի մը միջցներ հայացման *այս աշխատանքը կատարելու համար,— օգտուիլ մեր գրագէտներուն արդէն պատրաստ գործերէն՝ զանոնք վերածելու համար Թատերախաղի։*

... Վտանգը, մօտ կամ հեռու, ներկայ է միշտ։ Մեր պարտքն է կռուիլ այս վտանգին դէմ։ Կա՛մ վահանին վրայ, կա՛մ վահանին տակ, բայց ոչ վահանին ետեւ...

(Ամփոփուած խմբ. «Յուսաբեր»ի)

ՏՈՄՍԵՐ

ՇԵՇՏԻ ՄԸ ՍԽԱԼԸ...

Երեք ամիս չկար որ ամուսնացած էին ու արդէն նոր փեսան, չնչապատ, մօրը [illegible]...

Կաղանդին գիշերը բաշեկամի մը տունը գացած էին՝ Նոր Տարին դիմաւորելու համար։ Ժամը 12ին, երբ աշխարհի բոլոր հին ու նոր զոյգերը, ամուսնացած թէ սիրահար, պաշտօնակի՛ս, աւանդական համբոյրը կը փոխանակէին — առաջինները՝ այտին մէկ կորսուած անկիւնէն, երկրորդները՝ շրթունք շրթունքի — մխամխտ ու բարեմիտ հարսը նոր փեսային ականջին կը նետէր իր հոլանի թեւերը ու կ'ըսէր.

— Շեռի, *տարուան առաջի՛ն համբոյրը քեզի կուտամ...*

Նոր փեսան, խեղճուկրակ մէկը, համբոյրին գինովութենէն հազիւ սթափած, յօնքերը կը պտտէր ու պիշ պիշ կնոջը աչքերուն մէջ նայելով, կը հարցնէր.

— Ի՞նչ, ի՞նչ ըսիր, սա ըսածդ անգամ մըն ալ կրկնէ նայիմ...

— Գէշ բա՞ն մը ըսի, ազուորս, ըսի թէ տարուան առաջին համբոյրը քեզի կուտամ...

— Վա՛յ, ըսել է որ երկրորդը, երրորդը, տասներորդը եւ հարիւրերորդը վերապահած ես սիրահարներուդ. անամօ՛թ, քեզի... Ես այլեւս քու էրիկդ չեմ. վաղը առտու պայուսակս կը կապեմ...

Պէտք կա՞յ ըսելու որ նոր հարսը, որ հաճոյքին համբոյր բաշխելու ջիղիկութեան վարժուած աղջիկ մը չէր, այլ մաքրակրօն կին մըն էր, դժբախտաբա՛ր, քերականութեան կանոններուն դէմ մեղանչած էր՝ անգիտակցօրէն։ Այսինքն, շեշտը դրած էր սխալ բառի մը վրայ — փոխանակ ըսելու «տարուան առա՛ջին համբոյրը քեզի կուտամ», ըսած էր «քե՛զի կուտամ»։

Դէպքը պատահած է Միջերկրականի ափերուն վրայ։

Միայն ընտանեկան յարկին տակ չէ որ այս տեսակ փորձանքներ կը պատահին։ Յաճախ, քաղաքական եւ առեւտրական կեանքին մէջ ալ, բառի մը, կէտի մը, շեշտի մը անտեղի գործածութիւնը փրարու գլուխ պատռել տուած է ազգերուն եւ անհատներուն։ Ի՜նչ դաշնագիրներ, ինչ պայմանագիրներ ըզիկ-ըզիկ դամբլուղը

Դատ' ւրէ պաղուք

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԷՄԻԿ ԱՒԱԳԵԱՆ (28 տարեկան) որ իր բազմաթիւ գիւտերով *արժանացած է գիտական շրջանակներու գնահատանքին, կիսովին անդամալոյծ է եւ չի կրնար գործածել ոտքերը եւ ձեռքերը եւ շատ դանդաղ կը խօսի։ Թերթերը կը գրեն թէ հնարած է «միքրոֆոն»երով նոր գրամեքենայ մը, զոր կը վարէ իր շունչով։ Գրամեքենան կապուած է «ելեկտրական ուղեղի» մը որ կը գործէ չորս «միքրոֆոն»ներով։ Ասոնց մէջ չորս անգամ փչելով է որ կը շարժէ մեքենան։ Երեք անգամ փչելով գրուելիք գիրը կ'որոշուի, եւ չորրորդ շունչովն է որ կ'արձանագրուի թուղթին վրայ։ Գիտուններ կը հաստատեն թէ մեծ օգուտ պիտի ունենայ այս մեքենան։ Տակաւին դանդաղ կը գործէ, սակայն հնարիչը կը խորհի կատարելագործել «կայծակի արագութեամբ» գրելու համար։ Միեւնոյն մեթոտով կը գործածէ ելեկտրական ածելին, ձայնասփիւռը, սենեակին լոյսերը։ Կոճակները շարժման մէջ կը դնէ իր ծունկով։ Աւագեան մեծ ծառայութիւն մատուցած է Ամերիկ. Պաշտ. Նախարարութեան, հնարելով ինքնագործ փոքր ֆիլմերու դրութիւն մը, որով մեծապէս շահագրգռուած է Փենթակոնը։ Անոր գիւտին շնորհիւ 9 միլիոն փոքր «ֆիլմ»երու մէջէն իսկոյն կարելի է գտնել եւ պաստառին վրայ տեսնել ուզուած ֆիլմը 10 կոճակներու վրայ կոխելով։*

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պարսկահայ երիտասարդ վիպագիր Լուսիկի նոր վէպը, *ԹԵՒԱՒՈՐ ՄՏՔԵՐ, Պէյրութ* 1953, *էջ* 390, *գին՝* 500 *ֆրանք։ Կեդրոնատեղի Պարսամեան գրատուն,* 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9)։

Նետուած են՝ խմբագրողներուն անուշադրութեան պատճառաւ։

Այս հարցին մէջ ալ մենք բախտաւոր ժողովուրդ ենք։ Ո՛չ թէ կէտի, շեշտի, շաղկապի, մակբայի, կամ դերանունի սխալ ըրէ, այլ, եթէ կ'ուզես, վերէն վար սխալ գրէ, մա՛րդ բան չըսեր քեզի...

Մե՜ծ ազգ ենք, իրա՛ւ կ'ըսեմ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

—

— Տառապանքին բաժակը լեցուն եւ զեղուն է այլեւս... յուսացէք ապագային վրայ...

Աւելի նկուն, աւելի ցաւատանջ քան այդ անդամահատուած, վիրաւորուածկիները, սրտերնիս լեցուն անմխիթարելի դառնութիւնով՝ կը պտտինք սրահին մէջ ու կը զգանք շատ լաւ որ մեր քաղցենիի ամլացած հոգիները ողորմելիօրէն աղքատ են բաղդատմամբ այն յամառ, անկրելի ապրելու եւ տեւելու տենչանքին որ գրեթէ միշտ, ու ամէն առիթի կը գտնենք արկածեալ ժողովուրդին մէջ... Պառաւ մը մեզ կը կեցնէ մեր ճամբուն վրայ... ինքն ալ հոգեր ունի, միօրինակ, միատեսակ հոգեր. ու կը խօսի մեզի պարտականութիւն մը կատարողի անշահախնդիր եւ անակնկալ տխրութիւնով... իր խօսելու բոլոր տեւողութեանը մատները օդին մէջ շարժում մը կ'ընեն, համաչափ շարժում մը։

— Ի՞նչ կ'ընես այդպէս, մայրիկ։

— Կը մանեմ, տղաք, կը մանեմ...

Դեռատի օրիորդ մը, ապաքինած եւ բժշկուած եւ որ մնացած է հիւանդանոցին մէջ օգնելու համար ծառայողներուն, մեզի կը բացատրէ.

— Պառաւը սովորութիւն ունէր մանելու, մինչ տղաքն ու թոռները զբաղած էին հողագործութիւնով եւ աղջիկներն ու հարսերը տան գործերը կը բաժնէին, ինքը տանը դրանը առաջքը տախտակին վրայ ծալլապատիկ նստած, խոշոր թթենիի շուքին ներքեւ կը մանէր... ամբողջ օրը կ'անցընէր այսպէս... Ժամերը կ'անցնէին ու ինք սպասելով տղոցը եւ թոռներուն դաշտէն վերադարձին, կը մանէ՜ր, կը մանէ՜ր...

— Հիմա տղաքն ու թոռները չկան, տունը աւերակ է, թթենին տապալեցին, տախտ չունի, բամպակ չունի, բայց պառաւը դարձեալ կը մանէ՛, պարապին մէջ կը մանէ՛...

Երկու վտիտ ձեռքերը կը մագլցին երեւակայական թելի երկարութեան եւ ատենը մէյ մը ճապուկ եւ վարժ շարժումով իլիկը կը դարձնէ, յետոյ մեզի կը նայի, իր պառաւի խորշոմներուն մէջէն կը ժպտի ու կը շարունակէ մանել...

Ու կը խորհիմ ակամայ.

— Հիմակ այլեւս ի՞նչ բանի եւ որո՞ւ սպասելու պատրանքը ունի։

Քիչ մը աջ, քիչ մը ձախ դանդաղելով կը հասնինք վերջապէս սենեակին խորը ուր պզտիկ մահճակալներու մէջ մատղաշ տղաքներ ամփոփուած ի վեր կը տառապին։ Դեռ իրենց մօտ չեկած, կը լսենք մէկին կամ միւսին յոգնած եւ տկարացած հծծիւնը. ուրիշ մը միօրինակ ձայնով կը ճչայ։ Գետինը՝ ծալլապատիկ նստած ցնցոտիի մը վրայ, գրեթէ կոյր եւ դողդոջուն պառաւ մը կը խլրտի մեղմօրէն. կեանքը շղթաներու վրայ է կարծես, ու երբ խօսի՝ պիտի մեռնի... այնքան տկար, այնքան անզօր կ'երեւայ։ Այլ սակայն այդ պառաւն է որ ազատուած՝ ո՞վ գիտէ ի՛նչ եղերական կացութիւններէ, եկած է հիւանդանոց եւ ձեռով մը որդեգրած փոքրիկ վիրաւորեալները։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

նովի եւ Անտրէյեւի հետ։ Յետոյ, 1941ին, խօսեցաւ հռչակաւոր ճառը որուն համար կ'ըսեն թէ Սթալին ինք ներշնչած էր։

Երբ Հիթլէր Խ. Միութեան վրայ յարձակեցաւ 1941 Յունիսին, Մալենքով զին. գերագոյն խորհուրդին հինգ անդամներէն մէկն էր։ Յետոյ նշանակուեցաւ տնօրէն օդանաւային արտադրութեանց։ 1943ի ամառը, երբ կարմիր բանակը շահեցաւ Քուրսքի վճռական ճակատամարտը, մեծ մասով շնորհիւ օդանաւային ուժին եւ պատերազմին ընթացքը փոխուեցաւ, Մալենքով նշանակուեցաւ վերատեսուչ ազատագրուած հողերու վերաշինութեան, Կովկասէն մինչեւ Սեւ Ծով եւ աւելի անդին, տարածութիւն մը 88 միլիոն բնակչութեամբ։ Այս հսկայական գործին մէջ ալ ցոյց կուտար նոյն անողոք վերաբերումը։

Իբրեւ բոլշեւիկ աւելի խրատես մըն է քան ուղղափառ։ Դուրսը շատ բան չեն գիտեր իր անհատական կեանքի մասին։ Ամուսնացած է եւ կինը, Լենա Բուրցովա, պաշտօնեայ է Կեդր. Կոմիտէին մէջ։ Երբեք կնոջ մը հետ չերեւար հրապարակային ժողովներու մէջ։ Մոսկուայի օտար դեսպաններն ալ նոր պիտի ճանչնան զինքը։

× ԺԹ. համագումարին մէջ, իր զեկուցումը ներկայացնելով, Մալենքով հետեւեալ ձեւով կ'ամփոփէր կուսակցութեան ուղեգիծը.—

Շարունակել պայքարը նոր պատերազմի մը պատրաստութեան դէմ.— Ամրապնդել բարեկամութիւնը Չինաստանի եւ ժողովրդական հանրապետութեանց հետ.— Ամրապնդել խորհրդային ժողովուրդներու քաղաքական եւ բարոյական միութիւնը.— Առաւելագոյն չափով զօրացնել կարգապահութիւնը կուսակցութեան եւ պետութեան հանդէպ.— Հեռացնել անոնք որ անպէտ են, յետամնաց կամ անպարկեշտ։ Եւ վերջապէս առաւելագոյն չափով զօրացնել խորհրդային բանակը, նաւատորմիղը, օդատորմիղը եւ տեղեկատու օրկանները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ տեղեկութիւններ հաղորդեց արտ. նախարարը, Պ. Պիտօ, Լոնտոնի եւ Հռոմի մէջ կատարուած բանակցութեանց մասին։ Իր տպաւորութիւնը այն է թէ Անգլիա չուզեր միանալ եւրոպական բանակին։ Հռոմի մէջ ալ որեւէ որոշում չէ տրուած եւ ամբողջ խնդիրը պիտի քննուի լայնօրէն։ «Կ'ուզենք որ Եւրոպան կազմուի առանց կազմալուծելու Ֆրանսան»։

ԱԼԲԱՆԻՈՅ կացութեան մասին հակասական լուրեր կը շրջին քանի մը օրէ ի վեր։ Բանակը, ոստիկանութիւնը եւ կուսակցութեան շարքերը շարժման մէջ դրուած են, զսպելու համար ապստամբական շարժումները։ Մոսկուայի անթելը կ'ըսէ թէ խռովութիւնները զսպուած են։ Եուկոսլաւիա հասած փախստականները կը պատմեն թէ հրասակային կռիւները տեղի կ'ունենան հիւս. Ալպանիոյ մէջ։

ooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ՅՈԲԵԼԵԱՆ
Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը յոբելեարին դաստիարակչական յիսնամեակի եւ Ս. Մուրատեան վարժարանին տեսչութեան 25ամեակին նուիրուած հանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի 22 Մարտ, ժամը 16ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանին թատերասրահին մէջ 26 րիւ Թրուայօն, Մէթրօ՝ Փոն տը Սեվր։

Փետրուար 18ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի շրջ. վարչութեան եւ շրջանի խումբերուն, Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։

Շաբաթ 14 Մարտ, ժամը 9ին, Սալ Մազընոյի մէջ։ Կը խօսին ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Համազգայինի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ Պ. ՆԱՀԱՊԵՏ ՓՈՍՏԱՆԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պելվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20,30ին, մատուռին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը Մարտ 22ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերահամակրական տարեկան խնճոյքը Մարտ 21ին։

ՊԵԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի խնջոյքը՝ Մարտ 15ին, կիրակի կէսօրէ վերջ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Metro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 10 Mars 1953 Երեքշաբթի 10 ՄԱՐՏ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7012-Նոր շրջան թիւ 2423

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԴԻՒՆՍԻՐԸ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒ ԳԱՀԸ

Լայն ասպարէզ բացուած է քաղաքական գուշակութեանց համար, Սթալինի մահէն ի վեր :

Ամէնէն անելի տեսարոյս պոլիտիկոսներ են որ թեւ կուտան իրենց երեւակայութեան: Եւ ամէն օր կը լսէք շլացուցիչ նախատեսութիւններ :

Պաշտօնական քաղաքագէտները կը նախընտրեն վերապահ դիրք մը բռնել: Տեսակ մը խոհեմ լռութիւն, որ տեղի կուտայ զանազան ենթադրութեանց :

Ամէն պարագայի մէջ, կը գտնուինք փոխանցման շրջանի մը առջեւ, որ կրնայ ճակատագրական դառնալ :

Մինչ բանդէտներ կը վիճէին անծանօթ «գահաժառանգ»ի մասին, Մոսկուայի վարիչները նոր իշխանութիւնը կազմեցին 24 ժամուան մէջ: Շեշտակի արագութեամբ :

Ինչպէս Կեդր. Կոմիտէին զեկոյցն ալ կը հաստատէ, «Հայրիկ»ին ժառանգորդները ամէն բանէ առաջ ուզած են կանխել որեւէ «շուարում եւ խուճապ»: Միութիւն եւ կարգուսարքի ամրապնդում, ամէն բանէ առաջ :

Սթալինի հիւանդութեան լուրէն մինչեւ մահը՝ Կեդր. Կոմիտէն կը մտնէր նոյն մտահոգութիւնը :

Նոր իշխանութեան կազմն ալ կ'ապացուցանէ թէ նախատեսած են ամէն միջոց, բաց դուռ չձգելու համար :

Գիտէք այդ կազմին մանրամասնութիւնները.

Վարչապետ՝ Մալենքով, մոլեռանդ կուսակցական, 51 տարեկան: Դիրքէ դիրք ցատկած՝ վերջին տասը տարիներու ընթացքին, մանաւանդ իբրեւ անձնական քարտուղար Սթալինի :

Անոր աջքին լոյսը՝ շատ մը տեսակէտներով :

Ներքին գործերու եւ ապահովութեան նախարար՝ Բերիա, վրացի, 54 տարեկան: Կովկասի երբեմնի փոխարքան որ յետոյ Մոսկուա փոխադրուեցաւ, տիրաբար վարելու համար տխրահռչակ Չեկան :

Արտաքին գործերու Նախարար՝ Մոլոթով, 63 տարեկան, որ մասնագէտ մըն է «ոչ»երու, ինչպէս իր նախորդը՝ Վիշինսկի: Նոյն պաշտօնը կը վարէր 1939 — 1949ին: Իր նշանաւոր գործերէն մէկն էր 1939 Օգոստ.ի դաշինքը Հիթլէրի հետ, նենգ դաւ մը որ պայթեցուց Բ. աշխարհամարտը:

Պատերազմական նախարար՝ մառաջալ Բուլկանին, իբրեւ օգնական ունենալով ուրիշ երկու մառաջալներ :

Ուրեմն քառապետութիւն մը, որուն գլուխը կը գտնուի 72 տարեկան վաստակաւոր մը, մառաջալ Վորոշիլով, իբրեւ նախագահ Գերագոյն Խորհուրդի: Ուրիշ խօսքով՝ պետութեան նախագահը:

Միեւնոյն ատեն կրճատուած է Կեդր. Կոմիտէին նախագահութեան կազմը (պրեզիդիում):

Նախորդը ունէր 25 իսկական անդամ եւ 11 թեկնածու: Նորը կը բաղկանայ տասը իսկական անդամներէ եւ չորս թեկնածուներէ :

Կառավարութեան կազմն ալ կրճատուած է:

Այս բոլոր կարգադրութիւնները վերջնական են: Գերագոյն Խորհուրդը, որ նիստի հրաւիրուած է մարտ 14ին, պարզապէս պիտի ողջունէ նոր իշխանութիւնը՝ աւանդական միաձայնութեամբ :

Այս բոլոր կարգադրութեանց մէջ ամէնէն ուշագրաւ պարագան այն է որ, խմբովին ասպարէզ կը նետուին յատկապէս մարզուած դէմքեր : Բաղդատաբար երիտասարդ, եթէ չհաշուենք սակաւաթիւ տարեցներ :

Արդ, որդինները, մեծ մասով թթու եւ դաժան աղանդաւորներ, տոգորուած են մէկ փառասիրութեամբ,— զօրացնել, թարմացնել կուսակցութիւնը: Հեռացնել անպէտ, վարանոտ, բարեխառն տարրերը :

Այս պարականութիւնները ճշդած էր Ժթ. համագումարը, որ տեղի ունեցաւ 1952 Հոկտ.ին:

Այդ օրէն ի վեր, ժողովներ, «դիսկուսիա»ներ կը սարքուին Խ. Միութեան մէկ ծայրէն միւսը, զարկ տալու համար քննադատութեան եւ ինքնաքննադատութեան :

Նորեկներուն գործը պիտի ըլլայ սաստկացնել այդ մարզանքները : Շ.

Թուրք-ֆրանսական բանակցութիւն

Երէկ, երկուշաբթի, Փարիզ եկան Թուրքիոյ վարչապետը՝ Ատնան Մենտերէս եւ արտաքին նախարարը՝ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ: Պիտի մնան երեք օր, կարգ մը բանակցութիւններ կատարելու համար Ֆրանսայի վարիչներուն հետ :

Երկու նախարարները այսօր պիտի ընդունուին վարչապետին եւ արտաքին նախարարին կողմէ: Այս տեսակցութիւնէն անմիջապէս ետք պիտի սկսին քաղաքական խորհրդակցութիւնները :

Տեղական թերթերը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս բանակցութեանց, նկատելով որ վճռական դեր մը կ'իյնայ Թուրքիոյ՝ արեւմտեան ճակատին պաշտպանութեան մէջ: «Ֆիկարօ» կը կարծէ թէ տեսակցութեանց ընթացքին Մենտերէս եւ Քէօփրիւլիւ լրացուցիչ տեղեկութիւններ պիտի հաղորդեն Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ հետ կնքուած համաձայնութեան մասին :

Անշուշտ ուրիշ քաղաքական խնդիրներ ալ պիտի քննուին, մասնաւորապէս արեւելեան Միջերկրականի վերաբերեալ հարցեր: Արեւմտեան երեք պետութիւնները գործօն դեր մը վերապահած են Թուրքիոյ, յաջողցնելու համար Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան դաշինքը: Այս ծրագիրը սոփողական կը համարուի մանաւանդ անոր համար որ, լուր առնուած է թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ շեշտել իր գործունէութիւնը՝ արաբական երկիրներուն մէջ, ապահովելու համար նէթէ ոչ անոնց գործակցութիւնը, գոնէ չէզոքութիւնը՝ պաղ պատերազմին մէջ :

Տեղական թերթերը գոհունակութեամբ կ'ողջունեն Թուրք հիւրերուն ժամանումը, վստահութիւն յայտնելով թէ անոնց այցելութիւնը պիտի նպաստէ ամրապնդելու երկու երկիրներուն աւանդական բարեկամութիւնը : «Ֆիկարօ» կը կարծէ թէ պաշտօնական բաժակաճառերուն մէջ անշուշտ պիտի յիշուին Ֆրանսուա Ա.ի եւ Սուլթան Սիւլէյմանի բարեկամական կապերը, ինչպէս եւ 1938 Յուլիս 4ին կնքուած դաշինքը՝ Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ միջեւ:

✕ Կարգ մը թերթերու կարծիքով, Խ. Միութեան նոր վարչապետը, Մալենքով պիտի փորձէ հրահրել Արաբներու եւ Հրեաններու հակամարտութիւնը եւ սիրաշահիլ արաբական աշխարհը, Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան խնդրին կարգադրութենէն առաջ: Միեւնոյն ատեն մասնաւոր ուշադրութիւն պիտի ընծայէ Իրանի, որուն հետ համաձայնութիւն մը կնքելու կ'աշխատին Անգլիա եւ Մ. Նահանգները :

✕ Ուաշինկթընի Թուրք դեսպանը, Ֆ. Էրքին, տեսակցութեան մը առթիւ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է օր առաջ համաձայնութիւն կնքել, այլապէս Միջին Արեւելքի ժողովուրդները պիտի ենթարկուին բոլշեւիկեան վտանգին: Յետոյ խնդրեց որ Մ. Նահանգները նոր օգնութիւններ տրամադրեն Թուրքիոյ :

ԹԻԹՕ ԼՈՆՏՈՆ ԳՆԱՑ

Եուկոսլաւիոյ Նախագահը, Թիթօ, կիրակի օր ճամբայ ելաւ դէպի Անգլիա: Իրեն կ'ընկերանան արտաքին գործերու նախարարը եւ օգնականը, ծովակալ մը եւ բարձրաստիճան սպաներ : Նախապէս պիտի մեկնէր Մարտ 16ին, բայց յետոյ որոշեցին մէկ շաբաթ առաջ կատարել այս այցելութիւնը, որ մեծ ուշադրութիւն գրաւած է քաղաքական շրջանակներու մէջ :

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիոյ ծովակալութիւնը 12 թորփիլանաւեր յատկացուցած է, ընկերակցելու համար մառաջալ Թիթոյի մարտանաւին՝ երթուդարձի ատեն: Այս բացառիկ պատւին ալ տեղի կուտայ զանազան մեկնութեանց: Ուրիշ միջոցներ ալ ձեռք առնուած են, Թիթոյի հանգստութեան եւ ապահովութեան համար : Լոնտոնի մէջ իր տրամադրութեան տակ դրուած է գրահապատ կառք մը, որուն ապակիները անթափանցելի են գնդակներու համար : Մասնաւոր հսկողութիւն պիտի կատարուի համայնավարներուն վրայ :

Տարակոյս չկայ թէ Թրիէսթէի խնդիրն ալ պիտի քննուի Լոնտոնի մէջ: Իտալիոյ վարչապետը հերքեց իր երկրին դէմ եղած մեղադրանքները :

ՍԹԱԼԻՆԻ յուղարկաւորութիւնը

ՀԻՆԳ ՎԱՅՐԿԵԱՆ ԼՌՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԲԱՑԱՌԻԿ ՄԵԾԱՐԱՆՔՆԵՐ

Երէկ, երկուշաբթի կէսօրին տեղին ունեցաւ Սթալինի յուղարկաւորութիւնը արտակարգ հանդիսաւորութեամբ: Մասնաւոր ծրագիր մը մշակուած էր, որ գործադրուեցաւ կէտ առ կէտ :

«Կրեմլինի զանգակները կը ղօղանջէին անընդհատ: Ժամը 9.50ին (Փարիզի ժամ) թափօրը ուղղուեցաւ դէպի կարմիր հրապարակը: Դագաղը փոխն ի փոխ կը կրէին օրուան վարիչները եւ ուրիշ ընկերներ, մինչ նուագախումբը կը հնչեցնէր Շոփէնի մահերգը :

Սթալինի մարմինը զետեղուեցաւ կարմիր եւ սեւ մարմարէ դամբարանի մը մէջ, Լենինի քով : Յառաջիկային մասնաւոր պանթէոն մը պիտի շինուի, ի փառս երկու մեծ առաջնորդներուն եւ ուրիշներու: Հրամայուած էր հինգ վայրկեան լռութիւն պահել Խ. Միութեան մէկ ծայրէն միւսը, ինչպէս եւ արբանեակ երկիրներուն մէջ, երբ յուղարկաւորութեան թափօրը ճամբայ ելլէր : Ամէն աշխատանք դադրած էր ծովու թէ ցամաքի վրայ: Բոլոր դպրոցները փակուած էին: Երբ Սթալինի մարմինը դրուեցաւ Լենինի դամբարանին մէջ, թնդանօթը որոտաց Մոսկուայի եւ ուրիշ 24 ռուսական քաղաքներու մէջ :

Աշխարհի բոլոր երկիրներէն պատուիրակութիւններ հասած են Մոսկուա :

Առաջին դամբանականը խօսեցաւ նոր վարչապետը, Մալենկով, շեշտելով թէ Խ.Միութեան քաղաքականութիւնը կը մնայ անփոփոխ, թէ իրենց քաղաքականութեան գլխաւոր նպատակն է խաղաղութիւն՝ հիմնուած երկու դրութեանց, ընկերվարութեան եւ դրամատիրութեան համակեցութեան վրայ :

Յետոյ խօսեցաւ ներքին գործերու նախարարը, Բերիա, սպառնալին շեշտով մը: Ըսաւ թէ չարաչար կը սխալին անոնք որ կը կարծեն թէ անկարգութիւններ պիտի ծագին Սթալինի մահուան հետեւանքով: «Մենք պատրաստ ենք դիմադրելու բոլոր յարձակումներուն »:

Արտաքին նախարարը, Մոլոթով եւս յայտարարեց թէ պատրաստ են որեւէ յարձակման դէմ, ո՛ր կողմէն ալ գայ:

✕ Հեռագիրները կըսեն թէ 2, 3 միլիոն ազատորներ այցելեցին Մոսկուայի Արհեստից. Միութեանց դահլիճը, իրենց մեծարանքը յայտնելու համար Սթալինի: Ահագին պոչեր կազմուած էին փողոցներուն մէջ, յուղարկաւորութենէն ժամերառաջ: Օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչներն ալ այցելեցին եւ չուէտական դեսպանը երկու ծաղկեպսակներ դրաւ յանուն դեսպանական մարմնին :

✕ Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խմբագրականով մը կ'ազդարարէ թէ «Խ. Միութիւնը բոլոր միջոցներով կը զօրացնէ իր բանակը եւ նաւատորմը, ջախջախիչ հակահարուած մը տալու համար ոեւէ նախայարձակի : Ընկեր Սթալին սորվեցուցած է մեզի թէ երբ արթուն ըլլանք՝ անշուշտ ապագային պիտի յաղթենք մեր թշնամիներուն, ինչպէս կը յաղթենք ներկայիս եւ ինչպէս յաղթեցինք անցեալին»:

ԻՆՉՈ՞Ւ ՍՈՒԳԻ ԴՐՕՇ ՊԱՐԶԵՑԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը հրամայած էր դրօշները կէս պարզել մինչեւ շաբաթ իրիկուն, Սթալինի մահուան առթիւ :

Այս կարգադրութեան դէմ բողոքներ կը լսուին զանազան շրջանակներէ :

Ժողովրդական (M. R. P.) երեսփոխան Անտրէ Մերսիէ, որ Հնդկաչինէն կը վերադառնայ, նամակ մը ուղղելով պատերազմական նախարարին, կ'ըսէ թէ կռիւներու ընթացքին իրենց գրաւած թուղթերուն մէջ գտան Սթալինի եւ Թորէզի պատկերները: Եւ կը զարմանայ որ դրօշները կէս պարզուած են Փարիզի մէջ, Սթալինի մահուան առթիւ: Փարիզի արմատական երեսփոխաններէն Պերնար Լաֆէ «վրդովիչ կեղծաւորութիւն» կը կոչէ տրուած հրամանը: Ուրիշ երեսփոխան մը, Տիւփոն որոշեց հարցապնդում ուղղել Ազգ. Ժողովին մէջ, «անարգանք» համարելով եղածը : Մասնաւորապէս յուզուած են Նախկին ռազմիկները եւ Քորէայի պատերազմին մասնակցող զինուորները: Երէկ որոշած էին պատուոյ պահակ կենալ Անծանօթ Զինուորի դամբարանին շուրջը,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Թիթօ անցեալ շաբթու ճառ մը խօսելով ըսած էր թէ «համաձայնութիւնը կը դժուարանայ անոր համար որ Իտալիոյ վարիչները չեն կրնար մոռնալ անցեալը: Անոնք անցեալին մէջ կ'ապրին եւ անցեալ փառքերով կը կրթեն իրենց հասարակութիւնը »:

1952Ի ԳՐԱԿԱՆ ՀՈՒՆՁՔԸ

Հայ գրական տարին, որուն ցուցքը իրրեւ ստացանք՝ հասաւ մինչեւ մեր դռները, կը պահէ դարձեալ ցեղին կենսունակութեան եւ ստեղծագործելու ճիգին դրոշմը:

Ներկայ տարեշրջանին էր որ տուաւ Վահան Փափազեան (Կոմս) Իմ Յուշերը յեղափոխական ապրումներուն երկրորդ հատորը:

Առաջին աշխարհամարտի օրերէն դըրուագներ, ու նախապատերազմեան շրջանէն ազգային մեր Դատին հետ կապուած հում նիւթերու ամբողջ շեղջակոյտ մը հրապարակ կը դրուի այս հատորին մէջ, պայծառացնելու համար ժամանակակից մեր ազգային կեանքին հետ կապուած շատ մը հարցեր:

... Պէյրութ, Կաթողիկոսարանի տպարանէն լոյս տեսաւ Օրմանեանի Հայոց Եկեղեցին, որ արդէն հրատարակուած էր Պ. Այրէսի մէջ 1949ին, ինչպէս եւ Հասկի 400 էջնոց բացառիկը, նուիրուած Գարեգին Կաթ. Յովսէփեանի:

Նոյն շրջանին մէջ էր որ 1952ին լոյս տեսաւ Ազդակի նկարազարդ մեծադիր 132 էջնոց բացառիկը, ուր կը պատկերանան իր մէջ այլոց հայաշատ այդ շրջանի քսանըհինգ տարուայ ազգային, մշակութային, մարզական եւ ընկերային իրադարձութիւնները:

Երանի թէ ձեռնարկը դառնար վարակիչ քոյր օրկաններու համար ալ:

Փարիզի մէջ լոյս տեսաւ Ակն եւ Ակնցիք, հազարէ աւելի էջերէ բաղկացած պատկառելի հատորը, խմբագրութեամբ գրագէտ Մկրտիչ Պարսամեանի: «Արմենիայ»ի մէջ այս գործը հանգամանօրէն գրախօսուած ըլլալով՝ զանց կ՚ընենք ծանրանալ անոր բովանդակութեան եւ արժէքին մասին: Ըսենք անգամ մըն ալ, որ ան պիտի մնայ 1952 տարեշրջանի լաւագոյն հրատարակութիւններէն:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան վաթսունամեակի առիթով Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն հրատարակեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Եւրոպայի մէջ անունով 127 մեծադիր էջերով գործ մը, ուր կը պատկերացուի Դաշնակցութեան գործունէութիւնը շրջանին մէջ:

Իբրեւ թարգմանութիւն, Շաւարշ Նարդունի տուաւ իր գեղեցիկ Վարդամատեանը: Առօրեայ իր զբաղումներուն զուգահեռ, այս գործը կը մնայ իր ճիգին նոր գրաւական:

Փարիզի մէջ վերջերս սկսաւ հրատարակուիլ Անդաստան արուեստի եւ գրականութեան հանդէսը, որուն շուրջ համախմբուած են ֆրանսահայ ծանօթ գրողներ: Անդաստանի հրատարակութիւնը երեւոյթ մըն է մեր արդի պայմաններուն մէջ, երբ հասարակ տեղիքը դիւր կապել սկըսեր է անգամ ամսագրերու մէջ:

Բանասէր հայագէտ Արտաշէս Աբեղեան տուաւ գերման մեծ բանաստեղծ-փիլիսոփայ Գէօթէ իր կեանքը եւ իր գործը խորագրով մօտ 160 էջնոց գրքոյկ մը, նախապէս իբրեւ թերթօն հրատարակուած Յուսաբերի մէջ:

Անոնց համար մանաւանդ որ հնարաւորութիւն չունին բնագրէն կարդալու գերմանացի անզուգական գրողը, Ա. Աբեղեանի գործը կը մնայ գեղեցիկ առաջնորդ մը:

Երանի թէ հնարաւորութիւններ ըստեղծուէին, ու օժտուէր մեր գրականութիւնը միջազգային մեծ գրագէտներու եւ դէմքերու կեանքին եւ գործին նուիրուած նման գործերով:

Մեծ մարդոց կեանքը այս լոյսին տակ կրնար դառնալ մեր երիտասարդութեան վերելքին նպաստող ազդակ մը:

Ու որքան արժէքներ ունինք եւ մենք, որոնց կեանքն ու գործը, այս ձեւ խտացումներով կարելի է դարձնել սերունդը կրթելու կոչուած հարստութիւն:

Այս առնչութեամբ գնահատութեան արժանի ձեռնարկ մըն է նոյնպէս Պէյրութի մէջ հրատարակուող Ակօս ամսագրի խմբագրութեան ջանքերով հանգուցեալ Լեւոն Շանթի նուիրուած բացառիկը: Ակօս կրնայ այս շարքը հարստացնել նուիրելով նման բացառիկներ Աղբալեանին, Իփէկեանին եւ իր ծիրէն դուրս ուրիշ մեծութիւններու, որոնց քրտինքը ռոգած է հայ գրականութեան եւ մտքի անդաստանները:

Գահիրէի մէջ լոյս տեսաւ Վահան Նաւասարդեանի Գաղափարների Ոգին, 220է աւելի էջերէ բաղկացած խորագնին քննարկութիւնը Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագիր-կանոնագրի որոշ կէտերու շուրջ:

Նաւասարդեան բացառիկ այն դէմքերէն է, որոնք տեսաբանական հարցերու մէջ մխրճուած՝ տարիներէ ի վեր պեղումներով կ՚անցընեն իրենց ժամանակը: Այս ճիգը արժանի է աւելի լայն ուշադրութեան:

Հայրենիքի տպարանէն լոյս տեսաւ, նախապէս օրաթերթ «Հայրենիք»ի մէջ իբրեւ թերթօն հրատարակուելէ ետք, Մուրացանի Գէորգ Մարզպետունի պատմական մեծ վէպը, աւելի քան 600 էջերէ բաղկացած:

Չմոռնանք Մալխասի նոր գեղեցիկ գործը Ծամբուս Վրայ, լոյս տեսած Պոսթընի մէջ եւ Արամ Սահակեանի (Լութեր) Ահաւասիկ Ամերիկան գրական խորագրով տրուած տպաւորութիւններու խօսուն հատորը:

Ֆրեզնոյի մէջ լոյս տեսաւ գրաքըն- մը, Ա. Մարգարեան, Փունջը, հաւաքածոյ արձակ եւ ոտանաւոր գրութեանց: Վազեմի ուսուցիչ մը, Տիգրան Գալպճեան տուաւ Սարդկայրն Մարսբնը անունով դասագիրք մը, արդիական պահանջները նպատակ ունենալով:

Ընթացիկ տարեշրջանի հրատարակութեանց մաս կը կազմեն Պոլսոյ արդի Պատրիարք Գարեգին Արք. Խաչատուրեանի Եզնիկի Աղօ Աղանդոցի աշխարհաբար [illegible] թարգմանութիւնը, տպագրուած Պ. Այրէսի մէջ: Եւ Եզնիկ Ա. Քհնյ. Վար- [illegible], մեծադիր հատորը, [illegible] տպագրութեամբ:

Անցեալ տարեշրջանին գրական վաստակին մէկ մասը, իբրեւ տարեցոյց 1952ին սեմին մեզ կը փոխանցուի դարձեալ: Համազգայինը մեզ կուտայ մեծադիր 300 էջերով իր Տարեցոյցը, Պ. Այրէսի մէջ Եարութիւն Վրդ. Սուշեան իր Ե- [illegible] պատկերազարդ հատորէն ետք այսօր մեզ կուտայ երեք հարիւր էջերէ բաղկացած տարեցոյց մը եւս:

Արդի մեր պայմաններուն մէջ անշուշտ որ կրնայինք ըսել կրկինը եւ աւելին, եթէ, առաջին՝ հանդէպ հայ գրականութեան ըլլար աւելի մեծ հետաքրքրութիւն մեր բազմութեանց, եւ երկրորդ՝ գտնուէր կերպը հայ գիրքին սպառումը գնելու աւելի ապահով դրութեան մէջ:

Այս բոլորէն ետք, կրկնենք անգամ մըն ալ, որ գրական կարեւոր գործեր, իբրեւ ուսումնասիրութիւն, իբրեւ պատմուածք, իբրեւ բանաստեղծութիւն, յուշ կամ թարգմանութիւն ունեցած են իրենց անկիւնը հայ թերթերու եւ պարբերականներու մէջ:

(Ամփոփուած) «ԱՐՄԵՆԻԱ»

Ինքնաքննադատութիւնը Խ. Հայաստանի մէջ

ԽՄԲ.— Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթէն: Դիտմամբ անփոփոխ ձգած ենք կարգ մը «պատկերալից» բառեր եւ բացատրութիւններ:

Պրոֆ. Վ. Պարսամեան իր «Ցարիզմի գաղութային քաղաքականութիւնը Հայաստանում» աշխատութեան մէջ Հայաստանի միացումը Ռուսաստանին կը համարէ չարիքներու փոքրագոյնը եւ ոչ թէ հայ ժողովուրդի ճակատագրի համար պրոգրեսիւ նշանակութիւն ունեցող պատմական ակտ մը: Հայաստանի վերաբերմամբ Ռուսաստանի քաղաքականութիւնը կը համեմատէ Հնդկաստանի անգլ. գաղութավայրերու քաղաքականութեան հետ: Ան տարբերութիւն չի դներ ցարականութեան եւ ռուս ժողովուրդին միջեւ, չուզեր ըմբռնել այն ճշմարտութիւնը թէ հայ աշխատաւոր ժողովուրդի միակ փրկութիւնը Ռուսաստանի միանալն էր, իր բախտը ռուս ժողովուրդի ռեւոլուցիոն պայքարի հետ կապելը:

Պրոֆ. Վ. Պարսամեան, տուրք տալով բուրժուական պատմագրութեան աւանդութեանց, իր աշխատութիւններուն մէջ կը ձգտի իտէալականացնել բուրժուազիայի դերը հանրային կեանքին մէջ, ներկայացնելով զայն իբրեւ հայ աշխատաւորութեան իղձերուն արտայայտիչը: Ան «Հայկական հարցի զարգացման պատմական ուղիները մինչեւ Պերլինի կոնգրեսը» յօդուածին մէջ Գիտութիւններու Ակադեմիայի «Տեղեկագիր» 1946 թիւ 11-129 հաւասարութեան նշան կը դնէ լիբերալներու եւ դեմոկրատներու միջեւ:

Դիսկուսիայի (վիճաբանութիւն) մէջ փոխանակ խօսելու իր այս եւ ուրիշ սխալներու մասին, Պրոֆ. Վ. Պարսամեան ընդունեցաւ սովետական երիտասարդ գիտնականներու պաշտպանի դիրք, մոռնալով թէ իր մեթոտոլոգիական լուրջ սըխալներն ինչպէս վնաս հասցուցած են այդ երիտասարդ կադրերու ճիշդ կողմնորոշման:

Երկրորդ դիսկուսիայի մէջ Պրոֆ. Վ. Ռշտունին ոչ միայն չընդունեցաւ իր սխալները, որոնք թոյլ են տրուած «Հայ հասարակական հոսանքները եւ 1861–69-70 թ.երի գիւղացիական ռեֆորմը» իր աշխատութեան մէջ (Պետ. Համալսարանի Գիտական աշխատութիւններ, գիրք 13րդ) այլ եւ նոյն սպեցիֆիկեան դիրքերէն փորձեց ժխտել Մ. Նալբանդեանի ռեւոլուցիոն դեմոկրատիզմը եւ իր գաղափարական կապը Չերնիշեւսկիի հետ:

«Միասնական հոսանքի» կոնցեպցիային տուրք է տուած նաեւ Ա. Ոսկերչեանը, որ հայ գրականութեան դասագրքի մասին գրած իր յօդուածին մէջ (Սով. Գրականութիւն եւ Արուեստ 1951, թիւ 5) կը թերագնահատէ հայ դեմոկրատ գրողները եւ ընդհակառակն, կը գերագնահատէ լիբերալ գրողները: Ան Ռ. Պատկանեանի եւ Րաֆֆիի ստեղծագործութեանց տոկուն կողմը կը համարէ հայրենասիրութիւնը եւ ոչ թէ նացիոնալիզմը:

Ա. Կարինեան հանդէս գալով դիսկուսիաներէն մէկուն մէջ, փորձեց զարգացնել սպեցիֆիկեան այն տեսակէտը, թէ հայ իրականութեան մէջ ռեւոլուցիոն դեմոկրատիզմի համար հող չէ եղած:

Բուրժուա-նացիոնալիստական այսպէս կոչուած «Միասնական հոսանքի» կոնցեպցիան իր որոշակի արտայայտութիւնը գտած է նաեւ Պրոֆ. Ա. Տէրտէրեանի «Հայ Կլասիկներ» ժողովածուին մէջ, ուր կ՚անտեսէ լիբերալիզմի եւ դեմոկրատիզմի տարբերութիւնը, իսկ յաճախ կը նոյնացնէ:

Իդէոլոգիական այս կարգի լուրջ սը-

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

Փետրուար 18

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն Փետր. 18ի տարեդարձը տօնեց Շաբաթ, 23 Փետր. Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կրընոպլէն եւս եկած էին քաջալերելու մեր ձեռնարկը։ Ընկերուհի Գ. Փափազեան բանալով հանդէսը, յստակօրէն պարզեց այն պատճառները որոնք տեղի տուին այդ ժողովրդային պոռթկումին։ Շնորհիւ այդ ապստամբութեան բազմաթիւ թանկագին կեանքեր փրկուեցան եւ ժողովուրդը դարձեալ վայելեց ազատութեան բարիքները։ Յետոյ ընկերուհին բացատրեց Դաշնակցութեան դերը այդ շարժումին մէջ եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել բոլոր զոհերուն յիշատակը։ Ապա երգուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ը ընկերակցութեամբ երգէոնի։

Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկ. Ս. Առաքելեան, իսկ Պ. Մեսրոպ Դանիէլեան կամաւոր կերպով վարեց փոխանորդի դերը, ստեղծելով տաքուկ եւ զուարթ մթնոլորտ մը։ Ընկ. Բենօ իր սրինգով ու Պ. Քեսեյլին երգէոնով նուագեցին հայկական երգեր ու պարի եղանակներ։ Շուրջպարերը ծայր տուին եւ ոգեւորութիւնը կրկնապատկուեցաւ։ Ընկ. Բենօ իբրեւ ականատես երկար կանգ առաւ ապստամբութեան օրերու դէպքերուն վրայ որոնք ցայտուն ապացոյցներ էին հայ բոլշեւիկներու անգթութեանց ու անխոհեմ քաղաքականութեան։ Կարդաց Լենինի մէկ նամակը որով խոհեմութիւն կը թելադրէր։ Յետոյ յիշեց բոլշեւիկներու սարքած մայիսեան խռովութիւնները, դաւերը, ժողովուրդին կրած տառապանքները եւ Դաշնակցութեան մղած պայքարը բռնակալութեանց դէմ, Ճեմալ փաշայի սպանութիւնը Դաշնակցութեան գնդակով, բոլշեւիկներու քթին տակ, ի վերջոյ թելադրեց ծնողներուն արթուն հսկել իրենց զաւակներուն հայեցի դաստիարակութեան վրայ, ներշնչելով անոնց ազգային ոգի։ Հետզհետէ տեղի ունեցան խմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւններ, ջերմ ծափերու մէջ։

Լիոնէն Պ. Ղազար Ղազարեան (Սինէ Ղազօ) կերպաս մը նուիրած էր վիճակախաղի համար ի նպաստ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան Ֆոնտին։ Վիճակախաղէն գոյացաւ կոկիկ գումար մը։ Հանդէսը վերջացաւ առտուան դէմ ընկ. Բենոյի սրինգով, շուրջպարերով ու երգերով։ Գ.Պ.

ՎԻԷՆ. («Յառաջ»).— Շաբաթ իրիկուն (22 Փետր.) Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի նախաձեռնութեամբ տօնեցինք Փետր. 18ի տարեդարձը։ Բաւական ատենէ ի վեր «Օհանջանեան» ակումբը այդքան բազմութիւն չէր տեսած։

Խանդավառ եւ հայրենաշունչ մթնոլորտի մէջ, ընկ. Յովհ. Ուզունեանի բացման խօսքէն անմիջապէս առաջ, խումբ մը ընկերներ երգեցին «Մեր Հայրենիք»ը, որուն ընկերացաւ ամբողջ բազմութիւնը՝ յոտնկայս։ Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Մ. Միրզէ, որ պարզեց համաժողովրդային ապստամբութեան իմաստը։ Յետոյ ներշնչուելով իմաստուն կուսանաց օրինակէն, թելադրեց պատրաստ ըլլալ ընդառաջ ելլելու Ազատութեան Փեսային, միշտ վառ պահելով լապտերը։ Գեղարուեստական բաժին չկար պաշտօնապէս։ Միայն Նոր Սերունդէն ընկ. Յովհ. Այանեան արտասանեց գեղեցիկ կտոր մը, եւ ապա սկսաւ բուն խնջոյքը, սեղանապետութեամբ Պ. Կ. Տէրմոյեանի։ Շատեր երգեցին, արտասանեցին եւ պարեցին ընկերակցութեամբ բարձրախօսին։ Խօսք տրուեցաւ նաեւ ընկ. Ս. Գալուստեանի։ Ունէինք հիւրեր Լաթուր տիւ Փէնէն եւ Տեսինէն։ Խնջոյքը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր։

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՊՐՈՖ. ԶԱՐԵՀ ՇԷՐԻՏՃԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Փետր. 21ին Ժընեւի մէջ մեռած է Պրոֆ. Զարեհ Շէրիտճեան։ Զուիցերիական թերթերը լայն սիւնակներ յատկացուցին, գնահատելով իր բազմակողմանի արժանիքները։

Հանգուցեալը 76 տարեկան էր, ծնած Գահիրէ։ Յաճախած է Պէյրութի Յիսուսեաններու գոլէճը։ Աւարտած Ժընեւի բժշկական համալսարանը 1905ին։ Իր մասնագիտութիւնն էր ականջի, քթի եւ կոկորդի հիւանդութիւնները։ Ուսուցչապետ եղաւ 1931ին Ժընեւի համալսարանին մէջ։

Ունէր մասնաւոր բուժարան նահանգային հիւանդանոցին մէջ։ Նուիրուած բժիշկ մը որ բազմաթիւ գործողութիւններ կատարած է ձրի։ Ստացած Պատուոյ Լեգէոնի ասպետի շքանշանը։

Բժիշկը գեղարուեստագէտ էր նաեւ օժտուած ըլլալով գեղեցիկ ձայնով մը։ Երիտասարդութեան կը հրաւիրուէր երգելու երգահանդէսներու մէջ ինչպէս եւ Ժընեւի ընկերային հաւաքոյթներու ատեն։ Կոմիտասի երգերուն վարպետ մը եւ ծանօթացնող մը եղաւ Զուիցերիոյ մէջ։ Ժընեւի թատրոնին մէջ տուած է Ժաք Տալքրոզի մէկ օփերան։ Քանի մը տարիէ ի վեր հանգստեան կոչուած էր։

ԵՐԿՈՒ ԹԵՐԹԵՐ, «Ֆռան–Թիրէօր» եւ «Լը Քանառ Անշէնէ» ծանր պատիժներ կրեցին, անսարկութեան համար։ Առաջին թերթին տնօրէնը եւ յօդուածագիրը դատապարտուեցան 12,000ական ֆրանք տուգանքի, 25,000ական ֆր. հատուցման եւ վճիռը հինգ թերթերու մէջ հրատարակելու ծախքերը(?) վճարելով 25,000 ֆր.։ Երկրորդին տնօրէնուհին եւ յօդուածագիրը դատապարտուեցան մէկ ամիս բանտարկութեան, 100,000 ֆրանք տուգանքի եւ 500,000 ֆր. հատուցման։ Վճիռը պիտի հրատարակեն տասը թերթերու մէջ, 25,000ական ֆր. վճարելով։ Դատախազներն են դատական ոստիկանութեան նախկին տնօրէնը, Տէվօ եւ դեր–տնօրէնը՝ Պալիօ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Նոր Տեսթուր կուսակցութեան քարտուղարը, Հետի Նուիրա եւ ուրիշներ ձերբակալուեցան, երբ թռուցիկներ կը բաժնէին։ Դատարան յանձնուած են 15 ամբաստանեալներ, որոնց մէջ կը գտնուին շատ մը ականաւոր անձեր։

խաները լիովին չյայտնաբերուեցան նաեւ Հայաստանի սովետական Գրողներու Միութեան ժողովին մէջ, երբ կը քննուէին կուսակցութեան ԺԹ. համագումարի արդիւնքները

Դիսկուսիաներու տեսական–գաղափարական ցած մակարդակի պատճառը այն է որ արդէն ճանչցուած պատմաբաններու եւ գրագէտներու մէկ մասը ընկերային քաղաքական հոսանքներու եւ հայ ժողովուրդի ազգային–ազատագրական շարժումներու գնահատութեան մէջ տակաւին չէ ազատագրուած բուրժուա-նացիոնալիստական «Միասնական հոսանքի» վնասակար ազդեցութենէն։ Ասոր հետեւանքով անոնք վիճաբանութեանց կը հետեւէին ձեւականօրէն, վախնալով բացայայտել իրենց սեփական սխալները եւ հանդէս գալ ուրիշներու սխալներու քննադատութեամբ։

Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահութիւնը եւ Հասարակական գիտութիւններու բաժանմունքը պէտք է որ շարունակեն կարծիքներու ազատ փոխանակումը գիտական վիճաբանութեանց մէջ, մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնելով քննադատութեան եւ ինքնաքննադատութեան ծաւալման։

Իտէոլոգիական աշխատողներու առաջնահերթ խնդիրն է արմատախիլ ընել բուրժուա–նացիոնալիստական գաղափարախօսութեան ամէն մէկ դրսեւորում սովետահայ պատմագրութեան եւ գրականութեան մէջ, անշեղ իրագործել Լենին-Սթալինի կուսակցութեան ԺԹ. համագումարի ցուցումները իդէոլոգիական ամբողջ աշխատանքը արմատապէս բարելաւելու մասին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

— Այլեւս ուժ չունի, կարողութիւն չունի, կ'ըսէ հիւպատոսուհին, շուքի պէս բան մըն է, բայց անկարելի է զինքը հեռացնել փոքրերէն։ Գիշեր թէ ցորեկ կը հսկէ անոնց վրայ. երբ կարենայ ոտքի ելլել, գաւազանին կրթնած կը մօտենայ ամէն մէկ մահճակալի ու ամէն մէկ տղու վրայ հակած կը մնայ քանի մը բոպէ։ Երբեմն իր դողդողացող մատներով վերմակնին կը ծածկէ, մազերնին կը շոյէ ու առանց խօսելու, առանց աղմուկի կ'արտասուէ այդ որբերուն վրայ։ Ո՞վ է, ուրկէ՞ց եկած է, չենք գիտեր. վիրաւորուած տղոց մայրիկը կ'անուանենք զինքը։

Երբ մենք մօտեցանք մահճակալներուն, պառաւին տժոյն եւ տարտամ նայուածքը — որ կարծես բնաւ չէր տեսներ — անձկութեամբ լեցուեցաւ, եւ բոլոր մեր այցելութեան տեւողութեանը այդ նայուածքը հետեւեցաւ մեզի. բոլոր այդ միջոցին պառաւը վիզը ձգած, վրդովուած ու կասկածոտ, չկրցաւ հանգիստ մնալ իր ցնցոտիներուն մէջ։

Հիւանդ երեխաներուն մեծ մասը անդամահատուած էին. մէկ քանին միայն՝ յամառող եւ երկարատեւ ջերմէ կը տառապէին. ամէնքն ալ, առանց բացառութեան, ցաւի եւ տանջանքի մէջ ծամածռուած դէմքերով, մեռելներու պէս տժգոյն, աչքերնին մարած, շրթունքնին չոր ու ճերմկած, տաժանելի տպաւորութիւն յառաջ կը բերէին... Յաճախ իրենց ցաւագին հծծիւնին մէջ նուիրական բառը կը լսուէր, աղերսող եւ արդէն յուսահատած կոչով մը.

— Մայրի՛կ... մայրի՛կ... մայրի՛կ։

Եւ իրենց անգիտակցութիւնը թէ ինչո՞ւ լքուած եւ միայնակ էին իրենց մահճակալներուն մէջ, թէ ինչո՞ւ սիրելի եւ ընտանի դէմքը մայրիկին կը մերժէր երեւնալ իրենց ճգնաժամային տագնապներու միջոցին, ալ աւելի ահռելի կը դարձնէր իրենցմէ արտայայտուած տպաւորութիւնը.

— Մա... մայրի՛կ...

Խարխափող եւ վարանող ձեռքեր, հոգեվարքի ձեռքեր կը կառչին մեզի, կը բռնեն մեր մազերէն ու գերագոյն եւ երջանիկ պատրանքի մը մէջ աչքեր կը բացուին, ութը, տասը տարեկան տղու աչքեր, տանջանքով [illegible], սեւ եւ տառապագին աչքեր... վայրկեան մը կը սեւեռին մեր վրայ, կը զարմանան ու յանկարծ անդրադառնալով մեր օտարութեանը, քէնոտած եւ տխուր, կը փակուին նորէն մեզի համար։

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

տուտուան ժամը 8էն մինչեւ կէս օր (Սթալինի յուղարկաւորութեան ատմը), երբեւ բոլորջի ցոյց :

« Հարստահարեալ ժողովուրդներու խմբակցութիւնը, որուն պատուակալ անդամ են բանտարկեալ Փոլ Ռոպսընին բժշկ. Վէկան, նոյնպէս բողոքագիր մը ուղղեց յանուն հազարաւոր անդամներու :

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը պատասխանելով այս բողոքներուն, կ'ըսէ թէ երեսք պաշտպանս գործադրած են «խմնուագիր մը որուն համաձայն ստոյգ դրօշ կը պարզուի երբ կ'անհետանայ զօրապետ մը որ հրամայած է դաշնակից բանակներու »:

Բողոքողներէն մէկն ալ Ազգ. ուսումի պետն է, Աեւոյէ Կոտէս, որ կ'ըսէ — «Թրանսացիները չեն կրնար սուտնալ թէ երեւան տարին է վեր արիւն կը հոսի Կորէայի մէջ, զարհուրելի պայմաններու տակ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ բանակցութիւնները վերջացան կատարեալ յաջողութեամբ, ինչպէս կը հաղորդուի պաշտօնապէս: Մեծն Բրիտանիա յանձն առած է արգիլել ռազմական պիտոյքներու արտածումը դէպի Չինաստան: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը մաղթեն որ անյապաղ վաւերացուի եւրոպական բանակի ծրագիրը: Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, ջնջելու համար միջազգային առեւտուրի կաշկանդումները եւն. :

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ Թորփիլանաւ մը ընկղմեցաւ Ալեքսանդրիոյ ջուրերուն մէջ, փոթորիկի մը հետեւանքով: 114 նաւաստիներէն 54ը կորսուած են :

ԻՐԱՆԻ խորհրդարանը ութ երեսփոխաններ ընտրեց, որպէսզի բանակցին արքունիքին, վարչապետին եւ կրօնապետ Քաշանիի հետ, լուծելու համար վերջերս ծագած վէճերը: Տօքթ. Մոսատեղ վճռական դիրք մը բռնած է արքունիքին հանդէպ :

50 — 60.000 ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐ նոր կը սպասուին արեւմտեան Պերլինի մէջ, Մարտի ընթացքին: Քաղաքապետը միջազգային օգնութիւն կը խնդրէ, տարագիրներուն պատսպարման համար : 15.000 նոր փախստականներ հասած են Մարտի առաջին շաբթուն :

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱՅԻ մէջ վար իջաւ խորհրդային օդանաւ մը, (Միկ.) լեհ օդաչուի մը կողմէ որ ապաստան կը խնդրէր: Առաջին անգամ է որ այս գերարդիական օդանաւերէն հատ մը կ'իյնայ կարմիր գիծէն աւդին, բոլորովին անվնաս: Լեհերը հոտ կը պահանջեն օդանաւը: Տասըմարքա կը սպասէ քննութեանց արդիւնքին :

ՆՈՐ ՏՈՒՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ համար, քառ. մեթրին 1000 ֆր. պիտի տրուի այսուհետեւ, փոխանակ 600ի: Յետոյ պիտի աւելցնեն/[illegible] վարկերը, զանազան նպատներ եւն. :

ՌՈՒՍ ՄԵԾ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏԸ, Սերժ Պրոկոֆիեւ, մեռաւ Մոսկուայի մէջ, ուղեղային արիւնախոսումի հետեւանքով: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ մեռած էր անցեալ օր եւ նոր կը յայտնեն: Հանգուցեալը 62 տարեկան էր եւ ունի նշանաւոր ստեղծագործութիւններ : Քանի մը տարի առաջ սեւ ցանկը անցաւ, իբրեւ «ձեւապաշտ եւ ենթակայ քաղքենի արուեստի»: Անշուշտ ստիպուեցաւ զղջում յայտնել ...

ԱՐՆԻՍՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային դին. մարմնին արգիլուեցաւ այցելել Հռենոսի ձախ ափը, ուր կարեւոր խարիսխներ կը շինուին դաշնակիցներուն կողմէ :

ԼԻԲԱՆԱՆ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ առեւտրական պայմանագիր մը կնքեցին վեց ամսուան համար: Նախագահ Շամուն եւ զնդ. Շիշաքլի Չուկէս ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցան Պհամտուն գիւղին մէջ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ թիւրիմացութիւնները հարթուած են :

ՅՈԲԵԼԵԱՆ
Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը յոբելեարին դաստիարակչական յիսնամեակի եւ Ս. Մուրատեան վարժարանին տեսչութեան 25ամեակին նուիրուած հանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի 22 Մարտ, ժամը 16ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանին Թատերասրահին մէջ 26 ռիւ Թրուայօն, Մէթրօ՝ փոն տը Սեվռը:

ooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ բնիկ Աֆիոն Գարահիսարցի Յովսէփ Կուտիեան: Կը կարծուի թէ առեւտուրով կը զբաղի Լիոնի մէջ : Տեղեկացնել Միքայէլ Իսակէ-տէքեանի, 8 Rue de Belvedere, Tours (Indre et Loire), France :

Փետրուար 18ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի շրջ. վարչութեան եւ շրջանի խումբերուն, Թր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Շաբաթ 14 Մարտ, ժամը 9ին, Սալ Մազընայի մէջ: Կը խօսին ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Համազգայինի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ Պ. ԿԱՐԱ-ԿԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Սարսէյլի [illegible]

Վերատին «Նուպար» [illegible] ընդհ. ժողովը Մարտ 22 Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, [illegible], Rue de la Defense, [illegible] վարժարանի սրահը : Օրակարգ՝ 1) Ընդհ. [illegible] դիւանին ընտրութիւն: 2) Վարչութեան նիւթական թէ բարոյական համարատուութիւն : 3) Նոր վարչութեան ընտրութիւն: 4) [illegible] համար [illegible] մը ընտրութեան հարցը:

Ստիպողաբար կը խնդրենք բոլոր գործօն թէ պատուակալ անդամներէն, ինչպէս նաեւ Սեբաստիոյ նահանգին քաղաքներէն թէ գիւղերէն հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն :

Անոնք որ ընդհ. ժողովին բերելիք առաջարկներ ունին, ինչպէս եւ օգտակար թելադրութիւններ, թող հաճին հասցնել գրաւոր, վարչութեան դիւանին, առ ուշն մինչեւ 16 Մարտ: (Վարէ)

Յ. Գ.— Բոլոր գրութիւնները ղրկել Պ. Յ. [illegible]

ՎՐԱՑԱՆԱՆՔ.— «Նիծիա» մարզական [illegible] խնամ վիճակահանութիւն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 576 1257 1135 264 600 718 1293 74 600: Դիմել Միք. Արզումանեանի, 84 Bd. de la Méditerranee.

SALLE GAVEAU

45 րիւ տը լա Պուէսի

Երեքշաբթի 17 Մարտ ժամը 21ին

Ի նպաստ Հայ արուեստի բազմարանին

Փարիզի Սեոֆոնիք Ընկերակցութիւնը ղեկավարութեամբ ՄԱՐՍԵԼ ԿԸՐ — ՑԼՆԻԱՐ եւ մասնակցութեամբ դաշնակահուհի

Օր. Վարուժան Արմանեան [illegible]

երեք քոնչերթի դաշնակի եւ նուագախումբի՝ Պախ, Շումաննի, Բիզօ:

Տոմսերու գին 200էն 400: Դիմել՝ արքահը, Տիւրանի մօտ, Դրաստոն Պարսամեան եւ Կալըրի Շիրվան՝ 10 րիւ Մըռօ — մէնիլ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Լիոն.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երեք շաբթի ժամը 20,30ին, մատուռին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՑԷՔ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը Մարտ 22ին:

Ա. [illegible] շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քաֆէ [illegible] վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Վ. ՉԷՅ[illegible]: Նիւթ՝ [illegible] եւ [illegible]: Մուտքը ազատ է :

Հանդէս-Բանախօսութիւն

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Կեդրոնի [illegible] խումբի կողմէ: Այս Կիրակի ժամը 15ին 24 : La Caisse d'Epargne սրահը, 32 Ave. de la Porte des Lilas, 32, (Metro Porte des Lilas) :

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԻՐԻՔԵԱՆՆԻ

Դեղարուեստական խառնուած բաժին, երգ [illegible]: Արտասանութիւն ընկերուհի [illegible] եւ [illegible]: [illegible] Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի Նոր Սերունդի կատակը: Կը նուագեն [illegible] եւ Պ. [illegible] (ջութակ):

Զոյգ պիտի : Մուտքը ազատ է:

Սիրով կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

[illegible]

ԱՍՏՂԻԿ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ

Կիրակի 15 մարտ ժամը 17.30ին Սալ Կավօ, 45 ռիւ լա Պուէսի:

Յայտագիրը նուիրուած է հայկական ժողովրդական երգերու (առաջին ունկնդրութիւն Փարիզի մէջ):

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՏԷՐ ՆԻՋԱՄԵԱՆԻ:

Տոմսերը 100էն 600 ֆրանք:

Դիմել՝

Տիկին Ն. Պօյաճեանի, 33 Ռիւ տ'Ապուքիր ՍԱՆտրալ 48—60

Հ. Բաբուեանի 45 Ռիւ Ռիշէ ՓՐՕ. 25—46

Արամաքուրեանի 22 Ռիւ տը Նավարէն Փարի (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en1925.R.C.S.376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 11 Mars 1953 Չորեքշաբթի 11 ՄԱՐՏ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7013-Նոր շրջան թիւ 2424

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿԴԻՄԻ ԿՈՉԸ - «ԱՐԹՈ՛ՒՆ ԿԱՑ»

Անցեալ Հոկտեմբերէն ի վեր, երբ Ժ Թ. համագումարը կը գծէր կուսակցութեան նոր ուղեգիծը, շարունակ այս կոչը կը լսուի Մոսկուայէն:

Եւ կը կրկնուի բոլոր լեզուներով: Երկրին ամբողջ տարածութեան վրայ, ինչպէս եւ դուրսը: Ամէն ուր որ բոլշեւիկեան բջիջ մը կը խլրտի :

Ցանցը այնպէս է լարուած որ, մարդիկ չհաբենան ուրիշ բանի մասին մտածել :

Կոչը հնչեց նաեւ մեր հայրենիքին մէջ: Եւ տեղի ունեցան « քննադատական » բեմադրութիւններ, որոնց մէկ մասին ամփոփումը հրատարակուեցաւ « Ցառաջ »ի վերջին թիւերուն մէջ :

Տեսաք թէ « քննադատները » ինչպէս կը պըրպտէին եւ կը քրքրէին հին ու նոր հրատարակութիւններ, վիպական, վիպական եւ պատմական գործեր, «բուրժուա - նացիոնալիստական » ախտեր գտնելու համար :

Բոլոր վիճաբանութիւնները (դիսկուսիա) կը յանգէին միեւնոյն եզրակացութեան ,— «ինքնաքննադատութեան » մղել հեղինակներն ու հրատարակիչները : Ուրիշ խօսքով՝ մեղայի բերել :

Որ եւ է լուսաբանութիւն եւ մանակի գղջում չէր կրնար փրկել ենթական: Կեդր. Կոմիտէն կը պահանջէր «մեղքերու» ամբողջական խոստովանութիւն :

Մանաւանդ որ, անցուդարձը օրը օրին կը տեղեկագրուէր ոչ միայն Երեւանի ռուսերէն օրաթերթին մէջ, այլ եւ մինչեւ Թիֆլիս եւ Մոսկուա :

Մայրաքաղաքին կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», եւ «Գրական Թերթ»ը սկիզբէն ի վեր իրենց աչքն ու ականջը ունին Հայաստանի մէջ: Մասնաւոր թղթակիցներ, որոնք տեղեկութիւնները սոսափիւնն անգամ կ'արձանագրեն :

Աւելորդ է խօսիլ հետեւանքներու մասին որոնք միեւնոյն միօրինակութեամբ իրարու կը յաջորդեն բոլոր երկրամասերուն եւ ժողովուրդներուն մէջ :

Մնաց որ, անհնար է ստոյգ տեղեկութիւններ ստանալ օրը օրին: Ժամանակն է որ պիտի պարզէ շատ մը ողբերգութիւններ :

Երբ « ինքնաքննադատութիւնը » կը ծաւալի եւ կը սաստկանայ, բնականօրէն դիրքեր, աթոռներ են որ կը խախտին, ամէնէն բախտաւոր պարագային :

Վերջերս պատահաբար իմացանք թէ Հայաստանի վարչապետը, Ս. Կարապետեան, արձակուած է իր բոլոր պաշտօններէն, անցեալ տարի Նոյեմբերին: Իրեն յաջորդած է ոմն Ա. Քոչինեան:

Այս բոլորը տեղի կ'ունենային երբ Սթալին ողջ էր եւ բանաստեղծները արտակարգ թուիչքներ կը փորձէին, անոր փառքը երգելու համար:

Սթալին անհետացաւ կաթուածահար : Եւ, 24 ժամուան մէջ, իշխանութեան տիրացան իր հաւատարիմ աշակերտները, — Մալենքով, Բերիա, Մոլոթով: Մէկը միւսէն թթու ադանդաւորներ :

Երեքն ալ իրենց դամբանականներուն մէջ մասնաւորապէս կը յիշեցնեն հերթական ադդանշանը .— Արթո'ւն կաց:

Եթէ ուրիշ փաստեր պակսէին, այս մէկ մարտակոչը բաւական էր, գաղափար մը կազմելու համար նորեկներու քաղաքականութեան մասին :

Ամբողջ ուղեգիծ մը կը ներկայացնէ Ժ Թ. համագումարէն արձակուած այս վճիռը — « Արթուն կաց » :

(Երեւանի մէջ vigilanceը կը թարգմանեն « զգաստութիւն », ինչ որ նոյն իմաստը չունի : Բուն բառն է «արթնութիւն»: Ուրիշ խօսքով՝ արթուն կացէք — alerte!):

Ուրեմն, կուսակցութեան եւ պետութեան բոլոր ուժերը պիտի լարուին, այդ ուղղութեամբ, որպէսզի ոչ ոք համարձակի գլուխ վերցնել :

Ուրիշ պարագաներու մէջ սովորական երեւոյթ մը պիտի համարուէր արթնութեան կոչը, որ եւ է երկրի մէջ :

Բոլորովին տարբեր է կացութիւնը՝ խորհրդային ճակատին վրայ :

Մաղթենք որ արթնութեան կոչերը ահաւոր չվերածուին, ի վնաս անճար ժողովուրդներու :

Շ.

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄԱՄՈՒԼԸ ԿԸ ՓԱՌԱԲԱՆԷ ԵՐԿՈՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԱՐԱՒՈՐ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրքիոյ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին այցելութեան առթիւ, տեղական մամուլը անգամ մը եւս կը փառաբանէ երկու երկիրներուն գալաւոր բարեկամութիւնը :

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, Le Monde իր երէկուան խմբագրականը նուիրած էր այս այցելութեան: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.

— Ֆրանսա Թուրքիոյ եւրոպական ամէնէն հին ուղեկիցն է: ԺԶ. դարէն ի վեր Սուլթան Սիւլէյմանի եւ Ֆրանսուա Ա.ի միջեւ կնքուած մեծ զինակցութիւնը միացուց երկու երկիրները: Եւ «Հիւանդ Մարդուն» տագնապին հետեւանքով էր որ Օսմ. կայսրութիւնը օր մը անցաւ մեր հակառակորդներուն կողմը :

Օսմ. կայսրութիւնը չկայ այլեւս: Իր մոխիրներէն ծնաւ արդիական եւ ժողովրդավար պետութիւն մը: Բայց զինակցութիւնը մնաց անվթար : Պատերազմի նախօրեակին, 1939 յունիս 24ին, այդ զինակցութիւնը զօրացաւ փոխադարձ աջակցութեան համաձայնութեամբ մը : Չորս ամիս վերջ, 1939 Հոկտ. 19ին, անգլեւֆրանքեւթուրք դաշնագիր մը աւելի սեւական ձեւով մը կը կնքէր Թուրքիոյ եւ արեւմտեան ժողովրդապետութեանց բարեկամութիւնը :

Այնուհետեւ, հակառակ Ֆրանսայի յարափոփոխ անցուդարձին, Թուրքիոյ վարչապետը 1940 Ցունիս 26ին կը յայտարարէր թէ իր երկիրը«թոյլ պիտի չտայ որ Ֆրանսայէն ուրիշ պետութիւն մը» հաստատուի Սուրիոյ մէջ : Այս վերադոյն յայտարարութենէն ետք, ի նպաստ առժամապէս զգետնուած զինակցին, Թուրքիան հինգ տարի ամփոփուեցաւ ինքն իր մէջ, բանակցելով մէկուն եւ միւսին հետ, մինչեւ այն օրը ուր պիտի կրնար պատերազմ յայտարարել Գերմանիոյ դէմ եւ այսպէս պաշտօնապէս վերահաստատել իր զինակիցներուն ճակատը :

1949 Մայիսին Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ հանդիսաւոր յայտարարութիւն մը կը հաստատէր թէ միշտ վաւերական կը մնայ 1939ի դաշնագիրը որ կնքուած էր տասնեւհինգ տարուան համար : Այս դաշնագրին տրամադրութեամբ, երեք պետութիւնները «օգնութիւն եւ աջակցութիւն կը խոստանան իրարու, այն պարագային երբ, նախայարձակման մը հետեւանքով, կռիւի բռնուած ըլլան Միջերկրականի մէջ , օտար պետութեանց հետ »: Այդ առթիւ մասնաւոր յօդուած մը կ'ըսէր թէ Թուրքիա պիտի չմասնակցի որեւէ գործողութեան որ կրնայ Խ. Միութեան դէմ հանել զէնքը:

Արդ, Բ. աշխարհամարտին վախճանէն ի վեր, Անգարայի ամբողջ քաղաքականութեան վրայ կը տիրապետէ Խ. Միութեան պատճառած վախը : 1945ին Մոսկուա չեղեալ կը հռչակէր ռուսեւթուրք բարեկամութեան դաշնագիրը, աւելի լայն մասնակցութիւն մը կը պահանջէր Նեղուցներու հսկողութեան մէջ, մամուլի միջոցաւ կը պահանջէր վերադարձնել Կարսի եւ Արտահանի նահանգները : Թուրքիան կը մերժէր այդ պահանջները առանց վարանելու: Միեւնոյն ատեն կը մտնէր այն ճակատին մէջ որ գործօն դիմադրութիւն մը սարքած էր Խ. Միութեան դէմ :

Եթէ պաղ պատերազմը Իրանի մէջ ծնաւ, Թուրքիոյ մէջ էր որ առաջին անգամ տրուեցաւ ամերիկեան պատասխանը: Վեց տարի առաջ, գրեթէ օրը օրին, 1947 Մարտ 12ին, Նախագահ Թրումըն կը ծանուցանէր թէ Մ. Նահանգները պիտի ապահովեն Յունաստանի եւ Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը : « Թրումընի վարդապետութիւնն էր որ պիտի դառնար Արեւմուտքի պաշտպանութեան խարիսխը, արմատապէս ձեւափոխելով Թուրքիոյ ազգային կեանքը :

Արդարեւ, այդ օրէն ի վեր պաշտպանութեան հոգը կը տիրապետէ միւս բոլորին վրայ՝ Անգարայի մէջ: Հսկայական ճիգի մը շնորհիւ, Մ.Նահանգներուն օգնութեամբ, Թուրքիան կը վերածուի արեւմտեան ընդարձակ զինարանի մը : Տիարպաքըրէն Ատանա, B—36երու համար օդանաւային կայաններու շղթայ մը կազմուած է, որուն ամէնէն յառաջացեալ մասը մօտ 1900 քիլոմեթր հեռու է Կրեմլինէն: Չորս հարիւր հազարնոց բանակ մը դիրք բռնած է Սեւ Ծովու դիմաց: Քանի մը տարուան մէջ Թուրքիան իրաւամբ արժանացաւ արեւմտեան ճակատի «աջ կող» անունին : Այդ հանգամանքով ալ 1952ին ընդունուեցաւ անդամ Ատլանտեան դաշինքին: 1950էն ի վեր թըրքական կիսաբաժին մը նշանաւոր հանդիսացաւ իր ծանր կորուստներով՝ Քորէայի մէջ :

Թուրքերուն համար այժմ արտաքին քաղաքականութիւնը կ'ամփոփուի մէկ բառի մէջ ; — Վերազինում: Այդ է պատճառը որ Անգարայի կառավարութիւնը մտահոգութեան մատնուեցաւ տեսնելով Ֆրանսայի վերապահումները Գերմանիոյ վերազինման մասին եւ եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացման ձգձգումները :

Աւելի համանման են Անգարայի եւ Փարիզի տեսակէտները Գալքաններու եւ Միջին Արեւելքի գործերուն մէջ: Թուրքիա վերջերս փոխադարձ աջակցութեան դաշնագիր մը կնքեց Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի հետ պաշտպանելու համար իր ձախ կողը (Թրակիա): Միեւնոյն ատեն ան կը ջանայ ապահովել իր թիկունքը արաբական Արեւելքի մէջ, յաջողցնելով արաբական երկիրներու մասնակցութիւնը՝ Մօտաւոր Արեւելքի պաշտպանութեան ճակատին: Այս պարագան կը համապատասխանէ Ֆրանսայի դիրքին եւ հաւանաբար պիտի կազմէ գլխաւոր հիմը Փարիզի բանակցութեանց :

ՍԹԱԼԻՆԻ ԹԱՂՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

ԵՐԵՔ ՆՈՐ ԻՇԽԱՆԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՃԱՌԵՐԸ. — ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ Կ'ՈՒԶԵՆ, ԶՕՐԱՑՆԵԼՈՎ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Երէկ ամփոփեր էինք Սթալինի յուղարկաւորութեան առթիւ խօսուած ճառերը: Քանի մը հատուածներ եւս, իբրեւ լրացուցիչ .—

Վարչապետը, Մալենքով, փառաբանելով Սթալինի կատարած գործը, ըսաւ թէ խորհրդային ժողովուրդը վերջ տուաւ դրամատիրական կարգուսարքին: « Լենին եւ Սթալին հիմնեցին բանուորներու եւ գիւղացիներու առաջին պետութիւնը, մեր խորհրդային պետութիւնը: Մեր նուիրական պարտականութիւնն է անդադար եւ մեր բոլոր ուժերով ամրապնդել մեր ընկերվարական մեծ պետութիւնը , պատուար՝ խաղաղութեան եւ ժողովուրդներու ապահովութեան :

« Մենք ընկեր Սթալինի կը պարտինք պատմութեան ամէնէն բարդ խնդիրներէն մէկուն՝ ազգութեանց հարցին լուծումը : Մեծ տեսաբան ի միջի այլոց ազգութեանց հարցին , ընկեր Սթալին պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով հաշուեյարդարի ենթարկեց ազգային դարաւոր պառակտումները եւ ստեղծեց բազմազգեան ահագին պետութիւն մը: Ընկեր Սթալինի առաջնորդութեամբ մեր կուսակցութիւնը յաջողեցաւ վերջ տալ երբեմնի հարստահարեալ ժողովուրդներու տնտեսական եւ մշակութային յետամնացութեան: Ան միացեալ եւ եղբայրական ընտանիքի մը մէջ համախմբեց Խ. Միութեան բոլոր ազգերը եւ դարբնեց ժողովուրդներու բարեկամութիւնը : Մեր նուիրական պարտականութիւնն է ապահովել Սովետներու երկրին ժողովուրդներու միութեան եւ բարեկամութեան ամրապնդումը, խորհրդային բազմազգի պետութեան ամրապնդումը: Մեր երկրին ժողովուրդները բարեկամներ ըլլալով , մենք պատճառ չունինք վախնալու ներքին եւ արտաքին թշնամիներէն:

Մալենքով յետոյ պանծացնելով խորհրդային զինեալ ուժերուն աճումը, շարունակեց .

— « Մեր նուիրական պարտականութիւնն է առաւելագոյն չափով ամրապնդել խորհրդային զինեալ բանակներուն ուժը, պատրաստ կենալ՝ չանթահարիչ պատասխան մը տալու համար որ եւ է թշնամի յարձակումի »:

Ցետոյ պանծացնելով կուսակցութեան միասնականութիւնը, «զայն պահել ինչպէս մեր աչքերուն բիբը », Մալենքով յայտարարեց թէ իրենց արտաքին քաղաքականութիւնը«պիտի ըլլայ » խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն բոլոր ժողովուրդներու միջեւ, իբրեւ վճռական խոչընդոտ նոր պատերազմի մը դէմ: Այդ քաղաքականութիւնը կը համապատասխանէ բոլոր ժողովուրդներու կենսական շահերուն: Խ. Միութիւնը միշտ եղած է կուսակից խաղաղութեան, որովհետեւ իր շահերը անբաժանելի են խաղաղութեան դատէն, բովանդակ աշխարհի մէջ: Մենք հաւատարիմ ծառայողներն ենք ժողովուրդին, որ խաղաղութիւն կ'ուզէ եւ կ' ատէ պատերազմը »:

Բանախօսը երկարօրէն ծանրացաւ խաղաղութեան դատին վրայ եւ եզրակացնելով յայտարարեց. — « Աշխարհի վրայ չկայ ուժ մը որ կարենայ խափանել խորհրդային ժողովուրդին յառաջխաղացութիւնը դէպի համայնավարութիւն » :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՐԱԶԻԼԻԱՅԷՆ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՅՈՅՑ ՄԸ

ՍԱՆ ՓԱՒԼՕ. Ցօղուածաշարքս լրացնելէ առաջ, քանի մը տեղեկութիւններ օրուան կեանքէն :

Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր հովիւը, Սեբովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, այս տեղէն մեկնեցաւ մեծ գոհունակութեամբ : Միայն այս քաղաքին մէջ կատարած հանգանակութեան գումարը հասաւ 600 քօ-թի որ հաւասար է 7 միլիոն Փրանսական Փրանքի: Իր վերջին հրաժեշտի խօսքով թելադրեց «չմոռնալ իրենց հայրենիքը եւ ամուր կառչիլ մեր ազգային սրբութիւններուն եւ աւանդութեանց »:

Ցարդ իւրաքանչիւր նահանգի կառավարիչը ինք կը նշանակէր քաղաքապետը: Սահմանադրութեան բարեփոխումով, այս տարի ժողովրդային ընտրութիւններ տեղի կ'ունենան :

Իր վայելած ժողովրդականութեամբ մեր քաղաքի միակ թեկնածուն էր Prof. Francis Co Antonio Cordoso անվիճելի ղեկավարը P. S. P. (Յառաջդիմական ընկերվարական) կուսակցութեան : Ընտրական ժողովի առաջին պատիւը ընծայուած էր հայ գաղութիս նախաձեռնութեամբ «Արմենիա Երիտասարդաց» Միութեան եւ ղեկավարութեամբ համադաշնակցային հայ երեսփոխան Dr. Ubirajara Քէօթէնէճեանի եւ քաղաքային խորհուրդի անդամ Աւետիս Քէշման Ալըլադեանի :

Հայ կեդրոնի հսկայական սրահը նեղ կուգար ներկայ հայ հասարակութեան : Համախմբումը դարձաւ հայ - պրազիլիական բարեկամութեան ցոյց մը: Կը նախագահէր նահանգի ընդհ. կառավարիչը : Սրահի մօտակայ բոլոր փողոցները ոստիկանական շղթայի տակ առնուած էին: Զինուորական նուագախումբը զանազան կտորներ կը հնչեցնէր եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, «Արմենիա» երգչախումբին հետ: Ջերմագին ծափահարուեցաւ պրազիլիական քայլերգը :

Բեմը զարդարուած էր ծաղիկներով, կանանչազարդ կամարներով եւ պրազիլիական դրօշով: Բեմին վրայ պատուոյ տեղը գրաւած էին, աստիճանի կարգով, ընդհ. կառավարիչը, քաղաքապետական թեկնածուն կրթական նախարարութեան թեկնածուն քաղաքապետական խորհուրդի անդամ Ալըլադեան, Ազգ. Կեդր. վարչութեան ատենապետ Անդրէաս Ճափէրեան եւ P. S. P.ի վարչութեան կազմը: Երկրորդ շարքին վրայ՝ «Արմենիա Երիտ.» Միութեան անդամ վեց երիտասարդներ, իբրեւ օրուան բանախօսներ: Երգչախումբը կը վարէր ընկեր Վահագն Մինասեան:

Ընդհ. կառավարիչը բանալով հաւաքոյթը, խօսքը տուաւ երիտասարդութեան: Բոլորն ալ յարգանքի խօսքեր ուղղեցին ներկայ պետական դէմքերուն եւ գլխաւոր հիւրերուն, ինչպէս եւ Հայ ժողովուրդի հաւատարմութիւնը յայտնեցին : Ծափահարուեցան երիտասարդ բանախօսները եւ մասնաւորապէս ընկեր Յակոբ Դաւիթեանի, Աւետիս Զալըգեանի խօսքերը: Մեր ընկերներէն Աստանացի Պետրոս Ջէրքէզեանի տղան Արմենակ արժանացաւ մեծ գուրգուրանքի կառավարիչին եւ միւս հիւրերուն կողմէ իր այնքան համարձակ եւ խանդավառ խօսքերուն համար: Երիտասարդը իր ճառը վերջացուց խօսքը ուղղելով թեկնածուին. — «Սան Փաւլոյի հայ երիտասարդ սերունդը օժանդակութեամբ եւ համամտութեամբը իր վարիչներուն սարքած է այս չքեղ երեկոյթը իբրեւ գնահատանքը իր ընտրեալին՝ Prof. Francisco Antonioի»: Եւ անոր յանձնեց Ա. Ե. Ե. Մ. եռագոյն զինանշանը, աւելցնելով.— «Մենք միշտ պատրաստ ենք եւ կը խոստանանք մեր եւ մեր ժողովուրդին անունով թէ պիտի մնանք միշտ պատնէշին վրայ ձեր կողքին, նոյն իտէալներով տոգորուած, ձեռք բերելու վերջնական յաղթանակը » :

Երեսփոխան Քէօթէնէճեան եւ Քաղաք. Խորհուրդի անդամ Ալըլադեան շեշտելով թեկնածուին բազմակողմանի բարեմասնութիւնները խոստացան իրենց կարգին չխնայել ոեւէ նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւն ընտրելու համար քաղաքապետ մը որ «հայ ժողովուրդը իրենը կը նըկատէ»: Այս առթիւ թեկնածուն մկրտեց (ծիծաղ եւ ծափեր):

Նոյն իմաստ ճառեր խօսեցան նաեւ օտար հիւրերը: Իսկ ընդհ. կառավարիչը լայնօրէն ներկայացնելէ վերջ թեկնածուն յայտարարեց .— «Մեր ժողովուրդին շահը կը պահանջէ որ նահանգի մը երկու բարձրագոյն իշխանութիւնները գործեն ձեռք ձեռքի եւ համերաշխաբար: Ես եւ ձեր թեկնածուն կրնանք իրար հասկնալ եւ լրացնել: Դուք ձեր թեկնածուին անունին վրայ աւելցուցիք ian մասնիկը, ես իր տեղը ըլլամ շատ սիրով պիտի ընդունիմ ի տես այն խանդավառ վերաբերումին զոր ցոյց տուիք այս երեկոյ »:

Վերջին ճառախօսը եղաւ թեկնածուն ինքը : Լսեցինք եւ հասկցանք թէ որոշ չափով ծանօթ է մեր ժողովուրդին եւ անոր պատմութեան: Իր ուսումը ստացած է Փարիզ: Փոխադարձաբար շնորհակալութեան եւ յարգանքի խօսքեր ուղղելով «մարտիրոս եւ միանդամայն հերոս» հայ ժողովուրդին, «ժողովուրդ մը որ մեծ է եւ բարձր ինչպէս իր Արարատը», ունի «ձեռներէցութեան ոգի եւ բարձր մշակոյթ» եղած է «առաջին քրիստոնեայ ժողովուրդը եւ ջահակիրը Արեւելքի՛, պատիւ է ինձ համար ընդունիլ ianմասնիկը եւ կոչուիլ Cordosian: Անմոռանալի պիտի մնայ այս երեկոն իմ յիշողութեանս մէջ եւ գուրգուրանքով պիտի պահեմ այն զինանշանը որ յանձնուեցաւ ինծի այս գիշեր »: (Երկարատեւ ծափեր):

Երգչախումբի ղեկավարը ընդհ. կառավարիչին հաւանութեամբ երգել տուաւ հայկ. քանի մը ազգային եւ գեղջկական երգեր որոնք հիացումով եւ յոտընկայս ծափահարուեցան բարձրաստիճան հիւրերուն կողմէ: Անոնք այնչափ սիրեցին հայ երգը որ ընդհ. կառավարիչը անմիջապէս իսկ ստորագրեց մասնաւոր հրաւիրագիրը եւ տըւաւ ղեկավարին՝ մասնակցելու յառաջիկայ տարուան այս քաղաքի հիմնադրութեան 400րդ տարեդարձի տօնակատարութեան : Հիւրերը մեկնեցան նոյն հանդիսաւորութեամբ :

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Ներգաղթի նոր օրէնքը

(Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ)

Մք Քարըն օրէնքը որ կը գործադրուի 1952 Դեկտ. 24էն ի վեր, առաջին փորձն է ամերիկեան պատմութեան մէջ դասաւորելու եւ կազմակերպուած ձեւով ներկայացնելու համար Ամերիկա գաղթելու եւ հպատակութիւն ստանալու պայմանները :

Հին տրամադրութիւնները պահուած են, սակայն կան բազմաթիւ փոփոխութիւններ, յապաւումներ ու յաւելումներ :

Առաջին հարցումն է — Ո՞վ կրնայ գաղթել Ամերիկա: Օրէնքը կ'ըսէ .—

1.— Այս հարցին մէջ ցեղային խտրութիւն չի կրնար. ըլլալ :

2.— Խտրութիւն չի կրնար ըլլալ կիներու եւ այրերու միջեւ :

3.— Պէտք է նախընտրել անոնք՝ որոնք ունին բարձրագոյն կրթութիւն, մասնագիտութիւն կամ բացառիկ կարողութիւններ :

4.— Պէտք է նախընտրել անոնք որոնք եղբայր, քոյր կամ ծնողք քաղաքացիներ ունին Ամերիկայի մէջ :

5.— Գաղթավայրերու պարագային, ինչպէս Բրիտանիայի, Ճամայքա եւ Արեւմտեան Հնդկական կղզիներու գաղթավայրերը, անոնք մայր երկրին արտօնուած (քոթա)ի միայն 100 հոգիի իրաւունքը պիտի ունենան :

6.— Օտար մը, որ աշխատանքի պայմանագիր ունի Ամերիկա, պիտի կրնայ գաղթել հոն, բացի այն պարագայէն, որ Աշխատանքի նախարարը որոշէ, թէ այդ աշխատանքին համար բաւական մարդ կա՞յ Ամերիկա, կամ որոշէ՝ թէ այդ աշխատաւորին գալուստը կը վտանգուի՞ն ռոճիկի կամ աշխատանքի պայմանները Միացեալ Նահանգներու մէջ :

Նոր օրէնքով, ինչպէս հին օրէնքով, եկողը նախ պէտք է դիմում կատարէ վիզայի համար : Եթէ առողջ մէկն է, եւ ոստիկանական թղթածրար չունի իր մասին, ըլլայ ոճիրի կամ քաղաքական վնասակար գործունէութեան, կը ստանայ «վիզան» :

Եթէ դիմողը այնպիսի հիւանդութիւն մը ունի՝ որ չի կրնար աշխատիլ, պէտք է հաստատէ առանց աշխատանքի կրնայ ապրուստի մնայուն եկամուտ մը ունենալ :

Դիմողը պիտի սպասէ մինչեւ որ ճշդուի թէ կարելի՞ է իրեն վիզա տալ առանց տարեչափի վըրայ զինքը արձանագրելու, թէ պէտք է որ քոթայով գայ :

1921ին Քոնկրէսը Ամերիկայի պատմութեան մէջ առաջին անգամն ըլլալով, սահմանափակեց թիւը անոնց, որոնք կը գաղթեն Ամերիկա: Այդ օրէն ասդին՝ «քոթա»ներ հաստատուած են: Սակայն կան մարդիկ որոնք առանց տարեչափի կրնան գալ: Անոնք հետեւեալներն են .

1) Զաւակները եւ ամուսինները ամերիկացի քաղաքացիներու: Հին օրէնքով այր ամուսինները ամերիկեան քաղաքացիներու տարեչափի պէտք չունէին, միայն պէտք է ամուսնացած ըլլային 1948էն առաջ: Այժմ այդ տրամադրութիւնը վերցուած է :

2) Կրօնաւորները եւ անոնց զաւակներն ու ամուսինները, որոնց ծառայութիւններուն պէտք ունին կրօնական համայնքները Միացեալ Նահանգներու մէջ : Նախկին իրաւունքով ուսուցիչները այս նոյն իրաւունքը ունէին: Նոր օրէնքը ջնջած է այդ իրաւունքը :

3) Անոնք՝ որ ծնած են հետեւեալ վայրերու մէջ, ինչպէս նաեւ այդ անձերու ամուսիններն ու զաւակները են: Վայրերն են : Քանատա, Մեքսիքա, Քուպա, Հայիթի, Տոմինիկեան հանրապետութիւն, Փանամայի շրջանը եւ անկախ Հանրապետութիւնները՝ Կեդր. եւ Հարաւ. Ամերիկայի :

4) Այն օտարականները, որոնք օրինաւոր կերպով մնայուն բնակութեան իրաւունք էին ապահոված Միացեալ Նահանգներու մէջ եւ որոնք ժամանակաւոր կերպով արտասահման էին անցած :

Նոր օրէնքով տարեչափի պէտք չունին նաեւ հետեւեալները.— Մ. Նահանգներու կառավարութեան պաշտօնեաները կամ հանգստեան կոչուած նախկին պաշտօնեաները, ինչպէս նաեւ անոնց ամուսիններն ու զաւակները, եթէ այդ ուղղութեամբ թելադրութիւն կայ այդ պաշտօնեաներուն գերադաս մարմիններուն կողմէ :

Բոլոր այլ գաղթողներու համար տարեչափի թիւ մը անհրաժեշտ է, այս երկիրը կարենալ գալու համար: Շատ մը պարագաներուն մէջ այս պիտի նշանակէ՝ որ գալ ուզողը երկար ժամանակ պարտաւոր է սպասել, քանի որ «քոթա»ներ կան, որոնք աւելի քան բեռնաւորուած են :

Ճշդելու համար, թէ ո՞ր տարեչափին մէջ պէտք է արձանագրուիլ միայն մէկ ձեւ կայ: Տարեչափը կը ճշդուի ծննդավայրով, ոչ թէ ազգութեամբ կամ հպատակութեամբ :

Այս օրէնքին մէջ կան երկու բացառութիւններ .—

1) Այն օտարականները, որոնց ծնողներուն կէսը ասիական է, կ'արձանագրուին ասիական տարեչափի մէջ, ուր որ ալ ծնած ըլլան ենթակաները :

2) Ամուսինը կամ զաւակը Ամերիկա գաղթողի մը կրնայ արձանագրուիլ ամուսնոյն կամ ծընողքին վրայ, եթէ այդ է միակ ձեւը ընտանիքը չբաժնելու իրարմէ :

Հին օրէնքով կային քանի մը նախընտրութիւններ : Անոնց թիւը այժմ բարձրացած է :

Իւրաքանչիւր տարեչափի 50 առ հարիւրը վերապահուած է՝ բարձրագոյն կրթութիւն, մասնագիտութիւն, բացառիկ կարողութիւն ունեցող անձերու, կամ այնպիսիներու, որոնց մասին պետ. դատախազը վճիռ ունի՝ թէ անոնց ծառայութիւնները անհրաժեշտ են Միացեալ Նահանգներու համար :

30 առ հարիւրը վերապահուած է ամերիկացի քաղաքացիներու ծնողներուն համար, որոնք 21 տարեկանէն վեր են :

20 առ հարիւրը վերապահուած է ամուսիններուն կամ ծնողներուն համար անոնց, որոնք մնայուն բնակութեան իրաւունք ունին Միացեալ Նահանգներուն մէջ :

Եթէ այս չափերէն որեւէ մէկէն թիւ մը աւելնայ, կը գործածուի միւսներուն համար: Եթէ ատկէ ալ որոշ թիւ մը աւելնայ, կը գործածուի այն անձերուն համար, որոնք եղբայր, քոյր կամ զաւակ ունին Միացեալ Նահանգներուն մէջ եւ որոնք 21 տարեկանէն վեր են : Եթէ ասկէ ետք ալ որոշ թիւ աւելնայ, կը գործածուի այն անձերուն համար, որոնք վերոյիշեալ նախընտրուած բաժիններուն չեն պատկանիր :

Ք. Ք.

ՀԱՅ ՏԱՍՆԱՊԵՏԻ ՄԸ ՎԵՐԱԹԱՂՈՒՄԸ

Սարսէլի քաղաքապետ Պ. Միլէր, իր երկու օգնականները՝ Պ. Պ. Կրասինի եւ Գուլթիէօ, նախկին եւ նոր ռազմիկներու նախագահը՝ Պ. Թրիպլին ընկերակցութեամբ խումբ մը անդամներու խոր յուզումով վերաթաղումը կատարեցին շատ պարկեշտ ու հաւատարիմ հայ զինուորի մը, Հայկ Փոլ Դաւիթեանի, որ սպաննուած էր 13 Մայիս 1940ին Պելժիոյ Anhee sur Meuseի վրայ մըղուած ճակատամարտին մէջ, քաջաբար մարտնչելով :

Նախկին եւ Նոր Ռազմիկներու Նախարարութիւնը Փետր. 13ին մասնաւոր կառքով փոխադրել կուտայ մեր սիրելի Հայկօին աճիւնը, ծածկուած, փրանս. մեծ դրօշով մը: Ուղղակի քաղաքապետարան բերելով, զետեղեցին հայրենիքին համար մեռածներուն յուշարձանին առջեւ, նախապէս պատրաստուած մահարձանին վրայ :

Դագաղը ծածկուեցաւ քաղաքապետութեան, Ռազմիկներու Միութեան, վշտակիր մօրը եւ հայ համայնքին ծաղկեպսակներով: Եսայի քհնյ. Ալթունեան կատարեց կրօնական արարողութիւնը, ի ներկայութեան մեծ բազմութեան մը: Յետոյ քաղաքապետ Պ. Միլէր կարդաց գրաւոր ճառ մը, դրուատելով տարաբախտ Հայկին կեանքը՝ դըպրոցական շրջանէն մինչեւ զինուորութիւն: «Դաւիթեան Հայկ մեր դպրոցին մէջ իր պարկեշտութեամբ եւ ուշիմութեամբ սիրուած էր բոլոր ուսուցիչներէն եւ տնօրէնէն, որոնց տուած բարենպաստ նիշերը կ'ապացուցանեն թէ եղած է լաւագոյն եւ առաջնակարգ աշակերտներէն մին ու

տուցած փայլուն վկայական : Նոյնպէս մեր ձեռքը հասած զինուորական բարենիշներ կը հաստատեն թէ, Դաւիթեան Հայկ եղած է նաեւ շատ պարկեշտ եւ հաւատարիմ զինուոր եւ իր օրինակելի ընթացքով եւ ճարտարութեամբ ուշադրութիւնը գրգռած էմեծաւորներուն,որոնք տասնապետութեան բարձրացուցած ենղինքը:Պատերազմի ընթացքին տասնապետ Դաւիթեան իր տասնեակը կ'առաջնորդէ պելժիական հող եւ կը մեռնի հայրենիքին համար : Այսօր, այդ չարաղէտ թուականէն 13 տարի վերջ մեզի կը վիճակուի անոր նուիրական աճիւնը վերաթաղելու ծանր պարտականութիւնը » : Ապա խօսքը ուղղելով անմխիթար մօրը՝ Տիկին Արշակուհի Դաւիթեանի, իր եւ խորհրդականներու կողմէ խորին ցաւակցութիւններ յայտնեց եւ մխիթարական խօսքերով վերջացուց ճառը :

Իսկ գերեզմանատան մէջ խօսք առաւ Նախկին Ռազմիկներու նախագահը, Պ. Թրիպիւ : Ցուցումով պարզեց տարաբախտ Հայկի անհատական կեանքը, թէ ինչպէս հազիւ 3—4 տարեկան մանուկ, իր այրի մօր հետ կուգայ Ֆրանսա եւ բնակութիւն կը հաստատեն Սարսէլ : Իր ժրաջան աշխատասիրութեամբ շուտով կ'աւարտէ դպրոցը եւ հազիւ գործի ձեռնարկած կը հրաւիրուի զինուորական պարտականութիւն կատարելու : Սիրով կը պատասխանէ հրաւէրին եւ կը տեղաւորուի 39րդ հետեւակազօրքին մէջ ծառայելու : Բարեխղճութեամբ եւ հաւատարմօրէն կը կատարէ իր ծանր պարտականութիւնները մինչեւ որ, թշնամի գնդակը կուգայ ծակել իր ճակատը : Երեք չորս օրուան ճակատագրական կռուին մէջ կը մարտնչի քաջաբար եւ ի վերջոյ արիաբար կ'իյնայ պատուոյ դաշտին վրայ, իր ետին ձգելով անձնուէր զինուորի բարի յիշատակը » :

Հայ համայնքին կողմէ խօսեցաւ Պ. Հայկազ Ցակոբեան, շեշտելով թէ, ինչպէս հայրենազուրկ մեր դժբախտ ազգին սիրելի ու թանկագին զաւակները հասակ կը նետեն, բարձր մշակոյթով օժտուած եւ հիւրընկալ Ֆրանսայի մէջ : Կը կրթուին ազատատենչ ըմբռնումներով,·ի հարկին հաւատարմօրէն կատարելով իրենց վրայ դրուած ծանր պարականութիւններ, մինչեւ իսկ արեան գնով, ինչպէս մեզ բոլորիս սիրելի Հայկօն : Ան իր 23 կանանչ գարունները զոհաբերեց մեծն Ֆրանսայի պաշտպանութեան համար : Իր յիշատակը պիտի մնայ անմոռանալի :

Տիկին Ա. Տաղաւարեան խոր յուզմունքով կարդաց Դաւիթեանի վերջին նամակը, Ֆրանսերէն, ուղղուած իր անմխիթար մօր, որուն համբերութիւն եւ քաջութիւն կը մաղթէր :

Վառվռուն երիտասարդ մըն էր Հայկօն : Երբեմն մեր հանդէսներու փայլը կ'աւելցնէր, իր յուզիչ արտասանութիւններով ու երգերով : Եղած էր նաեւ փայլեչաղեղ ու արի սկաուտ մը Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ եւ առաջնորդ մը գայլիկներու : Կ'ուզէր մայրենի լեզուն դարգացնել ֆրանսերէնին չափ : Մասնաւոր հետաքրքրութիւն ցոյց կուտար նաեւ Հայոց պատմութիւնը սորվելու :

Ռազմիկներու ներկայացուցիչներ պատուի կեցան, ամբողջ արարողութեան ընթացքին, դրօշները պարզած , իսկ յուղարկաւոր բազմութիւնը թաց աչքերով կը հետեւէր թափօրին :

Այս առթիւ, պարտք կը սեպեմ յիշել նաեւ երեք սարսելաբնակ երիտասարդներ որոնք նոյնպէս զոհուեցան : Մեր երկրորդ հայրենիքին համար.— Օննիկ Մէյմարեան ու տանեին փոխադրուեցաւ, Օննիկ Ֆէրմանեան, որ գերութենէն հիւանդ վերադարձաւ ու մեռաւ, իսկ Հմայեակ Հալէպեան անհետացած է : Կ. ԵՐԱՆԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԵՐ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հնդկահայ գաղութին այցելութիւն տուած է վերջերս իրանահայ ծանօթ իրաւաբան Տոքթ. Ռաֆայէլ Աղաբաբեան : Ան Հնդկաստան հրաւիրուած էր ուրիշ ականաւոր իրաւաբաններու հետ, Տոքթ. Նեհրուի կողմէ, կարգ մը դասախօսութիւններ տալու մեծ քաղաքներուն մէջ : Տոքթ. Աղաբաբեան կը գրէ «Ալիք»ի մէջ թէ Տելհիի, Ալլահաբադի, Լոկնոյի եւ Պոմպէյի մէջ, հակառակ տեղական իշխանութեանց լաւ վերաբերմունքին, հայ համայնքը չաճիր : Մինչեւ Ա. աշխարհամարտը Պոմպէյի հայութեան թիւը 5000 կը հաշուէին, իսկ ներկայիս հազիւ քառասուն, որոնց եօթը – ութը այր մարդ : Այս նուազումը վախ կը ներշնչէ որ համայնապատկան կալուածները եւ դրամատան գումարները անցնին պետութեան ձեռքը : Համաձայն վաւերացուած կանոնագրին 41րդ յօդուածին նախորոշուած է որ եթէ համայնքին այր մարդոց թիւը հինգ հոգիէն պակաս ըլլայ, ազգապատկան կալուածները կը փոխանցուին պետութեան : Պոմպէյի հայ համայնքը խորհրդակցութեան հրաւիրած է Տոքթ. Աղաբաբեան, որպէսզի վերաշինեն եկեղեցիները, որոնք փլելու վտանգին մէջ են : Բացի փոքր եկեղեցիէ մը կ'ուզեն կառուցանել բազմայարկ արդիական շէնք մը, որ պիտի ունենայ խանութներ եւ գրասենեակի յարմարութիւններ : Շէնքին վերի յարկերը պիտի յատկացուին դպրոցի : Իրանէն կարելի է տանիլ աշակերտներ եւ պահել գիշերօթիկ սան : Դպրոցին մէջ կրնան պարապիլ գործնական գիտելիքներով : Պոմպէյի եկեղեցին ունի կալուած մը որ կրնայ ծառայել կատարելագործուած հողամշակութեան համար :

Կալկաթայի մէջ եւս հայ համայնքին թիւը նուազած է : Ներկայիս 900 Հայեր կան : Շատերը հարուստ են կամ բարեկեցիկ. սակայն ուսումնականներու թիւը պակաս է : Ունին տղոց եւ աղջիկներու բարեկարգ գիշերօթիկ դպրոցներ, իրենց սեփական շէնքերով եւ ընդարձակ հողերով : Ունին նաեւ եկեղեցի : Հոն եւս կարելի է հաստատել արհեստագիտական դպրոց եւ ընդունիլ իրանահայ հարիւրաւոր աշակերտներ, ըստ Տոքթ. Աղաբաբեանի յայտարարութեան :

Հայ իրաւագէտը Դեկտ. 20էն Յուն. 4 հիւր եղած է հնդկական կառավարութեան եւ զեկուցումներ տուած մեծ քաղաքներուն մէջ :

ՊԵՂԿՐԱՏԻ հայ գաղութը կը բաղկանայ 100 հոգիէ որոնք մեծ մասով հոն հաստատուած են 1920էն ետք : Հին գաղութ մը գոյութիւն ունեցած է, եւ եկեղեցի մը Նովի - Սադի մէջ, որ ժողովրդական հանգանակութեամբ շինուած է 1746ին, 1849ին այս եկեղեցին այրած եւ աւերակ մնացած է մինչեւ 1872 եւ վերստին վերաշինուած, սակայն անգործութեան դատապարտուած մինչեւ 1891 ներքին կահաւորումի պակասէն, եւ լասին եկեղեցին ստանձնած է Հայ. Եկեղեցւոյ հոգը : Այրած եկեղեցւոյ արձանագրութիւններուն համաձայն հայ համայնք մը գոյութիւն ունեցած է որու հոգեւոր առաջնորդը միշտ եղած է վենետիկեան միաբանութենէն անդամ մը , որ վարած է նաեւ Դանուբի ափերուն վրայ հաստատուած կաթողիկէ Հայերուն հոգեւոր գործերը : Ժամանակի ընթացքին մօտ հարիւր տարի առաջ, Նովի Սադի առաքելութիւնը Վենետիկի Մխիթարեանէն անցած է Վիէնական Մխիթարեաններու , փոխադարձ համաձայնութեամբ : Այս գաղութը ամէնէն բարգաւաճ շրջանին ալ 1798ին, 102 հոգիէ աւելի եղած չէ : 1849ին թիւը յանկարծ պակսած է, իսկ մնացեալ մասը ձուլուած է : Այսօր հազիւ քանի մը հոգի գիտակից է թէ ինք Հայ է : 1949ին վար առնուած է Հայկ. Եկեղեցւոյ միայարկ քահանայատունը, որովհետեւ փողոցը պողոտային պիտի վերածուէր : Բնակչութիւններէ վերջ իբրեւ հաւուցում ,Հայերուն տրուեցաւ երկանայարկ հին տուն մը : Եկեղեցին նորոգուեցաւ սակայն վերջին պատերազմին նորէն վնասներ կրեց : 1951ին եկեղեցւոյ շէնքը պետական յիշատակարան հռչակուեցաւ կառավարութեան կողմէ : Աւանդատան ետեւը կը գտնուի հայկ. գերեզմանատան տեղը որ այժմ մարզավայրին է, մահարձան մը որուն չորս կրանիդեայ որբատաշ երեսներուն վրայ գերմաներէն քանդակուած են ծնընդեան եւ մահուան թուականները ազնուատոհմ Տօմանովիչ Ֆրանցիական Եօզէֆայի, Գլարայի» Մելիկ Զէնաշիի, Սիմէոն Մելիկ Կետունի Զէնաշիի, եւ իւրաքանչիւրին վրայ քանդակուած է «անբաժանելի » :

ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ Հ. Ս. Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

Մարտ 22ին, կիրակի օր, Ս. Մուրատեան վարժարանի թատերասրահին մէջ պիտի տօնուի Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեանի յոբելեանը, (քահանայական ձեռնադրութեան եւ ուսուցչութեան յիսնամեայ, իսկ տեսչութեան 25ամեայ) :

Անցեալ տարի Ս. Ղազարի վանքին մէջ շքեղօրէն կատարուեցան իր քահանայութեան յոբելեանի առթիւ կրօնական ու ակադեմական հանդէսներ : Այժմ իր աշակերտներն ու բարեկամներն են որ ձեռնարկած են կատարելու իր երեք յոբելեանները, արտայայտելու համար իրենց երախտագիտական ու համակրանքի զգացումները՝ գրական նուագահանդէսով մը :

Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան հանրածանօթ դէմք մըն է ազգ. շրջանակներուն մէջ : Ծնած է 1879ին Մուշ : 1895ին կ'ընդգրկէ վանական կեանքը Ս. Ղազարի մէջ : 1902ին կը ձեռնադրուի քահանայ : Միաբանութիւնը գնահատելով իր պատմական ձիրքերը, նախ կը ղրկէ Լուվէնի համալսարանը կատարելագործելու իր ուսումը , եւ ապա Կ. Պոլիս հայաշատ եւ եռուզեռի մայրաքաղաքը, ուր երեսփոխան կ'ընտրուի հայ կաթողիկէ ազգ. ժողովի եւ այնուհետեւ կը սկսի իր ուսումնական եւ հանրային գործունէութիւնը :

Հ. Սահակ վրդ.ի հանրային գործունէութեան վերջին շրջանը եղաւ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի քսանըհինգամեայ տեսչական շրջանը, զոր վարած է անխոնջ ու մեծ փորձառութեամբ :

Վարդապետը հեղինակն է շարք մը պատմական գրքերու : Մինչեւ այսօր հրատարակած է ան պատմութիւն Հայոց, ընդարձակ եւ համառօտ , պատմութիւն արեւելեան ազգերու, պատմութիւն Հռոմի, իսկ անտիպ կը մնայ, Քննական Պատմութիւն 1830էն առդին : Ունի նաեւ թատերական հրատարակութիւններ «Աւարայրի Դիւցազները » , «Արշակ Բ.» (անտիպ) ու զանազան թարգմանութիւններ :

Անշուշտ հասարակութիւնը պիտի փութայ իր մեծարանքը յայտնել այս յոբելեանին առթիւ :

Դ. Խ.

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Կարելի է մխիթարել երիտասարդները, կիները, ծերունիները ու պառաւները. կարելի է գերեզմանի սեմին գտնուող անբախտներու յոյսի եւ երանութեան ճաճանչ մը փայլեցնել. բայց ի՞նչ կրնանք ընել այս տղեկներուն յամառող եւ տարամերժ վիշտին համար :

Սրտերնիս ճնշուած, հոգինիս լեցուն, դառնութիւնով կը դեգերինք մէկ սնարէն միւսը ու ամէն անգամուն որ արձանագրութեան կը տեղեկանանք.

— Հայր՝ սպաննուած, մայր՝ սպաննուած կամ կոյր, կամ խեղանդամուած... աղէտին օրերուն քստմնելի եւ շառագոյն պատկերը երեւոյթի մը պէս կ'անցնի աբագութեամբ մը աչքերուն առաջքէն :

Երկարատեւ հեծեծանքներ, խղդուած հառաչանքներ մեր ուշադրութիւնը կը դարձնեն անդին պզտիկ անկողնի մը վրայ, ու ամէնքս ալ կը դիմենք դէպի հոն : Դժուար է երեւակայել մարդկային կարողութեան սահմանին մէջ այն ահռելի տեսարանը որ կը պարզուի մեր դէմ. մօտաւորապէս ինը տարեկան, ամբողջ մարմինը գրեթէ քայքայուած մանչ մըն է որ վերմակին ներքեւէն, իր աներեւակայելի բարակութեամբ վիզը կը ձգտի, կը պրկուի, մղելով գլուխը, իր մազէ զուրկ եւ ոսկորի դեղնութիւն ստացած գանկը դէպի վեր, դէպի մահճակալին երկաթները :

Ցաւի ցնցումներ ինքը կը գալարեն ամէն ուղղութեամբ, եւ գանկոսկրը համաչափ ազմուկով մը կը զարնուի անկողնին երկաթին՝ չարագուշակ տպաւորութիւն մը յառաջ բերելով... Երբ վերմակը կը վերցնենք, նոյնիսկ անկարող կը դառնանք արտասուելու. արցունքը կը չորնայ մեր կոպերուն վրայ. դաժան եւ մթին երեւոյթներ բուտացած ենք ամէնքս ... Տախտակի կտորներու մէջ անդամները բռնուած եւ վիրակապներով սեղմուած հէք տղեկին մարմինը, ցաւատանջ ու եղերական մարմինը անշարժացած է անկողնին վրայ : Երկու բարակ ձողիկներ դուրս կը ձգտին վիրակապներէն, երկու անհաւատալի ձողիկներ... ու ատոնք իր սրունքին վարի մասերն են ... եթէ ոտքերը չըլլան, պիտի չըմբռնենք... ու այդ ոտքերուն, այդ կապտացած, այդ գալարուն ոտքերուն ամէն մէկ մատը, ձգտուած, կորացած եւ իր բնական ուղղութենէն շեղած է անդիմադրելի ցաւերու տագնապին մէջ :

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Բերիա իր ճառին մէջ «անպարտելի եւ անկործանելի» հռչակելով խորհրդային պետութիւնը, ազդարարեց թէ «մեր քաջարի եւ հզօր բանակները օժտուած են բոլոր արդիական զէնքերով:

Ամէնէն աւելի յուզուած էր Մոլոթով, որ խօսեցաւ նոյն ուղղութեամբ: «Մենք որեւէ յարձակողական նպատակ չունինք: Մենք չենք ուզեր խառնուիլ ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն: Խաղաղասիրական է մեր արտաքին քաղաքականութիւնը, հիմնուած միջազգային գործակցութեան վրայ: Մենք ստեղծած ենք բազմազգի խորհրդային պետութիւն մը, որ կը գտնէ դէպի ժողովուրդներու բարօրութիւնը »:

╳ Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ իսկապէս եռապետութիւն մըն է որ այսուհետեւ պիտի վարէ գործերը (Մալենքով, Բերիա եւ Մոլոթով): Սթալինի կտակը չէ բացուած տակաւին:

ՊԱՆ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւմտեան շրջանին մէջ 300 Գերմաններ Իշ. օր համայնավար կուսակցութեան կեդրոնը առնելով, դուռները քանդեցին, վար առին դրօշները եւ Սթալինի նկարները, խորտակեցին կարասիները եւ պատուհաններէն դուրս նետեցին: Այս դէպքը տեղի ունեցաւ ճիշդ այն պահուն երբ Սթալինի յուղարկաւորութիւնը կը կատարուէր: (Տեղի Սէյլ): Կերլինի արեւելեան մասին մէջ մեծաթիւ ցոյցեր կատարուեցան ի պատիւ Սթալինի:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԻՒԹՈՒԱԾՔԻ ահաբեկչութեան նախագահը վեց պետութեանց արտաքին նախարարներու յանձնեց Իշ. օր, Սթրազպուրկի մէջ: Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ Կոլոմբոյ Ֆոն Սպաակ, պարզելով ծրագիրը որ կը նախատեսէ եւրոպական խորհրդարան մը, վարելու համար միացեալ բանակը, ածուխի եւ պողպատի ձարտարարուեստը, վեց պետութեանց տնտեսական գործունէութիւնը եւն.: Նախարարական խորհուրդ մը պիտի պաշտպանէ ազգ. շահերը: Պ. Պիտօ եւս լաւատես արտայայտուեցաւ: Պատգամի մը պահուն Պիտօ մէկ ժամ տեսակցեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ, Սաարի հարցին առթիւ:

ՕՍ ԿԱՍՍԱՌԵՆՆԵՐ Կ'ուսումնասիրեն Ատլանտեան համաձայնագրին պաշտպանութեան ծրագիրները, նախագահութեամբ զօր. Պրէտլիի:

ՀԻՒՍԻՍ ՄԵՋ ԱԼ ընդհարումներ պատահեցան կարմիրներու եւ նոր Փաշականներու միջեւ, Սթալինի յուղարկաւորութեան օրը: Ֆաշականները պատռեցին Սթալինի նկարները եւ խորտակեցին կարմիրներու թերթին խմբագրատան ապակիները:

«Յառաջ» կը նուիրեն

Ամերիկահայ Պ. Պետրոս Օտեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրեղբօր՝ Պ. Մարտիրոս Ճինտեանի, Մարսէյլ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51 Rue Grignan:

Ընտիր նուագախումբ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Պիւֆէն առատ եւ դիւրամատչելի:

Մուտք 200 ֆրանք:

Այրի Տիկ. Առէլ Զաքիաք, Տիկ. Գրիգորեանց եւ զաւակը՝ Վարուժան, Պ. Պարսիկեան - Աճէմեան, Պ. Արթիւր Գրիգորեանց, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Աճէմեան (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Այճեան (Ֆիլատէլֆիա), Պ. Նշան Տէր Ստեփանեան, Տէր եւ Տիկ. Վահան Միրաշահեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Գալօ Շիրինեան (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկ. Հրանդ Եսայեան (Երեւան), Տիկ. Քէշիշեան եւ զաւակները (Ամերիկա) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԶԱՔԻԱՔ - ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 8ին Լարիպուազիէրի հիւանդանոցը:

Թաղումը տեղի կ'ունենայ հինգշաբթի ժամը 3.30ին: Հաւաքուիլ Լարիպուազիէրի հիւանդանոցը, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի St. Ouenի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Համաձայն հանգուցեալին փափաքին փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ ընել բարենպատակ հաստատութեանց:

Փետրուար 18ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սեբաստիոյ շրջ. վարչութեան եւ շրջանի խումբերուն, Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Շաբաթ 14 Մարտ, ժամը 9ին, Սալ Մազընոյի մէջ: Կը խօսին ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Համազգայինի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Դոկտոր եւ Տիկին Վան Տէն Տէլ տը Քոսթէր, Տէր եւ Տիկ. Ժօզէֆ տը Քոսթէր, Տոքթ. եւ Տիկ. Ֆէլիս Իւէր տը Քոսթէր եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ժան տը Քոսթէր Կիւրեղեան, Տէր եւ Տիկին Ժօռժ տը Քոսթէր եւ զաւակները, օրիորդներ Իրմա եւ Ալիս տը Քոսթէր, Տիկին Սատըլէն տը Քոսթէր կրօնաւորուհի մայր Մարսիլիա, Տէր եւ Տիկին Տոմ եւ զաւակները, հարիւրապետ եւ Տիկին Վանտէն Տէլ տը Գուին եւ իրենց զաւակները, հարիւրապետ եւ Տիկին տը Թիու եւ իրենց զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ռաֆայէլ Վան Տէն Տէլ եւ իրենց զաւակները, Հայր Ռոպէռ տը Քոսթէր, Օր. Մոնիք տը Քոսթէր, ինչպէս եւ Պօղոսեան, Եղիկեան, Տունեաք, Բաբայեանց եւ Ալէմշահ ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց քրոջ, քենիին, մօրաքրոջ եւ սիրեցեալ ազգականին

Mlle GABY DE COSTERի

որ տեղի ունեցաւ 1953 Փետր. 14ին Անվէրսի մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Vieux Dieuի մէջ եւ մարմինը ամփոփուեցաւ ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի Ազգ. դպրոցին տարեկան հանդէսը այս կիրակի, ժամը 15ին, Salle des Fêtes, Rue Stalingrad: Մանկական երգեր, արտասանութիւն եւ պար: Կը հրաւիրուին ծնողներն եւ դաղութը քաջալերելու համար մեր փոքրիկները:

Մուտք՝ 100 ֆրանք:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱԼ տ'ԻԷՆԱ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

Մէթրօ Իէնա

Երկուշաբթի 23 Մարտ ժամը 20,30ին

Դերասան Աւետիս ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ

« Քօրրաձօ »

կամ՝ «Ոճրագործին ընտանիքը», տրամ 5 արար (Ճիագոմէթիի):

Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Օր. Հ. Խըտըշեան, Ն. Մարգարեան, Բ. Հապէշեան, Ն. Պշտիկեան եւ Օր. Ճանճիկեան: Բեմադրութիւն՝ Ա. Գմբէթեան, բեմավար՝ Վազգէնակ Ալթունեան, իսկ դիմայարդարումը յանձնուած է սինեմայի հանրածանօթ դիմայարդար Պ. Յ. Առաքելեանի:: Գիները դիւրամատչելի:

Տոմսերուն համար դիմել Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ՝ 98 ռիւ տիւ Բուան տիւ Ժուռ, Պուլոնեը (Սէն): Հեռաձայն՝ Սանթուալ 28-56, ժամը 18էն 19ը:

Օր. ՄԱՏԼԷՆ ԶԳՈՒՔՃԵԱՆ

Պ. PIERRE ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Նշանուած

Փարիզ, 8 Մարտ, 1953 Լը Ռէնսի

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet: Դասախօս ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան: Նիւթը՝ «Երիտասարդութեան դերը ներկայ քաղաքական կացութեան մէջ»: Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները: — Հայերէնի դասաւանդութիւնը՝ ժամը ճիշդ 8ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընհդ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը՝ 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Վ. Զէյթունցեան: Նիւթ՝ Երիտասարդ Թուրքերը եւ հայերուն յարաբերութիւնները: Մուտքը ազատ է:

Հանդէս-Խնճոյք

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի կողմէ: Այս կիրակի ժամը 15էն 24: La Caisse d'Epargne սրահը, 32 Ave. de la Porte des Lilas, 32; (Métro Porte des Lilas):

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ ընկեր Աւետիս Քիւփէլեան: Արտասանութիւն ընկերներ Արիս Կարայեան եւ Եղիազար Սերոբեան: Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդին կողմէ կը ներկայացուի՝ Նոր Սերունդի կեանքը: Կը նուագեն ընկեր Բենօ եւ Պ. Քէսրիլի (արմոնիք):

Կը նուագէ ՏՈՔԹ. ՀԱՄԲԱՐՁ:

Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Սիրով կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ժողովրդական սիրուած երգչուհի

ԱՅՏԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ

Կիրակի 15 Մարտ ժամը 17.30ին Սալ Կաւօ, 45 Ռիւ լա Պոէսի:

Ցայտագիրը նուիրուած է Հայաստանի ժողովրդական նոր երգերու (առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ):

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՏԷՐ ՆԻԶԱՄԵԱՆԻ:

Տոմսերը 100էն 600 ֆրանք:

Դիմել՝

Տիկին Ն. Պօյաճեանի, 86 Ռիւ տ'Ապուքիր

ՍԱՆդրալ 48—60

Հ. Բալուեանի 43 Ռիւ Ռիշէ ՓՐՕ. 25—46

Ավնաւուրեանի 22 Ռիւ տը Նավարէն Փարի (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

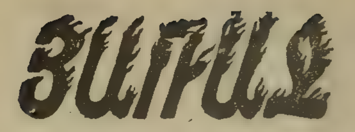

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 12 Mars 1953 Հինգշաբթի 12 ՄԱՐՏ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7014-Նոր շրջան թիւ 2425

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՍԻՖ ԱՀԵՂ

Ռուսիոյ ցարերուն մէջ տիպարներ կան որոնք պատմական դարձած են մէկածականով,— Մեծն Պետրոս, Իվան Ահեղ, եւայլն:

Սթալին ցար մը չէր բառին տառական իմաստով: Բայց շուքի մէջ կը ձգէր բոլոր ցարերը, իբրեւ ամենակալ միապետ: Աւելի հզօր եւ անողորմ քան անոնք որ կ'իշխէին «կամօքն Աստուծոյ»:

Ի կենդանութեան վայելեց լեռնակուտակ տածականներ եւ գովասանքներ, աշխարհի բոլոր լեզուներով: Դարձաւ «Ժողովուրդներու Հայր»: Հանճար: Արեւ: Իմաստութիւն եւ Գիտութիւն:

Բանաստեղծներ — եւ Հայե՛ր — Արեւէն ալ բարձր դասեցին զինքը, քանի որ արեւը իրիկունը մայրը կը մտնէ, մինչ Սթալին - Արեւը կը շողայ գիշեր - ցերեկ…

Ամբողջ գրադարան մը կազմուած է ի փառս երբեմնի աբեղային: Մինչեւ աստուածութեան բարձրացնելով զայն:

Եւ տարակոյս չկայ թէ Սթալինաբանութեան նոր արշաւ մը պիտի սկսի — սկսած է արդէն — իր մահէն ետք:

Երբ ջուրերը քաշուին եւ բառերը մաշին, կը կարծենք թէ մէկ ածական պիտի մնայ իբրեւ հարազատ յատկանիշ,— Ահեղ: Եոսիֆ Ահեղ:

Ռուսերը ունին արդէն Իւան Ահեղ մը (1530—1584), որ կը նմանայ Սթալինի քով:

Անշուշտ լեռ ու ձոր կայ երկուքին միջեւ: Թէ խառնուածքով, թէ աշխարհահայեացքով եւ թէ գործունէութեամբ: Նոյն իսկ ահուսարսափով:

Մէկը տեսակ մը փախուկ էր: Բարեպաշտ, երբեմն բարեկարգիչ, եւ յաճախ զազան:

Միւսը, վրացի Ջուղաշուիլին, կատարելապէս առողջ էր մտքով եւ կամքով:

Սկիզբէն իսկ, Սթալին կը գործէր սառն տրամաբանութեամբ եւ կատարեալ անտարբերութեամբ: Նոյն իսկ երբ խմբովին գնդակահարել կուտար իր անմիջական գործակիցները: Երբ «հողմացրիւ» կը փոշիացնէր իրմէ շատ աւելի բարձր արժէքներ, առանց երկրի եւ ազգի խտրութեան:

Նոյն դաժան գիտակցութեամբ էր որ կը հրամայէր ու կը վարէր ամբողջ դասակարգերու, նոյնիսկ ցեղերու բնաջնջումը:

Բացառիկ էր իբրեւ կազմակերպիչ տաղանդ, սկսելով 1900ական թուականներէն, երբ զինեալ յարձակումներ կը գործէր, պետական դրամներ յափշտակելու համար, Կովկասի մէջ, գործակցութեամբ Կամոյի (Սիմոն Տէր Պետրոսեան):

Ի ծնէ ծածկամիտ եւ դաւադիր, բանուորական շարքերը կը խրախուսէր ոչ թէ կրակոտ պերճախօսութեամբ, այլ գործնական գիտելիքներով:

Որ եւ է պայքարի յաջողութեան համար պայման կը նկատէր չունեւոր բազմութեանց առջեւ պարզել մատչելին: Տեսանելին եւ շօշափելին:

Մնացեալը կազմակերպութեան, վճռական յանդգնութեան եւ յարատեւութեան խնդիր էր:

Այս տեսակէտէն կենդանի օրինակ մըն էր ինք, գաղտնի գործունէութեամբ, յեղափոխական ձեռնարկներով եւ ահաբեկումներով:

Մեծ բան մը չէր իր մտաւոր պաշարը:

Թրոցքին լաւ կը ճանչնար զինքը, երբ կ'ըսէր. — «Սթալին մեր կուսակցութեան ամէնէն ակնաւոր միջակութիւնն է»:

Իր սեփական կամ իրեն վերագրուած բոլոր գրութեանց մէջ, կարմիր թելի մը պէս կ'երեւան միջակութեան արատները: Թէ՛ իբրեւ յղացում եւ թէ իբրեւ մշակում:

Բայց ունէր յատկութիւն մը որ վճռական դեր կատարեց իր դղրդագին յաջողութեանց մէջ, — անսասան հաւատք եւ երկաթեայ կամք:

Միայն Եոսիֆ Ահեղները կրնային սանձակոտոր եւ համայնակուլ արշաւի մը, միջնադարեան արիւնազանգ աշխարհակալութեան մը վերածել երեւութապէս գիտական վարդապետութիւն մը:

Եւ միայն ռուսական միջավայրին մէջ կրնար աճիլ ու զարգանալ «բոլշեւիզմ»կոչուած անէծքը, իր թունաբաձակ շօշափուկներով: Շ.

ԹՈՒՐՔ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ Փարիզի մէջ

ԻՆՉ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՎ ԿԸ ԶԲԱՂԻՆ

Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտ. նախարարը առջի օր Անծանօթ Զինուորին դամբարանը երթալով արծարծեցին անշէջ բոցը եւ ծաղկեպսակ մը դրին:

Ցետոյ այցելեցին արտաքին գործերու պաշտօնատունը: Հանրապետութեան նախագահը ճաշ մը տուաւ ի պատիւ թուրք հիւրերուն եւ խօսակցութիւնները վերսկսան կէս օրէն ետք: Երեքշաբթի գիշեր ալ Պ. Պինօ սեղան մը սարքած էր, որմէ վերջ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ:

Տեղական թերթերը կը շարունակեն զանազան կարծիքներ յայտնել, միշտ յիշելով Ֆրանսուա Ա.ի եւ Սուլթան Սիւլէյմանի օրով կնքուած բարեկամութիւնը: «Ֆրանս Սուար» դիտել կուտայ թէ որեւէ հիմնական խնդիր չկայ երկու երկիրներուն յարաբերութեանց միջեւ եւ թէ երկու կողմերը պարզապէս կ'ուզեն ամրապնդել ֆրանքեւթուրք բարեկամութիւնը:

Բայց, միջազգային տեսակէտով, Անգարայի եւ Փարիզի վարիչները կ'ուզեն պարզել իրենց տեսակէտները, ճիշդ այն պահուն երբ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան կազմակերպումը մրջօրէն կը գրաղեցնէ արեւմտեան դաշնակիցները: «Թուրքիան, իբրեւ անդամ Ատլանտեանի դաշինքին, կարեւոր դեր մը ունի Միջին Արեւելքի զինուորական ծրագիրներուն մէջ, իր աշխարհագրական դիրքին բերումով: Նախ՝ ամէնէն հզօր ռազմական պետութիւնն է աշխարհի այդ մասին մէջ, միւս կողմէ երկար սահմանագլուխ մը ունի Խ. Միութեան հետ, Կովկասի քարիւղաբեր եւ ճարտարարուեստական շրջաններուն մօտ: Եւ վերջապէս Թուրքիա ստիպուած է Միջին Արեւելքի միւս պետութեանց հետ կազմել պաշտպանութեան ամբողջ մը որ դժբախտաբար դժուարութեան կը հանդիպի, վասն զի արաբական երկիրները կը դժկամակին միանալ իրենք իրենց միջեւ, ինչպէս եւ համաձայնութիւններ կնքել Իսրայէլի, ոմանց համար ալ՝ նոյնիսկ Թուրքիոյ հետ»:

Իրազեկներու կարծիքով, Սթալինի մահը աւելի մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Ֆրանքեւթուրք խօսակցութեանց որոնք ապահովաբար պիտի շօշափեն նաեւ Մոսկուայի եւ արաբական երկիրներու յարաբերութիւնները, ինչպէս եւ Գերմաններու կարգ մը ձեռնարկները որոնք կը ձգտին տարածուիլ Միջին Արեւելքի մէջ:

✕ Մենտերէսի եւ Ֆուատ Քէօփրիւլիի այցելութեան առթիւ «Օռոր»ի քրոնիկագիրը, Պենազէ, կը գրէ (9 Մարտ).—

— «Թուրքիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեանի Ուխտին, պէտք չէ որ մեծ յոյսեր բերէ մեզի: Այս պետութիւնը չի նմանիր Սուլթան Սիւլէյմանի հսկայ կայսրութեան:

Մուսթաֆա Քէմալի օրով ընդունուած «աշխարհականութիւնը» պատճառ եղաւ որ Թուրքիոյ ներկայ վարիչները իսլամութենէն չօգտուին: Մեծ կորուստ մըն է այս, որմէ կ'օգտուի այժմ Փաքիստանը:

Թուրքերը ցարդ չեն դարմանած այն մեծ վընասները, զոր պատճառեցին փոքրամասնութեանց — մասնաւորաբար Հայերու եւ Ք իւրտերու, կորսնցնելով շատ մը համակրանքներ ի սփիւռս աշխարհի:

Վերջին պատերազմի ընթացքին փոխանակ խիկապէս չէզոք մնալու, թերեւս ալ արդարանալի պատճառներով անոնք իրատես ուղղութեան մը հետեւեցան որ անշուշտ չէր կրնար Թրքասիրութեան մղել մեզ, մանաւանդ հիմա՝ երբ Փիէռ Լոթիի շրջանի իրենց Ֆրանսասիրութիւնը փոխուած է:

Ահա թէ ինչու Անգարայի հետ զինակցութեան մը հաստատումը, որքան ալ անհրաժեշտ, նոյնիսկ օգտակար՝ քիչ մը շրջահայեցութեամբ կը դիմաւորենք»:

✕ «Ն. Ե. Հէրըլտ» եւս կը հաստատէ թէ օրակարգի գլխաւոր խնդիրներէն մէկն է Սթալինի մահուան ազդեցութիւնը՝ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ: Երկու երկիրներուն ներկայացուցիչները կը քննեն ամբողջ միջազգային կացութիւնը. բայց մասնաւորապէս՝ Մոսկուայի հետ կապուած խնդիրներ: Երէկ պիտի քննէին Ցունաստանի, Եուկոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած բարեկամութեան դաշնագիրը, իսկ այսօր՝ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հարցը:

Խօսակցութիւնները պիտի վերջանան այսօր կամ ուրբաթ: Ցետոյ թուրք նախարարները Լոնտոն պիտի երթան: Խօսակցութեանց կը մասնակցին Փարիզի թուրք եւ Անգարայի ֆրանսական դեսպանները:

ՍՈՒՐԳԻ ԽՆԴԻՐԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ազգ. Ժողովի Գշ. օրուան նիստին մէջ, երկու երեսփոխաններ բողոքեցին կառավարութեան այն որոշման դէմ որով սուգի դրօշ պարզած էին պատերազմական եւ ծովային նախարարութիւնները, Սթալինի մահուան առթիւ: Պ. Ֆ. Տիւփոն ըսաւ.

— «Անշուշտ բնական է ողջունել մեռեալ մը. բայց տարբերութիւն մը կայ պարզ ողջոյնի մը եւ ազգային սուգի մը առջեւ: Ֆրանսա միակ արեւմտեան երկիրն է ուր դրօշները կէս պարզուեցան, մինչդեռ ոչ մէկ սովորութիւն կը պարտադրէր մեզ:

Երեսփոխանը յետոյ ոգեկոչեց Հնդկաչինի ֆրանսացի ռազմիկներուն պայքարը «պատերազմի մը մէջ զոր ներշնչած էր Սթալին»:

— «Ցիշենք մեր ընտիր զինուորները որոնք կը հանգչին Թոնքինի գերեզմաննոցներուն մէջ: Կը խնդրեմ, Պ. Նախագահ Ազգ.Ժողովին, երկրին միաձայն երախտագիտութիւնը յայտնել Հնդկաչինի մեր փառապանծ ռազմիկներուն»:

Պ. Էռիօ անմիջապէս պատասխանեց թէ այդ առաջարկը «կը համապատասխանէ տեւական զգացումի մը եւ վեր կը մնայ որեւէ միջադէպէ: Ուստի կը խնդրեմ յոտնկայս յարգել Հնդկաչինի մեր ազմիկները»:

Բացի համայնավարներէն, բոլոր երեսփոխանները ոտքի կանգնեցան, երկու վայրկեանի լռութիւն պահելով: Ցետոյ վարչապետը պատասխանեց հարցապնդումին: Ըսաւ թէ բանակին դրօշները կէս պարզելու որոշումը հետեւանք է կանոնագրի մը որուն համաձայն պէտք է սուգ պահել, երբ կը մեռնի վեհապետ մը որ նպաստած է 1945ի հաւաքական յաղթանակին:

— «Մնաց որ, այդ կարգադրութիւնը կը համապատասխանէ այն մեծարանքին որ ընծայուեցաւ անցեալ շաբթու, այս ժողովին մէջ: Այս առթիւ կը յիշեցնեմ թէ Պերլինի մէջ ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական դրօշները կէս պարզուեցան: Կառավարութիւնը կ'ըմբռնէ հակազդեցութիւնը բոլոր անոնց որ տառապեցան կամ դեռ կը տառապին խորհրդային աշխարհակալութեան հետեւանքով: Բայց յիշատակի զինուորական արարողութիւն մը միայն խորհրդանշանի արժէք ունի, ինչ որ ալ ըլլան պատմութեան վերիվայրումները»:

[illegible] ալ յիշեցուց թէ կառավարութիւնը յարգելով հանդերձ բարեկրթութեան աւանդական կանոնները, պիտի աշխատի որ «խորտակուի ներքին խռովութեան որեւէ փորձ»:

Այս խօսքերուն վրայ Նախագահը յայտարարեց թէ միջադէպը փակուած է:

✕ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տալըս իր լրագրական ասուլիսին մէջ յոյս յայտնեց թէ Սթալինի մահը պիտի նպաստէ խաղաղութեան, վասնզի անոր յաջորդներէն «ոչ մէկը իր հմայքը ունի, իր տիրապետութեան տակ պահելու համար ժողովուրդները: Այս դէպքը որ եւ է փոփոխութիւն պիտի չբերէ Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան մէջ, պաղ պատերազմի ճակատին վրայ. բայց Սթալինի անհետացումով աւելի մեծ յոյս ունինք յաջողելու: Սթալինի շրջանը վերջացաւ եւ այժմ կը սկսի Այզընհաուըրի շրջանը: Լման տասը տարի աշխարհի վրայ տիրապետեց Սթալինի չարաշուք վերելքը: Ան օգտուեցաւ Սթալինկրատի պաշտպանութեան հմայքէն եւ երբ արեւելեան Եւրոպա մտան, Սթալին կարմիր բանակները գործածեց համայնավարական վարչաձեւեր հաստատելու համար արբանեակ երկիրներու մէջ»:

Նախարարը հաւանական կը գտնէ խզում մը՝ Մաօ - Ցէ Թունկի (Չինաստան) եւ Մալենքովի միջեւ:

Ինչպէս կ'երեւայ, Մոսկուայի նոր իշխանութիւնը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Չինաստանի բարեկամութեան: Փեքինի խորհրդային դեսպան նշանակուեցաւ Վասիլի Կուզնեցով, որ արտաքին նախարարի օգնական էր անուանուած քանի մը օր առաջ եւ ցարդ Արհեստակց. Միութեանց նախագահն էր: 1944ին Լոնտոն գացած եւ տեսակ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ
եւ իր ճշմարիտ կոչումը

Գրեցինք, թէ Բարեգործականը շեղած է իր նպատակներէն: Անշուշտ, բարեգործութիւն կ'ընէ, բայց միշտ խտրական ոգիով:

Անշուշտ, կը նպաստէ հայ կրթական կեանքին. բայց միշտ դիտումով, որոշեալ նպատակներ հետապնդելով:

Կ'օգնէ դպրոցներուն, բայց միշտ «պայման»-ներ դնելով:

Կ'օգնէ հայ մշակոյթին, պատահական հրատարակութիւններով, բայց միշտ հեղինակներու գոյնը նկատի ունենալով, ոչ արժէքը:

Բարեգործականը կուսակցական ու քաղաքական պայքար կը մղէ, կռթնած ոչ թէ իր ազգային կամ քաղաքական համոզումներուն, այլ իր նիւթական միջոցներուն:

Կուսակցութիւն մը չէ ինք, բայց իւրացուցած է կուսակցութեան մը բովանդակ գաղափարաբանութիւնը եւ մանաւանդ կիրքն ու ատելութիւնը: Բարեգործականը կորսնուցած է իր անկախութիւնը, իր գլխաւոր նպատակին հետ:

Ուրիշ կերպով ալ չէր կրնար ըլլալ, քանի որ իր գլխաւոր գործիչներն ու վարիչները, քարտուղար կամ տնօրէն անունին տակ, եղած են Ռամկավարներ: Կը բաւէ դիտել Մալէզեանը, որ ամբողջ քառասուն տարի ղեկավար ձեռքն եղած է այս կազմակերպութեան, Եգիպտոսէն Փարիզ ու Նիւ Եորք, տալով անոր իր բարոյական ու կուսակցական կերպարանքը:

Կը ճանչնայինք այս «բարոյական»ը, հինէն: Բայց, աւելի լաւ ճանչցանք վերջերս, երբ 80ամեայ ծերունի ու հիւանդ արդէն, չամչցաւ հրապարակով... աճուրդի հանելու իր նամականիներու հաւաքածոն, «Հայաստանի թանգարանին արժանի»...

Եւ ըսել թէ այս մարդը բանաստեղծ է, Ռամկավար ղեկավար, Հայաստանասէր ալ:

Եւ ըսել թէ այս մարդը հանգստեան կոչուած է հինգ հազար տոլար տարեթոշակով եւ շուրջ քառասուն տարի նախարարական թոշակ վայելելէ ետք: Կէս մէջքը գերեզմանին մէջ արդէն, Բարեգործականի նախորդ ընդհ. տնօրէնը, փոխանակ նուիրելու, ծախու կը հանէ իր հաւաքածոն, զոր կազմած է անշուշտ, օգտուելով իր գրասենեակէն...

Այսպիսի բարոյականի տէր մարդիկ վարած են Բարեգործականը, անցնող տասնամեակներուն, «բարոյական» մը՝ որ իր դրոշմը դրած է ոչ միայն կազմակերպութեան վրայ, այլ զայն վարողներուն վրայ, տնօրէն ըլլան անոնք թէ քարտուղար...

Այդ բարոյական ու կուսակցական դրոշմին հետեւանքով է անշուշտ, որ Բարեգործականը Հայաստանեան դարձած է այսօր: Հայաստանը կար անշուշտ, բայց Բարեգործականի համար գոյութիւն առած է 1920էն ասդին:

Հայ դպրոցը, ուսուցիչը, գրողն ու գիրքը կային անշուշտ, եւ միշտ ալ օգնութեան ու հոգատարութեան կարօտ, բայց անոնք նոր իմաստ մը առած են, շնորհիւ նոյն «բարոյական»ին:

Օգնութեան ու հոգածութեան արժանի կը նկատուին անոնք միայն, որոնք կը ծառայեն Բարեգործականին եւ իր կուսակցական դաշնակիցներուն նպատակներուն:

Բացէք իր տոմարները եւ հոն պիտի գտնէք լիառատ նպաստներ մանաւորապէս Ռամկավար մամուլին տրուած: Շրջեցէք իր գրասենեակներն ու դպրոցական հաստատութիւնները. ակումբներն ու գրադարանները, եւ հոն պիտի գտնէք միայն ու միայն, այսպէս կոչուած «Հայաստանեան» թերթեր ու հրատարակութիւններ:

Եւ այս բոլորը անոր համար, որ Բարեգործականի սերունդ պատրաստուի, իր գործիչներուն, տնօրէններուն, վերթերաններուն պատկերով:

Ինչ դժբախտութիւն, որ Բարեգործականը կորսնցուցած է իր բարոյական անկախութիւնը, մինչեւ իսկ ազգային նկարագիրը, քանի որ խորապէս հատուածական դարձած է:

Կը սխալին Բարեգործականի Հալէպի մասնաճիւղին «իրաւ» ու դժգոհ անդամները, երբ իրենց հրատարակած բողոքի պրակներուն մէջ կը յայտարարեն, թէ Բարեգործականը «անղեկ նաւու մը նման շեղած է իր նպատակներէն»:

Շեղած է ան, այո, բայց ոչ անղեկ նաւու մը նման: Ընդհակառակն: Ղեկավարները գիտեն թէ ինչ կ'ընեն եւ ուր կը տանին գանձով լեցուած իրենց նաւը, որ քաղաքական ու հատուածական պղտոր ջուրերու վրայ կը նաւարկէ:

Իրաւունք ունէր սակայն, փոխ-նախագահ, Քէլէկեան խան, երբ Փարիզեան թերթի մը կը յայտարարէր, թէ Բարեգործականը պէտք չէ «գործատեղի դառնայ Ռամկավարներուն»: («Արեւմուտք», 6 Օգոստ. 1950):

Եւ իրաւունք ունի Գ. Ֆերահեանէն ետք, Գ. Մանասէ Սեւակ, երբ այս ամառ Բարեգործականի Փարիզի կեդրոնը այցելելէ ետք, մթնոլորտը գտաւ «մռայլ ու անշարժ». դիտեց «վերանորոգման» պէտքը, «ցաւալի» գտաւ, որ «կը պակսի գաղափարանուէր ղեկավարը» ու եկաւ հետեւեալ եզրակացութեան.

— «Բարեգործականի կացութիւնը կը ներկայացնէ մօզայիք մը ընդհ. փլուզումին՝ սփիւռահայ կեանքին մէջ»: («Հայրենիք», 24 Յունուար 1953):

Այս ըլլալով տխուր իրականութիւնը, կը ցաւինք ըսելու, որ կը սխալի Բարեգործականի նախագահ Գ. Արշակ Գարակէօզեան — երբ 1952 Դեկտեմբեր 6ի ընդհ. ժողովին իր բացման խօսքին յայտարարեր է երջանիկ միամտութեամբ, թէ «ինչ որ ալ ըսուի, հայ ժողովուրդին սիրտը Բարեգործականի հետ է»...

Կը սխալի, որովհետեւ հայ ժողովուրդի սիրտը ունենալու համար, նախ՝ Բարեգործականի սիրտը պէտք է ըլլայ հայ ժողովուրդին հետ:

Ազատ՝ կաշկանդումներէ, անկախ ու աննախապաշար, մաքրագործուած՝ հացկատակներէ եւ շահախնդիր տարրերէ:

Երբ Բարեգործականը բիւրեղանայ այսպէս եւ նուիրուի միայն ու միայն բարեգործութեան, բովանդակ հայութեան համար, այն ատեն, ապահովաբար, կրնայ խօսիլ հայ ժողովուրդի սրտէն: Այսինքն՝ երբ կը վերադառնայ իր ճշմարիտ կոչումին:

Մինչեւ այդ՝ կը ցաւինք ըսելու որ Բարեգործականի նախագահը կը սխալի: Եւ, դժբախտաբար, կը սխալի ծանրապէս:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

ՀԱԶԱՐԱԳԻՒՏ ՁՈՒԿ ՄԸ
եւ ուրիշ գիտելիքներ

1938ին Քափի (Հարաւ. Ափրիկէ) թանգարանը կը ստանար լատիմերիա անուն տարօրինակ ձուկը՝ կէս կազմալոյծ վիճակի մէջ, իր ներքին գործարաններէն պարպուած: Գիտական աշխարհին համար շատ հետաքրքրական էր այդ հազուադէպ նմոյշը, որ կը պատկանէր ճոկանաթեւ (crossoptère) ձուկերու ընտանիքին եւ հնարաւորները զայն անհետացած կը նկատէին 50 միլիոն տարիէ ի վեր: Այս ձուկին ստեղծած հետաքրքրութիւնը այն էր թէ իր մէկ ձուկիկ ազգականը անյիշատակ դարեր առաջ ծնունդ կուտար երկակենցաղ կենդանիներու եւ այդ հանգրուանէն մեկնելով յամր յեղաշրջումով ցամաքային բոլոր կենդանիներու:

Նոյն թանգարանէն, պրոֆ. Սմիթ, որ բրածոյ ձուկերու հեղինակաւոր մասնագէտներէն մին է, կը յուսար երկրորդ նմոյշ մը ձեռք ձգել այդ տարօրինակ կենդանիէն: Այդ ուղղութեամբ անգլերէն կոչ մը ուղղած էր Մոզամպիկի Չրանցքին շրջակայ հողամասերու իշխանութեանց, նկատի ունենալով որ այդ ձուկը ստացուած էր Չրանցքի շրջակայ ջուրերէն: Սակայն իր կոչը ոչ մէկ արդիւնք տուած էր: Բարեբախտաբար Ֆրանսացի քարեկամ մը գաղափարը յղացած էր կոչը թարգմանելու կղզեխումբի ժողովուրդներու երեք բարբառներով ու զայն ցրուելու բնիկներուն: Եւ ահա անցեալ Դեկտեմբերին կիմացուէր թէ ձրկնորս մը յաջողած է որսալ ձուկին երկրորդ նմոյշը: Իսկոյն պէտք եղած խնամքները ձեռք առնուած են եւ ձուկը յատուկ սնտուկի մը մէջ զըրուելով, օդային առաքումով, այս անգամ անեղծ վիճակի մէջ հասած է Քափի թանգարանը պրոֆ. Սմիթի ու իր գործակիցներուն գիտական քննութեանց ծառայելու համար:

Այժմ որոշ է այլեւս որ կենդանական կեանքի նախնական տիպարները ջրային (հաւանաբար ծովային) միջավայրի մէջ ծնունդ առած են: Միլիոնաւոր տարիներ շարունակ մեր երկրագունդը միայն ծովային կեանք մը պարփակած էր իր մակերեսին վրայ: Սակայն ի՞նչպէս տեղի ունեցած է ցամաքին տիրակալութիւնը: Ի՞նչպէս ծովային կենդանիներ կրցած են բնախօսական յեղաշրջում մը արձանագրել, ցամաք ելլելու փորձուիլ, յետոյ տոկալ ու ապրիլ, կերակրուիլ ու բազմանալ անհիւրընկալ նոր միջավայրի մը մէջ:

Դժուար է պատասխանել այս հարցումներուն: Ինչպէս գիտենք ձուկը չի կրնար շատ երկար ապրիլ ջուրէն դուրս, իր շնչառական գործարանները (խռիկները) չեն կրնար օգտագործել օդին թթուածինը մարմնական ներքին կիզումներուն համար: Այսուհանդերձ բնութիւնը անճրկիլ չի գիտեր եւ ունի իր ստեղծագործ անսահման հնարաւորութիւնները: Այսպէս, օրինակ օձաձուկերը կը թողուն ջուրը եւ օրերով կը ճամբորդեն ցամաքի վրայ մինչեւ որ հասնին լիճերու կամ ճահիճներու, այդ ջուրերուն մէջ ապրելու համար: Նոյնպէս Հնդկաստանի մէջ մագլցող ձուկեր կան (Պէրիէ, perche grimpeuse) որոնք իրիկուները ջուրէն դուրս կ'ելլեն եւ գետերը եզերող թափերու ճիւղերուն վրայ կը գիշերեն: Ինչպէս կը տեսնուի ասոնք ալ խռիկներու շնչառութիւն ունենալով հանդերձ կը յաջողին երկար ատեն ապրիլ նաեւ ջուրէն դուրս: Իսկ Աւստրալիոյ մէջ ձուկի տեսակ մը կայ որ տա հասարակ տարուան մեծ մասը ցամքող գետերու բնակիչ է: Ունի թէ խռիկներ եւ թէ տարրական թոք մը: Ջոր եղանակին կը ծածկուի հողի հաստ խաւով մը, որու հետեւանքով դժուարաւ կը տեղափոխուի, ու կը տոկայ մինչեւ որ ջուրերը դարձեալ հոսին:

Կը կարծուի թէ երկրագունդի կազմաւորման առաջին դարաշրջանին, դարձեալ ձուկ մըն էր որ փորձած է ցամաք ելլել ու հիմը դնել ցամաքի կենդանական բազմաճիւղ ծառին: Անշուշտ դիւրին յաղթանակ մը չէր այդ ու առաջին զոհերը այդ յանդուգն արկածախնդրութեան հաւանաբար բազմաթիւ էին: Մինչեւ որ ժամանակի ընթացքին ատոնց ամէնէն տոկուններէն յառաջ եկան երկակենցաղ ցեղեր: Այլեւս դժուարին ճամբան կտրուած էր եւ ցամաքի տիրապետութեան առաջին քայլերը առնուած: Եւ ահա, յաջորդական յեղաշրջումներով, որոնք կը պահանջէին միլիոնաւոր տարիներ, կը կազմուէին սողունները, ստնտուները եւ յետոյ մարդկային նախատիպարները:

Առաջին հանգրուանի կենդանիները՝ երկակենցաղները որոնց ներկայի գլխաւոր ներկայացուցիչներն են գորտազգիները, տակաւին բոլորովին չեն ազատուած ջրային կեանքէն ու իրենց օդային շնչառութիւնը անբաւարար ըլլալով, մորթային շնչառութեամբ կը լրացնեն այդ պակասը եւ ստիպուած են իրենց մորթը շարունակ խոնաւ պահելու: Ցետոյ իրենց հաւկիթները կ'ածեն՝ ձուկերուն նման ջուրերուն մէջ, ուր կ'ապրին հաւկիթներէն ելած շերեփուկները, առաջին օրերուն միայն ջրային կեանքի մը տակ ըլլալով: Ցեղաշրջման երկրորդ հանգրուանի ներկայացուցիչները՝ սողունները, ջուրէն հեռանալու երկրորդ հնարք մը ստեղծած են, իրենց հաւկիթները օժտելով կեղեւով մը, որուն ներքին մասը ջրային միջավայր մըն է ուր սաղմը կը կազմաւորուի մինչեւ որ օդային շնչառութեան գործարաններով զինուի: Իսկ ստնտուները աւելի կատարելագործուած, իրենց մայրական ծննդական գործարաններով դարձեալ կը յիշեցնեն հեռաւոր դարերու ովկիանոսներ, իրենց հեղուկ պարունակութեամբ, ուր կեանքի առաջին սաղմը ծնունդ կ'առնէր:

Այս փաստերու հիման վրայ, գիտունները մինչեւ 1938 կը փնտռէին ցամաքի կենդանական կեանքի շղթան կազմող օղակներէն առաջինը: Եթէ այդ օղակին մնացորդները հողային հին շերտերու մէջ գտնուած՝ մօտաւոր գաղափարը կուտային իրենց, լատիմերիա ձուկը, թէեւ եղծուած վիճակի մէջ, եկաւ լրացնելու այդ պակաս օղակը: Իսկ 1952ի վերջաւորութեան որսացուած երկրորդ ձուկը դիտութեան պիտի տայ ճոկանաթեւ ընտանիքին կազմախօսական ներքին կառուցուածքը:

Այս ձուկին արտաքին կազմը կը տարբերի հասարակ ձուկերէն կարգ մը յատկանիշներով: Մանաւորապէս իր ոսկրային դրութիւնը բոլորովին կը հեռանայ հասարակ ձուկերէն եւ ցամաքի ողնաւոր կենդանիներու ոսկրային յատկանիշները ունի: Իր երկայնութիւնն է 1 մեթր 60:

Ուրեմն կրնանք ըսել թէ մարդիկ ալ շատ հեռաւոր, անուղղակի մէկ սերունդն են այս տարօրինակ ձուկին...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ Գուրգէն Եանիկեան որ Իրանէն փոխադրուած է Ֆրէզնօ (Քալիֆորնիա), «Տէյլի Նիւզ» թերթին մէջ նկարագրած է իր նորահնար մէկ գործիքը որ կը կոչուի Եանեսկոպ: Այս գործիքին շնորհիւ եթէ մէկը խողովակի մը մէջ իյնայ կրնայ անվնաս վեր հանուիլ:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ նոր կոմիտէ մը կազմուած է Քալիֆորնիոյ Սելմա քաղաքին մէջ: Տասնըչորս երիտասարդ - երիտասարդուհիներ 24 — 27 տարեկան ընդունուած են Դաշնակցութեան շարքերը Փետր. 4ին, կնքահայրութեամբ ընկեր Վալադ Վալադեանի:

ՇԷՆ գաղութ մը. - ԼԱ՝ ՍԻՈԹԱ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, (Յառաջ) — Միջերկրականի այս հրաշալի ծոցին վրայ եւս ունինք հայ գաղութ մը, աւելի քան 120 տուն կամ 4 — 500 անձ, մէջն ըլլալով շրջակայ գիւղերու հայրենակիցները :

Վերջին պատերազմէն անմիջապէս ետքը, նաւաշինարանը մեծ զարկ տուաւ նաւերու կառուցման կամ նորոգման :

Այս պատճառով, բնիկ եւ օտար բանուորները անգործ չմնացին :

Աշխատանքը 48 ժամ է, քանի մը բաժանումով: Ժամական վճարումը 95, 112, 120 եւ 135 ֆրանք: Ի հարկին աւելի կը բանին մինչեւ 70—80 ժամ, յաւելեալ վճարումով: Մեր հայրենակիցները 60 առ հարիւրը կ՚օգտուին այս յաւելեալ աշխատանքէն :

Զբօսաշրջիկներու այս կեդրոնին մէջ ամառը ուտեստը կրկնակի սուղ է, բաղդատելով Մարսէյլի հետ, իսկ ձմեռն ալ գինները կախում ունին խանութպաններուն կամքէն: Ուրեմն բանուորը միշտ կը տուժէ :

Երբեմնի ազգ. գործունէութենէն շատ քիչ բան մնացած է: Միխիթարական երեւոյթներ են Հ. Ց. Դ. «Զաժակ» խումբը, Նոր Սերունդի « Հրայր » խումբը, Հայ Աւետ. եկեղեցին եւ դպրոցը :

Անկէ առաջ, երբ արիւնը դեռ տաք էր մեր երակներուն մէջ, կարելի էր տարին քանի մը անգամ վայելել հանդէսներ եւ ներկայացումներ, ոչ միայն Մարսէյլէն, այլեւ տեղական կարող ուժերու շնորհիւ: Հ. Յ. Դ. կազմին ձեռնարկները միշտ կը յաջողին, բարոյապէս թէ նիւթապէս :

Մարսէյլի առաջնորդարանը տարուան մէջ երկու կամ երեք անգամ քահանայ կը ղրկէ : Մասնաւոր մրահի մը չգոյութեան պատճառաւ եկեղեց. արարողութիւնը առժամապէս տեղի կ՚ունենայ, բողոքականաց ժողովարահին մէջ, որ սիրայօժար կը տրամադրուի: Հայ Աւետ. եկեղեցին ամէն կիրակի կ՚ունենայ իր ուրոյն պաշտամունքը :

Իրազեկներ կ՚ըսեն թէ 1918էն ի վեր հայ ընտանիք մը գտնուած է հոս, Պրուսացի, կամ Ատափազարի կողմերէն: Անոր շնորհիւ է որ շատ մը Պրուսացիներ եւ ուրիշ հայրենակիցներ կամաց - կամաց եկած հաստատուած են հոս :

Այսօր այդ շրջանի հայրենակիցներու մօտաւոր չափը կրնանք հաշուել մօտ 25 տուն կամ 100 անձ: Աշխոյժ գործունէութիւնը ցոյց կուտայ[illegible] ներէն :

Ցետոյ կուգան Սեբաստիոյ շրջանէն եկած հայրենակիցներ, որոնց նախահայրը մօտ 32 տարի առաջ հաստատուած է հոս: Անոնք ալ մօտ 20 տուն են կամ 120:

Ապա՝ կուգան Մշեցի, Վանեցի, Սասունցի, Պիթլիսցի եւ ուրիշ հայրենակիցներ, որոնք 30 տարուան կեանք ունին, մօտ 14 տուն կամ 60—65 անձ: Աշխոյժ գործունէութիւն մը ցոյց կուտային Դժբախտաբար ունեցանք անփոխարինելի կորուստներ, որոնց հետեւանքով բաւական տուժեց իրենց հայրենակցական գործունէութիւնը: Բայց եւ այնպէս այս քաջ հայրենակիցները կը կազմեն գործօն տարր մը գաղութին մէջ:

Կան նաեւ տարագիրներ Կեսարիոյ, Անգարայի, Այնթապի, Եոզկատի, Ուրֆայի, Խարբերդի, Տիգրանակերտի, Պոլսոյ եւն. շրջաններէն, 35 տուն կամ 140 անձ :

Այնթապի, Եոզկատի, Կեսարիոյ եւ Անգարայի հայրենակիցները ընդհանրապէս թուրքերէն կը խօսին, ապրելով նաեւ իրենց պաւակներուն վրայ:

Ծոցին վեր հայրենակիցներու թիւն է 50—60 : Գրեթէ բոլորն ալ կ՚օգտուին ընկերային ապահովութենէն կամ աշխատանքի ծերութեան նպաստէն: Ամէնէն տարեցը Մշեցի մամիկ մըն է, իր իսկ վկայութեամբ 95 տարեկան ըլլալ: Կան անկարներ ալ որոնք Ֆրանսաեկած առեն հինգ-տասը տարի պակաս ցոյց տուած են իրենց տարիքը, որով չեն կրնար օգտուիլ ծերութեան թոշակէն :

Սրոշ եղանակներու աշխատող բազուկներ կը փնտռուին կարի, կաշեգործարաններ, այգիի, արտի, պարտէզի կամ բանջարեղէնի համար: Ուրեմն շատեր կ՚օգտուին

Ամէն տարի5-Գզինուոր կուտանք: Մարզ.խումբերը լուծուած ըլլալով, անհատներ կը մասնակցին Ֆրանս. խումբերու: Ունինք նաեւ երեք նաւաստիներ Ֆրանս. նաւերու մէջ, մէկը Մշեցի, երկուքը Պրուսայի շրջանէն, նաեւ երկու ձկնորս երիտասարդներ: Կան խանութպաններ եւ արհեստաւորներ: Մէկ ժամագործ, երկու սափրիչ, երկու ծպարավաճառ, մէկ շրջուն վաճառորդ, երկու մրջակ եւ մէկ առաջնակարգ կօշկակար: (Այս վերջինը, Գ. Մնացականեանը Հ. Մ. Ը. Մ.ական եւ մարզանքի ղեկավար եղած է Մարսէյլի մէջ: Կը սպասուի որ իր երբեմնի եռանդը [illegible] գանքին: Եւ վերջապէս ունինք մէկ փաստաբան եւ երկու ուճարանատէր :

Ամէն ընտանիքի մէջ կան կայտառ մանուկներ: Դժբախտաբար Ծնողները անհոգ են անոնց հայեցի դաստիարակութեան համար :

Շատեր կ՚առաջարկեն . — Եթէ տղան հայերէն դասընթացքի վարժուի եւ Ֆրանսական կրթութեան մէջ թերի մնայ եւ եթէ հայկական կազմակերպութեամբ զբաղի, Ֆրանսականին վայլուն գիրքը պիտի չկարենայ դրաւել եւայլն: Ուրեմն մեր մանուկները կ՚օտարանան արագօրէն: Խառն ամուսնութիւններ պակաս չեն :

Ունեցանք, մօտ երկու տարուան մէջ, վեց մահեր չափահաս տարիքով, եւ մօտ 12 անձ 45էն վեր:

Քաղաքապետութիւնը եւ ոստիկանութիւնը, ինչպէս եւ տեղացիները գովեստով կը խօսին Հայերու մասին, գնահատելով զանոնք իբրեւ աշխատասէր եւ տնաշէն տարագիրներ որոնք խոպան բլուրները կանանչազարդ պարտէզներու եւ արգինաբեր ագարակներու վերածած են:

ՍԱՄՈՒԷԼ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՆԿԱՊԱՏՈՒՄ (սիրուն պատմութիւններ մանուկներու համար): Խմբագրեց՝ Եդ. Տարօն-եան: Պատկերազարդեց՝ Տիրան Անէմեան: Զօնուած՝ Ցովհ. Հինդլեանի յիշատակին: Գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ գունաւոր նկարներով: Գին 2 տոլար: Հասցէ.— E. Daronian, Ecole Arménienne St. Nichan, Zokak Blat, Beyrouth (Liban):

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

Ո՞ՒՐ ԵՆՔ ԱՅՍՕՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— « Հայրենիք» խմբագրականով մը կը հարցնէր.— «Ո՞ւր ենք այսօր» :

Այս հարցումը յաճախ կուգայ միտքս, ու կը յուզուիմ: Աչքիս առջեւ կը բերեմ մեր ժողովուրդին տառապանքները, զրկանքները, որոնց միշտ ալ յաղթած է: Սակայն աւաղ, կը թուի թէ այս օտար ափերուն վրայ մենք յաջորդներ պիտի չունենանք: Երբ չուրջս կը նայիմ փճացած երիտասարդութիւն մը կը տեսնեմ, գռեհիկ սովորութիւններով: Երբ կ՚ուզես հայերէն թերթէն հայրենաշունչ բան մը կարդալ, մտիկ անգամ չեն ըներ :

Ուստի ես մտատանջ կը հարցնեմ — Ո՞ւր ենք այսօր :

Նոր սերունդը դատապարտուած է կորսուելու, եթէ փրկարար ձեռքեր օգնութեան չհասնին:

Սիրելի «Յառաջ», ես թերթի մէջ գրելու կարողութիւն չունիմ, բայց հայ մայր մըն եմ եւ երեք սրտահատորներս կրծքիս սեղմած՝ ձեռքերս վեր օգնութիւն կ՚աղաղակեմ : ՄԱՅՐ ՄԸ

Մարզական կեանք

Այսօր փարիզահայ.ֆութպոլը տագնապալից շրջան մը կանցընէ, հեռու ենք 1921—30ի փայլուն շրջանէն, երբ Հ. Մ. Ը. Մ. եւ Հ. Մ. Մ. կրնային չափուիլ Division d'Honneurի եւ Coupe de Franceի յաղթական Ֆրանսական խումբերու հետ: Պատճառը այն է որ Ֆութպոլի ներկայ պայմանները, նպաստաւոր են փրոֆէսիօնէլ խումբերու եւ ոչ թէ ամաթէօռ խումբերու:

Ներելի՞ է որ 80.000նոց Ֆրանսահայութիւնը փրոֆէսիօնէլ խումբ մը չունենայ Ֆրանսայի մէջ:

Փարիզի խումբերէն մին, սկսած է քոյր խումբերէ խաղացողներ յափշտակել ..., դրամական վարձատրութեամբ, թէեւ իր ստացած արդիւնքները, գոհացուցիչ չեն, մանաւանդ այս տարի :

Իսկ միւս խումբերը, իրենց խեղճովը կը տառապին, ու չեն կրցած նմանապէս փայլուն արդիւնքներ ձեռք ձգել :

Ցաւալի է որ մեր մարզական խումբերը չեն օգտուիր նոյն իսկ Արեւմտեան միջավայրին թանկագին դասերէն, եւ կը շարունակեն մնալ ծոմաբախոս Արեւելքցիներ :

Անցեալ կիրակի 8 Մարտ, Հ. Մ. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղը յաջողեցաւ գեղեցիկ խաղարկութիւն մը երեւան բերել դաշտին վրայ, մասամբ փրկելով հայկական Ֆութպոլի պատիւը, յաղթելով «Մուլուտիա Քլիւպ տը Փարի» կոչուած ալժերիական զօրաւոր խումբին 5—2:

Յաջողեցաւ միաժամանակ ստեղծել Հայ - Արաբական բարեկամական մթնոլորտ մը:

Կը յուսանք թէ Հ. Մ. Մ. պիտի շարունակէ իր ճամբան, առանց գրաւելու ըսի ըսաւներով, որոնք Փարիզահայ խումբի մը մենաշնորհը կը կազմեն ի վերջոյ դատարան ալ քաշկռտուելով :

X « Ամաթէօռ » կոփամարտիկ Սարեան (թեթեւ ծանրութիւն), Նօք աուբ»ով յաղթեց Roubertի, Բ. շրջանին : Սարգիս Զ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Մեր վերջին թղթակցութիւնը կանգ կ՚առնէր A.S.F.Perreuxի մրցումին, ուր ցեխոտ դաշտի մը վրայ, մեր խումբը, վերջին պահուն միայն, յաղթութիւնը ապահովեց, 2—1ով:

Յաջորդ կիրակին կը գտնուէինք U. S. Meluni դիմաց: Տեղական թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին Հայերու մասին, յիշելով մեր թափառական կեանքը... մինչեւ իսկ դաշտէ դաշտ: Հոս ալ պարտութիւնը հակառակորդին համար է, 3-2: Այժմ երրորդն ենք ընդհ. դասաւորման մէջ, երկու կէտի տարբերութեամբ առաջինէն: Ինչ յոյսեր կը ծնին :Անգամ մըն ալ բարձրանալու տենչը:

Բայց ոչ այս տարի: Vairesի խումբը իր վճիռը արձակեց Փետրուար 8ին, 3—1ով յաղթեց մեզի : Երթին ալ նոյնը ըրած էր: Սրտաբեկ տուն կը վերադառնանք: Այնքան մօտ էինք նպատակին :

Փետրուար 15ին, մեր երկրորդ այցելութիւնը կատարեցինք Blanc Mesnili :6—2 արդիւնքը ի շահ մեզի ցոյց կուտայ մեր տղոց զգլխումը փախցուցած աւիշներուն :

Այսպէս կը հասնինք Փետրուար 22ին դէմ առ դէմ Red Starի: Տէր իր համբաւաւոր անուան, պէտք չէ որ պարտուի մեզմէ: Միայն իրաւարարը կրցաւ դիւրացնել իրենց գործը, անարդար վճիռով մը որ վարկաբեկիչ է: Ինչպէս յաղթել այս պարագային: Ու մեր պարտութիւնը եղաւ 2—0 :

Կը կարծենք թէ մեր խումբը յոգնած է, դաշտէ դաշտ ման գալով: Եթէ ըլլար դաշտի պակասը հաւանական է որ բարձրանայինք այս տարի եւս : Զ. Մուրատեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Երկու ուրիշ վտիտ ձողիկներ, բազուկները, մասնակի կերպով ծածկուած վիրակապներով, կը հետեւին ոտքերուն գալարումներուն, վիզը միշտ կը ձգտի դէպի վեր ու դանկոսկրը, անվրիպելի ճշդութեամբ մը, կը զարնուի մահճակալին երկաթին, համաչափ եւ չարագուշակ աղմուկով:

Այդ քայքայուած մարմինը մարտիրոսացած տղեկին, այդ գլուխը, այդ բիբերը, որոնք կիսաբաց եւ թարթիչէ զուրկ արտեւանունքներուն մէջէն պիտի իյնային կարծես անկենդան եւ յղփծուն հեղուկի մը վերածուած, այդ մարմինը ո-րուն ամէն մէկ մկանունքները ձգտուած էին ցաւով... մեզ խենթեցուց: Ի՞նչ բանի քաւութիւնն էր այդ տառապանքը, ի՞նչու այդ մանկական մարտիրոսութիւնը ... Մենք կը զգուշանայինք իրարու երես նայելու, այնքան մեր հոգիներուն մէջ խռովուող զգացումները սաստիկ եւ չփոթ էին :

Ցանկարծ փորհեցայ ուրիշ մանուկներու վըրայ, ուրիշ երկնքի ներքեւ՝ ոստոստող եւ զուարթ ու ապրելու երջանկութիւնով բաբախուն մանուկներու վրայ ...

Ու բոպէ մը միտքս երթեւեկեց արագօրէն վարդագոյն եւ թարմ շրթունքներէ՝ այդ մեռելատիպ եւ լորձունքոտ շրթները, բոցավառ եւ պայծառ նայուածքներէ՝ այդ մարած եւ պղտոր սեւութիւնով մը ծածկուած բիբերը, խոպոպիքներով պճնուած պաշտելի եւ ծաղիկի պէս լուսայեղ գլուխներէն՝ հերազուրկ եւ ցաւատանջ գանկը : Ու աշխարհիս երջանիկներուն, սիրուածներուն կողմէն ամօթահար, կարծես ինքզինքս պատասխանատու զգալով այդ դժբախտ մանկիկին կացութեան մէջ, սկսայ ջերմապէս աղօթել, բռնուած անմխիթարելի ցաւով մը ... Ու բոլոր մեր ընկերներն ալ դրդուած նոյն ցաւէն, աչքերնին արցունքոտ, ձեռքերնին դողդոջուն, աքրունքնիրնին գեղեւուն, թողուցին անկողինը, եւ ամէնքս ալ, ինչպէս աղէտէ մը, փախանք այդ սարսափելի երեւոյթէն ...

Երկար ատեն, երկար օրեր, յիշատակը այդ վիրաւորուած որբին, ջլատեց ու տառապեցուց մեզ. եւ այսօր իսկ՝ երբ կը խորհիմ իր անտարակուսելիօրէն դիակնացած հէք մարմինին, երբ կը խորհիմ իր մանկական եւ տառապագին մկանունքներուն վերջնական քայքայմանը, սիրելիներու արիւնով թրջուած հողին մէջ. չեմ կրնար ըմբռնել թէ իր նեարդները հանդչած ըլլան վերջնապէս, ու իր ցաւագին վիզը չձգտի այլեւս դէպ ի վեր, դէպի արեւը, դէպի ապրելու երջանկութիւնը ու տանջանքը ...

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ցած է Զըրչիլի հետ :

× Ամերիկեան թերթ մը վեց մասնագէտ բըժիշկներու տեղեկութեանց վրայ հիմնուելով, կ'ըսէ թէ Խ. Միութեան նոր վարչապետը, Մալէնքով որոտ հիւանդութենէ կը տառապի : Տարիքը 52 է, ծանրութիւնը՝ 113 քիլօ, հասակը 1 մ. 70, դէմքը՝ ուռուցիկ եւ տժգոյն են.:

× Անգլիոյ մէջ համբերութեամբ կը սպասեն դէպքերու ընթացքին: Կ'ըսուի թէ Գ. Իտըն խոհեմութեան պատուիրած է Մ. Նահանգներուն:

ԴԷՊՔԵՐ ՄԸ ՀԱՐՑՈՒՄ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զօր. Նէկիպ, բուռն ճառ մը խօսեցաւ Անգլիոյ դէմ, ցաւ յայտնելով որ Սուտանի անգլ. իշխանութիւնը «գաղթային հին մեթոտներուն կը դիմէ, երբ դեռ չէ ցամքած վերջին համաձայնութեան մելանը» : Այս առթիւ ըսաւ թէ բազմաթիւ գանգատներ ըստացած է Սուտանէն, թէ ձերբակալութիւններ կատարուած են եւն.: Նեղոսի մասին ալ խօսելով, զօրավարը պահանջեց «անպայման պարպում»: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ վեց ամիս պայմանաժամ պիտի տրուի, անգլ. զօրքը հեռացնելու համար :

ԵՐԿՈՒ «ՄԻԿ.» ՕԴԱՆԱՒԵՐ Չեխոսլովաքիայէն Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանը՝ Պավարիա մտնելով, զարկին երկու ամերիկեան օդանաւեր: Մէկը բռնկեցաւ եւ վար ինկաւ: Օդաչուն հրաշքով փրկուեցաւ անկարգելին շնորհիւ: Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց, անմիջական բացատրութիւն պահանջելով :

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ նորէն պիտի մերժէ անգլօամերիկեան վերջին ծրագիրը՝ քարիւղի վէճին լուծման մասին, ինչպէս կը հեռագրեն Թէհրանէն: Իր յայտարարութեան համաձայն, եղած առաջարկները «տարտամ են»: Միւս կողմէ Իրան ծանուցագիր մը ուղղեց Իրաքի գանգատելով թէ անգլ. գործակալներ կը գործեն Պաղտատի մէջ: Այդ ծանուցագրին համաձայն, Թեհրանի անգլ. նախորդ հիւպատոսը, ձէքըըն, «դաւերու կեդրոն մը հաստատած է»: Այս առթիւ անոր կը վերագրէ Թէհրանի վերջին դէպքերուն պատասխանատուութիւնը :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ քուէարկեց ընդհ. ներման օրինագիծը, 215ի դէմ 400 ձայնով :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ սահմանադրութիւնը քուէարկուեցաւ Մարտ 10ին: Այս առթիւ միաձայնութեամբ Սթրազպուրկը հռչակուեցաւ մայրաքաղաք ապագայ եւրոպական Դաշնակցութեան : Առաջին ընտրութիւնները պիտի կատարուին համեմատական դրութեամբ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ապահովութեան խորհուրդը գաղտնի նիստ մը գումարեց, քննելու համար միջազգային կացութիւնը :

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ Կ'ԱՒԵԼՆԱՅ Սէնի շրջանին մէջ: Ամէնէն լաւատես հաշիւներով, գործազուրկներուն թիւը այժմ անցած է 350000ը, ինչ որ 15 առ հարիւր յաւելում կը նշանակէ մէկ ամսուան ընթացքին :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարին՝ համայնավար Պընուա Ֆրանշոնի դէմ քննութիւն բացուած է, կը գրէ «Փառի Փրէս», ծանր մեղքեր վերագրելով: Նոյն թերթին համաձայն Տիւքլոյի եւ ուրիշներու դերքն ալ խախտած է :

ՉՈՐՍ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐ յանձնուեցան Եուկոսլաւիոյ : Ուրիշներ ալ պիտի ղրկուին :

ԼԵՀԵՐԸ դրաւեցին դանիական վեց ձկնորսանաւեր, եւ պահանջելով Տանըմարքա իջած օդանաւը, որուն վարիչը ապաստան խնդրած էր :

Թէյասեղան

Ֆ. Կապ. Խաչի օրուան առթիւ Անիէռ Պոլա Քոլոմպի մասնաճիւղին թէյասեղանը այս կիրակի ժամը 16ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, 149bis, Av. d'Argenteuil, Անիէռ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտք 100 ֆրանք :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51 Rue Grignan :

Ընտիր նուագախումբ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Պիւֆէն առատ եւ դիւրամատչելի :

Մուտք 200 ֆրանք :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի Ազգ. դպրոցին տարեկան հանդէսը այս կիրակի, ժամը 15ին, Salle des Fêtes, Rue Stalingrad : Մանկական երգեր, արտասանութիւն եւ պար : Կը հրաւիրուին ծնողներն եւ գաղութը քաջալերելու համար մեր փոքրիկները :

Մուտք՝ 100 ֆրանք :

1915ի Ազգ. Սգատօնը Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ զանազան ազգ. կազմակերպութեանց և միութեանց:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

Փետրուար 18ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի շրջ. վարչութեան եւ շրջանի խումբերուն, Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Շաբաթ 14 Մարտ, ժամը 9ին, Սալ Մազընոյի մէջ: Կը խօսին ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Համազգայինի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ Գ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Սալ Շօփէն - Փլէյէլ, Մարտ 19ին հինգշաբթի իրիկուն:

ՅԱՅՏԱԳՐԻՆ (Bien temperé en Ré mineur) մաս կը կազմեն՝ Պախ, Փրսէլ, Քուփըրէն, Սքառլաթի, Մոցարթ, Պեթովէն, Պրամս, Լիսթ, Տըպիւսի, Շուման, Շօփէն եւ Գ. Ղազարոսեան :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԾՊՏԵԱԼ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած՝ Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն), հովանաւորութեամբ Տէր եւ Տիկին ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՐԿԻՐՃԵԱՆԻ, կիրակի, 15 Մարտ ժամը 15–22, Ժան Կուժոնի սրահին մէջ (8 ռիւ Ժան Կուժոն, Բարիզ (8): ԹԻՔ Ի ԹՕՔ նշանաւոր ֆլուններ կը ներկայացնեն իրենց ամենավերջին խեղկատակութիւնները:

Օրիորդներ՝ Ժաքլին Պէրպէրեան եւ Իվէթ Տիւսանսէլ կը վարեն մանկական զանազան խաղեր:

Տոմսերու համար դիմել Միութեան անդամուհիներուն եւ մեր կեդրոնը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժոն: Մուտք 500 ֆրանք (թէյով մը եւ կարկանդակով):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին, ընկերուհի Ա. Դաւիթեանի բնակարանը: Ներկաներու թիւը օրինական պիտի համարուի :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet : Դասախօս ընկեր Ժիրայր Դատուռեան: Նիւթը՝ «Երիտասարդութեան դերը ներկայ քաղաքական կացութեան մէջ»: Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները : — Հայերէնի դասաւանդութիւնը՝ ժամը ճիշդ 8ին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը՝ 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻ հանդէսը կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին կողմէ, Ապրիլ 18ին, Շաբաթ օր:

× ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հայ Մարտիկներու Միութեան պարահանդէսը ապրիլ 4ին, Շաբաթ.:

ՅՈՒՆԻՍ 7ին ժամը 3ին «Théatre d'Iéna»ի մէջ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի եկեղեցւոյ կեդր. դպրոցի տարեկան հանդէսը նուիրուած Հայ մըշակոյթի եւ ՍԱՀԱԿ ՄԵՍՐՈՊԻ :

Հանդէս-Խնճոյք

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի կողմէ: Այս կիրակի ժամը 15էն 24 : La Caisse d'Epargne սրահը, 32 Ave. de la Porte des Lilas, 32, (Metro Porte des Lilas) :

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ ընկեր Աւետիս Քիւփէլեան: Արտասանութիւն ընկերներ Արփս Գարայեան եւ Եղիազար Սերոբեան: Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդին կողմէ կը ներկայացուի՝ Նոր Սերունդի կեանքը: Կը նուագեն ընկեր Բենօ եւ Պ. Քէսիլի (թրմոնիք):

Կը նուագէ ՏՈՔԹ. ՀԱՄԲԱՐՁ :

Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է:

Սիրով կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ժողովրդական սիրուած երգչուհի

ԱՅՏԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ

Կիրակի 15 մարտ ժամը 17.30ին Սալ Կավօ, 45 Ռիւ լա Պօէսի:

Յայտագիրը նուիրուած է Հայաստանի ժողովրդական նոր երգերու (առաջին ունկնդրութիւն Փարիզի մէջ):

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՏԷՐ ՆԻԶԱՄԵԱՆԻ:

Տոմսերը 100էն 600 ֆրանք:

Դիմել՝

Տիկին Ն. Գօյաճեանի, 83 Ռիւ տ'Ապուքիր

ՍԱՆդրալ 48—69

Հ. Բալուեանի 43 Ռիւ Ռիշէ ՓՐՕ. 25—46

Ավնաւորեանի 22 Ռիւ տը Նավարէն Փարի (9)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ· 1100 ֆր·, Տարեկան· 2200, Արտ· 3000 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 13 Mars 1953 Ուրբաթ 13 ՄԱՐՏ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7015-Նոր շրջանի թիւ 2426

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ԱՆԵԼԷՆ ՄԻՒՍԸ ԳԼՈՐԵՑԻՆ

Ամբողջ երկիրներ եւ ժողովուրդներ գերութեան մատնուեցան Սթալինի օրով ։

Երբեմնի Ռուսաստանը ծաւալեցաւ, ուռճացաւ չղթայակիր բազմութիւններով։

Իր տիրապետութեան տակ անցաւ Եւրոպայի կէսէն աւելին։ Մինչեւ Ագրիականի ափերը ։Ինչ որ «ժողովրդական ռամկավարութիւն» կը կոչեն, ծաղրանկարն է ե՛ւ ժողովրդապետութեան ե՛ւ ընկերվարութեան ։ Կարգ մը բարենորոգումներ չեն կրնար պարտկել ահաւոր եւ աննախընթաց արհաւիրքը։

Եւ ի՜նչ քստմնելի հակասութիւն ։

Ամբողջ աշխարհ խաղաղութիւն կը մաղթէ ։ Սթալին իսկ խաղաղութեան համագումարներ կը սարքէր, պարգեւներ բաշխելով։ Իր յաջորդներն ալ խաղաղութեան խօսքեր հնչեցուցին իրենց դամբանականներով ։

Եւ սակայն, ահա «բոլշեւիզմը» ինք ստեղծած է խռովայոյզ կացութիւն մը, — պաղ պատերազմ, որ կրնայ «տաքնալ», խելագարութեան մը պահուն ։

Արդէն կը տեսնենք «պաղ»ին հետեւանքները, աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ։ Միայն յարաճուն զինարշաւը եւ զինարուեստի «կատարելագործումը», հիւլէականը եւ մնացեալը արիւն - քրտինք թափել կուտան միլիոնաւոր բազմութեանց ։

Կ'ըսեն թէ Սթալին ոչ միայն «ժողովուրդներու Հայր» էր, այլեւ բարեկամ հայութեան ։ Նոյն իսկ անոր փրկիչը ։

Քանի մը խօսք ալ այդ մասին ։Գոնէ ի պէտս նորափետուր զարգացելոց ։

Դեռ 1900 թուականներէն Սթալին, Թունդ սոցիալ - Դեմոկրատ, Հայկ· Դատի մասին ունէր տեսակէտներ որոնք չէին համապատասխաներ դաւն իրականութեան ։

Իշխանութեան գլուխ անցնելէ ետքն ալ, ան իրբեւ ուղեցոյց ունէր կանխակալ կարծիքներ եւ քարացած տասնաբանեայ մը ։

Իր առաջին «հայասիրական» գործը կը համարուի 1917 Դեկտ· 29ի «դեկրէտ»ը, «ընկեր Սթալինի ձեռքով գրուած՝ Լենինի եւ Սթալինի կողմէ ստորագրուած»։

Այդ հրամանագրով «արմատականօրէն պիտի լուծուէր արեւմտեան Հայաստանի ազատագրութեան հարցը», ինչպէս կը պատմէր յօդուածագիր մը՝ «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ»·ամսագրին մէջ (1952 Նոյեմբեր) ։

« Դեկրէտ »ին մելանը ցամքած չէր տակաւին, երբ խուճապահար «դէպի տուն» կը խուժէին ռուս զինուորները »։ Եւ արեւմտեան Հայաստանը կը մատնուէր կատարեալ անտիրութեան , Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Վասպուրական ։

Սակաւաթիւ հայ զօրքը եւ կամաւորական վաշտերը չէին որ պիտի պաշտպանէին այդ ահագին տարածութիւնը, երբ Թուրք բանակը եւ կատղած խուժան մը յառաջ կը սուրային սանձակոտոր մոլեգնութեամբ, կորսուած հողերը ետ առնելու համար։

Մնաց որ, այդ հրամանագրէն մէկ ամիս առաջ, 1917 Նոյ· 24 թուակիր «դեկրէտ»ով մը, Լենին (վարչապետ) եւ Սթալին (վարիչ ազգ· գործերու) կը պարծենային ·

— « Մենք կը յայտարարենք թէ Թուրքիոյ բաժանումի եւ անկէ Հայաստանը «խլելու» մասին եղած դաշինքը պատռուած եւ ոչնչացած է»։ (Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան դեկրէտները)։

Այնուհետեւ կ'արձանագրէին ուրիշ «հայասիրական» քաջագործութիւն մը ,նոյնքան պանծալի։

Պրեստ - Լիթովսքի դաշնագրով, (1918 Մարտ 4/17), յանձն կ'առնէին ընել ամէն բան ,

« Ապահովելու համար թէ արագ պարպումը Անատոլուի արեւելեան շրջաններուն եւ թէ անոնց օրինական փոխանցումը Թուրքիոյ։ Արտահանի , Կարսի եւ Պաթումի շրջանները ալ տրագօրէն պիտի պարպուին ռուսական զօրքերէ »։

Այդ օրէն մինչեւ 1945, մահացու դաւերու ցանց մըն է որ կը հիւսուի մնացեալ Հայաստանի գլխուն, նախ միաձնաբար, յետոյ գլխաւորութեամբ Եոսիֆ Ահեղի , որ մէկ անելէն միւսը գլորեց Հայկ· Դատը ։

Շ·

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ
Թուրքիա կ'երթայ

ՓԱՐԻԶԻ ՓՈՂՈՑՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ «ԱՆԳԱՐԱ» ՊԻՏԻ ԿՈՉՈՒԻ

Թուրքիոյ վարչապետը Անգարա հրաւիրեց Ֆրանսայի վարչապետը։ Պ· Ռընէ Մայէր հաւանեցաւ եւ պիտի այցելէ Պ· Պիտոյի հետ, յառաջիկայ Մայիսին ։

Պ· Պ ·Մենտէրէս եւ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ Դշ· օր այցելեցին Ազգ· ժողովի նախագահին ։ Յետոյ հիւրասիրուեցան Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին կողմէ, որուն Նախագահը, Պ· Մօաթի, բարի գալուստ մաղթելով, ըսաւ թէ ընդհ· ժողովին պիտի առաջարկեն «Անգարա» կոչել Փարիզի փողոցներէն մէկը։

Քաղաքապետարան երթալէ առաջ, Պ· Մենտէրէս ճառ մը խօսած էր Սորպոնի մէջ, ի ներկայութեան վերատեսուչին եւ խուռն բազմութեան մը ։ Թուրքիոյ վարչապետը բացատրած էր Սելճուքեան կայսրութեան դերը տիեզերական պատմութեան մէջ ։

X Գշ· օր, արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ տրուած ճաշէն վերջ, Պ· Ժորժ Պիտօ ճառ մը խօսելով ըսաւ ·

— « Մեր սրտին համար անմոռանալի պիտի մնայ այն հաւատարմութիւնը զոր ցոյց տուաւ թուրք հանրապետութիւնը Ֆրանսայի հանդէպ, բարեբախտ թէ դժբախտ օրերու մէջ։ Երբ մեր վրայ կ'իջնէր քառամեայ խաւար մը, դուք երբեք չփորձուեցաք ըսել · « Մենք չենք ճանչնար այդ երկիրը »։ Այսօր ձեզի կ'ըսենք խանդաղատանքով, — « Շնորհակալ ենք »։

Միջերկրականը, որ կը բաժնէ մեր երկիրները, կը միացնէ մեր երկու ազգերը։ Այդ ծովուն ափերուն վրայ, ուր ժամանակի խորերէն կը փչեն այն հովերը որոնք օրօրեցին մարդկային առաջին յոյսերը, մեր ճակատագիրները իրարու հանդիպեցան։ Պատմութիւնը լեցուած է մեր անցեալով, իսկ ներկայիս վկան է մեր հաւաքական վճռականութեան՝ ի սպաս միակ իտէալի մը » ։

Պ· Մենտէրէս պատասխանելով, իր կարգին փառաբանեց Ֆրանքօ-թուրք բարեկամութիւնը ։ Եւ մասնաւորապէս շեշտեց ·

— « Այս բարեկամութիւնը անհրաժեշտ է աւելի քան երբեք, այն դժնդակ ժամանակաշրջանին մէջ ուր կ'ապրինք եւ որ կը պահանջէ համերաշխութիւն բոլոր ազատ երկիրներուն՝ իրենց սպառնացող վտանգին դէմ։ Մենք ունինք երկու պատասխանատուութիւն, — ամրապնդել մեր երկրին ապահովութիւնը եւ նպաստել ազատ աշխարհի ապահովութեան որ անբաժան է մեր ապահովութենէն։ Այս պարագան կը պահանջէ լայնամտութիւն եւ հետեւողական ոգի մեր յարաբերութեանց ինչպէս եւ մեր միջազգային գործունէութեան մէջ, անկեղծ վստահութեամբ եւ ճշմարիտ բարեկամութեամբ »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԴԱՆԱՒԻՆ խորտակման առթիւ վճռական դիրք մը բռնած են Մ· Նահանգները, հատուցում պահանջելով Փրակայէն (ոչ թէ Մոսկուայէն)։ Չեխական կառավարութիւնը մերժեց բողոքագիրը, դիտել տալով թէ ամերիկեան օդանաւերը բռնաբարած էին իրենց երկրին օդային տարածութիւնը։ Վէճը սուր հանգամանք առած է։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑ ՄԸ երեւան հանուեցաւ Յունաստանի մէջ։ Ձերբակալուեցան 29 ամբաստանեալներ որոնց հինգը կիներ են ։ Անթելի գաղտնի գործիք մը գտնուած է Ալեքսանդրապոլիսի մէջ (Տէտէ Աղաճ) ։ Կը գործէր ութ ամիսէ ի վեր ։

ԹՈՒՐՔԻԱ 25 միլիոն տոլարի վարկ մը ստացաւ։ Երկրորդ վճարքն է այս, 1953ի ելմտական տարեշրջանէն ի վեր ։

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ, որ Անգլիա կ'երթայ մարտանաւով մը, Ճիպրալթարի նեղուցը անցաւ Դշ· օր, ընկերակցութեամբ անգլ· մարտանաւերու ։ Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են Լոնտոնի մէջ, իր ապահովութեան համար։ ։

ՈՐՈ՞ՆՔ ՊԻՏԻ ՕԳՏՈՒԻՆ
Ընդհանուր ներումէն

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ազգ· ժողովը 210ի դէմ 390 ձայնով եւ առաջին ընթերցումով քուէարկեց ընդհ· ներման օրինագիծը, որ այժմ կը քննուի ծերակոյտին կողմէ։Հաւանական է որ շատ մը փոփոխութիւններ կատարուին, վերջնական վաւերացումէն առաջ ։

Չորրորդ եւ ամենալայն ընդհ· ներումն է այս , պատերազմէն ի վեր։ Զօր· տը Կոլի կուսակիցները դրեթէ ամբողջութեամբ քուէարկեցին օրինագիծը ։ Դէմ քուէարկեցին ընկերվարականները եւ համայնավարները ։

Օրինագծին համաձայն, ընդհ· ներումէն պիտի օգտուին 400 նախկին նախարարներ, պաշտօնատարներ, երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ որոնք ընտրուելու իրաւունքէն զրկուած էին իբրեւ գործակիցներ եւ կուսակիցներ Փեթէնի։ Այս շարքին մէջ է Պ· Փիէռ Թեթէնժէ, որ Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին նախագահն էր գերման գրաւման ատեն, մինչեւ ազատագրում եւ որ գիրք մըն ալ գրեց,— «Ինչպէս փրկուեցաւ Փարիզը»։ Այս400ին մէջ կը գտնուին շատեր որոնք քուէ տուած էին Փեթէնի լիազօրութեան համար , երբ նոր իշխանութիւն մը կը կազմուէր ։

Ներումէն պիտի օգտուին նաեւ 11.000 բարձրաստիճան պաշտօնեաներ Վիշիի կառավարութեան։ Ասոնք զանազան պատիժներ կրած եւ իրենց հանգստեան թոշակներէն զրկուած էին։ Բոլոր պատիժները ջնջուած են։ Եթէ ուզեն վերստանալ իրենց նախկին պաշտօնները, ամէն դիմում պիտի քննուի առանձին։

Եւ վերջապէս, ներումէն պիտի օգտուին ուրիշ 23.000 գործակիցներ, որոնք բանտարկութեան դատապարտուած են հինգ տարի կամ աւելի պակաս ժամանակով։ Ներումը ամբողջական է 18 տարեկաններուն համար, ինչ տեսակ պատիժ ալ կրած ըլլան ։

Տնտեսական գործակցութեան համար դատապարտեալները կ'օգտուին, եթէ բանտարկութեան պատիժը առ առաւելն հինգ տարի է, իսկ դրամական տուգանքը 500.000 ֆրանքէն վար։ Ներումէն չեն կրնար օգտուիլ անոնք որ դատապարտուածեն դատական բարձր ատեանին կողմէ։ Նաեւ անոնք որ դատապարտուած են մարդասպանութեան , բռնաբարման, մատնութեան եւն· համար ։

Գալով Դիմադրական Ճակատի յանցաւորներուն, ներման արժանի են 1940 Յունիս 10էն մինչեւ 1947 Յունուար 16 կատարուած յանցանքներ, եթէ հաստատուի թէ անոնց հեղինակը կը պատկանէր դիմադրական խումբի մը եւ կամ եթէ արարքը կատարուած է ազատագրութեան դատին ծառայելու համար։ Ներման արժանի չեն այն արարքները որոնք կապ չունին դիմադրական պայքարին հետ, համաձայն ընդհ·՝ դատախազութեան վճիռին։

Ներում կը ստանան նաեւ անոնք որ դատապարտուած են գործադուլներու կամ ընկերային վէճերու հետեւանքով , 1947 Յունուար 16էն մինչեւ 1952 ապրիլ 1 եւայլն ։

« Ամերիկայի Ձայնը »
Մոսկուայի՝ դէմ

Ուաշինկընէն կը հեռագրեն թէ՝ քանի մը օրուան վարանումներէ ետք, քարոզչական վարչութիւնը սկսաւ գործադրել նոր ծրագիր մը ։ «Ամերիկայի Ձայն»ը Մարտ 11էն ի վեր իր խօսքը կ'ուղղէ մասնաւորապէս «արբանեակ երկրներուն », պարզելով Խ· Միութեան մէջ կատարուած վարչական փոփոխութիւնը։ Ահաւասիկ առաջին զեկուցումը ·

— « Արբանեակ երկրներ, այն շղթաները որոնցմով ձեզ կ'ըկաշկանդէր Սթալին՝ դիրք փոխած են։ Այդ շղթաները միշտ կան, բայց անոնց գլխաւոր օղակը, որ զանոնք միասին կը բռնէր, անհետացաւ եւ ոչ ոք պիտի կրնայ բռնել իր տեղը։ Համայնավար վարիչները այսուհետեւ շատ աւելի ժամանակ պիտի վատնեն իրար լրտեսելու համար· այնպէս որ ժամանակ պիտի չունենան ձեր վրայ հսկելու։ Դուք կրնաք ձեր սեփական աչքերով հաստատել թէ անոնք որքան կը կասկածին իրարմէ։ Այլ եւս չկայ Սթալինը, կարգադրելու համար իրենց վէճերը ։ Անոնց իւրաքանչիւրը պիտի գործէ միւսներուն դէմ եւ ամէն անգամ որ Մոսկուայի մէկ վարիչը շահ մը տեսնէ ի վնաս ուրիշի մը, կրնաք այդ պարագան արձանագրել ձեր պահանջին։ Սպասեցէք, խոհեմ եղէք, ազատագրումը պիտի չգայ մէկ օրէն միւսը , բայց ստոյգ է։ Մոսկուայի եռապետութիւնը պիտի չկրնայ շատ երկար ծածկել իր մրցակցու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ· էջ)

«ԱՐՄԱՏԱԽԻ՜Լ...»

Խորհրդահայ մամուլը — թերթ, պարբերական, գիրք, դասագիրք եւայլն, եւայլն — քաղաքական գիծով կը շնչէ ու կը գործէ՝ տեւաբար թոյն ու լեղի թափելով Դաշնակցութեան հասցէին :

Մեր կուսակցութիւնը ինչպէս յայտնի է, հիմնադրուեցաւ 1890ին : Ու ճիշդ մինչեւ այս թուականը կ'երկարի ծիրը անպայքարին, զոր բոլշեւիզմը ծաւալած է մեր դէմ : Եթէ խորհրդահայ մամուլը քննութեան առած է քաղաքական - ընկերային հարց մը, որ կապ ունի 1890էն այս կողմ երկարող 62ամեայ շրջանի իրադարձութեանց հետ, ապա այդ մամուլը անկարող է ամբողջացնել իր խօսքը, առանց Դաշնակցութեան անունը յեղյեղելու եւ առանց անոր դէմ ամէնէն թունամից բառերով հայհոյելու :

Զարմանալի չէ ինչ որ կ'ըսենք, այլ մերկ իրողութիւն :

Այսքան վառ ու կենդանի է Դաշնակցութեան հմայքը, անոր տիրակալող ազդեցութիւնը խորհրդահայ աշխարհի հանրային - քաղաքական մտքի վրայ :

Խորհրդահայ բարակները ամէն տեղ Դաշնակցութեան ուրուականը կը տեսնեն եւ ամէն առիթով անոր դէմ Նիզակ կը ճօճեն ...

Անփաստ չընծայելու համար մեր խօսքը՝ քանի մը օրինակներ :

Առնենք պատահական՝թիւ մը խորհրդահայ ԹԵՐԹԵՐԷՆ :

« Ս. Հայաստան » , Երեւանի պաշտօնական օրգանը, իր 1952 Նոյ. 4ի թիւով կը գրէր.

— « Վերջին ժամանակներս թուրք ռէակցիոներները բացէ ի բաց խոստովանում են, թէ իրենք դաշնակներին դիտում են որպէս իրենց Նըւիրուած մարդկանց եւ ամբողջովին պաշտպանում են դաշնակների հակահայկական եւ հակասովետական գործունէութիւնը : Նրանք իրենց բարեկամ դաշնակներին կոչ են անում ուժեղացնել պայքարը հայ յառաջդիմական թերթերի ու կազմակերպութիւնների դէմ » :

Ու կը պարզուի, որ «ռէակցիոներ»ներու այս կոչը, ուղղուած « դաշնակ բարեկամ»ներուն , անարձագանգ չի մնար այս վերջիններու կողմէ :

Իր խօսքի շարունակութեան մէջ «Ս. Հայաստան » կը վկայէ .

— « Դաշնակցական թերթուկները իմպերիալիստներին բացէ ի բաց կոչ են անում պատերազմ սկսել Ս. Միութեան եւ Ս. Հայաստանի դէմ » :

Այս չափազանց կարեւոր « յայտնութեանց » մէջ կը պակսի միայն «աննշան» բան մը — «Ս. Հայաստան » ՉԻ ՏԱՐ անունը այն աղբիւրին , ուրկէ քաղած է իր այսքան ստոյգ ու վաւերական տեղեկութիւնները ...

Նոյն պաշտօնաթերթը իր 1952 Դեկտ. 14ի թիւը կը նուիրէ ասկէ 36 տարիներ առաջ, 1916-ին, մեռած բոլշեւիկ Սուրէն Սպանդարեանի ծընընդեան 70ամեակին :

Խօսելով 1910ին անոր « ծաւալած » գործունէութեան մասին՝ պաշտօնաթերթի գրիչներէն « գիտութիւնների թեկնածու » Վ. Աւետիսեան կը նկատէ .

— « Առանձնապէս սուր պայքար ծաւալեց Սպանդարեանը «Դաշնակցութիւն » բուրժուա - նացիոնալիստական պարտիայի, հայ ժողովրդի այդ ամենաոխերիմ թշնամու, արեւմտեան եւրոպական իմպերիալիզմին ծախուած ստոր գործակալութեան դէմ » :

Այս « թշնամի »ի գործած չարիքներու մասին խօսելով՝ նոյն Աւետիսեան կը նկատէ .

— « Բուռն ատելութեամբ եւ զայրոյթով Սպանդարեանը քայլ առ քայլ մերկացնում էր Դաշնակցականների զազրելի շովինիստական սեւհարիւրակային էութիւնը, ցոյց տալով, որ նրանք հայ գիւղացիութեան ամենաանամօթ կեղպով հարստահարողները եւ կեղեքողներն են» :

... Գարբերականներէն դառնանք ԳԻՐՔԵՐՈՒՆ : Մեր ընթերցողները թերեւս գոց գիտեն այն հայհոյալից «բանաստեղծութիւն»ները , որ Գէորգ Աբովներն ու Նայիրի Զարեանները կը յօրինէին Դաշնակցութեան հասցէին ...

Ու նոյն ոգին ոչ միայն խորհրդահայ չափածոյին, այլ եւ խորհրդահայ արձակին, անգամ Երեւանի դասագիրքերուն մէջ :

Առնենք, օրինակ, « Հայկական սովետական սոցիալիստական ռեսպուբլիկայի տնտեսական աշխարհագրութեան » դասագիրքը, լոյս տեսած 1950ին, միջնակարգ վարժարաններու 8րդ դասարանին համար : Դասագիրքը, զոր կազմած են Էմ. Տէր - Ցակոբեան եւ Ա. Օհանեան, հաստատուած է Լուսաւորութեան Մինիստրութեան կողմէ եւ լոյս տեսած Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի հրատարակութեամբ :

Ստորեւ — քանի մը քաղուածքներ .

— «1918ին Հայաստանում իշխանութիւնը զաւթում են դաշնակները : Դաշնակների տիրապետութիւնը տեւեց երկու եւ կէս տարի : Դա ամենածանր ժամանակաշրջաննն էր հայ ժողովրդի պատմութեան մէջ» (էջ 10) :

Քիչ մը վարը դասագիրքը նորէն կը վկայէ .

— « Դաշնակցական կառավարութեան հրահրած ազգամիջեան անընդհատ պատերազմների , ինչպէս եւ թուրք զօրքերի կրկնակ արշաւանքի հետեւանքով, Հայաստանի շատ գիւղեր աւերուած էին : Առանձնապէս խիստ տուժել էին Արարատեան դաշտի եւ Շիրակի շրջանները :

«Երկրում տիրում էր դաշնակ աւազակախմբերի ծայրայեղ սանձարձակութեան հասած կամայականութիւնը » (էջ 10 — 11) :

Նորէն դառնալով նոյն հարցին՝ դասագիրքը վերստին կը կրկնէ .

— « Հայաստանի աշխատաւորութիւնն աւելի մեծ տանջանքներ կրեց հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամի դաշնակների իշխանութեան օրով, դաշնակների յանցագործ ու ազգակործան քաղաքականութեան հետեւանքով , Հայաստանը աւերուեց , դարձաւ «որբերի երկիր, արցունքի երկիր, աղքատութեան ու վայրենի կամայականութեան երկիր» (Ա. Միկոյեան) : Հայ ժողովուրդը կանգնեց ֆիզիքական լիակատար բնաջնջման սարսափի առաջ » (էջ 28) :

Մեր երկրի բնակիչներու թիւին դառնալով՝ դասագիրքը կը գրէ .

— «1913ին Հայաստանում, ներկայ տերիտորիայում, կար 1.014.000 մարդ, իսկ 1920ին , Հայաստանում սովետական կարգեր հաստատուելու պահին, մնացել էր միայն 720.000 մարդ : Դաշնակների 1918 — 1920 թ. թ. կործանիչ տիրապետութեան ժամանակ Արեւելեան Հայաստանում ոչնչացաւ մօտ 520.000 մարդ» (էջ 28) :

Խորհրդային դասագիրքերն իսկ որոնք արժանացած են հաւանութեանը Հայաստանի Գիտութեանց Կաճառին եւ հաստատուած են Լուսաւորութեան Մինիստրութեան կողմէ, լի են Դաշնակցութեան դէմ ուղղուած այս կարգի հատուածներով :

Երկրի կրթական հաստատութեանց մէջ իսկ աշակերտութիւնը կը սնանի թոյնով եւ ատելութեամբ դէպի կազմակերպութիւն մը, զոր ասկէ 32 տարիներ առաջ բոլշեւիզմը «պետական խոշորագոյն միջոցառումով քայքայած եւ արմատախիլ արած էր » ...

Նոյն ատելութիւնը աւելի «հիմնաւոր» ձեւերով կը սերմանուի նաեւ Հայաստանի բարձրագոյն վարժարաններու ուսանողութեան հողերուն մէջ, մանաւանդ պատմագիտական ու հասարակագիտական ճիւղերու մէջ, ուր յատուկ ժամեր յատկացուած են ուսանողութիւնը Դաշնակցութեան հետ ծանօթացնելու համար ...

Այս նոյն դասաւանդումը, աւելի նեղ սահմաններու մէջ, անգամ Խ. Միութեան բոլոր համալսարաններու պատմագիտական ճիւղերու մէջ, ուր յատուկ ժամեր յատկացուած են ամենապէտ ուսանողները ծանօթացնելու համար «կազմութեանը եւ գործունէութեանը հետ Ռուսիոյ բուրժուական եւ մանր - բուրժուական կուսակցութեանց », որոնց կարգին նաեւ Դաշնակցութեան հետ, ինչպէս նաեւ ծանօթացնելու այն պայքարին հետ, զոր «Դաշնակցութիւնը, գործակցութեամբը վրացի մենշեւիկներու եւ թաթար մուսաւաթականներու, մղած է բանուորութեան դիկտատուրայի դէմ » (տես«ԾՐԱԳԻՐ Խ.ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ», մշակուած Խ. Միութեան ժողովրդական լուսաւորութեան գործավարութեան կողմէ եւ հաստատուած Խ. Միութեան ժողովրդական գործավարներու խորհուրդին կողմէ , 1939, Մոսկուա, էջ 44 եւ 63) :

Այս նոյն պայքարը Դաշնակցութեան դէմ , բացայայտ բռնութեանը տակ Խորհրդային Իշխանութեանց, տարիներէ ի վեր կը մղէ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԸ իր կոնդակներով եւ « Էջմիածին»ի մէջ լոյս տեսնող բացայայտ եւ կամ քողարկուած գրութիւններով :

Իր ամենավերջին թիւերէն մէկուն խմբագրական սիւնակներէն Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթը սպառնական շեշտով կ'ազդարարէ .

— « Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնը չի կարող թոյլ տալ, որ արտասահմանում հայ համայնքները խաղալիք դառնան քաղաքական անպատասխանատու կուսակցութիւնների ձեռքում եւ ազգային նոր ողբերգութեան դուռ բաց անեն» («Էջմիածին», 1952 Օգոստ. , էջ 7) :

Գաղտնիք չէ, որ « արտասահմանում» ԲՈԼՈՐ հայ կուսակցութիւնները հեզօրէն ենթակայ են թէ Երեւանի եւ թէ Մայր Աթոռի գրեթէ բոլոր ցուցմունքներուն եւ հրահանգներուն . միակ կուսակցութիւնը,որ այս հեզութիւնը չունի,Դաշնակցութիւնն է, եւ Մայր Աթոռի ակնարկն ալ ճիշդ Դաշնակցութեան մասին է . Երեւանը «Էջմիածին»ի էջերէն կուզայ վկայելու, որ ինք Դաշնակցութեան դէմ պիտի հանէ անգամ Հայ Եկեղեցին ...

Դաշնակցութիւնը մոռցուած չէ մինչեւ իսկ Խ. Հայաստանի «Կոնստիտուցիա»յի մէջ :

Սահմանադրութեան 2րդ յօդուածով կը կարդանք .

— « Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի քաղաքական հիմքն են կազմում աշխատաւորների դեպուտատների Սովետները, որոնք աճել ու ամրապնդուել են կալուածատէրերի եւ կապիտալիստների իշխանութիւնը տապալելու, հայ ժողովուրդը ցարիզմի եւ ռուսական իմպերիալիստական բուրժուազիայի ազգային ճնշումից ազատագրելու, դաշնակցական նացիոնալիստական կոնտրռեւոլուցիան ջախջախելու եւ պրոլետարիատի դիկտատուրա նուաճելու հետեւանքով » («Հ. Ս. Ս. Ռ. Կոնստիտուցիա», 1947, Երեւան, էջ 3) :

Եզրափակենք :

Երեւանը իր բոլոր բերաններով — թերթեր , պարբերականներ, գիրքեր, դասագիրքեր, Սահմանադրութիւն եւն. եւն — տեւաբար , տարուէ տարի սաստկացող թափով եւ ատելութեամբ , պայքար կը մղէ Դաշնակցութեան դէմ, միշտ յայտարարելով, որ Դաշնակցութիւնը քայքայուած, արմատախիլ եղած եւ գերեզմանուած է...

Ըլլայ երկրի, ըլլայ գաղթաշխարհի մէջ ...

Եթէ ճիշդ է, որ մեռած է, ինչո՞ւ այս պայքարը, որո՞ւ դէմ է այս պայքարը ...

(Ամփոփուած) (Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Գործակցական Ընկերութեան մը

ՀՐԱՇԱԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջերս Գ. Ֆուլըր հրատարակեց « Աստուած օգնէ անոնց» խորագրով գիրք մը որ կը պարունակէ գործակցական ընկերութիւն մը, հրաշալի պատմութիւնը :

Նոր Սկովտիոյ Ս. Ֆրանսուա Կզավիէի քանաստական համալսարանը որ հիմնուեցաւ կաթոլիկ կղերականներու կողմէ, նախ զբաղեցաւ այն երիտասարդներու դաստիարակութեամբը : Տեւլիկ կղերականներու կողմէ, նախ զբաղեցաւ երիտասարդներէն շատեր կը նախընտրէին հաստատուիլ քաղաքներուն մէջ, վարդապետները որոշեցին նուիրուիլ տեղական ժողովուրդին կրթութեան : Այս ժողովուրդը կը բաղկանար ձըկնորսներէ, հանքագործներէ եւ գիւղացիներէ : Համալսարանին երկու դասախօսները Թոմփքինս եւ Քոտի բազմաթիւ գիւղերու մէջ մասնաճիւղեր բացին տեղացի ժողովուրդին համար եւ կրցան համոզել ձկնորսները, հանքագործները եւ գիւղացիները որպէսզի հոն յաճախեն : Պատշաճ ծրագիր մը կազմեցին գործնական հարցերու ուսումնասիրութեան համար, մանաւանդ համագործակցականի, (Քօօփերաթիւ) : Այս բաժինները կազմուելէ ետք, այսօր ալ կը շարունակեն պատրաստել համագործակցականի գործօն վարչակազմեր որոնք կը գտնուին վարկի, սպառման եւ արտադրութեան ընդարձակ ցանցի մը գլուխը : Տասը տարի չանցած, համագործակցականները տարածուեցան այս հիւսիսային աղքատ երկրին ամբողջ տարածութեան վրայ : Կազմակերպութեան տեսակէտէ Ներշնչուեցան սկանտինաւեան երկիրներու համագործականի դրութենէն :

Այս համագործակցականներու առաջինը հիմնուեցաւ Լիթըլ Տովըրի մէջ, ովկիանոսի ժայռոտ ափերուն վրայ, ձկնորսներու փոքր թշուառ գիւղի մը մէջ, որ այն ատեն չունէր ոչ բանջարանոց, ոչ մրգաստան, ոչ ձիեր , ոչ կովեր եւ ի հարկէ ոչ մէկ ինքնաշարժ : Բնակիչները շատ աժան գինեբով կը ծախէին իրենց եկամուտի միակ աղբիւրը՝ ձուկերը Պոսթընի չահագէտներուն : Ժողովրդական համալսարանի բաժինները իրենց գործունէութեան առաջին ձմեռը ուսումնասիրեցին միջոցները որով պիտի կրնային հեռացնել առեւտուրի միջնորդները : Ուրեմն ո՞րն էր այն ճամբան որուն պիտի հետեւէին :

« Մենք պէտք ունինք կարկինոսի (langouste) պահածոյի գործարան մը շինելու, ըսին ձկնորսները Թոմփքինսի, սակայն բաւարար դրամ չունինք» :

Հակառակ միջոցներու չգոյութեան, ձկնորսները որոշեցին շինել գործարանը :1929ին ձմեռը ծառեր կտրեցին, ձեռքով փոխադրեցին գերանները եւ քարերը, քանի որ ոչ ձի, ոչ ալ կառք կար գիւղին մէջ :

Գործարանին շէնքը բարձրացաւ առանց դրամ ծախսելու, սակայն պէտք ունէին անհրաժեշտ մեքենաներու եւ գործիքներու : Թոմփքինս առանց տոկոսի 300 տոլար տուաւ նորակազմ համագործակցականին եւ ուրիշ բարեկամէ մըն ալ շատ աժան տոկոսով 700 տոլար փոխ առաւ : Այսպէսով կրցան պէտք եղած մեքենաները գնել կարկինոսի գործարանին համար : Համագործակցականին անդամները սկիզբները միեւնոյն գինը վճարեցին ինչ որ չահագէտները :

Եղանակի վերջաւորութեան, ծախելէ ետք պահածոները, գործակցականը ապահովեց բաւարար շահ մը, որով կրցաւ ոչ միայն հազար տոլարի

պարտքը վճարել, այլեւ որոշ գումար մըն ալ բաշխել իր անդամներուն: Անկէ զատ, բարելաւելու համար տղոց սնունդը, այծեր բերին գիւղը, քանի որ ոչինչ ունէին կերակրելու համար կովերը: Քոոփի ջանքերուն շնորհիւ, երկրագործական նախարարութիւնը օգնութեան հասաւ ձկնորսներուն:

Պահածոյի գործարանին հիմնակութեան յաջորդեց սպառողական համագործակցական մը, որով նախ չուան եւ հագուստ գնեցին, յետոյ ալ սննդեղէն: Կեանքի պայմանները բարելաւելէ ետք, սկսան կատարելագործել տղոց դաստիարակութիւնը եւ հին դպրոցին տեղ դպրոցական նոր շէնք մը կառուցին եւ մէկ ուսուցիչի տեղ երկու ուսուցիչ վարձեցին եւ միացեալ ուժերով ձկնորսութեան համար նոր շէնքեր շինեցին:

Այծերուն յաջորդեցին ոչխարները, որոնց բուրդը կը մանէին ձկնորսներու կիները եւ ձմրան տաք հագուստներ կը շինէին:

Ամերիկայի տնտեսական տագնապին ատեն, Լիթըլ Տովըրի ձկնորսներու գիւղը յաջողած էր արդէն բարելաւել իր պայմանները, շնորհիւ համագործակցականին:

Այս գիւղին համագործակցականի գործը վերջացնելէ ետք, Սէն Կզավիէի ժողովրդական համալսարանի ներկայացուցիչները 1935ին հիմնեցին Լուիստէյլ գիւղին մէջ վարկի գործակցական մը, որ սկիզբը 35 անդամ ունէր 40 տոլար դրամագլուխով մը: Երեք տարի ետք անդամներու թիւը բարձրացաւ 170ի, իսկ դրամագլուխը 1800 տոլարի: Շնորհիւ վարկի այս համագործակցականին, գիւղին բնակիչները կրցան անհատներու եւ մասնաւոր հաստատութեանց իրենց պարտքը վճարել, ամբարել պէտք եղածը ուրիշ տեսակ համագործակցական մը ստեղծելու համար:

Վարկի գործակցականներ մէջտեղ ելան նաեւ ուրիշ գիւղերու մէջ ալ: Ճանսթըն գիւղին վարկի համագործակցականը որ հիմնուեցաւ 1935ին չորս հազար տոլար դրամագլուխով մը 1938ին կրցաւ 18 հազար տոլար փոխ տալ իր անդամներուն: Այսօր Նոր Սկովտիոյ մէջ 119 վարկի գործակցականներ կը բանին, որոնք բարոյացուցիչ ազդեցութիւն ալ գործած են շրջանի ժողովուրդին վրայ: Այսպէս, օրինակ, վարկի համագործակցական մը հաստատուեցաւ գինետան մը վայրին վրայ, եւ պատճառ եղաւ որ ինքնաբերաբար փակուի այդ հաստատութիւնը: Այնպէս որ ալքոլի համար ծախսուած դրամին տեղ ժողովուրդի կեանքի մակարդակի բարձրացման կը ծառայէ դրամը: Վարկի համագործակցականները նպաստեցին նաեւ երկրագործութեան յառաջդիմութեան, ճարելով անհրաժեշտ միջոցները պտղաբուծութեան եւ բանջարամշակութեան:

Ժողովրդական համալսարանին շրջուն բաժինները գործեր կը կազմակերպեն նաեւ կիներուն եւ կը քաջալերեն տան աշխատանքը եւ արհեստագիտութիւնը:

Ս. Ֆրանսուա Կզավիէի գործունէութիւնը Քանատայի խորհրդարանին ուշադրութիւնը գրաւեց եւ յանձնարարուեցաւ Երկրին միւս համալսարաններուն իբրեւ օրինակ:

Անոնք որ կը վարեն համագործակցական շարժումը խիստ չէզոքութիւն կը պահեն կրօնական եւ քաղաքական հարցերու մէջ: Իտէալ համագոր-

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 8 Մարտ, Salle de la Chimieի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներուն 22րդ տարեկան ցերեկոյթը: Սրահը լեցուն էր բարեկամներու եւ ծնողներու բազմութեամբ: Ներկայ էին Փարիզի հայ եկեղեցիին եւ ուրիշ մարմիններու ներկայացուցիչները, Մխիթարեան վարժարանի տեսուչը, Մխիթարեան հայրեր, եւ աշակերտները, ինչպէս ծանօթ դէմքեր, Ֆրանսական սկաուտական միութեան եւ օտար խումբերու պատուիրակները:

Հանդէսը սկսաւ սկաուտական քայլերգով «Դէպի Ազատ դաշտեր»: Բեմին վրայ շարուած էին Արիներու: Արենոյշներու եւ երէց սկաուտներու դրօշակիրները:

Ցայտագիրը սկսաւ սկաուտներու կողմէ պատրաստուած խաղերով,— «Հեռատեսիլը» (Télévision), անցուդարձ, սկաուտական կեանք եւ զուարճալի տեսարաններ, եւ «Ամերիկեան շարժանկարը» շատ յաջող ներկայացում մը որ ծիծաղելի կը դարձնէր ամերիկեան «Կէնկսթէր»ներու շարժանկարի չափազանցութիւնները:

Արիներէն վերջ Արենոյշները սկսան հայկական պարերու գեղեցիկ շարք մը տոհմիկ տարազներով, որոնք պատրաստուած էին իրենց կողմէ: Ժողովուրդը կրկնել տուաւ գրեթէ բոլոր պարերը եւ նոր խմբապետները նորակազմ խումբերուն: Ներ, բոլորն ալ յաջող: Հայկական չունչով կատարելապէս յաջող ներկայացում մը տուին այս տարի Արենոյշները:

Յետոյ խօսք առաւ Հայ Արիներու պետը, Բժ. Գուրգէն Մեծատուրեան, որ ներկայացուց Միութեան աշխատանքը անցեալ տարուան ընթացքին, եւ նոր խմբապետները նորակազմ խումբերուն համար:

Մոգական լապտերով ներկայացուեցան տեսարաններ Հայ Արիներու եւ Արենոյշներու ամառուան բանակումներէն եւ միջազգային կեանքէն: Հանդիսականները մեծ հետաքրքրութեամբ ծանօթացան Հայ Արիներու գործունէութեան Հարաւ. Ֆրանսայի ընդհանուր բանակումին եւ Անգլիոյ եւ Սկովտիոյ միջազգային բանակումներուն, որոնց կը մասնակցէին 36 ազգեր:

Միջնարարէն ետք, Արիներ, Արենոյշները եւ երէցները ներկայացուցին Մոլիէրի «Երեւակայական հիւանդ»ը, որ մեծ յաջողութիւն գտաւ: Բոլոր դերակատարները հայկական տոգանութեամբ կատարեցին իրենց դերերը: Բեմադրութիւնն ալ շատ յաջող էր:

Մէկ խօսքով յաջող հանդէս մը եղաւ, Հայ Արիներու 22րդ ցերեկոյթը: Ամէն տարի յառաջդիմութիւն եւ նորութիւններ կը տեսնենք այս ձեռնարկներուն մէջ որոնք տոգորուած են հայկական ոգիով:

ՀԱՅ ԱՐԻ

Ծակցականի բացակայութիւնը Եւրոպացի կարգ մը երկիրներուն մէջ՝ ինչո՞ւ քաղաքական վարչաձեւերին անկման պատճառներէն մէկն է, որովհետեւ չեն ուզած մտիկ ընել համագործակցականներու ձայնը:

ՎԱՀԱՆ ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ

Մարզական Լեանք

ՄԱՐՍԷՅԼ — 9 Մարտ.— Սալոնի դէմ մեր յաղթանակէն վերջ ախոյենական յաջորդ մրցումը կատարեցինք Huhlmanի դէմ զայն եւս պարտութեան մատնելով՝ 2—1:

Կիրակի, մէկ Մարտ, Լազարեի դէմ հաւասար 1—1:

Կիրակի, 8 Մարտ, Հ. Մ. Ը. Մ. կը մրցէր Կրէասիի դէմ: Մեր տղաքը դարձեալ յաղթական ելան, 2 — 1:

Կիրակի, 15 Մարտ, Հ. Մ. Ը. Մ. կը մրցի Լազարեի դէմ, անոր դաշտին վրայ: Խաղավայր երթալու համար Place d'Aixէն առնել 26 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Canet:

╳ Միութիւնս ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ իր անդամներէն եղբայր Վռամշապուհ Էօրտէքեան նշանակուած է իբրաւարար inter ligueի: Այս առթիւ սարքած է թէյասեղան մը Մարտ 17-ին, չորեքշաբթի ժամը 20ին, իր հաւաքատեղին:

Սարգիս Գույումճեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ. Շաբաթ գիշեր (7 Մարտ) հայկական դպրոցի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ, գրական երեկոյթ մը նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի:

Ժողովուրդը կը փութար դէպի սրահ որ գեղեցկօրէն զարդարուած էր մեր յեղափոխական եւ մտաւորական ընկերներու նկարներով եւ եռագոյն դրօշով: Բացումը կատարուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով:

Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Խ. Ղարիպեան պարզելով հանդէսին նպատակը, ըսաւ. — «Ճերմակ ջարդի դէմ պայքարելու լաւագոյն միջոցն է հայկական մշակոյթը,— Լեզու, գրականութիւն եւ պատմութիւն: Ժողովուրդ մը որ մշակոյթ չունի, չի կրնար ազգ ըլլալ»:

Յետոյ տեղի ունեցաւ գրական - գեղարուեստական բաժինը, մասնակցութեամբ միջին Ֆրանսայի Նոր Սերունդի խումբերուն: Ներկայ էին վարչութեան նախագահը եւ ժիւրին: Մրցումը կատարուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ: Սէն Շամոնի «Վարդգէս» խումբին ընկերներէն Ա. Սարգիսեան, Ստ. Աղնաւուրեան, Ժ. Այանեան եւ Օր. Ռ. Սարգիսեան, ղեկավարութեամբ ընկեր Տիգրան Աղնաւուրեանի, ներկայացուցին «Երկու Խուլերը» (Մոլիէրի), զաւեշտ, մէկ արար: Թէեւ առաջին անգամ բեմ կ'ելլէին, բայց կրցան յաջողութեամբ կատարել իրենց դերերը:

Նիշերու առաւելութեամբ առաջին տեղը շահեցաւ Լիոն, երկրորդ՝ Սէնթ Էթիէն, երրորդ՝ Վիէն, չորրորդ՝ Սէն Շամոն: Ուրեմն արծաթէ անօթը շահեցաւ Լիոնի խումբը: Կը մաղթենք նոր յաջողութիւններ, որպէսզի միւս խումբերն ալ հետեւին անոր օրինակին:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Ս. Ընտրիկեան իր խօսքն ուղղելով նոր սերունդին, շեշտեց.— «Ո՞վ պիտի ուրանար իր մայրենի լեզուն, երբ հայ տիտանները՝ Եղիշէն ու Նարեկացին, Ալիշանն ու

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հետեւեալ առտուն, առաջնորդուած տեղացիէ մը, ճամբայ ելանք վրանները երթալու համար: Արեւը բարձրացած էր արդէն հորիզոնին վրայ եւ իր շողշողուն պայծառութիւնովը կը լուսաւորէր ամէն բան. զուարթ այլազանութիւն մը երանգներու կը թրթռար անայլայլ բնութեան վրայ: Մեր սիրտերը միայն սեւ էին, ու մենք չէինք կրնար հաղորդակից ըլլալ մեր շուրջի գեղեցկութեան, ինչպէս եթէ կոյր դարձած ըլլայինք: Արդէն, անմիջապէս, դեռ վրանները չհասած, յատկանշական հոտ մը ըսխակի, այրածի, հիւանդութիւններու, թշուառութեան, խառն եւ անորակելի հոտ մը դիմաւորեց մեզ: Հասկցանք որ արկածեալներու մթնոլորտին մէջ էինք:

Այրած տուները մեր ետեւը կը մնային, բայց մեր ոտքի տակի հողը թրծուած էր արիւնով: Երկու կողմէն ընդարձակ եւ տափարակ արտեր կը տարածուէին մինչեւ հեռաւոր սահմանները Տաւրոսի լեռներուն: Պամեցին որ դէպքէն քանի մը օր ետքը նեխութիւնը այնպիսի աստիճանի մը հասած էր որ, ստիպուած էինք վերցնելու դիակները որոնք ծածկուած էին այդ ընդարձակ հունձքերուն մէջ: Ու այն հացը որ յետոյ այլեւներուն եւ որբերուն տուին իբրեւ ողորմութիւն, այդ արիւնէն առոգուած ցորենէն շինուած էր:

Քիչ հեռուն աղաւաղիկ վրանները: Դեռ շուրջուն, աչքերնին ցաւոտ, գլուխնին գօսացած, դէմքերնին թարախով, արցունքով ու քրտինքով լպրծուն մարդկային արարածներ կը սողան վրաններէն դուրս: Մեր ազգարարութեան վրայ՝ մունետիկին սուր ձայնը կը հրաւիրէ բոլոր անոնք որ որբեր ունին արձանագրելիք:

Ու ցաւագին, տաժանելի տողանցումը կը սկսի: Թշուառութենէ սպառած տղաքը կը խուժեն դէպի մեզ եւ անձկագին աչքերով կը սպասեն իրենց ընդունուելուն: Կեանքը այնքան տաժանելի դարձած էր այդ փոքրերուն համար որ՝ հոգ չունին թէ իրենց ողջ մնացած սիրելիներէն պիտի բաժնուին: Ու մեր հարցումներուն կ'աճապարեն պատասխանել, ընդ առաջ կ'երթան մեր դիտողութիւններուն, կը ճգնին զանոնք ջրել: Ու երբ կը յաջողին ընդունուիլ, երբ կը տեսնեն որ լրացուցած են օրինական պայմանները, այսինքն որբ են հօրմէ եւ մօրմէ եւ կամ մայրերնին կոյր, խեղանդամ ու անկարող են աշխատելու, երբ կը գտնուին ամէնէն դժբախտներէն աւելի դժբախտներու մէջ, գոհունակութեան ժպիտ մը կ'ուրուագծուի իրենց դէմքերուն վրայ, եւ մէկ կողմ կ'անցնին, գրեթէ ուրախութեամբ, ընդունուողներուն մէջ:

Ինչ պատկեր, ինչ մղձաւանջ այդ ընտրուածները: Անօթութիւնը հիւծած ու մաշած է զիրենք. կեղտը կերած է իրենց մկանունքը դէմքերուն վրայ - մազերնին խղխղուած ու գլուխներուն վրայ փակած, գլուխներնին ուռած ու գօսացած եւ անսահմանելի արտայայտութիւն մը իրենց ջերմէ վառուած աչքերուն մէջ:

Ցնցոտիներ հազիւ կը ծածկէին իրենց վտիտ մարմինները ու պատառոտուն քուրջերուն մէջէն բարակ ձողիկները բազուկներուն՝ միշտ, կը զարմացնեն անակնկալի մը պէս: Ի՞նչպէս կ'ապրին, ի՞նչպէս ապրեր են մինչեւ այդ օրը, կեանքը ի՞նչ գերազանց աւիւնով կառչեր է այդ տխեղծ էակներուն: Ու իրենց տժգոյն ու ճաթռտած շրթունքները, որոնք կը պրկուին ակռաներուն վրայ ցաւատանջ գալարումով մը, լուռ կը մնան ու չեն պատմեր մեզի այն դժոխային խռովքը որով ալեկոծուած ըլլալու են իրենց մանկական հոգիները:

Ինչ պատկեր ... ինչ մղձաւանջ... աչքերը միայն թշուառութենէ զարհուրած աչքեր, ահաւոր ժամեր տեսած աչքեր, սեւ, տենդագին, խենթի եւ անօթիի աչքեր կը նային մեզի, կը սեւեռին մեզի անխօսք եւ յամառ հրայրքով. ու տակաւ առ տակաւ կը զգանք որ մեր հոգիներուն մէջ կը թափանցէ յիմարական տագնապը իրենց չարչարանքներուն ...

Երբ մեր աչքերը կը խոնաւնան իրենց նայած ատեննիս, երբ մեր ձեռքերը կը դողդողջեն իրենց դպած ատեննիս, դէմքերը կը ծամածռին ու վտիտ այտերու վրայ չորցած մկանունքները կը թուլնան. աչքերը, սեւ, անթափանց աչքերը որբերուն՝ կը զարմանան կարծես ... Ոչ ոք լացեր է, ոչ ոք գթացեր է իրենց վրայ. արկածեալներուն ամէն մէկը, իր յատուկ ցաւովը տանջուեր ու առանձնացեր է իր տառապանքին մեծութեան մէջ...

(Շար.)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Ահարոնեանը, Վարուժանէն մինչեւ Նարդունին, իրենց կեանքը զոհած են ու կը զոհեն մեր անուշիկ ու յաւերժական լեզուին: Երէկ Տէր Զօրի անապատներու մէջ, հայ մայրերը անօթի ծարաւ, արիւնաքամ ձեռքերով հայերէն գիրեր կը սորվեցնէին իրենց մանկիկներուն: Հարկ է զերազոյն ճիգ թափել, ստանձնել ամէն զոհողութիւն, ի սէր մայրենի լեզուին»:

Մասնաւոր շնորհակալութիւն Տիկին Քալէմխանին, որ ամէն աշխատանք ստանձնած էր, մեր ձեռնարկին յաջողութեան համար: Ներկայ մը

Թիւները Սթալինի վերարկուին տակ»:

Կը նշանակէ թէ Մ. Նահանգները պէտք ստանձնեն հոգեբանական պատերազմը, օգտագործելու համար Սթալինի անհետացումը: Այժմ «Ամերիկայի Ձայն»ը կը բանի 40 լեզուներով, արթնցնելու համար գերի ժողովուրդները:

✕ «Փրաւտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, նոր կոչ մը հրատարակեց «ներքին եւ արտաքին թշնամիներուն դէմ», միացեալ ճակատ կազմելու համար: Նորէն կը յիշեցնէ թէ «մեր նուիրական պարտականութիւնն է պահպանել կուսակցութեան միութիւնը ինչպէս մեր աչքին բիբը»:

✕ Ազգաժողովին ամերիկեան պատուիրակը, Թ. Լաճ, բուռն ճառ մը խօսեցաւ Ն. Միութեան դէմ, ըսելով թէ «ան կը վախնայ իր կառավարած ժողովուրդներէն»: Միեւնոյն նիստին մէջ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, յայտարարեց թէ «պատճառ չկայ որ երրորդ աշխարհամարտը պայթի օր մը շնորհիւ Արեւմուտքի յարաճուն ուժին ու վարկին եւ ազատ աշխարհի եւ համայնավար աշխարհի հաւաքական խմատութեան»:

Օրակարգի խնդիրը Քորէայի պատերազմն էր եւ խորհրդային պատուիրակը, Կրոմիքօ, ցանկացաւ թէ Մ. Նահանգները ի դերեւ կը հանեն Ազգաժողովին փորձերը պատերազմի վերջացնելու համար:

ԻՐԱՆԻ մէջ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Վիշինսկիի առաջնին վճիռը, որ կը հրամայէր ամիջապէս խոպական ընկերութեան վերադարձնել Ապադանին փոխադրուած քարիւղը, հակառակ անգլեւիրանեան ընկերութեան բողոքին: Ամիսներ առաջ անգլ. ընկերութիւնը Աւէնի մէջ ալ վար դնել տուած էր ուրիշ խոպական նաւ մը եւ դատը շահեցաւ: Լոնտոնի մէջ գիտել կու տան թէ այս երեւէնները չեն լուծեր բուն վէճը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետին վերջին ճառը ծանր տպաւորութիւն գործեց Լոնտոնի մէջ: Հարցումներ ուղղուեցան Երեսփ. ժողովին մէջ եւ կառավարութեան ներկայացուցիչը հերքեց եղած մեղադրանքները: Կը հաստատուի թէ Եգիպտոս որոշած է պայմանաժամ սահմանել, Սուէզի շրջանը պարպելու համար:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՍԱԼ տ'ԻԷՆԱ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա
Մէթրօ Իէնա
Երկուշաբթի 23 Մարտ ժամը 20,30ին
Դերասան Աւետիս ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը
ներկայացնէ

« Բորրասօ »

կամ՝ «Ոճրագործին ընտանիքը», տրամ 5 արար (ձիագամէթիի):

Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Օր. Հ. Խրտըշեան, Ն. Մարգարեան, Բ. Հալըպէչեան, Ն. Պշտիկեան եւ Օր. Ճանեիկեան: Բեմադրութիւն՝ Ա. Գմբէթեան, բեմավար՝ Վազգէնակ Ալթունեան, իսկ դիմայարդարումը յանձնուած է սինեմայի հանրածանօթ դիմայարդար Պ. Ց. Առէնլեանի:: Գինըը դիւրամատչելի:

Տոմսերուն համար դիմել Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆի՝ 98 ռիւ տիւ Բուա տիւ Ժուռ, Պուլօնեը (Սէն): Հեռաձայն՝ Սանըռալ 28-56, ժամը 18էն 19ը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Պ. Արշակ Կիւրճեան 1000 ֆր. կը նուիրէ Շաւիլի դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի, վաղամեռիկ Միհրանիկ Տօղրամաճեանի մահուան առթիւ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻՆ.— Սէնթ Օւանէն (Պաս-Ալփ) Տէր եւ Տիկ Ցակոբ Զավուշեան 1000 ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի կեդր. վարչութեան: Սատանալ «Ցառաջ»էն:

Թէյասեղան

Ֆ. Կապ. Խաչի օրուան առթիւ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին թէյասեղանը այս կիրակի ժամը 16ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, 149bis, Av. d'Argenteuil, Անիէռ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Մուտք 100 ֆրանք:

SALLE GAVEAU
45 ռիւ տը լա Պոէսի
Երեքշաբթի 17 Մարտ ժամը 21ին
Ի նպաստ Հայ Արուեստի թանգարանին

Բարձր հովանաւորութեամբ կրթ. նախարար André Marie-ի

Փարիզի Սենֆոնիք Ընկերակցութեան ղեկավարութեամբ ՄՈՐԻՍ ԿԻՒՐԵՆՈՅԻ եւ մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի

Օր. Վերոնիք Ճիւֆեան

երեք քոնչերթի դաշնակի եւ նուագախումբի՝ Պախ, Շուման, Լիսթ:

Տոմսերու գին 200էն 400: Դիմել՝ սրահը, Տիւրանի մօտ, Գրատուն Գարսամեան եւ Կալըրի Շիրվան՝ 10 ռիւ Միռոմենիլ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին ընկերուհի Մէնէքշեանին բնակարանը, 29 rue Michal:

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Երեմեան սրահը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին, ընկերուհի Ա. Դաւիթեանի բնակարանը: Ներկաներուն թիւը օրինական պիտի համարուի:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան են. թակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը՝ 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻ հանդէսը կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին կողմէ, Ապրիլ 18ին, Շաբաթ օր:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի Ազգ. դպրոցին տարեկան հանդէսը այս կիրակի, ժամը 15ին, Salle des Fêtes, Rue Stalingrad: Մանկական երգեր, արտասանութիւն եւ պար: Կը հրաւիրուին ծնողներն եւ գաղութը քաջալերելու համար մեր փոքրիկները:

Մուտք՝ 100 ֆրանք:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Ս. Պատարագի եւ վերջին Արեւագալի արարողութիւն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ Փարիզէն հրաւիրեալ դպիրներու: Սկիզբ ժամերգութեան 9, Ս. Պատարագ 10.30:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Զ. Խաչեան եւ զաւակները Ցարութիւն Խաչեան եւ Տէր եւ Տիկին Սէրճանեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Խաչեան եւ իրենց պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝ ողբացեալ ԳԱՐԵԳԻՆ ԽԱՉԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ իր ամուսնոյն Գէորգ Գազազեանի մահուան 19րդ տարելիցին եւ իր տագրոջ Ցակոբ Գազազեանի մահուան (22 Փետր.ին Սոֆիա) առթիւ 3000 ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի Իսիի գարմանատան եւ 2000 ֆրանք Պէյրութի «Պնակ մը կերակուր»ի հիմնադրամին:

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ալֆորվիլի ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ (U. J. A.) կողմէ:

Մարտ 22ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 24, Salle Voltaire մէջ, Rue Voltaire:

Նուագախումբ PANTCHITO SERRA du Cabaret Monseigneur:

Կը մասնակցի Michèle Delhaye de la Radio Գեղարուեստական բաժին, Attractions:

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 200 ֆրանք

Charenton Ecoles-էն օթօպիւս 103 իջնել Rue de l'Union:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

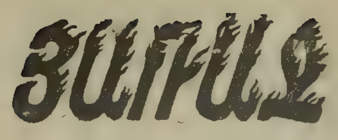

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 14 Mars 1953 Շաբաթ 14 ՄԱՐՏ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7016-Նոր շրջան թիւ 2427

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՕՂԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ՔԱՆԴՈՒԻՆ

Գարնանամուտ է։ Ծաղիկները կը բացուին կամաց-կամաց, եւ բնութիւնը կը վերանորոգուի, թարմութիւն, պայծառութիւն տարածելով ամէն կողմ։

Մարդն ալ, իբրեւ բնութեան մէկ մասնիկը, նոր արիւն, նոր աւիւն կը ստանայ։ Կը դառնայ աւելի տրամադիր եւ ընդունակ՝ շինարար աշխատանքի։ Կը համակուի լաւատեսութեամբ եւ կորովամտութեամբ։

Արդ, մեր հանրային կեանքին մէջ կը տեսնե՞ք մասնաւոր երեւոյթ մը որ գարուն բուրէ։ Գոնէ տարրական ճիգ մը՝ իբրեւ ապացոյց մտքի եւ սրտի աշխուժացման։

Պատահաբար կ'արձանագրենք շարք մը իրողութիւնները, եզրակացութիւնը ձեզի ձգելով։

Փարիզի արուարձաններէն Սէնթ Ուէնի մէջ (35 տուն), ծաղկոց մը բացեր են 1936ին, ինչպէս կը գրէր թղթակից մը։ Շատ չանցած փակուեր է։ Եւ այսօր իրենց զաւակները — 25 մանչ եւ 13 աղջիկ — հազիւ հաց-պանիր հայերէն մը կը խօսին, տուներու մէջ։

Անշուշտ աւելի մեծերը իրենց գիտցածն ալ մոռցեր են։

Մէկ հատիկ պարագայ մը չէ այս, Փարիզի մէջ։ Նոյն անտիրութիւնը՝ Փարիզէն դուրս։

Քիչ-շատ շէն գաղութ մը, Սէնթ Էթիէն, ծաղկոց մը կը պահէր տարիներէ ի վեր, շնորհիւ Կապոյտ Խաչին։

Այժմ ոչինչ ունին (1952էն ի վեր)։ Եւ տղաքը յանձնուած են փողոցի հովերուն։

Մինչեւ 75 աշակերտ կրթած են ատեն մը։ Այժմ անճրկեր են անոր համար որ դասատու չունին։

Ուրիշ ամփոփ գաղութ մը, Ռոման, դպրոց, ակումբ եւ ուրիշ ձեռնարկներ ունէր, որոնք վառ կը պահէին ազգային գիտակցութիւնը։

Ինչպէս կը հաստատէր թղթակից մը, այդ բոլորէն հետք չէ մնացած այժմ։

Աւտու մը, ձիւնի պէս հալեր է ամէն բան։

Պառակտո՞ւմ։ Յոգնութի՞ւն։ Հաւատքի խախտո՞ւմ։

Բացատրեցէք ինչպէս որ կ'ուզէք։

Գաղութը կ'եռար երէկ, եւ այսօր կը յօրանջէ, մինչ Իզէռը կը հոսի անընդհատ եւ լեռներն ու դաշտերը կը ծաղկին, թարմ աւիշ հոսեցնելով։

Կրնայինք յիշել ուրիշ տխուր փաստեր ալ, ակնարկ մը նետելով կեդր. Ֆրանսայի միւս գաղութներուն վրայ։ Կամ իջնելով մինչեւ ծովափ։

Միջանկեալ ըսենք որ այս ճակատին վրայ միշտ աշխոյժ եւ տոկուն կը մնան երկու համեստ գաղութներ, Տէսին եւ Վիէն։ Իսկ դիմացի լեռներուն ստորոտը, Կրընոպլի մէջ շարունակ նոր ճիգեր կը փորձուին։ Երկուքն ալ՝ շնորհիւ Կապոյտ Խաչին։

Մասնաւոր եւ լուսաւոր պարագաներ արձանագրած ատեն, չենք մոռնար այլապէս վրդովիչ իրողութիւն մը.—

Աշակերտներու թիւը կը պակսի տարուէ տարի։ Միշտ նորեր կուգան, բայց հինները յաճախ կէս կը ձգեն դասընթացքը։

Ո՛րքան պերճախօս օրինակներ, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ։

Նոյն երեւոյթը՝ Սեւան Մուրատեան վարժարանին մէջ։

Շատ մը ծնողներու համար հայերէնի դասընթացքը, հայագիտութիւնը մարզանքի շրջան մըն է, զոր կրնաս ձգել ուզած ատենդ, ինչպէս «ֆութպոլ»ի գնդակ մը...

Այսպէս օղակները կը քակուին յամրաբար, անզգալաբար, խորացնելով անջրպետը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ։

Մշուշը աւելի կը թանձրանայ, երբ մեր ակնարկը կ'ուղղենք սահմանէն անդին, հարեւան գաղութներու վրայ, սկսելով «շէն ու պայծառ» Պելժիքայէն։

Կը թուի թէ մարդիկ համակերպած են այս ժամգոյն եւ անփառունակ նահանջին։

Հալածանքի՞ կը սպասեն, սթափելու եւ կարելին փորձելու համար։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի ՊԷՏՍ ԱՄՈՒՍՆԱՑԵԼՈՑ

Հայոց ազգին ամուսնացեալ զոյգերը շատ իմաստուն քայլ մը առած կ'ըլլան եթէ, պարբերաբար, հետաքրքրուին թէ ամերիկեան դատարանները ինչ վճիռներ կ'արձակեն՝ ընտանեկան «պատերազմ»ները հաշտութեամբ վերջացնելու համար։

Շատերը կրնան օգտուիլ հետեւեալ նմոյշներէն.—

Եթէ պատահի որ տիկինը՝ կոկորդին լարերը ջարդուփշուր ընելու աստիճան պոռայ կանչէ, ճչայ, ամուսինն ալ, իրմէ վար չմնալու համար, իրաւունք ունի՞ ճչալու։ Ոչ, կը պատասխանէ Եութա նահանգին Գերագոյն Ատեանը, որովհետեւ էրիկմարդ մը աւելի զօրաւոր է եւ կրնայ համբերութեամբ խօսք հասկցնել իր փափկասուն կէսին...

Եթէ պարոնը, օրուան ընթացքին, ասոր անոր հետ կռուած է, կրնա՞յ, իրիկուան, իր բարկութիւնը տիկինէն առնել։ Այո, կ'ըսէ Միսիսիփի նահանգին Գերագոյն Ատեանը, քանի որ տիկինն ալ, իր կարգին, երբ սպասուհիին հետ առած-տուած է, կրնայ իր բարկութիւնը թափել էրկանը գլխուն... Երկուքն ալ թող հրաժարին իրենց այդ իրաւունքէն եւ ալ կռուելու պէտք չի մնար...

Տիկինը իրաւունք ունի՞ քէն ընելու եւ պարոնին հետ չխօսելու, երբ այս վերջինը իրեն դրամ չի տար՝ նոր հագուստի մը համար։ Անշուշտ, կը վճռէ Նիւ Ճըրզիի դատարանը. ատանկ կծծի ամուսինի մը հետ գլուխ ելլելու ուրիշ միջոց չկայ։

Ամուսին մը իր կինը ապտակելու իրաւունք ունի՞։ Բացարձակօրէն ոչ, բացի այն պարագայէն, երբ ստիպուած է ինքզինքը պաշտպանել՝ կնոջը բռունցքներուն եւ աքացիներուն դէմ։ Նոյնիսկ այդ պարագային, ամուսինը իր մկաններուն միայն մէկ մասը օգնութեան կանչելու է, կ'ըսէ Մոնթանայի դատարանը...

Այս պատմութիւնները կարդալէ ետք, հարցուցի եօթանասուննոց հայ ամուսինի մը թէ իր կարծիքով, ամերիկացի դատաւորը ի՞նչ վճիռ կրնայ արձակել, երբ Ռամկավար ամուսին մը եւ «Հառաջթիմական» տիկին մը՝ ազգային հարցի մը շուրջ կռուին ու վերջ ի վերջոյ դատարան իյնան։ Պատասխանեց.

— Ջլլալի՞ք բաներու մասին միտք մի յոգնեցներ։ Կա՞յ ազգային խնդիր մը, որուն շուրջ Ռամկավարն ու «Հառաջթիմական»ը միեւնոյն տեսակէտները չպաշտպանեն։ Անշուշտ, խնդիրը կը փոխուի, եթէ մէկ կողմը ըլլայ Դաշնակցական։ Այն ատեն Աստուած ողորմի...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, Թիթօ, Լոնտոն կը հասնի Բշ. օր։ Պիտի ընդունուի Էտինպուրկի դուքսին եւ Չըրչիլի կողմէ։ Մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են ընդունելութեան համար։

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՐՔ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ վերջացան։ Վերջին խորհրդակցութիւնը մասնաւորապէս նուիրուած էր Պալքաններու եւ Միջին Արեւելքի խնդիրներուն։ Պ. Փինօ Պատուոյ Լեգէոնի մեծ խաչը ընծայեց Ֆուատ Քէօփրիւլիւի։ Թուրք նախարարները 24 ժամ եւս մնալէ ետք Լոնտոն պիտի երթան։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՄԵԾ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐԸ պիտի տեւեն 2ուկէս ամիս՝ առաջին աստիճանի եւ երեք ամիս՝ Բ. աստիճանի կրթարաններու համար, համաձայն Ազգ. Ժողովի որոշման որ քուէարկուեցաւ 115ի դէմ 349 ձայնով։ (Առաջին շարքին արձակուրդը Յուլիս 1էն Սեպտ. 15, Բ. շարքինը՝ Յուլիս 1էն Սեպտ. 30)։ Ուսուցիչներուն համար՝ երկու ամիս։

ՍԹԱԼԻՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ պանծացնելու համար շարքերը խտացնելու կոչ մը հրատարակած է Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը։

ՄԻՋԻՆՔԻ առթիւ թափօր մը պիտի կազմուէր 200 դիմակաւոր դպրոցականներէ, Շան զ'Էլիզէ երթալու համար։ Ոստիկանութիւնը արգիլեց։

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ԽՈՐՏԱԿԵՆ

անգլիական օդանաւ մը

Զէնխեռմերեան միջադէպը չփակուած, ահաւասիկ նոր դէպք մը։

Եշ. օր անգլիական «Լինքըն» օդանաւը խորտակուեցաւ երկու խորհրդային օդանաւերու կողմէ, Պերլինի վերեւ, սահմանագծին մօտ։ Անգլ. մարզպանը դէպքը անմիջապէս հաղորդեց Լոնտոն, յայտնելով թէ օդանաւին բեկորները գետին ինկած են բոցավառ։

Դէպքը տեղի ունեցած է Լիւնէպուրկի արեւելեան կողմը։ Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ անգլ. օդանաւը կը սաւառնէր 3000 մեթր բարձրութեամբ, երբ յանկարծ յարձակում կրեց երկու խորհրդային օդանաւերու կողմէ որոնք անխնայ կրակ տեղացին իրենց գնդացիրներով։ Ուժանիւներէն մին (մոթէօր) բռնկեցաւ եւ օդանաւը սկըսաւ իջնել։ Յարձակողները նորէն կրակ տեղացին։ Օդանաւը, որ կորանցուցած էր մէկ թեւը, արագօրէն խորասուզուեցաւ պայթելէ առաջ։ Անգլիոյ արտաքին գործերու պաշտօնատունը կ'ըսէ թէ օդանաւը խստօրէն յարգած էր Պերլինի օդանաւային նրբանցքը։ Խորհրդային օդատորմիղը քանի մը օրէ ի վեր ռազմափորձեր կը կատարէր այն վայրին մէջ ուր տեղի ունեցաւ դէպքը։

Այս նոր յարձակումը խոր յուզում պատճառեց Լոնտոնի մէջ. մանաւանդ որ տեղի կ'ունենար ամերիկեան օդանաւի մը խորտակումէն երկու օր ետք։ Շատեր կը հարցնեն թէ այս երկու յաջորդական յարձակումները գնդասեղի հարուածներ չե՞ն Մոսկուայի նոր վարիչներուն կողմէ, փորձելու համար արեւմտեան պետութեանց տրամադրութիւնները։

Անգլ. մարզպանը անմիջապէս բողոքագիր մը ուղղեց, ամենավճռական շեշտով, այս «կանխորոշ» յարձակման առթիւ։ Դահլիճն ալ բացառիկ նիստ գումարեց։ Լոնտոնի մէջ այնքան մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս դէպքին որ, ժամը ժամին լուր կը տրուի Պ. Իտընի, Նիւ Եորք։ Չըրչիլ երէկ յայտարարութիւն մը պիտի ընէր երեսփ. ժողովին մէջ։

Վերջին լուրերու համաձայն, անգլ. օդաչուներէն վեցը մեռած, երկուքը վիրաւորուած են։

Դէպքը մեծ վրդովում պատճառեց նաեւ Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր անձկութեամբ կ'ուզեն գիտնալ թէ ինչ դիրք պիտի բռնէ Անգլիան։ Ամերիկացիները կը սպասեն որ Անգլիա եւս հետեւի վճռական ուղղութեան մը,— յարձակումի դէմ յարձակում։ «Զարկ, երբ կը զարնեն»։ Ատլանտեանի կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը, Լորտ Իսմէյ, յայտարարեց թէ ի վերջոյ Ազգաժողովին պէտք է դիմել, եթէ այս կարգի դէպքերը շարունակուին։

Հեռագրի մը համաձայն, քիչ մնաց ուրիշ անգլ. օդանաւ մըն ալ պիտի զարնուէր Քասէլի շրջանին մէջ։ Ռուսերը ոստիկանական շղթայ մը կազմած են հրկիզեալ օդանաւին բեկորներուն շուրջը։ Միեւնոյն ատեն գրաւած են կարգ մը քարտէզներ եւ փաստաթուղթեր։

Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ Ալպանիոյ մէջ

Ատենէ մը ի վեր հակասական լուրեր կը շրջին Ալպանիոյ կացութեան մասին։

Աթէնք եւ Պելկրատ հասած լուրերու համաձայն, սաստկացած է դաւադրական գործունէութիւնը եւ հրոսախումբերը խանդավառութեամբ կ'ընդունուին բազմաթիւ գիւղերու մէջ։ Կառավարութիւնը ամենախիստ միջոցներ ձեռք առած է, նոյնիսկ խոշտանգելով ապստամբներուն ծնողները եւ ազգականները։ (Լը Մոնտ)։

«Փառի-Փրէս» երկար տեսութիւն մը հրատարակած էր երէկ, հետեւեալ խորագիրներով, — «Ըմբոստութեան փոթորիկ համայնավար իշխանութեան դէմ։— Ժողովրդային դժգոհութիւնը կրնայ երկիրը անջատել խորհրդային խմբակցութենէն.— Գիւղացիները կը սպառնան Թիրանայի վրայ քալել»։

Թերթին թղթակիցը, որ հեռաձայնով հաղորդած է իր տեղեկութիւնները, կ'ըսէ թէ ապստամբական շարժումը այնքան ծաւալած է որ Ալպանիոյ բանակը այլեւս «ոչ ուժ, ոչ ալ անշուշտ կամք ունի ընդդիմանալու»։ Կացութեան ելքը կախում ունի Ալպանիոյ երեք դրացիներուն, Եուկոսլաւիոյ, Իտալիոյ եւ Յունաստանի բռնելիք դիրքէն։ Միթրովիցա քաղաքին մէջ կան 500.000 Ալպանացիներ, ենթակայ Եուկոսլաւիոյ հրամաններուն։

Թղթակցին քաղած տեղեկութեանց համաձայն, ապստամբութեան միակ իրական ուժը կը կազմեն Հիւս. Ալպանիոյ ցեղախումբերը, որոնք անցեալ ամառ դիմադրեցին, երբ Թիրանայի կառավարութիւնը կը փորձէր բռնագրաւել իրենց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

ԲԱՆՍԱԿՌԻՒՆ ՅԱՋՈՐԴԵՑ ԶԷՆՔԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 7 Մարտ (Յառաջ).— Իբրեւ օրուան լուր, «Յառաջ» եւս արձանագրեց այն դէպքը, որ անցեալ շաբթու տեղի ունեցաւ Լիբանանի խորհրդարանին մէջ եւ որու ընթացքին, երեսփոխան մը զէնքով սպառնաց ուրիշ երեսփոխանի մը :

Շարժառիթը, ինչպէս գրուեցաւ, հարաւային Լիբանանի մէկ գիւղին՝ Թարպէի մէջ գործուած սպանութիւն մըն էր, որուն, երկու շաբաթ առաջ, զոհ գացած էին երեք գիւղացիներ, մէկը կին։ Գիւղը կը գտնուի շրջանի մը մէջ, ուր հինէն ի վեր կը տիրէ տեսակ մը աւատապետական դրութիւն։ Այս դրութեան եւ առ հասարակ հարուստ հողատէրներու դէմ պայքար կը մղէ Ընկերվարական Յառաջդիմական կուսակցութիւնը, որուն ղեկավարն է Քամալ Ճումպլաթ, կրակոտ երիտասարդ մը, երեսփոխան՝ ընդդիմադիր ճակատի վրայ :

Ահա այս երեսփոխանն էր օրուան ճառախօսը, որ բուռն լեզուով մը յարձակեցաւ կառավարութեան եւ խորհրդարանի նախագահին վրայ, զանոնք հռչակելով բարոյական պատասխանատու գործուած սպանութեանց : Ըսաւ, թէ այդ երեք անմեղները սպաննուած են, որովհետեւ չեն ուզած մասնակցիլ ի պատիւ կարեւոր անձնաւորութեան մը կատարուած ընդունելութեան։ Եւ սպաննուած են շրջանի հողատէրներու զինեալ մարդոց կողմէ :

Բնականօրէն ուժեղ եղաւ հակազդեցութիւնը խորհրդարանին մէջ։ Շատ մը երեսփոխաններ եւ յատկապէս Պ. Սապրի Համատէ — խորհրդարանի նախագահին փեսան — աղմուկով ու բացագանչութիւններով ընդմիջեցին ճառախօսը : Պ. Համատէ, մինչեւ անգամ նետուեցաւ անոր վրայ, բայց ընկերները չձգեցին։ Նախագահը ստիպուեցաւ ընդհատել նիստը, յուսալով որ կիրքերը կը հանդարտին քիչ մը։ Բայց պատահեցաւ հակառակը :

Նիստը վերաբացուելուն, Պ. Ճումպլաթ նորէն ամպիոն ելաւ եւ վերսկսաւ իր քննադատութիւնները։ Նորէն աղմուկ, ընդմիջումներ եւ բացագանչութիւններ։ Ահա այս պահուն էր, որ նախկին պատերազմական եւ առողջապահական նախարար էմիր Մաճիտ Արսլան — վարչապետ էմիր Խալէտ Շէհապի փեսան — կրակ կտրած, գրպանէն հանեց ատրճանակը եւ ուղղեց Պ. Ճումպլաթի վրայ։ Այս վերջինը, պահելով իր պաղարիւնը, կը պոռար էմիրի երեսին — «Կրակէ, եթէ տղամարդ ես»... Խումբ մը երեսփոխաններ նետուելով էմիրին վրայ, ձեռքէն առին ատրճանակը, բայց այս անգամ ան իր դաշոյնը ծոցէն հանելով, կ'ուզէր նետուիլ ճառախօսին վրայ։ Այս իրարանցման մէջ ժողովասրահ մտնելով, էմիրի եղբայրը՝ էմիր Ատէլ Արսլան, բռնեց եղբօրը ձեռքը եւ զինաթափ ըրաւ զայն։ Ապա նախագահը, Պ. Ահմէտ Ասատ, ընդհանուր աղմուկի մէջ փակեց ժողովը :

Եղերական զուգադիպութեամբ մը, խորհրդարանի այս դէպքը կը պատահէր այն օրը՝ երբ էմիր Մաճիտ Արսլանի կինը — վարչապետ էմիր Խալէտ Շէհապի աղջիկը — էմիրա Լամիսա, որ երկար ժամանակէ ի վեր հիւանդ էր, կ'ապրէր իր վերջին ժամերը եւ կը գտնուէր հոգեվարքի մէջ : Արդարեւ, միեւնոյն իրիկունն իսկ էմիրան փակեց իր աչքերը։ Ու յաջորդ օրը, մինչ մէկ կողմէ, առտուան թերթերը կը հրատարակէին խորհրդարանի նախորդ օրուան դէպքին մանրամասնութիւնները, իրիկուան թերթերն ալ կը հրատարակէին շատերուն համար անսպասելի լուսանկար մը :

Պ. Քամալ Ճումպլաթ անձամբ գացած էր էմիր Մաճիտ Արսլանի բնակարանը, իր ցաւակցութիւնները յայտնելու համար էմիրայի մահուան առթիւ։ Եւ, հոն գտնուող լուսանկարիչ մը կրցած էր նկարել Ճումպլաթը, իր ոխերիմ հակառակորդներուն՝ Մաճիտ Արսլանի, Խալէտ Շէհապի եւ ուրիշներու հետ քով քովի նստած :

Կենցաղավարութեան պահանջ կամ քաղաքացիական առաքինութիւն,— ինչպէս կ'ուզէք որակեցէք Պ. Քամալ Ճումպլաթի ընթացքը, որ սակայն, բնաւ արգելք մը չեղաւ, որ ան, խորհրդարանէն դուրս ալ էմիր Մաճիտ Արսլանին տուած այցելութենէն անմիջապէս առաջ եւ անմիջապէս ետքը — կծու խօսքերով չարտայայտուի իր հակառակորդներու հասցէին :

Խորհրդարանի նախագահը Պ. Ահմէտ Ասատ, պատասխանեց այս քննադատութեանց, նոյնպէս խորհրդարանէն դուրս։ «Զիս «կէնկսթըր» եւ «ոճրագործ» կոչող Քամալ Ճումպլաթի կուսակցութիւնն է, որ կազմուած է ոճրագործներէ եւ մարդասպաններէ։ Ճումպլաթ Թրոցքիական մըն է, որ կ'ուզէ քայքայել լիբանանեան հայրենիքին եւ ընտանիքին հիմերը։ Թող սպասէ եւ կը տեսնէ, թէ նոր ընտրութեանց պարագային ինչ պատասխան կուտան իրեն իր պաշտպանած գիւղացիները »:

Պ. Ահմէտ Ասատ մինչեւ անգամ կ'ուզէ թօթափել խորհրդարանի նախագահի իր հանգամանքը, որպէսզի կարենայ, իբրեւ պարզ երեսփոխան, աւելի ազատօրէն պայքարիլ Ճումպլաթի եւ նմաններուն դէմ :

Այս կրքոտ կացութեան ամբողջ հոգը ծանրացած է Հանրապետութեան նախագահին վրայ։ Պ. Քամիյլ Շամուն, որ մինչեւ իր նախագահ ընտրուիլը, Ճումպլաթի հետ կը գործակցէր միեւնոյն ընդդիմադիր, հազիւ ութանդամ, խմբակին մէջ, օրուան կառավարութեան դէմ, շատ բնականօրէն կեցած է այսօր իր հանգամանքին պարտադրած անկողմնակալ դիրքի վրայ։ Եւ իր միջամտութեանց շնորհիւ է, որ դէպքէն վերջ, կիրքերը, դէթ երեւութապէս հանդարտեցան եւ խորհրդարանի նոր նիստերուն մէջ նոր դէպք չպատահեցաւ :

Այսուհանդերձ, այս յարաբերական հանդարտութիւնը կրնայ մէկ անգամէն նորէն խանգարուիլ։ Այդ պարագային, եթէ կարելի չըլլայ կանոնաւոր ընթացք տալ խորհրդարանի աշխատանքներուն, Պ. Ք. Շամուն, հաւանաբար պիտի ստիպուի դիմել ամենակտրուկ միջոցին, եւ պիտի լուծէ խորհրդարանը, երեսփ. նոր ընտրութիւններ հրամայելու համար։ Առ այժմ կ'ուզէ չառնել այդ քայլը, գոնէ մինչեւ նոր ելմտացոյցին քուէարկութիւնը ներկայ երեսփ. ժողովին կողմէ :

Այս վերջինի լուծումը, սակայն, կը թուի անխուսափելի։ Նախատեսողներ կան նոյնիսկ, թէ Նախագահը, այդ վճռական միջոցին պիտի ստիպուի դիմել քանի մը ամիսէն։ Այնքան դժգոհութիւններ կան ներկայ արտախորհրդարանական կառավարութեան դէմ. եւ այնքան անմիաման են երեսփոխանները իրարու հետ, որ խորհրդարանը չի կրնար դիմանալ աւելի երկար, բոլորելու համար իր քառամեայ կանոնական շրջանը։

Իսկ թէ ինչ արդիւնք կուտան նոր ընտրութիւնները, այդ ալ ժողովուրդը գիտէ :

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

«Պատիւ Արժանաւորաց»

(ՅՈՒՇԵՐ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԷՆ)

ՄԱՐՍԷՅԼ, 9 Մարտ.— Երէկ, ի պատիւ Շ. Տ. Թէքէեանի, կատարուեցաւ մեծարանքի փայլուն հանդիսութիւն մը՝ ի ներկայութեան ընտիր բազմութեան մը։ Ռազմիկ. Բարեկ. Միութ. Կեդր. վարչութեան կողմէ նախագահ նշանակուած էր Պ. Վահրամ Միսթիք որ բանալով հանդէսը՝ ներկայացուց Պ. Շ. Տ. Թէքէեանի արժանիքներն եւ կատարած դերը հայ իրականութեան մէջ։ «Պ. Տ. Թէքէեան, ըսաւ, խորհրդանշան մըն է մեզի եւ սուէտահայութեան համար որուն գըլխաւոր ազատարարը հանդիսացաւ Ա. աշխարհամարտին։ Անխոնջ եւ տքնաջան աշխատող մըն է, իր բոլոր գործերուն մէջ կը դնէ յարատեւութեան ոգի եւ սէր։ Յետոյ, հրաւիրեց հանդիսականները յոտնկայս յարգել հանգուցեալ հայասէր ծովակալ Benoit d'Azyի եւ բոլոր նահատակ հայորդիներուն յիշատակը :

Գեղարուեստական բաժինը, աննախընթաց փայլ մը տուաւ այս մեծարանքի հանդիսութեան։ Մեներգի ամբողջ բաժինը սիրայօժար ստանձնեց՝ երգչուհի Տիկին Մառի Նազգաշեան որ աւարտած է՝ Վիէննայի պետական երաժշտանոցը եւ դասախօսած՝ Սէրէզի, Տրամայի եւ Սելանիկի պետ. երաժշտանոցներուն մէջ։ Երգեց՝ «Վարդը» (Ռ. Մելիքեանի) «Մի լար» (Արա Պօյաճեանի) եւ «Քէլէ քէլէ», «Քէլէր ցոլէր» (Կոմիտաս վրդ.) նաեւ՝ երկու կտոր Շուպէռթէ եւ Ռեմսքիէ : Տիկին Մառի կ'երգէ խոր զգայնութեամբ։ Կոմիտասի տոհմիկ երգերու շունչը զովացուց ներկաներուն կարօտալի սիրտը։ «Մի լար»ը արցունք խլեց աչքերէ։ Տիկինը արժանացաւ ջերմ ծափերու ։ Բոլոր երգերուն դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Լօժէնի Թէլեան որ խոստմնալից ուժ մըն է։

Յայտնի ջութակահար Ս. Զէօրէքճեան, իր շնորհալի աղջկան հետ, մեծ յաջողութեամբ նուագեց՝ Ալէմշահէ եւ ուրիշներէն գեղեցիկ կտորներ արժանանալով ծափերու :

Խօսք պրոֆ. Խայիկեանի.— «...1915ի տարագրութիւնն ու ջարդերը խոր կսկիծի մը մատնած էին Գերմանիոյ հայ ուսանողները։ Սուէտացիներու ազատագրման եւ լեգէոնի կազմութեան աւետիսը սպեղանի մը եղաւ մեր այրած սրտերուն։ Հոս, ազատարար Պ. Տ. Թէքէեանի ներկայութեան, սիրտս անգամ մը եւս կը լեցուի գոհունակութեամբ։ Մեր ազգը ասպետականութեան բազմաթիւ ապացոյցներ տուած է. Մուշեղ Մամիկոնեանի ասպետական ոգին յայտնի է՝ Շապուհի հանդէպ ...։ Ռազմիկներ եւ երիտասարդներ, պահեցէք այդ ոգին, մայրենի գեղեցիկ լեզուն սորվեցուցէք եւ Լուսաւորչի ոգին տուէք ձեր զաւակներուն որպէսզի չձուլուին եւ իրենց նախահայրերուն արժանի Հայեր ըլլան »։

Դաշնակահարուհի Օր. Ակինեան յաջողապէս նուագեց՝ Խաչատուրեանի « Օրօր »ը, Պախի « Քոնչէրթօ »ն եւ Կոմիտասի «Երկու պարերը» :

Տիկին Վեհ. Վարդերեսեան յստակ առոգանութեամբ եւ մեծ յաջողութեամբ արտասանեց Վ. Մ.ի «Մեծարանքի խօսք» առ Տ. Թէքէեան քերթուածն ու արժանացաւ ջերմ ծափերու։ Օր. Սեդա Միսթիք, խոր ապրումով եւ յաջողապէս արտասանեց Վ. Մ.ի «Գեղօն Ռազմիկին»ը եւ արժանացաւ ջերմ ծափերու :

Կատարինեան քահանայ ողջոյնի քանի մը խօսքէ վերջ, հանդիսականները հրաւիրեց «Հայր մեր»ի, յոտնկայս։ Յետոյ, Տ. Թէքէեանի երկասիրութենէն երկար մէջբերումներով ներբողներ հիւսեց՝ նախախնամական նմանութիւն մը գտնելով՝ Ժան տ'Արքի եւ «Ժան տ'Արք» զրահաւորին միջեւ որ Թէքէեանը տարաւ Ամանոսի ափերը, Սուէտահայ հայութիւնը ազատելու համար :

Մարսիլիոյ գաղութին կողմէ Պ. Տիրան Թէքէեանի ընծայուած ոսկեայ կենդանագրին՝ կնքահայրութեան իր արդար իրաւունքը նախագահ ընկեր Վ. Միսթիք յօժարակամ յանձնեց կամ. ընկեր Սահաթճեանի որ Ֆրանսերէն շնորհաւորութեան գեղեցիկ խօսքեր ուղղեց Պ. Տ. Թէքէեանի։ Պ. Ա. Քէօսէեան ջերմապէս դրուատեց Պ. Թէքէեանը որ պատուաբեր տեղ մը գրաւած է իբրեւ արժանաւոր Հայ մը : Պ. Տ. Թաղոյեան եւս մեծարանքի սրտագին խօսքեր ուղղեց եւ ըսաւ թէ Տ. Թէքէեան խոնարհ վաստակաւոր մըն է որ տասնեակ տարիներէ ի վեր կը ծառայէ իր ազգին։

Վերջին, երկար գովաբանականն ըրաւ Պ. Շ. Տ. Թէքէեանի՝ կամ. Ալթունեան եւ շնորհակալութեամբ յայտնեց թէ՝ Մարսիլահայ գաղութի նուիրատուութեան գումարը բարձրացած է հարիւր տասը հազար ֆրանքի :

Պ. Տ. Թէքէեանի հուսկ բանքը,— Հայերէն պիտի խօսիմ եւ օրինակ պիտի հանդիսանամ : Հայերէնս տկար է, բայց սրտիս ձայնը՝ զօրաւոր ... (ծափեր)։ Շնորհակալ եմ ինծի հանդէպ եղած այս մեծ պատիւին համար որուն արժանի չեմ : Կ'ուզեմ այս իրիկուն ձեզի պատմել Կիլիկիոյ անցուդարձէն բաներ զորս չէք գիտեր.— Երբ «Ժան տ'Արք»ը Ամանոսի ջուրերը մտաւ՝ հեռուն, լեռներուն վրայ բաներ մը նշմարեցինք հեռադիտակով ...։ Քիչ վերջ տեսանք որ քանի մը լողացողներ կը մօտենան նաւուն.— Արաբերէն կը խօսէին.— Դուք Հայ չէ՞ք, հարցուցի. — Այո, պատասխանեցին ապշանքով։ — Ուրիշ լեզուով մի խօսիք, ըսի. հոգիս վկայեց որ Հայ են. Նախախնամական դեր մը ունեցայ։ Եթէ ես հոն չըլլայի՝ Սուէտացիներու ազատագրումը պիտի չըլլար.— Տեղաւորման շուրջ խնդիր մը ծագեցաւ Ֆրանսացիներու եւ Անգլիացիներու միջեւ ... Սուէտացիներն ըսին որ Քէսապն ալ ապստամբած էր, եւ իրօք, եթէ ամբողջ Կիլիկիան ապստամբած ըլլար՝ այդ երկիրը մերը եղած կ'ըլլար : Երեք ժամ հեռադիտակով քննեցինք տեսնելու համար թէ ուրիշ վայրերու մէջ որեւէ շարժում կա՞յ թէ՝ ոչ։ Ճերմակ էջ մը միայն տեսայ։ Երջանիկ եմ որ մէկ հատիկ Սուէտացիի քիթ չարիւնեցաւ :

Չէք գիտեր ծովակալ Տ.ի ծրագիրը.— Իսկէնտէրունի շրջանի մէջ զօրահանութիւն ընել եւ Օսմ. բանակը երկու մասի բաժնել, այս բանին պիտի օգնէին Սուէտացիները : Կառավարութեան մերժումով՝ այս ծրագիրը ջուրը ինկաւ :

« Լեգէոնի կազմութեան գործին մէջ գտայ պատուական Ֆրանսացի մը եւ մեծ հայասէր մը, Benoit d'Azyն որ օգնեց ինծի եւ ստանձնեց Ճէպէլ Մուսացիներու հոգը։ Սխալ է, սուտ է այն լուրը թէ Փարիզի մէջ ծագում առած ըլլայ՝ լեգէոնի կազմութեան գաղափարը։ Ամանոսցիները ինծի դիմեցին զինուորագրութեան համար ... Ուզեցի որ սրբուի լալկան, ջարդուած Հայու համբաւը, կազմենք Հայկ. Լեգէոն մը եւ սկսանք։ Հիմնադիրը Ճէպէլ Մուսացին եղաւ։ Հայասէր Տընի Քօշէնի խնդրագիր մը ղրկուեցաւ որպէսզի միջամտէ կառավարութեան մօտ՝ հայկական շարժումի մը ստեղծումին համար։ Խնդրագիրը գրողն ալ ես եղայ։ Մէկ ամիս վերջ իրականացաւ, ես Col. Romieuի օգնական եղայ եւ կազմուեցաւ լեգէոնը ։ Կ'ուզէի ոչ թէ լեգէոն մը այլ՝ Հայկ. բանակ մը։ — Ամերիկայի ազգ. մարմիններէն հեռագիր մը ստացայ ուր կ'ըսուէր թէ 17 հազար կամաւոր արձանագրուած է Կիլիկիոյ բանակին համար։ Անոնք չեկան որովհետեւ Ամերիկան պատերազմի մտաւ։ Հայերը չըմբռնեցին զին. ուժին արժէքը, ու զանազան պատճառներով մեր ազատութեան նաւն ընկղմեցաւ նաւահանգիստին մէջ»... (Ծափեր)։

Արենոյշներու պետ Տիկին Մանուշի ղեկավարութեամբ տեղի ունեցաւ հայկական պարեր նուագով։ Շատ յաջող էին եւ արժանացան ջերմ ծափերու :

Մեծարանքի այս հանդիսութիւնը հոգեկան սփոփանքներ ընծայեց հասարակութեան ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Գաղութէ գաղութ

ԱՋՈՒՆԻԷԻ ՀԱՅ ԱԶԳ. ԲՈՒԺԱՐԱՆԸ առաջին անգամ հիմնուած է 1923ին Լիբանանի Մամըլթէյն ծովեզերեայ գիւղաքաղաքին մէջ ամերիկեան երէցական միսիոնարներուն կողմէ: Նախապէս հազիւ 20 — 30 հիւանդներ կրնային պատսպարուիլ: Ներկայի մայր շէնքը շինուեցաւ 1938ին Ազունիէ գիւղին մօտ: Ծովու մակերեւէն 1000 մեթր բարձրութիւն ունի եւ մօտ 30 քիլոմեթր է Պէյրութէն: Օդը չոր եւ առողջարար է: Հայ հիւծախտաւորներու միակ բուժարանն է, որ կը փրկէ մեծ թիւով երիտասարդ կեանքեր, արդիականդարմանումներով ու կարելի միջոցներով: Այս հաստատութիւնը կը ծառայէ նաեւ մերձակայ արաբ երկիրներուն, անոնց հիւանդներն ալ դարմանելով եւ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակելով անոնց ժողովուրդին հետ: Վերջին տեղեկագրին համաձայն, այժմ բուժարանին մէջ կը դարմանուին 140է աւելի հիւանդներ, որոնց երեք չորրորդէն աւելին ձրիաբար: Այս թիւը 170ի կը բարձրանայ ամառը, երբ պատշգամները կը գործածուին: Այդ եղանակին աւելի թիւով վճարովի հիւանդներ կուգան Մերձաւոր Արեւելքին բոլոր երկիրներէն, Իրաքէն, Եգիպտոսէն, Սէուտի Արաբիայէն, Սուրիայէն, Յորդանանէն, Կիպրոսէն եւայլն: Լիբանանի կառավարութիւնը 40 հիւանդներ կը պահէ Ազգ. բուժարանին մէջ մեծ մասով Հայեր, վճարելով անոնց ծախքերուն 100ին 60ը: Իրաքի կառավարութիւնը կը պահէ 20 հիւանդներ, որոնց ամբողջ ծախքերը կը վճարէ: Բուժարանը համազգային հաստատութիւն մըն է (նման Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին) կը բանայ դուռը ամէն ազգի եւ կրօնքի հիւանդներուն: Կը կատարուին նաեւ հիւծախտի վերաբերեալ զանազան գործողութիւններ եւ կը տրուին անհրաժեշտ դեղերը: Մայր շէնքի կից կայ «Սէմէրճեան շէնքը» որ կը գործածուի իբրեւ ապաքինարան եւ կրնայ 27 հիւանդներ պարունակել: Շէնքը շինուած է ամերիկահայ բարերար Պ. Բենիամին Սէմէրճեանի նուէրով: Այս տարի շնորհիւ Ճօրճ Մարտիկեանի՝ ԱՆՁԱՆ տրամադրեց 40 հազար տոլարի գումար մը, որով շինուելու վրայ է Բուժարանի երրորդ յարկը: Բուժարանին Մատենադարանը ունի 1102 գիրք, 438 հայերէն, 262 անգլերէն, 284 արաբերէն, 78 ֆրանսերէն եւ մնացեալները զանազաններ: U. S. I. S. նուէր ղրկած է 24 հատ բժշկագիտական արժէքաւոր հատորներ, որով՝ բժշկական գիրքերու թիւը 159ի հասաւ: 75 տեսակ թերթեր կը ստանայ Բուժարանը:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Պ. Խոսրով Գույումճեան մեռած է Պաղտատի մէջ: 77 տարեկան էր, ծնած էր Թալաս: Աւարտած Սանասարեան վարժարանը, Պէյճիրոյ հողագործական համալսարանը: Հաստատուած էր Պաղտատ 1905էն ի վեր եւ առաջին աշխարհամարտէն ետք գործօն մասնակցութիւն կը բերէ տարագիրներու եւ որբերու հաւաքման գործին: Տարիներ շարունակ եղած է անդամ Պաղտատի ազգ. ժողովներուն, եւ վարած Իրաքի Հ. Բ. Ը. Միութեան Պաղտատի մասնաճիւղին Նախագահութիւնը:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉ Յարութիւն Մինասեանի նկարներու ցուցահանդէսը տեղի ունեցած է Պէյրութի մէջ: Խորհրդապաշտ կնիք մը կը կրեն իր նկարները:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք ժամանակին, Համազգային ընկերութեան Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան ընդհ. ժողովը գումարուեցաւ Փետր. 20ին եւ լսեց մէկ տարուան գործունէութեան տեղեկագիրը, բարոյական թէ նիւթական: Ընկերութիւնը սարքած է 17 լսարաններ ուր դասախօսած են շարք մը մտաւորականներ շահեկան նիւթերու շուրջ: Սարքուած են յիշատակի երեկոներ, նուիրուած Լ. Շանթի, Գ. Իփէքեանի, Թուրէն Պէրպէրեանի, Ռեթէոս Պէրպէրեանի, Եղիա Տէմիրճիպաշեանի: Կազմակերպուած են երկու գինեձօն, նուիրուած Հ. Ն. Վ. Ակինեանի եւ Աշուղ Ջիւանիի, ինչպէս նաեւ Հացկերոյթ - հանդիպում մը նոր տարուան առթիւ: Անդամներու թիւը եղած է 96:

Ընկերակցութեան գործունէութիւնը մինչեւ 1953 Յունուար, սահմանափակուած էր լսարաններով: Այնուհետեւ կազմուեցաւ «Գ. Իփէքեան» Թատերախումբը: Իսկ Ապրիլ ամիսէն սկսեալ պիտի հիմնէ Ժողովրդային համալսարանը, Société Savanteի մէջ: Առայժմ պիտի դասախօսեն՝ Պ. Շաւարշ Նարդունի հին հայ գրականութեան պատմութիւն, Պ. Մկրտիչ Պարսամեան նոր հայ գրականութեան պատմութիւն, Պ. Արմէն Խաչատուրեան հայ արուեստի պատմութիւն:

Փափաքողները կը հրաւիրուին արձանագրուիլ Պ. Պարսամեանի մօտ, մինչեւ Մարտի վերջը:

Նորընտիր վարչութիւնը իր անդրանիկ նիստը գումարելով ընտրեց իր դիւանը հետեւեալ կազմով.— Պ. Պ. Մ. Պարսամեան՝ Նախագահ, Պ. Զոլուքճեան՝ քարտուղար, Ե. Յարութիւնեան՝ գանձապահ:

Ընկերակցութեան հասցէն կը մնայ նոյնը, M. Barsamian, 46 rue Richer, Paris (9):

Վարչութիւն

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը ամէն տարի կը սարքէ մասնաւոր ձեռնարկները,— Մանուկներու Օր, Ծոմապահութեան Օր, դպրոցական հանդէս եւ պարահանդէս:

Տասնեակ տարիներու շինարար պատմութիւն մը ունի մեր շրջանի մասնաճիւղը: Այս վերջին պարահանդէսն ալ, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 28ին Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ, պսակուեցաւ յաջողութեամբ: Կոկիկ բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը: Հանդէսին բացումը կատարեց Տիկին Ա. Տէր Վարդանեան, բեմ հրաւիրելով Պ. Վահրամ Միսթիք որ պարզեց Կապոյտ Խաչին դերը եւ նոր յաջողութիւններ մաղթեց:

Միջանկեալ երգեցին Օր. Շաքէ Սէրէնկիւլեան, Տիկին Տէր Վարդանեան: Դաշնակի վրայ նուագեց Օր. Մարկոսեան: Պարերը շարունակուեցան զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծելով:

Վիճակախաղի տոմսերէն ամէն մարդ շահեցաւ առարկայ մը զոր Կ. Խաչուհիները հաւաքած էին իբրեւ նուէր: Երէց եւ երիտասարդ Խաչուհիներ նաեւ ճիգ թափած էին հանդէսին յաջողութեան համար: Շքասեղանի համար (պիւֆէ) իրենց լաւագոյնը բրին տիկիններ՝ Շահլամեան, Եօթնեղբայրեան, Ֆօլպաշեան, Տէր Վարդանեան, Օր. Արզումանեան, Բաղտասարեան, Քէհեան: Հանդէսը շարունակուեցաւ կատարեալ կանոնաւորութեամբ մինչեւ լոյս:— Վ. Տ. Վ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

LE BOULANGER DE VALORGUE

(Rex, Normandie, Moulin - Rouge)

Այս նոր եւ մեծ շարժանկարը որ աւելի քան երկու շաբաթ է կը ներկայացուի Փարիզի կարեւոր սրահներուն մէջ չորրորդ մեծ ժապաւէնն է տաղանդաւոր բեմադրիչ Աչոտ Մալաքեանի:

Այս շարժանկարին գլխաւոր դերակատարն է Fernandel, եւ եթէ պատմութիւնը ունի Փանեոլեան կողմ մը, պէտք չէ մոռնալ որ Մալաքեան յաջողած է սուր դիտողութեամբ մը նկարագրել հարաւային Ֆրանսայի պզտիկ եւ յատկանշական մէկ գիւղը, եւ ստեղծել հարազատ մթնոլորտ մը, բնական եւ սրամիտ տիպարներով:

Ժապաւէնը շատ ժողովրդական եւ մեծ ընդունելութիւն գտած է հասարակութեան աչքեւ որ յայտնապէս ցոյց կուտայ իր գոհունակութիւնը:

Իսկապէս մեծ գնահատանքի մը արժանի է Henri Verneuil, որ կրցաւ այնքան կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ գրաւել այսքան կարեւոր դիրք մը ֆրանս. շարժանկարին մէջ: Կարճ ժապաւէններէ վերջ պատրաստեց չորս մեծ, որոնք ամէնքն ալ ուշադրութեան արժանացան տեղական թէ օտար մամուլի մէջ: Այս բոլորը, Մալաքեան կը պարտի իր յարատեւ աշխատանքին, իր զարգացման եւ բնածին տաղանդին:

Ինչպէս գրած էինք, ներկայիս կը պատրաստէ նոր ժապաւէն մը ակադեմական Մարսէլ Փանեօլի հետ:

***

×

ՀԱՃՈՅՔՈՎ կը տեղեկանանք թէ նկարիչ Գառզուի յանձնուած է տարուան ամէնէն կարեւոր պալէին բեմազարդի (decors) եւ զգեստներու պատրաստութիւնը: Ծանօթ պարագիր Roland Petitի այս նոր ստեղծագործութեան առթիւ Paris Presse կը գրէ.—

«... Նկարիչ Գառզուին է, որուն պատրաստած բեմազարդերը եւ զգեստները Օփերայի Indes Galantesի պատկերին մէջ իրական յայտնութիւն մը եղան, ստանձնած է «Գայլ»ին decorsներու եւ զգեստներու պատրաստութիւնը: Գառզու յղացած է անտառի բնանկար մը որ պիտի ծառայէ իբրեւ շրջանակ երեք արարներուն»:

Կը շնորհաւորենք մեր տաղանդաւոր հայրենակիցը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Քշուած: Քշքշուած, մէյ մը աղին մէյ մը անդին, բախտին ու դիպուածին քմահաճոյքներէն վարուած, անոնք որ սիրուած ու փայփայուած էին օր մը առաջ, անոնք, այդ որբերը որ ճանչցեր էին մօր մը կուրծքին ջերմութիւնը, մինակ, անօթի ու անօթի մնացեր էին օրերով: Ու հիմակ իրենց աչքերը կը զարմանային մեր զգացումներէն եւ բարերար ու ազնիւ յուզմունքը կը դղրդէր իրենց քարացած հոգիները:

Արձանագրութիւնները միշտ կը շարունակուէին ու կարծես չպիտի սպառէր որբերու թիւը: Հետզհետէ մայրեր կը հասնէին բեռնաւորուած բազմաթիւ տղաքներով: Եթէ առաջին օրերու սարսափին ուժգնութիւնը մեղմացած էր, շարունակական եւ անողոք թշուառութիւնը խորթացուցեր էր զիրենք եւ ահաւորապէս անգութ դարձեր էին իրենց զաւակներուն համար:

— Առէք, առէք, ամէնքն ալ, իմ ի՞նչիս են հարկաւոր:

Ու չորս հինգ տղայ կը ձգէին մեր դէմ:

— Մենք պէտք է արձանագրենք այն որբերը որ զրկուած են թէ հօրմէ եւ թէ մօրմէ, կը յիշեցնէ մեր ընկերներէն մէկը:

Բայց արդեօք այս խեղճ տղեկները, իրենց մայրերէն անտեսուած տղեկները, որոնք կարծես կը մերժէին հասկնալ անսահմանութիւնը իրենց թշուառութեան, աւելի որբ չէ՞ն միւսներէն:

Ու աղէտը, սպաննելէ ետքը ամէնէն կորովիները, հնձելէ ետքը ամէնէն խիզախները եւ յանձնապաստանները, բարոյապէս ու ֆիզիքապէս փճացուցեր է բոլոր անոնք որ յաջողեր են ապրիլ. ու կեանքը այնքան ցամաքած է նոյնիսկ մայրական սրտերու մէջ որ ալ բան մը չունին տալու իրենց զաւկին:

Արձանագրուած որբերու ցանկը կ'երկարի ու կ'երկարի: Միջօրէի արեւը իր հրեղէն ճառագայթներով կ'ողողէ այդ թշուառ ամբոխը որ խռնուած է մեր շուրջը: Վրանները պարպուած են ու ամէնքն ալ եկած են դէպի մեզ, նոյնիսկ անոնք որ որբ չունին արձանագրելիք: Քրտինքը հետզհետէ աւելի առատ կը հոսի ճակատներէն, կը խառնուի արցունքներու հետ: Ցաւոտ աչքեր, արեւին լոյսէն վիրաւոր, կը քթթեն իրենց թարախոտ եւ արիւնոտ արտեւանունքը: Երբեմն հառաչանք մը աւելի բարձր կը սլանայ ընդհանուր ժխորին մէջ. երբեմն ալ չարագուշակ քրքիջ մը կ'երկարաձգուի ու կը վերջանայ հեծմունքի մը մէջ: Աղին նորածնի մը խեղդուող ճիչը կը կորսուի պոռչտուքներու մէջ:

Ու առաջ անցնելու եռանդէն գիրար հրմշտըկող կիներ, պառաւներ եւ կոյրեր հետզհետէ մեզ կը սեղմեն, աւելի մերձաւոր մարդկային գօտիի մը մէջ: Արեւը կիզիչ եւ անտանելի դարձած է. ծիգ ու անողոք ճառագայթներ կը մխրճուին կարծես մեր ուղեղներուն մէջ. աչքերնիս կը մթննան ու կը շլանան յաջորդաբար, մատներնիս կը թուլնան եւ անկարող ենք շարունակելու:

Արձանագրութիւնները աւարտած են, բայց ամբոխը չի թողուր մեզ որ հեռանանք. անհամար հոգեր, անհամար գանգատներ ունին մեզի ըսելիք. կին մը յիմարութեան տագնապի մէջ կը պառկի մեր ոտքերուն առաջք ու կը կոչէ.

— Զիս սպաննեցէք ու այնպէս անցէք գացէք. դիակիս վրայ կոխելով գացէք քանի որ ճար չունիք իմ տէրտիս:

Ընդունուած սահմանափակ թիւով որբերը որոնք անմիջապէս պիտի տեղաւորուին որբանոցին մէջ կը կառչին մեզի կը վախնան մեզ կորսնցնելէ եւ իրենց աճապարանքին մէջ պզտիկ կենդանիներու վայրագ շարժումներ ունին, մինչ անոնք որ միայն արձանագրուած են, կը նային մեզի սրտմտած ու քէնոտ, գրեթէ թշնամիի աչքերով:

Անկարելի է ճամբայ բանալ այդ խռովուած ամբոխին մէջէն. կարծես թշուառութիւնը, հողը, ցաւը քնացած ըլլային իրենց մէջ ու մենք զանոնք արթնցուցած ըլլայինք մեր ներկայութեամբ: Մեր ամէն մէկ շարժումին ամբոխը աւելի խիտ շարքերով կը շրջապատէ մեզ: Տաքութիւնը հեղձուցիչ է. քրտինքի արտաշնչումներէն օդը խոնաւցած եւ ծանրացած՝ անշնչելի դարձեր է: Կը համոզենք զիրենք ու կը խոստանանք կրկին գալ: Մեր ձայները հետզհետէ կը խեղդուին, անլսելի կը դառնան, մինչ աւելի եւս բորբոքուած ամբոխը կ'ալեկոծի չփոթ եւ անբացատրելի զգացումներով:

(Շար.) ԶԱԳԷԼ ԽՍԱՅԵԱՆ

արշաւը: «Կառավարութիւնը քանի մը վաշտ զինուոր ղրկեց, բայց զօրքին կէսը ըմբոստացաւ, միւսն ալ ջարդուեցաւ: Այդ պահուն էր որ հասկցան թէ ցեղախումբերը զինուած են զաղտնապէս»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ժողովուրդը ատեն թի է Թիրանոյի մէջ եւ կ'ատէ բոլշեւիկեան կարգուսարքը: Գիւղերու հրապարակներուն վըրայ ցցուած կախաղանները եւ ամէն գիշեր լսուած հրացանաձգութիւնները ահուսարսափի մթնոլորտ մը կը ստեղծեն ուր ամենափոքր կայծը կրնայ պայթեցնել վառօդը »:

Թղթակիցը «պարզ առասպել » կը նկատէ այն կարծիքը թէ Ալպանիան ռազմակայան մըն է Խ. Միութեան համար: « Թերեւս երկու երեք ռուսական սուզանաւեր կան Վալոնայի մէ՞ջ: Այլեւս ռուս սպաններ չկան: Քաղաքային մասնագէտներուն տեղ ալ հետզհետէ Պուլկարներ կը տեղաւորուին: Իրականին մէջ, կը թուի թէ Խ. Միութիւնը երբեք նախատեսած չէ պահել Ալպանիան: Էնվէր Հոճան այլեւս վարկ չունի Մոսկուայի առջեւ, նոյնիսկ չհրաւիրուեցաւ Սթալինի յուղարկաւորութեան »:

╳ Ուրիշ աղբիւրէ մը հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, Սթալինի մահուան լուրը անտարբերութեամբ ընդունուեցաւ Ալպանիոյ մէջ: Բայց մարտ 9ին, Էնվէր Հոճա ճառ մը խօսեցաւ «եւ ժողովուրդը ստիպուեցաւ ծնրադրել, հաւատարմութեան երդումը արտասանելու համար Սթալինի յիշատակին»:

ՎԻՇԻՆՍԿԻ, որ Նիւ Եորքէն Մոսկուա կը վերադառնայ, Հավր հասած ատեն հետեւեալ պատասխանը տուաւ թղթակցի մը հարցումներուն. — « Խ. Միութիւնը մէկ իտէալ ունի,— խաղաղութիւն եւ ամէն բան պիտի ընէ զայն պաշտպանելու համար: Խաղաղութիւնը միշտ կարելի է երբ կ'ուզեն: Խ. Միութիւնը միայն խաղաղութեան համար կ'աշխատի » :

ԻՏԱԼԻՈՅ երկաթուղիներու աշխատաւորներէն 170.000 հոգի գործադուլ հռչակեցին, առանց ամբողջովին խանգարելու երթեւեկը :

ՖԱՐՈՒՔ ԵՒ ՆԱՐԻՄԱՆ պիտի ամուսնալուծուին, ինչպէս կը հաստատեն պաշտօնական աղբիւրէ: Նախկին թագուհին Զուիցերիա գնաց, հանգստանալու համար, իսկ Ֆարուք Իտալիա կը մնայ, քովը պահելով դեռատի դահաժառանգը :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ժողովրդական սիրուած երգչուհի

ԱՑՏԱ ԱՋՆԱՒՈՒՐ

Կիրակի 15 մարտ ժամը 17.30ին Սալ Կավօ, 45 Ռիւ լա Պօէսի:

Ցայտագիրը նուիրուած է Հայաստանի ժողովրդական նոր երգերու (առաջին ունկնդրութիւն Փարիզի մէջ):

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՏԷՐ ՆԻԶԱՄԵԱՆԻ:

Տոմսերը 100էն 600 ֆրանք:

Դիմել՝

Տիկին Ն. Պօյաճեանի, 83 Ռիւ տ'Ապուքիր ՍԱՆդրալ 48—69

Հ. Բալուեանի 43 Ռիւ Ռիշէ ՓՐՕ. 25—46

Աղնաւուրեանի 22 Ռիւ տը Նավարէն Փարի (9)

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՏՕՆԸ

Կազմակերպուած՝ Պելճիքայի Հայ Ուսանողներու Միութեան եւ Երիտասարդներու Միութեան կողմէ: Հովանաւորութեամբ Գաղթային վարչութեան: Այս կիրակի ժամը 15.30ին, Պրիւսէլի «Պրիալմօն» սրահին մէջ: (11 rue Brialmont - Porte de Schaerbeek): Մուտքը ազատ է :

Փետրուար 18ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի շրջ. վարչութեան եւ շրջանի խումբերուն, Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Շաբաթ 14 Մարտ, ժամը 9ին, Սալ Մազընոյի մէջ: Կը խօսին ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Համազգայինի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

[illegible]

Ֆ. Կապ. Խաչի օրուան առթիւ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին թէյասեղանը այս կիրակի ժամը 16ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, 149bis, Av. d'Argenteuil, Անիէռ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտք 100 ֆրանք :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին ընկերուհի Մէնէնտեանին բնակարանը, 29 rue Michal :

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին, ընկերուհի Ա. Դաւիթեանի բնակարանը: Ներկաներու թիւը օրինական պիտի համարուի :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հանդէս-Թէյող

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի կողմէ: Այս կիրակի ժամը 15էն 24 : La Caisse d'Epargne սրահը, 32 Ave. de la Porte des Lilas, 32 , (Métro Porte des Lilas) :

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ ընկեր Անտիս Քիւփէլեան: Արտասանութիւն ընկերներ Արիս Գարայեան եւ Եղիազար Սերոբեան: Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդին կողմէ կը ներկայացուի՝ Նոր Սերունդի կեանքը: Կը նուագեն ընկեր Բենօ եւ Պ. Քէսիլի (արմոնիք):

Կը նուագէ ՏՈՔԹ. ՀԱՄԲԱՐՁ :

Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է:

Սիրով կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները :

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Տարեկան պարահանդէսը կիրակի 6 ապրիլ : Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի Ազգ. դպրոցին տարեկան հանդէսը այս կիրակի, ժամը 15ին, Salle des Fêtes, Rue Stalingrad : Մանկական երգեր, արտասանութիւն եւ պար : Կը հրաւիրուին ծնողներն եւ գաղութը քաջալերելու համար մեր փոքրիկները :

Մուտք՝ 100 ֆրանք :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Ս. Պատարագի եւ վերջին Արեւագալի արարողութիւն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ Փարիզէն հրաւիրեալ դպիրներու: Սկիզբ ժամերգութեան 9, Ս. Պատարագ 10.30 :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի Համազգային սգատօնը կը կատարուի Ապրիլ 19ին, կիրակի օր, ժամը 3ին, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ եւ նախագահութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերու եւ միահամուռ մասնակցութեամբ ամբողջ գաղութին: Զինուորական նուագախումբը պիտի հնչեցնէ մահերգներ: Պիտի ըլլան աւուր պատշաճի ու ղերձներ, բանախօսութիւններ եւ մեներգներ :

Այդ օրը ժամը 3—7 բոլոր հայ առեւտրական հաստատութիւնները եւ արհեստանոցները փակ կըմնան ի յարգանս մեր անհամար նահատակներուն :

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ (U. J. A.) կողմէ :

Մարտ 22ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 24, Salle Voltaireի մէջ, Rue Voltaire :

Նուագախումբ PANTCHITO SERRA du Cabaret Monseigneur :

Կը մասնակցի Michèle Delhaye de la Radio Գեղարուեստական բաժին, Attractions :

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 200 ֆրանք

Charenton Ecoleսէն օթօպիւս 103 իջնել Rue de l'Union :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376 - 286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 15 Mars 1953 Կիրակի 15 ՄԱՐՏ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7017-նոր շրջան թիւ 2428

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԹՈՒՐՔ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ գոհ կ'երեւան

МЕР ԽՕՍՔԸ

ԽՂՃՄՏԱՆՔԻ ՁԱՅՆԵՐ

1950ին համագումար մը տեղի ունեցաւ Եւրոպայի մէջ, պաշտպանելու համար « Մշակոյթի Ազատութիւնը »։

Կազմուեցան ընկերակցութիւններ՝ այդ նշանախօսքով ։

Արդէն իսկ լոյս կը տեսնեն ամսագիրներ՝ ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն, իտալերէն, սպաներէն ։

Փարիզի մէջ, Liberté de la Cultureի ամսագիրն է Preuves, որուն կ'աշխատակցին բազմազգի ականաւոր դէմքեր։ Ամէն հոսանքէ։ Միշտ պահելով իրենց մտքի անկախութիւնը եւ արտայայտութեան ազատութիւնը ։

Շատ պարզ է ընկերակցութեան նպատակը, — պաշտպանել « քննական եւ ստեղծագործ » միտքը՝ համատիրական ճնշումին դէմ, որ կը ձգտի քարոզչական մարզանքի մը վերածել գրականութիւնը եւ արուեստը ։

Կեղծ, բռնադատեալ կամ ղեկավարեալ արուեստի քարոզիչներ պակաս չեն նաեւ Լոյս - Քաղաքին մէջ ։

Զանազան կազմակերպութիւններ ստեղծած են մթնոլորտ մը որ հետզհետէ անտանելի, անշնչելի կը դառնայ ։

Ազատագրութեան առաջին օրերուն, օրուան հովերը կը տիրապետէին սառն տրամաբանութեան վրայ։ Իրար խառնուած էին գրականութիւնն ու քաղաքականութիւնը։ Նոյն իսկ տեսակ մը հաւատաքննութիւն կը մշակուէր ։

Ցուսախաբութիւնը եւ սթափումը չուշացան ։

Հետզհետէ լայն ճեղքեր բացուեցան եւ յայտնի դէմքեր նախընտրեցին հեռանալ այն մեհեաններէն ուր մտեր էին բարեմտօրէն ։

Այդ Ընկերակցութիւններէն մէկը, Գրագէտներու Ազգ. Կոմիտէն (C. N. E.) ծանր տագնապ մը կ'անցընէ այս միջոցին ։

Կարգ մը անդամներ հրաժարած էին վերջերս։ Անցեալ շաբթու հինգ հոգի եւս քաշուեցան, բացատրելով պատճառները ։

Ի՞նչ է պատահեր ։

Ընկերակցութեան անդամներէն երիտասարդ վիպագիր մը, Սերժ Կրուսառ, անցեալ յունուար 1ին նամակ մը ուղղելով նախագահին, կ'առաջարկէ բողոքի բանաձեւ մը քուէարկել Փրակայի մահավճիռներուն դէմ ։

Բանաձեւն ալ ինք մշակած էր, հետեւեալ բովանդակութեամբ :—

« Գրագէտներու Ազգ. Կոմիտէն խորապէս յուզուած է չեխական կառավարութեան կողմէ բացուած դատին ընթացքէն եւ մթնոլորտէն ։

« Կը ցաւի որ ոչ մէկ դիւանագիտական ներկայացուցիչ, ոչ ալ ոեւէ լրագրող ոչ - Սթալինեան ժողովրդապետութիւններէն արտօնուած էր ներկայ ըլլալ դատավարութեան ։

« Կը ձաղկէ չեխական կառավարութեան հակասեմական եւ հակասիոնական յարձակումները այս դատավարութեան առթիւ ։

« Ուշադրութեան կը յանձնէ ցեղապաշտութեան վերածնութեան վտանգը եւ արհաւիրքը» ։

Ընկերակցութեան նախագահը, գրագէտ Վերքոր — Դիմադրական ճակատի հերոսներէն — ընթացք չի տար այս առաջարկին։ Կը փորձէ անուշի կապել գործը։ Նամակներ կը փոխանակուին, եւ ի վերջոյ Սերժ Կրուսառ հրաժարելով, մէջտեղ կը հանէ ամբողջ անցուդարձը:

— « Եթէ լռէի, մեղսակից պիտի հանդիսանայի», կ'ըսէ, բանաձեւելով իր մեղադրանքը ։

Իրազեկներ զարմանալի չեն գտներ Վերքորի ընթացքը, դիտել տալով թէ՝ շատոնց Ընկերակցութիւնը իր դիրքը յարմարցուցած էր համայնավար կուսակցութեան ուղեգծին ։

« Երկար ատենէ ի վեր, ընկերակցութեան Տնօրէն Խորհուրդը կը կազմէր խիտ խմբակցութիւն մը — եթէ ոչ մեծամասնութիւն մը — համայնավարներու, յառաջդիմականներու, ուղեկիցներու եւ աւելի կամ նուազ յայտնի համակիրներու որոնք դժուարութիւն չէին կրեր իրենց տեսակէտները արժեցնելու համար»։

Ցաւօրդով՝ մեր ըսելիքը ։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

Հայերէն թերթերու խմբագրութիւնները ձանձրացան դանդատելէ, բայց, երեւի, կարգ մը բարեմիտ թղթակիցներ — առանց բացառութեան, շատ շնորհքով, շատ աղուոր մարդիկ — չձանձրացան իրենց երկարապատում նկարագրութիւններէն՝ երբ կ'ուզեն, ժամուլի միջոցաւ, ամբողջ ազգին պատմել թէ ինչպէս անցած է իրենց թաղին այսինչ հանդէսը :

Կը թուի թէ Հայոց ազգին պատահական թղթակիցները կը մոռնան որ հայերէն թերթերը ունին. եղածը - չեղածը, չորս էջ, որոնց վրայ պիտի փռուին հետեւեալ նիւթերը — խմբագրական, յօդուածներ, օրուան քաղաքական լուրերը, քանի մը «զգայացունց»ներ, խապրիկներ խորհրդային եւ արտասահմանեան Հայաստաններէն, ծանուցումներ, մահազդներ, ժողովի հրաւէրներ, նուէրներու ցանկեր, նկարներ, թերթօն, տոմս եւն.։

Բնականաբար, այս շարքէն դուրս չեն կրնար ձգուիլ հանդէսներու նկարագրութիւնները՝ պայմանաւ որ թղթակիցը չչատախօսէ եւ իր վերմակին չափ երկնցնէ իր ոտիկները ...

Այո, դժուար է կարեւորը անկարեւորէն զատել։ Բայց, պիտի յանձնարարէինք մեր թղթակիցներուն որ ուշադրութիւն ընէին թէ իրենց ղրկած Ցայտաւուրքէն որքանը տպուած էր, վերջին անգամ, որպէսզի յաջորդ անգամ քիչ մը կարճ կապեն ։

Թերթին նպատակն է «լուսաւորել» ընթերցողը եւ տեղեակ պահել զայն օրուան քաղաքական կացութեան, մանաւանդ այսօր, երբ նոր Աշխարհամարտի մը չարագուշակ ստուերը կը յածի մարդկութեան գլխուն վրայ ։

Ամէնէն « շքեղ » հանդէսին մասին ալ կարելի է արտայայտուիլ 100 — 150 բառով։ Մենք, առատաձեռն ըլլալով, կ'արտօնենք մեր թղթակիցներուն որ մինչեւ 250 բառ գրեն, այսինքն այս սիւնակին չափ։ Շատ է, քիչ չէ :

Այո, պէտք է գիտնանք թէ մեր գաղութները ինչ ճիգ ի գործ կը դնեն «ազգը փրկելու» համար եւ պէտք է ծափահարենք զիրենք, բայց պէտք է, միեւնոյն ատեն, ունենանք չափի ու սահմանի գիտակցութիւնը, որպէսզի համը չփախի ...

ՍԻՐՈՊԱՅԻ

ՕԴԱՆԱՒՍՑԻՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

ԱՆԳԼԻԱ « ԲԱՐԲԱՐՈՍԱԿԱՆ » ԿԸ ՆԿԱՏԷ ԵՂԱԾ ՑԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

Գերմանիոյ անգլ. մարզպանը ուժգին բողոքագիր մը ուղղելով խորհրդային զօր. Չուիքովի, անմիջական քննութիւն, յանցաւորներուն պատիժ, իսկ խորտակուած օդանաւին զոհերուն համար ալ հատուցում պահանջեց ։

Ռուս զօրավարը դէպքին ամբողջ մեղքը ձգած էր անգլ. օդաչուներուն վրայ, ըսելով թէ անոնք 120 քիլոմեթր անցած էին արեւելեան Գերմանիոյ սահմանագիծը, թէ կրակ բացած էին խորհրդային օդանաւերուն վրայ, «որոնք ստիպուեցան կրակ բանալ իրենց կարգին։ Այն ատեն անգլ. օդանաւը վար իջնելով խորտակուեցաւ» ։

Անգլ. կառավարութիւնը անմիջապէս պատասխան մը հրատարակեց, հերքելով այս վերագրումները։ Արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն Նիւ Եորքի մէջ սարքուած ճաշի մը առթիւ ակնարկելով այս դէպքին, «բարբարոսական» կոչեց այս կարգի «դիտաւորեալ» յարձակումները, մանաւանդ որ կը կատարուին«առանց տեղի տրուելու»։ Եւ չէշտեց թէ կառավարութիւնը ծանրակշիռ կը նկատէ դէպքը։ Ցետոյ խօսելով Սթալինի մահուան վրայ, ըսաւ թէ չի կրնար նախատեսել անոր ազդեցութիւնը՝ Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութեան վրայ. բայց աւելցուց — « Մենք միշտ պատրաստ ենք բանակցելու։ Ցօժարութեամբ պիտի ընդունինք բարեմտութեան որեւէ ապացոյց երկաթեայ վարագոյրէն անդին եղած երկիրներու կողմէ »։

Եւ վերաջպէս պարզելով Անգլիոյ տեսակէտը եւրոպական բանակի մասին, ըսաւ թէ չեն կրնար աւելի բան մը ընել։ «Ինչ որ կը սպառնայ Եւրոպական միութեան կամ ամբողջութեան, վտանգ մըն է մեզի համար։ Ուրիշ ի՞նչ կ'ուզեն որ ըսենք։ Մեծն Բրիտանիա վճռած է Եւրոպայի մէջ պահել իր բանակները որքան ատեն որ հարկ ըլլայ ։Բայց չենք կրնար միանալ եւրոպական դաշնակցութեան մը։ Մեր կեանքը եւ մեր շահերը մեզ կը մղեն դէպի աւելի լայն հորիզոններ քան միակ Եւրոպան » ։

╳ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները միասին կը գործեն օդանաւային յարձակումներուն առթիւ։ Ուաշինկթըն եւս նեղուած, պատիժ եւ հատուցում պահանջեց չեխական կառավարութենէն, չեշտելով թէ «անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնեն», որպէսզի ուրիշ դէպքեր չպատահին ։ Լոնտոն նոյնպէս որոշած է կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել, եթէ Մոսկուա գոհացում չտայ ։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները միասնաբար պիտի գործեն, եթէ օդանաւային յարձակումները շարունակուին։ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ շատ ծանր կը նկատեն կացութիւնը։ Առջի օր խորհրդային օդանաւ մը փորձեց զարնել անգլ. ուրիշ ռմբաձիգ մը ։

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՔՆՆԱԾ ԵՆ ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ, ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Թուրքիոյ վարչապետը՝ Ատնան Մենտէրէս եւ արտաքին նախարարը՝ Ֆ. Քէօփրիւլիւ որոնք մեկնեցան Փարիզէն, շատ գոհ կ'երեւան իրենց տեսակցութիւններէն, ինչպէս կը հաստատէ տեղական մամուլը :

Առջի օր լրագրական ասուլիս մը սարքուած էր Փարիզի Թրքական դեսպանատան մէջ։ Ա. Մենտէրէս պատասխանելով զանազան հարցումներու, ըսաւ թէ Պ. Պ. Մայէրի եւ Պինոյի հետ ունեցած տեսակցութիւնները շատ լաւ ազդեցութիւն ունեցան Ֆրանքօ-Թուրք յարաբերութեանց վրայ եւ արդիւնաւոր պիտի դառնան։ Ցետոյ բացատրեց թէ եթէ Թուրքիոյ, Ցունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կնքուած դաշինքը զինուորական կէտեր չի պարունակէր, պատճառը այն է որ Թուրքիա եւ Ցունաստան յանձնառութիւններ ունին Ատլանտեանի կազմակերպութեան մէջ : «Այս դաշինքը առաջինն է որ կը կնքուի Ատլանտեան զինակցութեան երկու անդամներու կողմէ ոչ - անդամի մը հետ։ Ուրեմն կը ներկայացնէ խնդիրներ որոնք պէտք է լուծուին յառաջիկային, համաձայն Ատլանտեանի դաշինքին սկզբունքներուն եւ համախորհուրդ անոր անդամներուն հետ »։

Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասին ալ խօսելով, Մենտէրէս ըսաւ.

— « Կը գտնուինք միացեալ ճակատի մը առջեւ։ Ուրեմն անհրաժեշտ է որ ազատ աշխարհը ինքն ալ կազմէ միացեալ եւ անընդհատ ճակատ մը ։ Հարկ է խնդիրը քննել այս տեսակէտէն։ Թուրքիա կը կարծէ թէ իր դրացիները պէտք է այս խնդրով շահագրգռուին նոյն աստիճանով ։ Բնականաբար այն պետութիւնները որ միջազգային պատասխանատուութիւններ ունին, պէտք է նոյնպէս շահագրգռուին »։

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որ կը հաստատէ թէ կատարեալ համամտութիւն կը տիրէ երկու կառավարութեանց միջեւ ։

╳ Թուրք նախարարները ներկայ եղան նաեւ Ատլանտեանի դաշինքին մնայուն ներկայացուցիչներու շարաթական նիստին, Շայոյի պալատին մէջ։ Ցետոյ ունկնդրութեան ընդունուեցան զօր. Րիճուէյի կողմէ, սպարապետութեան կեդրոնին մէջ, Լուվանսիէն :

╳ Տեղական թերթերը խօսելով Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասին, կ'ըսեն թէ Թուրքիա երկար ատենէ ի վեր իր միջնորդութիւնը առաջարկած էր արաբական երկիրներուն, քանի որ Միջերկրականի դաշինք մը անըմբռնելի է առանց այդ պետութեանց մասնակցութեան ։ Ամերիկացիներն ալ այս տեսակէտն ունին, իսկ Անգլիացիները կը կարծեն թէ պէտք է անմիջապէս դնել դաշինքին հիմերը, առանց սպասելու արաբական երկիրներու հաւանութեան։ Թուրքերը կ'առաջարկեն խորհրդաժողով մը հրաւիրել, մասնակցութեամբ շահակից պետութեանց։ Կ'ըսուի թէ Պ. Պ. Մայէր եւ Պինօ համամտութիւն յայտնած են այս ծրագրին, բայց նախ քան այդ ժողովը՝ անհրաժեշտ է լուսաբանել կարգ մը հարցեր, մանաւորապէս անգլեւեգիպտական յարաբերութիւնները եւ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրը։ Թուրքիա կ'ուզէ միջնորդի դեր կատարել նաեւ այս հարցերուն մէջ, փութացնելու համար արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը. բայց այս խնդրին բանալին ուրիշ տեղ կը գտնուի, ինչպէս դիտել կու տան իրազեկներ ։

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

Ե.

Միլանը կոչեցի մայրաքաղաք Իտալիոյ Հայութեան: Ատիկա վարչական տարազ մըն է, — իրականին մէջ՝ հայկական Միլանը սիրտ մըն է, առողջ եւ երիտասարդ, որուն զարկը կը թրթռացնէ բազմաթիւ երակներ՝ արեան եւ ջերմութեան ալիքներ ,ղրկելով Հայկազանց ածուներուն :

Տաք ու բաբախուն երակ մը՝ Մշակութային Միութիւնը, որու Վարչութեան անդամներն են Տոքթ. Արամայիս Սրապեան (նախագահ), Տոքթ. Տիգրան Ալեքսանեան (քարտուղար), Զաւէն Մ․ատիկեան (գանձապահ), Խաչիկ Ալէմշահ եւ Վահէ Պօղոսեան (խորհրդականներ) :

Աղապատանքով ու խանդաղատանքով թըրթռուն երակ մը՝ Հայ Տիկնանց Միութիւնը, որու վարչութեան անդամներն են Տիկին Զուարթ Սէփէրեան (նախագահ), Տիկին Լիւսի Արզումանեան (փոխ-նախագահ), Տիկին Նուարդ Տիլսիզեան (քարտուղար), Տիկին Պերճուհի Ալէմշահ (գանձապահ) :

Երրորդ երակ մը՝ Եկեղեցւոյ Շինութեան Յանձնախումբ, — Երուանդ Հիւսիսեան, Հրանտ Տէօվլէթեան, Տոքթ. Երուանդ Արզումանեան :

Չորրորդ առոյգ երակ մը՝ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն, որու անդամներն են Յակոբ Ալեքսանեան, Գէորգ Մոստիչեան, Օննիկ Աւագեան, Տոքթ. Կարապետ Պօրանեան եւ Տիգրան Յովակիմեան, — այս վերջինը մեռած ըլլալով անցեալ Սեպտեմբերին, այս տարի նոր հոգաբարձութիւն մը կազմուեցաւ եօթը հոգինոց :

Վերջապէս, գոյութիւն ունի նաեւ Ակումբի կամ Ազգ. Տան վարչութիւն մը:

Եւ բոլոր այս կանանչ ջիղերուն իբրեւ արմատ՝ Իտալիոյ Հայոց Վարչութիւնը, — Տոքթ. Ե. Արզումանեան (նախագահ), Տոքթ. Գէորգ Պապայեանց (փոխ-նախագահ), Տոքթ. Տիգրան Ալեքսանեան (քարտուղար), Հրանտ Տէօվլէթեան (փոխ-քարտուղար), Ճօն Յովհաննէսեան (գանձապահ) :

Այժմ ընդհանուր ակնարկ մը այս ազգային մեքենային աշխատանքներուն վրայ .—

Երբ փակուեցաւ Մխիթարեան Հայրերուն վարժարանը Միլանի մէջ (1931 — 1932), Իտալիոյ Հայոց Վարչութիւնը ամէն ճիգ թափեց հիմնելու համար Ակումբ մը, — Մխիթարեան վարժարանը, մինչեւ փակումը, կը ծառայէր նաեւ իբրեւ հաւաքատեղի՝ գաղութին ազգային կեանքին համար: Դիւրին չէր, անշուշտ, մէկ օրէն միւսը հիմնել ակումբ մը՝ եռուն քաղաքի մը մէջ, ուր առեւտրական կիրքը կ'իւրացնէ ու կը լափէ հողի ամէն մէկ թիզ: Նիւթական լայն միջոցներ պէտք են՝ ապահովելու համար ոտքը դնելիք տեղ մը :

Պատերազմէն ետքը, երբ բարեսէր ձեռքի մը օժանդակութեամբ կը ծրագրուի կառուցանել մարմարակերտ գեղաշէն եկեղեցի մը հայկական ոճով, Միլանի գաղութը կ'ոգեւորուի եւ, իր կարգին, կը վճռէ ամէն զոհողութիւն ստանձնել՝ տէր դառնալու համար ակումբի մը: Զարմանալի պիտի ըլլար տեսնել, որ հեռաւոր գաղութէ մը՝ երկու եղբայրներ 60 — 70 միլիոն տրամադրեն եկեղեցի մը հիմնելու համար Լոմպարտիոյ մայրաքաղաքին մէջ, եւ Միլանի բարեկեցիկ գաղութը անճրկէր 14 — 15 միլիոն հաւաքելու տեսակէտով՝ սեփական ակումբ մը ունենալու համար: Ազգ. Վարչութիւնը, այս ուղղութեամբ, խորհրդակցութիւններ կը կատարէ քանիցս եւ ի վերջոյ կը կազմէ Ակումբի Յանձնախումբ մը, որու պաշտօն կը տրուի ձեռնարկել հանգանակութեան՝ գնելու համար յարմար յարկաբաժին մը, փնտռել հաստատելու համար Ակումբը կամ Ազգ. Տունը (Casa Armena) : Դժբախտաբար հաւաքուած գումարը (8 միլիոն) բաւարար չէր եւ գաղութը կը կորսնցնէ յարմարագոյն առիթ մը, (քաղաքին կեդրոնը՝ փառաւոր շէնքի մը առաջին յարկը) : Ինծի ըսուեցաւ թէ նման յարկաբաժին մը ունենալու համար՝ անհրաժեշտ է 15 միլիոն, թէ գաղութին բարեսէր մէկ անդամը պատրաստ է փոխատուութեամբ ամբողջացնելու այդ գումարը՝ երբ անգամ մը եւս ներկայանայ առիթը, գըտնուի յարմար վայր մը: Կը յուսացուի որ յառաջիկայ գարնան իրականանայ գաղութին կազմակերպութեան այս առաջին նուաճումը: Յանձնախումբը ապահովութիւն կը ներշնչէ ամէն տեսակէտով: Միւս կողմէ, գաղութը եւս նախանձախնդրութիւն ցոյց կուտայ ետ չմնալու համար ուրիշներէն՝ ազգաշէն աւանդութեանց ճամբուն մէջ,— եկեղեցի հիմնել, դպրոց շինել, ազգ. տուն կառուցանել, մշակութային ակումբներ հաստատել, Հայութեան անունը գրել եւ յաւերժացնել յընթացս պատմութեան: Կը թուի թէ Ազգ. Տունը եւ Ազգ. Եկեղեցին հաւասկ պիտի նետեն այս գաղութին մէջ իբրեւ երկուորեակներ կամ քոյր - եղբայր : Երկու յանձնախումբերն ալ կը մըցին նոյն եռանդով,— երկու Երուանդ ու կրկին եռանդ՝ բաւական են յոյս ներշնչելու թէ կը յաջողին ձեռնարկները, երբ մին հոգի կը դնէ, միւսը՝ սիրտ, մին խղճալ, միւսը՝ նուիրում:

Արդէն երբ մէկ կողմէ կը նշմարուի ոգեւորութիւն մը՝ օր առաջ կատարելու համար բացումը Ազգ. Տան, զոր Միլանի գաղութը կուտայ Միլանի Հայութեան, միւս կողմէ կը տեսնուի փութաջանութիւն մը՝ օր առաջ ձեռնարկելու համար եկեղեցւոյ շինութեան, — Յանձնախումբը շարունակական թղթակցութեան մէջ է բարերարներուն հետ, երկու եղբայրներ, որոնք կը գտնուին հեռաւոր Ամերիկայի մէջ: Շինութեանց պիտի ձեռնարկուի անմիջապէս որ ստացուի հայ եկեղեցւոյ կրօնական վարդապետութեան ճանաչումը իտալական պետութեան կողմէ: (Փարիզի Հայոց եկեղեցին, եթէ ունի նըման վաւերաթուղթ մը, կրնայ օգտակար ըլլալ՝ պատճէն մը ղրկելով Միլանի Հայոց):

,Այս երկթեւ աշխատանքները կը վկայեն թէ Միլանի Հայութիւնը չի գոհանար եղբայրական գաղութի մը նուէրով (եկեղեցի) ինք եւս կը ստանձնէ ամէն զոհողութիւն՝ հիմնելու համար Ազգ. Տուն մը:

Ափսո՜ս, մերը չէ հողը՝ որու վրայ կը կանգնենք տուն եւ եկեղեցի: Բայց կ'ուզէիք որ չունենայի՞նք տուն եւ եկեղեցի՝ անոր համար որ թափառական դարձանք: Ո՛չ, տուն եւ եկեղեցի պիտի հիմնենք, նոյնիսկ օտար հողի վրայ, որպէսզի չմոռնանք մեր հողը, մեր երկիրը: Ալիշան կ'ըսէ.

Մի՛ ուրանայք զերկիրդ եւ զազգդ սիրուն,
Ծառն արմատով ծառ, տուն հիմամբ է տուն :

Որպէսզի երբեք չմոռնանք գաղափարը հիմին կամ պատկերը արմատին, մենք պիտի շարունակենք մեր շինութիւնները բոլոր այն ճամբաներուն վրայ՝ ուրկէ անցան Հայկազունք, միաժամանակ վկայելու համար պատմութիւն կարդացողներուն թէ շինարար ժողովուրդ է այս Մնացորդացը, տաղանդաւոր եւ բարձր մշակութեան տէր: Այդ շինութիւնները կը բանաձեւեն նաեւ մաղթանք մը, դարձեալ Ալիշանի բառերով.

Հայոց հաւատք, Հայոց տուն,
Կացցեն ազատ, հաստատուն :

Միլանի մէջ, սպասելով հանդերձ որ բացուին մշակոյթի տան դռները, բարձրանան հաւատքի տան սիւները, հայ գաղութը կ'աշխատի ազգ. կեանք ստեղծել համերաշխութեամբ, եղբայրական սիրով եւ փոխադարձ յարգանքով: Հոգեւոր հովիւը, Զդօն վրդ. դրեթէ ամէն Կիրակի պատարագ կը մատուցանէ Միլանի անկլիգան եկեղեցին մէջ: Հայ գաղութը վարող կազմակերպութեանց նախաձեռնութեամբ էր, դարձեալ, որ Ժան Գալար եւ Լիւք-Անտրէ Մարսէլ հրաւիրուեցան Միլան՝ իտալացի ժողովուրդին ներկայացնելու համար հայ մշակոյթը եւ Հայոց հպարտութեան վկայութիւնները: Cahiers du Sud իր վերջին թիւին մէջ (թիւ 315), մեծ գովեստով եւ արդար գնահատութեամբ կը խօսի Միլանի հայ գաղութին, ինչպէս եւ հայ մշակոյթին մասին : Յետոյ, նոյն պարբերաթերթը կ'ողջունէ Միլանի եւ Ժընեւի հայ գաղութներուն ղեկավարները, որոնք առիթ կը ստեղծեն, նման դասախօսութիւններով, հայ մշակոյթը ներկայացնելու թէ՝ օտարին, որ անծանօթ կը մնայ մեր պատմութեան, եւ թէ հայ նոր սերունդին, որ անտեղեակ է իր լեզուին գանձերուն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պռոֆ. Ա. Կ. Ջևելեգով

Փարիզի «Յառաջ»ը հաղորդած էր, որ Մոսկուայում իր մահկանացուն է կնքել 77 տարեկան հասակում պրոֆ. Ալ. Ջեվելեգեանը :

Մի ժամանակ հանգուցեալը շատ յայտնի անուն էր Հայութեան մէջ: Կը պատկանէր ռուս Ապատական - Սահմանադիր - Դեմոկրատ (Կադէտ) կուսակցութեան: Դեռ 1906 — 1907 թուականներին՝ յաճախակի կը գրէր Անդրանիկի Սասնոյ ապստամբութեան եւ տարած յաղթութիւններու ինչպէս նաեւ այդ ապստամբութեան պատճառներու մասին, Մոսկուայի «Ռուսկիյ Վեդոմոստի» (Ռուսական տեղեկատու) թերթի մէջ, որ ամենատարածուած, լուրջ, անաչառ եւ անկաշառ թերթն էր համարւում բովանդակ Ռուսիոյ մէջ, ցարերու օրով: Այդ թերթը կը կոչուէր նաեւ «պրոֆեսորական» թերթ, որովհետեւ բոլոր աշխատակիցները պրոֆեսորներ ու ակադեմիկոսներ էին ու ամէն խնդրի կամ նիւթի մասին կը գրէին մասնագէտ ուսուցչապետներ :

Արշափ եւ զարմանալի թուի՝ այս լուրջ եւ անկաշառ թերթի հիմնադիրներից մէկն ալ Հայ էր, յայտնի իրաւագէտ Գրիգոր Ջանշեանը, որ ռուս գիտական շրջանակներում յայտնի էր իր իրաւագիտական մի լուրջ եւ բազմակողմանի ուսումնասիրութեամբ Ալեքսանդր Բ. կայսեր դատաստանական բարենորոգումների մասին գըրուած: Այս կայսրը ռուսական եւ համաշխարհային պատմութեան մէջ յայտնի եղաւ ոչ միայն այն մարդասիրական վեհ նուիրական եւ պատասխանատու քայլով, որ ազատութիւն շնորհեց ռուս գիւղացիներին, ճորտութիւնից ազատելով նրան՝ այլ եւ իր դատաստանական մեծ բարենորոգումներով: Շնորհիւ այդ բարենորոգութեանց ռուսական դատարանը, որ ավնուական՝ դասակարգային բնոյթ էր կրում՝ դարձաւ զուտ ժողովրդական իրաւական, անկախ եւ աւաչառ, միայն ու միայն օրէնքի վրայ հիմնուած հաստատութիւն, որից այսօրուայ խորհրդային դատարանն իր դասակարգային բնաւորութեամբ շատ ու շատ հեռու է :

Ահա այս Ջանշեանն էր այդ թերթի հիմնադիր աշխատակիցը, որ Հայ էր, սակայն հայութեանը շատ մօտ չէր եւ սրան հայ դարձուց հոգելոյս Խրիմեան Հայրիկը իր Մոսկուա եղած միջոցին 1897 թուին: Գր. Ջանշեան հետաքրքրուելով հայկ. կեանքով եւ լաւծ լինելով թէ 1895 — 1896 թուերուն Թուրքը ինչպիսի ահաւոր արեան բաղնիք կազմակերպեց հայ ժողովրդից՝ հետադայում իր «Եղբայրական Օգնութիւն» գիրքը մեծահատոր հրատարակեց, հայ որբերուն համար որբանոցներ հիմնելու նպատակով: «Եղբայրական Օգնութիւն» գրքի մէջ անոր կոչին արձագանք տալով հրատարակեցին ռուս յայտնի գրողներն ու հրապարակախօսներն իրենց յօդուածները, հայ նշանաւոր զօրավարների, գրողների, բանաստեղծների, մշակոյթի ու պետական գործիչներու մասին, պանծացնելով հայ անունը եւ մշակոյթը: Այդ գիրքը որ մի քանի տպագրութիւն ունեցաւ, մօտ 60 — 70.000 ոսկի ռուբլի արդիւնք տուաւ եւ այդ պատկառելի գումարով բազում որբանոցներ հիմնուեցան Ատանայում, Մարաշում եւ այլ զանազան վայրերում :

Գր. Ջանշեան սպիտաւոր էր ու փոքր հասակ ունէր: Գարթեւ հասակի տէր Խրիմեան Հայրիկ, երբ առաջին անգամ կը տեսնէ նրան Մոսկուայում՝ կը բացականչէ.

— «Աս փոքրիկ մա՞րդն է այսքան մեծ անուն հանել ծովածաւալ Ռուսաստանի մէջ» :

Գր. Ջանշեան մեռաւ 1901 Յունիսին եւ թաղուած է Մոսկուայի Հայոց Վաղանկայի գերեզմանատունը: Անոր ռուս սրտակից ընկերն արձան էր դրած անոր շիրիմին վրայ ու յաճախ կ'այցելէր նրան, մի փունջ ծաղիկ դնելով գերեզմանաքարին :

Թերեւս հանգուցեալի հովանաւորութեամբ Ալ. Ջեվելեկեանին յաջողուել էր համբաւաւոր «Ռուսկիյ Վեդոմոստի» թերթի աշխատակիցների շարքը մտնել, բայց մեզ համար մեծ բարիք էր, որ հայկական Հարցի մասին այդպիսի հեղինակաւոր եւ նոյնիսկ արտասահմանում հռչակ վայելող թերթի մէջ էր գրւում :

Ինքն Ալ. Ջեվելեկեան Հայի չէր նմաներ: Ծնած էր Հիւսիսային Կովկասի Նոր Նախիջեւանում, աշխոյժ, վառվռուն, շէկ մազերով, սպիտակ դէմքով տղամարդ էր. քիթն էր միայն որ մատնում էր նրան թէ Հայ է: Այդ օրերին, այս դարու առաջին քառորդին, Ջեվելեկեան «Գրանատ» հրատարակչական ընկերութեան հանրագիտական բառարանի խմբագրութեան մէջ կը գտնուէր եւ միաժամանակ կը դասախօսէր Մոսկուայի Աղջկանց Բարձրագոյն դպրոցում :

Իր յօդուածները Հայկական կեանքի մասին Թրքահայաստանում՝ կազմւում էին լըրջօրէն ու փաստերու վրայ հիմնուած, որովհետեւ ընթերցողներու մեծ մասը բարձր մտաւորական անձեր էին: Թերթի յայտնած կարծիքները ու շադրութեան էին արժանանում ռուսական կառավարութեան բարձր շրջանակներում:

Առաջին Համաշխարհային պատերազմի օրերուն, երբ մեր լաւագոյն իղձերու եւ ակնկալութեանց իրագործման օրերն էին համարւում՝ Մոսկուայում սկսաւ լոյս տեսնել «Արմեանսկիյ Վեստնիկ» (Հայկական համբաւաբեր) շաբաթաթերթը ,որի մի մասի խմբագրութիւնը գտնւում Ալ. Ջեվելեկեանի ձեռքում եւ Նա յաճախ գեղեցիկ յօդուածներ էր նուիրում Հայկական Դատին : Չէր ընդհատում գրել իր յաճախակի յօդուածները «Ռուսկիյ Վեդոմոստի» մէջ նոյն հարցի առթիւ :

1918 — 1919ին Ջեվելեկեան եւս բանտարկութեան ենթարկուեց, ինչպէս շատերը ռուս մտաւորականութիւնից: Ազատուելով, շարունակում էր իր աշխատանքները «Գրանատ»ում եւ Մոսկուայի Պետական Համալսարանում իբրեւ պրոֆ. իտալական գրականութեան: Անոր կազմած դասագրքերը գործածութեան մէջ էին բոլոր բարձրագոյն դպրոցներում: Ինքը համարւում էր լաւագոյն մասնագէտն իտալական գրականութեան :

Հաւատացեալ էր հանգուցեալ պրոֆէսորը, ինչպէս Նոր Նախիջեւանցիներու մեծամասնութիւնը: Վերջին անգամ հանդիպեցանք Կրիմում, 1940 թուին, Եալթա քաղաքից 6 մղոն հեռու մի թաթարական գիւղում, ուր եկած էր հանգուցեալն ապաքինարանում հանգստանալու եւ կազդուրուելու մէկ ամսով: Նոյն աշխոյժ, եռանդուն

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

« Երկրորդ Ելք »

(LA SECONDE CHANCE)

« Երկրորդ բախտը » նոր վէպն է Ռումանացի հեղինակ Վիրգիլ Կէորկիուի, որուն «Քսանեւհինգերորդ ժամը» ընդհանուր հետաքրքրութիւն յառաջ բերաւ, հայերէնի ալ թարգմանուելով :

Այս վէպը եւրոպական տարագիրներու տրըւած երկրորդ պատեհութիւնն է, նոր կեանք մը սկսելու, ծովերէն անդին ամերիկեան հանրապետութիւններէն մէկուն կամ Աւստրալիոյ մէջ: Անոնցմէ մէկուն ռումանացի երիտասարդ ուսանող Բորիս Բողնարի համար, որ վտարուած է ազնուապետական դպրոցէն, նոր կեանքը եւ բախտը իրեն համար սահմանէն անդին է, Խ. Միութեան մէջ: Ան հիմա կը կոչուի Բորիս Բողնարիուք եւ տասը տարի ետք կը վերադառնայ իր ծննդավայրը իբրեւ զօրավար ռուսական բանակին մէջ: Իրեն պաշտօն տրուած է տարածել համայնավարութիւնը եւ կոլխոզը ըմբոստ գիւղացիներուն մէջ :

Բողնարիուքի համար մեծ պատեհութիւն է մարաջախտ Թի.թոյի եւ Կրեմլի միջեւ ծագած վէճը: Կամաւոր կը գրուի հաշուեյարդարի մասնակցելու համար դաւաճանը եւ հերետիկոսը, սակայն օդանաւը որ զինք Եուկոսլաւիա պիտի տանէր կը ջախջախուի, եւ աչքերը կը բանայ Աւստրիոյ ամերիկեան մէկ հիւանդանոցին մէջ: Հոն այցելութիւնը կը ստանայ երկու խորհրդային գնդապետներու որոնք կը տեղեկացնեն թէ ինք Պուքրէշի եւ կենսուրախ Ջեվելեկեանն էր : Խորհրդային պայմաններն զինքը բաժնած էին իր սիրելիներէն — կինը, կատարինէն՝ եւ երկու դուստրերը արտասահման էին: Կինը Մոսկուայի Կայս. Համալսարանի Քաղաքացիական Իրաւունքի յայտնի պրոֆ. Ներսէս Ներսէսեանի դուստրն էր, զարգացած, բա՛իրուն եւ ռուս համաշխարհային դըրականութեան ծանօթ մի անձնաւորութիւն, որ 3 տարի առաջ մեռաւ Փարիզում: Սահատարակ պրոֆ. Ներսէսեանի ընտանիքը բեղնաւոր էր. անոր երկու զաւակներն ալ Մոսկուայի համալսարանի պրոֆեսորներ էին — Ալեքսանդրը՝ Միջազգային Իրաւունքի, Միքայէլը, Քաղաքատնտեսութեան: Վերջինս մի քանի տարի դասախօսած էր Երեւանի համալսարանում :

Ալ. Ջեվելեկեանի արտասահման ապրող երկու դուստրերից Մարգարիտը, կը բնակի Փարիզ, իսկ Եւգինէն, հոս Ամերիկա, Ֆլորիտայում: Երկուքն ալ ներկայ էին Նիւ Եորքի Ս .Լուս. Մայր եկեղեցում սոյն Փետրուարի 8ին իրենց մօր եւ հօր յիշատակին կատարուած հոգեհանգստին: Երկուքն ալ արցունքով ունկնդրեցին մեր դպրաց դասի գեղեցիկ ու ներդաշնակ երգեցողութիւնն ու վերյիշեցին իրենց Մոսկուայի Ս. Խաչ եկեղեցին, որն այսօր չկայ :

Հոգեհանգստից առաջ մի քանի խօսքով տողերս գրողը ծանօթացուց հաւատացեալներուն, թէ ո՞վ էր Ալ. Ջեվելեկեան եւ ինչ չափով կատարած էր իր պարտականութիւնը հանդէպ մեր հայրենիքի եւ տառապած հայ ժողովրդին :

ԱՐՍԷՆ Ա. ՔՀՆՑ. ՍԻՄԷՈՆԵԱՆՑ

☞ յաջորդ մաքրագործումներու դատավարութեան առեն առաջնակարգ դեր մը պիտի կատարէ, ուր ինքզինք պիտի ամբաստանէ թէ Թիթոյի հետ կը դաւադրէր Խ. Միութեան դէմ: Միեւնոյն առեն պէտք է որ ծածկէ իր իրական ինքնութիւնը եւ պահէ անունը որով արձանագրուած է հիւանդանոցին մէջ: Բողնարիուք ուրախութեամբ կ'ընդունի, գիտնալով հանդերձ որ մահուան պիտի դատապարտուի :

Քանի մը օր ետք ,դող կելլէ երբ կ'իմանայ որ երկու Ռումանացիներ եկած են քովի սենեակը, որոնք զինք կը ճանչնային իբրեւ ռուս զօրավար եւ վստահ է թէ պիտի մատնեն զինք Ամերիկացիներուն: Կը փախչի հիւանդանոցէն, անմիջապէս չոդեկառք կը մտնէ եւ ինքզինք կը գտնէ Ֆրանսա: Գրեթէ ցնցոտիներով ծածկուած եւ դրամ չունի: Փարիզի մէջ կը դիմէ խորհրդային դեսպանատունը եւ կը խնդրէ որ զինք Ռուսիա վերադարձնեն, բայց անոնք իր պատմութիւնը հաճոյքով չեն լսեր: Ռումանացի հակաբոլշեւիկ քանդակագործ մը իրեն դրամ եւ ուտելիք կուտայ: Մարդը կը փորձէ բռնել վերադարձի երկար ճամբան: Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ կը ձերբակալուի : Կը բացատրէ թէ ինք սովետ զօրավար Բողնարիուքն է որ անհետացաւ օդանաւին ջախջախուելուն հետեւանքով քանի մը ամիս առաջ, սակայն կը նկատուի իբրեւ առաջնակարգ խաբեբայ եւ դատալից :

Կը յաջողի խոյս տալ իր ինքնութիւնը չյայտնուած եւ անորոշ ժամանակով Թափառումներէ ետք լեռներուն մէջ՝ կը հանդիպի ուրիշ խումբ մը փախստականներու որոնք մէկ բռնակալութենէն միւսին անցած են: Կ'իմանայ որ ռուսական հրասայլերը մեծ յարձակողականով մը կը յառաջանան մաքրելու համար ըմբոստները: Ուրախութեամբ կը լքէ ապահով լեռները եւ կ'երթայ ողջունել զանոնք ռուսերէն լեզուով, սակայն անոնք կը պատասխանեն անգլերէն, գերմաներէն, ուրիշ որեւէ լեզուով, բացի ռուսերէնէ, եւ մէջտեղ կ'ելլէ որ անոնց հրամանատարը ուրիշ մէկը չէ այլ Եուկոսլաւ մարաջախտը, զոր հաշուեյարդարի պիտի ենթարկէր ինք :

Միւս ընկերը Փիլատ, խոյս տալէ վերջ գիւղէն, զոր իր ընկերը Բողնարիուք ի զուր փորձած էր համայնավարացնել: Փիլատ տարագիր (D.P.) կը դառնայ Գերմանիոյ մէջ, ինչպէս իր երիտասարդ կինը եւ հայրը: Հայրը եւ կինը կ'ընդունուին իբրեւ գաղթականներ դէպի Քանատա: Հայրը նաւ կը նստի, սակայն Փիլատ որ կը մերժուի, կ'որոշէ Փարիզ երթալ: Հոն իրենց համեստ պանդոկին մէջ ոստիկանական խուզարկութենէ ահաբեկ՝ կինը պատուհանէն վար կը նետէ ինքզինք եւ կը մեռնի :

Փիլատ կը կանչուի ետ դէպի Գերմանիա ուրովհետեւ կը ճանչնայ Բողնարիուքը, բայց ան արդէն խոյս տուած է: Հոն կը հանդիպի իր աներհօր, որ յուսախաբ՝ Քանատայէն վերադարձած է, եւ կ'երազէ միայն Ռումանիոյ իր գիւղը վերադառնալ :Միասին ճամբայ կ'ելլեն: Ծերունին օտարներ տեսնելով իր տան մէջ, դէպի անտառ կ'երթայ եւ հոն ալ կը մեռնի

Գիրքը գրուած է հեզնանքով, սակայն առանց ատելութեան, եւ ունի քանի մը կարեւոր տեսարաններ ինչպէս սովետական փորձարկութիւնը հեռաւոր սիպերիական անապատներուն մէջ: Ք.

5000 տարուան սիրերգ մը

Երկու գերման հնախոյզներ Պոլսոյ հնագիտական թանգարանին մէջ քննած են բեւեռագիր կղմինտրներ, որոնք հինգ հազար տարուան հնութիւն ունին, մասնագէտներու կարծիքով :

Առեւտրական պայմանագիրներու հետ, գըտնուած են նաեւ գրական կտորներ :

Ահաւասիկ նմոյշ մը,— սիրերգ մը որուն հերոսներն են չաստուած մը (Սուսին) եւ չաստուածուհի մը (Էնլիլ).—

Ով դո՛ւ այր, սրտիս սիրածը,
Քու գեղեցկութիւնդ մեղրի չափ քաղցր է .
Ո՛վ իմ առիւծս , սրտիս ընտրածը ,
Քու գեղեցկութիւնդ ճենկտարի համ ունի :

Դու զիս գերեցիր, թոյլ տուր որ դէմդ կենամ դողահար ,
Ո՛վ այր մտցուր զիս քու ամուսնական սենեակդ:
Դու զիս գերեցիր, թոյլ տուր որ դէմդ կենամ դողահար .
Իմ առիւծս, տար զիս քու ամուսնական յարկդ :
Ա՛յր դու, թոյլ տուր որ քեզի փայփայեմ .
Իմ թանկագին գգուանքներս մեղրէն աւելի անուշ են
Քու ամուսնական յարկիդ տակ, եւ մեղրին ծորումէն խոր՝
Մենք կ'ուզենք հրճուիլ քու գեղեցկութեամբդ :
Իմ առիւծս, թոյլ տուր որ քեզ փայփայեմ ,
Իմ թանկագին գգուանքներս մեղրէն աւելի անուշ են :

Այր դո՛ւ, միայն թէ դուն հրճուիս ինձմով .
Մայրս կը խոստանայ աղուոր բաներ տալ քեզի .
Իսկ հայրս՝ քեզ նուէրներով պիտի ողողէ :

Քու հոգիդ, գիտեմ, թէ ինչով կը յիանայ ,
Այր դո՛ւ, քնացիր տանս մէջ մինչեւ այգաբաց :
Քու սիրտդ գիտեմ, թէ ինչով կը հրճուի ,
Իմ առիւծս, գիշերէ տանս մէջ մինչեւ արշալոյս:
Քանի որ դու զիս կը սիրես ,
Տուր ինծի սիրազեղ քու գգուանքներդ.
Ո՛վ իմ տէրս, իմ աստուածս, իմ պաշտպանս.
Իմ Սուսինս, որ կը հրճուեցնես սիրտը Էնլիլին ,
Տուր ինծի սիրազեղ քու գգուանքներդ :

Թարգմ. ՍՈՒՐԷՆ

Ուշադրութիւն

« Սառաջ »ի վերհրատարակման ութերորդ ամիսը կը լրանայ յառաջիկայ ապրիլին :

Նոր տարեշրջանի համար կարգ մը փոփոխութիւններ նախատեսուած ըլլալով, կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն օր առաջ փակել իրենց առկախ հաշիւները:

«Ապրիլ 1էն սկսեալ պիտի դադրեցնենք բոլոր անվճար թերթերուն առաքումը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ԹՈՄԱՐԶԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ . — Խորհրդաւոր Զիաւորը եւ Գեղանի Կուփարը.— Թոմարզայի հայ գեղջուկներուն փառքի եւ բախտի օրերը: Գրեց՝ Սարգիս Ց. Ծիվանեան: Ընտիր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ: Տպ. H. Turabian, 227 Bld. Raspail, Paris: Գին 3 տոլար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ցետոյ յանկարծ, անսպասելի կերպով մը կը հանդարտի, կ'ամոքուի ու տեղ կը բանայ մեզի... Երկար ատեն, ճամբուն վրայ, արկածեալները կը հետեւին մեզի, ու հետզհետէ կը ցանցառնան : Միջօրէի անհանդուրժելի տաքութիւնը զիրենք խոհեմ կը դարձնէ, ու կը վերադառնան իրենց վըրանները: Այլեւս մեր ետեւ ձգած ենք զիրենք ... երկու կողմէն ընդարձակ արտերու տարածութիւնը կ'երեւայ մերկ եւ ամայի: Աղէտէն հրաշքով ազատած հսկայ հասակով երիտասարդ մը կ'ընկերանայ եւ կ'առաջնորդէ մեզ: Որբերը հանդարտիկ ու հնազանդ կը քալեն մեր քովէն իրենց բոպիկ ոտքերուն խուլ աղմուկովը, զոյգ զոյգ եղած, իրարու ձեռք բռնած ու գրեթէ երջանիկ նոր կեանքի մը մէջ մտնալու յոյսէն :

Մեր ձեռքին տակ են ուրեմն մեր խնամակալութեան յանձնուած այդ տղեկները, դողդոջուն հրթուանքներով, անհաստատ նայուածքներով, դեղեւուն սրունքներով ու վտիտ մարմիններով, տանջուած մանկական ուղեղներով ու ձգտուած ջիղերով, գերագրգռուած երեւակայութիւնով . բոլոր այդ դժբախտ մանկութիւնը որուն իւրաքանչիւրին համար հիւծախտը, յիմարութիւնը, կուրութիւնը դարանակալ կը սպասեն, բոլոր այդ վիրաւորուած ու ոքքացած մանկութիւնը Կիլիկիոյ, որ այնքան պէտք ունի յարատեւ խնամքի, հոգածութեան ու մանաւանդ մայրական սիրոյ եւ խանդաղատանքի :

Միջոց մը յառաջացանք առանց խօսելու, առանձին անցորդներ կը դիմաւորէին մեզ ու կեցած կը նայէին մեր խումբին: Որբերուն բոպիկ ոտքերը քսուելով գետինն ՝ այնպիսի փոշիի ամպ՝ մը կը բարձրացնէին որ մեզ կը ծածկէր եւ հեռուէն անտեսանելի կը դարձնէր: Մենք, գրեթէ միշտ փակուած այդ մթնոլորտին մէջ եւ աչքերնիս շլացած արեւէն, դեղեւելով կը քալէինք, նոյնիսկ խորհելու անկարող:

Նոյն պահուն մեզ առաջնորդող ,երիտասարդը կեցուց մեզ եւ ցոյց տուած դիմացի դաշտը երբ արդէն տարրալուծուած դիակի տարտամ հոտ մը կը ծփար տաք օդին մէջ ու մեզ անհանգիստ կ'ընէր :

Արտասովոր եւ չարագուշակ տեսարան մը պարզուեցաւ հետզհետէ մեր աչքին : Նախապէս չհասկցանք, բայց քանի կը մօտենայինք, իրականութիւնը կը յայտնուէր մեր տատամսող ուշադրութեան : Իրարու մօտ զմբէթացած հողի բարձրութիւններ կը կազմուէին շուրջանակի ,քանի կը մօտիկնայինք տարրալուծուած դիակի հոտը աւելի սուր կը դառնար. կանաչ փորով մութ կարմիր գլուխով ճանճեր կը բզզային ու կը հաւաքուէ'ն զմբէթաձեւ բարձրութիւններու վրայ՝ ներքեւի արտաշնչումներէն բացուած, մէյ մը մէկ, մէյ մը ուրիշ սեւ ծակերու շուրջը :

Գլուխնին ծուռ , որբերը , անդին , ճամբուն վրայ կեցած. կը սպասէին :

— Որբանոցը հողին տակ է, ըսաւ մեզ առաջնորդողը տղու գերեզմաններ ցուցնելով :

Շատ ու շատ կային այդ չարաբաստիկ հողակոյտերէն: Ու նոյն միջոցին իմացանք թէ վրանները նախապէս այդ տեղին վրայ հաստատուած էին, ու դէպքին յաջորդող շաբաթներուն մէջ թըշուառութիւնը այնքան մեծ եղեր է որ, մեծ թիւով տղաք՝ անտէր մնացած եւ արիւնին ապականուած շրջակայ նեխութիւններէն՝ մեռեր են:

— Մէկ քանի տեսակ համաճարակներ յայտնուեցան. ու օրը մինչեւ 40 — 50 տղաք կը մեռնէին, մայրերը ցամքած աչքերով ու դժբախտութեան չափազանցութենէն սրտմտած ,առանց նոյնիսկ քահանայի դիմելու՝ փոս մը կը փորէին վըրանին քով ու հոն կը թաղէին մեռած տղաքը :

Պահ մը երիտասարդը կը լռէ, կզակը սեղմած, աչքերը կը մոլորին. ձեռքի շարժումով մը ճակատին քրտինքը կը թափէ գետին ու կը հառաչէ .

— Օֆ... օֆ... օր կ'ըլլար որ մինչեւ հինգ տղու դիակ կ'ելլէր մէկ վրանէն ...

Երկար կը նայինք տղու գերեզմաններուն : Իրաւամբ ի՞նչ ընելու եկեր ենք այս դժբախտ երկրին մէջ: « Որբանոցը հողին տակն է », կը յիշեմ երիտասարդին խօսքերը, ու աչքերս, հակառակ ինծի, կը սեւեռին ծակերուն՝ որոնցմէ հազիւ նշմարելի կապտորակ շոգի մը կը բարձրանայ ու կը մարի արեւուն շողշողուն լոյսին մէջ :

(Շար.)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախագահը, Կոթվալտ, որ Մոսկուա գացած էր Սթալինի յուղարկաւորութեան մասնակցելու համար, ծանրապէս հիւանդացաւ մէկ օր վերջ: Լուրը գաղտնի պահուած էր 36 ժամ, յետոյ պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ Մոսկուայի եւ Փրակայի անթելներուն միջոցաւ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ հիւանդը, որ 56 տարեկան է, կը տառապի ծանր թոքատապէ եւ կողատապէ: Վերջին պահուն թոքերու արիւնախռնումը աւելի ծանրացուցած է վիճակը: Տեղեկագիրը ստորագրած են տասը բժիշկներ, որոնց մէկը ռուս: Երեք տեղեկագիրներ հրատարակուեցան մէկ օրուան մէջ:

ՌՈՒՍ ԱՆԻՈՅ մասին ալ վրդովիչ լուրեր կը հաղորդուին Պելկրատի ճամբով: Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են սահմանագլուխին վրայ, Սթալինի մահէն ի վեր: Կ'ըսուի թէ խորհրդային զօրամաս մը եւս պիտի ղրկուի Թուրնօ-Սեվրին: Պահակախումբեր կը շրջին Պելկրատի եւ ուրիշ քաղաքներու փողոցներուն մէջ:

ԵՐԵՔ ՋԵԽ ՕԴԱՁԻՒՆԵՐ Կրաց (Աւստրիա) հասնելով, համբուրուեցան անգլիացի սպաներու հետ եւ ապաստան խնդրեցին: Երեքն ալ սպաներ են եւ ըսին.— « Շատոնց կը մտածէինք փախչիլ: Գարշելի է կեանքը մեր երկրին մէջ: Օրական 500 կրամ սեւ հաց կուտան »:

ԹԻԹՈՅԻ այցելութեան առթիւ, Անգլիոյ վարիչները պիտի ջանան բարւոքել Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութիւնները, լուծելով Թրիէսթէի խնդիրը: Որոշ ջղագրգռութիւն կը տիրէ Իտալիոյ մէջ, այս այցելութեան պատճառով:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախկին թագուհին, Նարիման, վերջնապէս բաժնուեցաւ Ֆարուքէն: Այս առթիւ հերքեց այն վերագրումը թէ մայրն է բաժանման պատասխանատուն: « Շատոնց որոշած էի բաժնուիլ, երբ մայրս Հռոմ չէր եկած տակաւին »: Այժմ կ'աշխատի ետ առնել զաւակը եւ Եգիպտոս վերադառնալ:

15 ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐ արձակուեցան Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու պաշտօնատունէն, վարքուբարքի եւ անվստահութեան պատճառով: Ուրիշներ ալ կը հետապնդուին:

ՋՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ ժողովի հրաւիրելով աւելի քան հարիւր բարձրաստիճան սպաներ, բացատրեց թէ Ատլանտեան կազմակերպութեան 50 զօրաբաժիններ «մեծապէս պիտի նեղուին մոտաւոր ապագայի մը մէջ, զինամթերքի պակասէն »: Եւ պատուիրեց անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել:

ԵՐԿՈՒ ԱՐՋԵՐ, արու եւ էգ, Երուսաղէմի կենդանաբանական պարտէզէն փախչելով Յորդանան անցան: Էգը բռնուեցաւ, էշ մը լափելէ ետք, իսկ արուն սահմանը անցած ըլլալով, ետ կը պահանջուի:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԾՊՏԵԱԼ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած՝ Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն), հովանաւորութեամբ Տէր եւ Տիկին ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՐԿԻՐՃԵԱՆԻ, կիրակի, 15 Մարտ ժամը 15–22, Ժան Կուժոնի սրահին մէջ (8 ռիւ Ժան Կուժոն, Բարիզ (8): ԹԻՔ Է ԹՕՔ նշանաւոր ֆլուտները կը ներկայացնեն իրենց ամենավերջին խեղկատակութիւնները:

SALLE GAVEAU

45 ռիւ տը լա Պոէսի

Երեքշաբթի 17 Մարտ ժամը 21ին

Ի նպաստ Հայ Արուեստի թանգարանին

Բարձր հովանաւորութեամբ կրթ. նախարար André Marie :

Փարիզի Սենֆոնիք Ընկերակցութիւնը ղեկավարութեամբ ՄՈՒԻՍ ԿԻՒԵՆՈՅԻ եւ մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի

Օր. Վարուժ Ճրինճեանի

երեք քոնչերթի դաշնակի եւ նուագախումբի՝ Պախ, Շուման, Իպէր:

Տոմսերու գին 200էն 400: Դիմել՝ սրահը, Տիւրանի մօտ, Գրատուն Պարսամեան եւ Կալըրի Շիրվան՝ 10 ռիւ Միրոմենիլ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղը փոխան ծաղկեպսակի 5000 ֆրանք կը նուիրէ Մարի Նուպար Ուս. Տան օգնութեան սնտուկին, ողբացեալ Տիկին Փ. Կէնճեանի մահուան առթիւ:

Ընկերաժամակրական խնջոյք

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան» խումբի:

Կիրակի 22 Մարտ, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Bains - Douche-ի մէջ, Իվրի:

Գեղարուեստական ճոխ անակնկալներ, երգ, արտասանութիւն եւն.: Դիւրամատչելի պիւֆէ:

Կը հրաւիրուին շրջակայ թաղերու ընկերբարեկամները ընտանիքով: Ինչպէս նաեւ քոյր միութիւնները: Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱԼ տ'ԻԷՆԱ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

Մէթրօ Իէնա

Երկուշաբթի 23 Մարտ ժամը 20,30ին

Դերասան Աւետիս ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ

« Քօրրածօ »

կամ՝ «Ոճրագործին ընտանիքը», տրամ 5 արար (Ճիագոմէթթի):

Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Օր. Հ. Խըտըշեան, Ն. Մարգարեան, Բ. Հապէշեան, Ն. Պշտիկեան եւ Օր. Ճաննիկեան: Բեմադրութիւն՝ Ա. Գմբէթեան, բեմավար՝ Վաղինակ Ալթունեան, իսկ դիմայարդարումը յանձնուած է սինեմայի հանրածանօթ դիմայարդար Պ. Յ. Առաքելեանի:: Գիները դիւրամատչելի:

Տոմսերուն համար դիմել Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ՝ 98 ռիւ տիւ Բուան տիւ Ժուռ, Պուլօնեը (Սէն): Հեռաձայն՝ Սանթուալ 28-56, ժամը 18էն 19ը:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման 1400 ֆր.

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C.C.P. Paris 706515

Ծանօթ. – Հայերէն թերթի ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 8րդ թիւը:

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՐ

Դերձակներու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33-22

Լաւագոյն ապրանք ամենաժամանակակից գնով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին, ընկերուհի Ա. Դաւիթեանի բնակարանը: Ներկաներու թիւը օրինական պիտի համարուի:

Հանդէս-Խնջոյք

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի կողմէ: Այս կիրակի ժամը 15էն 24: La Caisse d'Epargne սրահը, 32 Ave. de la Porte des Lilas, 32, (Métro Porte des Lilas):

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Տարեկան պարահանդէսը կիրակի 6 ապրիլ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ժողովրդական սիրուած երգչուհի

ԱՅՏԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ

Կիրակի 15 մարտ ժամը 17-30ին Սալ Կավօ, 45 Ռիւ լա Պօէսի:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Սալ Շօփէն - Փլէյէլ, Մարտ 19ին հինգշաբթի իրիկուն:

ՅԱՅՏԱԳԻՐԻՆ (Bien temperé en Ré mineur) մաս կը կազմեն՝ Պախ, Փրսէլ, Քուփըրէն, Սքարլաթթի, Մոցարթ, Պեթովէն, Պռամս, Լիսթ, Տըպիւսի, Շուման, Շօփէն եւ Գ. Ղազարոսեան:

Կ'ուզուին

Կնոջ վէսթ եւ թայէօյր կարող entrepreneur-ներ: Դիմել նմոյշներով, Etb. ARCO, 96 Bld. de Sébastopol, Paris:

MORY et Co.

3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)

(Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72-60

Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord

Ամէն օր, բացի կիրակիէն, 9էն 11-30 եւ 14էն 17, Շաբաթ 9էն 11-30

ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)

Avec accusé de réception

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին տուաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց նուէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան, ստացողին համար.

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VETEMENTS

Hommes - Jeunes-Gens

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ալֆորվիլի ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ (U. J. A.) կողմէ:

Մարտ 22ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 24, Salle Voltaire-ի մէջ, Rue Voltaire:

Նուագախումբ PANTCHITO SERRA du Cabaret Monseigneur:

Կը մասնակցի Michèle Delhaye de la Radio Գեղարուեստական բաժին, Attractions:

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 200 ֆրանք

Charenton Ecoles-էն օթօպիւս 103 իջնել Rue de l'Union:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 17 Mars 1953 Երեքշաբթի 17 ՄԱՐՏ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 7018-Նոր շրջան թիւ 2429

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐԷԿ ԱՒԵԼԻ ՔԱՋ ԷԻՆ

Երկու աշխարհամարտներ եւ մանաւանդ վերջինը անջնջելի աւերներ գործեցին բարոյապէս ալ։

Բարքերը այլանդակուեցան։ Միտքերը եւ սիրտերը կծկուեցան։ Կլորցան եւ տափակցան ։

Ինչ որ բնական կը համարուէր երէկ, դարձաւ խորշելի։ Առ նուազն վիճելի ։

Ինչ որ ցասում եւ ընդվզում կը պատճառէր, սառ կապել կուտայ։ Մասնաւորապէս մտաւորական կոչուած ճակատին վրայ ։

Այս տեսակէտէն ալ, մարդկութիւնը բաժնուած է զանազան մասերու, արհեստական որակումներով,— յառաջդիմական, ֆաշական, բոլորտիքեան ։

Բազմաթիւ գրոց - բրոցներ տարրական պարտականութիւններէ կը խուսափին, «տեսակէտ»ներու փշաթելեր հիւսելով իրենց բոլորտիքը ։

Անոնք աշխարհ կը սարսեն, երբ ձերբակալութիւններ եւ աքսորներ կատարուին կարմիր դիծէն աղին։ Երբ մահապատիժներ վճռուին ։

Միշտ ներկայ են անոնք, բանիւ եւ գործքով ։

Բայց յանկարծ կը դառնան բացակայ, երբ նոյն գործողութիւնները կատարուին կարմիր գիծէն ներս, տասնապատիկ, հարիւրապատիկ սաստկութեամբ։ «Հողմացրիւ» փոշիացնելով ամբողջ բազմութիւններ ։

Մ. Նահանգներու Գերագոյն Ատեանը մահուան դատապարտեց երկու ամբաստանեալներ, Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկ, իբրեւ հիւլէական լրտեսներ ։

Դատավարութիւնը տեւեց մօտ երկու տարի։ Վճիռը պիտի գործադրուէր վերջին ամիսներու ընթացքին, բայց յետաձգուեցաւ ։

Որ եւ է մահապատիժ միշտ վրդովում կը պատճառէ։ Եւ բնական էր որ այս առթիւ ալ դիմումներ կատարուէին, բողոքելով կամ աղերսելով ։

Անցեալ Նոյեմբերին, ուրիշ մահավճիռներ ալ արձակուեցան, առ նուազն տասը կախաղաններ՝ Փրակայի մէջ ։

Վճիռ եւ գործադրութիւն իրարու յաջորդեցին չանթահարիչ արագութեամբ ։

Անոնք որ ցարդ անկարելին կը փորձեն Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկը փրկելու համար, ձայնծպտուն չհանեցին։

Ոչ։ Գոռացին, ճչացին, բարձրաձայն ծափահարելով Փրակայի դատաւորները եւ գետնէ գետին զարնելով մահապարտները։ Գիտնալով հանդերձ որ ամբաստանեալները միջոց չունէին իրենք զիրենք պաշտպանելու, շնորհիւ հաստատուած կարգուսարքին ։

Եւ այսպէս ողբերգութիւնը կը շարունակուի տարիներէ ի վեր, իբրեւ հետեւանք մոլեռանդ ազանդի մը որ վեր ի վայր շրջեց ամէն բարոյական ըմբռնում ։

Կիրակի օր իմացանք թէ ինչքան սուր տագնապ մը ծագած է Փարիզի Գրագէտներու Ազգ. Կոմիտէին մէջ (C. N. E.), Փրակայի դատավարութեան առթիւ ։

Գործօն անդամներէն մէկը առաջարկեր է բողոքի բանաձեւ մը քուէարկել ։

Ընկերակցութեան նախագահը, Դիմադրական Ճակատի հերոսներէն Վերքոր, գրագէտ, ընթացք չէ տուեր այս պահանջին։ Անշուշտ անոր համար որ Տնօրէն Խորհուրդին մէջ մեծամասնութիւն կը կազմեն համայնավարները եւ ուղեկիցները ։

Եւ ահա խմբական հրաժարումներ, որոնց շարքը չէ վերջացած տակաւին։

Այս երկերես եւ երկչոտ մարդանքներէն ազդուած է նաեւ հայկական անուն, ազատ արտասահմանի մէջ ։

Դաս մը «յառաջապահ» դպիրներ եթէ ուղղակի բացասական դիրք չբռնեն ընդվզեցուցիչ դէպքերու առթիւ, կ'ամփոփուին անտարբերութեան պատեանին մէջ ։

Բայց աւելի յաճախ «ղալմաղալ» մը կը սարքեն, թունաւոր շոգիներ արձակելով ։

Անոնք բացակայ են, եթէ նոյնիսկ ամբողջ սերունդ մը գլխատուի հայրենիքին մէջ ։

Ո՛ղջ մնայ «դիրաքաւորում»ը։

Շ.

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

(ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՁԵԿՈՅՑ
ՓԱՐԻԶԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

Արտաքին գործերու Նախարարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց Ֆրանքօ-թուրք խօսակցութեանց մասին —

Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Մարտ 10ին, 11ին եւ 12ին ամենասիրալիր խօսակցութիւններ ունեցան Ֆրանսական Հանրապետութեան վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ։ Այս առթիւ հաստատուեցան երկու ազգերուն սրտաբաց եւ անկեղծ բարեկամութիւնը, ինչպէս եւ երկու կառավարութեանց համամտութիւնը իրենց երկիրներուն վերաբերեալ խնդիրներու եւ խաղաղութեան պաշտպանութեան ջանքերու մասին ։

Այս խօսակցութեանց սկիզբը համախորհուրդ յիշուեցաւ թէ 1939 Հոկտ. 19ի անգլօ-ֆրանքօ-թուրք դաշնագիրը կը պահէ փոխադարձ օգնութեան իր ամբողջ արժէքը ազատ աշխարհին սպառնացող վտանգներու հանդէպ։ Նախարարները հաստատեցին թէ նոյն դաշնագիրներն ստորագրողներուն կապերը զօրացած են Ատլանտեանի դաշինքով, որ զօրեղապէս նպաստած է անդամակից պետութեանց միջեւ ամրապնդելու ներքին կապակցութեան եւ միութեան գիտակցութիւնը ի շահ քաղաքակրթութեան։ Այս համերաշխութեամբ որուն չի հակասեր շահերու կամ քաղաքական խտէալի որ եւ է ընդդիմութիւն, նախարարները պարզեցին երկու երկիրներուն գործունէութեան միջոցները եւ քննեցին թէ ինչպէս կարելի է աւելի ամրապնդել իրենց գործունէութիւնը Ատլանտեան հասարակութեան, ինչպէս եւ այն զանազան կազմակերպութեանց մէջ որոնց կը մասնակցին երկու երկիրները ։

Անոնք մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայեցին Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ վերջերս կնքուած դաշնագրին, գոհունակութիւն յայտնելով այն յաւելեալ ապահովութեան համար զոր այս դաշնագիրը կը բերէ Միջերկրականի աւազանին մէջ, մանաւանդ որ ուրիշ ազգեր ալ կրնան մասնակցիլ ։

Քննելով Մօտաւոր Արեւելքի կացութիւնը, նախարարները հաստատեցին թէ աշխարհի այդ շրջանին կացութեան ամրապնդումը եւ ապահովութիւնը լրջօրէն կը զբաղեցնեն երկու երկիրները եւ կը կազմեն իրենց համախորհուրդ քաղաքականութեան էական նպատակներէն մէկը ։

Բաժնուած ատեն, Նախարարները որոշեցին պարբերական խորհրդակցութիւններ կատարել, պահպանելու համար սերտ ներդաշնակութիւնը երկու երկիրներուն գործունէութեան մէջ։ Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը յանուն իրենց կառավարութեան Անգարա հրաւիրեցին վարչապետը եւ արտաքին նախարարը, որոնք հաճոյքով ընդունեցան այս հրաւէրը։ Սկզբունքով իրենց այցելութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիսին » ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան եւ անգլիական մարդպանները ուժգին բողոքագիրներ ուղղեցին խորհրդային իշխանութեանց։ Այս վերջինները Անգլիացիներուն վերադարձուցին սպաննուած հինգ օդաչուներուն մարմինները։ Միւս երկու զոհերը մեռած են իրենց վէրքերէն։ Անգլիոյ օդանաւային նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ մարդանքի յատուկ օդանաւերը պիտի սպառազինուին այսուհետեւ ։ Ամերիկացիներն ալ բացառիկ միջոցներ ձեռք առած են։

ՍՈՒԷԶԻ ՄԱՍԻՆ բանակցութիւնները վերսկսան Գահիրէի մէջ, մասնակցութեամբ անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն որոնք մէկ ժամ խորհրդակցեցան զօր. Նեկիպի հետ, ի ներկայութեան Եգիպտոսի արտաքին գործերու նախարարին։ Թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը մերժեն Ջրանցքը պարպելու «առանց պայմանի», նկատելով որ կրնայ վտանգուիլ Միջին Արեւելքի ապահովութիւնը ։

ՄՈՍԿՈՒԱ
խաղաղութիւն կը խօսի

ՄԱԼԵՆՔՈՎԻ ՆՈՐ ՃԱՌԸ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԱՌՋԵՒ

Կիրակի օր գումարուեցաւ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը, վաւերացնելու համար նոր դահլիճը, որ կը բաղկանայ 29 անդամներէ ։ (Երկուքը Հայեր են,— Ա. Միկոյեան՝ առեւտուրի, Իւան Թեւոսեան՝ մետաղագործութեան նախարար)։

Ժողովին կը մասնակցէին 1339 պատգամաւորներ։ Աւելորդ է ըսել թէ բոլորն ալ միաձայնութեամբ վաւերացուցին դահլիճին կազմը, եւ ժողովը յետաձգուեցաւ անորոշ ժամանակով ։

Այս առթիւ ճառեր խօսեցան նոր վարչապետը՝ Մալենքով, եւ ներքին նախարարը՝ Բերիա ։ Առաջինը իր ճառին կարեւոր մասը նուիրած էր միջազգային կացութեան, եւ յատկապէս ծանրացաւ խաղաղութեան վրայ ։ Ըսաւ թէ «չկայ խնդիր մը որ չկրնայ կարգադրուիլ խաղաղօրէն։ Մենք պատրաստ ենք խնդիրները քննելու բոլոր երկիրներուն հետ, մէջն ըլլալով Մ. Նահանգները » ։

Այս խօսքին առթիւ, բանգէտներ դիտել կուտան թէ Գ. Մալենքով աւելի յառաջ կ'երթայ քան Ստալին՝ իր հաշտարար յայտարարութեանց մէջ, պաշ պատերազմէն ի վեր ։

Ահաւասիկ ճառին հիմնական կէտերը, համաձայն հեռագրական տեղեկութեանց ։

— « Խ. Միութիւնը խաղաղասիրական քաղաքականութեան մը կը հետեւի յարգելով ուրիշ երկիրներու իրաւունքները, համաձայն միջազգային օրէնքի եւ կէտ առ կէտ գործադրելով կնքուած դաշնագիրները։ Մենք կ'ուզենք բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել ամէնուն հետ։ Կ'ուզենք ընդլայնել մեր յարաբերութիւնները Ժողովրդական Չինաստանի եւ միւս Ժողովրդական հանրապետութեանց հետ, ինչպէս անցեալին մէջ»։

Գալով ներքին քաղաքականութեան, Մալենքով խոստացաւ .—

1. Զօրացնել խորհրդային պետութիւնը.— 2. Ամրապնդել յարաբերութիւնները խորհրդային զանազան ազգութեանց եւ երկիրներու հետ .— 3. Զօրացնել խորհրդային զինեալ ուժերը եւ պաշտպանութեան միջոցները .— 4. Բարձրացնել ժողովուրդին նիւթական եւ մտաւոր կեանքի մակարդակը.— 5. Ապահովել միութիւնը կուսակցութեան եւ կառավարութեան մէջ։

— «Խորհրդային կառավարութիւնը իր ամբողջ կորովը պիտի նուիրէ երկիրը դարձնելու աւելի հզօր եւ աւելի բարգաւաճ, ապահովելու համար երջանիկ եւ ազատ կեանք մը » ։

Բերիա եւս շեշտեց թէ ամբողջ խորհրդային ժողովուրդը պիտի աջակցի կառավարութեան, պատերազմը խափանելու եւ բոլոր երկիրներուն հետ խաղաղութեամբ ապրելու համար ։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ժողովին ներկայ էին ամերիկեան գործակատարը, Ֆրանս. եւ անգլ. դեսպանները եւ ուրիշներ, որոնք յատկապս կը ծափահարէին, երբ Մալենքով խաղաղութեան խօսքեր կ'արտասանէր ։

Ժողովը նոյն միաձայնութեամբ Խ. Միութեան նախագահ ընտրեց մարեշալ Վորոշիլովը, փոխան Նիքոլա Շուերնիքի, որ կը դառնայ նախագահ Արհեստակցական Միութեանց, ինչպէս առաջ ։

Չեխոսլովաքիոյ Սթալինն ալ մեռաւ

Քլեմենտ Կոթվալտ, Չեխոսլովաքիոյ նախագահը, որ ծանրապէս հիւանդացած էր Սթալինի յուղարկաւորութենէն վերադարձած ատեն, մեռաւ շաբաթ օր, հակառակ 11 բժիշկներու կողմէ կատարուած դարմաններու ։

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ տաժանելի հոգեվարք մը ունեցաւ։ Գիշերը չէր կրցած քնանալ։ Ժամը 8.15ին ուշաթափ ինկաւ ջղային տագնապի մը հետեւանքով ։ Այնուհետեւ սկսաւ հոգեվարքը ։

Տասնըմէկ բժիշկներէն երեքը Ռուսեր էին ։ Խորհրդային թերթերը կը գրեն թէ առողջութիւնը խանգարուած էր երկար ատենէ ի վեր։ Մոսկուայի սառնաշունչ ձմեռն ալ ազդած էր իր վիճակին վրայ ։

Կոթվալտ ծնած էր 1896ին Մորավիոյ մէջ ։ Գիւղացի էր եւ 16 տարեկանին անդամագրուեցաւ սոցիալ - դեմոկրատ երիտասարդական միութեան։ Ա. մեծ պատերազմին զինուորագրուեցաւ աւստրիական բանակին մէջ, կռուելով ռուսական եւ իտալական ճակատներուն վրայ ։ 1917ի ռուսական յեղափոխութիւնը մեծ ազդեցութիւն գործեց իր վրայ. այն աստիճան որ 1918ին դասալիք եղաւ եւ Մորավիա ապաստանեցաւ ։

Չեխոսլովաքիոյ անկախութեան հաստատումէն ետք (1920) մեծ գործունէութիւն ցոյց տը -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.— ԿԻՊՐՈՍԸ ԻԲՐԵՒ ԱՄՐՈՑ

ԼՈՆՏՈՆ.— Անգլիացի հռչակաւոր թղթակիցը, Ուայտ Փրայս, անցեալ շաբթու երեք տեսութիւններ արտատպեց Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասին, ծանրանալով Կիպրոսի, Իրաքի ու Թուրքիոյ վրայ:

Առնելով առաջինը.—

Կիպրոս կը նմանի այն գիւղացի պարզ աղջըկան որ մինչեւ ամուսնալը չէր գիտեր թէ որքա՛ն գեղեցիկ է: Կատաղած էր որ առաջին անգամ ուշադրութիւն դարձուց անոր հմայքին վրայ, շատ մը իր սանամներուն պէս:

Սակայն, պատերազմն էր որ մէջտեղ հանեց թէ ոչ միայն գեղեցիկ էր, այլեւ ընդունակ օգտակար դեր մը կատարելու ազգային պաշտպանութեան մէջ: Երբ իր դրացի Կրետէն ինկաւ Գերմաններուն ձեռքը, Կիպրոսի անգլիացի զօրավարները նայեցան անոր հանդարտաբարոյ եւ յաղթական քայլին վրայ իբրեւ պաշտպանութեան խարիսխ մը Միջին Արեւելքի մէջ: Պատերազմի վերջաւորութեան 30 հազար զօրք կար հոն:

Սակայն, ուրիշ գիւղացի աղջիկներու նման ան ալ որոշ թերութիւններ ունէր մէկը նիւթական, մասնաւոր գլացական գետնի վրայ:

Անոր պակասներէն մէկը այն էր որ նաւահանգիստ չունէր եւ իր 50 հազար զինուորներու մթերքը պէտք էր որ պարպուէր տափաստաններու մէջ, բաց ծովափը, ուր յաճախադէպ են փոթորիկները:

Թղթակիցը այստեղ յիշելով «Էնոսիս»ի խնդիրը (միացում Յունաստանի հետ), կը պարզէ այդ գործին դժուարութիւնները.—

Յոյն օրթոտոքս եկեղեցին մեծ դեր կը կատարէ Կիպրոսի կեանքին մէջ եւ Արք.ը տիրական ջատագով մըն է այս միացման համար: Սակայն Կիպրոսի մէջ կան Թուրքեր ալ որոնք կ'ընդդիմանան կցումին:

Որքան խաղաղ նոյնքան ալ յառաջդէմ է կղզին: Հինգ տարիէ ի վեր ճոխութեան մէջ կ'ապրի: Կառավարութեան սնտուկները լեցուն են եւ հանրային գործունէութեան լայն ծրագիրներ կը մշակուին: Անկէ զատ Անգլիան կը խորհի մինչեւ 13 միլիոն սթերլին ծախսել:

Կիպրոսի հանքային հարստութիւններն են,— Պղինձ, հրաքար, կտաւաքար եւ գաճ — թէեւ ընտիր տեսակէ չեն, սակայն մեծ պահանջ կայ: Հողը բարեբեր է, թշուառութիւնը գրեթէ անծանօթ է:

Կղզին այս բախտաւոր վիճակը կը պարտի վարչաձեւի մը որ շատ կը նմանի «բարեգութ բռնապետութեան»:

Կղզիին գործերը կը վարեն կառավարիչ Սըր Էնտրիու Րայթ, գաղթային վարչութեան պաշտօնեաներու Գործադիր Խորհուրդ մը եւ կառավարիչէն ընտրուած քանի մը Կիպրոսցիներ:

Անգլիոյ աշխատաւորական կառավարութիւնը նոր սահմանադրութիւն մը մշակեց ներքին ինքնավարութեամբ: Կղզեցիները մերժեցին, որովհետեւ կը յամառէին Յունաստանի միանալու իրենց տենչին մէջ, թէեւ այդ երկրէն 500 մղոն հեռու կը գտնուին:

Անոնք հիմա կը զղջան երկու պատճառներով.— Նախ Սահմանադրութիւն մը զիրենք դէպի կէս ճամբան կը տանէր հասնելու համար իրենց ինքնորոշման: Ժողովուրդին 100 հազարը Յոյն են արիւնով եւ լեզուով, ուրեմն կրնային Յունաստանի միանալու նպատակին հասնիլ, իրենց դէմ ունենալով միայն 100 հազար Թուրք բնակիչներ եւ սակաւաթիւ ալ համայնավարներ:

Զղջումի երկրորդ պատճառը այն է որ Սահմանադրութեան շնորհած ժողովրդական ներկայացուցչութեամբ ձայն պիտի ունենային հանրային եկամուտին գործունէութեան մէջ:

Կղզին, որ ունի 3500 քառ. մղոն տարածութիւն, իր աշխարհագրական դիրքով կը կազմէ Միջին Արեւելքի բանալիներէն մէկը: Հին ատեն ալ, Խաչակիրները իբրեւ խարիսխ գործածեցին Կիպրոսը, Սուլթան Սալահէտտինի դէմ:

Ներկայիս ուրիշ զինուորական գրաւում մըն է, որ կը կատարուի յամրաբար, բայց կանոնաւոր: Արեւմտեան Եւրոպայի հսկողութիւնը եւ խնամակալութիւնն է որ ձեւ ու մարմին կ'առնէ Միջին Արեւելքի մէջ:

Այս ծրագիրը կը գտնուի Միջին Արեւելքի Պաշտպանութեան մարմնի մը ձեռքը: Այդ կազմակերպութիւնը վերջնական հանգամանք առած չէ տակաւին, բայց անոր սպայակոյտը արդէն կը գտնուի Իզմիրի մէջ: Միւս կողմէ յաճախադէպ են անգլիացի եւ ամերիկացի սպաներու եւ ծովակալներու այցելութիւնները:

Միջին Արեւելքի պաշտպան երկիրներն են Անգլիա, Մ. Նահանգներ, Ֆրանսա եւ Թուրքիա:

Անցեալ տարի Եգիպտոս ալ հրաւիրուեցաւ, սակայն մերժեց: Եթէ Սուէզի Ջրանցքին խնդիրը լուծուի, Եգիպտոս կրնայ փոխել այդ որոշումը: Այն ատեն արաբական դաշնակցութեան միւս պետութիւններ ալ կրնան հետեւիլ Եգիպտոսի: Խ. Միութիւնը կ'աշխատի արաբական երկիրները հեռացնել Արեւմտեան պետութիւններէն: Այս նպատակին կը ձգտէր իր յարաբերութեանց խզումը Իսրայէլի հետ:

Թուրքիոյ արտաքին Նախարարը Քէօփրիւլիւ եւս առաջարկեց արաբական պետութեանց որ դաշնակցին Թուրքիոյ հետ: Այս առթիւ կը խորհի պտոյտ մը կատարել արաբական մայրաքաղաքներու մէջ: Եթէ յաջողի, կերպով մը վերահաստատուած պիտի ըլլայ Օսմ. կայսրութիւնը, ինչ որ հաճելի չէ արաբական երկիրներուն:

Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրին առթիւ, հետեւեալ հեռանկարը կը նախատեսուի.

— Ռուսիա իբրեւ գերագոյն նպատակ պիտի ունենայ — Պարսից ծոցին քարիւղի դաշտերը: Գրաւելով զանոնք ոչ միայն պ'տի զրկէ իր հակառակորդը, այլեւ պիտի լեցնէ պակասը իր սեփական աղբիւրներուն Կովկասի եւ Ռումանիոյ մէջ, եթէ անոնք կտրուին հեռարձակ ռմբակոծութեամբ:

Դէպի հարաւ մտնելով, սովետական կառավարութիւնը պիտի իրականացնէ ռուսական հին երազ մը,— հասնիլ տաք ջուրերը: Աբատան կրնայ ուրիշ Օտեսա մը դառնալ, ովկիանոսին վրայ:

Ի՞նչ ուժեր պիտի կրնան դիմադրել այսպիսի յարձակման մը: Իրանի պաշտպանողական ուժը տկար է: Երբ Ռուսիան գրաւեց Ատրպատականը, հոն կազմակերպեց համայնավար հինգերորդ դունդ մը Թուտէհ կուսակցութեան անունով:

Սուրիա, Յորդանան, Լիբանան եւ Եգիպտոս, բոլոր արաբական դաշնակցութեան պետութիւնները ի վիճակի չեն զինուոր ղրկելու իրենց երկիրներէն դուրս:

Միակ միջոցը պարտութեան մատնելու սովետական յարձակումը պիտի ըլլայ կանուխէն զարնել Թուրքիոյ միջոցաւ: Այս է պատճառը որ Մ. Նահանգները ութ հազար մղոն երկայնութեամբ ճամբաներ շինեցին Թուրքիոյ մէջ եւ ծախսեցին մէկ միլիառ տոլար, զարկ տալու համար սպառազինութեան եւ երկրին տնտեսութեան:

Թրքական բանակը 500 հազար զինուոր ունի, որոնք լաւ զինուած եւ մարզուած են Ամերիկացիներու կողմէ: Ասիայէն ռուսական սահմանագլուխը եւ դէպի Վոսփոր շինուած են հրետանիի եւ փոխադրութեան ընդարձակ կայաններ:

Պատերազմի պարագային Թուրքիան այն երկիրը պիտի ըլլայ ուրկէ պիտի անցնին Միջին Արեւելքի ուժերը, կռուելու համար խորհրդային յարձակման մը դէմ: Անկէ զատ ուրիշ ապահովութեան ամրոցներ ալ պիտի ըլլան Միջին Արեւելքի մէջ, որոնցմէ մէկն է Կիպրոսը:

Անգլիացիները զինուորական աւանը կը շինեն Կիպրոսի հարաւային ափերուն վրայ, Դեքելիայի մէջ: Այս հաստատութիւնը 15 հազար հողի պիտի առնէ եւ 13 միլիոն սթերլին պիտի արժէ: Երբ սկսան շինութիւնը, ըսին թէ 1958ին կը վերջանայ, հաւանական է որ աւելի ուշ վերջանայ:

Թ. Ա. Թ.

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

Յանուն սերունդի փրկութեան

(ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Նախ երբ Հայ կը խօստովանիմ թէ սկզբունքով հակառակ եմ մեր գաւառական բոլոր միութիւններուն, որովհետեւ Սեբաստացիին համար Սեբաստիա չկայ, Վանեցիին համար Վանը գոյութիւն չունի, ինչպէս որ բոլոր հայ գաւառացիներուն համար իրենց գաւառները անհետացած են (ներկայիս համար):

Մեր նպատակը պէտք է ըլլայ հիմա ոչ թէ մխիթարութիւն փնտռել այս կամ այն բնագաւառին անցեալներով, այլ բոլոր Հայերս մէկ սիրտ եւ մէկ հոգի կազմելով՝ ջանալու ենք նոր սերունդին ներարկել ազգային զգացումը, մայրենի լեզուն, դրականութիւնը, Հայոց պատմութիւնը եւ մանաւանդ բացատրել հայկական Մեծ Ողբերգութիւնը որ մեզ անջատեց մեր հայրենի հողէն եւ տարաւ նետեց օտար երկնքի տակ:

Մեր դարաւոր թշնամին ոչ միայն անձերը անհետացուց, այլ եւ ամէն ինչ որ կը յիշեցնէ հայկական անցեալ մը:

Վերջին տարիներու ընթացքին, երկու անգամ յիշատակի եւ ուխտի ուղեւորութիւններ կատարեցի մեր ծննդավայրը, Սեբաստիա: Բոլոր շէնքերը՝ որոնք հայկական եղելութիւն մը կը ներկայացնէին, ջնջուած են անգթօրէն: Բացառութիւն կը կազմէ միայն Ս. Նշանի վանքը զոր խնայած են (առ այժմ): Գերեզմանատուններն անգամ զերծ չեն մնացած այդ վայրագութիւններէն:

Արտասահմանի Հայերս ինչո՞ւ համար ձեռք ձեռքի տալով չկազմենք ոչ թէ մասնաւոր միութիւններ որոնք անզօր են մեր մեծ ցաւերուն դարմանը ճարելու, այլ ընդհանուր հայկական ազգային միութիւն մը ուր ոչ կրօնքի խտրութիւն ըլլայ, ուր գոյութիւն չունենայ կուսակցական սահմանափակում, այլ իւրաքանչիւրին նպատակը ըլլայ փրկութիւնը նոր սերունդին՝ զօրաւոր միջոցներով:

Ամէն տարի Ապրիլեան Սգատօնը կը կատարենք մեծ երկիւղածութեամբ եւ պաշտամունքով, ինչ որ շատ լաւ եւ անհրաժեշտ գործ մըն է: Բայց մեր մէկ միլիոն նահատակներուն յիշատակը անմահացնելու համար մեզմէ ոչ ոք ամենադոյզն զոհողութիւնը չէ ըրած Յիշատակարան մը կանգնելու կամ լաւ եւս դպրոց մը հաստատելու ուր ամէն դասակարգի հայ մանուկ պիտի ստանայ ազգային դաստիարակութիւն՝ ընդհանուր զարգացումի հետ: Այդ դպրոցը նոյնիսկ կրնայինք կոչել Հայ Նահատակներու Ուսումնարանը:

Ժամանակը եկած է եւ անցած է իսկ որ ամէն Հայ խորհի մեր դառն իրականութեան վրայ, արթնցնէ հանրային կեանքի գործիչները, որոնք խղճի մեծ պարտականութիւններ ունին եւ թերացած են չեն ըրած անհրաժեշտը:

Միայն ճիգերով եւ զոհողութիւններով կըրնանք փրկել մեր նոր սերունդը ապահով կորուստէ:

Փոխանակ օրօրուելու տասնեակ հայրենակցական փոքրիկ միութիւններով, երեք տեսակ կրօնական տարբեր վարչութիւններով, քանի որ տեսակ քաղաքական հոսանքներով, որոնք մինչ այսօր անկարող եղան Ֆրանսայի մէջ արմատական դարմաններ գտնելու մեր մեծ վէրքերուն, բոլոր Հայերս միանանք մէկ իտէալի շուրջ յանուն մեր մէկ միլիոն նահատակներուն: Եւ մեր փոքրիկներուն փրկութեան համար հիմնենք Հայ Մարտիրոսներու Ուսումնարանը ազգային մեծ հանգանակութեամբ հայկական բոլոր խաւերուն մէջ:

Երբ այդ նպատակին հասնինք, այն ատեն միայն իրապէս սիրած եւ յարգած կ'ըլլանք մեր մէկ միլիոն նահատակները եւ հպարտ պիտի ըզգանք մենք զմեզ մեր հայկական ծագումով:

Մեր ունեցած բոլոր միջոցները ի գործ դնելէ ետք, կրնանք նոյնիսկ Ֆրանսական կառավարութեան աջակցութիւնը խնդրել, այդ վեհանձն գործը լրացնելու համար: Ես վստահ եմ որ Ֆրանսական կառավարութիւնը պէտք եղած աջակցութիւնը պիտի չխնայէ, մանաւանդ որ մեր դժբախտ նահատակները զոհուեցան դաշնակից պետութեանց արդար դատին եւ մինչեւ այսօր հայ ազգը Դաշնակիցներէն ոչ մէկ հատուցում ստացաւ իր անհամար զոհողութեանց փոխարէն:

Շնորհ մը չէ որ կը սպասենք, այլ միայն փոքր հատուցում մը ի հաշիւ իրենց պարտքին:

Ապրիլեան Սգատօնին առթիւ՝ կ'արժէ լըրջօրէն խորհիլ մեր սիրելի նահատակներուն վրայ եւ գէթ անոնց սիրոյն համար եւ գոնէ մէկ խնդրի շուրջ միայն ազգային միութիւն մը կազմել եւ խելօք գործի ձեռնարկել:

Այս գաղափարիս գործադրութեան համար բոլոր համեստ ուժերս ի սպաս կը դնեմ ազգիս եւ վստահ եմ որ ամէն Հայ որ քիչ մը բանականութիւն եւ ազգային հոգի կը կրէ նոյնը պիտի ընէ:

Համառօտելու համար պիտի խնդրէի Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց յարգելի անդամներէն ուժ տալ այս ծրագրիս, լուծել այդ փոքրիկ Միութիւնը եւ հիմը դնել նոր Միութեան մը որ ընդգրկէ բոլոր Հայերը, ոչ միայն Փարիզի եւ Ֆրանսայի, այլ եւ Ամերիկայի, Ափրիկէի եւ ընդհանուր աշխարհի: Մեր այդ զօրաւոր միութիւնը պիտի կրնայ ոչ միայն քիչ ատենէն կանգնել Հայ Մարտիրոսներու Ուսումնարանը, այլ նոյնիսկ ամբողջ Հայաստանի համար կ'ըլլայ Նոր Արշալոյս մը եւ մեր վերջին օրերուն մէջ ժպիտը մեր դէմքին վրայ պիտի կարենանք հեռանալ այս խեղճ աշխարհէն:

Յ. Գ.— Շատ ուրախ պիտի ըլլայի եթէ ներկայ գրութիւնը արտատպուէր բոլոր հայ թերթերէն, միութեան գործին ուժ տալու եւ նոր սերունդի փրկութիւնը փութացնելու համար:

Եթէ գաղափարակիցներ կան, հաճին գրել հասցէիս.— No. 3 Rue de Cluny, Paris (5):

Ա. ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

ՕՐԻՈՐԴԸ.— Պարոն, ես կը վախնամ առանձին աւելի հեռուները երթալէ:

ՊԱՐՈՆԸ.— Ինչո՞ւ, օրիորդ, ես ձեզի հետ չե՞մ:

ՕՐԻՈՐԴԸ.— Ճիշդ ատոր համար….:

Ընկեր Մինասի յիշատակին

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Տարաբախտ Մինասը (Ալթունեան) չաներէն էր այն ընկերներէն եւ հայորդիներէն, որոնք ակամայ հեռացան բռնագրաւուած հայրենիքէն, եւ ապաստանեցան այս հիւրընկալ երկիրը ։ Եւ քիչերէն էր որոնք կը մնան հաւատարիմ ազգային ցաւերուն եւ կուսակցութեան աշխատանքին ։ Անձնուիրաբար ծառայելով մինչեւ իրենց արեւին խաւարումը։

Զրկանքի եւ տառապանքի օրեր էին 1921—22 թուականները։ Համատարած չուառութիւն բոլոր ճակատներու վրայ։ Շփոթ ու անկայուն վիճակը ազգային եւ կուսակցական կեանքին մէջ ։ Տարագիրները յարաճուն բազմութեամբ կը հասնէին Փարիզ, զանազան շրջաններէ։ Շատ ծանր էր անոր ապրուստի հոգը։ Շուարման մատնուած էին ափ մը ընկերներ, մեծ մասով ուսանող։

Մեր սիրելի Մինասը դասալիքներէն չէր։ Իր գլխէն շատ մը տաք ու պաղ հովեր անցած էին։ Նոյնիսկ դաժան մահը տեսած էր ու տառապած կարմիր բռնակալ Թաթին տակ։ Եւ սակայն անխախտ մնացած էին իր խոր հաւատքը եւ հայրենասիրութիւնը։

Ահա այդ հաստատ հաւատքով ու ջերմ սիրով էր որ լըջօրէն լծուեցաւ ոչ միայն կուսակցական, այլ եւ հանրային աշխատանքի ։

Ան ոչ պատիւ փնտռեց եւ ոչ ալ դիրք։ Իր միակ ձգտումն էր համեստաբար ծառայել կուսակցութեան դրօշին տակ ։ Իր բառովը «սեւ աշխատանքի» մարդն էր ան։ Խօսքէն աւելի գործին կը հաւատար։ Քիչ կը խօսէր, բայց շատ կը գործէր, կը ջանար իր անձը ստուերին մէջ պահել ։ Ատոր համար քիչեր միայն կրցան լաւ ճանչնալ արդարամիտ եւ ճշմարտախօս Մինասը ։

1924ի առաջին ամիսներուն.չօշափելի արդիւնքի մը հասած էին աշխատանքները, վերահաստատուած էր հաւատքը ։

Ուրեմն, նախ պէտք էր ոտքի կեցնել ու յետոյ քալելու փորձը կատարել, ապարէզ իջնելու համար։ Մեր կորովի Մինասը առաջարկեց Մայիս 28ը տօնել փառաւոր հանդէսով մը ։ Հ. Յ. Դ. «Սար» խումբի ընկերները, որուն վստահելի ղանձապահն էր, իւրացնելով առաջարկը միաձայնութեամբ յղեցին իրաւասու մարմնին, որ հաւանութիւն յայտնեց։

Անմիջապէս կազմուեցաւ յանձնախումբ մը եւ հանդէսին յաջողութիւնը ապահովեց ընկ. Հ.Սամուէլ, սերտ գործակցութեամբ ընկեր Ալթունեանի եւ «Սար» խումբի անդամներուն։ Կը նախագահէր կովկասահայ ծերունին, Գ. Համբարձում Մելիքեան։ Բանախօսներն էր ընկերներ Ա. Ահարոնեան, Ա. Խատիսեան եւ Գ. Ա. Խոնդկարեան։ Հանդէսը, որ ունէր նաեւ գեղարուեստական ճոխ բաժին մը, ոչ միայն չառաչուն ապտակ մը եղաւ, մեր կարմրափետուր հակառակորդներուն համար, այլ եւ դարձաւ ներշնչումի աղբիւր ։

Ժրաջան Մինասը, չսահմանափակուեցաւ միայն կուսակցական աշխատանքներով, այլ եւ մասնակցեցաւ հանրային գործունէութեան։ Իբրեւ անդամ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նպաստեց անոր վերակազմութեան , մինչեւ դաւադիր խմբակի մը երեւումը ։

Ցետոյ եղաւ անդամ Հայ Արիներու հովանաւոր մարմնի։ Վերջապէս հաստատուելով Քաշան զլխաւոր հիմնադիրը եղաւ «Արծիւ» խումբին։ Գործօն մասնակցութիւն ունեցաւ նաեւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, «Համազգային» ընկերութեան եւ Ն.Սերունդի կազմութեան մէջ։Կը քաջալերէր, նիւթապէս թէ բարոյապէս, հեղինակ ընկերներու հրատարակութիւնները ։

Իր համակրելի եւ դիւրահաղորդ բնաւորութեամբ սիրուած էր բոլորէն ,նոյնիսկ հակառակորդէն։ Բառերը ծամծմել չէր գիտեր։ Երբեմն, կատակով դիտողութիւն կ'ընէինք, ձեռքը գըլխուն տանելով մանկունակ ժպիտով մը կ'ըսէր.— Ի՞նչ ընեմ որ զաղաթս ծակ է, գիտեմ , շիտակ խօսողը՝ հազար գիւղէ վռնտուեր է բայց, ճշմարտութիւնը ինչ որ է պէտք է ըսեմ, վշտանան կամ ոչ բնաւ հոգ չէ։

1896ի սերունդին հարազատ տիպարը կը ներկայացնէր։

Առաջին անգամ ըլլալով իբրեւ Փարիզի պատգամաւոր մասնակցեցաւ 1928ին Կրընոպլի Շրջ. ժողովին։ Ցետոյ միշտ կը մասնակցէր վճռական կամ խորհրդակցական ձայնով։ Ինչպէս գրուեցաւ արդէն, իր վրայ խորապէս ազդած էր կնոջը՝ ընկերուհի Ռամելայի զաւն կորուստը, որ խորտակեց իր կորովը ։ Տնտեսական տագնապն ալ ընկճեց զինքը, մանաւանդ որ անբաժանելի խլիրդը սուեր կը գործէր յամրաբար ...

Այս քանի մը տողերը՝ իբրեւ պտղունց մը խունկ եւ ծաղիկ իր հողակոյտին վրայ ։

Կ. ԵՐԱՆԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԸ շինելու ձեռնարկած են Գոսթընի մէջ։ Մեծագոյն Գոսթընի Հայ Առաքել. եկեղեցւոյ շինութեան կեդր. յանձնախումբը կոչով մը կը հրաւիրէր հայութիւնը եւ ազգ. մարմիններ մասնակցելու եւ օգնել այս գործին յաջողութեան ։ Գոսթըն իր շրջականերով շուրջ քսան հազար հայ բնակչութիւն ունի։ Նախընտրած են Գոսթընի շրջակայ քաղաքներէն Ուոթըրթաունի մէջ շինել եկեղեցին ,որովհետեւ հոծ հայութիւն կայ հոն եւ մշակութային եռուն կեանք ։

ՍՏՄ ՆՈՒԷՐ ՄԸ — Տիկին Մարգարիտ Ասատրեան, դուստրը Ռէշտի (Իրան »(Մ. Ա. Ցորղանանեան» ազգային դպրոցի բարերար Աւետիս Ցորղանանեանի, բարեպաշտ եւ ազգասէր կին մը եղած է, որ միշտ հետաքրքրուած է դպրոցի, եկեղեցիի եւ համայնքի վիճակով։ Կը մտածէր թէ քաղաքըն անշուք եկեղեցիին տեղ հայ համայնքը պէտք ունէր գեղեցիկ եկեղեցիի մը։ Տիկին Ասատրեան մեռաւ յունուար 5ին։ Ցունուար 30ին ամուսինը իր տունը հրաւիրելով քահանան եւ հոգաբարձութիւնը կը յայտնէ թէ տիկինը իր հայրական ժառանգութիւնը՝ երկու մեծ երկյարկանի շէնքեր կը նուիրէ Ռէշտի եկեղեցիին եւ գերեզմանատան։ Առաջին երեք տարուան շէնքերէն ստացած զուտ եկամուտները հաւաքելով, պիտի ձեռնարկուի եկեղեցիին շինութեան հիմնական աշխատանքներուն։ Կտակակատարներն են քահանան եւ իր ամուսինը։ Շէնքերը կը բաղկանան 30—35 սենեակներէ եւ կը գտնուին քաղաքին կեդրոնական մասին մէջ, կից դպրոցին։ Այս զոյգ շէնքերը կ'արժեն մօտ մէկ միլիոն րիալ։ Եկամուտն է տարեկան 55 հազար րիալ։ Հրաւիրեալները գնահատելով այս նուէրին արժէքը, որոշեցին որ Ս. Աստուածածնի օրը ամէն տարի պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարուի անոր համար եւ դասուի համայնքի բարերարներու շարքին մէջ ։

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ֆիլիպէի մէջ մեռած է Թադէոս Խ. Թադէոսեան, 68 տարեկան։ Ներկայացուցիչն էր 1900ական թուականներու սերունդին։ Ծնած է Ադրիանապոլիս։ Լայն հմտութիւն ունէր բժշկական գիտելիքներու, փիլիսոփայութեան եւ լեզուներու։ Քանի մը տարի ուսուցչութիւն ըրած է։ Հակառակ անոր որ կրնար հասորներու հեղինակ դառնալ, գրաւոր վաստակ մը չէ ձգած։ Իբրեւ հանրային գործունէութիւն, 1930ական թուականներուն կազմած է Պուլկարիոյ Թեմական խորհուրդը ։ Ստորագրած է քաղաքական յօդուածներ «Պալքանեան Մամուլ»ի մէջ եւ քանի մը երգիծական գրութիւններ Թափառականի « Մեղու » երգիծաթերթին մէջ, վերջինը գրաբար, հակադաշնակցական խմբակի մը պարագլուխին եւ իր արբանեակներուն դէմ ։

ՀՐԷԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

Առաջին բաժակը՝ մէկ զառ, երկրորդը՝ արիւծ, երրորդը՝ խոզ ։

× Մարդը վերջին օրուան ստեղծագործութիւնն է. մեղքը նոյնիսկ պատկանում է աւելի հին սերնդի ։

× Աստուած կնոջը մարդու գլխից չստեղծեց, որպէսզի նա իր ամուսնուն չիշխի, ոչ էլ նրա ոտներից, որպէսզի ստրուկ չլինի, այլ նրա կողոսկրից որպէսզի ամուսնու սրտին մօտ լինի ։

× Ամբարիշտի երջանկութիւնը եւ արդարի ապերջանկութիւնն անհասկնալի բաներ են ։

× Այն սիրտը որ սիրում է, միշտ երիտասարդ է ։

× Ամենալաւ քարոզիչը սիրտն է, ամենալաւ ուսուցիչը՝ աշխարհը, ամենալաւ բարեկամը՝ Աստուած ։

× Զար հակումն առաջին հերթին մէկ հիւր է, եթէ նրան մեծարես, շուտով քո տանը տէր կը դառնայ ։

× Այն մարդը որ քեզ լքել է, քեզ կը փորձի իմաստութիւն սովորեցնել։ Նա է իմաստուն, որ գիտէ թէ ինքը ոչինչ չի իմանում ։

× Առաջ սովորիր, յետոյ գաղափար կազմիր։

× Առաջ սովորիր, յետոյ անկախ մտածիր ։

× Ստողի պատիժն այն է, որ նրան չեն հաւատում երբ նոյնիսկ ճշմարիտ խօսք է ասում ։

× Կեանքը մարդուն պարտք է տուած։ Մահը պարտապանն է, մէկ օր այն յետ կ'ուզի ։

× Մէկն ուզում է ապրել եւ չի կարողանում, մէկ ուրիշը կարող է ապրել եւ չի ապրում ։

× Ժամանակը զօրացնում է բարեկամութիւնը եւ տկարացնում սէրը ։

× Այն չափով որ մարդ չափում է, նոյնով կը չափուի ։

Հաւաքեց Ս. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ճանճերու սեւ երամը կ'ելեւէջէ. անոնք չեն բարձրանար ու չեն տարածուիր այլ հողին երեսին վրայ կը տատանին եւ աւելի սողալու երեւոյթ ունին քան թռչելու ։

Ինչ եղերական, ինչ յիմարացուցիչ պատկեր է .ու մեր խանդաղատանքը ու ցաւը այնքան մեծ են որ նեխութեան զարշահոտութիւնը չըհկրկեր մեզ ու իրարու կ'ըսենք աւելի յառաջանալու համար ։

— Մեր տղոցը դիակներուն հոտն է ....

— Օֆ... օֆ... կրկին կը հառաչէ մեզ առաջնորդող երիտասարդը, խորունկ թաղուած չեն, անոր համար է որ կը հոտին... սարսափը դեռ կը շարունակէր...։ Ուշ ատեն մայրեր կը սողային վրաններէ դուրս եւ շուտ շուտ կը փորէին հողը ինչքան որ կրնային երբեմն գերեզմանը չի գոցած կը փախէին ու կը մտնային իրենց վրանին տակ ....։ Քանի, քանի փոսեր ես իմ ձեռքովս եմ գոցեր ։

Դարձեալ կը լռէ, ձայնը կը մարի ու պահ մը ետքը կը շարունակէ ։

— Մեր տեսածը մարդ չէ տեսած... այն օրերու մեռնողներուն երանի կուտայինք...սրտերնիս քար կտրած էր, ապա թէ ոչ ի՞նչպէս պիտի դիմանայինք ....։ Առտու մը կին մը զաւակը թաղեց վրանին քով. երեք չորս օր ետք միւսն ալ մեռաւ. «ի՞նչ պէտք կայ նոր փոս մը բանալու, ըսին հոն հաւաքուած պառաւներ, հողը դեռ կակուղ է, առջինեկից գերեզմանը բաց, քովիկը թաղէ»։ Երբ կինը հողակոյտը բացաւ որդերը կէս մը կերեր էին առջինին դիակը. երկար ատեն նայեցաւ սեւցած, անճանաչ մնացորդներուն... բան մը չէր լսեր, բանէ մը չէր վախնար.. ատենը մէյ մը ուրիշ կիներ կուզային թեւին կը զարնէին, զինքը կը դրդէին «Հայտէ, ի՞նչ կը նայիս , շուտ ըրէ, յմնցուր » ։ Մայրը՝ արձանի պէս անզգայ՝ չէր պատասխաներ ու կը նայէր, կը նայէր... իրիկուան դէմ միայն, մեռել ու գերեզման ձգած՝ գայլի պէս ոռնալով փախաւ ու գնաց։ Երկար ատեն հեռուներէն լսեցինք իր ողբը... գիշերը ո՞ւր մնացեր էր, ո՞ր փոսին մէջ ինկեր, չեմ գիտեր ... մինչեւ լուսնալուն, քանի արթնցանք, լսեցինք իր ձայնը ու յետոյ ամէն բան մարեցաւ ։

Գլխունուս զարնուած ու թախիծով լեցուն՝ կը դառնանք մեծ ճամբուն վրայ ուր մեր որբերը մեզի կը սպասեն։ Երիտասարդը գրգռուած իր պատմութիւններէն տենդով կը խօսի ու ալ չի կենար ։ Ի՞նչ անպատմելի մանրամասնութիւններ կան իր ականատես մարդու յիշողութեան մէջ,ինչ դրուագներ..։ Անօրինակ արագութեամբ մը կ'ապրինք այդ սեւ եւ դժխեմ ժամերը, ու բոլոր այդ հապճեպով թաղուած մանկութեան սուգը եւ ամպի մը պէս կը մարէ մեր մէջ ամէն կենսական տրամադրութիւն ։

— Ես ալ թաղած եմ տղու դիակ մը, կը շարունակէ երիտասարդը... զինքը մոռցեր էին ո՞վ գիտէ ինչպէս եւ ինչու։ Վրանները վերցեր էին այս դաշտին վրայէն եւ արդէն օրեր անցեր երբ երկու ընկերով հետ կ'անցնէինք այս տեղերէն ։ Սուր եւ յամառ զարշահոտութիւն մը մեր ուշադրութիւնը արթնցուց, չթաղուած մեռել կայ, մտածեցինք երեքս մէկ ու փնտռեցինք. մարմարեայ կոնքի մը մէջ՝ որ ժամանակաւ աշխատութենէ դարձող ձիերու ջուր տալու կը ծառայէր՝ գըտանք զայն. գրեթէ բան չէր մնացեր. գանկ մը եւ չորս ոսկորի կտորներ , թեւերը եւ սրունքները. մէջտեղը ցնցոտիներ։ Ուզեցինք ամէնքը մէկ վերցնել, բայց որ կտորին որ դպանք, ձեռքերնիս մնաց փոս մը փորեցինք ու մաս առ մաս տարինք թաղեցինք տղուն ոսկորները ... բայց երբ ցնցոտիները վերցնել պէտք եղաւ ... այ ... այ ... մատներնուս վար սողաց։ Մեզմէ մէկը ըսաւ. «փորոտիքներն են»։ Փոսը ծածկեցինք ու երեքս շուրջը կեցած մնացինք։ Շատ արցունք թափեր էինք, շատ լացեր էինք մինչեւ այն ատեն, բայց այդ օրուան արցունքը աւելի աղի էր ... օֆ ... աւելի աղի էր։ Խաչ հանեցինք «Հայր մեր» մը ըսինք մատղաշ նահատակին վրայ ու, ետեւնիս չնայելով, աճապարեցինք ու հեռացանք ։

Արեւը շլացուցիչ փայլով մը կը շողշողայ անամպ եւ կապոյտ երկինքին վրայ.. բզէզներ ոսկեզօծ թեւերով արագօրէն կը դառնան, կարծես աննշմարելի կեդրոնի մը շուրջ ....։

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ւաւ կուսակցութեան ձախ թեւին մէջ: Երբ համայնավար բջիջ մը հաստատուեցաւ Փրակայի մէջ, խանդավառութեամբ մասնակցեցաւ, հետզհետէ դիրքեր գրաւելով: Եղաւ նախ վարչական տնօրէն, յետոյ խմբագիր Սլովաքիոյ Փրաւտա թերթին, 1925ին՝ անդամ կեդր. կոմիտէի, 1929ին՝ ընդհ. քարտուղար: Շատ չանցած դարձաւ ականաւոր դէմք մը Մոսկուայի հիմնած կոմինտէրնին մէջ: Երբ հիթլէրական սպառնալիքը կը շեշտուէր, առաջարկեց գինակցութիւն մը կազմել Խ. Միութեան հետ: Ուժգնօրէն պայքարեցաւ Զուտէթեան շրջանի անջատողական փորձերուն եւ Միւնիխի համաձայնութեան դէմ: Քիչ մնաց պիտի ձերբակալուէր. բայց յաջողեցաւ Մոսկուա փախչիլ Փարիզի եւ Լոնտոնի ճամբով: Հիթլէրի դէմ պայքարը շարունակեց Մոսկուայէն, չեխական զօրամասեր կազմելով կարմիր բանակին մէջ: Դաշնակիցներու յաղթանակէն վերջ ընտրուեցաւ կուսակցութեան նախագահ: 1946 Մայիս 26ի ընտրութեանց մէջ կարմիրները 114 աթոռ շահեցան, այնպէս որ Կոթվալտ դարձաւ պետը խորհրդարանի ամէնէն մեծ կուսակցութեան: Յունիսին իրեն յանձնուեցաւ դահլիճին կազմութիւնը: 1947ին բուռն պայքար մը բացուեցաւ համայնավարներուն եւ միւս կուսակցութեան միջեւ: Վէճը սաստկացաւ Մարշըլի ծրագրին հետեւանքով: 1947 Յուլիս 8ին Չեխոսլովաքիա ընդունած էր մասնակցիլ այս ծրագրին: Կոթվալտ Մոսկուայէն հըրաման մը բերաւ որ կը պահանջէր բացարձակապէս մերժել Մարշըլի ծրագիրը: Զորս ամիս վերջ Մոսկուա ինք ուրիշ ծրագիր մը կը պարտադրէր: Ներքին պայքարը հետզհետէ սաստկանալով, յանգեցաւ 1948 Փետրուարի պետական հարուածին, Կոթվալտ նախագահ Պենէշի կը ներկայացնէր նոր դահլիճ մը, ամբողջովին կարմիր, դուրս ձգելով նախորդ դահլիճին 13 անդամները: Այդ օրէն Չեխոսլովաքիան կը դառնար «ժողովրդական հանրապետութիւն»: Կոթվալտ որ վարչապետ էր 1946էն ի վեր, միաձայնութեամբ ընտրուեցաւ հանրապետութեան նախագահ, իսկ երկիրը դարձաւ հլու հպատակ արբանեակ մը Խ. Միութեան:

Դեռ երէկուան պատմութիւն են Նախագահ Պենէշի չէզոքացումը, Մազարիքի խորհրդաւոր մահը, Սլանսքիի եւ ուրիշ 11 «դաւաճաններու» կախաղանները եւն.:

Իրազեկներ կը վկայեն թէ հանգուցեալը փանգուածներու մարդն էր: Հրապոյր չունէր, բայց վստահութիւն կը ներշնչէր եւ իր ժողովրդականութեան շնորհիւ էր որ վճռական դեր կատարեց տագնապալի պահերու մէջ:

ՅՈԲԵԼԵԱՆ
Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը յոբելարին դաստիարակչական յիսնամեակի եւ Ս.Մուրատեան վարժարանին տեսչութեան 25ամեակին նուիրուած հանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի 22 Մարտ, ժամը 16ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանին թատերասըրահին մէջ 26 ռիւ Թրուայօն, Մէթրօ՝ Փօն տը Սեվռը:

Թատերական ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Սէն Լուի Նոր Սերունդի Սիամանթօ թատերախումբը, ղեկավարութեամբ ընկ. Ղ. ՓԻԼԻԿԵԱՆի, կը ներկայացնէ Շիրվանզադէի լաւագոյն գործերէն՝ ՉԱՐ ՈԳԻՆ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN,17 rue Damesme ,Paris(13)

Ընկերաձանակական խնջոյք

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան» խումբի:

Կիրակի 22 Մարտ, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Bains - Doucheի մէջ, Իվրի:

Գեղարուեստական ճոխ անակնկալներ, երգ, արտասանութիւն եւն.: Դիւրամատչելի պիւֆէ:

Կը հրաւիրուին շրջակայ Թաղերու ընկերբարեկամները ընտանիքով: Ինչպէս նաեւ քոյր միութիւնները: Մուտքը ազատ է

Համազգայինի Լսարան

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 9ին Café Regentի վերնայարկը:

Կը խօսի ՓՐՕՖ. ՏՕՏՕՄԵԱՆՑ: Նիւթը՝ «Հայերու դերը պատմութեան մէջ, մասնաւորապէս» (Ֆրանսա եւ Ռուսիա):

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի 22 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de la Libération:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ, պարերը առաջնորդութեամբ ռուս. յայտնի Orchestre Balalaïkasի ազգային տարազներով, ղեկավարութեամբ՝ Vladimir Zaplskyի:

Հաղորդակց. միջոց — Porte Chapelleէն առնել թիւ 265 autobus, երկաթուղի Gare du Nordէն ժամը 15, 16.39 եւ 17.09:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Վալպառեյէն (Մարսէյլ) Անդր. եւ Կարպ. Պօլիկեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր՝ ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ՊՕԼԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 20ին:

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կահաւորուած կամ ոչ (երկու կամ երեք սենեակ) 4 հոգինոց ընտանիքի համար:

Դիմել թերթիս վարչութեան:

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգասէրներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է «տիսք»երու նոր շարք մը.—

Դերասան ԿՍ ԻԷԹԵԱՆԻՆ 6 լաւագոյն արտասանութիւնները:

Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սօլօ արեւելեան ոճով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք:

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մթերքը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի: Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք.—

1.— ԱԼՔԱԶ՝ Մարսէյլ 23 rue St. Barbe (կեդրոնատեղի):

HATCHERIAN Լիոն, 65 rue Dunoir:

Այս երկու կեդրոնատեղիներուն մէջ «փիկըփ»ներ հաստատուած են: Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, 5 rue Bonnefoi, Lyon, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Յայտնուած փափաքին եւ շահեկանութեան պատճառով Գ. Վ. ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ պիտի վերջացնէ իր զեկուցումը Հայկ. Հարցին մասին, մինչեւ 1913ի բարենորոգման ծրագիրը: Մուտքը ազատ է:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Սալ Շօփէն - Փլէյէլ, Մարտ 19ին հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին:

ՅԱՅՏԱԳԻՐԻՆ (Bien temperé en Ré mineur) մաս կը կազմեն՝ Պախ, Փրսէլ, Քուփըրէն, Սքառլաթի, Մոցարթ, Պեթովէն, Պրամս, Լիսթ, Տըպիւսի, Շուման, Շօփէն եւ Գ. Ղազարոսեան:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925.R.C.S.376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս․ 1100 ֆր․, Տար․ 2200 , Արտ․ 3000 ֆր․
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր․ C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 18 Mars 1953 Չորեքշաբթի 18 ՄԱՐՏ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 7019-Նոր շրջան թիւ 2430 Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՍԱԼԻՔՆԵՐԸ ՁԱՅՆ ՁՈՒՆԻՆ

Դիմակաւոր դպիրներ եւ գոյնզգոյն խմբակներ կը շարունակեն Թուղթ մրոտել, ջուրերը պղտորելու համար :

Ի՞նչ է իրենց վերջին փոխասացութիւնը ․

— Դաշնակցութիւնը մոռցեր է Թրքահայ Դատը: Այլ եւս չի պահանջեր արեւմտեան Հայաստանը եւ արեւելեանը «ազատագրելով»զբաղած է:

— Բայց այս մարդիկը Դաշնակցական Թերթ չե՞ն կարդար: Կամ չե՞ն հասկնար իրենց կարդացածը :

— Ծայրէ ծայր կը կարդան: Եթէ չընեն, դրացիէն փոխ կ'առնեն: Անոնք բառ չեն փախցներ ,խծբծանքի պատրուակներ գտնելու համար:

Այսպէս, եթէ Թերթ մը միայն «անկախութիւն» բառը գրած ըլլայ, տեսակէտ մը պաշտպանելու համար, իրենք անմիջապէս աւետիս կու տան իրարու ․

— Տեսա՞ք, «միացեալ»ը մոռցեր են: Այլեւս հող չեն ուզեր Թուրքիայէն :

Այն ատեն բառերը ջուրի պէս կը հոսին իրենց գրչին տակ, ինչպէս շողիքը ակռապլիկ պառաւներու բերնին մէջ :

— Դաւաճաննե՛րը... Մէկուկէս միլիոն զոհերու յիշատակն ալ մոռցեր են: Թուրքին հետ ձեռք ձեռքի տուած, կը դաւե՛ն մեր անուշիկ Հայաստանին դէմ ...

Եթէ այս մարդիկը հոգեպէս բորոտած չըլլային, տունը կը նստէին եւ Սաղմոս կը կարդային, փոխանակ Թուղթ մրոտելու եւ Թռուցիկներ ցրուելու :

Դեռ կրնային ուրիշ ազգօգուտ գործ մըն ալ կատարել,— հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն սորվեցնել իրենց նոր սերունդին, փոխանակ շահագործելու անոնց Ֆրանսերէնը ի հաշիւ իրենց զարշելի ցնդաբանութեանց :

Ի՞նչ կ'ուզեն շահիլ, միջազգային մարտակոչի մը վերածելով ազգային բանավէճեր, օտարալեզու հրատարակութեանց մէջ :

Ի՞նչ է իրենց տարբերութիւնը Թուրք խուժանավարներէն, որոնց դէմքը յանկարծ կը Թթուի, երբ Դաշնակցութեան անունը լսեն :

Ցետին օտար հայատեացը պիտի Թքնէր իրենց երեսը, եթէ իմանար Թէ որո՛ւ դէմ կը փորձեն իրենց բութ սլաքները :

Իրենց վարպետներն ալ գիշեր - ցերեկ Դաշնակցութիւն կը հոլովեն Երեւանի եւ Մոսկուայի մէջ, Թրքավարի խուժանավարութեամբ :

Անոնք շատ լաւ գիտեն որ եթէ Դաշնակցութիւնը «Թաղուի » — այդ օրը չեն տեսներ — սա դիմակաւոր եւ հլու - հպատակ խառնիճաղանճը չէ որ Հայկ․ Դատ պիտի հետապնդէ :

Մոսկուան եւ Անգարան միեւնոյն տեսակէտն ունին այս մասին :

Երկուքն ալ Դաշնակցութիւնը կ'ատեն եւ կը հալածեն միեւնոյն մոլեգնութեամբ :

Երկուքն ալ կը հրճուին, չարախինդ քրքիջներ արձակելով ,երբ կը տեսնեն կարգ մը հայանուն խմբակներու խելակորոյս «ճիհատ»ը՝ Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան դէմ :

Երկուքն ալ այդ ինքնակոչ հայրենասէրներուն այնքան կարեւորութիւն կուտան որքան վարպետը իր ծառաներուն կամ աւագերէցը ժամկոչին :

Մնաց որ, երկուքն ալ սրտակից - ուխտակիցներ են, ճեղքեր բանալու համար հայկական ճակատին վրայ :

Երկուքը միասին գլուխ գլխի եւ ձեռք ձեռքի տուին լման 25 տարի, խափանելու համար Հայկ․ Դատին լուծումը: Դատ մը որ ամէն բանէ առաջ արեւմտեան Հայաստանի ազատագրման խնդիր է եւ որմէ մազի չափ չէ շեղած Դաշնակցութիւնը :

Ի՞նչ կը բանին իրենք, ուրացողներն ու դասալիքները, եթէ ոչ «միացեալ»ը իրականացնելու, գոնէ նոր դաւեր կանխելու համար :

Տաղտկալի է բայց Թող մեր պարտքն ըլլայ կրկին յիշեցնել կարգ մը գիտելիքներ :

Անշուշտ օր մը կը սթափին, տեսնելով իրենց խուժանավարութեան հետեւանքները :

Շ․

«ԱՅՔ» ՊԻՏԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ
Մալենքովի ճառին

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՓԱՍՏԵՐ Կ'ՈՒԶԵՆ

Մալենքովի երկրորդ ճառը լրջօրէն կը զբաղեցնէ արեւմտեան պետութեանց վարիչները :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն , Չըրչիլ միջոցներ կ'որոնայ, Երեք Մեծերու տեսակցութիւն մը սարքելու համար Խ․ Միութեան նոր վարչապետին հետ: Իսկ Այզընհաուըր կը պատրաստուի կարգ մը հարցումներ ուղղել Մալենքովի, անոր խաղաղութեան կոչերուն առթիւ : Այս առաջադրութեամբ, նախ պիտի խորհրդակցի Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութեանց հետ, ըստ այնմ պատասխանելու համար: Միեւնոյն ատեն սլրպտումներ պիտի կատարուին Մոսկուայի մէջ :

Եթէ Մալենքով լրացուցիչ լուսաբանութիւններ հաղորդէ, աւելի բացորոշապէս պարզելով իր միտքը, ճամբան հարթուած պիտի ըլլայ նոր ձեռնարկի մը համար: Այզընհաուըր կ'ուզէ գիտնալ թէ Մալենքով որոշ առաջարկներ ունի՞, ի խնդիր խաղաղութեան: Այս մասին խորհրդակցութիւններ կատարուած են, Պ․ Իտընի հետ, երբ վերջինս Ուաշինկթըն կը գտնուէր: Ամերիկեան շրջանակներու մէջ ուշադրութիւն դրաւած է հետեւեալ պարագան,— Մալենքով իր ճառերուն մէջ յարձակում չգործեց արեւմտեան պետութեանց վրայ, իբրեւ պատերազմի հրձիգ անուանելով զանոնք: Արդ, կը սպասեն որ Խ․ Միութեան վարչապետը գործնական փաստեր ներկայացնէ , իր խաղաղասիրութեան անկեղծութիւնը ապացուցանելու համար :

Ա․ Մ․ Նահանգներու արտաքին Նախարարութեան ներկայացուցիչը այս առթիւ յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ'ըսէ ․

— «Խաղաղասիրական հաւաստիքները նորութիւն չեն Խ․ Միութեան համար: Բայց խօսքերուն պէտք է յաջորդեն գործերը: Պատերազմը կը շարունակուի Քորէայի մէջ: Օդանաւեր կը զարնուին Գերմանիոյ մէջ : Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի մասին տրուած միջազգային յանձնառութիւնները կ'անտեսուին: Շահեկան պիտի ըլլար տեսնել Թէ Պ․ Մալենքով ինչքան պիտի գործադրէ իր հաւաստիքները, հաստատելով իր խաղաղասիրական դիտումները, վերոյիշեալ խնդիրներու եւ ուրիշ հարցերու մէջ» :

ՌՈՒԲԷՆ ՍԻՒՆԻԻ դէմ (երաժշտագէտ Գրիգոր Սիւնիի որդին) արտաքսման հրամանագիր հանած է Մ․ Նահանգներու կառավարութիւնը , ինչպէս կը գրեն ամերիկեան Թերթերը: Ամբաստանուած Թէ համայնավար «բջիջներ» կը կազմակերպէր երեսունական Թուականներուն: Դեկտեմբեր 2էն ի վեր ազատ արձակուած էր 2000 տոլարի երաշխաւորութեամբ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետին աջ Թեւը, գնդ․ Կամալ Նասըր, յայտարարեց Թէ մերժեցին անգլօ-ամերիկեան առաջարկները եւ Թէ կը պնդեն որ Սուէզի շրջանը պարպուի առանց պայմանի : «Եգիպտոս կը մերժէ որեւէ միջին ճամբայ, բայց սիրով կ'ընդունի ամերիկեան միջնորդութիւն մը որ կրնայ դիւրացնել հարցին լուծումը: Պարպումէն առաջ ոչ մէկ բանակցութիւն Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրի մասին »:

ՕԴԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ տեղի կ'ունենան արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, անգլ․ օդատորմիղին կողմէ, արեւելեան Գերմանիոյ սահմանագծէն 48 քիլոմեթր հեռու: — Մ․ Նահանգները նոր դրութեամբ օդանաւեր ղրկեցին արեւմտեան Գերմանիա, զօրացնելու համար ճակատը: Ի հարկին պիտի պատասխանեն, եթէ խորհրդային օդանաւերը նոր յարձակումներ կատարեն :

ՉՈԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախագահին՝ Կոթվալտի յաջորդը նշանակուած չէ տակաւին: Ամէն օր հազարաւորներ կ'այցելեն, իրենց մեծարանքը յայտնելու համար: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, հինգշաբթի :

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ

ՔԱՐԱՓԷՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԵՑԱՒ ՍՐԸՆԹԱՑ

Լոնտոնի Թերթերը մանրամասնօրէն կը նկարագրեն Եուկոսլաւիոյ նախագահին մուտքը Լոնտոն :

Հիւրը քարափէն Լոնտոնի եուկոսլաւ դեսպանատունը փոխադրուեցաւ սրընթաց: Դիմաւորելու գացած էին Էտինպուրկի դուքսը (Թագուհի Էլիզապէթի ամուսինը), Չըրչիլ եւ Իտըն: Թիթօ քարափին վրայ դիմաւորուեցաւ 166 հոգինոց պահակախումբի մը կողմէ: Թիթօ Չըրչիլը ողջունեց իբրեւ վաղեմի բարեկամ մը: Յետոյ գրաւոր յայտարարութիւն մը կարդաց, յոյս յայտնելով Թէ իր այցելութիւնը «մեծապէս պիտի օգնէ աւելի ամրապնդելու երկու ազգերուն բարեկամութիւնը եւ գործակցութիւնը »:

Պելկրատէն չմեկնած, տեղական Թերթերը հաւանական կը գտնէին որ փոխադարձ համաձայնութեան եւ գործակցութեան դաշնագիր մը կընքուի Անգլիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ մէջ: Թիթօ իր յայտարարութեան մէջ ըսաւ Թէ «շատ մը պարագաներ կը սպառնան աշխարհի խաղաղութեան եւ ապահովութեան եւ Թէ կան շատ մը առկախ հարցեր որոնք կապ ունին երկու երկիրներուն հետ: Այս խնդիրները պիտի քննուին պատասխանատու վարիչներու կողմէ »:

Թիթօ քարափէն Անգլիոյ վարչապետարանը , յետոյ դեսպանատուն առաջնորդուեցաւ: Թերթերը դիտել կու տան Թէ ձեռք առնուած արտակարգ միջոցները աննախընթաց են բրիտանական պատմութեան մէջ: Խիստ հսկողութիւն հաստատուած էր քարափին վրայ: Բայց եւ այնպէս մէկը մանկանէզի ռումբ մը պայթեցուց, առանց մեծ վնաս մը պատճառելու :

Բազմութեան մէջ շատեր կը ծափահարէին , ոմանք ալ կը սուլէին: Համազգեստաւոր ոստիկան մը դիրք բռնած էր իւրաքանչիւր տասը մեթրի վրայ: Քարափէն դէպի մայրաքաղաք բոլոր անցքերը փակուած էին: Նաւահանգստին մէջ միայն մէկ նաւ, լեհական շոգենաւ մը դրօշ չէր պարզած: Ոստիկանութիւնը փակած էր կամուրջները, երբ կառաւանը ճամբայ կ'ելլէր :

Ճամբան Թշնամական ցոյց մը կատարեցին խումբ մը Փաշականներ, պոռալով ,— «Տեղդ գնա, Թիթօ»:

Հիւրը Լոնտոն պիտի մնայ վեց օր :

Միշտ նոր զէնքեր

Անգլիոյ Ծովային նախարարը զեկուցում տալով երեսփ․ ժողովին առջեւ, ըսաւ Թէ Խ․ Միութեան նաւատորմը երկրորդ ամենամեծն ուժն է, Մ․ Նահանգներէն վերջ:

Իր տեղեկագրին համաձայն, Խ․ Միութիւնը ունի 350 սուզանաւ եւ մօտ քսան շատ զօրաւոր յածանաւեր: Եւ նորեր կը շինէ, աւելի բազմաթիւ քան Ատլանտեանի զինակիցները հաւաքաբար: Այժմ վեց հզօր յածանաւեր կը շինուին արագօրէն, ինչպէս եւ հազար նոր սուզանաւեր :

Բայց, շեշտեց Նախարարը, Անգլիա այժմ ունի աշխարհի ամէնէն հզօր զէնքը՝ սուզանաւեր խորտակելու համար, ելեկտրական հոսանքով : Ռումբերը կը պայթին երբ մօտենան սուզանաւի մը: Այս նոր ,զէնքը փորձուած է ամերիկեան եւ քանատական ջուրերու մէջ , մեծ տպաւորութիւն գործելով: Անգլիա մասնաւոր պատրաստութիւններ կը տեսնէ, ի դերեւ հանելու համար ականներու վտանգը եւ օդանաւային յարձակումները : Նաւատորմը պիտի շարունակէ վճռական դեր կատարել, պատերազմի պարագային: «Բայց չմոռնանք սա իրողութիւնը Թէ ուժգնօրէն սպառազինուած եւ ազդու տորմիղ մը ունինք մեր դիմացը»:

---

16 ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ներկայացուցիչները ժողովի նստած են Փարիզի մէջ, քննելու համար հողագործական արտադրութեանց միացումը («կանաչ ծուլում»): Ֆրանսայի արտաքին Նախարարը, Պիտօ, ժողովը բանալով , բացատրեց Թէ Եւրոպայի յետպատերազմեան կացութիւնը կը պահանջէ աւելի բարձր արտադրութիւն եւ աւելի ընդարձակ շուկայ :

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ մասին եղած հարցումի մը պատասխանելով, Նախկին նախարար Ռ․ Շուման յայտարարեց Թէ այդ բանակը «պիտի չծառայէ ետ առնելու գերմանական հողերը՝ Օտէր - Նայսէի սահմանագծէն անդին »:

ՖԱՐՈՒՔ բաց նամակ մը ուղղելով իր կնոջ՝ իշխանուհի Նարիմանի, կը խնդրէ որ վերադառնայ, առանց մօրը :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Ապահովութեան տեսչութիւնը ձեռնարկած է ցուցակագրելու «կասկածելի» Հրեաները, ղեկավարութեամբ ռուս գնդ․ Մորգովի որ իր հրահանգները կը ստանայ Մոսկուայէն: Կազմուած է «գրասենեակ մը Հրէածին բնակիչներու արձանագրութեան համար»: Նախ պիտի սկըսին սպաներէն եւ պետական պաշտօնեաներէն ո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

ԽՄԲ.— Համազգային Ընկերութեան Պէյրութի վարչութիւնը շարք մը դասախօսութիւններ սարքած է, ծանօթացնելու համար արեւմտեան Հայաստանի նահանգները:

Այս շարքին մէջ, «Վասպուրական աշխարհը» ներկայացուց ընկեր Վ. Փափազեան (Կոմս): Ահաւասիկ ամփոփումը.—

Վասպուրականը բարձրաւանդակ մըն է շատ բարեբեր, լեռնային սարահարթով ու կը հանդիսանայ սահմանը Արարատեան եւ Տարօն աշխարհներուն :

Հաղուագիւտ Խուրջնը շատ իրաւամբ կը նկատէր թէ Վասպուրականը պատուականն է Հայոց աշխարհին, Տարօնը սիրտն է, բայց Արարատեան աշխարհը՝ ուղեղն :

Կառավարական մէջ Վասպուրականի սահմանները շատ ընդարձակ էին, սակայն ժամանակի ընթացքին, կրճատուեցան :

Վասպուրականի լեռները պսակի մը ձեւով շրջապատած են Վանայ ծովը, որ կարծես բազմած է այդ լեռներու լանջերուն վրայ : Լեռներու բարձրութիւնը 13000 ոտք է : Ճոխ ու շքեղ լեռներ ձիւնափայլերով եւ գեղեցիկ տեսարաններով : Ցուրտ լեռներու կատարներ կը ներկայացնէ :

Այս բնութիւնը լեռներով շրջապատուած, ամրացուցած է կարծես Վասպուրականը Հայոց աշխարհին սիրտ մասին : Ճիշդ ասոր համար ալ Վասպուրականցին ունի բնորոշ կենցաղ, բնաւորութիւն եւ մշակոյթ :

Նոյն քան Գրիգոր, բազմաթիւ բարբարոս ցեղեր եկեր ու անցեր են Վասպուրականէն: Ան առաջ մը պատնէշ է հանդիսացած Հայաստանի համար : Եկած ու անցած են Խալտիները, Պարսիկները, Արաբները, Սելճուկները, Լէնկթէմուր ու Օսմանցիները : Բոլորն ալ եկած, աւերած ու անցած են : Բայց հայ ժողովուրդը նորէն շէնցուցած է իր երկիրը, նորէն քաղցուցելու համար :

Վանը ունեցած է իր թագաւորութիւնը, որ Աստուածաշունչ հսկայ էր : Այսպէս անցան երկար դարեր : Մեր դարէն առաջ, Թ. եւ Ժ. դարերու, երբ հայ իշխանութիւններ, տեսակ մը աւատներ, որոնց երկիրը բաժնուեցաւ զանազան մասերու ինչպէս Ռշտունիք, Արծրունիք եւն. :

Վասպուրականը նոյնպէս հարուստ է հայ առասպելական պատմութեամբ : Սրբազան, յայտնի է Հայկը եւ Բէլը առասպելը : Անոնց մենամարտը տեղի կ'ունենայ Վասպուրականի հարաւային մասին մէջ գտնուող վայր մը որ կը կոչուի Հայկաշէն : Նոյն կայ Արայի եւ Շամիրամի առասպելը՝ ապա ամէնէն գեղեցիկ առասպելը՝ Առիւծ Մհերինը :

Գագիկի օրով շինուեցաւ Ոստան քաղաքը, նոյն թագաւորը շինեց նաեւ Աղթամարը Ժ. դարուն :

Արծրունեաց վերջին թագաւորը՝ Սենեքերիմն է որ չկարողանալով դիմանալ Տուղրիլի ճնշումին, ապաստանեցաւ Վասիլի քով :

Ժողովուրդը ապստամբեցաւ : Այդ ապստամբութեան մասին կան բազմաթիւ վէպեր, ինչպէս Թէոդորոս Ռշտունին :

Ժամանակ մը վերջ, մեր երկիրը անցաւ Քիւրտերու ձեռքը եւ մեր ժողովուրդը անդադար պայքար մղեց այդ աւազակներուն դէմ :

Վասպուրականի բարձրութիւնը կը հասնի 1500 — 1700 մեթրի : Վանքաղաքը, որ կը գտնուի Վանայ ծովու արեւելեան կողմը, 2000 մեթր բարձրութիւն ունի, Վանայ ծովը իրաւամբ ծով կը կոչուի, որովհետեւ 120 քլմ. երկայնք եւ 50 ք. լայնք ունի : Ջուրը քիմիական բաղադրութիւն ունի յատկապէս բորակ :

Վանը մեծ չէ եղած, առաւելագոյնը 45 — 70.000 բնակչութիւն ունեցած է : 30.000ը Հայեր, մնացածը Թուրքեր :

Վանայ ծովին մէջ կան 4 կղզիներ : Գլխաւորը Աղթամարն է : Յետոյ Լիմ եւ Կտուց անապատները, տեսակ մը ճգնարաններ : Աղթամարն է որ փառաւոր անցեալ ունեցած է, իբրեւ մշակոյթի կեդրոն : Ճիշդ Աղթամարի դիմացն է հռչակաւոր Նարեկայ վանքը, ուր Նարեկացին ներշնչուեցաւ եւ գրեց իր հռչակաւոր «Նարեկը» : Քիչ մը հեռու Ս. Նշանը, ուր Եղիշէ պատմագիրն է թաղուած :

Վասպուրականը հարուստ է նաեւ ջուրերով : Արուեստական ջրանցք մը կ'ոռոգէ Այգեստանը : Կ'ըսուի թէ Մենուաս Ասորի թագաւորն է որ զայն շինել տուած է :

Այնուհետեւ, ընկեր Փափազեան խօսեցաւ Վասպուրականի գետերուն մասին: Ապա տուաւ Մոկաց Միրզայի դաւաճանական սպանութեան պատմութիւնը :

Վասպուրականը իր վանքերով, որոնց թիւը կը հասնի 50ի, եղած է լոյսի կեդրոն մը : Այդ վանքերուն մէջ, կրօնականներ գրած են իրենց երկրի պատմութիւնը : Այդ դպրութեան բոյները եղած են Բարթողոմէոսի եւ Թադէոսի վանքերը : Վանքերէն մէկն է նաեւ Ս. Գէորգը, մօտաւորապէս 4000 մեթր բարձրութեան վրայ : Շահեկան աւանդութիւններ կան այդ վանքին մասին, որ նաւավարներու հովանաւորն է, ու աւերակի վերածուած է քիւրտ բէկերու կողմէ :

Ունինք նաեւ Վանի բերդը : Անմեկնելի է թէ ինչպէս Վանի սարահարթին վրայ բարձրացած է սեպ ժայռերու զանգուած մը, որուն վրայ շինուած է բերդը : Հոն են Վանի բեւեռագրերը :

Քիչ մը հեռուն ունինք Թոփրաքքալէ կոչուած լեռը, որ Շամիրամի ամրոցն է եղած : Աւելի անդին Մհերի դուռը, որուն վրայ 60 տող բեւեռագիր արձանագրութիւններ կան : Բազմաթիւ աւանդութիւններ կան այդ դուռին կապուած : Օրինակ հովիւին աւանդութիւնը, ճակատագրի անիւին առասպելը, Առիւծ Մհերի աւանդութիւնը եւն. :

Նորագոյն ժամանակներուն, Վասպուրականը զարթօնքի հրաշալի շրջան մը անցուց : Ինքնուս վարդապետ մը, որ սքանչելի ժողովրդականութիւն շահեցաւ՝ Խրիմեան Հայրիկը, նշանակուեցաւ Վարագայ վանքի վանահայր : Ան հոն բացաւ ժառանգաւորաց դպրոց եւ տարիներու ընթացքին պատրաստեց հոյլ մը մտաւորականներ, որոնք ցրուեցան ժողովուրդին մէջ եւ լոյս տարածեցին : Անոնցմէ էր գլխաւորաբար Գարեգին եպիս. Սրուանձտեանցը : Այդ վանքին մէջ հրատարակեց նաեւ «Արծուի Վասպուրականի» թերթը, որուն կ'աշխատակցէին իր աշակերտները :

Խրիմեան հիմնեց թանգարան մը Վարագայ վանքին մէջ, հաւաքելով բազմաթիւ հին մագաղաթներ : Կովկասէն բերել տուաւ երկրագործական մեքենաներ : Ուրեմն մէկ դար առաջ, Խրիմեան նոր հիմերու վրայ դրաւ Վարագայ վանքը :

Վասպուրականի վերազարթումը շատ ցնցող էր : Հակառակ Թուրք կառավարութեան խստութիւններուն, դպրոցներու մէջ միջոց գտած էին հայրենիքը երգելու : Դպրոցներու մէջ գաղտնի կ'աւանդուէր Հայոց պատմութիւնը : Այս գործին լծուած էին Խրիմեան եւ Փորթուգալեան :

Սակայն Թուրք կառավարութիւնը այդ երկուքը վտանգաւոր տարր համարելով, աքսորեց Պոլիս : Ամբողջ Վասպուրականի ժողովուրդը լեցուեցաւ քաղաքի փողոցներուն մէջ, ու Խրիմեան սպիտակ ձիուն վրայ նստած հեռացաւ իր սիրելի Վանէն :

Վասպուրականը զրկուեցաւ լուսաւորութեան իր երկու առաջնորդներէն, բայց անոնց թողած հետքերը մնացին :

Կրթական — մշակութային մարզին մէջ, Վասպուրականը գերազանցեց միւս նահանգները : Հիմնուեցան բազմաթիւ միութիւններ՝ բարեգործական, կրթական, հրատարակչական եւն. : Բացուեցան նոր դպրոցներ : Երամեան դպրոցը հետզհետէ դարձաւ միջնակարգ վարժարան : Հիմնադիրն ու ղեկավարը կոյր մըն էր՝ Համբարձում Երամեանը:

Ունէինք նաեւ աղջկանց դպրոցը, որ Խրիմեանի եղբօր որդու կնոջ կողմէ բացուած էր.— Սանդխտեան դպրոցը : Ունէինք նաեւ Կեդրոնական դպրոցը, բարձր մակարդակով :

Ասոնցմէ զատ, գաւառային շրջաններու մէջ կային բազմաթիւ դպրոցներ : Ճիշդ ասոր համար ալ, Վասպուրականի ժողովուրդին 70 առ հարիւրը ուսում առած էր :

Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ, որ ազատ պայմաններ ստեղծեց, շարժումը մեծ թափ ստացաւ : Հրատարակուեցան թերթեր, գրեթէ ամէն անկիւն գրադարաններ հաստատուեցան : Դպրոցները բազմացան : Մտաւորականները հանրային ու դպրոցական դասախօսութիւններով մեծապէս օգտակար եղան :

Ընկեր Փափազեան լուսապատկերներով ցոյց տուաւ այն վայրերն ու դէմքերը, որոնց մասին խօսեցաւ իր դասախօսութեան ընթացքին : Այս ցուցադրութիւններու ընթացքին մանրամասնութիւններ տուաւ այդ վայրերու եւ դէմքերու մասին:

Հայրենասիրութիւն...

Ինչ որ գրի կ'առնեմ, բոլորիս կողմէ տեսանելի երեւոյթներ են :

Պահ մը մտնենք ընտանեկան յարկերէն ներս : Ի՞նչ կը տեսնենք : Անջրպետ մը բացուած է արդէն : Աւանդութիւն, փոխադարձ յարգանք եւ ուրիշ բարենշան երեւոյթներ տեղի տուած են : Շատ մը ծնողներ խորթացած՝ չեն կրնար առաջնորդել իրենց զաւակները, իսկ նորերը քշուած են միջավայրին հովերէն :

Կը գրենք, կը խօսինք, աւելի շատ կը ծանրանանք նոր սերունդի վրայ, անոնց վրայ նետելով շատ մը մեղքեր :

Մանկավարժը եւ գիտունը հաստատած են որ կրթութիւնը, հայրենասիրութիւնը ընտանեկան յարկերէն կը սկսի, երբ տղան մանուկ է կամ պատանի :

Խոստովանինք որ ընտանեկան յարկէն ներս սովորական զուրգուրանքէն զատ ոչինչ կ'ընենք : Մանուկը եւ պատանին ձգած ենք իրենց գլխուն : Նոյն իսկ մեր ներքին վէճերը, էրիկ-կնկան կռիւները դուռ դրացիի բամբասանքները կը փռենք մեր զաւակներուն առջեւ, թունաւորելով անոնց մատաղ, անմեղ հոգին : Օրինակնե՞ր կը պակսին :

Դեռ կան այնպիսիներ, որոնք թրքավարի, փողոցային, բառերով կատակներ կ'ընեն, առանց հետեւանքները մտածելու :

Բազմաթիւ հայրեր տակաւին չեն թօթափած ասիական բարքերը եւ յաճախ շուկայի, գործի, «պլօթ»ի ձախողանքներուն վրէժը տան մէջ կը լուծեն կոտրել - թափելով, երբեմն ալ սպառնալով : Եւ մայրեր որոնք օրն ի բուն կլանուած արդուզարդի հոգերով, զաւկին ձեռքէն ժամ առաջ ազատելու մասին կը մտածեն : «Գնա խաղա փողոցը», կ'ըսեն, բայց որո՞ւ հետ,— իրենք ալ չեն գիտեր... Վերջապէս հայրը չի հետեւիր երիտասարդ տղուն քայլերուն, մայրը իր հասուն աղջկան :

Ունինք շատ հին ունակութիւն մը,— դրամ տալ պզտիկներուն ձեռքը : Շատեր քանի մը հարիւր ֆրանք կը դնեն տղոց գրպանը որպէսզի կիրակին կամ հինգշաբթին անցընեն ընկերներով : Ոչ ոք կ'անդրադառնայ թէ ինչ ձեւով կը ծախսուին այդ գումարները, տղան կամ աղջիկը ինչ տեսակ շարժանկարի կ'երթան, ինչ տեսակ ընկերներ կ'ընտրեն, որ խուլ փողոցները կը դեգերին :

Դեռ աւելին, շատ մը ծնողներ կը վախնան հայերէն խօսելու, տղուն լեզուին շեշտը չաղճատելու համար, եւ իրենց կոտրտուած ֆրանսերէնով լաբիւրինթոս կը դարձնեն ընտանեկան կարդուսարքը : Շատ է թիւը այն տղոց որոնք իրենց ընդունակութեամբ ետ մնացած են ֆրանսական դպրոցներուն մէջ : Պատասխանատուն կրկին ծնողքն է : Մանուկը, պատանին, երբ տան մէջ միայն մայրենի լեզուն խօսի, դպրոցին մէջ ֆրանսերէնը աւելի շուտ կ'իւրացնէ, ինքնիրեն հարց չի տար — ուսուցիչին խօսա՞ծը շիտակ է թէ մայրիկին, հայրիկինը : Տարիներու ընթացքին շատ առիթներ ունեցած եմ ծանօթանալու կրթական տեսուչներու, քննիչներու հետ, որոնք միեւնոյն կարծիքը ունեցած են : Այսինքն ծնողքները պէտք է խօսին մայրենի լեզուն որպէսզի մանուկին, նորահասին միտքը դժուարութիւն չքաշէ, հայրիկին, մայրիկին, խօսած ֆրանսերէնը դպրոց տանելու չստիպուի :

Հայրենասիրութեան Հայը Հայ պահելու ուրիշ օրինակ մը : Ընտանեկան բանավէճի մը ընթացքին հասուն աղջիկ մը դիտել կուտայ թէ բարձրագոյն կարգի քննութիւններու ատեն քննիչը կարգ մը հարցումներ ըրեր է Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի մասին : Խեղճը կարմրելով, տատանելով, բաներ մը փնտռեր է պատասխանելու : Քննիչը կռահելով աղջկան շուարումը, կ'առաջարկէ երգ մը երգել : Մեր ճարպիկ օրիորդը քիչ մը թոթռալով կը յիշէ մայրիկին երգած գեղջկական մէկ երգին եղանակը եւ քանի մը տուն երգելէ վերջ ձայնին ու լա, լա, լային ուժ տալով անելէն կը փրկուի ...

Վերջերս կարգ մը ակնարկներ եղան խառն ամուսնութիւններու մասին : Նոյնիսկ առաջարկեցին մասնաւոր սնտուկ մը հաստատել, հայկական ամուսնութիւնները քաջալերելու համար : Միամիտ չըլլանք, չարիքը կայ ու կը մնայ :

Սիրոյ կրակը ազգութիւն հայրենիք չի ճանչնար, կ'ըսեն բանգէտներ ու կ'երգեն.— « Սիրած սիրածի տային՝ չոր գետնի քարին վըրայ » :

Մեր երիտասարդները օտար աղջկան պճնասիրութենէն, լեզուէն, եւ ազատամտութենէն հըմայուելով իրենց վարդ կեանքերը կը ծախեն ընդմիշտ եւ կը հեռանան Հայութենէն, իսկ 45 — 50—55նոց տղամարդիկը, երբ պատեհ առիթը ներկայանայ կը դառնան դժուարահաճ, հայ օրիորդին պատուաւորը, ուսեալը, ունեւորը եւ չեմ գիտեր ալ ինչը կը փնտռեն ... Եւ օրին մէկը կրկին կ'իյնան օտարին գիրկը :

Հայրենասիրութեան, ազգասիրութեան խաթարումը հոս չի վերջանար : Այլասերման չարիքի արմատը պէտք է փնտռենք հայ տղամարդու թեթեւամտութեան մէջ : Ան որ իր ազգակիցին լաւը, ընտիրը կը փնտռէր, օտարին դէպի դառնալով ամէն բան մոռացութեան կուտայ, կամք եւ կարողութիւն չունի ինքզինքը արժեցնելու, հետամուտ չէ իրենինները սիրցնելու : Մինչդեռ օտար կինը բոլոր կին արարածներուն պէս միշտ իր կողմը կը քաշէ, իր կամքը կը պարտադրէ «չուշուշ» հոլովելով : Եւ անխուսափելին, օրին մէկն ալ պզտիկ վէճի մը առթիւ կից կուտայ. երեսին պոռալով «աղտոտ, վայրենի, օտարական» ...

Վերջերս Յունաստանէն բարեկամ բժիշկի մը հետ կը խօսէինք, տղան, աղջիկը, Հայ պահելու նիւթին շուրջ : Իրաւամբ եզրակացուց :

— « Ուրիշ միջոց չունինք ներկայ պայման-

ներուն մէջ: Կարելի է ազգային այս չարիքը մէկ երեսանց խափանել, եթէ հարկ է աղջիկ տալ, բայց բնաւ օտարէ աղջիկ չառնել: Թերեւս այս միջոցով, մասամբ դարմանած կ'ըլլանք ներքին չարիքը »...

Ինչպէս շատ կը տարբերի հայ աղջկան պարագան: Անոր բնածին առաքինութիւնը հակոտնեայ պատկերն է մեր տղամարդուն: Հայ աղջիկը տարեց օրիորդի անունէն կը խորշի, իր պատուախնդրութիւնը ծախու չի հաներ, եւ կ'ամուսնանայ իսկապէս ընտանեկան բոյն կազմելու համար: Այն օտարները որոնք հայ աղջկան հետ են կապած իրենց ճակատագիրը, գոհ մնացած են:

Շատ առիթներ ունեցած եմ ծանօթանալու այդպիսիներու հետ: Ահաւասիկ քանի մը օրինակներ:

— Մեր բնակած վիլլը Լիոնէն բաւական հեռու էր, հազիւ տասնեակ մը հայ ընտանիք: Տան մէջ կը խօսէինք միշտ հայերէն: Տարիքս առած էի, բայց յարմար թեկնածու մը չկար հայ տղոց մէջ: Պարահանդէսի մը ընթացքին ծանօթացայ այս Ֆրանսացի պարոնին հետ եւ ամուսնացանք: Երջանիկ եմ սակայն ծնողքիս, եղբայրներուս կարօտը կը քաշեմ:

Երկրորդ մը Իզմիրի աղէտեալներէն, ամուսնացած սպայի մը հետ, ամբողջ քսանըհինգ տարի կտրուած հայկական շրջանակէ, սակայն պահած է իր համեստութեան հետ մայրենի լեզուն, կը խօսի կը վիճի, եւ աղուոր բարոյական դաս ալ կու տայ մեզ ամչցնելով:

— Տարիներ առաջ օդափոխութեան գացած էի Նիս: Ուզեցի ծանօթանալ հայրենակիցներուս հետ: Ամէն կիրակի հայկական եկեղեցի կ'երթայի ամուսինիս հետ, գտայ ծանօթներ, շրջանակ բոլորեցի որպէսզի ամուսինս ճանչնայ մեր ազգը: Սակայն շատ անգամ ամօթով մնացի, որովհետեւ մեր ազգին անունով ճառողները շատ մը կատուշաւոր մեղքերու մէջ մտեր էին...

Եղրակացութիւն,— առանց ընտանեկան հոգածութեան չենք կրնար ազգասէր, հայրենասէր, սերունդ հասցնել, չենք կրնար մեր դաստիարակչական տեսակէտները արժեցնել: Մեր առջեւ ունինք նոր սերունդ մը որ պատրաստ է դեր կատարելու, բայց կը սպասէ անկեղծ եւ օրինակելի առաջնորդներու: Պէտք է գիտնանք ըմբռնել անոնց հոգին, որպէսզի բոլորովին չհեռանան մեզմէ յուսախաբ:

Ներկայ պայմաններու մէջ անխախտելի հայրենասիրութիւն է լաւ սերունդ հասցնել, կրթել ազգային շունչով եւ մտածումով: Զոհողութեան առաջին քայլը պէտք է առնել ընտանիքէն ներս:

Հայրենասիրութիւն... ե՞րբ պիտի կրնանք արժեցնել քու մեծութիւնդ:

Ալժէ — ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

Նոր Սերունդ »ի կեանքէն

Հայաստան», Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ամսագիրը, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ վերջին թիւով (1953 Փետր.).—

Ալֆորվիլի մասնաճիւղը Գասդ. ժողովէն առջին կրկնապատկած է իր անդամներու թիւը: Վերսկսած է իր դասընթացքներն ու դասախօսութիւնները: Կատարած է Նոր տարեշրջանի իր նիւթական բոլոր պարտաւորութիւնները:

Փոքր Իթալիի մասնաճիւղը աւելցած նոր անդամներով եւ գործունէութեան լայն ծրագրով սկսած է աշխատանքի: Ապահոված է իր դասընթացքներու համար մնայուն կեդրոնավայր:

Իսսի եւ Գանեէօ Թաշանի մասնաճիւղերու յաջող հանդէսները, իրենց ձեռք բերած բարոյական եւ նիւթական յաջողութեամբ լաւագոյն ապացոյց մըն է մեր այս շրջաններու կենդանի եւ օգտակար գործունէութեան:

Փարիզի «Ահարոնեան» խումբը ամէն շաբաթ կ'արձանագրէ նոր անդամներ եւ յաջողութեամբ կը շարունակէ իր շաբաթական դասընթացքներն ու հետաքրքրական դասախօսութիւնները:

Միւս մասնաճիւղերու մէջ եւս չեն պակսեր յուսադրիչ երեւոյթներ, ամրապնդելու կազմակերպական կեանքն ու գործունէութիւնը:

Մեր պատգամաւորական ժողովէն առջին, հազիւ մէկ քանի շաբաթ անցած կ'ողջունենք կազմութիւնը Անիէռ - Գուա - Քոլոմպի նոր մասնաճիւղին 30 անդամներով: Մեր երէց ընկերներու նախաձեռնութեամբ ու անոնց անմիջական մասնակցութեամբ ձեռք բերուած այս յաջողութիւնը կը կրկնապատկէ Նոր Սերունդի յաջողութեան մեր վճռական կամքը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը համադրելու համար Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու աշխատանքները ունի իր յատուկ ծրագիրը: Ամէնէն առաջ կարեւոր է ամրապնդել մասնաճիւղերու ներքին կապն ու ծանօթութիւնը: Այս նպատակով ալ, հրաւիրուած էր Փարիզի շրջանի ներկայացուցչական առաջին ժողովը, որ տեղի ունեցաւ 22 Փետրուարին, «Ազգ. տան» մէջ: Ժողովին ներկայ էին շրջաններու ներկայացուցիչներէ զատ, ունկնդիր ընկեր - ընկերուհիներ: Ներկայ էին նոյնպէս երէց ընկերներ:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Շրջ. վարչութիւն մը ընտրելու անհրաժեշտութիւնը ընդունելով հանդերձ, պատգամաւորները միաձայնութեամբ յարմար նկատեցին անոր աշխատանքները յանձնել ներկայացուցչական ժողովին, որ պէտք է կազմուի բոլոր մասնաճիւղերու երկուական ներկայացուցիչներէն: Ներկայացուցչական ժողովները պիտի գումարուին ամիսը անգամ մը եւ պիտի ունենան իրենց մնայուն կազմն ու դիւանը:

ԹՈՒՐՔԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԾԱՂՐԵՆ ՔԾԻՆՔԸ

« Ճիւմհուրիյէթ»ի աշխատակիցներէն Պիւրհան Ֆէլէկ կը գրէ .—

Արեւելքը հանդիսութեան երկիր է, եւ արարողութեանց երկիր: Եւ դժբախտաբար քծինքի երկիր է: Շատ աշխատիլ պէտք է այս յոռի համբաւը դարմանելու համար:

Մենք ալ արեւելքցի ենք: Որքան ջանանք, որքան գլխարկ դնենք մեր գլուխը, դարձեալ արեւելցի ենք: Չենք կրնար կոր մեր գլուխը փոխել:

Եւրոպայի մէջ պետութեան նախագահ մը, վարչապետ մը, նախարար մը տեղէ մը ուրիշ տեղ կ'երթայ նոյնիսկ պաշտօնական առաքելութեամբ մը եւ կամ կը վերադառնայ:

Եթէ, ըստ բրոթոքոլի, դիմաւորում մը անհրաժեշտ է, այդքանը կ'ըլլայ: Այլապէս իր մէկ քանի բարեկամները եւ ընտանիքին անդամները կու գան: Այդքան:

Նախորդ կառավարութեան ձախաւեր գործերը քննադատուած ատեն, շատ իրաւամբ այս դիմաւորումները խնդրոյ առարկայ կ'ըլլային: Նոյնիսկ անտեղի կը նկատուէին աջահամբոյրները: Որեւէ մէկ թերթի մէջ տեսա՞ծ էք դուք Ֆրանսայի նախագահին մէկ պատկերը՝ անոր ձեռքը համբուրուած ատեն: Բնաւ լսեցի՞նք, որ Չըրչիլ Ամերիկայէն դարձած ատեն ճամբան ոչխար մորթուի:

Տեսա՞ք բնաւ, որ Մր. Իտըն Փարիզէն դարձին՝ Լոնտոնի քաղաքապետը օդակայանին մէջ զայն դիմաւորէ իր ամբողջական կազմով:

Ինչո՞ւ երթանք մինչեւ այդ տեղուանքը: Սա մեր քթին տակ եւ հազիւ 125 տարուան կեանք մը ունեցող Յունաստանի մէջ վարչապետին եւ նոյնիսկ Թագաւորին առանկ բան մը տեղի կ'ունենա՞յ:

Մեր մէջ, Հանրապետութեան նախագահը եւ կամ վարչապետը Իսթանպուլ կու գայ: Ամբողջ Պոլսոյ պաշտօնատուները կը պարպուին: Ձեռքերը կը համբուրուին: Գառներ կը քաշուին: Կուսակալէն, երեսփոխանէն, քաղաքապետէն բռնէ մինչեւ Թաղապետութեան հաւաքիչները, ամէն ոք կայանները կը փութայ: Այդ օրը այդ պաշտօնատուները կը պարպուին: Բնական է, ոչ ոք չի հարցներ, կամ չի կրնար հարցնել.

— Բարեկամներ, դուք ժողովուրդին գործը ձգելով՝ ինչո՞ւ դիմաւորելու կ'երթաք վարչապետը:

Եւ արդեօք այս երթը սիրո՞յ արդիւնք է: Մենք այս նոյն ցոյցերը նախորդ շրջանին ալ տեսած էինք:— Սիրող մարդը առանց տեղեր չի վազեր: Եւ լուսանկարի մէջ երեւնալու համար՝ բազմութեան մէջ ոտքերուն ծայրին կոխելով՝ չաշխատիր ճիգեր ընելու: Եւ, վերջապէս, առիթը ներկայանալուն՝ իր դիմաւորած անձերուն ձեռքերը չի համբուրեր:

Հրաժարինք այս ցոյցերէն, այս քծնոտ արարողութիւններէն:

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ԾԻՄԱՂ

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Արամ, բացատրէ ինծի ծոյլ բառը:

ԱՐԱՄ.— Ծոյլ կը կոչուի այն մարդը՝ որ ինքզինքը աշխատող չի կրնար ձեւացնել ...:

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Լոնտոն հասաւ առջի օր, երկուշաբթի: Նախորդ գիշերը անցուցած էր մարտանաւին մէջ: Անգլ. թերթերը բարի գալուստ մաղթելով, կը գրեն. «Այսօր քաջ մարդ մը կը հասնի Լոնտոն, մարէշալ Թիթօ, Եուկոսլաւիոյ համայնավար պետութեան նախագահը: Իր քաջութիւնը եւ բարեկամութիւնն եւ ոչ թէ քաղաքականութիւնն է որ պիտի մեծարուի Էտինպուրկի դուքսին եւ Գ. Չըրչիլի կողմէ, ինչպէս եւ երբ Թագուհին ճաշի հրաւիրէ զինքը: Ուրիշ պատճառ մը եւս կայ ծափահարելու զինքը.— Թիթօ առաջնորդն է քաջարի ժողովուրդի մը որ մեր կողմէ եղաւ երկու աշխարհամարտներու մէջ եւ ահագին կորուստներ կրեց »:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Օդը կենսաւէտ ջերմութիւնով առլի, կ'ընդլայնէ մեր կուրծքերը. ու, հակառակ հեղձուցիչ տաքին, կը զգանք որ մեր երակները աւելի հարուստ, աւելի առոյգ արիւնով մը կը բաբախեն: Ու կը խորհիմ դառնօրէն այդ վաղահաս մեռեալներուն, այդ խեղճ տղեկներուն վրայ, որոնք այնքան իրաւունք ունէին դեռ այս արեւէն, այս օդէն եւ որոնց ապրելու տենչանքը հզօր էր իրենց թխորակ գլուխներուն վերեւ պայծառացող վեհանձն արեգակին ընծայած կենսականութեան համեմատութեամբ: Ո՞ւր են հիմա իրենց ժպիտները, իրենց աչքերուն եռանդը, ո՞ւր են իրենց մանկական ուրախութիւնները, ակնկալութիւնները, փափաքները ...

Ու բոլոր այդ լոյսի, հուրքի, ժպիտի, նորաբողբոջ վանկերու փոխարէն ահաւասիկ մեր դիմացը կը տարածուի սեւ դաշտ մը անհամար հողակոյտներով բեռնաւորուած, գարշահոտութիւն, դագիր ճանճեր եւ ոսկորի քանի մը կտորներ:

Որբերը տեղաւորցնելէ ետքը նախապէս իրենց համար պատրաստուած տեղերը, ուշ ատեն, պարտասած եւ յուզմունքէ ջլատուած. հասանք առաջնորդարան: Եկեղեցիին բակը պարապ էր եւ վերջալոյսին անդորրութիւն մը կը ծածանէր մեր շուրջը. բայց մեր օրը դեռ չէր վերջացած որովհետեւ [illegible] կին մը կը սպասէր մեզի:

— Որբեր ունի թերեւս արձանագրելիք, ըսաւ ընկեր մը:

Ոչ սակայն, որբեր չունէր արձանագրելիք այս մէկը... շատ երիտասարդ էր եւ դժուար էր հաւատալ իր մայրութեանը. աչքերը մոլորուն, դէմքը ծամածռած ու քարացած անբացատրելի զգացումներու մէջ, լեզուն ծանրացած լորձունքոտ շրթներուն վրայ՝ անիկա ըսաւ իր անհաւատալի դժբախտութիւնը ...

— Աչքերս կուրնան, քար կտրեր են... ես ոչ հաց կ'ուզեմ ոչ օգնութիւն, արցունք տուէք ինծի ...

Երկու տենդէ այրած աչքեր իրենց նայուածքը կը մխրճեն մեր աչքերուն մէջ:

Մատներս չորնան.. սա մատներովս ըրի:

Ու դալարուն մատները կը ներկայացնէ մեզի:

Նախապէս բան մը կարելի չեղաւ հասկնալ որովհետեւ իր կցկտուր եւ տղրագին խօսքերը կ'ընդհատուէին անհունալի տագնապներով. անիկա կուրծքը կը բզկտէր ու մազերը կը փետտէր եւ լորձունքին մէջ կը խեղդուէին իր բառերը... ու վերջապէս ուրիշներ եկան մեզի տեղեկացնել ...

Իր պատմութիւնը, գիտէինք արդէն. Ատանա ոտք դրած օրերնիս լսած էինք զայն, ինչպէս ամէնէն ահաւորներէն աւելի ահաւոր դրուագ մը.. սա էր այն մայրը որ իւր տասը մատներուն փորձած ոճիրովը խելագարած, հալածուած, չարագուշակ կենդանիի պէս՝ կը թափառէր աւերակներուն մէջ եւ ամէն մէկ սգաւորէն աւելի սգաւոր, ամէն մէկ արկածեալէն աւելի դժբախտ, կը ջանար իր դժոխային տէրտը հասկցնել ...

Այն սեւ օրուան մէջ էր... խումբ մը մարդիկ յանկարծակիի եկած, շրջապատուած կոտորողներէն, կ'ապաստանին նկուղի մը մէջ. ոմանք արդէն զարնուած են եւ ոմանք արդէն սգաւոր. բայց բոլոր հծծիւնները, բոլոր ցաւի աղաղակները, բոլոր ինքնակորոյս վիրաւորուածները կը լռեն ու նկուղը գերեզմանային լռութիւն կը ստանայ: Իրենց վերեւ անընդհատ հրացաններու ձայները կը սուրան ու վառօդի, հրդեհի ծուխը սպրդելով մինչեւ իրենց՝ վտանգի մերձաւորութիւնը կ'ազդարարէ: Սարսափահար՝ իրենք միշտ լուռ են ու անշարժ, յանկարծ, անգիտակից ու խեղճ, մանկական ձայն մը կը ճչէ:

Ինքնապաշտպանութեան հոգէն զգաստացած, մարդիկ կ'ուզեն զայն խլել: Հոն են մանկիկին հայրն ու մայրը. սարսափելի ոճիրը վճռուած է. տասնըհինգ զոյգ բոցավառ աչքեր, նկուղին մթութեան մէջ կը փնտռեն զայն.. բազուկներ կը սողան դէպի անոր... չեն խօսիր ու չեն տեսնար զիրար բայց մայրը կը հասկնայ եւ խուլ ձայնով կ'առաջարկէ՝ յուսալով որ մահը նուազ վայրագ պիտի ըլլայ իր տղեկին համար ...

— Կեցէք, ես իրեն կեանք տուի ... ես պիտի առնեմ իր կեանքը ...

Բայց իր մայրական մատները անկարող կ'ըլլան պինդ սեղմուելու մանկիկին կոկորդին վրայ:

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

րոնք բաւական կարեւոր Թիւ մը կը կազմեն Լեհաստանի կառավարութեան մէջ ։

ՀԻՆԳ ՄԵԾԵՐԸ ժողով պիտի գումարեն այս շաբթու, ընդհ. քարտուղար մը ճարելու համար Ազգաժողովին ։ Խ. Միութիւնը միշտ վեթօ կը դնէ ։ Իր թեկնածուն է Լեհաստանի արտ. նախարարը որ միայն մէկ ձայն ստացաւ ։ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ թեկնածուներն ալ եօթը ձայնի մեծամասնութիւնը չշահեցան ։ Ընդհ. քարտուղարին տարեթոշակն է 55.000 տոլար, ծախքերէն զատ ։

ՀՆԴԿԱՋԻՆԻ ՄԷՋ 400 ըմբոստներ սպաննուեցան եւ 108 հոգի գերի բռնուեցան Ֆրանս. զօրքին կողմէ, բուռն կռիւէ մը վերջ ։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Սալ Շօփէն - Փլէյէլ, Մարտ 19ին հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին:

ՅԱՅՏԱԳԻՐԻՆ (Bien temperé en Ré mineur) մաս կը կազմեն՝ Պախ, Փրսէլ, Քուփրըէն, Սքառլաթի, Մոցարթ, Պեթովէն, Պռամս, Լիսթ, Տըպիւսի, Շուման, Շօփէն եւ Գ. Ղազարոսեան ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
PREUVES

Ֆրանսերէն ամսագիր գրականութեան, գիտութեան եւ արուեստներու ։ Թիւ 25 (Մարտ) ։ Կ'աշխատակցին միջազգային յայտնի դէմքեր ։

Տարեկան բաժնեգին Ֆրանսա 1200 Ֆր., արտասահման 1500 Ֆրանք ։

Հասցէ. — 41 Ave. Montaigne, Paris (8).

ԽՆՋՈՅՔ ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

ԼԻՈՆ. — Համաչարսանճաքի Հայր. Միութիւնը՝ Զատկի առթիւ, կազմակերպած է ընտանեկան խնջոյք մը, 6 Ապրիլ, երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 5, Bonnetoi, Ցօյներու սրահը ։

Կը խնդրուի հայրենակիցներէն եւ հասարակութենէն, նկատի ունենալ սոյն թուականը ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԵՏՐ. Ի ԹԻՒԸ

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ », հայերէն եւ ֆրանսերէն, ճոխ բովանդակութեամբ:

Տարեկան բաժնեգին 450 Ֆրանք ։

Հասցէ. — Krikor Papazian, 25 Rue Martial Boudet, Chaville (S. et O.):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Լիոնէն Զարսանճաքի Հայր. Միութիւնը՝ հայրենակից Ցարութիւն Գաբակեավուրեանի մահուան առթիւ (Վիէնի հիւանդանոցին մէջ) ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր զաւակներուն եւ պարագաներուն ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Տիկին Երզիեանի եւ պարագաներուն, իր եղբօր՝ Պ. Ֆրանկիլ Շէրտեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղիկի կը նուիրեն 1000 Ֆր. «Յառաջ»ի ֆոնտին, 500 Ֆրանք Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ. — Ս. Էթիէնէն Տէր եւ Տիկին Թագւոր Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Թորոսեան եւ զաւակը (Փարիզ) իրենց սիրեցեալ եղբօրորդւոյն՝ ՕՆՆԻԿ ԹՈՐՈՍԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ (27 տարեկան, Պուլկարիոյ մէջ) փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 2000 Ֆրանք Պէյրութի ճեմարանին, 2000 Ֆր. Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանին, 1000 Ֆրանք «Հայ - Բոյժ»ին եւ 1000 Ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման ։

Նոյն առիթով Սարաֆեան եղբայրներ (Ս. Էթիէնէն) 1000 Ֆրանք Քառէն Եփփէին, եւ 1000 Ֆրանք Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին ։ Իսկ Տէր եւ Տիկին Արմենակ Երեւանեան նոյն առիթով 1000 Ֆրանք Հալէպի Քառէն Եփփէի ճեմարանին ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ. — Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 2000 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Տօլպաշեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Գըլըճեանի մօր մահուան առթիւ, 1000 Ֆր. Պոմոնի Նոր Սերունդէն, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Լեւոն Գըլըճեանի մեծ մօր մահուան առթիւ, նաեւ 500 Ֆր. Պ. Միսաք Թրէքեանէ Պ. Մինասեանի Հոգեհանգստի առթիւ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. Այրի Տիկին Կիւլվարդ Ասլանեան, Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Գինիճեան, Պ. Փանոս Ասլանեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր եւ ազգականին ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆի (Զէնկիլէրցի) մահուան առթիւ ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 6 Մարտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս հայկ. եկեղեցին ։

Ընկերահաւաքական խնջոյք

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան» խումբի ։

Կիրակի 22 Մարտ, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Bains - Doucheի մէջ, Իվրի ։

Գեղարուեստական ճոխ անակնկալներ, երգ, արտասանութիւն եւն. ։ Դիւրամատչելի պիւֆէ ։

Կը հրաւիրուին շրջակայ թաղերու ընկեր - բարեկամները ընտանիքով ։ Ինչպէս նաեւ քոյր միութիւնները ։ Մուտքը ազատ է

Համազգայինի Լսարան

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 9ին Café Regentի վերնայարկը:

Կը խօսի ՓՐՕՖ. ՏՕՏՕՄԵԱՆՑ ։ Նիւթը՝ «Հայերու դերը պատմութեան մէջ, մասնաւորապէս (Ֆրանսա եւ Ռուսիա) ։

X Ժողովրդ. Համալսարանի արձանագրուիլ Մ. Պարսամեանի մօտ, 46 rue Richer ։

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Անէէնի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի 22 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de la Libération ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ, պարերը առաջնորդութեամբ ռուս. յայտնի Orchestre Balalaïkasի ազգային տարազներով, ղեկավարութեամբ՝ Vladimir Zaplskyի ։

Մասնակցութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին ։

Հաղորդակց. միջոց. — Porte Chapelleէն առնել թիւ 265 autobus, երկաթուղի Gare du Nordէն ժամը 15, 16.39 եւ 17.09:

Թատերական ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

Կը ներկայացուի ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ (Պ. Պռօշեանցի օփերէթը 4 արար), ղեկավարութեամբ ԹՐԱԳՕՇի ։

Թատերական ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ։

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ ։

Սէն Լուի Նոր Սերունդի Սիամանթօ թատերախումբը, ղեկավարութեամբ ընկ. Ղ. ՓԻԼԻԿԵԱՆի, կը ներկայացնէ Շիրվանզատէի լաւագոյն գործերէն՝ ԶԱՐ ՈԳԻՆ ։

Ուշադրութիւն

« Յառաջ »ի վերհրատարակման ութերորդ շրջանը կը լրանայ յառաջիկայ ապրիլին ։

Նոր տարեշրջանի համար կարգ մը փոփոխութիւններ նախատեսուած ըլլալով, կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն օր առաջ փակել իրենց առկախ հաշիւները ։

Ապրիլ 1էն սկսեալ պիտի դադրեցնենք բոլոր անվճար թերթերուն առաքումը ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, 5 rue Bonnefoi, Lyon, Ցօյներու սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը ։ Ցայտնուած փափաքին եւ չահեկանութեան պատճառով Պ. Վ. Զէյթունցեան պիտի վերջացնէ իր զեկուցումը «Մեր ազատագրական շարժումին մեծութիւնն ու տկարութիւնը » ։ Մուտքը ազատ է ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ (U. J. A.) կողմէ ։

Մարտ 22ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 24, Salle Voltaireի մէջ, Rue Voltaire ։

Նուագախումբ PANTCHITO SERRA du Cabaret Monseigneur ։

Կը մասնակցի Michèle Delhaye de la Radio Գեղարուեստական բաժին, Attractions ։

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 200 Ֆրանք

Charenton Ecolesէն օթօպիւս 103 իջնել Rue de l'Union ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 19 Mars 1953 Հինգշաբթի 19 ՄԱՐՏ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 7029 - Նոր շրջան թիւ 2431

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԴՈՒՆ Կ'ԵՐԹԱՅԻՐ ՆԸ...»

Քաղաքական ասպարէզը կրակէ գօտի մըն է: Կը պահանջէ տոկուն վերլուծում եւ ծրագրեալ աշխատանք: Հաւատք եւ յարատեւութիւն:

Որ եւ է դատ, ինչքան ալ արդար ըլլայ, կը շահուի ոչ թէ բազկատարած աղօթելով կամ խժալուր կանչեր արձակելով, այլ անընդհատ հետապնդելով: Քրտինք, երբեմն ալ արիւն թափելով:

Պարագաները չափազանց աննպաստ են այսօր, Հայկ. Դատին լուծման համար

Շատ մը գաղութներու մէջ, մեր ամէնէն տարրական իրաւունքներն անգամ վիճելի դարձած են: Արտաքին ճնշումներ կը լրացնեն ներքին պառակտումներուն աւերները:

Միւս կողմէ, բովանդակ մարդկութիւնը անհնարին ճիգեր կը փորձէ, նոր հրաբուխէ մը դժոխքէն, երրորդ աշխարհամարտի մը փոթորիկներէն խուսափելու համար:

Բթամիտներ միայն կրնան չըմբռնել այդպիսի արհաւիրքի մը հետեւանքները՝ փոքր եւ անճար ժողովուրդներու համար:

Ի՞նչ կը թելադրէ այս քստմնելի հեռանկարը ուեւէ քաղաքական հոսանքի կամ ամբողջ տարագիր բազմութեանց:

— Միշտ արթուն մնալ եւ գործել, յարատեւօրէն լարելով բոլոր ուժերը: Ամենօրեայ, անմիջական հողերուն հետ, կարելին փորձել, արծարծելու համար Հայկ. Դատը,— միացեալը եւ մնացեալը:

Դաշնակցութիւնը ա՛յդ աշխատանքն է որ կը կատարէ, իր ներկայութիւնը զգացնելով ամէն ճակատի վրայ:

Եթէ շատ կը զբաղի արեւելեան Հայաստանով, պատճառը բացատրութեան չի կարօտիր:

Այսօրուան հայրենիքը — Արարատեան աշխարհ — իրականութիւն մըն է: Կորիզ մը, խոր արմատներ ձգած եւ կազմաւորուած:

Ոչ թէ քաղաքական հոսանք մը, այլ յետին Հայը չի կրնար անտարբերութեամբ դիտել անոր չարն ու բարին: Անոր սեւն ու ճերմակը:

Երբ Դաշնակցութիւնը աչք ու ականջ դարձած, կը հետեւի անոր յաջորդական անցուդարձին, կը քննէ, կը վերլուծէ, կը քննադատէ կամ կը գնահատէ, ճարտասանական մարզանք չէ որ կը կատարէ, այլ իրական հայրենատէրի պարտականութիւն:

Այդ աշխատանքին մէջ ան կը գործէ նաեւ ի հաշիւ վաղուան:

Օրինակ, երբ կը պահանջէ Հայաստանի վերադարձնել բռնօրէն դրացիներուն բաշխուած հայկական հողերը, նկատի ունի ոչ միայն ներկայ հայրենիքը, այլեւ վաղուանը: Ազատն ու ամբողջականը:

Այս մտահոգութիւնը կը պարտադրէ, նաեւ, ուշադրութեամբ հետեւիլ դրացիներու գործունէութեան:

Պէտք գիտնանք թէ ի՛նչ կը մտածեն, ի՛նչ ձեռնարկներ կը կատարեն անոնք:

Դրացիներն ալ խմբակցութեանց, գոյնզգոյն ճակատներու բաժնուած են:

Պէտք գիտնանք թէ արդեօք դաւեր չե՞ն սարքեր ձեր գլխուն վերեւ: Ձեր կռնակէն կամ կողերէն: Հաւաքաբար կամ զատ-զատ:

Այս կարգի հոգերը աւելի ստիպողական կը դառնան, երբ երկինքը ամպոտ է եւ ջուրերը միշտ կը պղտորին:

— «Դաշնակցութիւնը մոռցե՞ր է Թրքահայ Դատը: Այլեւս հող չի պահանջեր Թուրքիայէն...»:

Մենք մէկ պատասխան ունինք ծուռերուն միաբանութեան մը այս զարշելի քսութեան.

— «Դուն կուգայիր նը մենք կ'երթայինք», ինչպէս պիտի ըսէր մեր պատուական մամիկը:

Քաղաքական դատ հետապնդելու բազմաթիւ եղանակներ կան:

Մենք խօսեցանք միայն մէկի մասին:

Ո եւ է հոսանք եթէ կ'ուզէ եւ կրնայ գործօն դեր մը կատարել, պարտաւոր է յստակ ուղեգիծ ունենալ: Շինարար տեսակէտ՝ ամէն բանէ առաջ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆՄԱՀ ՃԱՌԱԳԱՅԹԸ

Որքան անիմաստ ու անբովանդակ պիտի ըլլար ազգի մը պատմութիւնը, եթէ Հերոսներու, Հայրենասէրներու — եւ Հանճարներու — անուններով լուսաւորուած չըլլային անոր էջերը: Բայց, պատմութիւն չէր ըլլար առանց անոնց...

Ինչպէս միտքը բան չարժեր երբ չի ճախրեր եօթը երկինքները ու աչքը մեռած է, երբ հորիզոն չունի իր դիմացը կամ սիրտը ափ մը միս է միայն, երբ սէրը չի ճանչնար, ազգն ալ՝ շնչաւոր, այլ բանաւոր էակներու բազմութենէն աւելի բան մը պիտի չարժէր, եթէ չունենար իր արիարանց ու հանճարեղ զաւակները: Որովհետեւ, գաղափարի մը նուիրուելու անընդունակ — ու կծկուած հոգիի տէր — հասարակ մահկանացուն չէ, որ կը կերտէ հայրենիքին փառքը:

Ամերիկան, նոր ժամանակներու հայրենիքներուն հզօրագոյնը, իրաւունք պիտի չունենար յոխորտալու՝ նիւթական արժէքներու մարզին մէջ իր կատարած նուաճումներով, եթէ իր պատմութիւնը գեղազարդուած չըլլար Լինքըլններու եւ Ուաշինկթըններու գործով:

Մարդիկ պիտի թղթատէին դէպքերու եւ թուականներու հաւաքածոյ մը: Պիտի համրէին իր երկնաքերներն ու մեքենաները ու յետոյ, յուսախաբ, մէկդի պիտի նետէին պատմութեան դասագիրքը եւ ըսէին — «Ահաւասիկ ազգ մը, որ ճանչցաւ միայն նիւթին պաշտամունքը եւ մոռցաւ հոգին»:

Շէյքսփիրի հայրենակիցներէն, Մէթհիու Արնոլտ, մեծ իմաստասէր, 1883ին, Ամերիկայի իր առաջին այցելութիւնը տալէ ետք կը գրէր թէ Ուաշինկթըն չունէր Պերիկլէսի մը կամ Կեսարի մը միտքը, բայց ունէր նկարագիր:

Ուաշինկթըն իր մեծութիւնը եւ իր յաղթութիւնները կը պարտի իր այդ առաքինութեան: Բազմութիւնը իր քայլերուն պիտի չհետեւէր, թերեւս, եթէ անոր կուրծքին տակ չյուզէր Ազատութեան հեւքը ու անոր բիբերուն տակ չտեսնէր նուիրումի եւ անձնազոհութեան կայծը: Ազատութեան տենչը:

Ճառագայթը չի մեռնիր: ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Օդանաւային միջադէ՞պ մը եւս

Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ ամերիկեան հետախոյզ օդանաւ մը կիրակի օր ետ մղեց ռուսական «Միկ. 15» օդանաւին յարձակումը, Քամչաթքայի արեւելեան ծովափին բացերը: Քամչաթքա, որ ռուսական հող է, կը գտնուի Ալասքայի դիմացը, Պէհրինկայի ծովուն միւս ափը:

Դէպքը տեղի ունեցաւ Թերակղզիէն 40 քիլոմեթր դէպի արեւելք, ռուսական Փեթրօփաւլովսք զինակայանէն 160 քիլոմեթր հեռու: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ ամերիկեան օդանաւը մթնոլորտի հետազօտութիւն մը կը կատարէր Ալասքայի վերեւ, երբ ռուսական երկու որսկան օդանաւեր վրան կրակեցին, բայց միայն մէկը յարձակեցաւ եւ ամերիկեան ռմբաձիգը պատասխանեց: Այս վերջինը վար իջաւ, միջադէպէն վերջ:

× Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, Չըրչիլ կարճ եւ չափաւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ անցեալ Եշ. օր անգլ. օդանաւի մը դէմ կատարուած «անգութ եւ անարդար» յարձակման առթիւ: Վարչապետը խոստովանեցաւ թէ անգլ. օդանաւը, «Լինքըլն», որ վարժութիւններ կը կատարէր, հաւանաբար սխալմամբ անցած էր սահմանագիծը, երբ յարձակում կրեց խորհրդային օդանաւերուն կողմէ: «Բայց այս վերջինները կատաղօրէն խոյացան եւ իրենց կարգին հալածեցին մինչեւ անգլ. շրջանը»:

Գերմանիոյ ամերիկեան մարզպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ խորհրդային զօր. Չուիքովի հետ եւ անոր պարզեց այս կարգի դէպքերու ծանր հետեւանքները: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները որոշեցին միասնաբար գործել այս հարցին մէջ: Անգլիայէն Գերմանիա հասած ամերիկեան օդանաւերը հետազօտութիւններ կը կատարեն:

ԹԻԹՕ ԼՈՆՏՕՆԻ ՄԷՋ

ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ ԿԸ ՔՆՆԵՆ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Մառեշալ Թիթօ Գշ. օր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Չըրչիլի եւ Իտընի հետ, վարչապետարանին մէջ:

Թերթերը կը գրեն թէ այս առթիւ իր տեսակէտները յայտնեց Խ. Միութեան նոր վարչապետին՝ Մալենքովի եւ անոր գործակիցներուն քաղաքականութեան մասին: Թիթօ ոչ-խորհրդային աշխարհին այն միակ վարիչն է որ՝ անձնապէս կը ճանչնայ Մալենքովը: Ան մօտէն տեսած է նաեւ Բերիան եւ Մոլոթովը, երբ կը բանակցէր Ստալինի հետ, Մոսկուայի մէջ, 1946ին: Ուրեմն Չըրչիլ եւ Իտըն ժամանակաւորապէս շահագրգռուած էին անոր տեղեկութիւններով, Սովետներու կացութեան մասին: Անշուշտ գաղտնի կը պահուին տրուած տեղեկութիւնները:

Չըրչիլ եւ Իտըն ուզեցին գիտնալ թէ Թիթօ որքան կարեւորութիւն կ'ընծայէ Մալենքովի խաղաղասիրական յայտարարութեանց: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Թիթօ խոհեմութիւն թելադրած է: Իր հաստատ համոզումով, Ստալին կը ջանար խուսափիլ նորաշխարհամարտէ մը եւ կը փորձէր իր կայսրութիւնն ընդարձակել «խաղաղ միջոցներով», այսինքն ներսէն խախտել օտար երկիրները եւ անոնց շրջապատը: Ուրեմն, կը կարծէ թէ Մալենքով, Մոլոթով եւ Բերիա պիտի շարունակեն Ստալինի այս քաղաքականութիւնը:

Միւս կողմէ, Թիթօ կը յուսայ թէ արեւմտեան պետութիւնները պիտի շարունակեն իրենց վերազինումը եւ պիտի օգնեն Եուկոսլաւիոյ վերազինման, միացեալ ճակատ կազմելով Խ. Միութեան դէմ:

Վարչապետարան երթալէ առաջ, Թիթօ ճաշեց Պըքինկհէմի պալատին մէջ: Ներկայ էին թագուհին, իր ամուսինը՝ Էտինպուրկի դուքսը, մայրը, Չըրչիլ, Իտըն, Էթլի եւ ուրիշ երեւելիներ: Յետոյ այցելեց Լոնտոնի աշտարակը եւ ուրիշ պատմական վայրեր:

Տեսակցութեան ընթացքին քննուեցան բազմաթիւ խնդիրներ,— Պալքաններու կացութիւնը, Թրիէսթէի վէճը եւն.: Այս առթիւ անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ Եուկոսլաւիա աւելի լայն օգնութիւն կը սպասէ Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն:

× Լոնտոնի համայնավար օրկանը, «Տէյլի Ուըրքըր», երեւան հանեց Թիթոյի գաղտնի բնակարանը, «Հուայթ Լաճ», որ կը գտնուի քաղաքէն դուրս եւ որ եղած է Անգլիոյ թագաւորներուն գիւղական պալատը:

× Հինգ սթերլին տուգանքի դատապարտուեցաւ 27 տարեկան Անգլիացի մը որ «Թիթօ, տեղդ գնա» պոռացած էր արքայական պալատին առջեւ, երբ Մարշալը կ'անցնէր: Երիտասարդը խոստովանեցաւ յանցանքը, ըսելով թէ իրբեւ հետաքրքիր եկած էր եւ երբ յիշեց Թիթոյի հակառակորդներուն տառապանքները, չկրցաւ զսպել ինքզինքը:

Հիւլէական 35-րդ փորձը

Մարտ 17ի առտուն Ամերիկացիները կատարեցին հիւլէական 35րդ փորձը, ռումբ մը պայթեցնելով Լաս Վեկասի մօտ, Նեւատայի նահանգին մէջ:

Ռումբը, որուն ուժը հաւասար էր 15.000 թոն ուժանակի (տինամիթ), կապուած էր հարիւր մեթր բարձրութեամբ աշտարակի մը: Անմիջապէս պայթեցաւ եւ տժգոյն սունկի մը ձեւն առաւ, յետոյ դեղնեցաւ, վարդագոյն երանգներով: Սունկին գլուխը կամաց կամաց լայնցաւ, յետոյ յամրաբար ծռեցաւ դէպի աջ:

Քանի մը վայրկեան ետք, սունկին գլուխը անջատուեցաւ հովին ազդեցութեամբ: Պայթումէն կէս ժամ վերջ, հիւլէական ամպը սկսաւ հալիլ բնական ամպերու մէջ որոնց վրայ արեւ ծագած էր: Հիւլէական ռումբը տարածուեցաւ 25 քիլոմեթր երկայնութեամբ, իր գորշ պոչով:

Գործողութեան նպատակն էր փորձել պայթումին ջերմութիւնը եւ ազդեցութիւնը, ինչպէս եւ ինքնապաշտպանութեան միջոցները: Այս նպատակով երկու փայտաշէն տուներ կառուցեր էին, որոնք անմիջապէս կործանեցան:

Պայթումէն հինգ վայրկեան ետք 1600 զինուորներ, որոնք տեղաւորուած էին երեք քիլոմեթր անդին, հեռացան իրենց խրամներէն: Բոլորն ալ ցնցուած էին ոտքերէն մինչեւ գլուխները, առանց վիրաւորուելու: Պայթումին աւելի մօտ կը գտնուէին խոզեր, շուներ եւ կապիկներ, մէկ մասը տեղաւորուած՝ խշտեակներու մէջ, 400 մեթր անդին: Վերջնական արդիւնքը յայտնի չէ տակաւին:

Առաջին եզրակացութիւնը այն է թէ մարդը կրնայ անվնաս մնալ, եթէ պայթումի վայրէն 3200 մեթր անդին կը գտնուի եւ եթէ պաշտպանուած է բոցերուն եւ քարերու, բեկորներու տեղատարափին դէմ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Թ Ի Ւ...

(ՍՓԻՒՌՔԸ ԵՒ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԸ)

Ազգային - քաղաքական ամէն Դատի հիմը — ԹԻՒՆ է :

Նախ՝ ԹԻՒ, ապա՝ ուրիշ ամէն բան :

Եթէ ժողովուրդ մը ազգային անկախ կեանքով ապրելու համար անհրաժեշտ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ քանակը չունի, այդ ժողովուրդը անկարող է ազգային - քաղաքական դատ հետապնդել :

Մինչեւ որոշ սահման թիւը միայն թիւ կը մնայ. քանակը չի վերածուիր որակի. չինացին հինգ հարիւր միլիոն է թէ հարիւր՝ միեւնոյն է. նաեւ հարիւր միլիոնը պատկառելի թիւ մըն է՝ չինական ազգային դատը ազդուօրէն հետապնդելու համար : Այլ է խնդիրը, երբ չինացիի թիւը իջնէ քանի մը միլիոնի, հասնի այն նուազագոյնին, ուրկէ անդին այլեւս անհնար է ազգային - քաղաքական դատ հետապնդել. այդ պարագային այս նուազագոյնը կը դադրի պարզ թիւ մը ըլլալէ եւ կը վերածուի որակի : Եթէ փրկուի ու պահուի այդ թիւը՝ փրկուած կ'ըլլայ ազգային դատը, իսկ եթէ չփրկուի ու չպահուի՝ նուազած կ'ըլլայ ոչ միայն թիւը, այլ եւ կորսուած կ'ըլլայ բուն իսկ ազգային դատը :

Այսօր ահա այս եղերական պատկերը ստեղծուած է մեր ժողովուրդին համար :

1959 Յունուար 15ի համամիութենական վիճակագրութեան տեղեկագրին մէջ կային նաեւ հետեւեալ երկու հարցումները :

Ա.— Ո՞ր ազգութեան կը պատկանիս :

Բ.— Ո՞րն է մայրենի լեզուդ :

Թէեւ ազատ էր ըլլալ պատասխաններուն մէջ, այդ պատասխանները ստուգման չէին ենթարկուեր. եթէ վիճակագրուողը Հայ ծնած է, սակայն աշխարհ եկած եւ ապրած է Վրաստանի մէջ ու ինքզինք վրացի կը նկատէ՝ վիճակագրողները զինք վրացի կը նշանակէին :

Նոյնը նաեւ լեզուի նկատմամբ. եթէ վիճակագրուողը Հայ ծնած է, սակայն իր ծնունդէն աւելի ուշ ռուսերէն խօսած է եւ այդ իսկ պատճառով իր մայրենի լեզուն ռուսերէնը կը նկատէ, վիճակագրողները ենթակային համար ռուսերէնը կը նշանակեն իբրեւ մայրենի լեզու :

Արդ, 1959ի համամիութենական վիճակագրութեամբ, համայն Խ. Միութեան մէջ, 2.154.988 հոգի, վերի երկու հարցումներուն պատասխանելով, յայտարարած էին, որ իրենք Հայ են իրենց ազգութեամբ եւ հայերէն է իրենց մայրենի լեզուն :

Սեզ դժուար է երաշխաւորել ճշդութիւնը խորհրդային վիճակագրական տուեալներու. թիւերը սակայն կ'առնենք այնպէս, ինչպէս որ հրապարակուած են անոնք :

Ցաւալիաբար, Հայաստանի մասին ըստ ազգութեան եւ ըստ մայրենի լեզուի թիւեր չտրուեցան :

Տրուեցաւ միայն բնակիչներու ընդհանուր թիւը 1.201.599 հոգի :

Այս թիւին մէջ կը մտնէին Հայաստանի ամբողջ բոլոր բնակիչները, հայ կամ ոչ - հայ :

Վիճակագրական այս կարգը սահմանուած էր ոչ միայն մեզի, այլ եւ Խ. Միութեան բոլոր ազգերու եւ ժողովուրդներու համար :

Խորհրդային իշխանութիւնները կը յայտնէին, օրինակ, թէ որքան վրացի կայ համայն Խ. Միութեան մէջ, սակայն չէին յայտներ, թէ որքան վրացի կայ բուն Վրաստանի մէջ :

Իրենց վերապահուած պատճառներով իշխանութիւնները գաղտնի կը պահէին Խ. Միութիւնը կազմող 15 «անկախ» հանրապետութիւններէն իւրաքանչիւրին վերաբերող թիւերը ըստ ազգութեան եւ ըստ մայրենի լեզուի :

Միայն այսօր, երբ պատերազմի բերումով «անկախ» հանրապետութեանց թիւը 13էն բարձրացած է 16ի, իշխանութիւնները այդ թիւերը — վերստին միայն իրենց վերապահուած պատճառներով — կը հրապարակեն :

Մեր մասին այս թիւը կու տայ երկրորդ հրատարակութեամբ լոյս տեսնող « ՄԵԾ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆԸ » :

Իր 3րդ հատորին մէջ, որ հրապարակ ելաւ 1950ին, մեր թուաքանակի մասին հետեւեալ թիւերը կան .

— « Հայերու ընդհանուր թիւն է շուրջ 3.600-000 (ամբողջ աշխարհի մէջ — «Յուս.».) այս թիւէն 2.400.000 հոգի կ'ապրին Խ. Միութեան մէջ. այս վերջին թիւէն, 1939ի վիճակագրութեամբ, 1.067.000 հոգի կ'ապրին Խ. Հայաստանի մէջ (այս քանակին վրայ պէտք է աւելցնել հայրենադարձները, որոնց թիւը մինչեւ 1948ը հասաւ 100.000ի). Վրաստանի մէջ կ'ապրին 383.000 հոգի, իսկ Ազրպէյճանի մէջ՝ 355.000 հոգի: Խ. Միութեան սահմաններէն դուրս Հայերը կ'ապրին հետեւեալ երկիրներու մէջ, — Իրան՝ շուրջ 130 հազար, Թուրքիա՝ 125 հազար, Իրաք եւ Պաղեստին՝ շուրջ 30 հազար, Սուրիա եւ Լիբանան՝ 150 հազար, Մերձաւոր Արեւելքի մնացեալ երկիրներու մէջ (ակնարկը, ըստ երեւոյթին, Եգիպտոսը, Սուտան եւ Եթովպիա — «Յուս.»)՝ 40 հազար, ժողովրդական դեմոկրատական երկիրներու մէջ (ակնարկը Խ. Միութեան ենթակայ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն — «Յ.»)՝ շուրջ 60 հազար, Ֆրանսայի մէջ՝ շուրջ 120 հազար (նկատի ունի, ըստ երեւոյթին, բովանդակ Արեւմտեան Եւրոպան — «Յ.»), Միացեալ Նահանգներու մէջ՝ շուրջ 100 հազար. ընդհ. թիւը Խ. Միութեան սահմաններէն դուրս ապրող Հայերու՝ շուրջ 1.200.000» (էջ 47):

Նոյն «ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ»ը տարբեր գլուխի մը մէջ կու տայ բուն Հայաստանի ազգագրական պատկերը տոկոսներու մէջ .

«1939ի վիճակագրութեամբ՝ Հայերը Հայաստանի մէջ կը կազմեն ազգաբնակութեան 82.8 առ հարիւրը, Ազերիները՝ 10.2 առ հարիւրը, Ռուսերը եւ ուկրայնացիները՝ 4.4 առ հարիւրը, մնացեալ ազգերը՝ 2.6 առ հարիւրը» (էջ 55):

«ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ»ը չի տար այն փոփոխութիւնները, որ թիւերու մէջ տեղի ունեցած են 1939էն այս կողմ :

Մեզ շահագրգռողը այս փոփոխութիւնները չեն սակայն. հիմնականը այն ընդհանուր պատկերն է, որ թուատախտակով կը ներկայացնէ հայ ժողովուրդը :

Խորհրդային տուեալները հիմ առնելով, կը ստացուի, ուրեմն հետեւեալ պատկերը :

Հայութիւնը, որ կը ներկայացնէ 3.600.000-նոց զանգուած մը, բաժնուած է այսօր հետեւեալ երեք հաւասար մասերու վրայ.

1.— Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ — 1.200.000 հոգի:

2.— Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 15 ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ 1.200.000 հոգի :

3. ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ — 1.200.000 հոգի :

Այլ խօսքով՝ մեր ընդհանուր քանակի միայն ՄԷԿԵՐՐՈՐԴԸ հաստատուած է հայրենի հողերու վրայ, միւս ԵՐԿՈՒ - ԵՐՐՈՐԴԸ հայրենի երկրէն դուրս նետուած եւ ցիրուցանուած է աշխարհի մնացեալ մասերուն մէջ...

Ոեւէ ժողովուրդ երբեւէ այսքան եղերական ճակատագիր ոչ ունեցած է եւ ոչ ալ ունի այսօր :

Եղած չէ երբեք, որ ժողովուրդի մը ԵՐԿՈՒ - ԵՐՐՈՐԴԸ դուրս նետուած ըլլայ իր հողերէն, ուր ինք դարերով ապրած եւ դարերու վաստակ ծըգած է :

... Այս միակ պարագան ինքնին չեղ ու վտանգաւոր հունի մը մէջ կը դնէ մեր պատմութիւնն ու մեր ժողովուրդի ազգային հաւաքական կեանքը :

Այս միակ պարագան ինքնին կը վտանգէ մեր Դատի ու քաղաքական մեր ինքնանկախ գոյութեան հիմը :

Կայ աւելին սակայն :

Այն ՄԷԿ - ԵՐՐՈՐԴԸ, որ տակաւին կը շարունակէ ամուր կառչած մնալ հայրենի խարիսխին, ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ քանակն է Դատ մը այսպէս թէ այնպէս կենդանի պահելու համար :

Եթէ այդ նուազագոյն քանակը ալ աւելի նըւազի ու պակսի, մեր Դատը ինքնին, անձայն ու անաղմուկ, կը մեռնի :

Խորհրդային սահմանադրութեամբ ժողովուրդ մը անկախ պետականութիւն ունենալու համար, պէտք է, որ նաեւ որոշ քանակ մը ունենայ — ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆԸ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՄԱՐԴ :

1939ի վիճակագրութեամբ, մենք ՀԱԶԻՒ այս նուազագոյնը ունէինք — 1.067.000 ՀՈԳԻ :

Եթէ այս նուազագոյնը չունենայինք, ուրեմն պիտի չգտնուէինք շարքին մէջ այն 16 Հանրապետութեանց, որոնք, «անկախ» ըլլալով մէկտեղ, կը կազմեն Խ. Միութիւնը ...

Աննշան զեղչ մը մեր թիւէն, եւ մենք «անկախ»ներու ցանկէն պիտի հանուէինք եւ դասուէինք «ինքնավար» — ու «կիսանկախ» — երկիրներու ցանկին մէջ ...

Միայն 1946 — 48 թուականներուն տեղի ունեցած հայրենադարձով է, որ մենք ի վիճակի եղանք գէթ քիչ մը ամրացնելու Հայ Դատի ֆիզիքական հիմը՝ մեր թիւը 1.067.000էն բարձրացնելով շուրջ 1.167 000ի ...

Համրանքով այսքան խախուտ է մեր հիմը հայրենի երկրին մէջ, երբ դուրսը երկրաբնակ ժողովուրդի ԿՐԿՆԱԿ քանակը ունինք մենք :

Այս քանակի կէսը, ինչպէս ըսինք, տեղաւորուած է Գաղթաշխարհի զանազան երկիրներու մէջ եւ ենթակայ է մեր խնամքին ու հոգողութեան :

ՀԱՅ ՊԱՀԵԼ ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԱՅՍ ՄԷԿ-ԵՐՐՈՐԴԸ, ԱՅՍ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ՀԱՅ ԴԱՏ ՓՐԿԵԼ ՈՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՊԱՀԵԼ :

Իւրաքանչիւր Հայ, որ Սփիւռքի մէջ կ'ապրի ու կը տոկայ իբրեւ ՀԱՅ, ինքնին ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՂԻՒՍ մըն է, ամրօրէն դրուած մեր Դատի հիմին մէջ :

ՀԱՅ ՓՐԿԵԼ, ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ — ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳՈՐԾ ԿԱՏԱՐԵԼ :

(Ամփոփուած) (Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Զտումները արբանեակ երկիրներու մէջ

Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը կը գրէ թէ արբանեակ երկիրներէ Նիւ Եորք հասած տեղեկագիրներու համաձայն նոր տեսակի մաքրագործում մը տեղի կ'ունենայ, տեւական բայց ոչ եղերական պայմաններու մէջ: Զոհերը գիտնականներ, մասնագէտներ, վարիչներ են, որոնք հակայեղափոխական փորձառութիւն եւ դաստիարակութիւն ունին, նաեւ խաղաղասէր ժողովուրդը որ տունէն չհեռացաւ, ծառայելու համար երկրին, հոգ չէ թէ ինչ վարչաձեւի տակ:

Ցանկին գլուխը կը գտնուին նախապատերազմեան համայնավարները՝ «քաղքենի » կամ « ազնուական ծագումով »:

Անոնք դատի չեն քաշուիր, այլ մէկէն կ'անհետանան: Անհատապէս չեն ամբաստանուիր, այլ կ'ըսեն թէ ձուլուելու յարմար չեն նկատուիր, իբրեւ դասակարգ: Ոչ կը մեռցնեն, ոչ կը չարչարեն, ոչ ալ կը բանտարկեն : Յանկարծ կը վերցնեն զիրենք իրենց միջավայրէն եւ կը զետեղեն հանքավայրի մը, շինութեանց կեդրոնի մը կամ պետական հեռաւոր ագարակի մը մէջ :

Արբանեակ երկիրներէ հասած նամակներ միեւնոյն պատմութիւնը կը պատմեն, ինչ որ Ռուսները 1937—38ին կ'ըսէին : Մարդիկ իրենց գրասենեակը կուգային եւ պարապ կը գտնէին գրասեղանը:

Ոչ մէկ հարցում, միայն լուռ եւ ջրատող սպառնալիք մը թէ ով պիտի ըլլայ յաջորդ զոհը:

Հազարաւորներ անհետացան, այս կերպով : Շատ շատեր ալ գիտեն թէ դատապարտուած են : Անոնք որ ծանօթ են Արեւելեան եւ Հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի, նախքան պատերազմը, հարց կու տան թէ դեռ որքան կրնայ տեւել այս կացութիւնը, առանց բոլորովին խանգարելու տնտեսութիւնը եւ պետութիւնը, երկաթուղին եւ հիւանդանոցները. համալսարանները եւն.: Ակնարկ մը համայնավար հրատարակութեանց վրայ կու տայ պատասխանը:

Համայնավարներու համաձայն , ռուսական 1939 — 40ի «հրաշքը » պիտի կրկնուի: Ինչպէս 1937 — 38ին Սովետները կը մաքրագործէին տասնեակ հազարաւորներ իրենց լաւագոյն սպաներէն եւ ճարտարարուեստի վարիչներէն, նմանապէս չեխ, հունգարացի եւ ռումանացի համայնավարները համոզուած են թէ նոր մասնագէտներ կրնան գալ աշխատաւոր դասակարգէն: Անոնց կրթութիւնը նախնական է ,սակայն կրնան վարժուիլ : Յարատեւօրէն դիմելով փառասէր եւ ազդեցիկ բանուորներու, կը յուսան թէ կրնան «մարդկային պահեստը» վերածել երիտասարդ աշխատաւորներու զանգուածի մը :

Ժամանակ տալու դրութիւնը չէր կրնար գործադրուիլ այդ երկիրներուն մէջ ինչպէս Ռուսիոյ մէջ: Հոն հայրենասիրական խմորը կար :Սովետական նահանջները եւ զանգուածային անձնատրութիւնները պատերազմի առաջին ամիսներուն — նախքան Սթալինի կոչը , ցոյց կու տան թէ առանց այս խմորին նոր «հրամանատարները » պիտի չկրնային քննել ուժը եւ ոգին, որով գլուխ հանեցին: Արբանեակ համայնավարներն ալ կ'աշխատին արթնցնել այս հայրենասիրական ոգին: « Աշխարհաքաղաքացի » Հրեաներու մեկուսացումը իբրեւ դաւաճաններ եւ լրտեսներ մաս կը կազմէ այս ճիգին :

Նոր ուղեգիծը մէջտեղ ելաւ Ռումանիոյ մէջ, որ Հունգարիոյ հետ, վարչութեան մէջ ամէնէն բազմաթիւ Հրեաները ունի: Հայրենասիրական արշաւին համար համայնավարները դժուարահաճ չեղան Դաշնակիցներու ընտրութեան մէջ :

Նոր Ազգ. ժողովին ընտրութեան ատեն, երեւցան անուններ ,որոնց մասին երկար ատենէ ի վեր չէր լսուած, ինչպէս օրինակ, Սեզար Պետրասքուն, որ Կարոլ Թագաւորին օրով գլխաւոր խմբագիրն էր Փաշական կուսակցութեան թերթին՝ «Ռումանիա» եւ 1938ին խիստ պայքար մըղեց հակա — սեմական օրէնքի մը համար, որ ընդօրինակուած էր Նիւրէմպէրկի ցեղային օրէնքներէն: Այս նոյն Սեզար Պետրասքուն յաջողեցաւ ազգ. ժողով մտնել :

Ռումանիոյ վարչապետը, Կէօրկիու - Դէժ Մոսկուայի «Համայնավար» (նախապէս «Բոլշեւիկ») թերթին յունուարի թիւին մէջ կը շեշտէ թէ անհրաժեշտ է նոր անդամներ կանչել շարքերուն մէջ եւ «շահիլ ժողովուրդին մէջէն նոր խաւեր»:

Հարուածային աշխատաւորներու նոր դասակարգը , գործավարները եւ աշխատանքի վարիչները որոնք պիտի փոխարինեն անվստահելի նախկին մասնագէտները, Հրեաներ եւ ոչ - Հրեաներ , արագօրէն կ'աճին: Մօտ 300 հազար ճարտարարուեստի աշխատաւորներ կային Ռումանիոյ մէջ 1950ին եւ մօտ 700 հազար անցեալ տարուան վեր-

Հայկ. կեանքը Իտալիոյ մէջ

ՄԻԼԱՆ, 1 Մարտ.— Հոգաբարձութիւնը Մարտ 4ին Հոգ. Հովուին առաջարկութեամբ որոշեց պարբերաբար զեկուցում մը տալ Միլանի եւ առհասարակ Իտալիոյ Հայոց ազգային-եկեղեցական կեանքի մասին: Մեր համայնքի կեանքին եւ գործունէութեան շատ ամփոփ մէկ ուրուագիծն է որ կը տրուի այստեղ տօնական ծանուցումներու հետ միասին: Մեր բաղձանքները շատ աւելի են քան մեր միջոցները: Կատարելութեան համար սէր եւ ձգտում ունինք: Կ'ընենք ինչ որ հնարաւոր է: Մեծ յոյս ունինք որ մեր բոլոր ազգակիցներու սէրն ու գործնական համակրանքը խթան կ'ըլլան մեզի եւ մեր գաղութին:

ԼՈՒՐԵՐ.— Վարդանանց յիշատակը պանծացուցինք Միլանի Անգլիկան Եկեղեցւոյ մէջ, կրօնական եւ ժողովրդական միացեալ հանդիսութեամբ մը, Փետր. 15ին, ինչպէս գրուած է ժամանակին:

× Փետրուար 22ին Կրանտ Իտալիայի մէջ գումարուեցաւ Հայ. Եկեղեցւոյ ծխականներուն Ա. Նիստը նախագահութեամբ Զգօն Ծ. վարդապետի: Ատենապետն էր Գ. Ե. Հիւսիսեան, ատենադպիրը՝ Դոկտ. Արամայիս Սրապեան: Ներկայ էին 30է աւելի հայրենակիցներ.— Նախորդ Հոգաբարձութեան համարատուութիւնն ըստ Գ. Ց. Ալեքսանեան: Միլանի եկեղեցիին մուտքն եղած է 1.674.319, իսկ ելքը 1.398.808 լիր: Հաշիւներուն քննութիւնը յանձնուեցաւ Գ. Գ. Ա. Շալճեանի եւ Կ. Գասապեանի: Այս առթիւ Գ. Ե. Հիւսիսեանի գնահատանքի խօսքերովն ընդունեցաւ Հոգ. Հովուին եռամսեայ գործունէութեան տեղեկագիրը, որուն թեմական այցելութիւններ բաժինէն կը քաղենք հետագայ տեղեկութիւնները.—

ԹՐԻԷՍԹԷ.— Այս քաղաքին մէջ քանի մը հայ ընտանիքներէն Զինճիլեան կը զբաղի ակնոցի եւ լուսանկարչութեան վերաբերող գործով, Անմահեանը կը վարէ երկու սինեմաներ, իսկ միւսները կ'ապրին մանր առեւտուրով — Սան Սաբբա Ա. եւ Սան Սաբբա Բ. գաղթակայաններու մէջ կան 69 տարագիրներ, ամէնքն ալ անգործ եւ աշխատելու իրաւունքէ զուրկ: Հոգեւոր հովիւը քանիցս կ'այցելէ, կը տեսակցի հրամանատարին, եկեղեցեաց խորհուրդի եւ W. M. C. A. վարիչներուն կարգ մը խնդիրներու կարգադրութեան համար: Սեղանակից կ'ըլլայ գաղթականներու զորս իր շուրջը կը համախմբէ Յունուար 3ին: Երեկոյին կը կատարէ ուղերձ, ժամերգութիւն, եկեղեցական երգամնակներու նուագում, երգեցողութեան փորձ եւ գոհացում կուտայ եղած հարցումներուն: Յունուար 4ին ներկայ կ'ըլլայ ռուսաց արարողութեան եւ ապա նոյն եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը կատարէ Ջրօրհնէք: Բոլոր գաղթականները կը հաղորդուին: Ժամէն ետքը անոնց կը բաժնէ Միլանի Հ. Բ. Ը. Մ. մասնաճիւղին կողմէ Գ. Օ. Տիլիկեանի կարգադրութեամբ գնուած 20 հազար լիրի շոքոլաները:

ՀՌՈՄ.— Զգօն Ծ. վրդ. Յունուար 16 — 28 կը գտնուի Հռոմ: Տիկին Նանի Սէֆէրեանի կարգադրութեամբ եւ Գ. Ե. Հիւսիսեանի յանձնարարութեան համաձայն մասնաւոր տեսակցութիւն մը կ'ունենայ զօր. Մուսկայի հետ: Յունուար 18ին կ'այցելէ Լեւոնեան ուխտին եւ կարտինալ Աղաճանեանի: 19ին կ'այցելէ Մխիթարեանց Տունը եւ Աբբահայր Գեր. Մ. Ուլուհոճեանին: 22ին կը պատարագէ Անգլիկանաց Եկեղեցին եւ Ս. Հաղորդութիւն կը մատակարարէ 25 ազգայիններու: Հռոմի Հայոց թիւը շուրջ 50 է: Ասոնցմէ 15ը տարագիրներ են, տասնեակ մըն ալ երաժշտութեան եւ նկարչութեան ուսանողներ Իրանէն եւ Ամերիկայէն: Վարդապետին տեսակցութիւնները պատկան իշխանութեանց մօտ ի նպաստ գաղթականներու լաւ ընդունելութիւն գտան:

ՊԱՐԻ. «Նոր Արաքս» աւանին մէջ կ'ապրին 7—8 հայ ընտանիքներ թիւով 35: Զգօն վրդ. կ'օրհնէ ամէնուն տուները: Հ. Նազարեանցի հետ կ'այցելէ Նոր Արաքսի լատին մայրապետներուն որոնք 150 հոգինոց մանկապարտէզ մը կը վարեն: Յունուար 25ին կը պատարագէ հայկ. տունի մը մէջ եւ հաղորդութիւն կուտայ մեր բոլոր ազգակիցներուն որոնք պատերազմէն ի վեր զրկուած էին հոգեւոր մխիթարութենէ: Հ. Նազարեանցի գրական վաստակը եւ Թիմուրեան Եղբարց գորգի գործը յաճախ նիւթ կը դառնան տեղական մամուլին:

ՃԵՆՈՎԱ.— Դեկտ. 21ին Անգլիկան եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Ծննդեան Տաղերգութիւնք Պաշտամունքը անգլերէնով: Հոն բաժին կ'առնեն նաեւ իրենց սեփական լեզուով եւ տարազով շուէտական, նորվեկեան, վալտէզեան եւ եկեղեցական յարանուանութեանց ներկայացուցիչ հովիւները: Զգօն վրդ. կը մասնակցի սոյն տարեկան հանդիսութեան: Այս առթիւ Դոկտ. Նուպար Արսլանեանի տունը իր շուրջը կը համախմբուին հինգ հայ ընտանիքները:

Բացի Միլանի Հայերէն, որոնք տարին մէկ երկու անգամ հովուական այցելութիւն կ'ընդունէին, Իտալիոյ մեր միւս ազգակիցները ցարդ ի սպառ զրկուած էին հոգեւոր մխիթարութենէ: Զգօն վրդ. անոնց կարօտին եւ զգացումներուն հաղորդ ըրաւ ժողովը: Պարիէն եւ Հռոմէն մասնաւոր շնորհակալութիւն էին յայտնած եւ խնդրած որ Միլանցիք աւելի յաճախ յիշեն զիրենք: Թրիէսթէէն Դոկտ. Ե. Արզումանեանի գրած են թէ Ս. Ծննդի առթիւ հոգեւոր հովիւին այցելութենէն աւելի գեղեցիկ նուէր մը չէին կրնար ակնկալել: «Փառք քեզ Աստուած, հազար փառք, այսօր պատեցայ 28 տարիներու մեղքերուս ծանրութենէն Ս. Հաղորդութեան արժանանալով»— Հայ ծնած եւ Հայ մեծցած եմ օտար աստղերու տակ, նոյնիսկ սերբ քահանայէ մկրտուած: Այս առաջին անգամն է որ գաղափար ունեցայ Հայ. Եկեղեցւոյ մասին:— Բարեւ տարէք մեր բախտաւոր ազգակիցներուն եւ ըսէք որ մեզ տէր լինեն: — Մեզ ասկէ ազատելու եւ գործի դնելու ճար մը գտէք: Մեզ մի մոռնաք, նորէն այցելեցէք, եւն. ըսած ու խնդրած են:

× Նոր Հոգաբարձութիւնը կազմուեցաւ Փետրուար 22ին, 1953 եւ 1954 տարիներուն համար: Դիւանին անդամներն են.— Գ. Գ. Ե. Հիւսիսեան եւ Յ. Ալեքսանեան ատենապետ: Ա. Շալճեան եւ Կ. Գասապեան ատենադպիր: Վ. Փափազեան եւ Ս. Գայպուրթլեան գանձապահ: Զաւէն Մնտիկեան խորհրդական:

× Փետրուար 20ին գիշերը տեղի ունեցաւ Մշակութային Միութեան պարահանդէսը ի նպաստ Ազգ. Տան Ֆոնտին: Միլանի եւ շրջանի բոլոր ազգակիցները հոն խմբուած էին քաջալերելու համար տարեկան այս ձեռնարկը, որ ամէնուն գոհունակութիւն պատճառեց եւ լաւ հասոյթ մը ապահովեց Դոկտ. Ա. Սրապեանի ղեկավարութեամբ: Հայկ. համադամ կերակուրներ պատրաստուած էին: Ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ նաեւ նկարիչ Օր. Մայտա Մնտիկեանի նկարած Արարատի խորհրդաւոր տեսարանը որ գրաւեց ամէնուն նայուածքը հայրենական յուշերով: Նոյնպէս ջերմ գնահատանքով ողջունուեցաւ երգչուհի Տիկին Կ. Պէրպէրեան — Պերիոյի հայկական մենապարը ազգային գունագեղ տարազով եւ ռատիոյի վրայ ունեցած ելոյթը որ մեր վրայ հրաւիրեց բնիկներուն ուշադրութիւնը:

× Հայ մեծատաղանդ նկարիչ Գրիգոր Շիլթեանի 15 իւղաներկ մեծադիր նկարներու ցուցահանդէսը սարքուած է Միլանի մէջ Փետրուար 26 — 14 Մարտ: Արուեստի սիրահար ինչպէս նաեւ հետաքրքիր բազմութիւն մը ամէն օր կը յեցուի Մոնթէ Նափոլիոնէ թիւ 18 Նկարասրահը: Ցուցադրուած նկարները, ամէնքն ալ իւղաներկ եւ ծանրագին, պատրաստուած են 1945 — 1952ին: Իւրաքանչիւրը հոյակապ նմոյշ մըն է արուեստի:

× Հոգեւոր հովիւը Մարտ 1ին բացատրեց Աբուադալի ծագումն ու իմաստը, որուն համն ու հոտը կարծէք վերակենդանացան Միլանի մէջ: Դպրաց դասը կը վարէ Գ. Արիս Շալճեան:

ՃԸ: Կէօրկի-Դէժ կը շեշտէ թէ ուրիշ 200 հազար ալ պիտի աւելնան: Այս այն տարրն է ուրկէ նոր ընտրանին պիտի հաւաքուի, բռնապետութեան ընկերային հիմքը, «ժողովրդապետութեան» պաշտպանը, արհեստագէտ մտաւորականութիւնը, նոր դասակարգ մը ամուր գլուխ, կարծրասիրտ առանձնաշնորհեալ աջակիցները օրուան կարգուսարքին:

Ինչպէս ուրիշ տեղեր, արբանեակ երկիրներուն մէջ ալ, կ'աճապարէ կառավարութիւնը 1953ը հռչակել իբրեւ վճռական տարի, որ 1951 — 55 հնգամեայ ծրագիրը պիտի լրացնէ չորս տարիէն:

Մոսկուան կը պնդէ որ յաւելեալ յանձնառումներ ըլլան: Քարիւղի արտադրութիւնը սովետական խմբակին համար 35 միլիոն տակառէն 1950ին բարձրացած է 57 միլիոնի 1952ին: Այս չափը բաւարար չեն գտներ, կամ վիճակագրութիւնները չեն համապատասխաներ իրականութեան: Կառավարութեան վերջին փոփոխութեան առթիւ, Քարիւղի Նախարարը անգամ մըն ալ պաշտօնանկման գնաց: Անդեղէն եւ ցորենահատիկ ալ կ'արտադրուին Խ. Միութեան համար: Կէօրկի — Դէժ ըսաւ թէ իր երկիրը հիմա մինչեւ իսկ կ'արտածէ ելեկտրական ուժանիւներ, մեքենաշարժ արօրներ եւ գործիքներ:

Սովետները չեն գոհանար տնտեսական արդիւնքներով, անոնք կ'ուզեն որ իրենց վարչաձեւը զօրաւոր ըլլայ քաղաքականապէս: Անոնք են որ ուղղութիւն կուտան նոր գործողութեանց, այն յոյսով թէ Ռումանիան, ինչպէս եւ միւս արբանեակները աւելի վստահելի անդամներ պիտի դառնան սովետական խմբակին մէջ, պատրաստելով նոր արհեստագիտական մտաւորականութիւն մը ժողովուրդի խաւէն:

Թ.Ա.Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Աւելի տխրական, աւելի խիզախ, տղուն ձայնը կը բարձրանայ... սեւ մոլուցք մը կը դղրդէ պատուհանները ու լուռ՝ բայց հաստատ կը մօտենան գժբախտ ծնողքին:

Ու այս անգամ հայրն է որ կը ստանձնէ դժընդակ գործողութիւնը:

— Անգամ մըն ալ կեցէք... ես կը վերջացնեմ:

Երեք օր կը մնան նկուղին մէջ եւ այլեւս տղուն ձայնը չի լսուիր, բայց երբ լոյսին եւ արեւուն կ'ելլեն, տղան դեռ չէր մեռած: Հոգեվարքը կը տեւէ երկար, փորը ուռած, աչքերը կապիճներէն դուրս կարծես զարմացած իր վրայ կատարուած ոճիրէն, հէք մանկիկը իր շունչը կուտայ երկարատեւ տառապանքէ մը ետքը: Մայրը արդէն խելագարուած էր:

Այս այն կինն էր... ուրեմն անոնք որ իրենց ձեռքովը թաղեցին իրենց զաւակներուն դիակները, անոնք որ տեսան իրենց տղոց հիւծիլը եւ տառապիլը անօթութենէ եւ վէրքերէ, անոնք՝ դեռ բախտաւոր էին:

Ծամածռած դէմքը ոճրագործ մօրը կը ծածկուի ստուերի մը ներքեւ. մեր աչքե՞րն են որ կ'ամպոտին թէ երեկոյեան մութն է որ կ'իջնէ... մղձաւանջային գիշերը եկեր է... ահաւասիկ Սիհունը կը մռնչէ... մտիկ կ'ընենք իր ձայնը ինչպէս նաեւ թշուառ կնոջ աղաղակը:

— Ես ոչ հաց կ'ուզեմ քեզմէ, ոչ օգնութիւն, արցունք տուէք ինծի:

ՆՊԱՍՏԻ ՕՐ ՄԸ

— Սեւ տուէք մեզի, սուգի մէջ ենք ... գրեցէք Սթամպոլ որ սեւ ղրկեն մեզի... ըսէք իրենց որ ամէն սիրտէ արիւն կ'երթայ .... թէ մեզ չի վայլեր իրենց ուրախութեան եւ հանգիստի օրերուն մէջ շինած հագուստները. սեւ պէտք է մեզի, մենք մրոտած ենք սուգով... մի միայն սեւ, մեր գլուխներէն մինչեւ ոտքերը, միմիայն սեւ, գրեցէք Սթամպոլ:

Ու սրտաբեկ այրին, աչքերը ցասում ու ճակատը կնճռոտած՝ կը նայէր գոյնզգոյն հագուստներու դէզին:

Կարօտութիւնը մեծ էր. փոքրիկ տղաքը, իր որբերը, գրեթէ մերկ էին պատառատուն ցնցոտիներու մէջ. իր իսկ հագուստները ոչ գոյն ունէին այլեւս ոչ ձեւ. երկար, աղտոտ, գրգլեակներէ կազմուած չերտեր, երկայնքին պատռուած՝ կը ծածկէին իր կաթով լեցուն կուրծքը. որբերէն մէկը ծիծէն կախուած էր:

Մենք, ջլատուած իր խօսքերէն, ձեռքերնիս անգործ՝ կը նայէինք իր սրտմտած դէմքին:

— Տուն չի կայ, ընտանիք չի կայ որ քանի մը կտրիճներու սուգը չունենայ. ինծի ի՞նչ պէտք են Երջանկութեան օրերու հագուստները ... ախ, գոնէ զաւակս ազատուէր ...:

Ու երեսն ի վար արցունքները կ'իջնային: Ցետոյ սկսաւ հեկեկալ ու ձայնը կցկտուր դարձաւ.

Իմ էրիկս, ամէնէն գեղեցիկը, ամէնէն կտրիճն էր... անոր համար սպաննեցին զինքը. զաւակս վարդի կը նմանէր.. երեսը նայողը մէյ մըն ալ նայիլ կ'ըսէր ... աչքիս առաջքը արիւնը թափեցին ու դրացի թուրք կիներ եկած կը խնդային իմ վրաս.. ափերնին բռունցքնին զարնելով ճխապէք կ'ընէին, քանի կուլայի՝ այնքան բարձր կը ծիծաղէին ... :

Ցանկարծ կը դադրի հեկեկալէ. դէմքը կ'անշարժանայ արձանի պէս ու աչքերը կը վառին դեռ թաց թարթիչներուն մէջէն անմխիթարելի վիշտով ու զայրոյթով:

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

«ՔՈՐՐԱՏՕ».— Յառաջիկայ երկուշաբթի Salle d'Ienaի մէջ դերասան Ա. Միսիրեան կը ներկայացնէ Ճիագոմէթիի «Քորրատօ»ն: Հայ բեմերուն վրայ բազմիցս ներկայացուած այս գործը, որուն այս անգամուան բեմադրութիւնը յանձնուած է դերասան Ա. Գմբէթեանի, կը խոստանայ ըլլալ խղճամիտ աշխատանքի մը արդիւնք, շնորհիւ այն նոր վերլուծման զոր բեմադիրը ի գործ դրած է լաւագոյնին հասնելու նախանձախնդրութեամբ:

Փորձին ներկայ էին նաեւ 20 Թղթակիցներ եւ բազմաթիւ մասնագէտներ: Թատրոն եւ հեռատեսիլը (թէլէվիզիոն) անդադար կը գործէին, պատկերացնելու համար գործողութեան ընթացքը:
ՖԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԸՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՐԿԵՐՈՒ բաժանման առթիւ անհամաձայնութիւններ ծագած են գաւլիճին մէջ: Վէճին գլխաւոր պատճառն է Հնդկաչինի տրուելիք բաժինը:

ԾՈՎԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ կը շարունակուին Միջերկրականի մէջ, Իտալիոյ վերեւ, մասնակցութեամբ դաշնակից օդանաւերու: Առաջին օրը քսան ֆրանսական օդանաւեր «յարձակումի» գործեցին իտալական վեց քաղաքներու վրայ,— Պարի, Պրինտիզի, Նափոլի, Հռոմի մօտերը եւն.: Իտալական 66 օդանաւեր անմիջապէս պատասխանեցին: Արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարութեան համար Ս. Միութիւնը երկու նոր թեկնածուներ առաջարկեց, երկուքն ալ Հնդիկներ:

ՕՐՈՒՐԳԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ մասին նոր փոփոխութիւններ առաջարկեցին ֆրանսացի գործադրանատէրները,— առ նուազն հինգ տարի երկարաձգել վերապրման ծրագիրը, սահմանափակել զէնքերու չինութիւնը եւն.:

ՆԱՐԻՄԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ Գահիրէ հասաւ առանց անցնելու Հռոմէն, ուր կը գտնուի Ֆարուք, եւ առանց պատասխանելու անոր քաղ նամակին:

ՄՈՒՌԻՍ ԹՈՐԷԶԻ հիւանդութիւնը ծանրացած է, կը գրէր երկրուան թերթ մը: Փաք Տիւքլօ, որ նոր վերադարձաւ Մոսկուայէն, կ'ըսէ թէ հիւանդին վիճակը մեծապէս բարւոքած է:

Ս. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նորէն ազդարարեց թէ ոչ-բարեկամական ընթացք մը պիտի նկատէ, եթէ Եգիպտոս մասնակցի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը Միջին Արեւելք եւ Մայր Արեւելք պիտի այցելէ մօտերս:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՍԱԼ տ'Իէնա, 10 Ավրնիւ տ'Իէնա
Մեթրօ Իէնա
Երկուշաբթի 23 Մարտ ժամը 20,30ին
Դերասան Աւետիս ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ
« ԻՕՐՊԱՑՕ »
կամ «Ոճրագործին ընտանիքը», տրամ 5 արար (Ճիագոմէթթիի):

Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Օր. Հ. Խըտըշեան, Ն. Մարգարեան, Բ. Հալըճեան, Ն. Պշտիկեան եւ Օր. Ճանճիկեան: Բեմադրութիւն՝ Ա. Գմբէթեան, բեմավար՝ Վաղինակ Ալբուճեան, իսկ դիմայարդարումը յանձնուած է սիրեմայի հանրածանօթ դիմայարդար Պ. Ց. Առէնլեանի:: Գինեը դիւրամատչելի:
Տոմսերու համար դիմել Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ՝ 98 ռիւ տիւ Բուան տիւ Ժուռ, Պուլոնեը (Սէն): Հեռաձայն՝ Սանքռալ 28-56, ժամը 18էն 19ը:

Լիոնի եւ Շրջանի հայութեան ուշադրութեան, ուշադրութեան...

Մեր վաղեմի նպարավաճառանոցները ստացած են արեւելեան եւ եւրոպական չոր միրգերու, կանանչեղէններու եւ պահածոներու նոր մթերք մը: Նմանապէս Ֆրանսայի համբաւաւոր տունէ-րէ հայեցակերպ ախորժաբեր եւ մարսողական ըմպելիներու բոլոր տեսակները:
Մէկ այցելութիւն բաւական է գաղափար կազմելու մեր գիներու մասին:
ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՒՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
151, Cours Lafayette, 151 — 202, Rue Duguesclin, 202
Tél.: LA. 72-78 — Tél.: MO. 84-47
LIVRAISON A DOMICILE

ՓՈՂԱՆԿԱՐՈՂ, ՓԵՂԱԳՐՈՂ, ՆԵՐԿՈՂ
ENSEIGNES — PUBLICITÉ
ՍԱՐԳԻՍ ՉՈՒԼՆԳՐԵԱՆ (Serge)
Artisan - Décorateur
Տուներու, խանութներու եւ կառքերու
43, rue de la Félicité, Paris (17) — Tél. Még. 39-88

Համազգայինի Լսարան

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 9ին Café Regent-ի վերնայարկը:

Կը խօսի ՓՐՈՖ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ: Նիւթը՝ «Հայերու դերը պատմութեան մէջ, մասնաւորապէս (Ֆրանսա եւ Ռուսիա)»:

✕ Ժողովրդ. Համալսարանի արձանագրուիլ Մ. Պարսամեանի մօտ, 46 rue Richer:

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի 22 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de la Libération:
Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԺԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ, պարերը առաջնորդութեամբ ռուս. յայտնի Orchestre Balalaïkas-ի ազգային տարազներով, ղեկավարութեամբ՝ Vladimir Zaplsky-ի:
Մասնակցութեամբ Գանձօյի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին:
Հաղորդակց. միջոց.— Porte Chapelle-էն առնել թիւ 265 autobus, երկաթուղի Gare du Nord-էն ժամը 15, 16.39 եւ 17.09:

Թատերական ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Գոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:
Այս շաբաթ ժամը 21ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:
Մէկ Լուի Նոր Սերունդի Սիամանթօ Թատերախումբը, ղեկավարութեամբ ընկ. Գ. ՓԻԼԻԿԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ Շիրվանզադէի լաւագոյն գործերէն՝ ՉԱՐ ՈԳԻՆ:

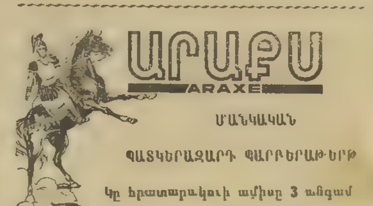

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ԳԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԳԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման 1400 ֆր.
Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 — C.C.P. Paris 7065-15
Մանօթ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ 8րդ թիւը:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Շատ կարեւոր օրակարգ: Հայերէնի դասերը ժամը ճիշդ 20.15ին: Կրնան մասնակցիլ փափաքող երիտասարդները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 14ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ Շար. նախորդ ժողովի:

ՎԻԷՆ.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չաբաթ ժամը 21ին, Օհանջանեան ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Ց. Դ. Տան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ, ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՊԱՆԵԼՕ ՓԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս չաբաթ ժամը 16ին, ընկերուհի Վ. Հարթիւնեանի տունը, 144, Av. Aristide Briand, Պանեօ (Seine):

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, 5 rue Bonnefoi, Lyon, Ցոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Նօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Սալ Շոփէն - Փլէյէլ, Մարտ 19ին հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, 8 Rue Daru:
ՑԱՑՏԱԳԻՐԻՆ (Bien tempéré en Ré mineur) մաս կը կազմեն՝ Պախ, Փրսէլ, Քուփըրէն, Սքառլաթթի, Մոցարթ, Պիթովէն, Պրամս, Լիսթ, Տըպիւսի, Շուման, Շոփէն եւ Գ. Ղազարոսեան:
Տոմսերու գինը 300, 400 եւ 500 ֆրանք:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ (U. J. A.) կողմէ:
Մարտ 22ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 24, Salle Voltaire-ի մէջ, Rue Voltaire:
Նուագախումբ PANTCHITO SERRA du Cabaret Monseigneur:
Կը մասնակցի Michèle Delhaye de la Radio — Գեղարուեստական բաժին, Attractions:
Ճոխ պիւֆէ — Մուտք 200 ֆրանք
Charenton Ecoles-էն օթօպիւս 103 իջնել Rue de l'Union:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 20 Mars 1953 Ուրբաթ 20 ՄԱՐՏ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 7021-Նոր շրջան թիւ 2432

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԿՍԻՆՔ ՏԱՐՐԱԿԱՆԷՆ

Ըսինք թէ բազմաթիւ եղանակներ կան, քաղաքական դաս հետապնդելու համար :

Կայ բուն քաղաքական գործը, որ կը պահանջէ լուրջ պատրաստութիւն եւ յարատեւ աշխատանք :

Մեր բարի կամքէն կախուած չէ ցանկալի ընթացքը տալ այդ աշխատանքին :

Ցաճախ դէպքերը կը ստիպեն սպասողական դիրք մը բռնել: Կամ կրկնապատկել ճիգերը, օգտուելու համար անակնկալ պատեհութենէ մը :

Կը պատահի որ ծանր յուսախաբութեան մը մատնուիք: Նոյնիսկ բարեկամ կարծուած ուժերու կողմէ :

Ձեր պարտքը պիտի ըլլայ ոչ թէ վհատիլ եւ ընկրկիլ, այլ նոր միջոցներ փնտռել, չարը խափանելու համար :

Եւ կամ ձեր առջեւ կը պարզուի վարդագոյն, փայլուն հեռանկար մը :

Պիտի չխաբուիք երեւոյթներէն:

Եթէ պատմութիւն սերտած էք, պիտի յիշէք նմանօրինակ պարագաներ՝ անցեալէն :

Մանաւանդ որ, Եւրոպա կը գտնուիք աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր: Կը լսէք ամէն տեսակ ձայներ: Կը տեսնէք աշխարհի բոլոր լոյսերը:

Այո, պատեհութիւն ունիք զանազանելու խաբուսիկն ու շօշափելին : Սուտն ու իրաւը :

Ուրեմն մեղքը ձերն է, եթէ նորէն մոլորիք :

Այս տարրական գիտելիքներուն հետ, որոնք ամէն բանէ առաջ արթնութիւն եւ լրջութիւն կը պահանջեն, պիտի ունենանք պատասխանատուութեան գիտակցութիւն :

Եւ պատրաստ պիտի ըլլաք ի հարկին բազմելու կլոր սեղանի մը շուրջը: Երբ առիթ մը ներկայանայ կամ վտանգ մը սպառնայ :

Այդ պարագային, անշուշտ պիտի ունենանք բաւական պաշար, որպէսզի վիճաբանութիւնները չդառնան «պարապ վախտի խաղալիկ» :

Դուք ալ գիտէք եւ կրնաք բացատրել չգիտցողներուն.— Չկայ մէկ հատիկ Հայ, որ պատերազմ ուզէ :

Որ եւ է նոր աշխարհամարտ ամէնէն առաջ տկարներուն եւ անճարներուն, հետեւաբար եւ մեր մուխը պիտի մարէ :

Ուրեմն, պիտի չքաջալերէք այն խժալուր աղմուկը, որ կը սարքուի պարբերաբար, «պատերազմի հրձիգներ» փնտռելով տարագիր բազմութեանց մէջ :

Միացեալ ճակատ պիտի կազմէք ինչպէս ամէն տեսակ արկածախնդրութեան, նոյնպէս այս կարգի շօշորթաբանութեանց դէմ :

Զէգոքութիւն, մեկուսացում, ձեռնպահութիւն,— այս բոլորը համազօր են մեղսակցութեան: Կը ծառայեն թեւ տալու փախուկներուն եւ կեղծարարներուն, որոնք ամէն միջոց կը փորձեն, ջուր եւ արիւն պղտորելու համար :

Կրնաք տարբեր համոզումներ եւ մասնաւոր տեսակէտներ ունենալ այս կամ այն հիմնական հարցի մասին:

Այդ պարագան իրաւունք չի տար անկիւն մը քաշուելու, երբ երկդիմի դաւեր կը սարքուին ձեր աչքերուն առջեւ :

Ուրիշ տարրական պահանջ մը, — պարտաւոր էք ուշադրութեամբ եւ գիտակցօրէն հետեւիլ ներկայ Հայաստանի անցուդարձին :

Սերտեցէք, մանաւանդ, Երեւանի թերթերն ու գիրքերը, որոշ գաղափար կազմելու համար բուն իրականութեան վրայ :

Անհրաժեշտ է այս յօգնութիւնը, եթէ կ'ուզէք իրապէս ծառայել հայրենիքին եւ ցիրուցան բազմութեանց :

Թմբուկին անուշ ձայները լսած ատեն, պիտի չմոռնաք լեղի ճշմարտութիւններն ալ:

Այդ կը թելադրէ ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը :

Յառաջիկային կը յիշեցնենք ուրիշ գիտելիքներ ալ, որոնք նորութիւններ չեն, բայց շուտ կը մոռցուին, կանխակալ կարծիքներու ժխորին մէջ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓԻՔԱՍՕ ԿԸ ՄԵՌՑՆԷ ՍԹԱԼԻՆԸ

Կը ճանչնաք սպանիացի աշխարհահռչակ նկարիչը, Փիքասօ: Արտակարգ՝ ամէն տեսակէտով :

Գոնէ կը յիշէք իր խաղաղութեան աղաւնին, որ երբեմն ձիթենի մը ունէր իր կտուցին մէջ. բայց անշարժ կ'երեւար :

Իսկ այժմ կը թռչի՛:

Անշուշտ անոր համար որ խաղաղութեան կոչերն ալ սկսան ճախրել հորիզոնէ հորիզոն :

Բայց, ահա նոյն Փիքասօն կը խանգարէ խաղաղութիւնը, բուն իսկ իր պատկանած փարախին մէջ :

Lettres Françaises, Փարիզի կարմիր եւ ուղեկից եղբայրութեան գրական շաբաթաթերթը, Մարտ 12ին բացառիկ թիւ մը նուիրած էր Սթալինի, անոր մահուան առթիւ :

Փիքասօն ալ իր մեծարանքը յայտնած էր, Սթալինի դիմանկարը փռելով առաջին էջին վրայ:

Ի՞նչ մեղքս պահեմ: Առի, տեսայ եւ զարմացայ: Քիւրտ բէ՞կ մը :

Դիմանկարը հեռաւոր կապ անգամ չունէր «Ժողովուրդներու Հայրիկ»ին հետ: Ուրիշ մէկուն պատկերն էր :

Փիքասօ պարզապէս մեռցուցած էր Սթալինը:

Ի՜նչ գուղապղծութիւն :

Մարտ 18ին, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, « Իւմանիթէ », տպած էր Կեդր. Կոմիտէին մէկ զեկոյցը, որ «բացարձակապէս կը պախարակէր մեծն Սթալինի դիմանկարին հրատարակութիւնը »:

Զեկոյցը, «առանց կասկածի տակ դնելու մեծ նկարիչ եւ ընկեր Փիքասօյի զգացումները, ցաւ կը յայտնէր որ ընկեր Արակոն, անդամ Կեդր. Կոմիտէի եւ տնօրէն Lettres Françaisesի, թոյլ տուած է այդ հրատարակութիւնը »:

Զեկոյցը միեւնոյն ատեն «շնորհակալութիւն կը յայտնէ բազմաթիւ ընկերներու որոնք անմիջապէս Կեդր. Կոմիտէին յայտնած են իրենց տհաճութիւնը»:

Այս նամակներուն պատճէնը ղրկուած է Արակոնի, որպէսզի տպէ անոնց էական մասերը :

Կը տեսնէք որ ես ալ ... ուղեկից դարձայ : Առանց բողոքի նամակ մը գրած ըլլալու :

ՎԱՀԷ

Թիթօ կը պտտի Լոնտոնի մէջ

ԵՐԿՈՒ ՕԴԱՆԱՒԵՐ ՋԱԽՋԱԽՈՒԵՑԱՆ ԻՐ ԱՉՔԻՆ ԱՌՋԵՒ

Եուկոսլաւիոյ նախագահը կը շարունակէ պտոյտներ կատարել Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ, իբրեւ կառավարութեան հիւրը: Պաշտօնական շրջանակները մեծ պատիւներ կ'ընծայեն մարեշալին, որ կոչուած է վճռական դեր մը կատարելու յառաջիկային, մանաւանդ Պալքաններու մէջ :

Չորեքշաբթի օր, Թիթօ Տըքսֆորտ հրաւիրուած էր օդաչուի մը առթիւ: Ցանկարծ երկու օդանաւեր իրարու զարնուելով ջախջախուեցան իր աչքերուն առջեւ: Երկու օդաչուները մեռան, խորապէս յուզելով բազմութիւնը: Թերթերը այս առթիւ կը յիշեն թէ Ճիպրալթարի առջեւ ալ երեք օդանաւեր ջախջախուած էին, երբ Թիթօ կ'անցնէր նեղուցը: Այս առթիւ եւս օդարշաւ մը սարքուած էր ի պատիւ իրեն :

Չորեքշաբթի օրուան թռիչքը տեղի ունեցաւ Լոնտոնէն 80 քիլոմեթր հեռու: Անգլ. կառավարութիւնը կ'ուզէր փորձել իր ամէնէն արդիական օդանաւերը: Թիթօ նստած էր թիկնաթոռի մը վըրայ, շրջապատուած՝ օդանաւային մարեշալէն եւ ուրիշ երեւելիներէ: Նախ 24 արդիական օդանաւեր սաւառնեցան խիտ շարքերով: Զոյգը փորձեցին ռազմափորձ մը կատարել դժոխային աղմուկով : Այդ պահուն էր որ երկուքը քշուեցան դէպի բլուր մը եւ ջախջախուեցան: Մէկը վառեցաւ դաշտի մը մէջ, միւսը խորապէս մխուեցաւ գետինը, ագարակի մը մօտ :

Թերթերը կը գրեն թէ օդը մշուշոտ ըլլալով, Թիթօ թելադրած էր ուրիշ օրուան մը յետաձգել թռիչքը: Երբ արկածը պատահեցաւ, Թիթօ ընդոստ ոտքի ելաւ, բայց նորէն նստաւ, յետոյ փափաքեց անգլիացի մարեշալին ականջին, — «Կը բաւէ, խնդրեմ »:

Քէմպրիճի համալսարանը այցելած ատեն ալ բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին: Հարիւրաւոր ուսանողներ խռնուած էին շէնքին առջեւ : Նոյն իրիկունը Թիթօ ճաշեց Չըրչիլի հետ, որ կը փորձէ աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել երկու պետութեանց միջեւ, նոյնիսկ զինուորական տեսակէտով: Միեւնոյն ատեն կ'ուզէ աւելի ընդարձակել պալքանեան դաշինքը: Հաւանական է որ աւելի մեծ քանակութեամբ զինամթերք տրամադրուի Եուկոսլաւիոյ :

ԱՄԵՐԻԿԱ Կ'ՈՒԶԷ ՓՈՐՁԵԼ

Մոսկուայի նոր վարիչները

Մալէնքովի երկու ճառերէն ի վեր, Մ. Նահանգները միջոցներ կը խորհին, Մոսկուայի խաղաղասիրական հաւաստիքները փորձելու համար:

Ազգաժողովի Քաղաքական Ցանձնախումբին Մարտ 18ի նիստին մէջ, ամերիկեան գլխաւոր պատուիրակը, Կրոս, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը պէտք է օգտուի առիթէն, ապացուցանելու համար թէ Գ. Մալէնքով անկեղծօրէն կ'ուզէ խաղաղութեամբ լուծել միջազգային խնդիրները :

Ցիշելէ վերջ թէ Խ. Միութեան վարիչները վերջերս շատ խօսեցան խաղաղութեան մասին, Գ. Կրոս, յայտարարեց .

— «Կը յուսամ թէ վարչապետ Մալէնքովի կողմէ գործածուած խաղաղութիւն բառը ճիշդ այն է ինչ որ կը հասկնայ աշխարհի մնացեալ մասը: Ամէն պարագայի մէջ, եթէ Ռուսերը անկեղծ են, կրնան զայն ապացուցանել, օրինակ, զինաթափութեան հարցին մէջ»:

Եւ Խ. Միութեան պատուիրակին՝ Գ. Զարուպինի ուղղեց հետեւեալ հարցումները, առանց անմիջական պատասխան մը սպասելու.—

1.— Ժամանակը եկա՞ծ է որ եւ խորհրդային կառավարութիւնը պատրա՞ստ է շինարար ուղղութեամբ քննելու զինաթափութեան խնդիրը :

2.— Քաղաքական յանձնաժողովը այն վա՞յրն է ուր խորհրդային կառավարութեան ներկայացուցիչները պիտի բանակցին իրենց պաշտօնակիցներուն հետ, շօշափելի ձեւ մը տալու համար իրենց խաղաղասիրական քաղաքականութեան :

Ամերիկեան պատուիրակը յետոյ համառօտակի աչքէ անցուց անցեալ տարի ներկայացուած առաջարկները, արեւմտեան պետութեանց թէ Խ. Միութեան կողմէ: Եւ յիշեցուց թէ Մ. Նահանգները երբեք պիտի չընդունին մէկ երրորդ համեմատութեամբ կրճատել սպառազինութիւնները, ինչպէս կը պահանջէ Խ. Միութիւնը եւ պիտի չհաւանին որեւէ զինաթափութեան, մինչեւ որ ստուգումի եւ քննութեան իրական դրութիւն մը հաստատուի: «Մ. Նահանգները չեն պնդեր թէ զինաթափութեան արեւմտեան ծրագիրը վերջին խօսքն է. թէեւ յանձնաժողովին բոլոր անդամները ընդունած են զայն, բացի Խ. Միութենէն » :

Ցետոյ բացատրեց թէ Մ. Նահանգները համաձայն են որ զինաթափութեան յանձնաժողովը շարունակէ իր աշխատանքը եւ տեղեկագիր մը ներկայացնէ ընդհ. Ժողովին, մինչեւ Սեպտ. 1 :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Մահացու երկրաշարժ Թուրքիոյ մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ երէկ, Եշ. երկրաշարժի զօրաւոր ցնցումներ զգացուեցան Կեդր. եւ արեւմտեան Թուրքիոյ մէջ: Առաջին լուրերուն համաձայն մեռած են 150 հոգի: Վնասները շատ մեծ են: Երկու հոգի մեռած են Պոլսոյ, մէկ հոգի Պրուսայի մէջ: Նոր ցնցումներ կը սպասուին : Շարժը այնքան զօրաւոր էր որ Պոլսոյ դիտարանին շարժագիրը խորտակուեցաւ: Ժողովուրդը խուճապի մատնուած է: Ցնցումներ պատահած են նաեւ Պալըքէսիրի եւ Իզմիրի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ընդհ. դատախազը յայտարարեց թէ մօտ 10.000 նոր հպատակներ եւ 12 հազար օտարականներ քննութեան ենթարկուած են, հաստատելու համար թէ կապեր ունի՞ն համայնավարներուն հետ: Եթէ հաստատուի որ խախտած են ներգաղթի եւ հպատակութեան օրէնքը, պիտի աքսորուին : Արդէն իսկ աքսորի վճիռ ընտացած են 250 կարմիր վարիչներ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ մէկ տարուան աքսորի դատապարտուեցաւ յոյն գիւղացի մը որ քահանայէն պահանջած էր հոգեհանգիստ կատարել Սթալինի համար, պատարագի պահուն :

ԹՈՒՐՔԻԱ ութ միլիոն տոլարի ռազմական ապսպրանք ստացաւ Մ. Նահանգներէն: Առաջին անգամ է որ այսպիսի ապսպրանք մը կը տրուի : Անգարա միեւնոյն ատեն 54 միլիոն տոլարի վարկ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ գրաւման 125 ամեակը

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթէն)

Փետրուար 22ին լրացաւ ռուսեւպարսկական պատերազմի 125ամեակը (1828), երբ ռուսական յաղթանակներու շնորհիւ կնքուեցաւ Թուրքմէն-չայի հաշտութեան պայմանագիրը, որով Հայաստան ազատագրուեցաւ Պարսկաստանէն եւ մտաւ ռուսական կազմին մէջ :

Հայաստանի, ինչպէս եւ Վրաստանի եւ Ատրպէյճանի միացումը Ռուսաստանին՝ նոր դարագլուխ բացաւ, եւ մեծ նշանակութիւն ունեցաւ հայ, վրաց եւ ադրպէյճանական ժողովուրդներու կեանքին մէջ :

ԺԷ. դարուն մէջ Հայաստանի, ինչպէս եւ Վրաստանի եւ Ադրպէյճանի վրայ հաստատուեցաւ պարսիկ խաներու եւ թուրք փաշաներու ծանր տիրապետութիւնը, ստեղծելով հայ ժողովուրդի պատմութեան ամէնէն մռայլ շրջաններէն մէկը : Ժողովուրդը կ'ենթարկուէր տնտեսական եւ արտատնտեսական դաժան հարստահարութեանց, բիրտ հալածանքներու եւ բռնութեանց : Չկար կեանքի եւ գոյքի ապահովութիւն, կը կատարուէին կողոպուտներ եւ ջարդեր : Երկրի տնտեսական եւ մշակութային կեանքը կը լճանար եւ կը յետադիմէր :

Թրքական եւ պարսկական յափշտակիչներու (դաւթիչ!) ծանր լուծը թօթափելու համար, Անդրկովկասի ժողովուրդները կը դիմէին զէնքի եւ իրենց հայեացքը կ'ուղղէին դէպի Ռուսաստան, անկէ սպասելով օգնութիւն :

1801ին, Վրաստան միացաւ Ռուսիոյ : Անոր միացումով կը սկսէր նաեւ միւս Անդրկովկասի մասերուն Ադրպէյճանի եւ Հայաստանի միացման Ռուսիոյ :

1804 — 1813ին տեղի ունեցաւ ռուս-պարսկական առաջին պատերազմը, որ վերջացաւ 1813ին, Գիւլիստանի պայմանագրով : Այս թուականին Ադրպէյճանի հիմնական մասը ազատագրուեցաւ պարսկական տիրապետութենէն եւ միացաւ Ռուսիոյ : Այս թուականներուն (1801 —1813) Ռուսիոյ միացան նաեւ Հայաստանի քանի մը շրջանները (Շիրակ, Լոռի — Փամբակը, Զանգեզուրի մէկ մասը եւն.) : Սակայն Հայաստանի մեծ մասը որ կը մտնէր Երեւանի խանութեան մէջ, կը մնար պարսկական տիրապետութեան տակ :

Անգլեւֆրանսացիները Անդրկովկասի մասին կը վարէին գաղթային, նուաճողական գործօն քաղաքականութիւն : Անոնք կը ձգտէին Անդրկովկասը դարձնել իրենց գաղթավայրը, զինակայանը (պլացտարմ = Place d'Armes), Ռուսաստանի դէմ պատերազմ մղելու համար : Այդ է պատճառը որ անոնք կ'օգնէին պարսիկ շահին եւ թուրք սուլթանին, պատերազմ կը հրահրէին Ռուսաստանի դէմ եւ կ'աշխատէին ամրապնդել թրքական ու պարսկական դաժան տիրապետութիւնը Վրացիներու, Հայերու եւ ադրպէյճանական ժողովուրդներու մասին : Ռուսթրքական, ռուսպարսկական պատերազմներու ատեն, անոնք զէնք ու զինամթերք կը տրամադրէին Թուրքերուն եւ Պարսիկներուն : Անգլեւֆրանսական բազմաթիւ սպաներ անմիջականօրէն կը մասնակցէին այդ պատերազմներուն եւ կը կռուէին ոչ միայն Ռուսիոյ, այլեւ անդրկովկասեան ժողովուրդներու դէմ, որոնք կը ձգտէին ազատիլ թրքական եւ պարսկական ծանր լուծէն :

1826 Յուլիսին պարսկական զօրքը, անգլիական գաղթարարներու հրահրումով եւ անմիջական օգնութեամբ, ներխուժեց Անդրկովկաս եւ յարձակեցաւ ռուսական զօրքերուն վրայ : Սկսաւ ռուսպարսական երկրորդ պատերազմը, որ տեւեց մօտ երկու տարի : Այս անգամ եւս տապալեցան անգլիական եւ պարսկական ծրագիրները :

Ռուսական զօրքի շարքերուն մէջ պարսկական բանակներու դէմ հերոսաբար կը կռուէին բազմաթիւ հայ, վրացի եւ ադրբէյճանեան կամաւորներ ու ջոկատներ : Անդրկովկասեան բոլոր ժողովուրդները ամէնազօրծօն կերպով եւ բոլոր հնաըաւոր միջոցներով կ'օգնէին ռուսական բանակին :

Պատերազմը շարունակուեցաւ նաեւ 1827ին : Ռուսական զօրքը այդ ամառը շարժեցաւ Երեւանի խանութեան վրայ, ուր կ'իշխէր պարսիկ Հիւսէին խանը (Սարդար) : Անոնք գրաւեցին Սարդարաբադը, ապա պաշարեցին Երեւանի բերդը : Երեւանի բնակչութիւնն ու կամաւորական ջոկատները ամէն կերպով կ'օգնէին ռուս զինուորներուն, որոնք կարգ մը հերոսական գրոհներէն ետք, խորտակեցին պարսիկ խաներու դիմադրութիւնը եւ 1827 Հոտեմբեր 1ին մտան Երեւան : Տեղին բնակչութիւնը ցնծութեամբ եւ ուրախութեան արցունքներով դիմաւորեց ռուս յաղթական զօրքը : Շատերը ինչպէս, կը գրէ Խ. Աբովեան, «ընկնում էին Սալդատների ճտովն» ու համբուրում նրանց : « Դժոխքի քանդուիլը մեղաւորների համար էս գինը չէր ունենալ, ինչպէս Երեւանի բերդը առնիլը Հայերի համար... Հայք ե՞րբ կարեն Ռուսաց արածը մոռանալ, քանի որ շունչ ունին» :

Երեւանի ազատագրման մէջ գործօն մասնակցութիւն ունեցան ռուսական բանակի շարքերուն մէջ գտնուող բազմաթիւ դեկաբրիստներ, որոնց մէջ Պուշչինը, Գ. Կոնովնիցինը, Գ. Բեստէուժով եւ ուրիշներ : Այդ օրերուն Երեւանի բերդի վրայ գրոհող ռուսական զօրքերու շարքին մէջ կը գտնուէր ռուս մեծ գրող Ա. Ս. Գրիբոեդով : 1826—1828ին ռուս-պարսկական պատերազմին գործօն մասնակցութիւն ունեցաւ նաեւ 1812ի հայրենական պատերազմի յայտնի բանաստեղծ Դենիս Դաւիթովը :

Ռուսական զօրքին կողմէ Երեւանի ազատագրման լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ ամբողջ Հայաստանի մէջ, մեծ խանդավառութիւն յառաջ բերելով հայ ժողովուրդի ամենալայն խաւերուն մէջ : Հայ ժողովուրդին բոլոր առաջաւոր ներկայացուցիչները եւ առաջին կարգին մեծ դեմոկրատ Խաչատուր Աբովեան ջերմօրէն ողջունեցին Երեւանը պարսկական խաներէն ազատագրելու եւ Ռուսաստանին միացնելու փաստը :

Երեւանի ազատագրուելէն ետք, ռուս-պարսկական պատերազմը շարունակուեցաւ քանի մը ամիս եւս : 1827ի վերջերուն եւ 1828ի սկիզբները ռուսական բանակները ձեռք բերին նոր փայլուն յաղթանակներ : Պարսիկ Շահը ստիպուեցաւ տեղի տալ եւ համաձայնեցաւ հաշտութիւն կնքել : Բանակցութիւնները վերջացան Փետրուար 22ին եւ Թուրքմէնչայ գիւղին մէջ հաշտութեան դաշնագիր կնքուեցաւ Ռուսիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ : Թուրքմէնչայի դաշնագրին համաձայն Երեւանի եւ Նախիջեւանի խանութիւնները անցան Ռուսաստանին, երկու պետութեանց բաժանման գիծը դարձաւ Արաքս գետը : Այդպէսով այդ դաշնագրով աւարտեցաւ եւ իրաւականօրէն վերջնապէս հաստատուեցաւ Հայաստանի եւ Ադրբէյճանի միացումը Ռուսաստանին :

Հայաստանի միացումը նոր շրջան հանդիսացաւ հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ : Անցնելով ցարական տիրապետութեան տակ, հայ ժողովուրդը չազատուեցաւ ճնշումէն եւ հարստահարութենէն :

Ցարական կառավարութիւնը իբրեւ ռուս կալուածատէրերու պետական իշխանութիւն, կը կեղեքէր, կը ճնշէր եւ կը հարստահարէր, ինչպէս Ռուս, նոյնպէս միւս ժողովուրդները : Այսու հանդերձ Հայաստանի միացումը Ռուսիոյ յառաջդիմական մեծ դէպք մըն էր հայ ժողովուրդին համար :

Հայերը փրկուեցան ֆիզիքական բնաջնջումէն : Ռուսիան ապահովեց հայ ժողովուրդին հաւաքական գոյութիւնը, եւ ապահովեց փոքրիկ, անպաշտպան երկիրը արտաքին ուժերու մշտական արշաւանքներէն :

Հայաստանի միացումը Ռուսիոյ մեծ նշանակութիւն ունեցաւ երկրին տնտեսական կեանքի եւ ժողովուրդին մշակութային զարգացման մէջ : Հայաստանի տնտեսական կեանքը դուրս եկաւ վատթար վիճակէն, ստացաւ զարգացման նոր բարենպաստ պայմաններ : Ճամբաներու եւ երկաթուղիի շինարարութիւնը, հանքերու մշակութիւնը, արդիւնաբերական ձեռնարկներու հիմնումը Անդրկովկասի մէջ, հակառակ ցարական իշխանութեան յետաշրջական քաղաքականութեան, կը խթանէին Հայաստանի տնտեսական կեանքի զարգացումը :

Պրոֆ. Մ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ

Ի պատիւ Մ. Նահանգներու Երեսփ. Ժողովի ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ԱՆԴԱՄԻՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Ինչպէս կը յիշուի վերջին նախագահական ընտրութիւններու ժամանակ, Մ. Նահանգներու ժողովուրդը ընտրեց նաեւ որոշ թիւով ծերակուտականներ եւ երեսփոխաններ :

Նիւ Եորքի Նասաուի շրջանին մէջ, 325.000 ամերիկացի քուէարկողներ իբրեւ իրենց ներկայացուցիչը ընտրեցին Պ. Ստեփան Տէրունեանը :

Նորընտիր երեսփոխանը շահեցաւ քուէներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ շրջանի մը մէջ, ուր ինք ըլլալով հանրապետական՝ ընտրական պայքար մղեց դեմոկրատ կուսակցութեան թեկնածուի դէմ :

Ընտրութենէն ետք, սակայն, պարզ էր, որ Պ. Տէրունեան ամերիկեան խորհրդարանին մէջ պիտի ներկայացնէր ոչ միայն զինք ընտրող 325000 ամերիկացի քուէատուները այլեւ Մ. Նահանգներու 250.000 Հայերը : Թերեւս չափազանցութիւն պիտի չըլլար ըսել, ամերիկեան հասարակութեան աչքին՝ տարագիր բովանդակ հայութիւնը : Պ. Տէրունեան առաջին անգամ հրապարակ եկաւ հայ մամուլին մէջ հրատարակութեան տալով յայտարարութիւն մը Նոյեմբեր 29ի մասին, ուր դիտել կուտար :

— « Անհնար է պատկերացնել, թէ կրնայ ըլլալ ազատ աշխարհի մէջ ապրող Հայ մը, որուն ուրախութիւն պատճառէ, որ այսօր Հայաստանի ժողովուրդը կը գտնուի համայնավար բռնատիրութեան դաժան եւ տմարդի լուծին տակ : «Աղօթենք Աստուծոյ, որ ազատութիւնն ու արդարութիւնը շուտով վերահաստատուին Հայաստանի մէջ » :

Անցեալ Փետրուար 20ին, Ուաշինկթընի հայ գաղութը ի պատիւ Պ. Ստեփան Տէրունեանի ճաշ սարքած էր : Հրաւիրուած էին ամերիկեան մայրաքաղաքի հայկ. բոլոր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները :

Իր շնորհաւորական խօսքի ընթացքին ընկեր Ա. Փանոսեան ըսաւ թէ ապրած ըլլալով ամերիկեան մեծ մայրաքաղաքի մէջ «մենք յաճախ կը հանդիպինք տեղացի բարձր պաշտօնակատարներու ու շատ անգամ մօտիկ դրացիներ ենք երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու, այնպէս որ այս հանդիպումը եւս սովորական հանդիպում մը պիտի ըլլար, եթէ չըլլար ամերիկեան պատմութեան առաջին հայ պատգամաւորին հետ» : Իսկ ընկեր Մարք Քէչիչեան խօսելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հ. Օ. Միութեան եւ Հ. Ե. Դաշնակցութեան կողմէ շեշտեց թէ ինք համոզուած է որ Պ. Տէրունեան ոչ միայն յաջողութենէ յաջողութիւն պիտի անցնի եւ վերընտրուի իր բարձր պաշտօնին մէջ, այլեւ, քաղաքական այս ծանր օրերուն ան հայ ժողովրդին համար հպարտութեան աղբիւր մը պիտի հանդիսանայ :

Ուրիշ ճառախօսներէ ետք խօսեցաւ Պ. Տէրունեան : Զգալապէս յուզուած՝ արտայայտեց իր անխախտ հպարտութիւնը, որ Հայ է, պարզեց, թէ իբրեւ Հայ կրնայ ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ իր ճակատը բարձր պահել եւ խոստացաւ իր լաւագոյնը կատարել, արժանի ըլլալու այն մայր ժողովրդին, որուն զաւակն է ինքը :

Հանդիսականները մեկնեցան լաւագոյն տպաւորութիւններով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

Վարդանանցը Գրիւսէլի մէջ

ԳՐԻՒՍԷԼ, (Յառաջ) — Ուշ բայց անուշ :

Յարմար սրահի չգոյութեան պատճառով մէկ ամիս ուշ տեղի ունեցաւ ուսանողներու եւ երիտասարդներու կազմակերպած Վարդանանցի տօնակատարութիւնը : Բայց այս յապաղումը չվնասեց խանդավառութեան՝ կազմակերպիչներու եւ հանրութեան մէջ : Ճիշդ հակառակը :

Եւ Մարտ 15ին, Գրիւսէլի «Գրիալմոն» սրահին մէջ փայլուն յաջողութիւն մը արձանագրուեցան ի հաշիւ ուսանողներու եւ երիտասարդներու :

Թէեւ Ուսանողներու Միութիւնն էր կազմակերպիչը, բայց ուրիշ մարմիններ եւ անհատներ ալ չէին զլացած իրենց օգնութիւնը : Գաղթային վարչութիւնը, իր հովանաւորութեան հետ տուած էր նաեւ իր անկեղծ աջակցութիւնը : Նոյն բարեացակամ վերաբերումը ունեցաւ նաեւ Գելճիքայի հայ կաթողիկէ առաջնորդ Հ. Նալպանտեան վրդ. որ սիրայօժար տրամադրած էր իր լուսարձակ մեքենան եւ նկարները : Երիտասարդներու Միութեան կարգ մը անդամներու նուիրումն ալ մեծապէս նպաստեց այս ձեռնարկին յաջողութեան մեծ երախտիք ունի նաեւ Տիկին Գէյլէրեան, որ մէկ ամիսէ աւելի իր բնակարանը տրամադրեց փորձերուն եւ ջերմապէս օգնեց ուսանողներուն :

Ուսանողներու առաջին այս ձեռնարկը տեղի ունեցաւ անթերի կանոնաւորութեամբ :

Գաղթային վարչութեան նախագահ Պ. Մուրտիկեանի բացման խօսքէն վերջ՝ յատկապէս այս հանդէսի համար ստեղծուած պզտիկ երգչախումբը երգեց «Ով Մեծասքանչ»ը : Ապա Օր. Մարի Սրմիքեան ապրումով արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն»ը : Յետոյ Օր. Ժուան Քալանթարեան յաջողութեամբ նուագեց Խաչատուրեանի «Օրօր»ը՝ դաշնակի վրայ :

Օրուան բանախօսն էր Պ. Գ. Շահինեան, որ պարզեց Վարդանանցի պատմական արժէքը : «451 թուականի Աւարայրի պարտութիւնը մենք յաղթանակի վերածած ենք, որովհետեւ Վարդանանց այդ խիզախ ըմբոստացումին մէջ տեսած ենք մեր ազգի գոյատեւումի խորհրդանիշը, հայ ժողովուրդի կամքը՝ արեւին տակ իր տեղը ունենալու : Ներկայացուց գիրերու գիւտը եւ Վարդանանց պատերազմը իբրեւ մէկ ամբողջութիւն, իբրեւ ազգակ ինքնուրոյն գոյութեան եւ ազատ կեանքի :

ԱՅՏԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԻՍԸ

Մարտ 15ին Gaveauի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Այտա Ազնաւուրի երգահանդէսը: Ժողովրդային երգերու սիրահար հասարակութիւն մը լեցուցած էր սրահը:

Անցեալ տարի Այտա Ազնաւուր այս կարգի երգահանդէս մը տուած էր Շօփէնի սրահին մէջ մեծ յաջողութիւն գտնելով: Ի՞նչ բանի պիտի վերագրէինք ուրեմն որ այդ նոյն հասարակութիւնը քիչ մը յուսախաբ կ'երեւար կիրակի օր: Պատճառը այն է որ Այտա Ազնաւուր սխալ ըրած էր Կավոյի մէջ տալով իր երգահանդէսը:

Ինք ունի տաք, հաճելի, դիւրահաղորդ թաւ ձայն մը որ կը յուզէ եւ կը տպաւորէ, բայց չունի Սալ Կավոյի համապատասխան ձայն մը, առիկա ոչ թէ քննադատական մըն է իր ձայնին հանդէպ, այլ պարզապէս բացատրութիւն մը կիրակի օրուան խանդավառութեան պակասին: Վստահ ենք որ թէ իրեն եւ թէ մեզի համար աւելի յաւ պիտի ըլլար Այտան լսել փոքր սրահի մը մէջ, տեսնելով միշտ իր մէջ Սայաթ Նովայի լաւագոյն արտայայտողներէն մին, ժողովրդական երգերու հարազատ երգչուհին եւ ոչ թէ Cantatrice մը որ Recital կուտայ Կավոյի մէջ:

Այս նկատումէն զատ Այտա Ազնաւուր բացի Սայաթ Նովայէն երգեց ժողովրդական երգեր, Հայաստանի նոր երգերէն, եւ յայտագրէն դուրս «Երեւան բաղ եմ առելը», «Կիւրճի աղջիկը» եւ «Մարտիկին երգ»ը:

Կը շնորհաւորենք Օր. Այտա Ազնաւուրը որ հակառակ իր երիտասարդ տարիքին եւ օտար երկիրներու մէջ ապրելուն այդքան հարազատ չեշտով կ'երգէ հայերէն գեղջուկ երգերը:

Ա. Մ.

Ըսաւ թէ մեր ամբողջ պատմութիւնը երկար ու անվերջ շղթայ մըն է Վարդանանց պատերազմներու:

Պ. Ց. Իսկէնտէրեան երգեց «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ը եւ «Սարերը ծաղկել»ը, հայրենական տաք յոյզեր ներշնչելով: Պ. Ա. Ֆեթթէլեան կուռ չեշտով կարդաց Վարդանի ճառը, որմէ վերջ երգչախումբը յաջողութեամբ երգեց «Լռեց, ամպեր»ը, տեսակ մը խորհուրդ ստեղծելով սրահի կիսամութին մէջ:

Հաճելի նորութիւն մըն էր, նկարներու լուսարձակումին մէջ՝ Սիամանթոյի «Գիւտին փառքը»: Ե. դարու մեր կրօնական ու քաղաքական դէմքերու նկարներէն վերջ լուսարձակուեցաւ նաեւ Ս. Մեսրոպի պատկերը: Եւ խորհրդաւոր խաւարին մէջ, Պ. Օհանիկ Գալէմեան ապրումով արտասանեց Սիամանթոյի անմահ օրհներգը հայ դիրերու մեծ հնարիչին:

Լուսարձակումէն վերջ՝ Օր. Սօնա Պէյլէրեան մեծ յաջողութեամբ նուագեց Սպենդիարեանի «Յայթարման», իսկ Պ. Էտի Ծախեան յստակ չեշտով կարդաց հատուած մը René Groussetի Հայոց պատմութենէն:

Հանդէսը փակուեցաւ «Նորահրաշ»ի եւ

ՄԱՔՍ ԳԱՐՈՆԵԱՆԻ ԽՈՒՄԲԸ ՇԱՀԵՑԱՒ ԹԻԹՈՅԻ ԲԱԺԱԿԸ

ԶԱԿՐԷԲ, 13 Մարտ, (Յառաջ) — Մաքս Գարոնեան հոս այցելեց իր խումբին հետ (F. C. Bayern), մրցելու համար քաղաքի «փրոֆէսիոնէլ» խումբին դէմ: Մրցումները տեւեցին երեք օր: Ամէն օր ներկայ էին 2000 հանդիսականներ: Մէկ օր առաջ մեր հայ մարզիկը իր խումբի կողմէ գեղեցիկ ծաղկեպսակ մը դրաւ արձակազէններու գերեզմանին վրայ:

Առաջին մրցումին Գարոնեան ճակատեցաւ ամէնէն լաւ եւ ճկուն Եուկոսլաւ Կրիկովիչի դէմ: Մեր մարզիկը բարձր խաղ մը ցոյց տուաւ եւ յաղթանակը տարաւ, 6—4, 5—7, 6—4, 2—6 եւ 11—9ով: Գերմանացի Օթթօ Ռայթէրը յաղթեց Միլիչի 6—2 4—6 եւ 6—4ով: Այսպէս Միւնխէնցիները առաջին օրը տիրապետեցին խաղին: Բայց երկրորդ օրը ուժաթափ էին եւ այս պատճառով Կրիկովիչ դիւրաւ պարտութեան մատնեց Ռայթերը 6—2 7—5ով, իսկ Սթանքովիչն ալ Գարոնեանը 7—5 2—6 եւ 6—4ով: Այսպէս երկու խումբերը կէսերով (4—4) հաւասար մնացին:

Վերջին մրցումը զոյգերու միջեւ, Գարոնեան Տոքթ. Քոխի հետ խաղաց Եուկոսլաւ Կրիկովիչ - Սթանքովիչի դէմ: Այս մրցումէն կախում ունէր խումբերու յաղթանակը եւ Թիթոյի բաժակին շահիլը: Հանդիսականները այս անգամ 3500 հոգի էին եւ եկած էին մարզիկներուն ուժ տալու, բայց Եուկոսլաւները ջղային վիճակ մը ունէին: Առաջին խաղը շահեցան Գարոնեան եւ Քոխ: Հայ մարզիկը մեծ ուշարդութեամբ կը խաղար եւ հրաշալի յարձակումներ կը կատարէր: Մեծ դժուարութեամբ Գարոնեան եւ Տոքթ. Քոխ պարտութեան մատնեցին իրենց Եուկոսլաւ հակառակորդները, 6—2 4—6 7—5 եւ 7—5ով եւ ստացան Թիթոյի բաժակը Նախարար Քարտելիայի ձեռքով: Երկու խումբի մարզիկներուն մեծ ճաշ մը տրուեցաւ, բայց Թիթօն ներկայ չէր, Լոնտոն գացած ըլլալով: Մարզիկները հիւրասիրուեցան իր փոխանորդին Քարտէլիայի եւ Մօշէ Բիատայի կողմէ: Ներկայ էր նաեւ Պելկրատի գերման դեսպանը: Գարոնեան Եուկոսլաւիայէն անցած է Իտալիա մրցումներուն մասնակցելու համար: Հայ մարզիկը Մայիս ամսուն իր խմբին հետ պիտի մասնակցի նաեւ միջազգային թենիսի մեծ մրցումներուն, Պուտափէշթ եւ Պուքրէշ ուր պիտի խաղան Խ. Միութեան ախոյեանները, Նէկրէպէթաքի՝ Լենինկրատէն, Նիկօլաս Օզէրով, Էրվին Գորգութէ՝ Մոսկուայէն: Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ այս Ռուսերը մեծ վարպետներ են:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«Թէ հայրենեաց»ի վերծանումով՝ երգչախումբին կողմէ:

Թերինները կային անշուշտ այս տօնակատարութեան մէջ, բայց անվարան կարելի է ըսել թէ անոնք նսեմացան ստեղծուած խանդավառ մթնոլորտին մէջ: Միաձոյլ ու խնամքով պատրաստուած յայտագրի կանոնաւոր գործադրութիւնը աղուոր պահեր ապրեցուց ներկաներուն, որոնք մեկնեցան բարձր տրամադրութեամբ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Մարզական կեանք

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ինչ տարօրինակ խումբ, Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը: Երբ կը կարծուի պարտուած, նոր թափով, վերելք մը ցոյց կուտայ:

Դեռ անցեալ շաբաթ կը խօսէինք իր խոնջէնքին մասին:

Մարտ 8ին Fontenay խումբին դէմ, լաւ խաղարկութեամբ մը, Ալֆորվիլի մեր խումբը անգամ մըն ալ յաղթական դուրս եկաւ 4—1: Ապարդիւն անցան հակառակորդին բոլոր ջանքերը, մանաւանդ որ դառնակարգէն իջնելու երկիւղը ունէին:

Նոյն դիրքին մէջ կը գտնուի U. S. Provins որ ամէն կերպով մեզի յաղթել ջանաց Մարտ 15ին: Երթին պարտուած էինք 3—2ով: Տարիներէ ի վեր մեր խումբը նոյնիսկ բարեկամական մրցումներու մէջ երբեք յաղթած չէր Provinsի: Բայց այս անգամ յաջողեցան 2—1ով:

Այս կիրակի, 22 Մարտ, մեր տղաքը ջանք պիտի չխնայեն Fontainebleauի դէմ յաղթական վերադառնալ: Այդ օրը, Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը, իր տարեվերջի պարահանդէսին, իր բարեկամները պիտի գտնէ թէ դաշտին վրայ, թէ սրահին մէջ:

Զ. Մուրատեան

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԱՐԿԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

«Յառաջ»ի ազատ բեմէն Պ. Ա. Գալապանեանի թելադրութիւններուն պատասխանելու միտք չունինք: Մինչեւ հոյակապ պալատի մը շինութիւնը, չենք կրնար մեր փոքրիկ խրճիթը քանդել: Կը խոստանանք կազմակերպուած ուժերով նպաստել Պ. Ա. Գալապանեանի չքեղ ծրագրին, անմիջապէս որ իր առաջադրութիւնը իրագործելու հաւատիքներ տայ:

Սպասելով այդ ցանկալի օրուան, կը թելադրենք մեր գործօն եւ պատուակալ անդամներուն ինչպէս եւ մեր բոլոր համակիրներուն ցնորքներով չօրօրուիլ եւ փութալ ինչպէս միշտ՝ մեր կիրակի օրուան ընդհանուր ժողովին:— Դիւան Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Վարչութեան:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ց. ՎԱՍԿԵՐՏՑԵԱՆ

Քէյմպրիճի (Մ. Նահանգներ) Կոմիտէի ընկերներէն Ցարութիւն Վասկերտցեան մեռած է Մարտ 3ին: Ողբացեալ ընկերը 47 տարեկան էր, Զարսանճաքցի: Դաշնակցական եղած է պատանի տարիքին եւ հաւատարմօրէն ծառայած իր կազմակերպութեան եւ ժողովուրդին: Տաղանդաւոր նկարիչ էր: Վերջերս կը պատրաստէր Ս. Աստուածածնի նկարը, իբրեւ նուէր Ուսթրթաունի մէջ նոր հաստատուելիք եկեղեցիին: Կը թողու այրին՝ Տիկին Հայկուհի, երեք զաւակներով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Իր արցունքները ու հեկեկանքները մեզի տաժանելի են, իր տժգոյն դէմքին անշարժութիւնն ու աչքերուն տենդը սարսափ կ'ազդեն, կ'ուզենք զինքը իր ցաւագին յիշատակներէն հեռացնել, կը խօսինք իրեն իր ողջ մնացած զաւակներուն վրայ, կը ջանանք յոյս ներշնչել ու ապրելու եռանդ՝ իր վշտացած սրտին... Բայց անիկա գլուխը կը շարժէ, կը մերժէ մեր մխիթարանքը ու իբր ամբողջ պատասխան՝ անգամ մըն ալ նայելով իրեն տրուած հագուստներու դէզին, չորցած շրթունքներովը կը կրկնէ.

— Սեւ թող ղրկեն մեզի, գրեցէք Սթամպօլ:

Առաւօտուն կանուխէն, գրեթէ արշալոյսին ամբոխը լեցուած էր եկեղեցիին բակը. ու մենք երբ աչքերնիս բացինք, կը լսէինք իրենց խուլ աղմուկը, անսահմանելի աղմուկ, նման փոթորկուած ծովու հեռաւոր շշուկին...: Հիմա նոյն ամբոխը մեզ կը շրջապատէր, երբեմն սպառնագին կը բարձրանար մինչեւ Առաջնորդարանի սանդուղներէն վեր, երբեմն կը դառնար ու երբեմն կը հեծեծէր: Օրերէ, ամիսներէ ի վեր այնքան զրկուած ապրեր էին, պահանջքը այնքան ստիպողական եւ մեծ եղած էր որ՝ իրենց փութկոտութեան մէջ տենդագին չուաբուռ մը կար, երբեմն առաջ անցնելու տենջանքով զիրար կը կոխոտէին, տղաքը կը ճչէին ու սրտագին աղաղակներ մեզ կը ցնցէին ցաւագինօրէն:

Կարգապահութիւն պահել անկարելի էր, մենք յուսահատած էինք. ամբոխին մէկ տասնեորդն իսկ գոհացնելու իրեղէն չունէինք ու ստիպուած էինք մնացածին թիւեր ու փուսուլաներ տալ, որպէսզի յառաջիկայ անգամներուն երբ խոստացուած ու յուսացուած զգեստեղէնները գային, իրենց բաժինը ստանային: Բայց թէ ինչպէս ընտրել անոնք՝ որ այսօր պիտի առնէին զգեստները... Ի՞նչ հիման վրայ ընդունիլ մէկը եւ մերժել միւսը, կամ պարզապէս յետաձգել իրենց դիմումը: Յուսահատած ու շուարած էինք ու քանի ամբոխը իր պահանջքը կը յայտնէր՝ այդ սարսափելի եւ խուլ աղմուկով, մենք տժգունած ու խորապէս յուզուած, իրարու երես կը նայէինք:

— Պէտք է ամէնէն դժբախտները, ամէնէն շատ վշտացածները, պէտք է ծերերը, կոյրերը, հիւանդները ընտրել... կամ բազմաթիւ տղաք ունեցողները ըսաւ մեզմէ մէկը...

Բայց ամէնքն ալ նոյն աստիճանով դժբախտ ու կարօտ էին ու որքան որ հաւատացած էինք այդ ընտրութեան ձեւին անբաւականութեան վրայ՝ մտանք ամբոխին մէջ նախ կոյրերը փնտռելու: Աղտեղութեան ու քրտինքի բարկ հոտ մը մթնոլորտը անշնչելի կը դարձնէր բազմութիւնը այնքան հոծ էր որ գրեթէ իրարու հպած էին ու մենք քանիցս կորսուեցանք իրենց խիտ շարքերուն մէջ: Երբ ձեռքս կը դնէի իրենց մարմնին, ճամբայ բանալու համար, կասկածելի խոնաւութիւն մը զիս կը կասեցնէր. բայց անմիջապէս չուրջի ահաւոր թշուառութիւնը քաջութիւն ու սիրտ կուտար մեզի ու մենք աւելի խոր կը թափանցէինք ամբոխին մէջ:

Պէտք էր ընտրել կոյրերը, անոնք որ անտէր ու նոյնիսկ զրկուած գաւազանէ՝ կը դեգերէին իրենց անհաստատ սրունքներուն վրայ ու տարուած ամբոխի շարժումներէն՝ մէկ մը աջին կը նետուէին, մէկ մը անդին...: Բազմութիւնը կազմուած էր մեծ մասամբ կիներէ, այրերու բացակայութիւնը աչքի կը զարնէր, բայց կոյրերու մէջ կային նաեւ ծերունի այրեր ու իրենց երեւոյթը ահաւոր էր:

Մէկիկ մէկիկ ձեռքերէն բռնած՝ առաջնորդեցինք զիրենք. ճամբուն վրայ ամբոխը զայրոյթէն կը մռնչէր. ոմանք կը հայհոյէին, ուրիշներ կը սպառնային. իւրաքանչիւր ոք տարուած իր անհատական դժբախտութեան մեծութենէն՝ կը փափաքէր որ միմիայն իրմով զբաղէինք, կին մը մեր աչքերուն առաջքը յուսահատութենէն իր ցնցոտիները կը պատռէր, մազերը կը փետտէր ու իր բոլոր ցաւը կ'աղաղակէր այնպիսի ձայնով մը՝ որուն պատառող չեշտէն կը ցնցուէին ամէնքը, ու պահ մը լռած ամբոխին վրայէն սարսուռ մը կ'անցնէր:

Ուրիշներ կը կառչէին մեզի, բռնի կը կեցնէին, կ'աղերսէին, իրենց արցունքով կը թրջէին մեր ձեռքերը, հակառակ մեր բացատրութիւններուն՝ չէին համոզուեր, չէին ուզեր սպասել ու մեր անկարողութիւնը կը տանջէր մեզ:

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

մը պիտի առնայ փոխադարձ Ապահովութեան Մնտուկին:

ԴԱՀԼԻՃԸ չորս ժամ նիստ գումարեց աղջի օր, քննելու համար կարգ մը ստիպողական խնդիր - ներ որոնց գլխաւորն է ամերիկեան վարկերու բաշխումը: Վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Ուաշինկթըն պիտի երթան յառաջիկայ շաբթու. այնպէս որ խնդիրը աւելի սուր հանգամանք ըստացած է: Քանի մը նախարարներ կ'առաջարկեն որ Մ. Նահանգները 40 առ հարիւրէն 65 առ հարիւրի բարձրացնեն Հնդկաչինի պատերազմին համար որոշուած վարկերը, կրճատելով ուղղակի Ֆրանսայի յատկացուած բաժինը: Այս առաջարկին հակառակ է մասնաւորապէս Պինօ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեսփ. ժողովը մարտ 18ին վաւերացուց այն պայմանագիրը որուն համաձայն 22 միլիոն տոլար հատուցում պիտի վճարեն Իսրայէլի, հիթլէրական իշխանութեան զոհերուն համար:

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդեց Թեհրանի ամերիկեան դեսպանին, որ կը կարծէ թէ նորէն պիտի մերժուի անգլեւամերիկեան վերջին ծրագիրը: Վարչապետը ճառ մը պիտի խօսի այսօր, ուրբաթ, աւելի բացորոշ առաջարկներ պահանջելով Անգլիայէն:

ՔԱՄՉԱԹՔԱՅԻ մէջ կատարուած օդարշաւին առթիւ, Մ. Նահանգները բողոքագիր մը ուղղեցին Խ. Միութեան, պահանջելով պատժել յանցապարտ օդաչուները:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ դաշնագրին վաւերացման դէմ բացուած պայքարին առթիւ, Պ. Պինօ վեկուցում տալով ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովին առջեւ, ըսաւ թէ ի հարկին հանրաքուէ պէտք է կատարել, ազգին կամքը իմանալու համար: (Իր անձնական կարծիքն է):

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը ջնջեց պողպատի եւ երկաթի ազգայնացման օրէնքը զոր հաստատած էր աշխատաւորական դահլիճը:

ՄԱՐՈՔԻ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶԻ կացութեան մասին նոր տեղեկագիր մը ուղղեցին արաբ եւ ասիական պետութիւնները, Ազգաժողովին:

Համազգային Լսարան

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 9ին Café Regentի վերնայարկը:

Կը խօսի ՓՐՕՖ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ: Նիւթը՝ «Հայերու դերը պատմութեան մէջ, մասնաւորապէս» (Ֆրանսա եւ Ռուսիա):

ՅՈԲԵԼԵԱՆ
Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը յոբելեարին դաստիարակչական յիսնամեակի եւ Ս. Մուրատեան վարժարանին տեսչութեան 25ամեակին նուիրուած հանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի 22 Մարտ, ժամը 16ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանին թատերասրահին մէջ 26 ռիւ Թրուայօն, Մէթրօ՝ փոն տը Սեվռը:

Ընկերաճաշակրական խնջոյք

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան» խումբի:

Կիրակի 22 Մարտ, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Bains - Doucheի մէջ, Իվրի:

Գեղարուեստական ճոխ անակնկալներ, երգ, արտասանութիւն եւն.: Դիւրամատչելի պիւֆէ:

Կը հրաւիրուին շրջակայ թաղերու ընկերբարեկամները ընտանիքով: Ինչպէս նաեւ քոյր միութիւնները: Մուտքը ազատ է

Այրի Տիկին Տիգրանուհի Ասլանեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ասլանեան եւ զաւակները, Պ. Առաքել Ասլանեան, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ (քանոնի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 17ին, 63 տարեկան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, ուրբաթ ժամը 9.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon: Մեռելական թափօրը տունէն (56 Rue Julien Lacroix, Paris (20) կը մեկնի ժամը 8.45ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Արշակուհի Դաւիթեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon, իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ ՀԱՅԿ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

Ուշադրութիւն

« Յառաջ »ի վերհրատարակման ութերորդ շրջանը կը լրանայ յառաջիկայ ապրիլին:

Նոր տարեշրջանի համար կարգ մը փոփոխութիւններ նախատեսուած ըլլալով, կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն օր առաջ փակել իրենց առկախ հաշիւները:

Ապրիլ 1էն սկսեալ պիտի դադրեցնենք բոլոր անվճար թերթերուն առաքումը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Թատերական ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի: Այս կիւակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

Կը ներկայացուի ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ (Պ. Պռօշեանցի օփերէթը 4 արար), ղեկավարութեամբ ԹՐԱԳՕՇի:

11 au 20 Avril 1953

IMPORTANTES FACILITES DE VOYAGE

Retenez dès à présent votre logement

Renseignements : LYON, rue Ménestrier (BU 55.05)

ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

Յուցադրողներու քաթալօկը ստանալ contre remboursement, (440 ֆրանք):

Տեղեկութեանց համար դիմել.—

Lyon, rue Ménestrier (Bu. 55-05):

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱԼ տ'ԻԷՆԱ, 10 Ավրնիւ տ'Իէնա

Մէթրօ Իէնա

Երկուշաբթի 23 Մարտ ժամը 20,30ին

Դերասան Աւետիս ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ

« Քորրաւօ »

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 14ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ Շար. նախորդ ժողովի:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Օհանջանեան ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան ղետնայարկը: Կարեւոր օրակարգ, ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ ժամը 16ին, ընկերուհի Վ. Հաքիմեանի տունը, 144, Av. Aristide Briand, Պանեէօ (Seine):

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի 22 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de la Libération:

Կը խօսի Տիկին ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ, պարերը առաջնորդութեամբ ռուս. յայտնի Orchestre Balalaïkasի ազգային տարազներով, ղեկավարութեամբ՝ Vladimir Zaplskyի:

Մասնակցութեամբ Պանեօյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, որ կը ներկայացնէ «Մեծապատիւ Մուրացկաններէն պատկեր մը: Հայկ. պարեր բեմադրութեամբ տիկին Հ. Թորոսեանի, կովկասեան պարեր Պ. Ապանիցէի կողմէ:

Հաղորդակց. միջոց.— Porte Chapelleէն առնել թիւ 265 autobus, երկաթուղի Gare du Nordէն ժամը 15, 16.39 եւ 17.09:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ (U. J. A.) կողմէ:

Մարտ **22**ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը **16**էն **24**, Salle Voltaireի մէջ, Rue Voltaire:

Նուագախումբ PANTCHITO SERRA du Cabaret Monseigneur:

Կը մասնակցի Michèle Delhaye de la Radio Գեղարուեստական բաժին, Attractions:

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 200 ֆրանք

Charenton Ecolesէն օթօպիւս 103 իջնել Rue de l'Union:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 21 Mars 1953 Շաբաթ 21 ՄԱՐՏ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 7022-Նոր շրջան թիւ 2433

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՏԵՆԱԳԻՐ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԸ

Վաղը, կիրակի, Փարիզի մէջ ալ կը տօնուի Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեանի կրթական գործունէութեան 50ամեակը, նախաձեռնութեամբ հին եւ նոր Աշակերտներու Միութեանց :

Երախտագիտական այս ցոյցով ծերունի յոբելեարը պիտի մեծարուի նաեւ իբրեւ մատենագիր, — հեղինակ՝ շարք մը պատմական երկերու որոնց մէկ մասը կը մնայ անտիպ :

Իր աշակերտները, Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեանէն մինչեւ Փարիզի Մուրատեանը, բազմութիւն մը կը կազմեն: Մեծ մասով տիրացած՝ վայլուն դիրքերու :

Եթէ մեր հայրենի հողերուն վրայ գտնուէինք, տարակոյս չկայ թէ շատերը գործօն դեր պիտի կատարէին նաեւ մշակոյթի ճակատին վրայ :

Ինչպէս իր պատմութեան գիրքերուն, նոյնպէս ամենօրեայ դասերուն մէջ յոբելեարին միայն միտքը չէ որ կը գործէ, այլ եւ սիրտը :

Իր բոլոր աշակերտները եւ պաշտօնակիցները կը վկայեն թէ Հ. Սահակ մասնաւոր նախանձախնդրութեամբ կ'արծարծէր հայրենասիրութեան հուրը: Նոյն իսկ այն պարագաներուն մէջ երբ չորուցամաք վերլուծումներ կը կատարէր :

Այստեղ, հրապարակային հանդէսներու մէջ ալ, ամէնէն աւելի այդ գիծն էր որ աչքի կը զարնէր, նառ խօսած ատեն :

Կը թուի թէ վարդապետէն աւելի Տարօնցին էր որ կը խօսէր իր մէջ, երբ կը տարփողէր Հայկազանց փառքը: Եւ կամ, երբ կը փորձէր ցնցել օտարին հրապոյրներուն տակ թմրած հոգիները :

Իբրեւ Մխիթարեան միաբան, անշուշտ Հ. Սահակ ալ ունի մասնաւոր տեսակէտներ Հայոց պատմութեան, ժամանակակից դէպքերու, ինչպէս եւ դաւանական հարցերու մասին :

Իր համոզումով, առ նուազն կանխահաս էին ազատագրական շարժումները: Եւ կամ շեղած՝ բնական ուղիէն :

Կը կարծենք թէ այս հարցին մէջ ալ, աւելի շատ բնազդը եւ զգացումներն են որ կը խօսին քան թէ քննական միտքը եւ պատմական փաստերը :

Այդ եղերական թնճուկը լուծելու համար, պէտք է ետ երթալ մինչեւ Ալիշան եւ Մ. Պէշիկթաշլեան :

Ցոբելեարը նոյնպէս ինքնուրոյն ձեւով մը կը մեկնէ մեր ներքին պառակտումները: Սովորական բառով՝ անմիաբանութիւն :

Պատմութիւն քրքրելով, կը տեսնէ մեծամտութիւն եւ կիրք: Ապա նաեւ մեկուսացում :

Միջանկեալ կը յիշենք այս պարագանները, որոնք ուսումնասիրութեան կը կարօտին :

Եթէ չենք սխալիր, Հ. Սահակ վերջինն է Ս. Ղազարի այն վաստակաւորներէն, որոնք իրենց կոնակն ունին, լեցուն տարիքի մը հետ, մատենագրական վաստակ մը :

Իր ետեւէն հասած է վարդապետներու նոր սերունդ մը, որ նոյնպէս կը սիրէ տքնիլ եւ երկնել. բայց մանաւանդ կրթել: Տրջիլ երկրէ երկիր, «ուսում ջամբելու համար »:

Արդարեւ, երկու Միաբանութիւնները կրթական ցանց մը հիւսած են հայաշատ գաղութներու մէջ, տրամադրելով իրենց ամէնէն ընդունակ եւ գործօն անդամները :

Դեռ երկու տարի առաջ, Հիւս. Ամերիկայի գաղութին անգամ կ'ուզէր որ Մխիթարեաններն ստանձնեն միջնակարգ վարժարանի մը հաստատումը ...

Անշուշտ գնահատելի է Մխիթարեանց այս կրթանուէր ճիգը: Պայմանաւ որ չվնասէ Միաբանութեան բուն կոչումին, — պրպտել, տքնիլ, արտադրել, շանչ տալով դեղնած թուղթերուն : Հնչեցնելով հին եւ նոր դարերու ձայնը՝ գիտութեան եւ արուեստի լոյսին տակ :

Բագրատունիներէն մինչեւ Հ. Սահակները գծուած է ճամբայ մը որ միշտ նոր ճիգ եւ պաշար կը պահանջէ :

Այս ցանկութեամբ կ'ողջունենք օրուան յոբելեարը, որ կը կարծենք թէ նոյն մտահոգութիւններն ունի :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ԿԸ ԳԾԵՆ ԱՌԱՆՑ ՃԱՆՉՆԱԼՈՒ

Փիքասոյի ձախաւեր նկարը առատ նիւթ կը ճարէ միջազգային մամուլին :

Ամէնէն չափաւորներն ալ հեգնական խօսքեր կը սահեցնեն :

Չար լեզուներ կ'ըսեն թէ գործը պիտի յանդիմանուի դատական ատեանի մը: Առ նուազն «ինքնաքննադատութեան »:

Նկարիչը, Փիքասօ, եւ հրատարակիչը, բանաստեղծ Արակօն, երկուքն ալ կարմիր, արդէն փորձանք մը անցուցած էին անցեալ տարի, ոչ - ուղղափառ կարծիքներ յայտնած ըլլալով նկարչութեան մասին :

Ինչպէս կ'երեւայ, սպանիացի նկարիչը, որ կը հանգստանայ Միջերկրականի ափերուն վրայ, նեղսրտած է իրեն ուղղուած հարցումներէն :

Առաջին օրը կ'ըսէր թղթակցի մը.

— Երբ Սթալին մեռաւ Արակօն հեռագրով խնդրեց որ «բան մը ընեմ»: Ես գրագէտ չեմ, ուստի նկար մը ղծեցի: Կրնայ ըլլալ որ չհաւնին: Ես ըրի ինչ որ կը զգայի: Ես երբեք չեմ տեսած Սթալինը» :

Ցետոյ մանկունակ չքմեղանք մը.

— Ինչ որ ալ ըլլայ գծանկարին արժէքը, մեծարանք մըն է: Չի վայլեր քննադատել անոնք որ ցաւակցութիւն կը յայտնեն, հոգ չէ թէ թռմած ծաղկեփունջով մը » :

Ցաջորդ օրը, աւելի զայրանալով դուռը կը դոցէր լրագրողներուն առջեւ, հետեւեալ յայտարարութեամբ.

— «Զափէն աւելի աղմկեցին այս գործին առթիւ որ կը վերաբերի միայն կուսակցութեան եւ ինծի »:

Ամէն պարագայի մէջ, Փիքասօ անգամ մը եւս հաստատեց թէ իսկապէս արտակարգ մարդ մըն է :

Կրնայ ըլլալ որ անձամբ տեսած չէ Սթալինը :

Բայց, երեսուն տարիէ ի վեր չէ՞ տեսած անոր անհամար լուսանկարները: Արձանները, դիմանկարները, կիսանդրիները: Ամէն տեղ: Գոնէ համայնավարական ակումբներու մէջ, դըրդապին ցոյցերու ատեն ...

Եւ եթէ ոչ անձը, ոչ ալ նկարը կամ արձանը տեսած է, ի՞նչպէս կը գծէ :

— Կարճ կապէ, կ'ըսէ բանգէտ մը: Եթէ ամէն «յառաջդիմական» գրող կամ նկարիչ, փոխանակ թափ տալու իր երեւակայութեան, հարազատօրէն պատկերացնէր իր տեսածն ու ճանչցածը, իր գիտցածն ու ստուգածը, այս օրերուն հասած չէինք ըլլար ...

ՎԱՀԷ

Թիթօ կը համաձայնի Անգլիոյ հետ

Լոնտոնի թերթերը ուրախութեամբ կ'աւետեն թէ լայն համաձայնութիւն մը գոյացած է Չըրչիլի եւ Թիթոյի միջեւ, աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատելու համար երկու երկիրներուն միջեւ, քաղաքական, տնտեսական թէ ռազմական տեսակէտով :

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Թիթօ աւելին կը յուսար, — յանձնառութիւն մը Անգլիոյ կողմէ՝ կամ Եուկոսլաւիան պաշտպանելու նախայարձակման մը դէմ կամ գոնէ բարեկամութեան դաշինք մը կնքելու: Չըրչիլ չէ ուզած այս տեսակ յանձնառութեան մը տակ մտնել, առանց նախապէս համաձայնութիւն մը գոյացնելու Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ: Բայց եւ այնպէս, կը կարծուի թէ ճամբան հարթուած է այդպիսի համաձայնութեան մը համար, երբ լուծուի Թրիէսթէի վէճը: Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարը, որ ներկայ էր Չըրչիլի հետ կատարուած խորհրդակցութեանց, ըսաւ թէ պատրաստ են ուղղակի բանակցելու Իտալիոյ հետ, պայմանաւ որ այս վերջինն ստանձնէ նախաձեռնութիւնը :

╳ Թիթօ երէկ պիտի մեկնէր Լոնտոնէն: Իր ճամբորդութիւնը տեւեց վեց օր: Պելկրատի պաշտօնաթերթը կը գրէ իր խօսակցութիւնները «ամենամեծ գոհունակութիւն պատճառեցին երկու կողմերուն »:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ, խաղաղութիւն ...

« ԱՅՔ »Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՄԱԼԵՆՔՈՎԻ

Նախագահ Այզընհաուըր իր չորրորդ լրագրական ասուլիսին մէջ նորէն յայտարարեց թէ պատրաստ է մինչեւ կէս ճամբան դիմաւորելու Ռուսերը, եթէ անկեղծ են իրենց խաղաղասիրական արտայայտութեանց մէջ :

Այս առթիւ ցաւ յայտնեց որ իր կուսակցութենէն պատասխանատու անդամ մը պահանջած էր «նախայարձակ» հռչակել Խ. Միութիւնը, Ազգաժողովին միջոցաւ եւ աւելի վճռական դիրք մը բռնել Քորէայի պատերազմին մէջ: Եւ բացատրեց թէ ինք միշտ պատրաստ է դիմաւորելու ոեւէ հակառակորդ որ կ'ըսէ, — «մոռնանք անցեալը» թէ պատրաստ է քարետախտակը սրբելու, ներկան քննելու եւ ապագան պատրաստելու: Ինք չուզերորեւէգրգռիչ ձեռնարկկատարել այժմ: Միւս կողմէ, պիտի չընէ որեւէ բան որ կրնայ խախտել Մ. Նահանգներուն իրաւունքները եւ խաղաղ համաձայնութեան մը պատեհութիւնը :

Նախագահը շարթուան ամէնէն կարեւոր դէպքը համարելով Մալենքովի ճառը Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ, շեշտեց.

1.— Մ. Նահանգները Խ. Միութեան խաղաղասիրական առաջարկները պիտի ընդունին այնքան գոհունակութեամբ որքան անկեղծ են. — 2. Կառավարութիւնը որոշած է միջոցներ գտնել խաղաղութիւնը ապահովելու համար եւ պատրաստ է ընելու ամէն բան որ կրնայ արդիւնքի մը յանգիլ. — 3. Կառավարութիւնը միշտ պատրաստ է առ նուազն կէս ճամբէն դիմաւորելու խաղաղութեան որեւէ առաջարկ Խ. Միութեան կողմէ :

Հարցումի մը առթիւ, «Այք» ըսաւ թէ որեւէ պատասխան չէ ստացած Կրեմլինէն, խաղաղութեան առաջարկներու մասին, բացի լրագրական հրատարակութիւններէ: «Եթէ Խ. Միութեան նոր վարիչները կ'ուզեն խաղաղութեան մասին խօսիլ Արեւմուտքի հետ, Սպիտակ Տան դուռները բաց են: Գիր մը Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին կամ հրահանգներ՝ Ուաշինկթընի խորհրդ. դեսպանին՝ կրնան արագօրէն բանալ ճամբան »:

Ակնարկելով օդանաւային վերջին յարձակումներուն, «Այք» ըսաւ թէ շատ ծանրակշիռ ըլլալով հանդերձ, այդ արարքները կապ չունին Մոսկուայի կառավարութեան փոփոխութեանց հետ, ոչ ալ մասնաւոր նշանակութիւն մը: Իբրեւ եզրակացութիւն, բացատրեց թէ չի կրնար կրճատել զինուորական վարկերը. բայց պիտի ջանայ ջնջել աւելորդ ծախքերը եւ կրկնապատկել ռազմական ուժերուն կորովը :

╳ Ազգաժողովի Քաղաք. Ցանձնախումբին Եշ. օրուան նիստին մէջ, Խ. Միութեան պատուիրակը, Զորին, պատասխանելով իր ամերիկացի պաշտօնակցին հարցումներուն, կրկնեց թէ իրենք միշտ որոշ առաջարկներ ներկայացուցած են սպառազինութեանց կրճատման մասին, բայց չեն ընդունուած : Անգլ. պատուիրակն ալ դիտել տըւաւ թէ Խ. Միութիւնը զինաթափութիւն ըսելով կը հասկնայ «հիւլէական զէնքերէն զրկել Արեւմուտքը, անվթար պահելով իր զինուորական գերակշիռ ուժերը »:

Թուրքիոյ երկրաշարժը

ԶՈՀԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ ԿԸ ՀԱՇՈՒԵՆ 500 - 1000 ՀՈԳԻ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Եշ. օր երկրաշարժի բուռն ցնցումներ զգացուեցան Թուրքիոյ արեւմտեան մասերուն մէջ, Մարմարայի ափերուն վրայ, Պրուսա, Պանտրմա, Պալըքէսիր եւն. :

Հեռագիրները հակասական լուրեր կը հաղորդեն զոհերու մասին: Անպաշտօն տեղեկութեանց համաձայն, մեռած են 500 — 1000 հոգի: Հանրապետութեան նախագահը աղէտեալ վայրերը գնաց, անձամբ քննութիւն կատարելու համար :

Պալըքէսիրի ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ ամէնէն աւելի վնասուած են Կէօնէն, Մանեաս, Ենիճէ եւ Չայ գիւղերը: Վերջին երկուքը ունին 2000ական բնակիչ: Կ'ըսուի թէ 500 հոգի մեռած են այս շրջանին մէջ: Կէօնէնի տուներուն 2/3ը քանդուած է :

Անգարայի ամերիկեան դեսպանը աղէտին վայրը փութաց մասնաւոր օդանաւով մը: Ամերիկեան Կարմիր Խաչն ալ հեռաձայնով խնդրեց Ժընեւի կեդրոնէն՝ տեղեկութիւններ ստանալ, օգնութեան հասնելու համար շարժի զոհերուն: 1952 Ցունուարին Ամերիկեան Կ. Խաչը 1500 վերմակ ղրկեց Թուրքիա, երբ ուրիշ երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ :

Պոլսոյ կարեւոր մէկ մասը զրկուած է հոսանքէ :

Ջուրէ : Գլխաւոր խողովակը վնասուած է շարժէն :

Պոլսոյ մէջ ալ խուճապ ծագած էր եւ բնակիչներուն մէկ մասը պարտէզներու մէջ գիշերեց:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԶՐՈՅՑ ՕՐՈՒԱՆ ՅՈԲԵԼԵԱՐԻՆ ՀԵՏ

(Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ)

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, մեր գրագէտ աշխատակիցը, Կ. Փոլատեան, մամուլին յանձնած է նոր գիրք մը, իր «Զրոյցները» կարգ մը ծանօթ դէմքերու հետ :

Քանի մը հատուածներ Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեանի հետ ունեցած զրոյցէն, անոր յոբելեանին առթիւ.—

— Հիմա որ ճշդեցինք հայ ցեղին ծագումը, բարի եղէք խօսելու Հայոց Պատմութեան մասին ընդհանուր ձեւով: Հետաքրքիր եմ գիտնալու թէ ի՞նչ են ձեր պատմական այն գործերը, որոնց ակնարկեցիք քիչ առաջ եւ զորս, կը խորհիմ, պիտի հրատարակէք շուտով :

— Գիտէք որ Հայոց Պատմութեան դասագիրքեր ունիմ: Ունիմ նաեւ անտիպ, ամբողջովին աւարտած «Ժամանակակից Պատմութիւն» մը: Այժմ «Բազմավէպ»ի մէջ հրատարակելու վրայ եմ պատմական ուսումնասիրութիւններ: Այս վերջինները, ունեցած դասագիրքերուս եւ անտիպ ձեռագրիս միջեւ գտնուած պատմական շրջանը կ'ընդգրկեն: Այսպէսով ուրեմն ունեցած կ'ըլլամ ամբողջական Հայոց Պատմութիւնը, նախապատմական շրջաններէն մինչեւ 1930ը: Վերջին անգամ կ'ուզեմ սրբագրել, որոշ տեղեր կրճատել, ուրիշ մասեր աւելի ընդլայնել,— ինչպէս Կիլիկեան մասը, — վերջապէս վերամշակուած, լոյս ընծայել ամբողջական Հայոց Պատմութիւն մը, երեք հատորներով :

— Կիլիկեան շրջանի խօսքը ըրիք, կը յուսամ թէ կարեւոր տեղ մը պիտի գրաւէ ան, ձեր եռահատոր աշխատասիրութեան մէջ :

— Կ'ուզէի որ այդ բաժինը մանաւորապէս խնամուած ըլլար, աւելի լուրջ, աւելի ճոխ: Կիլիկեան մշակոյթը անտեսուած է միշտ, միայն սակաւաթիւ մասնագէտներու հետազօտութեանց առարկայ դարձած :

Պէտք է պրպտել եւ մէջտեղ հանել հոն թաքնուած մեծ ազգային հարստութիւնները, սիրցնել եւ ամբողջ հայութեան սեփականութիւնը դարձնել զանոնք :

— Կը սպասենք ձեզի նմաններուն որ այդ աշխատանքը կատարեն հարկ եղած հմտութեամբ :

— Երեւակայեցէք որ երեք հատորներէս մէկը ամբողջովին նուիրուած պիտի ըլլայ Ռուբինեանց Հարստութեան:Կիլիկեան հայկական թագաւորութիւնը մեր ամէնէն մեծ շրջանն է: Ոչ միայն քաղաքական, ազգային, այլ մանաւանդ մշակութային տեսակէտով: Հսկայ ոստում մը ըրած է մեր ժողովուրդը, իր լեռներէն դէպի ծով, դէպի աւելի լայն, աւելի հարուստ հորիզոններ: Պէտք է գիտնանք թէ առանց Կիլիկիոյ Թագաւորութեան՝ մենք այսօր 500 տարի դեռ ետ մնացած պիտի ըլլայինք: Մեր նախնեաց ամբողջ մշակոյթը, անոնց կեանքը, գրականութիւնը մեզի հասած են ձեռագիրներու միջոցով: Հայ քաղաքակրթութեան մասին ոչ մէկ որոշ բան պիտի կարենայինք գիտնալ եթէ այդ ձեռագիրները չըլլային: Եւ գիտէ՞ք որոնց կը պարտինք զանոնք, — Կիլիկեան շրջանի մատենագիրներուն. թէ այն ձեռագիրները որոնք անոնց ստեղծագործութիւններն են եւ թէ անոնք որոնք հին շրջաններու կը վերաբերին եւ ընդօրինակուած են Կիլիկիոյ Թագաւորներուն եւ կրօնական իշխաններուն ձեռքով կամ անոնց թելադրութեամբ: Մեր ունեցած այսօրուան չարականները Հեթում Թագաւորի ձեռագրէն առնուած են եւ Հայր Ի. Կիւրեղեան, Աբբահայր Վենետիկեան Ուխտին, մէկիկ մէկիկ ուսումնասիրած եւ հրատարակած է Վենետիկի մէջ: Այսօր, ուրիշ վարդապետ մը, Հայր Ղեւոնդ Տայեան, եւրոպական խազերու կը վերածէ եւ շուտով պիտի հրատարակէ (ԽՄԲ.— Արդէն տպուած է) : Այսպէսով մեր աննման եկեղեցական երգերը սեփականութիւնը պիտի դառնան ամբողջ քաղաքակիրթ քրիստոնեայ աշխարհին: Այս պզտիկ օրինակ մըն է միայն: Խնդիրը շատ պարզ է: Եթէ կիլիկեան շրջանէն այդ ձեռագիրները մեզի չհասնէին, հայ վերածնունդի ռահվիրաները, օրինակ Մխիթար Աբբան, Հայոց պատմութեան տեղ միայն աւերակներ պիտի գտնէին իրենց առջեւ :

Ա՛խ, եթէ կարենայինք մնալ Կիլ'կիոյ մէջ, այսօր Միջերկրականեան ամէնէն ծաղկեալ ազգը պիտի ըլլայինք :

— Այո, մօտաւորապէս: Ուրքան որ ալ սրտիս մօտ է այս նիւթը, անհամբեր եմ հասնելու ձեր հայ Ժամանակակից Պատմութեան: Ի՞նչ ոգիով եւ ի՞նչ առաջնորդութիւններով մօտեցած էք այդ փոթորկոտ շրջանին որ կը տարածուի 1830էն մինչեւ 1930ը, մեր յոյսերուն, ազատագրութեան համար մեր հերոսական խոյանքներուն, յետոյ մեր յուսախաբութեանց, ահաւոր ջարդերուն մէկ դարու պատմութիւնը :

— Ոգի, առաջնորդութիւն, կամ առոր նման բառեր պատմութեան չեն երթար: Պատմութիւնը գիտութիւն մըն է: Անոր նպատակն է դէպքերուն մէջէն, որոնք յաճախ իրար խառնուած են, զիրար կը հակասեն, գտնել ճշմարտութիւնը: Իրական եւ ճշգրիտ աղբիւրներուն դիմել, ճշդել պատճառները հոն կատարուող շարժումներուն, այդ պատճառներէն հանել արդիւնքին :

— Ուրիշ հարցում մը հիմա, ի՞նչ է ընդհանուր տպաւորութիւնը մէկու մը որ իր աչքին առաջ ունի Հայոց պատմութիւնը: Դուք որ զայն կ'աւանդէք հայ տղոց, ի՞նչ կը զգան անոնք. կը խանդավառուի՞ն, կը յուզուի՞ն, կը տխրի՞ն :

— Հրաշալիօրէն գտաք այդ երեք բայերը : Անոնք, եւ մենք, մեծ թէ պզտիկ, Հայոց պատմութեամբ կը խանդավառուինք, կը յուզուինք եւ կը տխրինք: Կը խանդավառուինք, որովհետեւ կը տեսնենք ժողովուրդ մը գաղափարապաշտ, ազատատենչ, անհունօրէն բարի, որ միշտ կը պայքարի յանուն արդարութեան: Միշտ զայն կը գտնենք մեծագոյն խոյանքներուն հետ, ազնիւ դատերու պաշտպան, բայց ոչ միշտ յաղթողներուն մէջ : Աշխատասէր, ինքզինք նորոգելու, պարտութիւններէն վերականգնելու զարմանալի կենսունակութեամբ: Փոքր, աքանչելի ժողովուրդ մը: Անոր մեծագոյն դժբախտութիւնը իր չար բախտն է, իր աշխարհագրական աննպաստ դիրքը: Կը տխրինք յաճախ թէ ինչու այդ ժողովուրդը չէ ապրած աւելի խաղաղ աշխարհամասի մը մէջ, լաւագոյն դրացիներէ շրջապատուած: Անոր մեծագոյն թերութիւնը իր անմիաբանութիւնն է: Անոր Աքիլլէսի կրունկը: Կը տխրինք, երբ կը տեսնենք այդքան քաջութիւն, այդքան զոհողութիւն որ կը վերջանայ յաճախ կռիւով ու ներքին վէճերով : Մեր մեծագոյն անկումներուն բուն պատասխանատուները մենք ենք: Տեսէք. Արշակունեաց Թագաւորութիւնը ինկաւ, կործանեցաւ հայ Նախարարներու անմիաբանութեամբ, հակառակ Ս. Ծահակի յորդորներուն, թէ աւելի լաւ է մեր հիւանդ ոչխարը քան օտարին առողջ գայլը: Բագրատունեաց Հարստութիւնը վերջացաւ մեր ձեռքերով : Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոս, կաշառուած Յոյներէն, Վեստ Սարգիս նոյնպէս, Հայոց Թագաւոր դառնալու մարմաջով, ընդդէմ իրենց Թագաւորին՝ Գագիկին՝ գացին եւ Անիի բանալիները Բիւզանդիոնի կայսրին յանձնեցին: Ծախեցին Անին: Ռուբինեանց շրջանը վերջ գտաւ նոյնպէս ներքին անհամաձայնութեամբ: Նախարարները իրենք յանձնեցին իրենց Թագաւորը, Լեւոն Ե.ը Եգիպտոսի Սուլթանին :

— Ահաւոր է, տաժանելի է լսել այդ բոլորը:

— Ամէնէն ահաւորը կայ: Մեծն Տիգրան, մեր մեծագոյն Թագաւորը պարտուեցաւ իր հարազատ զաւկին դաւաճանութեամբ: Այս վերջինը բացաւ Հայաստանի դուռները Պոմպէոսի առջեւ : Երբ մեծ Հռովմայեցին ընկճեց Հայաստանը, առաջին գործը եղաւ դաւաճան զաւակը տանիլ Հռոմ եւ Կապիտոլի առջեւ գլխատել տալ: Հռովմայեցի մեծ Պոմպէոսն անգամ չկրցաւ մեզ խելքի բերել :

Դեռ ուրիշ օրինակներ կան նորագոյն պատմութեան մէջ, զանց կ'ընեմ :

— Հարցում մըն ալ, Հայր Սահակ: Ի՞նչ կը խորհիք մեր գրականութեան մասին. ի՞նչ պէտք է ըլլայ ան: Մեր գրագէտները այս պահուս կը վիճաբանին շատ հետաքրքրական հարցի մը մասին. վստահ եմ որ կը հետեւիք.— ժողովրդային եւ բարձր գրականութիւն, ազգային եւ միջազգային գրականութիւն: Ի՞նչ է ձեր կարծիքը այս մասին :

— Անկեղծօրէն արտայայտել իրենց հոգին, պատմել իրենց ապրումները: Ասկէ զատ ի՞նչ կրնայ ըլլալ գրականութիւնը: Ամէն ինչ տաղանդէն կախում ունի, ինչ առաջնորդութիւններով ալ մօտենան, ինչ նիւթ ալ ընտրեն, կարեւորը տաղանդն է :

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ-ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

(ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Այս կիրակի, 22 մարտ, կը տօնուի Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեանի յոբելեանը, նախաձեռնութեամբ Սեւրի Մուրատեան վարժարանի տեսչութեան, Մ. Ռ. վարժարաններու Նախկին Սաներու Միութեան եւ բարեկամներու ստուար խումբի մը :

Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան դէմք մըն է որ իր վրայ կը հրաւիրէ յատուկ ուշադրութիւն՝ իր բազմակողմանի ձիրքերուն եւ առաւելութիւններուն համար: Սիրուած ու գնահատուած դէմք մը, որ իր խօսքին ու գործին մէջ ցոլացուցած է միշտ ջերմ ազգասիրութեան հետ՝ անկեղծ, ճշմարտասէր, բարի մարդու նկարագրի գծեր :

Մուշի Առինչ գիւղէն անցած Ս. Ղազար, զարգացած ամէնէն բարձր գաղափարներով կրօնքի ու հայրենիքի, հազիւ կը նետուի ազգային կեանքի ասպարէզը՝ յետ իր քահանայական Ս. Օծման 1902ին, կը յատնուին իսկոյն իր մէջ բոլոր գեղեցիկ արդիւնքները իր առած բարձր դաստիարակութեան: Գոլիս կ'ըլլայ ամէնէն առաջ իր ազգային գործունէութեան դաշտը, Գատը Գիւղի վարժարանին մէջ: Վարժարանական անձուկ շրջանակէն յանկարծ կ'անցնի իբր երեսփոխան՝ գործելու Ազգ. Ժողովին մէջ, ուր իր ճարտասանի յատկութիւնը կ'ըլլայ առարկայ ուշադրութեան եւ ծափերու :

Ուսման սիրահար, ու մանաւանդ ազգային պատմութեան խորագոյն քննութեան նուիրուած իր միտքը, եւրոպական գիտութեան հետ զուգելու անհուն տենչով, կ'անցնի 1913ին Լուվէնի համալսարանը, հետեւելու համար պատմական, ընկերաբանական, դաստիարակչական դասընթացքներուն: Իր մէջ կը կատարելագործուի այսպէս քննական հայեացքը որով լիուլի յաջողութեամբ մը պիտի տար յետոյ իր Քննական Հայոց Պատմութիւնը երկու հատորներու մէջ (տպ. Վենետիկ, 1922ին): Այդ հրատարակութիւնը կանխած է աւելի համառօտ Հայոց Պատմութիւն մը 1914ին, լոյս տեսած՝ հայ վարժարաններու համար :

Առաջին միջազգային պատերազմի ընթացքին Հ. Սահակ վրդ. Վենետիկ է, նուիրուած դաստիարակչական եւ ուսուցչական ասպարէզին Ս. Ղազարու մայրավանքին եւ Մ. Ռ. վարժարանին մէջ: Պատերազմէն վերջ կը շարունակէ պաշտօնավարել դարձեալ Մ. Ռ. վարժարանին մէջ՝ մինչեւ 1928: Յետոյ կը գտնենք զինքը նորաբաց Մուրատեան վարժարանը՝ իբրեւ տեսուչ եւ ուսուցիչ ազգային պատմութեան :

Նոր շրջան մըն է որ կը բացուի հոս իր առջեւ: Ընկերային յատկութիւնները, ազնուական ձիրքերը եւ իր հռետորի ճարտար խօսքը փութով իր շուրջը կը ստեղծեն լայն համակրանք ու սէր: Դժուարին օրեր էին, իր տեսչութեան սկզբնաւորութեան տարիները, բայց իր համբերատար, ժրաջան ու խանդավառող հոգին յաջողեցաւ Մուրատեանը դարձնել վառարան հայ պատանիներու, որոնցմէ շատեր կապուած երախտագիտութեամբ մինչեւ այսօր՝ կը յիշեն զինքը իբրեւ իրենց հայրը, խնամակալը ու դաստիարակը :

Փարիզի հայ գաղութը, ֆրանսական բարձր քաղաքակրթութեան այս շողշողուն ոստանին մէջ, շատ բան կը պարտի յարգելի յոբելեարին, որ ազգային համախմբումներու բոլոր առիթներուն մէջ լսելի ըրած է իր ձայնը մերթ յորդորական, մերթ սաստողական, բայց միշտ ջերմ հայրենասիրութեամբ եւ ճշմարտասիրութեամբ լեցուն իր հոգիէն սփռելով ճառագայթներ, ներշնչումներ, նպատակ ունենալով մի միայն ամուր հիմերու վրայ դնել ազգային պահպանումի հարցը եւ ազգային վերելքը :

Այս բազմավաստակ դաստիարակին կեանքին մէջ նկատելիք կարեւոր կէտ մը, իր անխոնջ նուիրումն է գրական վաստակներու: Ան իր բազմազբաղ ազգային գործունէութեան մէջ երբեք գրիչը ձեռքէ թողած չէ:

Նախապատերազմեան եւ յետ-պատերազմեան շրջանին իր ըրած գրական արտադրութիւններուն մէջ թուենք դեռ, բացի արդէն իսկ յիշատակուած Հայոց զոյգ պատմութիւններէն, «Պատմութիւն Հռոմի» (տպ. Վենետիկ, 1917), «Պատմութիւն արեւելեան հին ազգերու» (Վենետիկ, 1927), «Կենսագրութիւն Յովհ. փաշա Սագըզեանի» (Վենետիկ, 1908), «Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարաններու բարերարներն ու իրենց կտակները» (Վենետիկ, 1937), «Աւարայրի Դիւցազները», ազգային ողբերգութիւն (Վենետիկ, 1952):

Ունի թարգմանութիւններ ալ ինչպէս «Փառքի զաւակներ»՝ Ատոլֆոյ Փառավանիի (Վենետիկ, 1920), «Հոպիտներ» ողբերգութիւնը (Վենետիկ, 1916):

Մօտ ժամանակէն անշուշտ լոյս պիտի տեսնեն նաեւ իր հետեւեալ անտիպ երկերը.— Հայոց ժամանակակից Պատմութիւնը 1830էն մինչեւ մեր օրերը, Պատմութիւն Մխիթարայ եւ Մխիթարեան Միաբանութեան, Պատմութիւն Սամ. Մուրատեան եւ Մ. Ռ. Վարժարաններու եւ անոնց երշանաւոր աշակերտներու, *եւ ամէնէն վերջին գործը՝* Արշակ Բ. *ողբերգութիւնը :*

Յոբելենական տօնախմբութիւնը պիտի տայ նոր առիթ մը Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեանի հայրենասէր սրտէն նոր կայծեր առնելու: Վստահ ենք որ հայ գաղութը պիտի փութայ այդ օրը պատուել յարգելի յոբելեարը, եւ ողջունել անոր ալեզարդ հասակին մէջ տակաւին երիտասարդ սիրտ մը, որ կը բաբախէ հայրենիքի, կրօնքի անշէջ հրակայլակումներով :

Հ. Մ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ

Փետր. 18-ը Մարսէյլի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 Մարտ.— Փետրուար 18ի համաժողովրդական ապստամբութեան 3 րդ տարեդարձը տօնուեցաւ շաբաթ, 14 մարտ, ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ: Ներկայ էր ունկնդիրներու ընտրեալ բազմութիւն մը:

Օրուան Նախագահը՝ ընկեր Տ. Թադոյեան հանդէսին բացումը կատարելով, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել նահատակներու յիշատակը: Ապա ըսաւ.

— «Մեր պատմահայրը՝ Մ. Խորենացին, իր Հայոց պատմութեան մէջ կ'ըսէ — Թէեւ փոքր ածու մըն ենք եւ թիւով շատ տկար, բայց քաջութեան բազմաթիւ գործեր կը գտնուին գործուած նաեւ մեր աշխարհին մէջ: Հայոց Նորագոյն պատմութեան մէջ՝ քաջութեան այդպիսի մեծ գործերէն մէկն,է 1921 Փետրուար 18ի համաժողովրդական մեծ ապստամբութիւնը զոր քանակով շատ տկար հայ ժողովուրդը մղեց Հիւսիսի ահարկու եւ բռնակալ ուժին դէմ՝ իբրեւ Նոր ժամանակներու Վարդանանց: Թէեւ Փետր. 18ը եւ Վարդանանցը դարերու անջրպետով մը բաժնուած են իրարմէ, բայց երկու պարագաներուն մէջ ալ պատմութեան մղիչ ազդակները եւ հայ ժողովուրդի մտահոգութիւնները կը մնան նոյն-ը.— Աւարայրի դիւցազնամարտով Վարդանանք կռուեցան ազգային ինքնուրոյն գոյութեան, խղճի ու հաւատքի ազատութեանց համար: Փետր. 18ին նոյն հայ ժողովուրդը կռուեցաւ իր ազգային գոյութեան, Նորաստեղծ պետականութեան պահպանման, խղճի, հաւատալիքներու, ինչքի, պատիւի, կեանքի եւ դարաւոր մշակութային արժէքներու պահպանման համար: Այսօր, Փետր. 18ի ապստամբութենէն 32 տարիներ ետք, երբ փաստերու եւ իրողութիւններու լոյսին տակ, անաչառ եւ պաղարիւն քննութեան կ'ենթարկենք Փետրուար 18ի շարժառիթները, անմիջապէս կը պարզուի բոլշեւիզմի պատասխանատուութիւնը, եւ այս՝ իրենց իսկ խոստովանութիւններով: Վկայ՝ բոլշեւիկ պատմաբան Բորեանի գիրքը, Լենինի յայտարարութիւնը եւն.»:

Ցայտաղրի գեղարուեստական բաժնին մէջ առիթ ունեցանք ունկնդրելու Տիկ[ին] Ազատուհի Տէր Վարդանեանը, երկու հայերէն երգով: Տիկինը ունի քնքոյշ եւ թովիչ ձայն, որ ապագային կրնայ զարգանալ: Օր. Արփիկ Թադոյեան խոր ապրումով արտասանեց Կ. Զարեանի «Գալիք սերունդներ»ը եւ Դ. Վարուժանի «Կարմիր հողը»: Դաշնակահարուհի Օր. Ակինեան, որ միշտ իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ մեր հանդէսներուն, այս առթիւ ալ նուագեց Կոմիտաս Վարդապետէն երկու պարեր եւ Օնիկ Գէրպէրեանի մէկ հեղինակութիւնը՝ արժանանալով ջերմ ծափերու:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ երիտասարդ դրագէտ Գ. Կ. Փոլատեան: Բանախօսը գեղեցկօրէն վերլուծեց հայկ. ըմբոստ, արդարատենչ հոգին որ հանդէս եկաւ Փետր. 18ի ապստամբութեան առթիւ: Կը դժուարնամ նոյն ջերմութեամբ եւ հարազատօրէն տալ իր ճառին ամփոփումը:

«Այսօր, 32 տարիներ առաջ պատահած ժողովրդական արդար ընդվզումի մը տարեդարձն է որ կը տօնենք: Արտաքին եւ ներքին ազդակներու ճնշման տակ, իշխանութեան փոփոխութիւն մը կատարուած է մեր երկրին մէջ, պաշտօնական համաձայնագրով մը: Նոր իշխանութիւնը, իր ստորագրած համաձայնագրի մելանը չցամքած, կը խախտէ իր յանձնառութիւնները և իր սովորական դաժանութեամբ կը վարուի մեր ժողովուրդին հետ, որուն հետեւանքը կ'ըլլայ ըմբոստութիւն: Ճանչնալով մեր ժողովուրդի հոգին, չեմ զարմանար, ոչինչ կայ զարմանալու: Մեր պատմութիւնը, սկսելով Հայկէն, Արամներէն, Արա Գեղեցիկէն, Տիգրաններէն մինչեւ Վարդանանք, թոյանք մըն է վէպի ազատութիւն եւ արդարութիւն: Վարդանանք եւս գիտէին, թէ անհնար է փոքրաթիւ ուժերով կռուիլ Պարսից ահարկու ուժին դէմ, բայց իբրեւ տեսակ մը որբազան խենթութիւն, գիտակցաբար նետուեցան կռուի մէջ, պատմութեան առջեւ պատասխանատուութենէ զերծ մնալու համար: Նոյնը Փետր. 18ի պարագային: Ես պիտի մեղադրէի մեր ժողովուրդը եթէ չըմբոստանար, ըմբոստանալու առաքինութիւնը կորսնցուցած ըլլար ռեւէ արդար դատի համար: Ըմբոստացումը Հայու խառնուածքին, հոգիին անբաժան մասնիկն է: Այսօր մեր Հայու հոգին վրտանգուած է: Մեր ժողովուրդը պէտք է մտածէ ինքնապաշտպանութեան լայն միջոցներու մասին: Միւս կողմէ բոլորս, ի մասնաւորի հայ ժողովուրդի ղեկավարութիւնը, պէտք է մտածենք տալ հայրենիք այս ժողովուրդին, ազատ մարդկութեան մէջ, ազատ հայրենիք»:

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ներկայացուց կենդանի պատկեր մը, ուր աչքի կը զարնէին փոքրիկն Ցովակիմեանի համաչափ պարը եւ Օր. Կօշկակարեան արտասանութիւնն ու պարը՝ ընկերակցութեամբ ընկեր Ս. Մուշկամպարեանի թառին: Օր. Ալիս Ցարութիւնեան գեղեցիկ առոգանութեամբ եւ զգայուն շեշտերով արտասանեց Բէգլար Նաւասարդեանի «Հայ մայրու 62ամեակը» արժանանալով երկարատեւ ծափերու:

Օրուան երկրորդ բանախօսը՝ ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան՝ իր փաստացի ճառին մէջ՝ մասնաւորաբար ծանրացաւ Փետր. 18ի քաղաքական արժէքին վրայ:

— «Հայկական Դատի երկու ոխերիմ թշնամիները՝ Թուրքը եւ Ռուսը գործակցելով, խորտակեցին մեր մանուկ Հանրապետութիւնը: Հարցը այն չէր թէ բոլշեւիզմը պիտի իշխէր Հայաստանի մէջ՝ Հարազատ իշխանութեան փոխարէն, իր դաժանութեամբ, գնդակահարութիւններով, բանտարկութիններով, աքսորներով եւայլ կարգի չարագործութիւններով: Մեր ժողովուրդը տառապանքներ շատ տեսած էր, կրնար տոկալ նաեւ բոլշեւիզմի զործած չարիքներուն: Հարցը անոր մէջ էր որ դեկտեմբեր 2ի համաձայնագրով հայ ժողովուրդը կորսնցուցած էր դարերէ ի վեր երազուած թանկագին բան մը՝ իր ազգային պետութիւնն ու անկախութիւնը: Բոլշեւիզմի դաժանութիւնները սթափեցուցին ժողովուրդը եւ մղեցին ծայն ընդվզումի, վերականգնելու համար իր անկախութիւնն ու կորսուած պետականութիւնը: Փետր. 18ի շնորհիւ հայ ժողովուրդը կը կանգնի որպէս իրաւատէր իր սեփական երկրին: Ուժերու ներկայ յարաբերութեանց մէջ, թէեւ սահմանափակ է մեր դերը, բայց իբրեւ անիրաւուած փոքր ժողովուրդ մը, կը պահանջենք արդարութիւն, մեր ժողովուրդին համար: Եւ վստահ ենք որ երբ հատուցումի ժամը հնչէ գերի ժողովուրդներու կարգին, հայ ժողովուրդն ալ պիտի ունենայ իր ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանը:

Նախագահի փակման խօսքէն ետք ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ: ԹՂԹԱԿԻՑ

«Ռոստոմ»ի խնջոյքը

Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի տարեկան խնջոյքը տեղի ունեցաւ կիրակի, 15 մարտ, Լիլա Թաղի մէկ սրահին մէջ, ընկերական եւ ընտանեկան մտերմիկ մթնոլորտի մէջ: Նախագահի եւ սեղանապետի կրկնակի պաշտօնները վարեց Տոքթ. Համբարձ որ, ստեղծելով անընդհատ խանդավառութիւն մը, անխտիր բոլոր սեղաններու շուրջ, ուր խմբուած էր ընկերներու եւ համակիրներու — տարէց ու կրտսեր — երկսեռ բազմութիւն մը:

Հաւաքոյթին բացումը կատարուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով, զոր միաբերան երգեցին հանդիսականները: Դաշնակցութեան եւ «Ռոստոմ» խումբի ուղղուած մեծարանքի բառերէ վերջ, նախագահը խօսքը տուաւ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդի, որ բացատրեց ու դրուատեց Դաշնակցականի կոչումն ու ոգին: Ներկայացնելով «Ռոստոմ» խումբը, պանծացուց անոր անդամագրուած ու անհետացած ականաւոր ընկերներու յիշատակը իրենց թանկագին ծառայութիւններով: Եւ վերջացուց, պանծուխտ Դաշնակցութեան այժմեան դերը բնորոշելով իբրեւ պահակ,որ կըպահանջէ նոյնքան կամք, եռանդ, յարատեւութիւն և աչալրջութիւն,որքան պայքարի ժամանակ:

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ, Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ ներկայացուած սրամիտ փոքրիկ թատերախաղը, իրական կեանքէ: Նոյն ատեն անոնց իւրաքանչիւրը, կատարեց արտասանութիւններ պարեր ու երգեր: Սեղանապետին առաջնորդութեամբ, ժողովուրդը կը թնդացնէր սրահը, ազգային, յեղափոխական եւ գեղջուկ երգերով: Այս առթիւ կ'արժէ մասնաւորաբար յիշել սիրուած երգչուհի Օր. Քնեազեանը, որ իր քնքոյշ ձայնով, արժանացաւ կրկնութեան: Եղան նաեւ հայկական ու կովկասեան առանձին ու խմբական պարեր: Սեղանապետին առաջարկութեամբ խօսք առաւ ընկեր Ե. Ճանկէօզեան, որ ակնարկ մը նետելով քաղաքական կացութեան վրայ, շեշտեց թէ, Դաշնակցութիւնը, այսօր հեռու իր հայրենի երդիքէն, սակայն աւելի քան երբեք ուխտած է իր լիակատար աջակցութիւնը ընծայել նոր փտանդի մը պարագային, ինչպէս 1918ի բախտորոշ օրերուն, ի խնդիր ամբողջական ու ազատ հայրենիքի մը: Ընկերը յետոյ, քանի մը խօսքով պարզեց «Ռոստոմ» խումբին մէջ տիրող ընտանի, ջերմիկ շունչը եւ անոր կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն: Դարձեալ սեղանապետին առաջարկին վրայ խօսք առին ընկեր Լ. Գեւոնեան եւ Տոքթ. Կիլիկեցի եւ սրտայոյզ բառերով, ներբողը հիւսեցին Դաշնակցութեան: Ոգեւորութիւնը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր եւ ներկաները ժամադրուեցան յառաջիկայ տարուան համար:

ՍԵՂԱՆԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Դարձեալ միջոց մը ամբոխէն հեռանալով այն սրահին մէջ՝ ուր հագուստները շարուած էին, գրաղեցանք բաժնելու: Կոյրերը մէկը միւսին ետեւէն կը յառաջանային. իրենց թխացած ու տժգոյն դէմքին վրայ լոյսէ զուրկ ու մեռած աչքերը կը սեւեռէին մեր ուղղութեան. անոնք կը հետեւէին մեր ձայնին ու անձկութեամբ կը սպասէին մեր հրաւէրին. առ հասարակ լուռ էին. շատ չէին խօսեր անոնք. իրենց մէջ ամփոփուած՝ ոմանք նոյնիսկ կարծես դեռ չէին հասկցած պատահածը: Երկու օր առաջ տեսեր էի պառաւ մը՝ որ անընդհատ հանդիպողին կը հարցնէր թէ ի՞նչ եղաւ. ոչ ոք բացատրեր էր իրականութիւնը իր մանրամասնութիւններուն մէջ. ամէնքն ալ իրենց առանձին հոգերով զբաղուած էին. պառաւը լսեր էր միայն ազմուկը, լսեր էր վայնասուններ, լսեր էր հրդեհի ճարճատումները, խլացեր էր հրացաններու ձայնով.— զգացեր էր բոցերու ջերմութիւնը կռնակին վրայ ու տարուած փախստական ամբոխի հոսանքէն օր մը հոս, օր մը հոն քշուեր էր անգիտակցաբար, ու օրերով, շաբաթներով տեղեկութիւն էր մուրացեր, կառչելով մէկ խումբին, աղերսելով իր շուրջը գտնուողներուն ու ոչ ոք դեռ բարութիւնն ունեցեր էր իրեն պատմելու թէ ի՞նչ պատահեցաւ: Այս պատճառով էր որ դէմքը առեր էր սարսափի անորոշութեան ու կասկածի արտայայտութիւն մը ու մտքին մէջ սեւեռած էին կցկտուր տեղեկութիւններ:

— Տուշմանը մեզ կոտրեց... ըսաւ վարանելով ու հարցումներ ուղղեց մանրամասնութիւններուն վրայ:

Երբ պատասխանեցի իրեն համբերութեամբ, դէմքը կարծես տարրալուծուեցաւ, տժգունութիւնը կապտորակ ու զրեթէ դիակնային դարձաւ, իր կոյր աչքերը՝ որոնք ճերմակ մշուշով մը ծածկուած էին, կարծես սեւեռեց իմ վրաս ու սրտագին աղաղակ մը արձակեց.

— Աման...:

Հիմա իմ դէմս ունէի երիտասարդ կին մը, մէկ աչքը կորսուած ակնակապիճներուն մէջ ու միւսը ընդհակառակը ցցուած, ուռած, բիբի տեղ կրելով ճերմակ կոճակի պէս կարծրութիւն մը. այդ աչքը անհանդիստ ու թաղուն կենդանութիւն մը ունէր, բանտարկուած կը թուէր ու կարծես պոռթկալու կը միտէր. յարաշարժ ու ցայտուն՝ երկչոտութիւն ու անհանգստութիւն կը պատճառէր միանգամայն ու կը նայէր մեր նայուածքէն տարբեր նայուածքով մը:

Առանց խօսելու, ընտրեցինք իր հագուստները, բայց վերջապէս հարկադրուեցանք հարցնել.

— Քանի՞ հոգի էք:

Պահ մը լուռ կեցաւ. կարծեցինք թէ չէր հասկցած. իր ճերմակ բիբը անշարժացաւ. շըրթունքը թոթովեցին: Ու սկսաւ հեծկլտալ ան վերջ. իր կուրծքը ցնցոտիներուն ներքեւէն կը բարձրանար ու կ'իջնար.ո՞վ գիտէ ի՞նչ կը տեսնար իր կուրութեան մշտնջենական մթութեանը մէջ:

Շատ անգամ կը պատահէր ասիկա. մեր հարցումը իրենց կը յիշեցնէր թէ այլ եւս մէկը չունէին, կը յիշեցնէր բոլոր անոնք որ անդարձ կորսուած էին ու մենք, յանցաւորի պէս, չէինք գիտեր ինչպէ՞ս ամոքել զիրենք:

Երբեմն, խնայելու համար, փոխանակ հարցնելու թէ «քանի՞ հոգի էք», կը դնէինք դէզ մը հագուստ ու կ'ըսէինք.

— Այսչափը կը բաւէ՞:

— Ինչո՞ւ չպիտի բաւէ. ո՞վ է մնացեր. զաւակներս զարկին, քոյրս այրուեցաւ, մարդս մորթեցին ... իմ չոր գլուխս է մնացեր, ինչո՞ւ պիտի չբաւէ, ախ... Ու անխուսափելի կերպով հետեւանքը նոյնը կ'ըլլար դարձեալ լաց դարձեալ հեծկլտանք:

Ուրիշներ ձեռքերնուս կը քաշէին գեղեցիկ հագուստ մը, մէկ կողմ կը նետէին ու կը բողոքէին:

— Կռնակս առանց շապիկի է մնացեր, հոգեբըդ ուտեմ, բան մը տուէք ծածկուիմ, ու կը բաւէ, ազնուոր գլխիս գեղեցիկ հագուստն է պակաս:

Ու կը պահանջէին սեւ, միշտ սեւ. իրենց նայուածքը կը փնտռէ դէզերուն մէջէն սեւն ու սգաւորի հագուստները:

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Շատ մը շէնքերու վրայ վտանգաւոր ճեղքեր բացուած են ։

Առջի օր հինգ նոր ցնցումներ զգացուեցան ։ Պաշտօնական հեռագիր մը կ'ըսէ թէ 420 հոգի մեռած, 300 հոգի վիրաւորուած են։ Թուրք թերթերն իսկ իրականէն շատ վար կը դնեն այս թիւերը։ Բազմաթիւ բնակիչներ մեռած են Տարասունէլի շրջանին մէջ։ Վնասուած են նաեւ Պոլսոյ պատմական պարիսպները եւ ուրիշ յիշատակարաններ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ վաւերացուեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովին կողմէ, 165ի դէմ 224 ձայնով ։ Վիճաբանութիւնները տեւեցին ինը ժամ։ Վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, վճռական դեր մը կատարեց վաւերացման մէջ եւ առաջարկեց որ միւս պետութիւններն ալ փութացնեն վաւերացումը։ Իբր 3000 կարմիրներ ցոյց մը սարքած էին խորհրդարանին առջեւ, բայց ոստիկանութիւնը ցրուեց ։

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ճառ մը խօսելով Փարիզի ամերիկեան Ակումբին մէջ, ըսաւ թէ «կառավարութիւնը պիտի պաշտպանէ եւրոպական բանակի դաշինքը, խորհրդարանին եւ երկրին առջեւ»։ Նախորդ վարչապետը, Պ. Փինէ եւս ճառ մը խօսելով Անկախներու համագումարին առթիւ, բացատրեց թէ «միջազգային կացութիւնը կը մղէ մեզ ընդունիլ Գերմանիոյ մասնակցութիւնը, վաւերացնելով եւրոպական բանակի դաշինքը ։

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին եւ ելմտական նախարարները Փարիզ պիտի գան կիրակի օր, խորհրդակցելու համար Ֆրանսայի վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ, որոնք Ուաշինկթըն պիտի երթան քանի մը օրէն ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախագահին՝ Կոթվալտի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխ վարչապետ Սիրոքի դամբանական մը խօսելով, ըսաւ թէ «անխնայ պիտի սրբուին անոնք որ կը փորձեն քանդել կուսակցութեան եւ պետութեան միութիւնը»։

Այրի Տիկին Գայեանէ Գասպարեան եւ զաւակները Կայծակ, Զոհրապ, Լուսնթագ, Պ. Խաչիկ Սմսարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մինաս Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տօնիկ Ասլանեան եւ զաւակները, սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին

ՇՄԱՒՈՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

(Թոքատցի, 62 տարեկան)

մահը որ տեղ ունեցաւ մարտ 19ին, Սէն Քլուի հիւանդանոցին մէջ։

Թաղումը պիտի կատարուի երկուշաբթի ժամը 13.30ին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Մէօտոնի գերեզմանատունը։ Հաւաքուիլ Մէօտէօնի գերեզմանատան դուռը ։

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս նկատել իբր այդ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Արշակուհի Դաւիթեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon, իր ողբացեալ ամուսին՝ ՀԱՅԿ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Մելքոն Աստանալեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի ժամը 10ին, Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ (88 rue d'Aubagne) պիտի մատուցուի հոգեհանգստեան պատարագ, իրենց մօր եւ կեսրոջ, ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԵՂՍԱ ԱՏԱՆԱԼԵԱՆԻ յիշատակին։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պանեէօ Քաշանի Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ մարմիններուն, ընկերներուն եւ բարեկամներուն որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ընկեր ՄԻՆԱՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Մարսէյլի Ֆ. Կ. Խաչի քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Վարժապետեանէ եւ Տէր եւ Տիկ. Ղ. Քէօսէեանէ 1000 Փր., փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Խանճեանի մօր՝ Տիկ. Ն. Խասապ-Օհաննէսեանի մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տրապիզոնի Նահանգի Հայր. Միութեան վարչութիւնը Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԽՏՇԵԱՆի անակնկալ մահուան առթիւ, իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Խաչեանի եւ հանգուցեալին ընտանեկան պարագաներուն։ Ու կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի 2000 Փր. Փարիզի Աղքատախնամին ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Գօլիկեան ընտանիքին Տիկին Աղաւնի Գօլիկեանի մահուան առթիւ։ Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած ենք փոխան ծաղկեպսակի 1000 Փր., Վալպարէյի Արամ խումբին կողմէ ։

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի 22 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de la Libération։

Կը խօսի Տիկին ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ, պարերը առաջնորդութեամբ ռուս. յայտնի Orchestre Balalaïkasի ազգային սարազներով, ղեկավարութեամբ՝ Vladimir Zaplskyի ։

Հաղորդակց. միջոց.— Porte Chapelleէն առնել թիւ 265 autobus, երկաթուղի Gare du Nardէն ժամը 15, 16.39 եւ 17.09:

Ընկերահամակրական խնջոյք

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան» խումբի ։

Կիրակի 22 Մարտ, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Bains - Doucheի մէջ, Իվրի ։

Գեղարուեստական ճոխ անակնկալներ, երգ, արտասանութիւն եւն.։ Դիւրամատչելի պիւֆէ ։

Մուտքը ազատ է

Թատերական ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան սրահը։

Կը ներկայացուի ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ (Պ. Պռօշեանցի օփերէթը 4 արար), ղեկավարութեամբ ԹՐԱԳՕՇի։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱԼ տ'ԻԷՆԱ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

Մէթրօ Իէնա

Երկուշաբթի 23 Մարտ ժամը 20,30ին

Դերասան Աւետիս ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ

«Քորրաօ»

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 Փր., Արտասահման 1400 Փր.

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN

14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15

Մանօր.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը ։

Լոյս տեսաւ 8րդ թիւը ։

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ

Դերձակներու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենամատչելի գնով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Օրակարգ. Շար. նախորդ ժողովի ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Օհանջանեան ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան դետնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ, ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ ժամը 16ին, ընկերուհի Վ. Հաքիմեանի տունը, 144, Av. Aristide Briand, Պանեէօ (Seine):

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN,17 rue Damesme ,Paris(13)

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԻՆ (U. J. A.) կողմէ ։

Մարտ 22ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 24, Salle Voltaireի մէջ, Rue Voltaire :

Նուագախումբ PANTCHITO SERRA du Cabaret Monseigneur :

Կը մասնակցի Michèle Delhaye de la Radio Գեղարուեստական բաժին, Attractions :

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 200 Ֆրանք

Charenton Ecoleէն օթօպիւս 103 իջնել Rue de l'Union ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925.R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 22 Mars 1953 Կիրակի 22 ՄԱՐՏ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 7023-Նոր շրջան թիւ 2434

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ՈՂՋ ԸԼԼԱՅԻՆ...

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Իսրայէլի երեսփ. Ժողովին յանձնուած է օրինագիծ մը որ կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները․

1.— Ցիշատակարաններ կառուցանել հիթլէրական բռնութեան վեց միլիոն զոհերուն, ինչպէս եւ անոնց որ դիմադրական ճակատ յարդարեցին հակահրէական հալածանքներուն եւ ջարդերուն դէմ ։

2.— Այդ վեց միլիոն զոհերը հռչակել «յիշատակի քաղաքացիներ»։ Թերեւս աւելի ճիշդ կ'ըլլար ըսել «քաղաքացիք առ ի յուշ» (memorial citizens)։

Անհամբեր կը սպասուի օրինագծին վաւերացման, որ տեղի պիտի ունենայ այս շաբթու իսկ, բացառիկ նիստի մը մէջ ։

Կը յիշուի թէ մեծարանքի ուրիշ բանաձեւ մը քուէարկուած էր անցեալ տարի,— վեց միլիոն ծառ տնկել, ի յիշատակ վեց միլիոն զոհերուն ։

Եւ վերջապէս, գիտէք որ Իսրայէլ 880 միլիոն տոլար հատուցում պիտի ստանայ արեւմտեան Գերմանիայէն, ի հաշիւ նոյն զոհերուն։ (Պայմանագիրը վաւերացուեցաւ Մարտ 18ին)։

Անմիջապէս պիտի կրկնուին հարցումները՝ աջէն թէ ձախէն — Իսկ մե՞նք։ Ի՞նչ կ'ընենք, ի՞նչ ըրինք մեր աւելի քան մէկ միլիոն զոհերուն համար ...

Դժբախտաբար բոլորովին տարբեր բաներ են հրէական «մենք»ը եւ հայկական «մենք»ը ։

Առաջինը կամք է ։ Մերինը՝ քմայք ։

Հրէականը՝ գործ է, որ կը հետապնդուի գիտական մեթոտով եւ տոկուն յարատեւութեամբ ։

Հայկականը խօսք է, որ ատեն մը կ'աղմկէ եւ կը մարի ։

Մնաց որ, պարագաներն ալ տարբեր են ։

Ցեղասպանութեան օրէնք չկար Հայաջինջ Սարսափներուն ատեն։ Եւ «աշխարհը երկու մասի բաժնուած չէր»։

Առաջին Մեծ Պատերազմին պարտեալ Թուրքիան դարձաւ յաղթական, հակառակ իր գործած ահաւոր նախճիրներուն։ Եւ այսօր սիրակցորդ գինակիցն է արեւմտեան աշխարհին,— երէկուան թշնամիներուն եւ օրուան Մեծերուն ։

Անդին, երկիցս պարտեալ Գերմանիան գըլխիկոր կը քաւէ իր երբեմնի վարիչներուն խելագարութեանց հետեւանքները ։

Թողո՛ւնք այս դառն խորհրդածութիւնները, որոնք շատ հեռուները պիտի տանէին մեզ ։

Հակառակ բոլոր դժուարութեանց, մենք ալ չունի՞նք մատչելի միջոցներ, տեւական, տեսանելի եւ շօշափելի յարգանք մը մատուցանելու համար մեր անհամար զոհերուն ։

Իսրայէլ աննախընթաց ծրագիր մը յղացեր է,— Պատուակալ քաղաքացիներ համարել իր միլիոնաւոր զոհերը, «առ ի յուշ»։ Այն տրամաբանութեամբ թէ անոնք նորակազմ պետութեան իրական քաղաքացիները պիտի ըլլային, եթէ ողջ մնային ։

Այսպէս պիտի հաստատուի անքակտելի կապ մը մեռեալներուն եւ ողջերուն միջեւ ։

Անհետացած քաղաքացիները պիտի դառնան յուշ եւ խորհրդանիշ։ Աղբիւր ներշնչումի եւ ստեղծագործ աշխատանքի ։

Ահաւասիկ ուղեցոյց մը մեզի համար ։

Եթէ առ այժմ իրագործելի չեն աննախընթաց եւ ալլապէս շքեղ ծրագիրներ, փորձենք շատ պարզ ձեռնարկ մը ։

Ամէն հայ ընտանիքի մէջ, հիւրանոցին կամ ուրիշ սենեակի մը պատէն կախել հետեւեալ ազդանշանը, իբրեւ խորհրդանիշ․

— Եթէ անոնք ողջ ըլլային ...

Այս ազդարարութիւնը մեզի պիտի յիշեցնէր շատ մը տարրական պարտականութիւններ ։

Ո'վ որ աչք մը նետէր անոր վրայ, ապահովաբար պիտի ցնցուէր ։

Իր աչքին առջեւ պիտի պարզուէր 1915—16ի դժոխքը, իր հայաջինջ սարսափներով ։

Եւ պիտի սկսէր խորհրդածել ...

Ի՞նչ ըսել կ'ուզենք ։

Շ.

Միջադէպ մը Ուս. Տան մէջ

Տեղական թերթերը հետեւեալ դէպքը հաղորդած էին առջի օր.—

Ուսանողական Ոստանի հայկական [illegible] մէջ, տնօրէնը՝ Պ. Կիյեօ երկու տարի նեղութիւններ եւ կշտամբանքներ ուղղելէ վերջ հայ ուսանողներուն, կամայական միջոցներ ձեռք առած է, [illegible]րելով երեք հայ ուսանողներ։

Ի պատասխան եղած բողոքներուն, վերատեսուչը, Պ. Մաոշան յայտարարած է թէ իր պաշտօնը արդարութիւնը վճռել չէ, այլ վարչական տնօրինութիւններ ընել ։ Երէկ գիշեր (Եչ.) բուռն ցոյց մը տեղի ունեցաւ Ոստանին մէջ, մասնակցութեամբ մօտ հազար ուսանողներու, որոնք համերաշխ են պատժուածներուն հետ եւ կը պահանջեն հրաժարեցնել Պ. Կիյեօն ։

ՅԱՌԱՋ. — Ստուգեցինք թէ վերոյիշեալ տնօրէնը երկար ատենէ ի վեր անտանելի վիճակ մը ստեղծած էր ուսանողներուն համար, իր քմահաճ կարգադրութիւններով եւ ընդվզեցուցիչ սովորութիւններով։ Այն աստիճան որ, Ոստանի հայկական բաժնին 55 հայ ուսանողներէն զատ, 30 — 32 Ֆրանսացիներն ալ ըմբոստացած էին ։

Բողոքի ցոյցերը տեւած են քանի մը օր յաջորդաբար, հետզհետէ սաստկանալով։ Ֆրանսացի ուսանողները միշտ համերաշխ եղած են իրենց հայ ընկերներուն հետ, շատ աւելի յառաջ երթալով։ Հարկ եղած է լուր տալ ոստիկանութեան եւ ստուարաթիւ ուժեր պաշարած են շէնքը. բարեբախտաբար առանց միջադէպի։ Պաշտօնեաները իրենք ալ հաստատած են թէ ուսանողներուն բողոքը արդար է, բայց պատուիրած են չխանգարել բարեկարգութիւնը ։

Ուսանողները կը պահանջեն ջնջել իրենց երեք ընկերներուն վտարումը, մանաւանդ որ անոնք չեն մասնակցած նոր ցոյցերուն ։

Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ տնօրէնը հրաժարած է ։

Ինչպէս գիտէք, Ուս. Տան հայկական բաժինը հիմնած է Պօղոս Նուպար։ Վարչութեան կը մասնակցի նաեւ Բարեգործականը։ Անշուշտ Միութեան Փարիզի Կեդր. Ցանձնաժողովը պիտի արժեցնէ իր դերը, կատարուած անիրաւութիւնը դարմանելու եւ բարեխիղճ եւ կարող տնօրէն մը նշանակել տալու համար ։

Ցանկալի էր որ Հայ մը ըլլար նոր տնօրէնը ։ Եւ կամ այնպիսի Ֆրանսացի մը որ ոչ միայն պաշտօնին գիտակցութիւնն ունենայ, այլ եւ ծանօթ ըլլայ հայկական կեանքին եւ նոր սերունդի հոգեբանութեան ։

Շարժին աւերները Թուրքիոյ մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ երկիրը կը ցնցուի 36 ժամէ ի վեր եւ թէ արեւմտեան նահանգներու բնակիչները ահուսարսափի մատնուած ըլլալով, չեն համարձակիր տուն վերադառնալ ։ Առաջին ցնցումներէն 24 ժամ վերջ որոնք տեղի ունեցան չորեքշաբթի օր, ուրիշ 70 ցնցումներ զգացուեցան, որոնց հինգը շատ զօրաւոր էին։

Պաշտօնական տեղեկագիր մը 460 մեռեալ եւ հազար վիրաւոր կը ցուցնէ.բայց լրագրական տեղեկութիւնները մեռեալներուն թիւը կը հաշուեն 1070, վիրաւորները՝ աւելի քան 2000։ Կը վախցուի որ զոհերուն թիւը բազմապատկուի, սաստիկ ցուրտին եւ պարենաւորման դժուարութեանց հետեւանքով։ Ձիւն կը տեղայ ընդհատ - ընդհատ ։ Շատ մը ճամբաներ խափանուած են ։ Ուտեստեղէնը եւ դեղերը օդանաւերով կը ղրկուին աղէտեալ վայրերը, բայց առաքումները անբաւական են։ Ջուր չկայ։ Ցիսուն գիւղեր բոլորովին կտրուած են աշխարհի մնացեալ մասէն ։

Ամէնէն վնասուած վայրերուն մէջ բանտարկեալները ազատ արձակուած են որպէս զի օգնեն աղէտաւորներուն ։

Շարժին կեդրոնը կը դտնուի Տարտանէլ եւ Պալըքէսիր։ Նիւթական կորուստները տասնեակ միլիառ Ֆրանքի կը հասնին։ Միայն Ենիճէի մէջ 500 հոգի մեռած են եւ չկայ տուն մը որ անվնաս մնացած ըլլայ ։

╳ Ֆրանսայի հանրապետութեան Նախագահը հեռագրով իր եւ Ժողովուրդին խորին ցաւակցութիւնը յայտնեց երկրաշարժին առթիւ, խնդրելով իր համակրանքը հաղորդել զոհերու ընտանիքներուն ինչպէս եւ բազմաթիւ աղէտեալներուն ։

Արտաքին Նախարարը, Պ. Պիտօ եւս ցաւակցութիւն յայտնեց, հեռագիր մը ուղղելով Ֆուատ Քէօփրիւլիի ։

╳ Վերջին լուրերու համաձայն մեռեալներու թիւն է 1103։ Անպատսպար կը մնան առ նուազն 15000 հոգի։ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ ամէնէն աղետալի երկրաշարժն է այս, 50 տարիէ ի վեր (արեւմտեան Թուրքիոյ մէջ)։ Պրուսայի Ենիճէ գիւղին 1600 բնակիչներէն 998ը մեռած եւ հարիւրաւորներ ծանրապէս վիրաւորուած են կամ տակաւին փլատակներուն տակ կը մնան։ Ենիճէի եւ Պալըքէսիրի շրջանին մէջ գիւղացիները դուրսը կը գիշերեն։ Ազատ արձակուած բանտարկեալներէն մէկը խենդեցաւ եւ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, տեսնելով որ փլատակներուն տակ մնացած են իր կինը եւ աղջիկը։ Կէօնէնի մէջ մեռած են 50 հոգի, Մոնեասի մէջ 26, Պոլսոյ մէջ՝ երկու եւայլն ։

Լեսպոս կղզիին մէջ քանդուած կամ ծանրապէս վնասուած են 160 տուներ ։

Ամերիկեան Կարմիր Խաչը 50.000 տոլար ղրկեց, իբրեւ առաջին նպաստ։ Կարմիր Մահիկը վերմակ եւ դեղ պահանջած է ստիպողաբար ։ Միջազգային Կարմիր Խաչը այս պիտոյքները պիտի գնէ Եւրոպայէն եւ Թուրքիա պիտի ղրկէ օդանաւերով։

Ազգաժողովին Քաղաք. Ցանձնախումբը ցաւակցութեան բանաձեւ մը քուէարկեց, ուրբաթ օրուան նիստը բացուած ատեն ։

ԹԻԹՕ ՄԵԿՆԵՑԱՒ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԱՒԵԼԻ ՍԵՐՏ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Մառէշալ Թիթօ Լոնտոնէն մեկնեցաւ շաբաթ օր։ Իր այցելութեան առթիւ պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ․—

«Նախագահ Թիթոյի այցելութիւնը Լոնտոն, որ տեղի կ'ունենար Պ. Իտընի Պելկրատ այցելութենէն վերջ, նպաստեց աւելի սերտ հասկացողութիւն հաստատելու երկու կառավարութեանց միջեւ եւ զօրացնելու երկու երկիրներուն բարեկամութիւնը որ դարբնուած էր երկու պատերազմներու մէջ։ Երկու կառավարութիւններն ալ վստահ են թէ տեւական պիտի դառնան այս կապերը։ Շարք մը խորհրդակցութեանց ընթացքին, որոնք տեղի ունեցան անկեղծ եւ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ, լայնօրէն քննուեցաւ միջազգային կացութիւնը, հաստատելով երկու պետութեանց համամտութիւնը։ Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը կ'ողջունէ այն սերտ յարաբերութիւնները որոնք հաստատուեցան վերջերս Եուկոսլաւիոյ, Ցունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, զանոնք համարելով արժէքաւոր նպաստ մը խաղաղութեան ամրապնդման համար։ Երկու կողմերը հաստատեցին թէ Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ յարաբերութեանց բարւոքումը աւելի պիտի ամրապնդէ խաղաղասէր ազգերուն միութիւնը ։

«Արդիւնաւոր խորհրդակցութիւն մը կատարուեցաւ նաեւ անդլեւեուկոսլաւ յարաբերութեանց ուրիշ երեւոյթներու մասին։ Երկու կառավարութիւնները յայտարարեցին թէ պիտի դիմադրեն նախայարձակման, պահպանելով իրենց ազգային անկախութիւնը։ Ցանձն առին սերտօրէն գործակցիլ իրարու հետ եւ միւս ազատասէր ազգերուն հետ, պաշտպանելու համար խաղաղութիւնը։ Կատարելապէս համաձայնեցան թէ Եւրոպայի մէջ նախայարձակում կատարուած ատեն, ծագելիք ընդհարումը դժուար թէ տեղական հանգամանք ունենայ։ Նախագահ Թիթօ այս երկրէն պիտի մեկնի շաբաթ օր, ծովու ճամբով, ընկերակցութեամբ արքայական տորմիղի մարտանաւերու» ։

╳ Իրազեկներ վերլուծելով այս պաշտօնական զեկոյցը, մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն անոր կարդ մը կէտերուն։ Ցարդ անգլիացի սպաներ կը զբաղէին Եուկոսլաւիոյ մէջ կատարուելիք ռազմական գործողութիւններով, այդ երկիրը պաշտպանելու համար նախայարձա[illegible] մը դէմ։ Այժմ պիտի քննեն աւելի լայն ծրագիրներ, գործողութիւններ նախատեսելով Եուկոս[illegible]իայէն դուրս։ Չըրչիլի հաւաստիքներուն համաձայն, եթէ յարձակում կատարուի Եուկոսլաւիոյ վրայ, այդ պարագան մասնաւոր դէպք մը պիտի չհամարուի, այլ գործի պիտի մղէ Անգլիան եւ հաւանօրէն իր զինակիցները։ Թիթօ կը կասկածէր թէ արշաւանքի մը պարագային իր երկիրը երկրորդ Քորէա մը պիտի դառնայ։ Չըրչիլ փարատեր է այդ վախերը, չեշտելով թէ թոյլ պիտի չտայ որ Մ. Միութիւնը շարունակէ իր անջատ յարձակումները։ Ուրեմն Եուկոսլաւիոյ դէմ կատարուած յարձակում մը պիտի յանգի ընդհ. պատերազմի ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՀԱՑԿԱԶԱՆՑ

Զ.

Երբ Միլանի անունը տրուէր ինծի, երեւակայութեանս մէջ կը ցցուէր Տոքթ. Երուանդ Արզումանեանը: Կարծես մաս կազմէր Լոմպարտիոյ մայրաքաղաքին պատմական յիշատակարաններուն եւ կենդանի գործին: Միլան եւ Արզումանեան նոյնացած էին մտքիս մէջ, որովհետեւ այս իմ քաղցր եւ թանկագին ընկերս միայն կը ճանչնայի իտալական մեծափառ քաղաքէն: Անունով կը ճանչնայի նաեւ Արամայիս Սրապեանը: Բժիշկ եւ բանաստեղծ,— եւ իմ որ, երբեւ իր գրական կնքահայրը, Մուսաներու տաճարէն ներս առաջնորդած իմ գինք տարիներ առաջ (Երկոսմէ), իր գուլալ եւ թիւրեղ լեզուն ընծայ տանելով յետպատերազմեան հայ հրաշքներու վկայարանին: Անձամբ կը ճանչնայի նաեւ Ալէմշահները, իսկ անունով՝ քանի մը բաժանորդներ Հայ - Բոյծի :

Ի՞նչ՝, լսէ՛, Հայոց աշխարհ, հրաշք - աշխարհ, ո՜վ դուն բացակայ՝ որ հաւատացեալներուն կը պատասխանես միշտ ներկայ, լսէ՛ եւ ուրախացիր:

Հայկական Միլանը կը նմանի փեթակի մը, ուր երիտասարդութի՛ւն մը կայ, առոյգ, հըպարտ, պանծալի: Չեմ գիտեր, երբեւիցէ շուշան քաղա՞ծ էք պարտէզէն՝ առաւօտուն կանուխ, — այդ պահուն, շուշանը կը ցոլցլայ արշալոյսին ցօղերով, քրքում փոշի մը՝ բաժակին մէջ: Միլանի հայ երիտասարդներն ալ կը նմանին այդ շուշաններուն,— պնոնք փրցուած են հայկական հողէն երեսուն տարի առաջ, բայց կը խարուիս ու կ'ըսես՝ պապահովաբար դեռ երէ՛կ փրցուած են Հայաստանեայց պարտէզէն, վասնզի հայկական բարձրաւանդակին արշալոյսներուն ցօղը կայ անոնց վրայ, հայկական լեռնապարերուն գագաթէն ցաթող արեւին փոշին կայ անոնց վրայ:

Միլանի հայ երիտասարդութիւնը՝ բարեկազմ, խանդավառ եւ բաբախուն: Ահաւասիկ, կ'ըսես, ածու մը փոքրիկ, ահաւասիկ ովասիս մը կանանչ ուր՝

Երիտասարդութեան մեծագոյն մասը բժիշկ է: Ո՛ր անունը որ կը տրուի ինծի, Տոքթէօրի տիտղոսն ալ հետն է,— Տոքթէօ՛ր, Տոքթէօ՛ր, Տոքթէօ՛ր: Սփիւռքի երեսուն տարիներն են տուեր մեզի այս տոքթէօրները: Այս կէտը կ'ուզեմ որ արձանագրուի մանաւանդ Հայոց «Ցովնան մարգարէներուն» մտքին մէջ, ամէն անգամ որ բարբառին Սփիւռքին սեւ օրերուն մասին: Ի՞նչ պիտի ըլլայի ես, կը խորհիմ անձնապէս, եթէ գիւղիս մէջ մնայի՝ շարունակելով արօրը հալածել կալերուն տակը, Թուրքերուն հաւկիթները գողնալ իրենց բոյներէն, լողալու մրցում կատարել բադերուն հետ ջաղացքին աւազանին մէջ: Ինչո՞ւ միակողմանի են մեր խելացիները, կը դիտեն մէկ աչքով միայն, կամ ձախ, կամ աջ: Սփիւռքը դժբախտութիւն մըն է, ոչ մէկ խօսք, բայց ունի իր բարեբախտ կողմերն ալ: Թիւ պիտի կորսնցնենք՝ ճիշդ է, բայց որակ պիտի շահինք, ա՛յ դուք վայվայներ: Իսկ գալով ապագային, կը խնդրե՛մ, լռեցէք: Ձեր գաւազգերքերուն հեղինակները բառերուն պահմանումը կատարած են ոչ թէ բառը ստեղծուելէ առաջ, այլ ե՛տքը, ե՛տքը: Ազգ, հայրենիք, լեզու՝ բառեր են, որոնց սահմանումը տրուած է, երբ պատմութեան պարիկը մեկնած է՝ իր նաւերները ձգելէ ետքը: Վաղուան մասին մըտածելը ուրիշ բան է, վաղուան խելացութիւնը ծախելն ուրիշ բան: Հրէական վախճանաբանութենէն (eschatologie) թելադրուած՝ շարունակ հայկական աշխարհին կործանումը գուշակող այս մարդոց կարելի՞ է յիշեցնել թէ շա՛տ գիւտուորներ անցած են երկինքէն, ու դեռ շատ ուրիշներ ալ պիտի անցնին, շատ է պատահած արեւի խաւարումը ու դեռ պիտի պատահի շատ անգամ: Բայց աշխատինք, ա՛յ տնաշէններ, — եւ ատոր համար՝ նախ պէտք է հաւատք ունենալ, երկրորդ՝ խանդավառութիւն, երրորդ՝ աղէտներէն իսկ օգտուելու իմաստութիւն: Բժշկական իմ փորձառութիւնս, որ յաճախ գայթակղութիւն կը պատճառէ ծանօթներուս, ճիշդ է այստեղ եւս, ուստի կը կրկնեմ.— Ցաւը բարիք է յաճախ եւ անհրաժեշտութիւն: Պէ՞տք է դարմանել ջերմութիւնը՝ ո՛չ ամէն անգամ: Եւ ի լրումն ամենայնի՝ անհրաժեշտութիւն է հիւանդութիւնը: Ո՜վ ի՛նչ կը հասկնայ թող հասկնայ բժշկական իմ այս փորձառութենէս, հոգս չէ թէ պիտի ըսեն որ հիւանդները թաղելու եղանակ մըն է ատիկա, եւ ոչ թէ ոտքի հանելու, իմ գիտցածս այն է թէ պէտք է միայն արթնցնել դիմադրական թաքուն ուժը, ցաւերով, ջերմութեամբ, հիւանդութեամբ: Վերադառնալով մեր նիւթին, կ'ըսեմ՝ կարեւոր է թիւը, բայց սխա՛լ է գրագել միայն թիւով: Առաւել եւս կարեւոր է որա՛կը,—մեր ժողովուրդը դիմացեր է ոչ թէ իր թիւով, այլ իր ո-րակով,— խմորով: Եւ յետոյ, ես պիտի ամչնայի Հայ ըլլալէս՝ եթէ Ֆիթապարզ Առնավուտին պէս ըլլար իմ ազգս: Թող կորսուի հայ ժողովուրդը՝ եթէ չունի տաղանդ եւ չի կրնար ստեղծել քաղաքակրթութիւն: Ես չեմ սիրեր լսել անտաղանդ մարդոց լացը, աղաղակը: Վերջին բառը ըն ալ անոնց՝ որ կը խօսին դասագիրք ի ձեռին. — Հող, լեզու, կրօնք անթացուպեր են միայն եւ Հրեան քալեց պատմութեան անդաստաններուն մէջէն՝ նոյնիսկ նետելով այդ անթացուպերը: Կարեւորը հանճա՛րն է, — հանճարեղ ժողովուրդ է մեր ժողովուրդը ,մի՛ ցամքեցնէք իր հանճարին ակունքը՝ ձեր յոռետեսութիւններով եւ բրածոյ գաղափարներով: Վերջապէս մի՛ բարբառիք մի-այն ու միայն դժբախտութիւն պատմելու համար, մի՛ դառնաք յուղարկաւոր տիրացու «ազգը կո-րա՛ւ» երգելով ամէն օր: Ցորն անգամ չկորսնցուց իր հաւատքը եւ իր դժբախտութիւններուն մէջ կամքի ծիլեր փնտռեց: Պիտի դիմանա՛յ, պիտի ապրի՛ մեր ժողովուրդը՝ բայց նոր դիմագիծով, նոր իրականութեամբ, նոր սահմանումներով, ու վաղը պատմութեան ու գիտութեան մարդիկը սրբագրութիւն մը պիտի կատարեն իրենց տեսութեանց մէջ: Եթէ մեծ է վտանգը, այդ վտանգը կը սպառնայ մեզի թէ մեր հողին վրայ եւ թէ օտար հողի վրայ,— ես կը տեսնեմ այդ կրկնակ վտանգը, որովհետեւ երկու աչք ունիմ: Բայց որովհետեւ երկու աչք ունիմ կը տեսնեմ նաեւ որ միջոցնե՛ր կան ապրելու իբրեւ Հայ՝ նոյնիսկ օտարութեան մէջ: Ահա թէ ինչո՛ւ վստահութիւն ունիմ մեր ապագային վրայ: Անմահ է հայ հանճարը, եւ ամէն գեղեցիկ անակնկալներու յարմար, դժբախտաբար մեր Մովսէսն է ապիկար:

... Կը ներես, սիրելի ընթերցող, հեռացանք Միլանէն: Հեռացանք՝ որովհետեւ հայկական Միլանը գիս այնքան խանդավառեց, որ ուզեցի ... թռչիլ, ճեղքել մութ ամպերը, բարձրանալ մինչեւ Հայոց արեւ, եւ ըսել՝ աղջօ՜յն եւ փառք քեզ:

Փա՛ռք քեզ, որովհետեւ հակառակ ժամանակին թշնամութեանց՝ ահա կ'ապրինք: Կ'ապրինք ու կը գոչենք թէ մենք անոնք ենք, որ չմեռան Բաբելոնի պարիսպներուն տակ: Թէեւ մեծ էր մեր զոհերուն թիւը, բայց ահա երիտասարդութիւն մը նորաբողբոջ, համակ ծիլ ու ծաղիկ:

Ըսի թէ բժիշկ է Միլանի երիտասարդութեան մեծագոյն մասը (18 — 20 բժիշկ միայն Միլան քաղաքին մէջ): Կան 5 քիմիագէտներ, 3 ճարտարագէտներ, չուտով գաղութը կ'ունենայ երկու իրաւաբան: Առեւտրական դասը անշուշտ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմէ: Փոքր թիւ մը կը ներկայացնեն օտարահպատակները (Լիբանանի, Իրանի, Թուրքիոյ, Եգիպտոսի հպատակութիւն), մնացեալը գրեթէ ամբողջութեամբ իտալական քաղաքացիութիւն ստացած:

Յաջորդով, դէպի Վենետիկ ճամբորդութիւնս նկարագրելէ առաջ, պիտի ներկայացնեմ քանի մը դէմքեր, իբրեւ թանկագին յիշատակներ, որոնք կը զարդարեն իմ կեանքիս ալպոմը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մոցիւնը յարութիւն առաւ

(ԱՒԱՆԴԱՎԷՊ)

Կտուց կղզին՝ մօղպետի մը տարազին պերճութիւնը ունէր եւ անոր նայուածքին՝ տիրապետող պատկառանքը: Ժպտուն ու հաճելի էր կղզին, ընկղմած Վանայ չքնաղ ծովակի հրապուրիչ ծոցին մէջ, կը համբուրուէր կրօնական ծանրածանր առասպելներուն հետ:

Կղզիի ժայռերէն կը հոսէր խունկի բուրում, եւ խոնաւ խուցերու խորերէն՝ մաղաղաթներու բորբոսին կծուն, ու թոնիրներու ծուխը՝ կը բարձրանար օդին մէջ, աղօթքի պէս արդար, ապա՝ կը փշրուէր տանիքներու վրայ եւ բակերու մէջ:

Գեղեցիկ էր Կտուց կղզին:

Անոր՝ սիրահարուեր էր Էրէրնայ սարը ...:

Կտուց կղզին՝ ծովահարսի մը չխամրող քընքշութիւնը ունէր եւ տեսիլքի մը անօրինակ փարթամութիւնը:

Եւ պարծենկոտ էր կղզին, իր հարսանեկան-ռագաստի ետեւը՝ ինքզինքը գովող հարս մը կարծես թէ ըլլար, վասնզի՝ անոր ուսերուն վրայ կը բարձրանար Լուսաւորչաչէն եօթ եկեղեցիներու ցուցադրած հպարտութիւնը. ասկէ՝ թեւ կ'առնէր իր հրաշագործութեան տարածուն համբաւը, ու իրեն կը քաշէր բազմահազար ուխտաւորներ՝ Թիմարէն, Վանէն, Բերկրիէն, Տարօն - Տուրուբերանէն, Ուշտունիքէն եւ Ալաթէն, որոնք կուգային՝ զարնուած խաչին հաւատալիքէն եւ Աւետարանի խորհուրդէն, թողութիւն խնդրելու իրենց մեղքերուն համար:

Ուխտի այդ օրերուն՝ կ'ոգեւորուէր Կտուց կղզին, անոր ծիլերէն կը բխէր կեանքի զուարթութիւնը, ծաղիկներուն մէջէն կ'ելլէին թարմատի ու չէնչող ոգիներ, կը բանէին գեղեցկութեան եւ կախարդանք: Հողը կ'արգասաւորուէր, ու հողին վրայ՝ կը գծուէր հրաշագործութեան մը յոյսը..:

Անմեղ էր Կտուց կղզին:

Էրէրնայ սարը անոր կը ղրկէր իր սիրոյ ասկին ...:

Դարեր եկան ու անցան Հայոց այս կղզիին վրայէն՝ իբրեւ փոշի ու մրեղ: Եկան երամ առ երամ, բերին մերթ աւեր ու սուգ, մահ ու ողբ, մերթ ալ՝ ուրախութիւն եւ կենսատու արեւ:

Կտուցը տեսաւ ջարդ ու հրկիզում, մեր քաղաքներու եւ գիւղերու ամայացումը, բայց՝ մնաց միշտ կանգուն, իբրեւ նորօրինակ հրաշապատկեր՝ մեր ժողովուրդին. եկեղեցիներուն մէջ նորէն թնդացին մեր արեւափառ շարականներն ու յուսատու մեղեդիները, կրօնքին սրբութիւնը՝ շարունակեց խորհրդաւորութեամբ ծեփել սեղանին ու սկիհը, Խաչն ու Աւետարանը, քշոցն ու բուրվառը, մկրտութեան աւազանն ու շուրջառները:

Տառապանքի եւ սուգի պահուն, ուրախութեան ու հրճուանքի ժամերուն՝ Կղզին եղաւ պատգամատու եւ քաջալեր, վասնզի հրաշալի էր, անոր ժողովուրդի յամառութիւնը. հողէն ու քարերէն, տաճարներէն ու դերեզմաններէն կը բարձրանար ապրելու եւ տեսնելու ճիչը:

Էրէրնայ Սարը՝ Կղզիին մէջ կը թափէր իր սիրոյ մարգրիտները, կը գօտեպնդէր զայն, կը մղէր մարտի եւ յաղթանակի: Ի՞նչ լաւ է, այս կեանքի մէջ՝ խրախոյս մը ունենալ, հոգ չէ՝ թէ անշուշտ լեռ մը ըլլար ան, կիսաւեր տաճար մը, նոյնիսկ ցամքած աղբիւր մը, բայց՝ բերէր ուժ, եւ պայքարի գիտակցութիւնը յամառելու եւ ապրելու կորովը:

Կիրակի օր մը:

Կտուց կղզիի պատմութեան մէջ չտեսնուած Կիրակի օր մը:

Ամառ էր: Ծաղկեր ու տերեւ բացեր էին կղզիին բոլոր ծառերը: Ծերունի նշենի մը՝ կըռթնած էր վանքի ցանկապատին, կը տքար, կարծես թէ կուլար: եամբ

Վեհարան տանող ճամբուն վրայ թափած սօբեւլոյլը տժգոյն էր, եւ Էրէրնայ Սարը զարհուրած:

Ժամկոչը, այդ Կիրակի օրը, թէեւ մեղմ հնչեցուցած էր վանքին զանգակները, բայց անոնցմէ մէկը՝ լեզուակին հարուածէն ճաթած էր:

Ինչո՞ւ Կիրակի օրով ճաթէր զանգակը:

Աւարտեր էր պատարագը: Պարտասած Վանահայրը՝ խորանէն Վեհարան առաջնորդուելու պահուն, սանդուխի մատներուն վրայ՝ ոտքը կը դառնայ ու գետին կ'իյնայ, կողը ցաւած եւ քիթէն արիւն հոսած էր:

Արիւնի հոսումը լաւ նշան չէր:

Կիրակի օր, սրբազան պատարագ եւ Վանահայրին անկում: Զտեսնուած բան:

Էրէրնայ սարին վրայ՝ ամպերը իրարու մօտեցան, մէջ մէջի մտան եւ անօրինակ գազանի մը պատկերը չինեցին:

Գէշ պատահարի մը նախանշաններն էին ատոնք: Հաւաքուեցան բոլոր կրօնականները եւ կղզիի մէջ աշխատող պառաւները, հսկում ըրին, լացին «Տէր ողորմեա» երգեցին եւ Աստուծմէ գթութիւն հայցեցին՝ որ չարը փարատէ եւ զիրենք փրկէ պէս պէս փորձութիւններէ:

Էրէրնայ սարը կը հոսի արեւին մէջ եւ արեւուն հետ, կարծես թէ առասպելական ստուած վիշապն է, որ կը գալարուի ու կը սողայ կ'երթայ դէպի հայկական գիւղերը, նորահաս հայ աղջիկներուն երջանիկ բախտի մը լուրը տանելու ճապարանքով եւ բերկրութեամբ:

Թիմարի այս լեռը, գարնան ու ամրան եղանակներուն, ամէն մէկ օր՝ հրապուրիչ բան մ'ունի: Հովիւները՝ անոր վրայ իրենց ոչխարները կ'արածեն, երգելով եւ իրենց սիրած աղջիկներու յուշապատկերը համբուրելով: Հարսերն ու աղջիկները հոն կ'երթան խումբ խումբ, ծաղիկ փնջելու եւ բանջարքաղի համար: Ծերերը՝ ծաղիկ շուքին մէջ կը նստին, իշխանական հպարտութեամբ կը դիտեն հայրենիքի հրաշապատկերը, ապա կ'իյնան հայրենասիրութեան քաղցր պատրանքին մէջ:

Էրէրնայ սարէն անցնող հովերը երգ ու բոյր կը բերեն, կը թափեն կղզիի մէջ, անոնց կը յաջորդէ Մարմետի գետին հեռաւոր մրմունջը, մեր շարականներուն պէս գրաւիչ եւ Աւետարանի ընթերցումին պէս հաճելի:

Բայց, քանի մը ամիսներէ ի վեր, քիւրտ աւազակախումբի մը գործած ոճիրները սմքեցուցեր էին բոլոր հայ գիւղերու բնակիչները: Էրէր-

նայ սարին վրայ՝ լուած էր երգը եւ հայրենասէր ծերերը՝ քաշուեր էին իրենց տուները :

Ամրան այդ կիրակի օրը, ամպերը կուտակ - ուեցան Երէրնայ սարին վրայ, խճճուեցան, իրարու միացան եւ շինեցին վայրագ գազանի մը պատկերը, որ հովէն քշուեցաւ դէպի Կտուց կղզին, կախուեցաւ անոր երկինքէն :

Քիւրտ աւազակախումբը, ամրան Կիրակի օր, կէսօրէ վերջ , մտաւ Կտուց կղզին վանքին արծաթն ու ոսկին կողոպտելու, անոր շէնքերը այրելու եւ բնակիչները սպաննելու համար : Զարհուրելի լուրը հասաւ ամէն տեղ : Լսեց նաեւ Վանահայրը : Պապանձեցան լեզուները եւ մահուան դողը անցաւ հոգիներու վրայէն :

Ահա վանքին սեմին մօտ կեցած են աւազակապետն ու իր խումբը՝ սպառնական եւ ոճրալից աչքերով, ու ծերունի վանահայրը՝ անոնց առջեւ, հովէն դողացող ուռենիին պէս :

Վանահայրը՝ գլխիկոր ու նկուն, շրթունքները անձայն կը շարժին : Կ'աղօթէ օգնութիւն կը հայցէ Աստուծմէ :

Ապա՝ յոգնած ու շնչատ, կերկերուն ձայնով կ'ըսէ ․

— Ի՞նչ կ'ուզէք ինձմէ եւ վանքէս, որդիներս, գթացէք ինծի եւ վանականներուս․․․ հոս՝ Աստուծոյ տունն է, եւ մենք՝ անոր ծառաներն , խնայեցէք եւ վնաս մի տաք ,ու ես՝ պիտի օրհնեմ ձեզ :

Աւազակապետը լսեց այս խօսքերը, տեսաւ նաեւ ծերուկ վանահօր հոգեկան ու մարմնական տագնապը : Վանահայրը ծաղրելու՝ թէ ոչ հայ վանքին հրաշագործութեան համբաւը հեգնելու համար, ով գիտէ, աւազակապետը ծռեցաւ գետին, մրջիւն մը վերցուց անկէ, գլուխը փրցուց մարմինէն եւ երկուքն ալ դրաւ գերեզմանին սալքարին վրայ, ըսաւ ․

— Դէ, փափազ աղօթէ, եթէ աղօթքովդ այս գլուխը կորուած մրջիւնը ողջնցնես՝ վնաս պիտի չհասցնեմ ոչ քեզի ոչ վանքիդ, եւ ոչ ալ վանականներուդ :

Վանականը ծունկը դրաւ գետինը, ջերմեռանդութեամբ համբուրեց հայրենի հողը այնպէս՝ ինչպէս որ պիտի համբուրէր սկիհը պատարագի ժամանակ : Ան աղօթեց ի սրտէ եւ հաւատքին տաքովը ; մրջիւնը յարութիւն առաւ, հոս ու հոն վազեց, ապա՝ սալքարէն ինքզինքը վար նետեց ու փախաւ։

Հրաշքը կատարուած էր ․․․ :

Աւազակապետը զղջաց, մեղայի եկաւ, քրիստոնէութիւնը ընդունեց, դարձաւ լուսարար․ հաւատարմօրէն ծառայելով վանքին :

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

Մեծարանք Ցորեկեան Վարդապետին

Արժան է եւ արդար որ մեր կրթական մշակները եւ մեր մշակոյթի վարպետները իրենց տարիներու նուիրումին եւ աշխատութիւններէն վերջ արժանանան յարգանքի եւ գնահատանքի հրապարակային ցոյցի մը : Տարիներու յոգնաջան վաստակը ; որուն շատ յաճախ կ'ուղեկցի նաեւ հանապազօրեայ նիւթական մտահոգութիւնը, յարգանք եւ նաեւ երախտիք կը պարտադրէ սրարգան հուրէ մը բռնկած այդ նուիրեալներուն հանդէպ :

Բայց հաւատալի չէ որ Մուրատեան վարժարանի այսօրուան յոբելինական հանդէսին կազմակերպիչները բնկալեալ յարգանքին ու գնահատանքին հետ առաւելապէս ուզած են չեշտել երախտիքով առլցուն խանդաղատանքը՝ որ աշակերտական դասընկերներէն իսկ սկսած կը տածին հանդէպ իրենց մեծանուն դաստիարակին, Հ․ Սահակ վրդ․ Տէր Մովսէսեանի : Եւ յոբելեարին ցանուցրիւ ու հեռակայ սուսարաթիւաններըմասնակից են խանդաղատանքին եւ ի սրտէ ներկայ իրենց վարդապետին ընծայուած յարգանքին :

Զինադադարէն աղին ; մեր շրջանէն սկսեալ, Մխիթարեան սաները աշակերտած են մեծարժէք անուններով վարպետներու՝ ինչպէս Հացունի, Նահապետեան, Երեմեան, Ղազիկեան, Թորոսեան, Թոմաճան, Եատիկեար եւ ուրիշներ որոնք ակնածանք եւ պատկառանք կ'ազդէին : Բայց Հ․ Սահակ դաղտնիքն ունեցած եւ իր սաներուն ներշնչելու ակնածանքին հետ նաեւ գորովի եւ խանդաղատանքի ջերմիկ զգացում մը որ կը տեւէ մեր մէջ, կը տոկայ տարիներուն հետ ,կեանքին համնթաց :

Մեր այս գորովն ու խանդաղատանքը պիտի ըմբռնեն մանաւանդ Փարիզի ազգակիցները, որոնք քսանեւհինգ տարիներ վայելեցին Հ․ Սահակի ներկայութիւնը իրենց մէջ իբրեւ տեսուչ Մուրատեան վարժարանի, ուր շատ անգամ լսեցին իր սրտաբուխ, յաճախ խանդավառ, երբեմն ձաղկող բայց միշտ հայրենասէր ու հայանուէր խօսքը , դարձնելով զինք շատ սիրուած հանրածանօթ դէմք մը : Թերեւս ամէնէն ժողովրդականը Մխիթարեանց շարքին մէջ ;

Կրնայի «Ցառաջ»ի քանի մը սիւնակները գրաւել պարզելու համար մեծանուն վարդապետին կեանքը եւ թուելու համար գործը, պատմականէն մինչեւ կրթականը, ազգայինէն մինչեւ շինարարականը :

Ցորեկեանի հանդէսի ընթացքին պիտի յիշատակուին անշուշտ այդ մանրամասնութիւնները , որքան ալ ծանօթ իրողութիւններ ըլլան :

Կը բաւականանամ սակայն այս քանի մը «ի խորոց սրտի» տողերով ՝իմ ընկերներուս հետ յայտնելու համար դերյարգելի յոբելեար հօր մեր ամբողջ յարգանքը, հպարտանքը եւ խանդաղատանքը, մենք որ վայելեցինք իր մտքին ու սրտին պանձերը իր հայրական գորովով օծուն :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

«Ծոմի Օր»

Սիրելի հայրենակիցներ, պէտք կա՞յ որ Ֆր․ Կապ․ Խաչը, ամէն անգամ ինքզինքը ներկայացնէ հայ հասարակութեան : Տասնեակ տարիներու իր հանրօգուտ գործունէութեամբ ծանօթ է ան ամէնքիդ :

Գաղթահայ կեանքի հոգեբանական եւ նիւթական բոլոր դժուարութիւնները դիմագրաւելով՝ Միութիւնս կը պահէ Իսսի (Փարիզի շրջան) դարմանատունը, նիւթապէս եւ բարոյապէս կը մխիթարէ հիւանդանոցներու մէջ գտնուած հիւանդները, կը հասնի նեղութեան մատնուած իր հայրենակիցներուն, կը մխիթարէ անօգնական բանտարկեալները, կ'օժանդակէ նիւթական միջոցներէ զուրկ ուսումնածարաւ աշակերտներուն եւ ուսանողներուն, օգնութեան ձեռք կ'երկարէ նաեւ Ֆրանսայէն դուրս կարօտ շրջաններու :

Ուշադրութեան արժանի չէ՞ մանուկներու օդափոխութեան կայանը, ուր ամէն ամառ հարիւրներով հայ մանուկներ, ոչ միայն կը կազդուրուին ֆիզիքապէս, այլ կ'ապրին հայաշունչ մթնոլորտի մէջ՝ քիչ մը աւելի ամրացնելով իրենց կապը Հայութեան հետ :

«Մանուկներու Օր»ուան տօնակատարութիւնը զօր կը կատարէ, գրեթէ ամէն մասնաճիւղ նոր տարուան առթիւ, քով քովի հաւաքելով հարիւրաւոր հայ մանուկներ ,անոնց տալու համար հայ հաւաքական կեանքի սէրը եւ հայկական նոր տարուայ ուրախութիւնը :

Այս բոլորը կատարելու համար, անշուշտ Միութիւնը կը ծախսէ մեծ գումարներ :

Ֆր․ Կապ․ Խաչը իր կռնակը չունի նիւթապէս ապահով ուրիշ միութիւններ, օգտուելու համար պատրաստ գումարներէ : Իր նեցուկը միշտ եղած են անձնուէր ընկերուհիներ, բարեկամները եւ գթութեան գործը սիրող հայ հասարակութիւնը :

Իր ձեռնարկներէն մէկը, «Ծոմի Օր» կամ « Գթութեան Շաբաթ » տեղի կ'ունենայ Զատկի Ս․ Ցարութեան — կեանքի վերանորոգման մեծ տօնի առնչութեամբ : Պահքի մէջ ենք,կը սպասենք Զատկին : Ցիշեցում մը միայն որ հայ այրը թէ կինը, պարմանին եւ մանուկը, պատրաստուին օր առաջ ,տալու իրենց սրտաբուխ նուէրը :

Ազգապահպանման նախանձախնդիր Հայեր , կարօտեալին բաժին հանելու համար, յիշեցէք Կապոյտ Խաչի «Ծոմի Օր»ուան ձեռնարկը : Տուէք ձեր նուէրը, վստահ, որ ան պիտի հասնի հիւանդին, տնանկին, բանտարկեալին եւ այս կամ այն կերպ օգնութեան կարօտ ձեր հայրենակիցին :

Կապոյտ Խաչը մասնաճիւղերէն սկսած մինչեւ Կեդր․ վարչութիւն՝ չէ ունեցած եւ չունի վճարուած պաշտօնեաներ, անոր անդամուհիները անձնուէրներ են, ոչ միայն իրենց աշխատանքով այլ եւ նիւթական զոհողութեամբ :

Ինչ որ կ'առնէ Միութիւնը ժողովուրդէն, կը վերադարձնէ ժողովուրդի կարօտեալներուն :

Մեր ընկերուհիները կնքուած եւ թուագրուած թերթիկներով կը շրջին տուները : Տուէք ձեր լուման, որպէսզի Միութիւնս կարենայ գոհացում տալ իրեն եղած բոլոր դիմումներուն :

Նուէրները ուղղակի ղրկել նաեւ Croix Bleue des Arméniens de France, C. Chèque Postal Paris No. 5985.07.— Ֆր ․Կապոյտ խաչի Կեդր․ վարչութիւն

Ուշադրութիւն

« Ցառաջ »ի վերհրատարակման ութերորդ շրջանը կը լրանայ յառաջիկայ ապրիլին :

Նոր տարեշրջանի համար կարգ մը փոփոխութիւններ նախատեսուած ըլլալով, կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն օր առաջ փակել իրենց առկախ հաշիւները :

Ապրիլ 1էն սկսեալ պիտի դադրեցնենք բոլոր անվճար թերթերուն առաքումը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Կոյրերու շարքը կ'անցնէր մեր առջեւէն․ կային որ վիրաւորուած արտեւանունքներ ունէին եւ երբ լային՝ սարսափելի էր․ արցունքին հետ արիւն կը հոսէր այտերնուն վրայ․ ծայրայեղ զգուշաւորութիւններ կ'ընէինք՝ իրենց ցաւը չգրգռելու, իրենց զգայնութիւնները չարթնցնելու համար, բայց զուր էր․․․ չեմ գիտեր ինչպէ՞ս առանց մեզ տեսնելու եւ դեռ առանց մեր ձայնը լսելու կը զգային թէ տրամադիր ենք խղճալու իրենց վրայ, թէ մեր մէջ կապ մը կայ՝ որով անմիջապէս հաղորդակցութեան մէջ կ'ըլլանք իրենց հոգեկան վիճակին հետ :

— Ցաւերդ առնեմ, քոյրս, քեզի չըսենք, որո՞ւ ըսենք, ո՞վ մեր տարտը կը հասկնայ․ օտարին սիրտը քարի պէս կարծր է․ մէկ ձեռքով կու տան, միւս ձեռքով կը զարնեն :

Ու մէկ հոգի մը կարող էր ամբողջ աշխարհ մը թշուառութիւն ներկայացնել, միայն իր պատմութիւնը ընելով :

Դուրսը միշտ ամբոխը կը մռնչէր․․․ : Քանի սպասման ժամերը կ'անցնէին, այնքան անհամբերութիւնը կը մեծնար․․․ երբեմն մէկը, աւելի ճարպիկ, կամ մտրակուած պահանջքին սաստկութենէն՝ արգելքներուն չանսալով ու ամբոխը ճեղքելով կը հասնէր մինչեւ մեզի․ ընդհանրապէս մայրերը այս կերպով կուգային մեզ մօտ :

Այսպէսով էր որ յանկարծ դուռը բացուեցաւ կռնակին վրան ու խելայեղ կին մը նետուեցաւ ներս․ կոյրերը անհարեկ, խարխափելով իրարու զարնուեցան եւ ուրիշներ բռազդով ճամբայ տրուին :

Երիտասարդ կին մըն էր․ բաւական շնորհքով կ ըկրէր իր լայն շալվարը ու բազմաթիւ ժամեր կը կախուէին կռնակն ի վար․ գլուխը ծածկած էր թերմակ քողով, որուն ծայրը կը ծածկէր նաեւ իր կզակը :

— Ալ դիմանալու ատտիճանը անցեր է ինծի համար․․․ գինովի ու խենթի պէս եմ․․․ խղճացէք ինծի :

Ու թեւերուն վրայ կրած ծրարը բանալով , կարկառեց մեզի :

— Ահաւասիկ․․․ ալ մնացածը դուք գիտէք :

Անհաւատալի նիհարութեամբ բոլորովին մերկ տղայ, գրեթէ վիժած մըն էր մեր ներկայացուածը․ կարծես միայն գանկը մեծցեր էր ու աչքերուն մէջէն միայն կարելի էր եզրակացնել թէ նըշմարտապէս վիժած մը չէ :

— Քանի՞ ամսու է այս տղան :

— Վեց ամսու, պատասխանեց մայրը ․․․ :

(Շար․)

ԶԱՊԷԼ ԽՕՍԵԵԱՆ

ՆՈՐ ՊԱՐԱԽԱՂԵՐԸ ԵՒ ՆԿԱՐԻՉ ԳԱՌԶՈՒ

Մարտ 17էն ի վեր Ամպիր Թատրոնին մէջ Ռոլան Փըթիթ պալէի խումբը սկսաւ ներկայացնել չորս պարախաղեր, որոնց մէջ կը փայլին առաջնակարգ պարողներ եւ պարուհիներ :

«Մարգարիտը», «Սինէ - Պիժու », «Գայլը» եւ « 24 ժամէն սուգ» պարախաղերուն ամէնէն յատկանշականն ու իսկապէս գեղարուեստական է «Գայլը», որուն նիւթը գրած են Ժան Անույ եւ Ժորժ Նըվէօ : Հանրի Տիւթիյէօի երաժշտութիւնը ոչինչ ունի չահեկան, բայց նկարիչ Գառզուի պատրաստած տէքօռները արտակարգ կախարտանքով մը կը պարուրեն հանդիսատեսը : Գործին պարերը յօրինած է Ռոլան Փըթի, որ միեւնոյն ատեն գլխաւոր մեկնաբանն է եւ կը մարմնացնէ «գայլը» :

Ներկայացման ատեն տեսանք այն խանդավառ հիացումը, որուն արժանացան Գառզուի ինքնատիպ ու խորհրդապաշտ վրձինին գեղեցիկ արտադրութիւնները : Պարողներու զգեստներն ալ Գառզուի կողմէ պատրաստուած էին եւ կ'ամբողջացնէին տէքօռներու բանաստեղծական խորհուրդը :

Ռոլան Փըթի եւ Վիոլէթ Վէրտի բացառիկ արուեստով մը պարեցին ու հանդիսատեսներուն փոխանցեցին իսկական յուզումներ :

« Մարգարիտ »ը ճափոնական շնորհալի պարախաղ մըն էր, իսկ միւս երկու պարախաղերը, որոնց մէջ փայլեցաւ մասնաւորաբար Քօլէթ Մարշան, թեթեւ ու զուարճալի գործեր էին :

Ժ․ ԱՐԴԱՐԵԱՆ

Ուրիշ կարեւոր դէպքեր

Ինչպէս գրած էինք, արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովը վաւերացուց ատժամեայ հաշտութեան եւ եւրոպական բանակի դաշնագիրները, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով Ատլանտեան պէս Մ. Նահանգներուն մէջ ։

Այս վաւերացումէն անմիջապէս վերջ, արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդարանը բացառիկ նիստ գումարելով, որոշեց յայտարարել թէ գերման ժողովուրդը երբեք չէ կապուած այդ երկու դաշնագիրներով եւ թէ «ազգ. ազատագրութեան պայքար մը պիտի մղէ Պոնի կառավարութեան դէմ» ։ Սովետները առեն կ'առաջարկէ բանակցութիւններ սկսիլ չորս պետութեանց միջեւ, Գերմանիոյ միացման եւ հաշտութեան դաշնագրի մասին ։

Երեսփոխանները ծափահարեցին, երբ նախագահը կարդաց այն հեռագիրները որոնք կը պահանջեն ազգ. բանակ մը կազմել արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, «պաշտպանելու համար արեւելեան Պերլինի կառավարութեան նուաճումները արեւմտեան Գերմանիոյ նախայարձակման վտանգներուն դէմ» ։

Վարչապետը, Կրոթվոլ, խօսք առնելով, «ազգային դաւաճանութիւն» կոչեց եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացումը ։ Եւ ըսաւ. — «Հայրենասիրական ուժերուն առաջին գործը պիտի ըլլայ տապալել Ատէնաուըրի կառավարութիւնը. Մարտ 20ը կը հռչակեմ գերման ժողովուրդի ազգ. ազատագրութեան պայքարի թուականը Պոնի մահուան դաշինքին դէմ» ։

Խորհրդարանը որոշեց նաեւ պահանջել գերման ժողովուրդէն որ բոլոր միջոցներով խափանէ եւրոպական բանակի դաշնագրին գործադրութիւնը ։

× Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Մոլոթով, հաղորդեց Պ. Իտընի թէ պիտի միջամտէ, ազատելու համար ինը Անգլիացիներ, որոնք արգելափակուած են հիւս. Գորէայի մէջ, պատերազմէն ի վեր ։ (Մէկը Սէուլի նախկին դեսպանը) ։

Այս անկանկալ միջամտութիւնը մեծ զարմանք պատճառեց, մանաւանդ որ, մէկ օր առաջ ալ, Պերլինի խորհրդային հրամանատարը զօր. Չույքով ցաւ յայտնելով անգլ. օդանաւի զոհերուն համար, կ'առաջարկէր իր անգլիացի պաշտօնակցին խորհրդակցիլ եւ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի ուրիշ առեն այսպիսի դէպքեր չպատահին ։

Լաւատեսներ բարենշան կը համարեն այս երկու պարագաները, յարաբերութեանց բարւոքման համար ։

Յունաստան չի զինէր բանակը

Յունաստանի վարչապետը, մարաջախ Փափագոս, զեկուցում տալով երեսփ. ժողովին առջեւ, բացատրեց թէ «չի կրնար մէկ զինուոր իսկ զօրաշարժել բանակէն» ։

Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց. — Պուլկարիա ունի 170.000 զինուոր կազմ եւ պատրաստ եւ կրնայ քանի մէկէն 25ի բարձրացնել իր զօրաբաժիններուն թիւը ։ Ալպանիա ունի 3—4 զօրաբաժին եւ կրնայ բարձրացնել 6—7ի ։ Ռումանիա ունի 260.000 զինուոր, Հունգարիա՝ 270.000, եւ կրնայ հանել մինչեւ 25 զօրաբաժին ։ Միւս կողմէ տասը ռուսական զօրաբաժիններ կը գտնուին Աւստրիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ ։

Մարաջախը հաշուեց նաեւ երեք բարեկամ երկիրներուն բանակները ։ Յունաստան ունի 143.000 զինուոր, Թուրքիա 21 զօրաբաժին եւ վեց անկախ կիսաբաժին, այսինքն 350.000 զինուոր ։ Թուրքերը արդէն իսկ Թրակիոյ մէջ համախմբած են 70 հազար զինուոր ։ Եուկոսլաւիա ունի 29 զօրաբաժին կամ 450 հազար զինուոր ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ հասած վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ մեծ գործունէութիւն կը տիրէ Գահիրէի մէջ ։ Զինուորական ղեկավարութիւնը եւ նախարարական խորհուրդը խառն ժողովներ կը գումարեն շոգեպինդ, երկու շաբաթէ ի վեր ։ Կը քննուին ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան բոլոր մանրամասնութիւնները ։ Այս առթիւ կառավարութեան ներկայացուցիչը պնդեց թէ Եգիպտոս պիտի պահանջէ որ Անգլիա Սուէզի շրջանը պարպէ առանց որեւէ պայմանի ։ Եգիպտոս կ'ուզէ որ Միջին Արեւելքի աշտպանութեան համար շրջանային դաշինք մը կնքուի ոչ թէ Անգլիոյ, այլ արաբական երկիրներու ղեկավարութեամբ ։ — Մ. Նահանգները կը փորձեն միջնորդի դեր կատարել, որպէսզի կացութիւնը աւելի չբարդանայ ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդարանը յառաջիկայ շաբթուան ընթացքին քննէ բացառիկ օրէնք մը, որ կը արամադրէ միջնատակարաններ կանգնել հիթլերական իշխանութեան վեց միլիոն զոհերուն համար եւ զանոնք նկատել «յիշատակի քաղաքացիներ» — տեսակ մը պատուական տիտղոս, որ նորութիւն է ։

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի 22 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de la Libération ։

Կը խօսի Տիկին ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Ընկերահաւաքական խնջոյք

Հ. Ե. Դ. «Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան» խումբի ։

Կիրակի 22 Մարտ, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Bains - Doucheի մէջ, Իվրի ։

Գեղարուեստական ճոխ անակնկալներ, երգ, արտասանութիւն եւն. ։ Դիւրամատչելի պիւֆէ ։

Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱԼ տ'ԻԷՆԱ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

Մէթրօ Իէնա

Երկուշաբթի 23 Մարտ ժամը 20,30ին Դերասան Աւետիս ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ

« Քօռտասօ »

կամ՝ «Ոճրագործին ընտանիքը», տրամ 5 արար (Ճիագոմէթթիի) ։

Տարեկան մեծ պարահանդէս

Ի նպաստ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ ։

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ։ 28 Մարտ, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պէռիէ Միյէի շքեղ սրահներուն մէջ ։ 31 Փլաս Պէլքուր ։

Հաճելի անակնկալներ. — Պալէ լէ Լիւաիօլ տը Լիոն խումբի կողմէ ։ Սպանիական ժող. պար Ալեքի եւ Օր. Լօլիթա Մորէոյի կողմէ ։

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Sutfren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ ելեկտրական installation (տուներու եւ խանութներու մէջ) ։

Ճոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն ։

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն ։

Դիմել՝

Գ. Անդրանիկ Ոսդպազարեանի

Վերի հասցէով ։

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՐՆԻԹԻՒՐ

Դերձակներու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՈՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն սպասարկում ամենամատչելի գնով ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Ծախու տուն

Ազատ բնակարան մը ծախու է Ռոմէնվիլի մէջ (Փորթ տը Լիլաէն երկու քիլոմեթր), 7 սենեակ, խոհանոց, քավ, ջուր, ելեկտրական ուժ (ֆօրս), կազ, կարաժ ։

Դիմել Գ. Թէրզեանի, 85 բիւ Ըէպէվալ, Փարիզ (19), հեռաձայն Bot. 81-26 ։

Տիկին ՄԱՐԻ ռատոյէն ունի իր հայրենակիցներուն տեղեկացնելու թէ Մարսէյլի ամէնէն մեծ կերպասեղէնի տուներէն մէկուն մէջ իրենց գնումները կը դիւրացնէ առաջնորդելով զիրենք՝

Կ'ԱՊԱՀՈՎԷ ՆԱԵՒ 5 % ԶԵՂՉ ՄԸ

Բրդեղէնի, մետաքսեղէնի, բամպակեղէնի, կարասիներու յատուկ կերպասներու, այր մարդոց շապիկներու վրայ բրած իրենց բոլոր գնումներուն համար ։

Maison CHAILLOT

11, Rue Henri Barbusse, MARSEILLE

Սակարանին եւեւ Colbertի նամակատան քով

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ (U. J. A.) կողմէ ։

Մարտ 22ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 24, Salle Voltaireի մէջ, Rue Voltaire ։

Նուագախումբ PANTCHITO SERRA du Cabaret Monseigneur ։

Կը մասնակցի Michèle Delhaye de la Radio

Գեղարուեստական բաժին, Attractions ։

Ճոխ պիւֆէ

Մուտք 200 ֆրանք

Charenton Ecolesէն օթօպիւս 103 իջնել Rue de l'Union ։

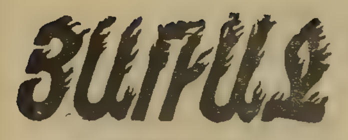

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 24 Mars 1953 Երեքշաբթի 24 ՄԱՐՏ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 7024-Նոր շրջան թիւ 2435

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՈ՛, ԵԹԷ ՈՂՋ ԸԼԼԱՅԻՆ...

— Եթէ անոնք ողջ ըլլային ...

Այս իմաստով ազդանշան մը՝ իւրաքանչիւր հայ ընտանիքի մէջ, պիտի դառնար խորհրդանիշ:

Միշտ աչքի առջեւ ունենալով զայն, պիտի սկսէինք խորհրդածել .—

Եթէ անոնք ողջ ըլլային, արեւմտեան Հայաստանը ազատագրուած, առ նուազն ինքնավարութիւն ստացած կ՚ըլլար:

Ամէն պարագայի մէջ, այսպէս նետուած չէինք ըլլար ծովէ ծով եւ ցամաքէ ցամաք :

Ամուր կառչած հայրենի հողին, լեռներուն եւ դաշտերուն, գետերուն եւ ձորերուն, հաստատուն կռուան կ՚ունենայինք մեր ոտքերուն տակ :

Եւ կ՚ունենայինք լայն հորիզոն, սահմանէ սահման :

Ինչ ճակատագիր ալ ստացած ըլլար արեւելեան Հայաստանը, պիտի չկրնար մնալ անջատ : Պիտի ձգտէր դէպի միացում եւ ամբողջացում :

Ի վերջոյ իրական, վերջնական ելքի մը յանգած պիտի ըլլար դարաւոր երազը,— Ազատութիւն եւ հայրենիք :

Աւելի քան մէկ միլիոն կորսնցուցեր էինք: Եւ երազը մասամբ միայն իրականացաւ :

Ունեցանք մանրանկար կորիզ մը: Սահմանները նեղ, վարչակարգը խորթ եւ բռնակալ: Բայց եւ այնպէս հայրենիք մը որ կը ծաղկի ու կը բարգաւաճի :

Տարագիր բազմութիւնները իրենք ալ կը տքնին ու կը ստեղծագործեն, սպասելով լաւագոյն օրերու: Երազելով միացեալ եւ ամբողջական, ազատ հայրենիքը, որ ի վիճակի պիտի ըլլայ հաւաքելու, ամփոփելու «իր զաւակուները»:

Արդ, այս բազմութիւնները ի՞նչ կը բանին, վառ պահելու համար զոհերուն յիշատակը՝ իրենց խօսքին եւ գործին մէջ :

Պատին վրայ կախուած ազդանշանը պիտի ըսէ .—

Եթէ անոնք ողջ ըլլային, ամէն հայ ընտանիքի մէջ տիրաբար պիտի հնչէր մայրենի լեզուն : Առանց վերապահութեան եւ առանց բախտին ձգուելու :

Եթէ անոնք ողջ ըլլային, պէտք պիտի չունենայինք ոչ խրատ, ոչ ալ սաստ լսելու: Ոչ քարոզ, ոչ ալ ճառ :

Ամէն ինչ պիտի ընթանար բնական եւ սահուն: Եւ մենք մեր հայրենի ժառանգութեան կապուած պիտի ըլլայինք ոչ միայն ոտքով ու աչքով, այլ եւ մտքով ու սրտով :

Եւ քանի որ անոնք չկան, կը նշանակէ թէ հիմնական բան մը փոխուած է մեր կեանքին մէջ:

Տանտէր էինք եւ դարձանք վարձակալ՝ ի սփիւռս աշխարհի:

Տանտիրոջ իրաւունքէն զրկուեցանք առժամաբար: Առանց կորսնցնելու մեր հաւատքը: Դէպքերու ընթացքը միշտ ալ կրնայ փոխուիլ :

Դէպքերու ընթացքին սպասել՝ չի նշանակեր ջուրին վազքը դիտել բերանաբաց եւ ձեռնածալ : Կամ անձնատուր ըլլալ հոսանքին:

Անհրաժեշտ է գործել: Անընդհատ եւ ամէն ճակատի վրայ: Սկսելով տունէն: Մայրենի լեզուէն եւ ազգ. պատմութենէն :

Եթէ մոռնաք այս տարրական գիտելիքները, անգամ մը եւս մեռցուցած կ՚ըլլաք անոնք որ գացին ու չեկան :

Ամէնքդ ալ մէկէ աւելի հարազատներ ունիք այդ անհամար զոհերուն մէջ: Ունիք մասնիկ մը, յիշատակ մը, որ մինչեւ այսօր ալ կը խռովէ ձեր հոգին :

Ի՞նչ օգուտ, երբ ոչինչ կ՚ընէք իրական գործի մը վերածելու համար այդ յիշատակը: Երբ կը դոհանաք պարզապէս հառաչանք մը արձակելով, տարին քանի մը անգամ: Արտասանութեան մը, երգի մը կամ սգահանդէսի մը առթիւ:

Թող ձեր աչքին առջեւ կախուած մնայ ազդանշանը,— «Եթէ անոնք ողջ ըլլային » :

Եւ այն ատեն ամէն մէկդ կ՚ըմբռնէք թէ ի՛նչ պիտի ընէք, ձեր իսկ բարիքին եւ լաւագոյն ապագայի մը համար :

Շ.

ՕՐ ՚ ՚ ՐԻՆ

ՈՂԲԱ՛Մ ՔԵԶ ...

Ունեւորին հարստութիւնը, չունեւորին կզակը կը յոգնեցնէ, կ՚ըսէ ժողովրդական առածը: Իրաւունք ունի: Բայց, կարծեմ մեծ մեղք մը գործած չենք ըլլար, եթէ մենք ալ, երբեմն, համրենք Աերիկացի դերասաններուն շահած տոլարները եւ ... արտասուենք հայ դերասաններուն սեւ – սեւ ճակատագրին վրայ :

Հեռանկարին վրայ (Թէլէվիզիոն), ամէն շաբաթ իրիկուն, կը տեսնէք Սիտ Սիզըր անունով տաղանդաւոր դերասան մը: Գիտէ՞ք թէ ինչ կը շահի այս 30 տարեկան երիտասարդը — շաբաթը 15.000 տոլար, այո, տասնըհինգ հազար ... Գիտէ՞ք թէ ինչ կը շահէր ասկէ երկու տարի առաջ — շաբաթը 50 տոլար ...

Կիրակի իրիկունները, ուրիշ յայտագրի մը վրայ կ՚երեւայ Ուոլի Քոքս անունով «նորեկ» մը, որ «մարդու կարգ անցնիլ» սկսաւ հոկտեմբերին: Այսինքն, մինչեւ հինգ ամիս առաջ, կը շահէր շաբաթը 47ուկէս տոլար, հիմա կը գրպանէ, շաբաթը 1500 տոլար: Իր յաջողութիւնը կը պարտի, կ՚ըսեն, իր «ապուշութեան ...

1947ին, երկու խափշիկ դերասաններ, երկուքուկէս միլիոն տոլարի պայմանագիր մը կնքեցին հեռանկարի ընկերութեան հետ :

Այս լուրերը լաւ մը մարսելէ ետք, բացի հեռաձայնին գիծը եւ յարաբերութեան մտայ Հայոց ազգին գոյնզգոյն դերասաններուն հետ եւ հարցուցի թէ ի՞նչ ջուրի վրայ է իրենց ելմտական կացութիւնը: Ահաւասիկ ստացած պատասխաններս .

— Տարին չորս ներկայացում կուտամ, եւ, գլխարկս օդը կը նետեմ, եթէ այդ չորսէն վաստըկիմ, ընդամէնը 1500 տոլար: Ջի բաւեր, ուրեմն, ստիպուած ,աման կը լուամ՝ մեր քաղաքին ամէնէն նշանաւոր պանդոկին մէջ ...

— Մի հարցներ անօթի եմ ... Ողբերգութիւն բեմադրեմ «Ամա՜ն, մենք լալու ժամանակ չունինք» կ՚ըսեն ու տոմսակ չեն գներ :

— Անունով դերասան եմ, բայց արհեստով նպարավաճառ ,որովհետեւ մարդ «ոչ միայն բանիւ կեցցէ, այլեւ հացիւ ...» :

— Կինս՝ տունէ տուն լաթ կը լուայ. թատրոնը փոր չի կշտացներ, կ՚ըսէ մեր հաստափոր դրացին ...

Ողբա՛մ զքեզ, հայ դերասան: Եւ հայ ժողովուրդ ...

ՆԻՐՈՊԱՑԻ

ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄԷՋ

Սեբաստիոյ մէջ հայկ. եկեղեցիի մը կառուցման համար համայնքին կողմէ միութիւն մը կազմուած է, եւ վաւերացուած կուսակալութենէն : Արդէն միջոցներ ձեռք առնուած են, յարմար գետին մը գնելու համար: Եկեղեցիի կառուցումէն ետք, ժողովրդային քուէարկութեամբ պիտի ընտրուի Թաղ. Խորհուրդ մը եւ դիմում կատարուի պատրիարքարան որպէսզի քահանայ մը նշանակուի եւ տրամադրուին անհրաժեշտ սպասները :

Սեբաստիոյ մէջ կան 3000 Հայեր: Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ հանգանակութիւն մը բացուած է :

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ քարիւղի ազգայնացման Բ. տարեդարձին առթիւ, անընդունելի համարելով անգլեւամերիկեան վերջին առաջարկները: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ այլեւս նոր առաջարկներ պիտի չըլլան Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, սպասելով դէպքերու ընթացքին :

ՏԱՐԱԳԻՐ ՌՈՒՍԵՐԸ եւ ցարական կազմակերպութիւնները առջի օր բանաձեւ մը քուէարկեցին Փարիզի մէջ, պախարակելով Մոսկուայի նոր վարիչները: Կ՚ըսեն թէ «ռուս ժողովուրդը անդադար կը պայքարի իր հարստահարիչներուն դէմ, համայնավարական դաւէն ի վեր եւ թէ ազատել մըն է դրամատիրական աշխարհին եւ համայնավարութեան խաղաղ կենակցութիւնը» :

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Ի ՀԱՐԿԻՆ ԲՌՆԻ ՈՅԺԻ ՀԵՌԱՑՆԵՆ ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ

Զօր. Նեկիպ բուռն ճառ մը խօսեցաւ կիրակի օր, պահանջելով որ Անգլիացիք հեռանան Սուէզէն: «Եթէ իրենց ազատ կամքով չհեռանան ,պիտի ստիպենք որ ձգեն երթան: Մենք պատրաստ ենք այս գործին համար » :

Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ ամէնէն ուժգին ազգաբարութիւնն էր այս: Հազարաւոր ֆելլահներ կը ծափահարէին, երբ վարչապետը այս խօսքերը կ՚արտասանէր Վերին Եգիպտոսի մէջ : Անկէ առաջ, Ասուանի մէջ, զօրավարը ուրիշ ճառ մը խօսելով տասը հազար գիւղացիներու առջեւ, ըսած էր — «Անգլիացիները պէտք է հեռանան Սուէզէն, « այլապէս պիտի բնաջնջուին: Աստուած ազատ ստեղծած է մեզ: Մեր նշանաբանն է ազատութիւն կամ մահ: Մենք կը պահանջենք պարպում անմիջական, ամբողջական եւ առանց որեւէ պայմանի: Մենք կը խոստանանք վար առնել այն պարիսպները որ դրուած են մեր երկրին դէմ՝ միջազգային ասպարէզին մէջ: Մենք պատրաստ ենք ամէն բան զոհելու այդ նպատակին համար: Պարպում կամ բնաջնջում » :

Երկու ճառերն ալ ազդին հաղորդուեցան անթելով : Զօր. Նեկիպ յայտարարեց թէ անոնք որ ազատութիւն կ՚ուզեն առանց զոհողութեան սխալ կը մտածեն: Ինք եւ իր սպաները ուխտած են ի հարկին զոհել իրենց կեանքը, դլուխ հանելու համար պարպումը :

Ահագին բազմութիւն մը հաւաքուած էր Նեղոսի ափերուն վրայ, գոյնզգոյն դրօշներով եւ զօրավարը դիմաւորեց դղրդագին ցոյցերով: Արմաւենիները զարդարուած էին զօր. Նեկիպի կազմակերպութեան դրօշներով,— կարմիր, ճերմակ եւ սեւ :Կոչնակները կը հնչէին: Զօրավարին պտոյտը պիտի տեւէ մէկ շաբաթ, 2500 մղոն տարածութեան մը վրայ :

Վերջին պահուն հասած հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ զօրավարը նոր ճառ մը խօսելով, կրկնեց իր պահանջը,— անմիջական եւ ամբողջական պարպում: Այս առթիւ հարցուց ունկնդիր բազմութեան.

— «Պատրա՞ստ էք զինուորագրուելու եւ մեզի հետեւելու»:

Բազմութիւնը «այո՛» պատասխանեց, խելայեղ ծափերով :

Ինչ կ՚անցնի կը դառնայ Մոսկուայի մէջ

Խ. Միութեան վարչապետը, Մալենքով, որ միեւնոյն ատեն կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն էր, այդ պաշտօնը ձգեց Նիքիտա Խրուշչեւի: Ուրեմն հինգերորդ վարիչ դէմք մը կ՚աւելնայ ընդհ. ղեկավարութեան մէջ :

Պ. Խրուշչեւ Ուկրայնացի է, 58 տարեկան, եւ դաժան մարդու մը համբաւը կը վայելէ: Եղած է դիկտատոր՝ Ուկրայնայի մէջ, ուր անխնայ մաքրագործումներ կատարեց տագնապալի պահու մը :

Կարծողներ կան թէ Խրուշչեւի ընտրութիւնը հետեւանք է ներքին պայքարի մը: Սթալինի մահէն վերջ երկու ցանկեր հրատարակուեցան: Մարտ 6ին հրամանագիր մը կը ծանուցանէր բոլոր կարեւոր անուանումները՝ կուսակցութեան թէ կառավարութեան մէջ: Բայց որոշ չէր թէ Մալենքով ընդհ. քարտուղարի պաշտօնն ալ պիտի վարէ՞, վարչապետութեան հետ: Հրամանագիրը պարզապէս երեք նոր քարտուղարներու անունները կուտար, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ անոնց գլուխը պիտի գտնուի Մալենքով: Այժմ կը թուի թէ համաձայնութիւն չէ գոյացած ընդհ. քարտուղարի մասին եւ ութ օր վիճած են, վերջնական ընտրութիւն մը կատարելու համար: Անշուշտ Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ նիստ մը գումարած է ,այս հարցը վճռելու համար:

Նոր քարտուղար մը նշանակելով, Մոսկուայի վարիչները կը յուսան ապահովել հաւասարակշռութիւնը Մալենքովի, Բերիայի եւ Մոլոթովի միջեւ: Բայց բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ Մալենքով պիտի մնայ բուն վարիչը եռապետութեան :

Այժմ ինք առաջինն է կուսակցական նախագահութեան (պրեզիդիում) որ կը բաղկանայ տասը անդամներէ եւ որ վարիչ թեւն է Կեդր. Կոմիտէին: Բանգէտներ կը կարծեն թէ այժմ գործերը այնպէս դասաւորուած են որ Մալենքով պիտի դառնայ իրական յաջորդը Սթալինի :

✕ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ նախագահ Այզընհաուըր ժողովի հրաւիրած է իր ամէնէն մտերիմ խորհրդականները, քննելու համար թէ ի՛նչ միջոցներ կրնան ձեռք առնել, ի պատասխան Մոսկուայի խաղաղասիրական հաւաստիքներուն : Ընդհ. կարծիքն այն է թէ անհրաժեշտ է փորձ մը կատարել եւ անյապաղ :

Այսպէս, կ՚առաջարկուի որ նախագահը մաս -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ
ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 10 Մարտ.— Ստորեւ քանի մը փշրանքներ ամերիկեան թերթերու խմբագրականներէն, գաղափար մը տալու համար այս երկրի հանրային կարծիքի մասին.—

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի խմբագրականէն (2 Մարտ).—

Եոզէֆ Սթալին մեռաւ։ Այն մարդը, որ կ'ուզէր հաւատացնել թէ իրականին մէջ Աստուած մըն է որ կը շնչէ եւ իբրեւ այդպիսին յարգանք կը վայելէր, ապացոյցը տուաւ թէ ի-քն ալ այնքան մահկանացու է, ինչպէս իր հպատակներուն ամէնէն խոնարհը։

Անտարակոյս, շատ մը տեսակէտներէ, կը նմանէր Իւան Ահեղ եւ Մեծն Պետրոս ցարերուն, որոնց կատարած գործերը, այնքան յաճախ զուգահեռաբար կ'ընթանան իր կատարած գործերուն հետ։ Բայց կը նմանէր նաեւ Ճենկիզ Խանին եւ Հիթլէրին, քանի որ ինքն ալ յանկարծական վերելք մը կ'ունենար մարդկային ընկերութեան ամէնէն խոնարհ դասէն՝ ձեռք բերելու համար բացարձակ իշխանութիւն մը եւ աշխարհակալի մը դափնեպսակը։ Բայց, Սթալին աւելի հեռու գնաց եւ գրեթէ հասաւ աշխարհին տիրապետելու հանգրուանին, որ անոնց ալ երազն էր։

Վրացի հնակարկատի մը զաւակն էր եւ եղաւ աշխարհի ամէնէն հզօր անհատը։ Իր պատանեկան օրերուն, քահանայութեան կը պատրաստուէր, բայց եղաւ անաստուածութեան ամէնէն ազդեցիկ ջատագովը աշխարհի պատմութեան մէջ եւ Աստուծոյ պաշտամունքը փոխարինեց հնազանդութիւնով մը՝ իր անսխալականութեան եւ համայնագիտութեան առջեւ։ Ռուս չէր, բայց եղաւ տէրն ու տիրականը ռուս ժողովուրդին եւ սլաւ ժողովուրդներու պատմութեան ամէնէն մեծ դէմքերէն մէկը։ Շատ խեղճուկրակ լեզուագէտ մը ըլլալով, երբեք չկրցաւ լաւ ռուսերէն խօսիլ, բայց իր առջեւ խոնարհեցուց իր պետութեան բոլոր լեզուաբանները եւ ընդունիլ տուաւ անոնց իր տեսութիւնը լեզուի մասին՝ իբրեւ բացարձակ ճշմարտութիւն։

Բոլշեւիկեան 1917ի Յեղափոխութեան մէջ բաղդատաբար երկրորդական դիրք մը, անգամ մը եւս գրել տուաւ պատմութիւնը այնպիսի ձեւով մը որ ինք ի յայտ եկաւ այդ պատմութեան մէջ իբրեւ Լենինի անմիջական յաջորդը։ Սթալին մարդ մըն էր որ միշտ կը վախնար մահէն, բայց միլիոններ գերեզման իջեցուց—ի շարս այլոց շատերը այն մեծ դէմքերէն, որոնց պատմական յեղափոխութեան վարձատրութիւնը ինքն էր որ պիտի ժառանգէր։

Թայմզ կը թուէ Սթալինի մեծ գործերը։ Երկրագործական յետամնաց երկիր մը վերածած էր ճարտարարուեստական երկրի մը, վերահաստատած էր գիւղացիներու ստրկութիւնը, ստեղծած էր զօրաւոր բանակ մը եւ օդային ուժ մը, որոնք պահ մը, եթէ պիտի մղէին Գերմանիոյ յարձակումները եւ յետոյ գերիներու պիտի վերածէին Արեւելեան Եւրոպայի ազգերը՝ ի վերոյ նոր թափ մը տալով համայնավարութեան, այնպիսի ուժգնութեամբ որ իր տիրապետութեան տակ պիտի առնէր Չինաստանը եւ պիտի ըլլար մեծագոյն սպառնալիքը Արեւմտեան քաղաքակրթութեան դէմ։

«Բայց, կը շարունակէ թերթը, իր ժողովուրդին եւ աշխարհի մնացեալ ժողովուրդներուն համար շատ սուղի պիտի նստէին իր նուաճումները։ Ինքն էր յանցաւորը, երբ ագարակներու հաւաքականացման արշաւին պատճառաւ միլիոններ պիտի կոտորուէին սովամահ՝ երեսունական թուականներուն սկիզբը։ Ինքն էր յանցաւորը, երբ 1939ին, ամէն սրբութիւն ոտքի տակ առնելով, համաձայնութեան կուզար Հիթլէրի հետ եւ կուտար ազդանշանը Երկրորդ Պատերազմին եւ անոր վիթխարի զոհողութեանց։ Իր խղճին վրայ է որ կը ծանրանայ, եթէ խիղճ ունէր, ամօթը՝ բռնի աշխատանքի կայաններուն մէջ տուայտող միլիոնաւորներու գերութեան, ինչպէս նաեւ ստրկանման վիճակը չըթայուած աշխատաւորներու, որոնք կը տքնին գործարաններու մէջ օրէնսդրական հրամանագիրներու պարտադրանքով։ Իր հրամանովն էր որ քայլեր կ'առնուէին, աղետալի չափերով իջեցնելու համար իր ժողովուրդին կենցաղի մակարդակը, 1928էն վերջ, որպէսզի ունենայ վիթխարի ճարտարարուեստ մը, որ պիտի տար իրեն պատերազմի մը անհրաժեշտ միջոցները։ Իր կեղծիքին եւ խաբեբայութեան օրինակէն ներշնչուած էր Սուտի այն աշխարհը, որուն մէջ կ'ապրին համայնավար վարչաձեւ ունեցող ժողովուրդները, այսօր։ Աշխարհակալութեան իր փառասիրութիւնը իրագործելու համար էր որ յանդգնեցաւ ոտքի տակ առնել այն բարեկամեցողութիւնը, զոր իր ժողովուրդը շահած էր Երկրորդ Պատերազմին եւ թոյլ տուաւ որ մարդկութիւնը սկսի պատմութեան մէջ նմանը չտեսնուած զինարշաւի մը։ Սթալին, երեւակայական համայնավարութեան քուրմի պատմուճանը հագաւ, բայց իր իշխանութիւնը կը յիշեցնէ Ճորճ Օրուէլի դժոխքին տեսիլքը։

Կեղծաւորութիւն պիտի ըլլար, եթէ ըսէինք թէ իր մահը ցաւ կը պատճառէ մեզի։ Մեր թոռները, ապագային պիտի վճարեն գինը այն Զարիքին, զոր ինք բերաւ այս աշխարհի գլխուն։

Պօսթըն Էմէրիքըն.— «Մահը զգետնեց արիւնկզակ իշխանաւոր մը, բայց ոչ արիւնկզակ իշխանութիւնը։ Անձնապէս պատասխանատու էր շատ աւելի ոճիրներու քան ուրիշ ոեւէ մէկը, որ աշխարհ եկած է։ Պատուոյ զգացում եւ ազատութեան հանդէպ ակնածանք ունեցող մարդիկ չեն կրնար ցաւ զգալ»։

Տէյլի Միրըր, Նիւ Եորք.— «Մենք ոեւէ ատեն, հիացում կամ համակրանք ունեցած չենք այս մարդասպանին եւ միլիոնաւորներ հալածող մարդուն հանդէպ։ Հիմա ալ չունինք։ Իսկ, ազատ ու ոչ-համայնավար աշխարհը երբեւիցէ պիտի ունենա՞յ այսքան երկնառաք պատեհութիւն մը՝ որոշ կերպով հասկցնելու համար Ռուսիոյ ներկայ վարիչներուն թէ խեղկատակութեան ժամանակը անցած է»։

Իվընինկ Նիւզ, Նիւ Եորք.— «Ապագան ինչ վճիռ ալ արձակէ իր մասին նոր լոյսի մը տակ, մեր սերունդին համար Սթալին ուրիշ մէկը չէր, եթէ ոչ Չարիքի վիթխարի ուժ մը՝ ամբողջ աշխարհի մէջ»

Տրի Սըն.— «Սթալինի բռնակալութիւնը միայն մասամբ անհատական էր։ Անիկա գաղափարի մը բռնակալութիւնն էր, միաժամանակ։ Սթալին մեռաւ եւ իր անհատական բռնակալութիւնն ալ իրեն հետ մեռաւ։ Բայց գաղափարին բռնակալութիւնը կը մնայ»։

Շիքակօ Թրիպիւն.— «Աւելի քան տասը տարիէ ի վեր ամէն պատուաւոր մարդ անհամբեր կը սպասէր Սթալինի մահուան։ Հիմա որ ան մեռած է, մեր ուրախութիւնը կը չափաւորուի միայն այն վախով թէ իր յաջորդը, Մալենքով, ցոյց պիտի տայ թէ ինքն ալ նման վայրենի մըն է, թերեւս աւելի անարգ»։

Թայմզ-Սթար.— «Սթալինի անգթութիւնը նահանջ մըն էր դէպի պատմութեան ամէնէն խաւարակուռ դարերը։ Մեծ ստուեր մը անցաւ այս երկրագունդէն»։

Հայաստանի Բուժակայանները

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ Հայաստանի բուժակայաններու մասին վերջերս գրքոյկներ հրատարակուեցան, որոնք ցոյց կուտան թէ Հայաստանի մէջ լայն հնարաւորութիւններ կան բուժակայաններու զարգացման տեսակէտէն։

Ներկայիս գործող բուժակայաններն են Ջերմուկը, Արզնին, Դիլիջանը, Կիրովականը որոնք մեծ համբաւ ունին Խ. Միութեան մէջ։ Զանազան հանրապետութիւններէն հանգստանալու կ'երթան բազմաթիւ քաղաքացիներ։ Յարդ չկար հանրամատչելի ոեւէ գիրք Հայաստանի բուժակայաններու մասին։ Պրոֆ. Տ. Մնացականով «Ջերմուկ», Ս. Ճշմարտեանի եւ Գ. Աղաջանեանի «Արզնի» եւ Ա. Կայծակեանի «Դիլիջան» գիրքերը որոնք լոյս տեսած են ռուսերէն լեզուով, լայնօրէն կը բացատրեն բուժակայաններու նշանակութիւնը, աշխարհագրական դիրքը, պատմական անցեալը, բուժման մեթոտները եւ զարգացման հեռանկարները։ Բուժակայանը (կուրորտը) «Ջերմուկ» գրքոյկին մէջ — շրջապատուած է ածխաթթուի — ալկալիական բազմաթիւ հանքային աղբիւրներով, որոնց ուսումնասիրման գործը այժմ դրուած է անհրաժեշտ բարձրութեան վրայ։«Հիանալի է «Ջերմուկը» նաեւ կլիմայական տեսակէտով։ Զով ամառը, օրուան երկրորդ կիսում սկսող թարմացնող քամիները. մեծ քանակութեամբ պարզ, արեւային օրերը անգըրմանիշակագոյն ճառագայթների առատութեամբ օդի թափանցիկութիւնը եւ թարմութիւնը, այս կուրորտը բնորոշում են որպէս լեռնակլիմայական կայան։ Կուրորտի արժանիքը կայանում է հիպերթերմային աղբիւրներում»։

«Ջերմուկի»ն մէջ կը գործեն առողջապահութեան նախարարութեան պատկանող եւ գերատեսչական հինգ բուժարաններ։ Արագ թափով կը յառաջանայ բուժարանի նոր մարմիններու, ջրաւազաններու շէնքերու շինութիւնը։ Ճարտարապետական արուեստանոցներուն մէջ կը նախագծուին միութենական նախարարութեանց կողմէ Ջերմուկի մէջ կառուցուելիք բուժարաններու ծրագիրները։

Ջերմուկը ամենամօտ ապագային կը դառնայ ոսկրա-յօդային, աղե-ստամոքսային եւ ջղային դրութեան հիւանդութեանց բուժման մէջ, Խ. Միութեան ամէնէն առաջաւոր ապաքինարաններէն մէկը։

Պրոֆ. Վ. Ալեքսանդրովի կը գրէ.— Ջերմուկի հանքային ջուրը հազուագիւտ է այն պատճառով, որ ունի 60 աստիճան ջերմութիւն, այսինքն հիպերթերմային է, եւ միւս կողմէ, իր քիմիական բաղադրութիւնը մօտ է Եւրոպայի այդ տեսակի միակ բուժակայանը նկատուող Չեխոսլովաքիոյ Կարլս բադին»։

Իսկ Արզնիի հանքային ջուրերու բուժիչ յատկութիւնը ծանօթ է եղած ժողովուրդին պատմական հին ժամանակներէ։ Առաջին ջրաւազանի վերակառուցման ատեն գտնուած զանազան երկիրներու եւ ժամանակներու պատկանող դրամները կը վկայեն թէ ժամանակին մարդիկ հոն բուժուելու կ'երթային աշխարհի ամէն կողմէ։ Վերջերս Արզնին դարձաւ բուժարանային վերջին պահանջներուն համապատասխանող առողջարան։ Ճարտարապետ Ա. Սաֆարեանի նախագծով այստեղ կառուցուած ջրաւազաններու շէնքը ինչպէս իր արտաքին ճարտարապետական ձեւաւորումով, նոյնպէս բաղնիքի յարմարութիւններով Միութեան մէջ լաւագոյններէն է։

Ընթերցողը, կարդալով այս գրքոյկները, լաւագոյն տպաւորութիւններ կը ստանայ Հայաստանի հրաշալի բնութեան, անոր արագընթաց գետերու, լեռնային բուժիչ կլիմայի եւ բնական միւս արժանիքներու մասին, որոնք բուժական ընդհանուր դրութեան կարեւոր միջոցներէն են։ Գրքոյկներու վերջին մասին մէջ յիշատակուած են այն հիւանդութիւնները, որոնք կրնան բուժուիլ Ջերմուկի, Արզնիի եւ Դիլիջանի բուժակայաններուն մէջ։

Այս գրքոյկները ունին հիանալի արտաքին ձեւաւորում։ Անոնք կը պարունակեն Ջերմուկի, Արզնիի եւ Դիլիջանի բուժակայաններու, տեսարժան վայրերու եւ բուժարաններու գեղեցիկ շէնքերու կարգ մը յաջող նկարներ։

ԲԺ. Ռ. ՓԱՐՍԱԴԱՆԵԱՆ

«ՄԵՆՔ ԴԺՈԽՔԸ ՏԵՍԱՆՔ»

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք խորին տխրութեամբ, անցեալ Դեկտ. 13ին Մեշէտի մէջ (Իրան) յանկարծամահ եղաւ երիտասարդ ընկեր մը, Շաւարշ Յարութիւնեան։

Աշխատակից մը, որ պատերազմի ընթացքին Լեհաստան կը գտնուէր, կը գրէ այս տխուր առթիւ.—

1942ի պատերազմի այդ տաք օրերուն, Պերլինի Հայ Գաղթային վարչութիւնը, կրցած էր գերմանական պատկան մարմինէն արտօնութիւն ձեռք բերել, հետաքրքրուելու հայ գերիներու վիճակով, որոնք առաւելապէս Լեհաստանի զանազան շրջաններու մէջ՝ սովետական պատերազմական գերիներու կեդրոնավայրերու մէջ խառն ի խուռն լեցուած էին։ Օրական հազարաւորներ կը մահանային ցուրտէ, հիւանդութենէ եւ մանաւանդ սովէ։

Երկու հայ ուսանող երիտասարդներ, հայ գերիներ գտնելու, ցուցակագրելու առաքելութեամբ Լեհաստանի զանազան քաղաքներու շուրջ փրնտռտուքի ինկած էին, այդ սառնամանիք օրերուն, աննպաստ պայմաններու տակ ճամբորդելով։ Այդ երիտասարդներէն մէկը մեր ողբացեալ Շաւարշն էր։

— Պատմեցէք մեզի. ինչպէ՞ս տեսաք, ի՞նչ վիճակի են հայ գերիները, կը հարցնէինք։

Կը յուզուէր Շաւարշը, դժուարաւ կամ չուզելով վերյիշել իր տեսածները։ Կը պատմէր տըխուր եւ ազդուած.

— «Մենք դժոխքը տեսանք. մենք, անօթի, սովէն մահուան սպասող հայ երիտասարդները տեսանք, գերիներու կայանի մը մէջ 48 Հայեր, որոնք ծիւրած, ցամքած, մեռելատիպ խաւաքարտէ շինուած շարժուն էակներու կը նմանէին։ Անոնք մարած ձայնով մեզ պատմեցին թէ Թիւրքիստանի եւ Տաճիկիստանի մոնկոլատիպ գերիներ, իրենց մահացած ընկերներու դիակը կամ զանկին ուղեղը կը հանէին եւ կ'ուտէին...։ (Միջանկեալ ըսեմ որ Վարշաւայի փոքրաթիւ հայ գաղութը իրար անցաւ. Միջազգային Կարմիր Խաչի, լեհական Կ. Խ.ի մէկ ճիւղին միջոցով, փոխան վճարումի, ամէն օր տաք ապուր կը հասցընէր այդ հայ գերիներուն, որոնց 48էն հազիւ 13ը կենդանի մնացած էին)։ Մեծ եղաւ աշխատութիւնն եւ զոհաբերութիւնը Վարշաւայի 8—10 տունէ բաղկացած փոքրաթիւ հայ գաղութին։ Անոնք հիւանդանոցներու մէջ պառկած տասնեակ հայ գերի զինուորներու անունով օգնութեան հասնելով, անոնց կեանքը փրկեցին ստոյգ մահէ։

Դպրոցական հանդէս ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Սիրելի «Ցառաջ». — Հիւանդութիւններու եւ ցուրտերու պատճառաւ ,այս տարի սովորականէն քիչ մը ուշ տեղի ունեցաւ մեր դպրոցի փոքրիկներու տարեկան հանդէսը ։

Մարտ 15ի կիրակի օրը ծնողներու եւ բարեկամներու կոկիկ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահը, լսելու համար մեր փոքրիկներուն արտասանութիւնները , երգերը եւ փոքրիկ տրամախօսութիւնները, 30-35 փոքրիկներ որքան քիչ Շաւիլի պէս 6—700 հոգինոց գաղութի մը համար, 8էն 14 տարեկան, երեք ժամու չափ, որ մէկը թոթով եւ ամչկոտ ,իսկ մեծ մասը աւելի ինքնավստահ եւ համարձակ պահ մը մեզ փոխադրեցին մեր հայրենի աշխարհը, — հայրենիք, Հայաստան, Արարատ ու Սեւան, հայ լեզու ու հայ հաւատք այս նոյնիսկ Միացեալ եւ Ազատ, լսես այս ամէնը իրենց թոթով լեզուով։ Ցետոյ մանկական ներկայացում եւ հայկական պարեր ։

Շնորհաւորելի է ուսուցչուհի Տիկին Բաբերդեանի աշխատանքը, մանաւանդ որ հիւանդ էր աւելի քան մէկ ամիս։ Բոլորին պարտքն է քաջալերել իր պոհողութիւնը, օգնել իրեն, «տունին մէջ հետեւելով իրենց զաւակներուն հայերէնի դասերուն »։

Եկեղեց. Ընկերակցութեան Նախագահը , Գ. Դ. Տէր Գալուստեան, յայտնեց որ տարուէ տարի կը պակսի դպրոցի աշակերտներու թիւը, ծնողներու անփութութեան պատճառաւ։ Յնդրեց ուժ տալ եկեղեցիին եւ դպրոցին որ քսան տարիէն աւելի է որ կը պահէ իր գոյութիւնը, գրեթէ անընդհատ, նոյնիսկ պատերազմի տարիներուն ։

Խօսք առաւ նաեւ Փարիզի եկեղեցւոյ ներկայացուցիչ, Պ .Զատիկ Յանգատեան.— «Ըլլալ աչալուրջ եւ զոհաբերող տեսնելով վտանգը որ կը սպառնայ մեր նոր սերունդին, այս հիւրընկալ բայց համայնակուլ երկրին մէջ »։

Ներկաները խանդավառ՝ լայնօրէն մասնակցեցան վիճակախաղին եւ նուիրատուութեան ։

Այս առթիւ Մոռֆոռէն աղնիւ հայրենակից մը, առեւտրական Պ. Գարեգին Նորսիկեան, 5000 ֆրանք նուիրեց դպրոցին ։

Շնորհաւորութեան արժանի են դպրոցին հոգաբարձութեան անդամները։

Թղթակից

Ասոր ականատես վկաներ են վերապրողներ, ցրուած Սփիւռքի մէջ եւ թէ այն ատեն Վարշաւայէն եկող դացող կարեւոր անձնաւորութիւններ ։

Շաւարշի պէս խառնուածք ունեցող մէկը չէր կրնար դիմանալ եւ տեսնել այս դժոխային տեսարանները։ Իր ընկերը, որ աւելի զօրաւոր եւ դիմացկուն էր, կ'ըսէր իրեն թէ՝ « քեզի պէս քնքուշ օրիորդի սիրտ ունեցողի գործը չէ տեսնել գերիներու վիճակը եւ սոսկալի մահացումները …»։

Կրկին տեսայ զինք ճամբորդութեան մէջ , պարտականութեան վրայ. այս անգամ իրեն յարմար, որպէս օգնական եւ գերմաներէնի թարգմանուած …։

Ա. ՏԱՊԱՂԵԱՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿԸ ՀՐԱՄԱՅԷ …

ԽՄԲ.— Գրած էինք թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը հրամայած է լուծել Թեհրանի Թեմ. խորհուրդը եւն.։

Անաւասիկ այդ հրահանգը, որ տպուած է էջմիածին պաշտօնաթերթի 1953 յունուարի թիւին մէջ եւ ուղղուած Թաւրիզի Առաջն. տեղապահ Կարապետ Ա. Քահանայի (6 Նոյ. 1952).—

«Թեհրանի Թեմական Յորհուրդը համագումար է հրաւիրել Իրանի երեք Թեմերը միացնելու նպատակով՝։

Այսու յայտարարում ենք, որ հայ եկեղեցու կանոնական իրաւունքով, հայ Թեմերի յաւելման եւ յապաւման իրաւունքը վերապահուած է միայն եւ միայն Ազգային — եկեղեցական ժողովին եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետին։ Ցարդ Հայոց եկեղեցին այս օրէնքով էլ ղեկավարուել է ։ Իրանի երկու Թեմերը՝ Թաւրիզի եւ Սպահանի , անցեալում հաստատուել են Ամենայն Հայոց Հայրապետի կոնդակով, իսկ Թեհրանի Թեմը հաստատուած է մեր հայրապետական կոնդակով եւ Իրանի ներկայ Շահնշահի համաձայնութեամբ ։ Անկախ վերոյիշեալից, յայտարարում ենք նաեւ , որ Թեհրանի ներկայ Թեմական խորհրդի պաշտօնավարութեան շրջանը լրացել է եւ նրա գործունէութիւնը դադարած ենք համարում, եւ կատարելիք գործերը՝ ապօրինի։ Այս հիմամբ պատուիրում ենք Ձեզ իրաւական հողի վերայ հրաւիրել Թեհրանի Թեմի երեսփոխանական ժողով, նոր Թեմական Յորհուրդ ընտրել եւ Մեզ ներկայացնել ի հաստատութիւն։ Թեմի առաջնորդի նկատմամբ նոր կարգադրութիւն կը հետեւի Իրանի պետական օրէնքի զօրութեամբ ։ Պատուիրում ենք նաեւ ներկայանալ Իրանի ներքին գործոց նախարարին վերոյիշեալի մասին զեկուցանելու, այլեւ դրութեան պատճէնը յանձնելու Թեհրանի թերթերին տպագրութեան » ։

ՓԱՌԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

Զ .Ռ. Միութիւնը գրական մրցանակ մը հաստատած էր, Հայ մայրերուն փառերգութեան նուիրուած չափածոյ բանաստեղծութեան մը համար։

Մրցումին մասնակցողները թիւով շատ քիչ էին, թերեւս անոր համար որ պայմանաժամը կարճ էր։ Երկրորդ, ղրկուած կտորները չէին համապատասխաներ Միութեան պահանջին , միայն Զինական ստորագրութիւնը կրող կտորն էր որ յաջող էր իբրեւ քերթուած ։

Փառերգութեան մրցանակը, ուրեմն, յետաձգուած է առ այժմ ։

Երաժիշտ Արայ Պարթեւեան, Հայ մայրերու փառերգութեան մեր հանդէսին համար, որ տեղի պիտի ունենայ Ցունիս 7ին, յատկապէս ընտրած է Աւետիս Իսահակեանի Մօր մը սիրտը քերթուածը եւ յօրինած եղանակ մը ,որ առաջին անգամ պիտի երգուի Հայ Մայրերու Տօնին՝ մեր հանդէսին մէջ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՕՐ. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարտ 17ին Սալ Կավոյի մէջ, Փարիզի Սէն-Ֆօնիք ընկերակցութիւնը ղեկավարութեամբ Մոռիս Կիւյըրնոյի նուագահանդէս մը տուաւ ի նըպաստ հայ արուեստի թանգարանին, հովանաւորութեամբ կրթական նախարար Անտրէ Մարիի ։

Ցայտագիրը կազմուած էր դաշնակի երեք Քոնչէրթօներէ — Պախ, Շուման եւ Իպեր — զոր նուագեց Օր. Վերոնիկ Ճինճեան ։

Դասական, վիպապաշտ եւ արդիական երաժշտութեանց այս երեք յատկանշական նմոյշները Օր. Վերոնիկ Ճինճեան մեկնեց մեծ տիրականութեամբ, որ արդիւնքն է խղճամիտ ու յարատեւ աշխատանքի մը։

Օր. Ճինճեանի ինքնավստահ թէքնիքը ու բըծախնդիր ճշգրտութիւնը գնահատելով հանդերձ , կ'ենթադրենք թէ ներկաները պիտի նախընտրէին հաստատել այդ կարողութեանց հետ՝ աւելի տաք հաղորդականութիւն մը եւ աւելի խոր բանաստեղծական թռիչք ։

Նուագախումբն ու ղեկավարը յաջողեցան անհրաժեշտ մթնոլորտը ստեղծել այս գեղեցիկ գործերուն արտայայտութեանց համար։

Ժ. Արդարեան

Մարզական կեանք

Փարիզի ախոյենութեան զօտեմարտի յունահռոմէական մրցումները կատարուեցան Վէնսէն թաղապետական սրահին մէջ 70 զօտեմարտողներու միջեւ, որոնց մէջ էին ֆրանսահայ ախոյեան Հայկ Սալմասլեան (երկրորդ) ,եւ նորեկ մը, Միրզաեան 57 քիլօ (չորրորդ) ։

Կոփամարտէ դուրս ըմբշամարտի կրկէսներուն վրայ հայ ըմբիշներուն, մանաւանդ Ցակոբ Այվազեանի, Լեւոն Գոփարանեանի, Մանուկ Ցարութիւնեանի, Բիլլիեանի, եւ Հայկ Սալմասլեանի յաջողութիւնները կը լսենք միշտ ։

Վերջինը խլած է Ֆրանսայի ծանր ծանրութեան զինուորական եւ քաղաքային միջազգային ախոյենութեան տիտղոսները (1949էն սկսեալ) ։ Իսկ Այվազեան (զօտեմարտի, յունա-հռոմէականի եւ «Քէչ»ի) 13 տարուան փորձառութիւն ունի, նաեւ 487րդ մրցումը կատարեց, յաղթելով միջին ծանրութեան ֆինալիսթ Լադուրի, Փետրուար 20ին ։

Հասարակութիւնը սկսած է գնահատել սփօրին կարեւորութիւնը, խուռներամ դիմելով դէպի ըմբշամարտի կրկէսը։ Բայց, Ֆութպօլի դաշտին վրայ … ։

× «Ամաթէօռ» կոփամարտիկ Թաթուլեան եւ Օժէ (հաւասար)։ — «Ֆլօրիտա» սինեմայի մէջ, «ամաթէօռ» կոփամարտիկ Սապունճեան եւ Պուապան (հաւասար) ։

Սարգիս Զ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱՂԻՇԻ ԴՊՐՈՑԸ (1500 — 1704)։ Նպաստ մը Հայոց եկեղեցւոյ պատմութեան եւ մատենագրութեան ։ Գրեց՝ Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան։ Վիէննա, Մխիթարեան տպարան, 1952։ Գին 5 զուից. ֆրանք ։

«ՑԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մանկիկը իր հիւանդ տղու սրտմտած ու տըխուր աչքերովը կը նայէր մեզի. երբեմն լոյսէն շլացած կը քթթէր անոնք ու իր կապկային դիմագիծերը կը ծամածռէր .ամբողջ մարմինը մնացեր էր այնպէս ինչպէս էր ծնած օրը, թերեւս աւելի նուազեր էր. փորը գոգաւոր ու պարապ կը թուէր. ու թեւերը՝ ինչպէս սրունքները՝ բարակ ձողերու պէս նիհար էին։

Կինը իր անյաջող մայրութեան մէջ վիրաւորուած , կ'արտասուէր ու յաճախակի կը կրկնէր .

— Հինգ զաւկի մայր եմ, ոչ մէկը առանկ չէ եղած ։

Շատ անգամ տեսեր էինք սակայն այս երեւոյթով տղաքներ՝ մայրերու գիրկը. բոլոր նորածինները դէպքին եւ յաջորդող օրերուն մէջ , չարչարանքային թշուառութեան ենթարկուած՝ վերածուեր էին հրէշներու. մեռնողներու թիւը շատ մեծ էր ,բայց անոնք որ դեռ կուչանային մեռնելու՝ կը ներկայացնէին նոյն պատկերը ։

— Մեր ցաւը մէկ տեսակ չէ, մեր տարտը մէկ տեսակ չէ, կը կրկնէր միօրինակ եւ երգող ձայնով մը դժբախտ մայրը, կարծես արձագանգ դառնալով մեր մտածումներուն ։

Երբ զինքը դոհացնելէ ետքը՝ մեր կոյրերուն դարձանք, ամբոխը հասած էր արդէն մինչեւ մեր սենեակին դուռը ։

Կոյրերը սարսափած այդ տարօրինակ աղմուկէն՝ կը շտապէին. գլուխնին բարձր բռնած, սըրունքներնին դեղեւուն, կուզային դէպի մեզ ու երբեմն իրարու կը կրթնէին՝ յառաջանալու համար .. .այդ վիրաւորուած ու արիւնոտ աչքերը, այդ ճերմակ մշուշով ծածկուած բիբերը, թարախէն մաշած արտեւանունքները՝մեզի թէ գթութիւն թէ վախ կը ներշնչէին. ու կային որ ունէին այնպիսի փակ աչքեր, որ անկարելի էր երեւակայել թէ ատեն մը նայուածքի լոյսը ճանչցած է այդ ցամքած ու ողորկ խորութիւններէն. մորթը ճակատէն կ'իջնար այդ փոսերուն մէջ՝ առանց նոյնիսկ ծալք մը կազմելու արտեւանունքին միացած գծին վրայ …։

Ամէնքն ալ անտէր էին ու առանձին. ու ոմանք չէին գիտեր թէ ինչ են եղեր իրենց ընտանիքի անդամները. մեռա՞ծ էին թէ թափառական, թէ բռնաբարկուած…։ Այս հարցումն է որ կը յաճախէր իրենց տժգոյն շրթունքներուն վրայ ։

— Հոս եկողներէն մէկը չըսա՞ւ թէ կոյր հայր մը ունէի …։

Մեզի դժուար էր պատասխանել .աւելի դըժուար էր իրենց տկար ու դողդոջուն յոյսը մարել. շատերը այդ յոյսովն է միայն որ կ'առաջնորդուէին կեանքի դժնդակ ճամբուն վրայ ։

Մէկ քանի օր առաջ նոյն այդ սենեակին մէջ ցաւագին տեսարանի մը ներկայ գտնուած էի։ Ութը տարեկան մանչ մը բերած էին. դէպքին օրէն ի վեր խեղճ տղեկը կորսուած էր. զինքը մահմետական դարձուցեր էին եւ իր բնավայրը եղող գիւղը հիմնայատակ կործանելէ ետքը՝ դրացի Թուրքեր որդեգրեր էին զինք ։

Ի՞նչ չարաչուք դէպքերու յաջորդութեամբ մը տղան եկեր էր մինչեւ իր ազգին գիրկը, չգիտեմ, իր անունը կ'ըսէր միայն ու հօրը անունը եւ ուրիշ բան չէր գիտեր ։ Ցանկարծ, կիներու ամբոխին մէջէն, որ խռնուած էր եկեղեցւոյ բակին մէջ, կոյր կին մը յոյսի եւ ցաւագին տարակոյսի տագնապի մը մէջ՝ հասաւ մեզի. երեսն ի վար վիրալից աչքերէն արիւն ու արցունք կը հոսէր. քունքերը թաց էին քրտինքէն ու կը հեկեկէր, կ'ուզէր խօսիլ, բայց ձայնը կը խեղդուէր, վերջապէս ըսաւ …

— Այն օրը զաւակս տարին, իսլամացուցին.. անկէց ի վեր կորսնցուցած եմ զինքը… տղայ եկեր է կ'ըսեն Թուրքերուն քովէն, իմ զաւա՞կս է արդեօք ։

(Շար.)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Ուշադրութիւն

« Ցառաջ »ի վերհրատարակման ութերորդ շրջանը կը լրանայ յառաջիկայ ապրիլին ։

Նոր տարեշրջանի համար կարգ մը փոփոխութիւններ նախատեսուած ըլլալով, կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն օր առաջ փակել իրենց առկախ հաշիւները։

Ապրիլ 1էն սկսեալ պիտի դադրեցնենք բոլոր անվճար թերթերուն առաքումը ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

նաւոր պատուիրակ մը ղրկէ Մոսկուա, Մալէնքո-վը տեսնելու համար ։ Այզընհաուըը չուզեր սխալ քայլ մը առնել եւ կը նախընտրէ քիչ մըն ալ սպասել, տեսնելու համար թէ Մալէնքով տրամադի՞ր է հրապարակ իջնելու որոշ առաջարկներով։ Այս առթիւ նշանակելի կը համարուի նաեւ Վիշինսկիի արագ վերադարձը Մոսկուա։ Փորձառու դիւա-նագէտներ կը կարծեն թէ մեծ դէպքեր կրնան պատահիլ։

Անգլիոյ մէջ ալ անձկութեամբ կը սպասեն դէպքերու ընթացքին։ Կարգ մը երեսփոխաններ կը պահանջեն որ Չըրչիլ նոր ձեռնարկ մը փորձէ, Երեք Մեծերը ժողովի հրաւիրելու համար, մանաւանդ որ Չինաստանի դիկտատորը, Մաօ Ցէ Թունկ Մոսկուա պիտի այցելէ յառաջիկայ ապրիլին ։

╳ Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթեր-թը, «Իզվեստիա» խմբագրականով մը կը բացատրէ թէ Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը անյեղլի պայքար մըն է նոր պատերազմի մը դէմ եւ կը ձգտի միջազգային գործակցութեան, ինչպէս եւ առեւտրական յարաբերութեանց զարգացման։ «Միայն ափ մը ռազմապաշտներ պատերազմ կ'ուզեն ինչ որ հակառակ է աշխարհի ժողովուրդներուն մեծամասնութեան շահերուն։ Անոնք ամէնքն ալ խաղաղութիւն կ'ուզեն »։

Թիթոյի այցելութեան առթիւ

Մառեշալ Թիթօ Լոնտոնէն մեկնած ատեն հեռագիր մը ուղղելով Չըրչիլի, գոհունակութիւն յայտնած է, տեսակցութեանց յաջողութեան համար։ Այս առթիւ կ'ըսէ.— «Մտաւոր գոհունակութեամբ կը յայտարարեմ թէ երկու երկիրներու բարեկամութեան եւ զինակցութեան կապերը տեւական են եւ թէ ուս ուսի պիտի պաշտպանենք խաղաղութիւնը» ։ Անգլիոյ թագուհին ալ նոյնիմաստ հեռագիր մը ստացած է Թիթոյէն ։

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Թիթօ խոստացած է աւելի մեղմացնել երկրին կարգուսարքը եւ հաշտարար քաղաքականութեան մը հետեւիլ եկեղեցւոյ հանդէպ։ Հաւաքական հողագործութեան (կոլխոզ) քաղաքականութիւնն ալ պիտի մեղմանայ։ Պիտի մնան միայն անոնք որ յաջողած են ։

╳ Հռոմ հասած լուրերու համաձայն, դաշինք մը կնքուած է Իտալիոյ, Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ, ի պատասխան Եուկոսլաւիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ գոյացած համաձայնութեան։ Այս դաշինքը, որ կնքուած է գաղտնօրէն, Իտալիոյ մէջ, կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները.—

1. Իտալական ծրագիր մը՝ մասնաւորապէս միացնելու համար ռումանական, հունգարական եւ պուլկարական բանակները.— 2. Ռուս մառեշալ Կոնիեւը նշանակել ընդհ. հրամանատար միացեալ ուժերուն.— 3. Զօրաշարժի փորձ մը կատարել այս գարնան, երեք երկիրներու 40 կօրաբաժինները բարձրացնելով «այնպիսի թիւի մը որ համապատասխանէ ներկայ կացութեան »։ 4.— Փութացնել երեք բանակներուն վերազինումը, արտակարգ հայթայթումներով (օդանաւ, թնդանօթ, հրասայլ եւն.) — 5. Ռուսերէն լեզուն հաստատել ընդհ. սպայակոյտներուն եւ հրամանատարութեանց մէջ, դիւրացնելու համար գործողութիւնները ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախագահ ընտրուեցաւ Զափոթոքի, որ 68 տարեկան է եւ վարչապետ էր 1948ի պետական հարուածէն ի վեր։ Նոր վարչապետն է Սիրոքի։ Նախագահին ընտրութիւնը կատարուեցաւ միաձայնութեամբ, տեւելով 15 վայրկեան։ Զափոթոքի ապարէզ նետուած է իբրեւ գերձակի աշկերտ, երբ 16 տարեկան էր։ Սիրոքի առաջին Սլովաքն է որ վարչապետութեան կը կոչուի, գոհացում տալու համար 3500000 Սլովաքներուն (Չեխերը 9 միլիոն են.)։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ նոր ցնցումներ զգացուեցան Թուրքիոյ աղէտեալ վայրերուն մէջ։ Մարդկային զոհ չկայ։ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ մեռելներուն թիւը չափազանցուած է ։

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին եւ ելմտական նախարարները երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցան Գ. Գ. Մայէրի եւ Պինոյի հետ, որոնք Ուաշինկթըն կը մեկնին այսօր ։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ դէմ պայքարը կը շարունակուի Փարիզի մէջ, գրաւոր թէ բանաւոր ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը գրաւեց ֆրանքօ-պելժիական ելեկտրական ընկերութիւնը (հանրակառք եւ լուսաւորութիւն), այն ամբաստանութեամբ թէ չէ յարգած իր յանձնառութիւնները ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՍՈՒԶԱՆԱՒԻ մը 23 նաւազները ջուրին երեսը ելան առջի օր, երկու ամիս ամբափակ նաւուն մէջ մնալէ ետք։ Փորձին նպատակն էր ստուգել թէ որքան ատեն կրնան ջուրին տակ մնալ ։

Մեծ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հաճընի Հայր. Միութեան, մարտ 29ին ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։ Սէրքլը Միլիթէրի շքեղ սրահներուն մէջ ։ (Place St. Augustin) ։
Ցայտնի մեծ նուագախումբ Մ. Վարդիվառեանի
Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ցիշատակի օր մեր բոլոր նահատակ մտաւորականներու ։

Կազմակերպուած՝ Համախարբերդի « Եփրատ » Միութեան կողմէ, Շաբաթ 28 Մարտ, երեկոյեան ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne.

Կը նախագահէ ՎԵՐ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ
Բացման խօսք Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Կը խօսին պրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ Գ. Մ. ԳԱՐՍԱՄԵԱՆ եւ Գ. Մ. ՄԻՐԶԷ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Նուագ յայտնի ջութակահար Պ. Լ. Ղեւոնդեան, երգ Օր. Արզումանեան եւ Պ. Գ. Ստեփանեան, արտասանութիւն Պ. Թուքլեան ։

Ցաջորդ օրը կիրակի 29 Մարտ, իրիկունը ժամը 9ին «Քաֆէ Նօայ»ի (La Canebière) սրահին մէջ, տեղի պիտի ունենայ թէյասեղան մը, ի պատիւ Գ. Գարսամեանի եւ Մ. Միրզէի։ Պիտի դասախօսէ Գ. Գարսամեան ։

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր ։

Տարեկան մեծ պարահանդէս

Ի նպաստ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ։

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ։ 28 Մարտ, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պէոիէ Միյէի շքեղ սրահներուն մէջ։ 31 Փլաս Պէլքուր ։

Հաճելի անակնկալներ.— Պալէ լէ Լիւսիօլ տը Լիոն խումբի կողմէ։ Սպանիական ժող. պար Ալիքի եւ Օր. Լօլիթա Մորէոյի կողմէ ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ, ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը ստացած է Տիկին Պէզիրճեանէ 500 Ֆր. իր եղբօր Մելիք Գրիգորեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ ։

ԿՐԸՆՕՊԼԸ.— Ֆ.Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 Ֆրանք ծէր եւ տիկին Տիգ. Սահակեանէ, իրենց զաւկին Օր. Սահակեանի ամուսնութեան առթիւ ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 20.45ին։ Նոր էքսփրէս, 27 րիւ տը Տէօնքէրք ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 12 րիւ Քատէ։ Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին, անդամատետրերով ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Պիտի խօսի Պոլսահայ լրագրող Գ. ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՃԵԱՆ, նիւթ ունենալով «Արուեստներու հիմնական սկզբունքները»։ Մուտքը ազատ է ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Արենոյշներու Միութեան Փարիզի շրջանին։
Կիրակի, Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին ։

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

«Ազատ Հայաստան»ը, որ ֆրանսաբնակ վերջին հայ տարագիրներու միակ եւ օրինական կազմակերպութիւնն է՝ արտօնուած պետութեան կողմէ, Փարիզի մէջ կազմակերպած է երգի, պարի եւ սաուլիսի խմբակներ ։

Վայրը եւ ժամը պիտի ծանուցուին առանձին, Ամէն կարգի դիմումներու համար գրել Գ. Գորեանի, 155 Ավրնիւ ժան ժօրէս, Առնուվիլ լէ Կոնէս (Սէն է Ուազ)։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Dameme ,Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 25 Mars 1953 Չորեքշաբթի 25 ՄԱՐՏ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 7025-Նոր շրջան թիւ 2436
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ՀԱՐՑԱԿԱՆԸ

Մարտ 6էն ի վեր, երբ անհետացաւ Սթալին, կաթուածահար, միջազգային դիւանագիտութիւնը անձկութեամբ կը հետեւի Մոսկուայի անցուդարձին :

Մահէն շատ առաջ, վերջին տարիներու ընթացքին, պարբերաբար գուշակութիւններ կը կատարուէին իր յաջորդի մասին, նկատի առնելով տարիքը եւ սրտի տկարութիւնը :

Այժմ արդէն մէջտեղն են ժառանգորդները, պետական թէ կուսակցական :

«Հանճարեղ »ին վախճանէն 24 ժամ ետք, անոնք տիրացան իշխանութեան, հինգ թեւերով : Մէկը միւսէն հատընտիր :

Եւ այժմ դիւանագէտն ու ռազմագէտը, երէկուան դաշնակիցն ու պարտեալը անհամբեր կը սպասեն հետեւանքներուն :

— Ի՞նչ ուղղութեան պիտի հետեւին : Խաղաղութի՞ւն թէ պատերազմ ...

Այս հարցումները անոր համար որ, բաղդատաբար անծանօթ, խորհրդաւոր դէմք մըն է բուն վարչապետը, Մալենքով :

Արեւմտեան աշխարհը կը ճանչնայ Մոլոթովը, որ նախապէս ալ վարած է արտաքին գործերու նախարարութիւնը: Կը ճանչնայ, մանաւանդ, այն օրէն ի վեր որ ստորագրեց 1939 Օգոստ. 23ի չյարձակումի դաշնագիրը՝ Հիթլէրի հետ :

Քիչ - շատ ծանօթ է նաեւ ներքին գործերու նախարարը, Բերիան, իբրեւ փոխարքայ Կովկասի եւ մանաւանդ Ժող. ամենազօր վարիչը Ապահովութեան տեսչութեան (Չեկա) :

Ծանօթ զօրականներ են Վորոշիլով — նոր նախագահը — եւ Բուլկանին, պատերազմական նախարարը :

Դեռ նոր նշանակուեցաւ կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, որ կը յաջորդէ Մալենքովի :

Ուրեմն, արտաքին աշխարհը վրդովիչ հարցումներ կ'ուղղէ բնազդօրէն :

Կ'ուզէ գիտնալ, օրինակ, թէ դեռ երկա՞ր պիտի տեւէ պաղ պատերազմը: Եւ եթէ տեւէ ու սաստկանայ, վախ չկա՞յ որ փոթորիկ մը պայթի :

Ամէնէն փորձառու դիւանագէտներն ալ, եւ մանաւանդ անոնք որ զանազան պաշտօններ վարած են Մոսկուայի մէջ, իբրեւ դեսպան կամ զօրծակատար, ի վիճակի չեն բացորոշապէս պատասխանելու այս հարցումներուն :

Անոնք նոյնքան անորոշ կամ հակասական կարծիքներ կը յայտնէին, երբ Սթալին ողջ էր :

Ո՞վ կրցած է լիովին թափանցել խորհրդային իշխանութեան խորախորհուրդ գաղտնիքներուն ..

Դատելով նորեկներուն դամբանականներէն եւ իրենց թերթերու խմբագրականներէն, Խ. Միութիւնը խաղաղութիւն կ'ուզէ, ամէն բանէ առաջ:

Մալենքով կ'ըսէր, Սթալինի յուղարկաւորութեան առթիւ խօսած ճառին մէջ .

— « Մեր արտաքին քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն բոլոր ժողովուրդներուն միջեւ, իբրեւ վճռական արգելք նոր պատերազմի մը դէմ ... Մենք հաւատարիմ ծառայողներն ենք ժողովուրդին, որ խաղաղութիւն կ'ուզէ եւ կ'ատէ պատերազմը» :

Նոյն իմաստով խօսեցաւ Մոլոթով .

— «Մենք որեւէ յարձակողական նպատակ չունինք: Մենք չենք ուզեր խառնուիլ ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն : Խաղաղասիրական է մեր քաղաքականութիւնը, հիմնուած՝ միջազգային գործակցութեան վրայ » :

Միեւնոյն ատեն երկուքն ալ, եւ մանաւանդ վրացի Բերիան կը շեշտէին թէ «անպարտելի է» Խ. Միութիւնը եւ թէ միշտ պիտի ըլլան պատրաստ՝ «շանթահարիչ պատասխան մը տալու համար որեւէ թշնամի յարձակումի » :

Գերագոյն Խորհուրդի բացառիկ նիստին մէջ ալ (15 Մարտ), Մալենքով կրկնեց խաղաղասիրական հաւաստիքները: Շեշտեց թէ «չկայ խնդիր մը որ չկրնայ կարգադրուիլ խաղաղօրէն » :

Կարելի՞ է գտնել մեծ հարցականին պատասխանը, հիմնուելով այս խօսքերուն վրայ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇՈՑԵՑԻՆ, ՇՈՑԵՑԻՆ, ԱՀԱ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Թերեւս կը յիշէք,— Թուրքիոյ վարչապետին եւ արտաքին գործերու նախարարին այցելութեան առթիւ, աջակողմեան թերթի մը, «Օռոր»ի աշխատակիցը, Պենազէ, քանի մը դիտողութիւններ սահեցուցած էր :

Նախ՝ արժէք չէր տար Թուրքիոյ անդամակցութեան՝ Ատլանտեանի Ուխտին: «Այդ անդամակցութիւնը պէտք չէ որ մեծ յոյսեր ներշնչէ մեզի » :

Ետքոյ դիտել կու տար թէ «Թուրքերը ցարդ չեն դարմանած այն վնասները զորս պատճառեցին փոքրամասնութեանց — մասնաւորապէս Հայերու եւ Քիւրտերու » :

Թուրք թերթի մը Փարիզի թղթակիցը անմիջապէս այս գրութիւնը կը հեռագրէ Պոլիս, իբրեւ «ճաթած ձայն մը», հեգնական խորհրդածութիւններով .

— «Երբ Սթալինի յաջորդեր է Մալենքով, Թուրքերուն լեղին փրթեր է վախէն... Ամբողջ Իսթանպուլ վախէն կը դողդղար, եւ մեզ Ֆրանսան պիտի պաշտպանէ եղեր... (Ենի Իսթանպուլ) :

Ուրիշ թերթ մը՝ «Հիւրիյէթ», շատ աւելի յառաջ կ'երթայ, կոտրելով լրբութեան մրցանիշը:

Իր խմբագրապետը՝ Սետատ Սեմաւին է որ կը փչէ սախալան կոպտութեամբ (12 Մարտ).

— « Ֆրանս. կառավարութիւնը իր մամուլին հաւանական բարբանջանքները կանխելու համար Առնան Մենտէրէսի շնորհեր է Պատուոյ Լեգէոնի [illegible] շքանշանը: Ըստ իս Թուրքիա ոչ այս [illegible] այս շքանշանին կը կարօտի: Սակայն [illegible] շքանշանին յարեւմտանը շարժանկարի երկրորդական արուեստագէտ Ֆօմիք Ֆէրնանտէլի ալ տըրուած է անցեալ ամիս :

«Եթէ դրացիէն դողդղացող ազգ մը կայ, ոչ թէ Թուրքիան այլ Ֆրանսան է: Պատմութիւնը դարերով պիտի գրէ որ Ֆրանսացիները նախորդ պատերազմին Գերմանները չտեսած խոյս տըւած են :

« Պարոններ, Թուրքիոյ ծուռ աչքով խօսելու իրաւունք չունիք: Հանեցէք ձեր այդ սիլէնտր գլխարկները եւ գետնամած խոնարհեցէք անոր առջեւ» :

Ահա թէ ի՛նչպէս կը պատասխանեն Փարիզի մէջ շռայլուած գովեստներուն :

Բարեբախտաբար Պ. Ժոռժ Պիտօ Թուրքերէն չի գիտեր, այլապէս ուրիշ բաներ ալ կ'իմանար Թուրքերու «հաւատարմութեան» մասին, Անգարա երթալէ առաջ կամ ետքը :

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ նոր ցնցումներուն առթիւ, վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ Ենիճէ Էկէօնէն անբնակելի դարձած են: Երկու հազար վրան պահանջուած է ստիպողաբար: Ձիւնը եւ ցուրտը կը սաստկացնեն աղէտեալներուն թշուառութիւնը: Ամերիկեան օդանաւեր տասը հազար վերմակ եւ մեծաքանակ դեղ փոխադրեցին Պոլսէն: Իսրայէլ եւ Տանըմարքա եւս օգնութեան հասած են, առաջինը մէկ, երկրորդը երկու օդանաւերով: Յունաստանէն շրջուն հիւանդանոց մը ղրկուած է: Պաշտօնական տեղեկագիր մը կ'ըսէ թէ մարտ 18ի շարժին մեռած են միայն 250 - 300 հոգի: Կարմիր Մահիկը ամէն օր կը կերակրէ 15000 անտուն աղէտեալներ: Նոյնպէս 3500 վրան բաժնած է։— Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, շարժը պատահեցաւ ճիշդ այն օրը երբ, 38 տարի առաջ, անգլեւֆրանսական ուժերը կը փորձէին զօրք հանել Տարտանէլ (1915 Մարտ 18): Այդ օրն էր որ Դաշնակիցները պարտութեան մատնուեցան, առաջնորդութեամբ Մ. Քէմալի։— Պոլսոյ մէջ միայն տուն մը փլած է, 68 տուներ ճեղքուած են, եւ բիւզանդական պարիսպ մը զանազան վնասներ կրած է:

ՉԵՐՉԻԼ Ապրիլի 20ին ոտքէն վիրաւորուած է...

ՉԵՐԲԱԿԱԼՄԱՆ հրամանագիր հանուեցաւ «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետին, Սէնտիքաներու չորս անդամներուն եւ ուրիշներու դէմ, երկար խուզարկութիւններէ վերջ :

ԵւՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

Բանավէճը կը շարունակուի Ֆրանսայի մէջ, եւրոպական բանակի դաշնագրին առթիւ: Այն հարիւր երեսփոխանները որ հակառակ են վաւերացման, բուռն պայքար մը կը մղեն, բանաւոր թէ գրաւոր: Կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ վաւերացումը, կարգ մը բարեփոխումներով :

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, որ դաշնագրին հեղինակներէն մին կը համարուի, առջի օր կարգ մը լուսաբանութիւններ հաղորդեց 33 ամերիկացի խմբագիրներու եւ հրապարակիչներու: Ասոնք եկած էին Գերմանիայէն, մէկ ամսուան պտոյտ մը կատարելէ ետք արեւմտեան Եւրոպայի մէջ :

Պ. Փլեւէն նախ բացատրեց թէ ինք հակառակ է հանրաքուէի ենթարկելու եւրոպական բանակի խնդիրը: «Կարելի է ժողովուրդին դիմել իբրեւ վերաքննիչ ատեան, եթէ խորհրդարանը մերժէ գիրք բռնել: Խորհրդարանը պարտաւոր է պատասխանատուութիւն ստանձնել » :

Ետքոյ ըսաւ թէ դաշնագրին վաւերացման յապաղումը նիւթապէս կ'օգնէ արեւմտեան Գերմանիոյ, « վասնզի իւրաքանչիւր ամսուան յապաղումը կը նշանակէ քանի մը միլիոն մարք որ պիտի գործածուէր գերման զինուորները կազմակերպելու » :

Պ. Փլեւէն փոփոխութիւն մը չի տեսներ Մոսկուայի քաղաքականութեան եւ միջազգային կացութեան մէջ, Սթալինի մահէն վերջ: «Քորէայի պատերազմը թոյլ չի տար որ Մ. Նահանգները կազմակերպեն իրենց ռազմական ուժը Եւրոպայի մէջ: Հնդկաչինի պատերազմն ալ թոյլ չի տար որ Ֆրանսա կազմակերպէ իր ուժը Եւրոպայի մէջ :

Թղթակից մը հարցուց թէ ի՞նչ պիտի պատահի, եթէ Մ. Նահանգները դադրեցնեն աջակցութիւնը Եւրոպայի: Փլեւէն պատասխանեց. — «Աղէտ մը պիտի ըլլայ Մ. Նահանգներուն համար » :

╳ Նախկին վարչապետ Ֆլանտէն «Ֆրանսայի համար վտանգաւոր» կը գտնէ եւրոպեան բանակի դաշնագիրը: «Ձեմ հասկնար թէ ինչո՛ւ մեզ կը ստիպեն Ֆրանսական բանակը խեղդել եւրոպական բանակի մը մէջ որուն կազմութիւնը տարիներ կը պահանջէ, մինչդեռ Անգլիա եւ Ամերիկա կը պահեն իրենց կատարեալ գերիշխանութիւնը եւ բացարձակ ինքնավարութիւն մը՝ իրենց [illegible]

Շարունակելով իր պտոյտը Վերին Եգիպտոսի մէջ, զօր. Նեկիպ նոր ճառ մը խօսեցաւ Բշ. օր եւ պահանջեց որ անգլ. զօրքը քաշուի Սուէզի շըրջանէն :

Իր խօսքը ուղղելով Լուքսորի երկրորդական վարժարանի ուսանողներուն, վարչապետը յայտարարեց .

— « Կը վստահեցնեմ ձեզ թէ պարպումը պիտի կատարուի առանց պայմանի եւ կը սպասեմ որ պատրաստ ըլլաք զոհողութեան, եթէ հայրենիքը կանչէ ձեզ » :

Քենայի մէջ, զօրավարը դիմաւորուեցաւ Իսլամներու եւ Ղպտիներու բազմութեան մը կողմէ որ խելայեղօրէն կը ծափահարէր: Այստեղ ալ շեշտեց.— «Պիտի հեռացնենք օտար զօրքը մեր հողերէն: Չկայ ուժ մը որ կարենայ կանգնիլ ձեր եւ ազատութեան միջեւ»: Բազմութիւնը կ'աղաղակէր .

— « Այլ եւս թոյլ պիտի չտանք որ աշխարհակալութիւնը տիրէ մեր երկրին մէջ : Մենք պատրաստ ենք նահատակուելու: Կեցցէ՛ Նեկիպ, աշխարհակալութեան քանդիչը » :

Իսլամ եղբայրութեան անդամներն ալ ուժգնօրէն կը ծափահարէին, կրօնական նշանախօսքեր արտասանելով :

Զօր. Նեկիպի խորհրդականն ալ ճառ մը խօսելով Խարթումի մէջ, ըսաւ թէ Եգիպտոս վճռած է որեւէ բանակցութիւն չկատարել Անգլիոյ հետ, Սուէզի մասին, մինչեւ որ Սուտանի համաձայնութիւնը գործադրուի տառապէս :

╳ Ամերիկեան թերթի մը հարցումներուն պատասխանելով, զօր. Նեկիպ բացատրեց թէ առայժմ կարելի չէ դաշինք մը կնքել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար, Եգիպտոսի մասնակցութեամբ : Ահա իր խօսքերը.— «Մեր առաջին պահանջն է պարպել Սուէզի շրջանը: Երբ ազատ ըլլամ, այն ատեն կրնամ համաձայնութեան մը յանգիլ, քննելով իմ միջոցներս եւ պարտաւորութիւններս » :

Զօրավարը համաձայն չէ որ անգլիացի կամ ամերիկացի մասնագէտներ գործեն Սուէզի մէջ : Կը նախընտրէ այդ մասնագէտները հրաւիրել Զուիցերիայէն կամ Շուէտէն, այսինքն չէզոք երկիրներէ: Իր կարծիքով, հինգ - վեց զօրաբաժին պէտք է Սուէզի շրջանը պաշտպանելու համար, իսկ պատերազմի պարագային՝ առ նուազն կըրկինը:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԲԱՆԱԼԻՆԵՐԸ

Բ.— ԼԻԲԱՆԱՆ, ՓՈՔՐ ԴԱՇՆԱԿԻՑԸ

ԽՄԲ.— Աշխարհահռչակ թղթակից Ռօրտ Փրայսի երկրորդ յօդուածն է այս: Երրորդը կը վերաբերի Թուրքիոյ: (Առաջինը տեսնել Յառաջ, 17 Մարտ).—

Լիբանան, որ Արեւելեան Միջերկրականի ամէնէն փոքր երկիրն է, պատրաստ է միանալու, երբեւ կամաւոր, երբ Ամերիկա, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Թուրքիա պատրաստուին դիմադրելու համայնավար յարձակման մը դէմ այս փափուկ շրջանին մէջ:

Լիբանանի ժողովուրդին ընդհ. թիւն է 1.250-000 եւ իր կամաւորական բանակը եւ օդուժով միասին հինգ հազար հոգի չանցնիր: Սակայն այս փոքրիկ երկիրը մեծ համակրանք ունի Արեւմտեան դաշնակիցներուն հանդէպ:

Եթէ պատերազմը Միջին Արեւելք գայ, մենք հարիւրին հարիւր ձեզի հետ պիտի ըլլանք, ըսած են Լիբանանցի ղեկավար դէմքեր:

Զօր. Գ. Բայըրթըն որ Անգլիոյ հրամանատարն է Մալթայէն մինչեւ Սէյլան, վերջերս այցելեց Լիբանանի նախագահ Քամիյ Շամունի: Խօսակցութեան ընթացքին Լիբանանի նախագահը փափաք յայտնեց որ իրենց զինուորական ուժը վերածուի մարզուած զօրաբաժնի մը, մօտ 15000 զինուոր, զրահապատ կազմով եւ ծանր հրետանիով: Ներկայիս Լիբանան ունի միայն երեք հետեւակազօրքի կիսաբաժին, բաղկացած չորս հազար զինուորէ:

Բանակը կը մարզէ Ֆրանսական զին. մարմին մը, իսկ օդուժը Անգլիացիներ կը մարզեն: Ինչպէս բանակը պէտք ունի աւելի զօրաւոր զէնքերու, նմանապէս օդատորմիղն ալ կը պահանջէ ինքնաշարժ օդանաւեր մարզանքի համար: Այս փոքր երկիրը չի կրնար գնել սուղ զէնքեր, սակայն շինած է իր ծախքով Միջին Արեւելքի ամէնէն գեղեցիկ օդակայանը: Զէնք ուզեր Դաշնակիցներու օգնութեան պէտք ունենալ պատերազմի ատեն, կ'ըսեն Լիբանանցիները: «Տուէք մեզի անհրաժեշտ զէնքը եւ մենք պիտի կրնանք ստանձնել մեր սեփական ինքնապաշտպանութիւնը»:

Արեւմտեան դաշնակիցներէն ոմանք չեն գաղտապաներ Լիբանանի առաջարկը, [illegible] ... որոնք գրուած են Միջին Արեւելքի մէջ եւ որոնց ամէն մէկը պիտի պաշտպանէ իր հողը, մեծ օգտակարութիւն մը չեն կրնար ունենալ պատերազմի ատեն:

Միջին Արեւելքի պաշտպանողական կազմակերպութեան ռազմագիտութեան նպատակն է համախմբել միջազգային զօրաւոր ուժ մը, Թուրքիոյ եւ Խ. Միութեան սահմանագլուխին երկայնքը, 370 մղոն երկայնութեան մը վրայ:

Մէկ զօրաբաժինով բանակ մը ստեղծելուն լիբանանեան ծրագրին ուրիշ մէկ արգելքը այն է որ երկիրը կէս քրիստոնեայ եւ կէս իսլամ է: Ներկայ բանակին գրեթէ բոլոր սպաները քրիստոնեայ են, սակայն եթէ անոնց թիւը աւելնայ, Իսլամները իրենց բաժինը պիտի պահանջեն հրամանատարութեան մէջ, ինչ որ պիտի վնասէ ներքին համերաշխութեան:

Ուժի յաւելումով, զինուորականութիւնը անխուսափելի պիտի դառնայ, որով կառավարութիւնը պիտի կորսնցնէ իր ժողովրդականութիւնը:

Պատերազմի ատեն Լիբանանի արժէքը մեծապէս կ'աւելնայ անոր համար որ, այդ երկիրը տէրն է երկու նաւթուղիներու ելքին, որով Իրաքի քարիւղի ընկերութիւնը եւ Անգլօամերիկեան ընկերութիւնը (Արամքօ) հում քարիւղը անսպառէն կը փոխադրեն Միջերկրականի ափերը:

Բաջալերուելով Պարսից ծոցին արաբական քարիւղաբեր երկիրներու վճարուած յարաճուն գումարներէն, Լիբանանի կառավարութիւնն ալ կ'աշխատի բարձրացնել ընկերութեանց վճարելիք վարձքը, իր քարիւղի փոխադրութեան մենաշնորհին համար:

Ասիկա դրամական խնդիր մըն է որ կրնայ չարչըկել [illegible] ... պատերազմի ատեն, երբ թանկագին պիտի դառնայ դաշնակից տորմիղին համար, գոնէ մինչեւ այն ատեն երբ Ռուսերը գրաւեն Քերքուքի նաւթահորերը եւ ուրիշ վայրեր որոնցմէ նաւթուղիները [illegible] քարիւղը:

Պէյրութի նաւահանգիստը լաւագոյնն է Միջին Արեւելքի մէջ եւ Լիբանանի մայրաքաղաքը իր [illegible], ատատօրէն մթերուած խանութներով եւ մեծ պանդոկներով, նոյնքան լաւ է որքան եւրոպական մայրաքաղաք մը: Իր կղզինակին ունի Լիբանանի լեռներու բարձր կողերը, աշխարհի ամէնէն առողջարար եւ գեղեցիկ շրջաններէն մին:

Պէյրութ Միջին Արեւելքի ծովափին գլխաւոր ժողովրդական ժամադրավայրն է:

Լիբանանի բարեկամութիւնը Արեւմտեան Դաշնակիցներու հետ շատ արժէքաւոր է, եւ թէեւ Լիբանան անդամ է Արաբական Դաշնակցութեան, սակայն երկիրը այնպիսի դրոշմ մը ունի որ աւելի եւրոպական է քան թէ այդ խմբակին պատկանող միւս պետութիւնները:

Նախագահ Քամիյ Շամուն որեւէ տեղ կրնայ [illegible] Անգլիացի նկատուիլ, թէ երեւոյթով եւ թէ անգլերէն լեզուով: Գեղեցիկ է, մօտ 50 տարեկան, իրաւաբան, եւ նախագահ ընտրուեցաւ անցեալ Սեպտեմբերին: Կինը կիսովին անգլիացի է: Երկու զաւակ ունի, մէկը ճարտարագիտական ուսանող, իսկ միւսը դպրոց կ'երթայ Անգլիոյ մէջ:

Քամիյ Շամուն առաջին անգամ ինքն էր որ հաստատեց լիբանանեան դեսպանութիւնը Լոնտոնի մէջ եւ վարեց 1944 - 1947: Ասկէ զատ բազմաթիւ լիբանանեան պատուիրակութիւններ վարած է Միացեալ Նահանգներու մէջ, խորհրդաժողովներու ատեն:

Լիբանան այցելելով մարդ լաւագոյն գաղափար մը կը կազմէ Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքականութեան մասին,— այն եօթը պետութեանց որոնց երկիրները կարեւոր ռազմական շրջան մը կը կազմեն Արեւելեան Միջերկրականի մէջ:

Իսկ Լիբանան ըլլալով կէս քրիստոնեայ եւ կէս իսլամ տեղ ունի թէ եւրոպական եւ թէ արեւելեան ճակատներուն մէջ:

Լիբանանի մէջ բոլորն ալ կը հաստատեն թէ Սուէզի մասին անգլօեգիպտական համաձայնութիւն մը անհրաժեշտ պայման է ապագայ գործակցութիւն Միջին Արեւելքի Պաշտպանողական Կազմակերպութեան եւ Արաբական Դաշնակցութեան միջեւ:

Բայց, եթէ նոյնիսկ այդ հարցը կարգադրուի, կայ 800000արաբ գաղթականներու եղերական խնդիրը, թշուառներ, որոնք կ'ապրին կենդանիներու պէս, գրեթէ սովամահ:

« Դաշնակիցները ստեղծեցին Իսրայէլը, անոնց կ'իյնայ դարմանել այս տառապանքը» կ'ըսեն անոնք Պէյրութի մէջ:

Լիբանան կը հոգայ 130 հազար տնազուրկ Արաբներ, թէեւ այս բոլորին համար ալ տեղ կայ Սուրիոյ եւ Իրաքի մէջ: Միակ դժուարութիւնը նիւթական է: Եթէ Արեւմտեան Պետութիւնները հարիւր միլիոն սթերլին տրամադրեն տեղաւորելու համար գաղթականները, արաբական պետութիւնները պիտի փութան օգտուիլ, ներս առնելով այս տնազուրկ ազգակիցները:

Միջին Արեւելք պաշտպանութեան համար, Լիբանան զօրաւոր խարիսխ մըն է պատերազմի պարագային: Արեւմտեան պետութեանց ապահովութիւնը կը պահանջէ որ այս կամրջագլուխը գտնուի բարեկամ ուժի մը ձեռքը, որքան ալ փոքր ըլլայ:

Թ.Ա.Թ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

Հայ համայնքին հոգերը

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ...

Իսթանպուլի հայ համայնքը հին մեծ ընտանիքի մը ժառանգորդին կը նմանի: Ունի մեծ գործերու մնացորդները, զորս չի կրնար վերակենդանացնել:

Մենք պիտի ուզէինք համայնքի ներքին ու հոգեկան կեանքի երեսները քննել, սակայն ամէն անգամ ալ մեր առջեւ կուգան կը ցցուին առօրեայ, անմիջական խնդիրները, վէճերն ու տագնապները:

Այդ անմիջական վէճերու գլուխը կը գտնուի վարչական կազմակերպութեան հարցը, որ շուրջի մէջ կը թողու մտաւոր ու բարոյական խնդիրները:

Ներքին վարչական կազմակերպութեան հարցը, արդարեւ, կարեւոր է, որովհետեւ անոր հետ կապուած են միւս խնդիրները:

Ընթերցողներու յիշողութիւնը թարմացնելու համար, ըսենք, թէ վարչական հարցը ծագում առաւ 1936 - 1938 թուականներուն, երբ օրուան կառավարութիւնը որոշեց ջնջել թաղային խորհուրդները եւ եկեղեցիներու եւ դպրոցներու մատակարարութիւնը յանձնել «թէք միւթէվէլլի»ներու, որոնք «էվգաֆ»ի հակակշիռին տակ պիտի յաւանձէին եկեղեցական ու մատակարարական գործերը:

Ասիկա համայնքի կազմակերպութիւնը ջրնջելու, եկեղեցիները նսեմացնելու եւ դպրոցներն ալ փակելու ջանք մըն էր:

Սասուանդ [illegible] «թէք միւթէվէլլի» գործի գլուխ բերին այնպիսի մարդիկ, որոնք դատարկապորտի կեանք կը վարէին պարզապէս:

Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին եւ Եսայեան վարժարանի ճակատագիրը յանձնեցին բախտախնդիրի մը, իսկ Ղալաթիոյ դարաւոր եկեղեցիին եւ Ազգ. Կեդր. վարժարանի մատակարարութիւնը՝ թափառաշրջիկի մը:

Այս երկու անբաղձալիները նախախնամական տնօրինութեամբ մէջտեղէն վերցան. անոնց տեղը անցան ուրիշ երկու բախտախնդիրներ, որոնք աղգին դրամով վաճառատուներ ունին հիմա կարեւոր կեդրոններու մէջ:

Երբ ազգը առնցմէ իրենց գործունէութեան հաշիւը կը պահանջէ, չնականօրէն կը պատասխանեն. [illegible] ... երբ ժողովրդական ընտրութեամբ թաղային խորհուրդները «էվգաֆ»ին կը դիմեն իրենց թաղին հաշիւները ուզելու, «էվգաֆ»ը կը պատասխանէ իր կարգին. «Դուք մեր [illegible] մարմինն էք, ուստի իրաւունք չունիք մեզմէ հաշիւ պահանջելու»...: Եւ այսպէս՝ համայնքին հարիւր հազարաւոր ոսկիները գանազաններու գրպանը մտած են: Դժբախտաբար կառավարութիւնը այս ուղղութեամբ որեւէ շահագրգռութիւն ցոյց չտուաւ, մինչդեռ պետական պարզ պաշտօնեայ մը իր իւրացուցած քանի մը տասնեակ ոսկիին համար դատարանէ դատարան կը քաշկռտեն, կը բանտարկեն եւ պաշտօնազուրկ կ'ընեն:

Իսկ Սամաթիոյ եւ Կէտիկ Փաշայի թաղերու մատակարարութիւնն ալ կիներու յանձնեցին:

Յանձնեցին կ'ըսենք, որովհետեւ այս բարի ծաղիկները աներեւոյթ ուժի մը շնորհիւ եկան եւ եկեղեցիներու սնտուկներու եւ կալուածներու բանալիները առին ժողովուրդին կողմէ ընտրուած թաղ. խորհուրդներէ եւ նստան անոնց տեղը:

Ասիկա նիւթական քայքայումի եւ բարոյական կազմալուծումի առաջին քայլն էր, որ առնուեցաւ Շիւքրի Գայա ըսուած ներքին նախարարին օրով եւ անոր ձեռքով: Անկէ 3 - 4 տարի ետք, ուրիշ Շիւքրի մը, Սարաճօղլու մականունով, «վարլըք»ի (ունեւորութեան տուրք) նշանաւոր յափշտակութիւնը պիտի սարքէր:

Այս երկու Շիւքրիներն ալ Եւրոպա ուսած մտաւորականներ են, առաջինը, Սորպոն, երկրորդը Զուիցերիա ուսած: Եւ սակայն հոգիով ու զգացումներով մնացորդներն էին Իթթիհատին:

Արդարադատութեան սիւտէն բռնուած այս սերունդն էր, որ փճացուց, իրենց բառով հաշուեյարդարի ենթարկեց ոչ - թուրք ժողովուրդները, կարծելով թէ անոնց ներկայութիւնն էր, որ օտար պետութիւններու միջամտութեան եւ օսմ. կայսրութեան անկումին պատճառ եղած էր:

Թուրք ազգայնական այս սերունդի քաղաքական կարճատեսութիւնը բաղկացուցիչ ազգերուն համար աղիտալի եղաւ, առանց թերեւս իրենց համար փրկարար ըլլալու: Հակառակ ատոր, բաղկացուցիչ տարրերու դէմ հալածանքը շարունակուեցաւ մինչեւ այն օրը, երբ պետութիւնը [illegible]:

Թուրք հանրապետութեան առաջին նախագահ Իսմէթ Աթաթիւրք խոստովանած էր, թէ զղջացած է Հայերը երկրէն դուրս հանելուն եւ Յոյները փոխանակելուն համար Թուրքերու հետ:

Այս պարագան չէշտած էր հանրապետութեան արդի նախագահ Ճէլալ Պայար, Գարեգին պատրիարքին, երբ Իսթանպուլի մէջ բարի գալստեան այցելութեան գացած եւ մտերմական տեսակցութիւն մը ունեցած էր Պատրիարքը:

Ճէլալ Պայար յայտնած էր նաեւ, թէ ինք պիտի առաջնորդուի Մեծ Աթաթիւրքին այս տեսութենէն: « Փոքրամասնութիւնները մեր երկրին օգտակար եւ պիտանի տարր են», ըսած էր նախագահը:

«Թէք միւթէվէլլիութեան » եւ «վարլըք»ի նման ձեռնարկները ոչ իսլամ տարրերուն դէմ կազմակերպուած շարժում մըն էր, որ երկրին ոչ մէկ օգուտ կրցաւ բերել:

ՓԱՌՆԱԿ

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ «ՖԻԿԱՌՈ»ՅԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Վերջերս Միացեալ Նահանգներ այցելեց «Ֆիկարօ»յի քաղաքական խմբագիրը, Պ. Ռէմոն Արոն:

Ատեն մը Ուաշինկթըն մնալէ եւ հոն հանդիպումներ ու խորհրդակցութիւններ ունենալէ ետք, Պ. Արոն անցաւ Նիւ Եորք, ուր փետր. 22ին Հայկ. Դատի յանձնախումբը իրեն ի պատիւ ճաշ մը տուաւ «Նիւ Եորքըր» շքեղ պանդոկին մէջ:

Ներկայ էին, օրուան հիւրէն զատ, Հայկ. Դատի յանձնախումբի ատենապետ ընկեր Եդուարդ Սահակեան, Հ.Յ.Դ. Հիւսիսային Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի անդամ ընկեր Պերճ Ասլանեան, «Ամերիկայի Ձայն»ի հայկական բաժնի պետ Պ. Եդուարդ Ալեքսանեան, ՄԱԿի թղթակից Պ. Լեւոն Քէշիշեան, Փենսիլվանիոյ Համալսարանի քիմիագիտութեան ուսուցիչ Պ. Մանասէ Սեւակ, Նիւ Եորքի հայ մտաւորականներէն Տոքթ. Արմենակ Ալիխանեան, ինչպէս նաեւ ընկերներ Մ. Մի-

ՀԱՅԵՐԸ ՔՈՒԷՅԹԻ ՄԷՋ

Քուէյթ արաբական թերակղզիին մէկ մասն է։ Պարսից ծոցի ծայրագոյն հիւսիս - արեւելքը։ Երկիրը ունի մօտ 14.000 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն ու մօտ 200.000 բնակչութիւն։ Ան ամբողջութեամբ անապատային է, եւ նոյնիսկ խմելու ջուրը դուրսէն կը բերեն նաւերով։ Ովասիսները շատ քիչ են։ Բուսեղէն գոյութիւն չունի, բացի քանի մը ցանցառ ծառերէ եւ անապատային խոտերէ։ Ուխտերները աւելի կը սնանին թուղթով քան խոտով։

Հայկական գաղութը, թիւով կը հասնի մօտ երեք հարիւրի, մեծ մասամբ Պարսկահայեր։ Կան մօտ 30 ընտանիքներ, իսկ մնացածը ամուրիներ եւ կամ ընտանիքի հայրեր են որոնք առժամապէս եկած են իրենց ապրուստը ճարելու։

Առաջին Հայերը գրաւուած են անձնական գործերով, գլխաւորը ըլլալով, ինքնաշարժներու եւ այլ մեքենաներու նորոգութիւնը։

1947ին երբ այլեւս նաւթը կը շահագործուէր, եկած են նաեւ զանազան մասնագիտութեան տէր պաշտօնեաներ։ Պետական առաջին յայտնի պաշտօնեան եղած է ամերիկահայ երեւելի բժիշկ պրօֆ. Յակոբեան որ նշանակուած է պետական հիւանդանոցի բժշկապետ։ Սակայն չկարենալով իր ուզած բարեփոխութիւնները գործադրել տալ, ստիպուած է զործը ձգել ու մեկնիլ։

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին է որ հայկական գաղութը ունեցած է շիսկականանձուլմը։ Ապստամբ Հորերը դադրելէ ետք անգործ հայրենակիցներ թափած են դէպի Քուէյթ, լսելով գործերու ընդարձակութեան ու դրամի շատութեան մասին։

Եկած է բժիշկն ու ճարտարապետը, եկած է բանուորն ու արհեստաւորը, խուժելով դէպի անգործութեան անապատին մէջ գտնուած միակ ո-

վաւերը ։

Ընդհանուր առմամբ գաղութը ունի բարեկեցիկ վիճակ մը։ Ամէն մարդ կ՚աշխատի եւ առօրեայ կտոր մը հացը կ՚ապահովէ։ Գլխաւոր ցաւը այն է որ նոր սերունդ մը այստեղ կը մեծնայ առանց հայեցի դաստիարակութեան։ Բացարձակապէս արգիլուած է բացի պետական դպրոցներէն որեւէ յատուկ դպրոցներ բանալ։ Կառավարութիւնը բոլորին հանդէպ կը նայի իբրեւ օտար հիւրեր, ըլլան անոնք Հայ, Արաբ, Պարսիկ կամ այլ ցեղ։ Եւ բոլորին ալ արգիլուած է դպրոցներու կամ միութիւններու հաստատումը։ Միակ բացառութիւնը կը կազմեն Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները, իսկ Անգլիացիներու հովանաւորութեան տակ Հնդիկները։ Ասոնք ունին իրենց յատուկ եկեղեցիները, դպրոցներն ու ակումբները։

Ուրեմն նոր սերունդը կը հասուննայ առանց եկեղեցիի կամ տոհմիկ դաստիարակութեան։ Այն ծնողքները որոնք կարողութիւնը ունին, տան մէջ իրենց զաւակները կը դաստիարակեն։ Սակայն անոնք ալ միշտ կը գանգատին։ Իսկ վերջերս ամերիկեան «միսիօնը» քաղաքս բերաւ հայ պատուելի մը որպէսզի գաղութիս կրօնական պէտքերը հոգայ։

Հարցին ելք մը գտնելու համար քանի մը ողջմիտ հայրենակիցներ որոշեցին փոքրիկ պատուիրակութիւն մը ղրկել երկրի իշխանին։ Ցարմար տեսնուեցաւ որ այս պատուիրակութիւնը ընկերանայ Պասրայի քահանայ Տէր Արամ Փաշայեանի, որ պիտի ժամանէր Ծնունդէն ետք, տուները օրհնելու։ Այս որոշումը առնուեցաւ անոր համար որ անցեալ Զատկի այցելութեան, քահանան Շէյխի կողմէ լաւ ընդունելութիւն էր գտած։ Սակայն ինչ ըսել կարգ մը վախկոտներու, որոնք համոզեցին քահանան, որ Շէյխին չներկայանայ, պատճառաբանելով թէ իբրեւ հայ եթէ ներկայանանք, խորութիւն բրած պիտի ըլլանք եւ այսպէս ամբողջ գաղութը վտանգենք։

Վիճակը կը մնայ այն ինչ որ էր։ Փոքրիկները կը մեծնան օտար վարժարաններու մէջ։ Կնունքներն ու պսակները պէտք է յետաձգուին մինչեւ քահանայի տարեկան այցելութիւնները։ Բայց կարելի՞ է արդեօք մահերն ալ յետաձգել մինչեւ քահանայի այցը։

Գաղութը միշտ կը մեծնայ։ Օրէ օր Պարսկահայերը կը նետուին ծովին վտանգներուն մէջ, փախստական կերպով Քուէյթ անցնելու համար։ Ոմանք զոհ կ՚երթան ծովի ալիքներուն եւ ոմանք հազիւ թէ ցամաք կոխած կը ձերբակալուին եւ ետ ցամաք կը վերադարձուին։ Իսկ անոնք որոնք կը յաջողին ողջ առողջ հասնիլ, կ՚իյնան փողոցները ու կը փնտռեն գործ ու ապաստան։

Քուէյթի մէջ հսկայ գործ կայ, բայց միայն մէկ ուղղութեամբ։ Բոլոր անոնք որ չինութենէ կը հասկնան, ըլլան ճարտարապետ, ճարտարագէտ, շինարար, ծեփիչ ներկարար եւն. կ՚աշխատին բաւական լայն վարձատրութեամբ։

Գլխաւոր թշնամին է թրախոմը որ ըստ պետական մասնագէտներու, տարածուած է հարիւրին հարիւր, օդն ու բնութիւնը կ՚օժանդակեն այս հիւանդութեան տարածումին եւ չկայ մէկը որ ազատի անոր ճիրաններէն, թէեւ կառավարութիւնը հսկայ ջանքեր կը թափէ ջնջելու համար աչքի այս անբուժելի թշնամին։

Մ.

նաեան, Ա. Խտրեան եւ Բ. Նաւասարդեան։

Մաքերու փոխանակութեան ժամանակ չեշտուեցաւ այն հանգամանքը, որ մինչ երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն առաջ Հայկական Հարցը կը ներկայանար, իբրեւ քաղաքական մեկուսացուած ու առանձին խնդիր մը, զոր կարելի էր ներկայացնել անջատ՝ միջազգային մեծ դէպքերէն, այժմ ան բաղկացուցիչ եւ անքակտելի մէկ մասը դարձած է շատ աւելի մեծ դատի մը, որուն պայքարը կը մղուի յանուն ազատութեան, կը մղուի ազատ ու ազատատենչ մարդկութեան կողմէ։

Պ. Արոն, որ հեղինակն է բազմաթիւ քաղաքական աշխատութիւններու Խ. Միութեան մասին, աւարտած է «Էքօլ Նորմալ Սիւփէրիէօր»ը եւ իբրեւ հին ու հմուտ հրապարակագիր մօտէն ծանօթ է թէ Ֆրանսայի եւ թէ միջազգային բարդ իրադարձութեանց։ Ան օգտագործեց այս առիթը, հարցումներ ուղղելով հայ ժողովրդի եւ հայ քաղաքական իրականութեան մասին եւ խոստանալով միշտ աջակից ըլլալ հայութեան քաղաքական արդար ձգտումներուն։

Պ. Ռէմոն Արոն կը խորհի մօտերս այցելութիւն մը կատարել Միջին Արեւելք, ուր պիտի սիրէր կրկին հանդիպում մը ունենալ հայ ժողովրդի ներկայացուցիչներուն հետ։

Թղթակից

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՈՒԻՀՈՔԸՆ (Մ. Նահանգներ), 27 Փետր. — Խմբագրութիւն «Յառաջ»ի,

Պ. Գ. Քիլարճեան, Լիոնէն, ղրկած էր ինծ «Յառաջ»ի 2394 - 5 - 6 թիւերն որոնք կը պարունակէին «Ամիդայի Արձագանգներ» խորագրով յօդուածաշարքի մը, լի՝ քննադատութիւնով եւ ամբաստանութիւնով՝ գրքիս նկատմամբ։ Յօդուածագիրն ստորագրած է «Տիգրանակերտցի», որով չեմ կարող որոշակի ըսել թէ ի՞նչ է գիւր նպատակ։ Արդեօ՞ք կը վախնայ թէ կ՚ամչնայ իր անունը դնելու գիւր յօդուածին ներքեւ, քանի որ կը փափաքի «որպէսզի ընթերցողը ինք դատէ, գատելով սուտն ու իրաւը»։

Բացի չորս հրատարակութիւններէ միայն երկու օրինակ «Ամիդայի արձագանգներ» ղրկուած են Ֆրանսա՝ մեր հայրենակիցներուն, մին՝ նուէր էր, հայրենակցի նիւթականի դժուարութեան պատճառով, միւսէն տակաւին լուր առած չեմ։ Պ. «Տիղրանակերտցի»ն բոլոր Տիգրանակերտցիներուն նման՝ մէկ սէնթ անգամ տուած չէ գրքիս հրատարակութեան որ 7000 տոլարէն աւելի ծախս եղաւ ամբողջացնելու համար։ Եթէ իր մատնանշած պատկերներն եւ անոնց վերաբերեալ նիւթերն ալ աւելցունէի, առ նուազն 2000 տոլար եւս պէտք պիտի լինէր, որ կարողութենէս վեր էր։ Ես ունեւոր մը չեմ։ 18 գրախօսներուն մէջ ինքն եղական է։

Սակայն ինչո՞ւ այնքան բորբոքեր է, տակաւին ուշ չէ. թող իր գիտցած «իրաւ» նիւթերն գրի առնէ եւ աջակցի Քալիֆօրնիոյ Տիգրանակերտի Հայր. Միութեան որ «Տիգրանակերտնահանգի պատմութիւնը» գրելու ջանքեր կ՚ընէ երկու տարիէ ի վեր, վիճակահանութեան տոմսակներով եւ հանդէսներով դրամ ճարելու համար։ Պ. Տիգրանակերտցին թէեւ հեռու սակայն կրնայ իր դրամական օժանդակութիւնն ալ տալ Հայրենակցականին, որուն հասցէն է. Նշան Հ. Սմսարեան, Secy. 353 Blackstone Av. Fresno Calif.

Կը ցաւիմ որ յօդուածի երկարութիւնն թոյլ չի տար դնել զայն միւս 22 թերթերու գրախօսականներուն հետ յաջորդ գրքիս մէջ, զոր կը յուսամ ամբողջացնել գալիք Մայիսին։ Իր յօդուածաշարքէն առաջ երեւցած Յ. Հիսայեանի գրախօսականը («Յառաջ», թիւ 2376) պիտի դրուի իմ կողմէ փոքր ծանօթութիւնով մը։ Գրախօսի մը յօդուածը չորս թերթերու մէջ երեւցաւ։ Թերթ մըն ալ երեք տարբեր յօդուածներ հրատարակեց։

Երկու մասի պիտի բաժնուի յաջորդ գիրքս։ Բ. մասին մէջ պիտի դրուին նախորդ գրքէս դուրս մնացած պատկերներ։ Եթէ «Յառաջ»ի ընթերցող Տիգրանակերտցիներ որեւէ յիշատակելի պատկեր ունին Ամիդայի մասին, թող հաճին ղրկել ինծ՝ գործածելու համար։ Կը խոստանամ երկու շաբաթէն վերադարձնել իրենց տէրերուն։

Տիգրան Մկունդ

Հասցէս —

Dikran Spear, 4522 Park Av.

Weehawken, N. J. (U. S. A.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Կինը կը հեւար ու կ՚արտասուէր, արցունքները զինքը չնչասպառ կ՚ընէին. ու բազուկները տարածած՝ կը փնտռէր փոքրիկը։

Սահմռկած, պատերուն կրթնած անկարող խօսելու ու շարժելու՝ կը հետեւէին կոյր մօրը շարժումներուն ու սարսափով կը խորհէինք այն րոպէին, որ տղուն մօտ պիտի ըլլար ու պիտի ճանչնար զայն. սրովհեւեւ, աւաղ, փոքրիկին անտարբերութիւնը շատ յատկանշական էր մեզի համար...

— Մեսրոպ, եավրում...

Ոչ մէկ պատասխան։ Ոչ մէկ պատասխան. լռութիւնը կատարի պէս ծանր էր...

Ու մայրը հասկցաւ որ անգամ մըն ալ խաբուած էր իր յոյսին մէջ։

Երբ կոյրերուն հագուստները բաշխուեցան եւ ծերեր ու պառաւներ յաջորդեցին իրենց, զասածերեր ու պառաւներ յաջորդեցին իրենց, զգեստներ ու պառաւներ յաջորդեցին իրենց, զանուրուած իրեղէնները սպառած էին արդէն։ Անհամբեր ու զայրացած՝ ամբոխը յուսահատութեան ճիչ մը արձակեց. գիշեր մըն ալ առանց օգնութեան, առանց շապիկի... ալ չէին կարող դիմանալ։ Ու մինչ անոնք մէկ կողմ նետած ցնցոտիները կը հաւաքէին կրկին, մենք գիտէինք թէ դեռ շատ այսպէս գիշերներ ունէին անցնելիք։

Տուն դառնալու առեն ամբողջ անխօս յամառութեամբ կը հետեւէր մեզի. աչքէ կորսնցուցած ըլլալով ընկերուհիս, աճապարեցի սենեակս բարձրանալ պահ մը առանձնանալու եւ հետեւեալ օրուան ստիպողականութեանց վրայ խորհելու համար. բայց հոն ալ կանխեր էին մեզի։

— Կարօտութիւնը ծովի պէս մեծ է, հոգերդ առնեմ, կ՚ըսէր տանտիրուհին բացատրելով որ ոչ միայն նպաստ խնդրողներ կային վերը՝ այլ նոյն իսկ իրարու հետ կռուեր, իրարու հետ թշնամացեր էին։

Երբ սենեակ մտայ, երկու շարքի վրայ բոկոտն եւ թշուառ կիներ կեցած էին. գրեթէ անտարբեր իմ երեւնալուս անշարժ կը սպասէին. չէին խօսեր, չէին խնդրեր, բայց իրենց աղերսող նայուածքը դիս կը տանջէր ու անհանգիստ կ՚ընէր գրեթէ։

Երկարօրէն բացատրեցի իրենց. այլեւս բան չէր մնացեր տալու. վաղը... վաղը թերեւս. ճամբայ ելած հակերու կը սպասէինք..

Մտիկ կ՚ընէին կարծես առանց լսելու, որովհետեւ պահ մը ետքը, կամաց կամաց մօտիկնալով կ՚աղերսէին դարձեալ։

Ուշ ատեն միայն յուսահատած մեկնեցան առանց բառ մը ուղղելու, առանց որեւէ կերպով նշանակելու թէ համակերպած ե՞ն թէ յուսահատած բոլորովին, իրենց ետեւէն կը նայէի սիրտս բզկտուած խղճի խայթով ու դառնութեամբ խորհելով մեր կացութեան վրայ որով ստիպուած էինք ձեռնունայն ետ դարձնել, յոյսով եւ հաւատքով մեզ դիմող դժբախտներ։

Երկու կիներ հոն էին դեռ որոնք բոլոր ժամանակը կռուած էին իրարու հետ. երբ միւսները մեկնեցան հազիւ թէ հանդարտեր էին. երկու վիրաւորուած, սրտերնին արիւնած կիներ իրարու կը նայէին քէնոտած ու արցունքոտ աչքերով... Երկուքն ալ Հայաստանցի էին. անգամ մը արդէն ենթարկուած ըլլալով կոտորածի սարսափներուն, իրենց չքաւոր եւ սգաւոր գլուխները ազատեր եւ ապաստաներ էին Կիլիկիոյ արեւոտ երկինքին տակ... ինչքան խորապէս ու անհունօրէն դժբախտ էին... երկուքն ալ մայր էին եւ եկեր էին ցնցոտիներու վրայ, հեռուներէ ղրկուած նպաստի գրդլեակներու վրայ կռուելու։ Մէկ վերմակ միայն մնացեր էր անմիջական տրամադրութեանս տակ ու երկուքը մէկ ներկայացեր էին... Ինչպէ՞ս ընտրել ամէնէն կարօտեալը...

— Վույ.. վույ.. վույ.. վայ իմ սեւաւոր գլխուս... մեռնէի ու ոսկորներս հանգչէին... ողորմած Թագաւոր Աստուած... ինչո՞ւ զիս մոռցար ու մարմինս չվերցուցիր այս սեւ հողին վրայէն...

Ու երիտասարդը երկու կիներէն՝ մազերը կը փետտէր ու ցնցոտիները կը բզկտէր կուրծքին վրայ... Ետոյ ինծի դարձնելով իր պաղատագին ու արցունքով լեցուն աչքերը՝ կը մնար պահ մը առանց խօսելու եւ կը յարէր.

— Զաւակս հիւանդ է ու հողին վրայ է... մարմինը վէրքերով ծածկուած... Թարախը մինչեւ ոսկորները հասեր է... հոգերդ առնեմ։

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Եուկոսլաւիա վաւերացուց դաշինքը

Եուկոսլաւիոյ Ազգ. ժողովը մարտ 23ին վաւերացուց Յունաստանի եւ Թուրքիոյ հետ կնքուած դաշինքը։Բոլոր երեսփոխաններըյոտնկայս ծափահարեցին վաւերացումը։ Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, փոխ – վարչապետը՝ Քարտել, որ միեւնոյն ատեն Թիթոյի փոխանորդն է, յայտարարեց թէ երրեակ համաձայնութիւնը կը կազմէ.

Ա.— Կարեւոր համաձայնութիւն մը Եուկոսլաւիոյ եւ միւս երկիրներուն անկախութեան ամրապնդման, ինչպէս եւ Պալքաններու խաղաղութեան համար ։

Բ.— Համաձայնութիւնը կը զօրացնէ երեք երկիրներուն դիրքը միջազգային յարաբերութեանց մէջ ։

Գ.— Համաձայնութիւնը հիմնուած է իրաւունքներու կատարեալ հաւասարութեան վրայ եւ թոյլ չի տար միջամտել ներքին գործերուն ։

Դ.— Այս համաձայնութեամբ կը հաստատուի թէ կարելի է արդիւնաւոր գործակցութիւն մը հաստատել տարբեր վարչակարգով երկիրներու միջեւ ։

Փոխ - վարչապետը բացատրեց թէ այս առաջին դաշնագիրն է որ կը կապէ Եուկոսլաւիա, Մոսկուայի հետ խզումէն ետք։ Ըստ յայտարարութեան: — «Կը կարծեմ թէ պալքանեան երեք երկիրներուն համաձայնութիւնը, ինչպէս եւ մառեշալ Թիթոյի այցելութիւնը Լոնտոն՝ երկու յաջող ձեռնարկներ են։ Եուկոսլաւիոյ միջազգային դիրքը ամուր է աւելի քան երբեք։ Այս համաձայնութիւնը բաց է ուրիշ երկիրներու, մասնաւորապէս Իտալիոյ առջեւ ։ Կը կարծեմ թէ Իրատեսութեան ոգին ի վերջոյ պիտի յաղթէ իտալական քաղաքականութեան մէջ։ Միւս կողմէ, մենք պատրաստ ենք գործակցելու Իտալիոյ հետ, այն խնդիրներու մասին որոնք վճռական են այսօր խաղաղութեան պահպանման եւ Եուկոսլաւիոյ ու Իտալիոյ անկախութեան համար, բայց ոչ ի գին մեր ազգային շահերուն »։

Եզրակացնելով, փոխ - վարչապետը յայտարարեց թէ Եուկոսլաւիա մէկ բան կը պահանջէ խորհրդային ճակատէն,— հանգիստ ձգել եւ յարգել իր սահմանները։

Մեծ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հաճընի Հայր. Միութեան, մարտ 29ին ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։ Սէրքլը Միլիթէրի չքեղ սրահներուն մէջ ։ (Place St. Augustin) ։

Յայտնի մեծ նուագախումբ Մ. Վարդիվառեանի

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Ժաքի Շառլ՝ ռատիոյի սփիքըրը պիտի ներկայացնէ բոլոր արուեստագէտները.—

Բացի հայ արուեստագէտներէ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն հետեւեալ հանրածանօթ արուեստագէտները . —

ANDRELYS - Imitateur Bobino. ALLUZI FRANK ténor de la radio. D'ARCY BOB - Fantaisiste. BOTERRY SOFIA - Chant Russe - Cabarets Parisien. DARMONT - Charme. DURETTI RENÉE - Gaité Lyrique. O'GFAVIL - Comique troupier. GERARD ANNIE - Réaliste cabarets parisisns. FERRARI CARLO - de la radio. MONTANA - Attraction inter. Jeu de corde et au lasso.

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել. — Գ. Գ. Տէմուրեան, Թէլ. Def. 25-07 :

Պ. Մ. Գրաճեանին ՝ –կըճծ

138, Rue l'Abbé - Groult Paris 15e.

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Յիշատակի օր մեր բողոք նահատակ մտաւորականներու ։

Կազմակերպուած՝ Համախմբերգի « Եփրատ » Միութեան կողմէ, Շաբաթ 28 Մարտ, երեկոյեան ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne

Կը նախագահէ ՎԵՐ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Բացման խօսք Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը խօսին պրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ Գ. Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ եւ Գ. Մ. ՄԻՐԶԷ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Նուագ յայտնի ջութակահար Պ. Լ. Ղեւոնդեան, երգ Օր. Արզումանեան եւ Պ. Գ. Ստեփանեան, արտասանութիւն Պ. Թուքլեան ։

Յաջորդ օրը կիրակի 29 Մարտ, իրիկունը ժամը 9ին «Քաֆէ Նօայ»ի (La Canebière) սրահին մէջ, տեղի պիտի ունենայ թէյասեղան մը, ի պատիւ Գ. Պարսամեանի եւ Մ. Միրզէի։ Պիտի դասախօսէ Գ. Պարսամեան ։

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր ։

ՄԻ՛ ՄՈՌՆԱՔ

ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 24ին, Կիրակի, Մարսէյլի մէջ

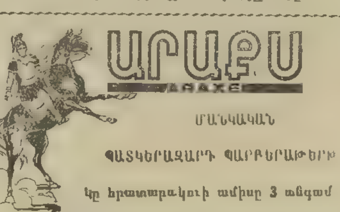

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման 1400 Ֆր.

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN

14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C.C. P. Paris 7065-15

Նմուշ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը ։

Լոյս տեսաւ 9րդ թիւը ։

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՐ

Դերձակներու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենամատչելի գնով։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն.— այս ուրբաթ առաւօտ վերջին Արեւագալ ժամը 9ին, իսկ երեկոյեան ժամը 4·30ին «Թաղաղական եւ Հսկում» ։

Իսկ կիրակի Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, ժամը 10ին, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Արա ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ։ Նոյն օրը երեկոյեան «Դռնբացէք» ժամը 4·30ին։

ՄԻ՛ ՄՈՌՆԱՔ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ի պատիւ ՀԱՅ - ԲՈՑԺԻ խմբագրին Մայիս 16ին, Շաբաթ երեկոյ, Թէաթրը տ'Իէնաի մէջ, Հայ տաղանդաւոր բեմադրիչը՝ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին։ Հանդէսին պիտի մասնակցին նաեւ երկու Ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

Գ. Յակոբ Գալուստեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ալիքսան Գալուստեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Գ. Ենովք Գալուստեան (Ամերիկա), Գ. Գրիգոր Տերվանեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Պօղոս Տերվանեան (Ամերիկա), Գ. Յովսէփ Գալուստեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գաղտասար Արզումանեան եւ զաւակը, Այրի Տիկ. Մարգարիտ Արզումանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Արզումանեան եւ զաւակները խորին ցաւով կը յայտնեն իրենց տիկնոջ, մօր, քրոջ, հօրաքրոջ, մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԼՈՒՍԻԿ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Մարտ 20ին Նէօյյիի ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ։

Թաղման արարողութիւնը պիտի կատարուի հինգշաբթի առաւօտ ժամը 11ին։ Հաւաքուիլ Իսիի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Համախմբերգի Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկ. Թամամ Սահակեանի մահուան առթիւ հայրենակից Տէր եւ Տիկ. Սահակեանի եւ իր որդւոյն Սամուէլի, նաեւ Այրի Տիկին Մարիամ եւ որդւոյն Սարգիս Գիւլպիւլեանի եւ բոլոր պարագաներուն ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի վիճաբանական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 րիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ։ Նիւթ. Զարեանի « Տատրակումի հարսը»։ Բոլոր ներկաները կրնան թեր կամ դէմ արտայայտուիլ ։ Հայերէնի դասաւանդութիւնը ժամը 20·15ին։

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 20·45ին։ Նոր Էքսփրէս, 27 րիւ տը Տէօնքէրք ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, 12 րիւ Քատէ։ Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին, անդամատետրերով ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Պիտի խօսի Պոլսահայ լրագրող Գ. ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՃԵԱՆ, նիւթ ունենալով «Արուեստներու հիմնական սկզբունքները»։ Մուտքը ազատ է ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Արենոյշներու Միութեան Փարիզի շրջանին։

Կիրակի, Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

13րդ տարի, ՅՈՒՆՈՒԱՐ – ՓԵՏՐՈՒԱՐ (32 էջ)։

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վեստ՝ կամ ռոպ իրենց տան մէջ կարող գործաւորներ կ'ուզուին, որոնք ուղղակի իրենց տունը գործատէրէն պիտի ստանան գործը.— կրնան ունենալ նաեւ ընկերային ապահովագրութիւն ։

Դիմել Նամակով Գ. Արթինեանի,

2bis, rue de Carnot Compiegne Oise).

X

Դերձակի աշխատանոցի մէջ աշխատելու համար գործաւոր կամ գործաւորուհի մը, սկսնակ կամ քիչ մը ծանօթ գործին ։ Դիմել ԳՈՐԳԻԿԵԱՆԻ՝

31 Route de Choisy, métro Porte de Choisy, Ivry.

X Քոնֆէքսիոնի տան մը համար, ձեռքի կարերու փըթիթ մէն մը կ'ուզուի։ Դիմել՝

ETB. LYDA, 21 rue Petits Carreaux Paris (II)

Métro Sentier

X Վիլ - ժուիֆի մէջ աշխատելու համար կոշիկի մոնթէօր եւ ֆինիսէօր գործաւորներ կ'ուզուին (մոնթաժը 500 ֆրանքի, ֆինիսաժը 300 ֆրանքի։ Դիմել Գ. Վանլեանի կէսօրէ վերջերը (բացի երկուշաբթիէ եւ չորեքշաբթիէ՝

7 rue Godot de Mauroy Paris (IX) Métro Opéra

Tél OPE 01 - 08

PEINTURE DECORATION

VITRERIE Ste. ARMIN RAVALEMENTS

PAPIERS PEINTS DERNIERE NOUVEAUTÉ

25 Rue des Pivoines, Alfortville — Tél. ENT. 17-65

Ամենավերջին դրութեամբ։

Մեր մատչելի գները խիստ նպաստաւոր են հայկ. հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար։

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VÊTEMENTS

Hommes - Jeunes-Gens

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 Փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 Փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 26 Mars 1953 Հինգշաբթի 26 ՄԱՐՏ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 7026-Նոր շրջան թիւ 2437

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԱՌՆԷ ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԸ

Միամտութիւն պիտի ըլլար անկեղծութիւն փնտռել դիւանագիտական յայտարարութեանց մէջ։

Դիւանագիտութիւնը ստեղծուած է բուն դիտումները ասկեզծելու, կեղծիքներ պարտակելու համար։

Բացառիկ երեւոյթներ չեն ժխտեր այս կանոնը, որ աշխարհը կը վարէ դարերէ ի վեր։

Ցայտնի կոչուի դիւանագիտութիւնը թէ գաղտնի, մեծ բան մը չի փոխուիր բուն էութեան։

Բոլշեւիկները բարձրաձայն յայտարարեցին թէ պիտի ջնջեն գաղտնի դիւանագիտութիւնը։

Իրականին մէջ, իրենց նպատակն էր մէջտեղ հանել ուրիշներուն գաղտնիքները, իրենց գաղտնիքը ծածկելու համար։

Եւ տեսանք թէ ինչպէս կոտրեցին մրցանիշը, վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, դիւանագիտական խաղերու, հնարքներու անքակտելի ցանց մը հիւսելով քաղքենի - դրամատիրական պետութեանց վրայ։ Ասպարէզ կարդալով անոնց՝ ամէն ճակատի վրայ։

Շատ մը պարագաներու մէջ, Մոսկուայի վարիչները, հինն ու նորը աւելի վարպետ են։ Գրեթէ անմրցելի։

Իբրեւ միջազգային կազմակերպութիւն, անոնք ունին պետական եւ քաղաքական մեքենայ մը որ կը բանի բազմազգի ձեռքերով։

Ռուսին պակասը կը լրացնեն յատկապէս մարզուած ուղեկիցներ՝ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներէն։

Իր ջաղացքին ջուր կու տան Գերմանը, Հրեան, Վրացին, Թաթարը, Հայը։ Մինչեւ իսկ Չինացին։

Իւրաքանչիւր օտարազգի բան մը կ'աւելցնէ, կը սորվեցնէ իր բնածին յատկութիւններով։ Իր ուշիմութեամբ, յամառութեամբ, խորամանկութեամբ կամ վայրագութեամբ։

Անհրաժեշտ է միշտ աչքի առջեւ ունենալ այս պարագաները եւ դեռ ուրիշ տարրական գիտելիքներ, երբ խնդիրը կը վերաբերի Խ. Միութեան այս կամ այն ձեռնարկին։

Բառերն անգամ տարբեր իմաստ ունին անոնց եւ մեր ճանչցած բառարաններուն մէջ։

Անոնք ալ կը խօսին ազատութեան, խաղաղութեան, միջազգային գործակցութեան վրայ։ Բայց, խօսքը գործին չի համապատասխաներ։

Օրինակ, անոնք, եթէ ուզեն, կրնան 24 ժամէն դադրեցնել Քորէայի պատերազմը։

Կրնան 48 ժամէն ստորագրել Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը եւ լուծել ուրիշ բազմաթիւ առկախ հարցեր։

Կրնան գոնէ միջին ճամբայ մը գտնել, սպառազինութեանց կրճատման համար։

Անոնք շատ լաւ գիտեն որ եթէ քաշեն իրենց զօրքը եւ ահուսարսափի հրէշային կազմակերպութիւնները, կարելի է ազատ ընտրութիւններ կատարել արբանեակ երկիրներուն մէջ։

Այն ատեն բոլշեւիկեան իշխանութեան հետքը չի մնար։ Նոյնիսկ Խ. Միութեան մէջ։

Անոնք գիտեն որ խաղաղութեան հիմնական պայմանը ազատութիւնն է։

Եւ սակայն, հազարումէկ հնարքներ կ'որոճան, այս տարրական պարտականութենէն խուսափելու համար։

Միեւնոյն ատեն կը փորձեն միւսներու մեղքերով պարտկել իրենց բռնութիւնները։

Ահա թէ ինչո՛ւ բնական վիճակ մը դարձած է պաղ պատերազմը, թանձրացնելով անվստահութեան մթնոլորտը, փոխադարձաբար։

Այս կացութեան մէջ, ո՞վ պիտի առնէ առաջին քայլը, երբ նորէն խաղաղութեան կոչեր կ'արձակուին Մոսկուայէն։

Մ. Նահանգները լրացուցիչ տեղեկութիւններ եւ որոշ առաջարկներ կը պահանջեն։

Անգլիա դէպքերու ընթացքին կը սպասէ «խոհեմ լաւատեսութեամբ»։

Ո՞վ պիտի բանայ առաջին ճեղքը՝ համատարած խաւարին մէջ...

Շ.

ՌՈՒՍ. ՏԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Կիրակի օր հաղորդած էինք Փարիզի Ռուս. տանին մէջ պատահած միջադէպը, որ յանդեցաւ բուռն ցոյցերու։ Դէպքը կապ ունէր հայկական Տան տնօրէնին քմահաճ կարգադրութեանց հետ, որուն դէմ բողոքներ կը տեղան երկար ատենէ ի վեր։ Բայց ուրիշ դժգոհութիւններ ալ երեւան ելան եւ այժմ խնդիրը առած է ընդհանուր հանգամանք։

Ուսանին վարչական խորհուրդը ժողով գումարեց երէկ, քննելու համար այս խնդիրները։ Այս առթիւ Ֆրանսայի Ուսանողներու Ազգ. Միութիւնը նամակ մը ուղղած է վարչական խորհուրդին, հետեւեալ բովանդակութեամբ ―

Ոչ զուարճալիք էր որ տեղի ունեցաւ, ոչ ալ քաղաքական ցոյց ...լի կամ նուազ մութ պատճառներով։ Հնդկաչինի տան դէպքերը, որ տեղի ունեցան մէկ ամիս առաջ, որեւէ կապ չունին վերջին դէպքերուն հետ։

Շատ որոշ են վերջին դէպքերուն պատճառները։ Հայկական Տան բնակիչներու ներկայացուցիչ կոմիտէին եւ տնօրէն Գ. Կիյոյի միջեւ ծագած երկարատեւ թիւրիմացութենէ մը վերջ, ժխոր մը տեղի ունեցաւ որու ընթացքին Գ. Կիյօ ըսաւ թէ խոշտանգուած է։ Իր իսկ պահանջին վրայ վերատեսուչը՝ Գ. Մաուշան որոշեց անմիջապէս արտաքսել երեք ուսանողներ։ Այս վերջիններուն նիւթական մասնակցութիւնը երբեք չհաստատուեցաւ, հակառակ կարգ մը վկայութեանց զորս վճռապէս կը մերժենք։ Այս առթիւ ըսենք որ կարգապահական խորհուրդի մը բացակայութիւնը ուսանողները կը զրկէ պաշտպանութեան բոլոր միջոցներէն։

Գ. Վերատեսուչ Մաուշանի կամայական դիրքը երկար ատենէ ի վեր նեղացուցիչ մթնոլորտ մը ստեղծած էր Ռուս. Ոստանի ամբողջ ուսանողներուն համար։ Արդէն քանի մը արտաքսումներ կատարուած էին տարուան ընթացքին, անտեղի պատրուակներով։

Այս կացութեան առջեւ, դժգոհութիւնն ընդհանրացաւ եւ Հայկ. Տան ուսանողներուն հաւաքական բողոքը դիւրաւ բիւրեղացուց բողոքներուն միաձայնութիւնը։

Չորեքշաբթի օրէն սկսեալ, ցոյց մը տեղի կ'ունենար մասնակցութեամբ ստուարաթիւ ուսանողներու որոնք ցրուեցան հանդարտօրէն։

Յաջորդ օրը, կացութիւնը մեղմացած չըլլալով, շարժումը կը ծաւալէր եւ հազարի մօտ ուսանողներ կը համախմբուէին։ Ոստիկանութեան լուր տրուած ըլլալով, հրամայեց ցրուել ցուցարարները, ինչ որ տեղի ունեցաւ անմիջապէս։

Այն ատեն էր որ Փարիզի Ռուս. Տան բնակիչներու Միջազգային Ընկերակցութիւնը որոշեց բաց նամակ մը ուղղել ներքին եւ կրթական նախարարներուն, Գ. Ֆրանսուա Փոնսէի եւ համալսարանի վերատեսուչ Գ. Սարայլի։

Բայց որովհետեւ այս դիմումը չէր կրնար անմիջական արդիւնք ունենալ, որոշուեցաւ պետական իշխանութեանց եւ հանրային կարծիքին ուշադրութիւնը հրաւիրել, հանդարտօրէն կազմակերպելով ժողով մը՝ բոլորին մասնակցութեամբ։

Ոստիկանութիւնը, որ դիրք բռնած էր Ժուրվառ Ժուրդանի վրայ, չկրցաւ արգիլել 1500 — 2000 ուսանողներու համախմբումը հաստատութեան առջեւ։ Ջախջախեր պայթիւն մը Ոստանին մէջ՝ քիչ մնաց որ ծանրացնէր կացութիւնը։ Բայց, շնորհիւ Ընկերակցութեան եւ ուսանողներու պաշտպանին, շուտ վերահաստատուեցաւ բարեկարգութիւնը։

Վերջին դէպքերը անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ բացարձակապէս անհրաժեշտ է որ ուսանողները մասնակցին Ոստանին ներքին վարչութեան, ինչպէս աւորութիւն է Ֆրանսայի մէջ ամէն տեղ։ Վստահ ենք թէ համալսարանական իշխանութիւնները եւ Ռուս. Ոստանին վարչական խորհուրդը անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնեն, մթնոլորտը խաղաղեցնելու համար, միեւնոյն ատեն կատարելով աւելի խոր բարենորոգումները որոնք անխուսափելի են։

80 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐԱՆՔԻ

Նոր փոխառութիւն մը

ԴԱՀԼԻՃԸ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ՊԱՀԱՆՋԱԾ ԷՐ ԱՅՍ ԳՈՒՄԱՐԸ

Ուաշինկթըն մեկնելէ քանի մը ժամ առաջ, վարչապետը՝ Գ. Ռընէ Մայէր սովորական օրինագիծ մը յանձնած էր Ազգ. Ժողովին, որպէսզի արտօնէ 80 միլիառ ֆրանքի նոր փոխառութիւն մը ստանալ Պանք տը Ֆրանսէն։ Այս առթիւ կ'ըսէր թէ պիտի չկրնայ Ուաշինկթըն երթալ եւ պիտի հրաժարի, եթէ գոհացում չտան։

Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը Գշ. առտու մերժած էր այս փոխառութիւնը, 7ի դէմ 18 ձայնով։ Ձեռնպահ մնացած էին 16 հոգի։ Վարչապետը անմիջապէս բացառիկ նիստի հրաւիրեց դահլիճը, ինչ որ կ'ապացուցանէր կացութեան ծանրութիւնը։ Իսկ Ազգ.ժողովին առջեւ բացատրեց թէ պետական գանձը ի վիճակի չէ վճարելու իր յանձնառութիւնները՝ յառաջիկայ տասը օրերու ընթացքին։ Դահլիճին առջեւ ալ ըսած էր թէ ելմտական նախարարութիւնը ի վիճակի չէ վճարելու պայմանաժամը լրացած պարտքերը։ Հետեւաբար անհրաժեշտ է 80 միլիառ ֆրանքի նոր փոխառութիւն մը։

Այս պահանջը պաղ տպաւորութիւն գործեց Ազգ. Ժողովին մէջ եւ խիստ քննադատութիւններ ուղղուեցան թէ Մայէրի եւ թէ Փինէի դահլիճներուն։ Ելմտական նախարարը չփորձեց մեղմացնել կացութեան ծանրութիւնը. այլ խոստովանեցաւ թէ այս նոր փոխառութիւնը «լուրջ ազդարարութիւն մըն»է կառավարութեան համար։ Ցետոյ բացատրեց թէ Փինէի դահլիճը իր յոյսը դրած էր վստահութեան եւ խնայողութեան վրայ, «ընդունելով անել մը որուն հետեւանքները զգացուեցան 1953ի առաջին ամիսներուն»։

Այս խօսքերը ջղագրգռութիւն պատճառեցին անկախներուն։ Ելմտական նախարարը ի զուր կը փորձէր հանդարտեցնել ժողովը։ Կրակին վրայ իւղ լեցուցին ընդդիմադիրները։ Նախկին նախարար Ժիւլ Մոք (ընկերվարական) խօսքը ուղղելով վարչապետին, ըսաւ.

— «Այսպէս ուրեմն դուք Փինէի անանկութեան հոգաբարձուն կը դառնաք, անոր բացը կը գոցէք առանց հաշուեկշիռը պատրաստելու»։

Ուրիշ նախկին նախարար մը եւս խստօրէն քննադատեց դահլիճին ելմտական քաղաքականութիւնը։

Ի վերջոյ օրինագիծը քուէարկուեցաւ ծայրը ծայրին, 221ի դէմ 260 ձայնով. եւ վարչապետը կրցաւ Ուաշինկթըն մեկնիլ արտաքին նախարարին հետ, գիշերային օդանաւ մը նստելով։ Ծերակոյտն ալ վաւերացուց օրինագիծը։

Թերթերը դիտել կու տան թէ երրորդ փոխառութիւնն է այս, մէկ տարուան ընթացքին։

Նոր հետապնդումներ

կարմիրներու դէմ

ԵՐԵՔ ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ, ԵՐԿՈՒ ՎԱՐԻՉՆԵՐ ԱԼ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— ԽԻՍՏ ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱԶԱՐ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐՈՎ

Երեքշաբթի օր աւելի քան հազար ոստիկաններ պաշարեցին Փարիզի արհեստակցական միութեանց կեդրոնները, խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ կատարելու համար։ Առաջին առթիւ ձերբակալուեցան «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը, Անտրէ Սթիլ եւ սէնտիքաներու երկու վարիչներ՝ Թոլէ եւ Մոլինօ։ Ձերբակալման հրամանագիր հանուած էր նաեւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարին՝ Պընուա Ֆրաշոնի եւ ուրիշ գործօն անդամի մը՝ Տիւֆոէշի դէմ։ Թերթերը կը գրեն թէ այս վերջինը Վիեննա կը գտնուի, երիտասարդական համագումարի մը առթիւ, իսկ Գ. Ֆրաշոն, որ Ժաք Տիւքլոյի կից տուն մը կը բնակի, անհետացած է։ Կը կարծուի թէ այդ երեսփոխանին տունը ապաստանած է ստորերկրեայ ճանապարհով մը։ Ոստիկանութիւնը պաշարած էր երկու տուները։

Առաջին խուզարկութիւնները կատարուեցան Աշխատանքի Դաշնակցութեան կեդրոնին մէջ (Լաֆայէթ), առտուն ժամը 6ին։ Հարկ եղաւ դարբիններ կանչել, դուռները բանալու համար։ Նոյն ժամուն կը խուզարկուէր Սէնտիքաներու Միութեան կեդրոնը, (Գուլվառ տիւ Թամփլ) եւ ուրիշ հաւաքատեղիներ, ինչպէս եւ մասնաւոր բնակարաններ եւ դպրոցներ։ Ահագին քանակութեամբ թուղթեր հաւաքուեցան։ Կէս օրէն վերջ «Իւմանիթէ» մասնաւոր տպագրութիւն մը կը հրատարակէր, ծանուցանելով խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւնները եւ ուժգնօրէն բողոքելով։

Այս գործողութիւնները կապ ունին անցեալ հոկտեմբերին կատարուած հետապնդումներուն հետ եւ հրամայուած են զինուորական իշխանութեան կողմէ։ Գլխաւոր ամբաստանութիւնը այն է

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԵՐԳԸ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթէն)

Վերջին քանի մը տարուան մէջ ստեղծուած են կարգ մը յաջող երգեր, որոնք իրենց գեղեցիկ եւ արտայայտիչ եղանակներով, երաժշտական լեզուի պարզութեամբ, ներքին ջերմութեամբ եւ կենսուրախ, յուզիչ տրամադրութեամբ իրօք ժողովրդական երգեր են ու լայն տարածում գտած աշխատաւորութեան շրջանակներուն մէջ։

Երգային արուեստի զարգացման մէջ զգալի աշխատանք կատարած են երգահաններ Միքայէլ Միրզոյեան, Կարօ Զաքարեան, Աշոտ Սաթեան, երիտասարդ Վաղարշակ Կոտոյեան։ Կարգ մը յաջող երգեր գրած են Արամ Մերանգուլեան, Արտաշէս Խաչատրեան, Ս. Նազգեան, Ս. Ջրբաշեան, Ե. Սահառունի եւ ուրիշներ։

Մեր երգային արուեստը դեռ շատ ետ կը մընայ սովետական ընկերութեան օրէ օր աճող պահանջներէն։ Այս բանը պէտք է բացատրել անով որ մեր երգահաններէն շատեր միակողմանի կերպով կը տարուին ուրիշ սեռերով եւ կ՚անտեսեն երգային ստեղծագործութեան կարեւորութիւնը։ Կարգ մը ընկերներ ալ կանոնաւոր կերպով չեն զբաղիր երգստեղծման գործով, հակառակ այդ բնագաւառին մէջ իրենց ակներեւ յաջողութեանց։ Ինչո՞ւ, օրինակ, Ա. Սաթեան, որուն բազմաթիւ երգերը իրենց պարզ եւ յուզիչ երաժշտութեան շնորհիւ կ՚երգուին ամենուրեք, վերջին երկու տարուան մէջ շատ քիչ երգեր ստեղծած է։

Երգահաններու միութիւնը տակաւին չէ կըրցած վերակազմել իր համապատասխան բաժնի աշխատանքը, շարժման մէջ դնել Միութեան անդամները եւ առաջ մղել տարիներ շարունակ ետ մնացող այս ասպարէզը։

Երգահաններու Միութեան վերջին լիագումար նիստին մէջ տեսնուեցաւ որ երգերէն շատեր իրենց արհեստագիտական մակարդակով զերծ չեն լուրջ թերութիւններէ։ Շատ յաճախ երգահաններ չեն կրնար թափանցել բանաստեղծութեան ոգիին եւ բովանդակութեան։ Այդ պատճառով բանաստեղծական եւ երաժշտական գաղափարներու եւ գեղարուեստական կերպարներու միջեւ չկայ ոչ մէկ ընդհանուր գիծ, այլ հակադիր են, իրերամերժ։ Ինչպէս օրինակ, Արտաշէս Խաչատրեանի «Գորի» երգը։ Երբեմն ալ երգահանները «կը մշակեն» բանաստեղծութիւնը, կը կատարեն յաւելումներ, որոնք ընդհանուր ոչ մէկ բան ունին հիմնական գաղափարի հետ։ Օրինակ, Կարօ Զաքարեանի « Սիրում եմ» խմբերգին մէջ այնքան կրկնուած է « Սիրում եմ» արտայայտութիւնը, որ բանաստեղծութիւնը կ՚իմաստազրկուի, երգահանի պարտականութիւնն է երաժշտութեան միջոցով աւելի ցայտուն, յստակ ու նպատակայարմար վարձնել բանաստեղծական յղացումները։ Բանաստեղծութեան եւ անոր համար գրուած երաժշտութեան միասնականութիւնն այն պարագային կ՚ապահովուի, երբ երգահանը, խորամուխ ըլլալով բնագրի մէջ, վերջնապէս կը պարզէ եւ կ՚իւրացնէ ստեղծագործութիւն գաղափարական եւ չափական, շեշտադրական կառուցուածքը։

Այդպիսի վերլուծական աշխատանքը մեր երգահաններու մօտ կամ կը բացակայի, կամ մակերեսային հանգամանք ունի։

Միւս էական եւ հիմնական թերութիւնը այն է, որ մեր երգահանները նոր գաղափարները ու բովանդակութիւնը արտայայտելու համար կը դիմեն երաժշտական հինցած կերպարներուն։ Ինչպէս օրինակ Ա. Սաթունցի «կոլխոզային երգը», Արտ. Խաչատրեանի «Ցամփկը» եւ ուրիշ երգահաններու կարգ մը գործերը։ Ժողովրդական երգի մեքենական կրկնութիւնը, անքննադատ եւ ոչ-ստեղծագործական օգտագործումը՝ կարգ մը գործերու մէջ, յառաջ կուգայ հեղինակներու մասնագիտական վարպետութեան պակասէն, եւ մանաւանդ կը վնասէ ստեղծագործութեանց գաղափարական յագեցումին եւ գեղարուեստական կատարելութեան։ Մանաւանդ որոշ ճայնելեւէջներու եւ կշռական չափերու շարայարումը մեր երաժշտութիւնը կը զրկէ բազմազանութենէ։

Խօսելով հաւաքական երգի մասին, կարելի չէ անտես առնել մեր զինուորներու համարերգեր ստեղծելու կարեւոր հարցը։ Այս ուղղութեամբ ոչ մէկ աշխատանք կատարուած է։ Երգահաններու Միութիւնը եւ իր վարչութիւնը լրջօրէն պէտք է զբաղին այս հարցով։

Մեր երգային արուեստի ամենայետամնաց ճիւղը մանկական երգն է։ Երգահանները մեծ մասով հեռու կը մնան մանկական երգէն, համարելով զայն, երկրորդական խնդիր։ Մաքսիմ Գորկին իր ատենին ըսած է որ մանուկներու համար պէտք է գրել աւելի լաւ։ Այս պահանջը անշուշտ կը վերաբերի նաեւ երաժշտութեան։ Մանուկներու երաժշտական ճիշդ դաստիարակութիւնը, անոնց գեղարուեստական անշեղ բարձրացումը մեր արուեստի կարեւորագոյն խնդիրներէն մէկն է։ Մինչդեռ այստեղ առաւելապէս ցայտուն կերպով կը զգացուի նախնականութիւնը, մասնագիտական վարպետութեան պակասը։ Վերջին շրջանին ստեղծուած քանի մը յաջող երգերը չեն կրնար մեղմացնել այն սուր պահանջը, որ կը զգացուի այդ ասպարէզին մէջ։

Մեր երաժիշտներուն առջեւ դրուած է ստեղծագործական լուրջ եւ պատուաւոր խնդիր, — ժողովուրդի տալ ընտիր գեղարուեստական երգեր, որոնք արտայայտեն սովետական մարդոց կեանքը, յոյզերն ու ապրումները։

Խ. ԹՈՌՋԵԱՆ

ՏԻԳՐԱՆ ԾԱՄՀՈՒՐ

(ՖԷՐԻՏ ՃԷՄԻԼ)

1921ի Փետրուարեան ապստամբութեա՜ն Թանկագին զոհերէն մէկն ալ այս կրակոտ ընկ...ն էր, Սղերդցի Տիգրան Ամսէեանը, որ կը կոչուէր նաեւ Ֆէրիտ Ճէմիլ եւ Տիգրան Ծամհուր։

Աղբացեալ երիտասարդը, շրջանաւարտ՝ Սանասարեան վարժարանէն, 1912ին կը պաշտօնավարէր Կարին, Արծնեան ազգ. վարժարանին մէջ, իբրեւ ուսուցիչ իրագիտութեան, թուրքերէնի եւ մարմնամարզի։

Խարձրահասակ թուխ դէմքով, կայծկլտուն աչքերով եւ համաչափ քալուածքով ուշադրութիւն կը գրաւէր։

Ծոյլ աշակերտներու հանդէպ խիստ էր, իսկ մարզական ուսուցումը, սպարտական չարքաշ կասոնը կը պարտադրէր բոլորին, սկսելով սառի վրայ չմշկելու վարժութենէն։ Այն ալ Կարնոյ խիստ ձմրան։ Պատանջկոտ էր նաեւ մինչեւ 9 մեթրը բարձրութեամբ կազմուած բուրգերու խաղերուն առթիւ։

Ինք կը մասնակցէր բոլոր փորձերուն եւ մրցումներուն։ Իր համբաւը այնքան տարածուած էր որ չմշկելու խաղերուն, Կարնոյ եւրոպական հիւպատոսները, թուրք պաշտօնատարներ եւ ըսպաներ ներկայ կ՚ըլլային։

Իր ամենամօտ մտերիմը եւ գործակիցն էր Կարնեցի Աւետիս Սարոյեան, նոյնպէս շրջանաւարտ Սանասարեանէն։ Այս երկու համեստ արտաքինով Դաշնակցականները յետագային Հայաստանի Մարտական օրերուն հազարաւոր հայ բանուորներու եւ շինականներու կեանքերը փրկեցին։

Աւետիս Սարոյեան, Կարնոյ նահանգին անցագրի վարչապետ ըլլալով, 1914 Յունիս եւ Յուլիս ամիսներուն Տիգրանին հետ խորհրդակցաբար կը դիւրացնէր հարիւրաւոր Խընուսցի, Ալաշկերտցի եւ Բասենցի երիտասարդներու մեկնումը դէպի Ռուսաստան։ Քիչ վերջը սահմանագլուխը կը փակուէր։

Աւետիսը առաջին զոհերէն եղաւ 1915ի չարդերուն։

1917ին Տիգրանը Կիլիկիա էր, երբ Ամանոս եւ Տաւրոս լեռներուն փապուղին կը շինուէր։

Այդ շինութեանց մէջ բազմաթիւ Հայեր կ՚աշխատէին ահ ու սարսափի տակ։ Տիգրանը քաջ գերմանագէտ, իբրեւ թարգման կը ծառայէր։ Գերման ճարտարապետներու միջոցաւ ոչ միայն անոնց տառապանքը կը մեղմացնէ, այլեւ նոր ջարդի մը որոշումը կ՚արգիլուի։

1919 Յունիսին Տիգրանը ընկերակցութեամբ Խօսրով Գալպաքեանի կը մեկնի Երեւան, իբրեւ անդամ Հ. Հ. Խորհրդարանին։

Նոյն տարուան աշնան ես ալ գացի Հայաստան, եւ պաշտօնի անցայ ուսուցիչ, որ հետ ի հետէ նուրբ ձեւով կոտորը «Գեղանուշ» ...ը, Սեւանի համար։ Երանելի՜ օրեր...

Աւաղ, պայթեցաւ հայ-թրքական պատերազմը (1920 Սեպտ.)։ Երեւանէն, խումբ մը նախարարներ մեկնեցան Կարս, ամրութիւններուն ծանօթանալու։ Տիգրանն ալ կ՚ընկերանար այդ խումբին։

1921 Փետրուար 18ին կը պայթէր ժողովրդական ապստամբութիւնը։ Բոլշեւիկները կը նահանջէն Քանաքեռէն Դիլիճան։ Ապստամբ ուժերը դեռ եւս Երեւանի արուարձաններն են։ Ահա Տիգրանը հեւասպառ ձիէն վար կ՚իջնէ եւ կը բարձրանայ խորհրդարանին պատշգամը, եռագոյն դրօշ մը բռնած։ Կը մագլցի կայմէն ի վեր, եւ ձողին գագաթը հասնելով կը պարզէ, աւետելով հարազատ իշխանութեան վերամուտը։ Ափսո՜ս, մոլորած գնդակ մը կը ծակէ Ճէմիլին կուրծքը եւ Տիգրան թաւալգլոր կ՚իյնայ պատշգամին վրայ, անշունչ...

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

ՄԱՅՐԸ.— Արամ, տղաս, եթէ խելօք կենաս դրախտ կ՚երթաս, իսկ եթէ անառակ ըլլաս դըժոխք։

ԱՐԱՄ.— Լաւ, մամա, բայց ըսէ տեսնեմ, ի՞նչ պէտք է ընեմ որ սինեմա երթամ։

« ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՕՐ »Ը ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 10 Մարտ.— Անցեալ Կիրակի օր, « Գերմանիկ » սրահին մէջ մեծ շուքով տօնուեցաւ «Պատանիներու Օր»ը։ Հանդէսին կը նախագահէր ընկեր Ս. Վրացեան, որ իր բացման ճառին մէջ ըսաւ, ի միջի այլոց.

— « Այս հաւաքոյթը կը յիշեցնէ ինծի 1920 Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը։ Երեւան քաղաքը խանդավառութեան մէջ էր։ Բայց բոլորէն աւելի խանդավառութիւն ցոյց տուաւ պատանի սերունդը։ 30 հազար պատանիներ թափօրին կը մասնակցէին խանդավառ, հպարտ ու երջանիկ։ Տարբեր էին այն օրերը։ Տարբեր էր նաեւ մեր մտահոգութիւնը։ Պատանիները կը պատրաստուէին պետութեան վաղուան գործերը վարելու համար։ Այսօրուան սերունդը բոլորովին ուրիշ մտահոգութիւններ ունի։ Տարագրութեան մէջ անոր առաջին մտահոգութիւնն է պահել հայկ. մշակոյթը, հայ ոգին, հայկական աւանդութիւնները, վերջապէս պահել այն ամէնը, որով հայը Հայ է մընացած։ «Դաշնակցութիւնը եղբայրութիւն մըն է, ընտանիք մըն է, որուն անդամները իրարու կապուած են գաղափարով։ Դաշնակցական պատանին պէտք է աշխատի արժանաւոր յաջորդը ըլլալ այս սեծ կուսակցութեան։ Աղնուացուցէք ձեր սիրտերը, եղէք օրինակելի, պարկեշտ, ազնուական մարդ, որպէսզի ձեզ տեսնողը ըսէ, ահա կատարեալ Հայը, ահա կատարեալ մարդը։ Հայ ենք մենք մեր ազգ. խտէալներով, մեր աւանդով։ Եւ պարտաւոր ենք ըլլալ գաղափարական մարդեր, առողջ, ազնիւ, անձնուէր »։

Խօսեցաւ նաեւ ընկեր Մ. Իշխան։ «Հայու զաւակներ էք բոլորդ ալ, ըսաւ ընկերը, ու եկած էք հայութեան մեծագոյն կուսակցութեան դպրոցին աշկերտելու, եղբայրանալու։ «Դաշնակցութիւնը ամենամեծ զուրգուրանքը ունի ձեզի հանդէպ որպէսզի մարդ դառնաք, մանաւորապէս հայ մարդ։ Մարդ դառնալ կը նշանակէ սկզբունքներ ունենալ, գաղափարներ ունենալ, անոնցմով ապրիլ, անոնցմով ապրեցնել։ Իսկ հայ մարդ դառնալը կը նշանակէ սիրել ինչ որ հայութիւնը պահած է ու կը պահէ. ինչ որ հայութեան կը պատկանի։ Իրական Հայ ըլլալու համար պէտք է ճանչնալ հայութիւնը, Հայոց պատմութիւնը։ Պէտք է ճանչնալ անոր գրականութիւնը, անոր լեզուն։ Երբ այս ամէնը կատարեալ կ՚ըլլայ, այն ատեն դուք կ՚ըլլաք լաւագոյն Դաշնակցականը։ Ձեր պարտքն է ըլլալ անձնազոհ, կարգապահ, պարկեշտ եւ արի։ Լաւագոյն Դաշնակցականը այսպէս կ՚ըլլայ »։

Խօսք առաւ նաեւ ընկեր Կոմս.— «Այսօր ձեր հաշուետուութեան օրն է։ Ի՞նչ ըրած էք այս տարի իբրեւ կարգապահութիւն, կամ իբրեւ նուիրում։ Հարց պիտի տաք դուք ձեզի ու այդպէս պիտի յառաջանաք։ Չմոռնաք «Բարձրացի՛ր, բարձրացուր»ի ձեր նշանաբանը։ Պիտի բարձրանաք ձեր հոգիով եւ գիտակցութիւնով եւ պիտի աշխատիք բարձրացնել ձեր նմանները, առանց վհատելու։ Իւրաքանչիւր տարի քայլ մը պիտի նետէք դէպի առաջ։ Ասիկա ձեր գերագոյն պարտքն է»։

Բացառիկ շուք մը ունեցաւ հանդէսը եւ բացառիկ վայելք մը ապրեցաւ այդ օր ներկայ հասարակութիւնը։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս շաբաթ դիշեր Սալ Մազընոյի մէջ տեղի պիտի ունենայ յիշատակի օր մը նուիրուած մեր նահատակ մտաւորականներուն։

Նախաձեռնութիւնը ստանձնած է Մարսէյլի եւ շրջանի Համախարբերդի « Եփրատ» Միութիւնը։ Այս նուիրական օրը մեր հայրենասէր հայրենակիցները անշուշտ խուռներամ պիտի փութան հանդիսավայր, ուսկնդրելու մեր օրուան յարգելի բանախօսները, պահ մը հաղորդուելու, ներշնչուելու, մեր բնագաւառի նահատակ մտաւորականներուն բոցավառ շունչով։ Այդ զոհերը հայրենի երդիքի տակ, տունէ տուն, գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք, թափառելով, տքնելով, լուսաւորեցին բազմաչարչար ժողովուրդը։

Այս յիշատակի օրը թող ըլլայ ինքնամփոփումի ապդակ մը, վառ պահելու համար հալածական բեկորներու սրտին մէջ հայրենասիրութեան բոցավառ կայծը, աւելի մօտէն ճանչցնելու մեր նորահաս սերունդներուն, թէ ինչպէս մտքի ու գաղափարի տիտաններ, անտանելի պայմաններու տակ, սերունդներ դաստիարակեցին, եւ թէ ինչպէս Զարդարեաններ, Թլկատինցիներ, Սողիկեաններ, ընկեր Կարօ եւ Տօքթ. Պէննէի նման հայրենասէր հայորդիներ իրենց արեւ կեանքը ի ըսպաս դրին որպէսզի Հայը ապրի։

Կ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Անլուծելիս...

Սիրելի «Յառաջ», նոր խմբագրականով մը, կրկին դառնութեան կանչեր կ'արձակէք արդար օրէն, յաւիտենական հարցին՝ նոր սերունդի փրկութեան համար: Կացութիւնը մռայլ կը գտնէք այս գետնին վրայ, մատնանշելով մանաւորաբար մեր ապրած երկրի հայ ծաղկոցներու աշակերտներու թիւին նուազումը ։

Դուք ալ գիտէք անշուշտ թէ այդ ծաղկոցները, տալով հազուերձ համեմատաբար արդիւնաւէտ ծառայութիւն մը, ի վերջոյ, տկար խթան մը կը կազմեն իրենց շաբաթական մէկ-երկու ժամի դասաւանդութեամբ: Ձենք մեղադրեր անշուշտ մանուկները որոնք ամբողջ շաբաթը քառասուն ժամ կարդալով ու սերտելով տեղական դպրոցներու մէջ, քաջութիւնը կամ յարատեւութիւնը չեն ունենար քանի մը վայրկեանի մէջ իրենց դասաւանդուած մայրենի լեզուն կամ պատմութիւնը սորվելու: Եթէ ունենան իսկ կամքը, մէկ ժամուան մէջ իրենց ամբարածը շուտով մոռացութեան կը տրուի քառասուն ժամերու բեռան տակ ....

Հայեցի ուսման կամ դաստիարակութեան առաջին զօրավիգը պէտք է հայ ծնողքները ըլլան, անոնք որ քիչ շատ գիտեն Ա. Բ. Գ.ը: Մինչ մեր հայրենիքին կամ ծննդավայրերու եւ կամ Միջին Արեւելքի շատ մը երկիրներու մէջ կան բազմաթիւ դպրոցներ ուր հայ մանուկը, պատանին կամ երիտասարդը կը ստանան հայեցի ուսումը եւ հոն ծնողներուն կը մնայ իրենց զաւակներուն տալ միայն ընտանեկան կրթութիւնը, դժբախտաբար Արեւմուտքի ոստաններուն մէջ, հայ ծնողքներու ուսին կ'իյնայ շատ աւելի ծանր պարտականութիւն մը ։ Ծնողքները հայրենական ծառայութիւն մը ընծայած պիտի ըլլան իրենց յաջորդներուն սորվեցնելով հայ գիրը, բարբառը, իբրեւ առաջին աղբակ ազգ. գոյութեան: Ինչ խօսք որ, այլասերումի վտանգը պիտի սահմանափակուէր, եթէ հայաշատ կեդրոններու մէջ ունենայինք քանի մը միջնակարգ վարժարաններ ...

Ձենք մեղադրեր մեր նոր սերունդը երբ դեռ մանուկ են, բայց երբ կ'ըլլան պատանի ու երիտասարդ, երբ կը հասնին իրենց գիտակցութեան, իրենք իսկ պէտք է փորձեն արժանաւոր յաջորդները դառնալ իրենց ցեղին: Յանուն ազգապահպանումի, յաճախակի հնչող ահազանգը, թող երբեք չխրտչեցնէ մեր սիրելի հայորդիները: Այդ ահականչը թող սթափեցնէ անոնց հոգիները, ազգային գիտակցութիւնը, յիշեցնելով իրենց երէցները, որոնց հաւատքը մնաց անսասան, աքսորի և արիւնի ճամբաներուն վրայ ։

Անդարմանելի փլուզում մը պիտի ըլլար, եթէ անոնք մոլորէին եւրոպական լոյսին ու հրապոյրին տակ, իյնալով ուծացումի անդունդը ։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆՆ ալ վաւերացուց Նուկոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ հետ կնքուած համաձայնութիւնը ։

ՆԱՐԻՄԱՆ իշխանուհին Գահիրէ հասաւ, վերջնապէս խզելով իր կապերը Ֆարուքի հետ: Եգիպտացի իշխան մը կուզէ ամուսնանալ իրեն հետ ։

Պրոֆ. Զաւէն Շէրիճեան

ԼՈՆՏՈՆ, 21 Մարտ.— Մեր ազգին մէջ երբեմն աստղեր կը ծնին, որոնք իրենց լուսը պահելով իբրեւ Հայ փայլ կը ստանան օտար լոյսերէ եւ պատիւ կը բերեն թէ իրենց ժողովուրդին եւ թէ իրենց երկրորդ հայրենիքին ։

Այսպիսի անձերէն մէկն էր ուսուցչապետ Զարեհ Շէրիճեան, որուն մահուան առթիւ Ժընեւի Մէտըսին է Իժիէն թերթը կը գրէ թէ հանգուցեալը, ծագումով Հայ, բոլորովին իւրացուցած էր Ժընեւի քաղաքացիութիւնը եւ դարձած Զուիցերիացի ընտիր հայրենասէր մը ։

Խորին ցաւով լսեցինք բոլորս իր մահը Փետրուար 21ին, երկար եւ տառապալից հիւանդութենէ մը վերջ ։

Ինչպէս գրեց «Յառաջ», հանգուցեալը ծնած էր Գահիրէ, 1877ին: Իր ուսումը աւարտեց Զուիցերիա եւ բժշկական վկայական ստացաւ 1905ին:

Հաստատուելով Ժընեւ իբրեւ մասնագէտ քիթի, կոկորդի եւ ականջի հիւանդութեանց, շուտով բարձրացաւ գիտական կարեւոր դիրքերու, եւ 1931ին Ժընեւի համալսարանը զինքը նշանակեց ուսուցչապետ բժշկական բաժնին: Այսպէսով պրոֆ. Շէրիճեան հիմնադիրը եւ առաջին տնօրէնը եղաւ քթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութեանց բուժարանին զոր վարեց մինչեւ իր 70րդ տարին, երբ ըստ օրինի հանգստեան կոչուեցաւ, «պատուակալ ուսուցչապետ»ի ամենաբարձր պատիւով ։

Պրոֆ. Շէրիճեան մեծ համբաւ շահած էր նաեւ Ժընեւի գեղարուեստասիրական շրջանակներու մէջ, իր առաջնակարգ «պարիթօն» ձայնով որ յաճախ կը լսուէր Քօնսէրվաթուար տը Միւզիքի մէջ ուր Տիկ. Շէրիճեանն ալ դաշնակի ուսուցչուհի է: Ստացած էր Ֆրանսայի «Պատուոյ Լեգէոն»ի ասպետի շքանշանը: Այս ամէնէն վեր, ան մեզի համար կը մնայ մեծ Հայ մը որ կը հպարտանար իր հայութեամբ եւ պատիւ կը բերէր իր ազգին ։

Տարիներէ ի վեր իբրեւ Զուիցերիահայ գաղութին հիմնադիրներէն կը մասնակցէր ազգային հաւաքոյթներու եւ իր խօսքերը սիրով կը լսուէին իր հայրենակիցներէն, առանց անձնական կամ կուսակցական խտրութեանց, որոնցմէ միշտ հեռու մնացած էր ան ։

Ես պատիւը ունեցայ զինքը մօտէն ճանչնալու թէ իբրեւ իր աշակերտը եւ թէ իբրեւ ՀայՈւս. Միութեան նախագահը, որուն «Հայրիկ»ը եւ պատուոյ նախագահը մնաց ան մինչեւ իր մահը ։ Որեւէ հանդիպումի առթիւ իր անկեղծ եւ պարզ խօսակցութիւնը, իր խրատները, իր լայն հայեացքները եւ հրապուրիչ դիմագիծը վստահութիւն կը ներշնչէին զինքը լսողներուն մէջ: Բայց թերեւս Հայ մնալ ինչպէս ինքը միայն կրցաւ մնալ օտար ազգի ամենաբարձր բեմին վրայ,— այս է իր ամենակարեւոր դասը իր երիտասարդ հայրենակիցներուն, գաղութներու մէջ ։

Մեր անկեղծ վշտակցութիւնները Տիկին Շէրիճեանի եւ պարագաներուն ։

Տոքթ. Ս. Ա. Կէօքճեան

ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ Ա. ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

Մարտ 23ին ստացանք կոչ մը որ կը ծանուցանէ թէ յանձնախումբ մը կազմուած է Գահիրէի մէջ, տօնելու համար ծանօթ բանասէր Արշակ Ալպօյաճեանի գործունէութեան յիսնամեակը, Մարտ 22ին, Ֆրանսական լիսէի սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն ։

«Ա. Ալպօյաճեանի բանասիրական եւ պատմագիտական վաստակը պատկառելի է: Արդէն հրատարակուած ունի քսան հատորներ, որոնցմէ ոմանք հազարաւոր էջերով եւ ծանր աշխատանքի արդիւնք են: Իրմէ հրատարակելի կան բազում այլ երկեր: Ասոնցմէ մէկը, ԵԻԴՈԿԻՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, հրապարակ կը դրուի Յոբելենական այս օրերուն»:

Յանձնախումբին հասցէն. — Նամակատուփ Թիւ 327, Գահիրէ (Եգիպտոս):

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Մարտ 15ին, նշանաւոր ըմբիշ, Յակոբ Այվազեան իր 488րդ «քէչ»ի մրցումը կատարեց Ժընեւի մէջ, յաղթելով Զուիցերիոյ նշանաւոր միջին ծանրութեան դասակարգի ըմբիշ Վիէզի, 35 վայրկեանի կատաղի գուպարէ մը վերջ: Հայ ախոյեանը մօտերս պիտի ճակատի Ցիւրիխի մէջ ։ Հակառակորդը դեռ չէ որոշուած ։

Ըմբիշ Մանուկ Յարութիւնեան չաբաթ գիշեր յաղթուեցաւ Սանթրալի մէջ ։ Հակառակորդն էր Ժամէն:

✕ Կուփամարտի «Արծուիկներու» վերաբերեալ կէս-Ֆինալ մրցումներու ընթացքին, դատաւորները Սարեանը կէտերով պարտուած նկատեցին Ուրաւէ, գործելով ակներեւ անիրաւութիւն մը: Սարեան աւելի նուրբ խաղարկութիւն մը յայտնաբերած էր քան իր հակառակորդը ։

✕ Ժագ Հայրապետեան Պօքսինկ Քլիւպի (Իսի լէ Մուլինօ) մէջ, Ժան Վալզաքի հետ փորձի մը ընթացքին աչքէն վիրաւորուած է: Շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթենք ։

Սարգիս Զ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՐՄԻՐՆ ՎԱՐԴԱՆ ԵՒ ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ, ըստ Ղազար Փարպեցւոյ, 451 — Մարտ 26 — 1951: Մատենագրական պատմական ուսումնասիրութիւն: Գրեց՝ Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան: Վիէննա, 1951: Գին 1 զուից. ֆրանք ։

ԱՅԳ, պարբերաթերթ Մելքոնեան Սաներու ։ Զ. տարի թիւ 10, Յունուար 1953: P. O. Box 407, Nicosia (Cyprus):

ԱՅԳ, օրաթերթ քաղաքական եւ տնտեսական տէր եւ տնօրէն Տիգրան Թոսպաթ: Հասցէ. — Պէյրութ, Նամակատուփ, Թիւ 2623:

ԲԱԶՄԱՎԷՊ Թիւ 10-12, (1952 Հոկտ. Դեկտ.): Ս. Ղազար, Վենետիկ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Զաւակ չունի՞ս, չե՞ս հասկնար ըսածս ։ Տասը տարեկան եղաւ՝ բայց մարմինը ցաւէն հալած է... մինակ գլուխը եւ քանի մը ոսկորներ մնացեր են.. գերեզման չդրած հատնիլը տեսայ: Կուրնան աչքերս... առտուները երբ մէկ կողմէն միւսը կը դարձնեմ.. մրջիւնները լեցուած են վրան.. վուր, վույ, վույ ։

Ականջներս գոցեցի որ այլեւս չլսեմ ու առանց իր աչքերուն նայելու, իր մօր աչքերուն՝ որ այդպիսի զարհուրելի բաներու վրայ կը նայէր ամէն օր՝ վերմակը տուի իրեն ...

Ակնթարթի մը մէջ աներեւութացած էր ։

Երկար մնացի միւս կնոջը հետ՝ որ կը յամառէր ու կ'արտասուէր. գլուխս երկու ձեռքերուս մէջ առած կը խորհէի տարտամ եւ սարսափելի բաներու վրայ ու աւելի ճիշդը մղձաւանջի մը մէջ կ'ապրէի ... Հիմա անհամբեր կը սպասէի ընկերուհիիս՝ ոեւէ կերպով գոհացնելու համար միւս կինը, որ արկածեալներու յատուկ երկարատեւ համբերութեամբ կը սպասէր մօտս՝ թէեւ առանց որեւէ յոյսի ։

Ցաղթանդամ խոշոր կին մըն էր, հարուստ կուրծքերով, աչքերը ցաւոտ ու կոպերը արիւնոտ, տաժանելի էր իր արտասուիլը տեսնելը. երբ արցունքը կը դադրէր առատօրէն հոսելէ՝ իր յուզմունքի տեւողութիւնը ամէն մէկ ճիգին արիւնի կաթիլներ կը բողբոջէին թրջուած թարթիչներու արմատէն. խղճի խայթ ունէի առանց զինքը լսելու վերմակը միւս կնոջը տուած ըլլալուս համար, բայց արդեօք աշխարհիս ոեւէ մէկ կողմը աւելի դժբախտ պատմութիւն կարելի՞ էր. ինքզինքիս առաջք արդարանալու համար՝ հարցուցի իրեն.

— Դուն զաւակ ունի՞ս ։

Միջոց մը լուռ մնաց, իր արիւնոտ ու արցունքոտ աչքերուն մէջ վայրագ ճաճանչ մը փայլատակեց. խստութեամբ ու արհամարհանքով նայեցաւ ինծի ...

— Ութը զաւակ ծներ, սնուցեր ու մեծցուցեր եմ, ութը մանչ զաւակ ...

— Հիւանդ մանկիկ ունի՞ս դուն ալ միւսին պէս ։

— Առիւծի պէս առողջ էին, ըսաւ ։

— Էհ, կը տեսնե՞ս ըսի քաջալերուած, դուն անկէց աւելի բախտաւոր ես.. սատը տարու հիւանդ տղան հողին վրայ մնացեր է ..

Խօսքս չկրցայ շարունակել ։

Ցիմարական, չարագուշակ, անօրինակ քրքիջ մը խափանեց խօսքերս ։

— Աւելի բախտաւոր .. այո.. աւելի բախտաւոր, ինչպէ՞ս ալ ճարտար էք մեր սրտին կրակը հասկնալու .. անոր զաւակը հողին վրայ մնացեր է.. իմինները հողին մէջ են արդէն, ու ես աւելի բախտաւոր եմ ։

Ու յիմարացած իր վիրաւորուած մայրութեան ղղացումին մէջ, ութը սպաննուած կամ մեռած տղաքներուն մայրը կը շարունակէր ջղաձգօրէն զալարուիլ իմ անկարողութեանս դիմաց ...

Շատ տեսակ դժբախտ մայրեր տեսեր էի ... մայրեր՝ որոնք բանուորական տաժանելի աշխատութիւններէն հիւծած մարմիններով յաջորդաբար վիժած ու հրէշներ միայն ծնած էին. տեսեր էի մայրեր որ չքաւորութենէ ցամքած կուրծքերով չէին կրցած իրենց անարիւն զաւակները սնուցանել. տեսեր էի այնպիսիներ որ անդարմանելի ախտերով վարակուած՝ թարախ եւ ժանտ միայն ունէին կաթի տեղ, ու տեսեր էի նաեւ մայրեր որ ընկերային ու տնտեսական բարդութիւններէ յիմարացած ՝ոճրագործ դարձեր ու սպաններ էին իրենց նորածինները ... բայց այդ երկու մայրերը կարելի չէր դասաւորել որեւէ մարդկային դժբախտութեան կարգի մէջ.. ասոնք Հայաստանցի մայրեր էին ։

Ընդհանրապէս նպաստ խնդրող ժողովուրդին մէջ քիչ թիւ կը կազմէին Ատանացիները. բայց շրջակայ գիւղերու այրիներուն թշուառութիւնը անկարագրելի էր: Կը յիշեմ Ինճիրլիցիներու ողորմելի մնացորդները, Կեավուր գիւղի հազուադէպ փախստականները, Գայըրլըյի ահաւոր դէպքերէն սահմռկած մէկ քանի այրիները, Միսիսցիները, որոնց պարագլուխը բարձրահասակ եւ կորովի այրի մը, զայրագին շեշտերով մեր դէմ կը դնէր իրենց բազմաթիւ պահանջքները ։

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

թէ համայնավարները կը կազմակերպեն բանակին տարրալուծումը, պայքարելով Հնդկաչինի պատերազմին դէմ եւ ուրիշ ձեռնարկներ կատարելով: «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը անցեալ Մայիսին ալ ձերբակալուած էր, բայց ժամանակէ մը արձակուեցաւ: Վերջերս Մոսկուա գացած էր Ֆրաշոնի հետ, Սթալինի յուղարկաւորութեան առթիւ:

Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը բուռն կոչեր հրատարակեցին, բողոքելու համար այս գործողութեանց դէմ: Ազգ. ժողովին մէջ ալ համայնավար երեսփոխան մը բողոքեց բուռն բառերով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ Փարիզի Թուրք դեսպանին եղբայրը, Ապտուլլահ Մէնէմէնճիօղլու, որ Մարսէյլի բանտը կը գտնուէր, Թուրքիա փոխադրուելու համար: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ապտուլլահ դրամատան մը տնօրէնն էր Թուրքիոյ մէջ, բայց գումարներ իւրացուցած ըլլալով, Ֆրանսա փախած էր: Թուրք ոստիկանութեան պահանջին վրայ ձերբակալուեցաւ, յանձնուելու համար: Առջի գիշեր ինքզինքը կախած էր Պոմեթի բանտին մէջ, խեղդկապ մը շինելով հագուստին կտորներէն:

ՁԵԽԱԿԱՆ օդանաւ մը արեւմտեան Գերմանիա պղտատանեցաւ 29 ուղեւորներով:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ անդամակից հինգ պետութիւնները հաւանութիւն յայտնեցին Ֆրանսայի առաջարկած բարեփոխումներուն:

ԱՆԳԼԻՈՅ Մէրի թագուհին մեռաւ, մէկ ամսուան հիւանդութենէ մը վերջ: 85 տարեկան էր, կողակիցը՝ Ճորճ Ե.ի:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ կազմուած յատուկ յանձնախումբը միաձայնութեամբ որոշեց ջնջել միապետութիւնը, եւ հանրապետութիւն հաստատել, հանրաքուէ կատարելով:

ooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Ս. ԳՐԱՑԻՆ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Մեծ թատերագիր Ժան Ռասինի դասական ողբերգութիւն «ԵՍԹԵՐ»ը (4 արար եւ 1 պատկ.)

(Առաջին անգամ ըլլալով հայ բեմին վրայ)

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Վալանսի քաղաքապետարանի սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ):

Ի նպաստ Լիոնի Աւետ. Եկեղեցւոյ շէնքի հիմնադրամին: Այս ներկայացումը Յունուարին Լիոնի մէջ յաջողութեամբ բեմադրուելով՝ մեծ գնահատանքի արժանացաւ հոծ բազմութեան կողմէ: Տոմսերը կը ծախուին առաջուընէ՝ կամ ներկայացման օրը կիշէն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Հ. Իփէկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ այս կիրակի Ծաղկեզարդին յաւարտ պատարագին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Ողբացեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:

ԼԻՈՆ — Տէր եւ Տիկին Մարտիկ Ծառուկեան, Ժիրայր Ծառուկեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Ծառուկեան, Այրի Տիկ. Սանդուխտ Ծառուկեան, Տէր եւ Տիկին Արգար Տէր Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Կիյառ, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Մանուկեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Օվլեկեան, Տիկ. Արմենուհի Պօղոսեան եւ զաւակը, Պետրոս Աճէմեան եւ զաւակները (Ալժերիա), Գրիգորիկ Գարագօչեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկ. Անդրանիկ Մաղաքեան, Այրի Տիկ. Իսկուհի Սահակեան եւ զաւակները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ եւ մօրաքրոջ

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆԻ (70 տարեկան) մահը, որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, 24 Մարտ, իր բնակարանին մէջ, խոր սուգի մատնելով իր սրտակիցներն ու ծանօթները:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի, 26 Մարտ, կէսօրէ վերջ, 69 րիւ Բուլի Պլան, Հայոց եկեղեցին, իսկ թաղումը Կիյոթիէրի հին գերեզմանատունը, րիւ Ռըֆօ:

Ծախու տուն

Ազատ բնակարան մը ծախու է Ռոմէնվիլի մէջ (Փորթ տը Լիլաէն երկու քիլոմեթր), 7 սենեակ, խոհանոց, քավ, ջուր, ելեկտրական ուժ (ֆորս), կազ, կարաժ:

Դիմել Գ. Թէրզեանի, 85 րիւ Րէպէվալ, Փարիզ (19), հեռաձայն Bot. 81-26:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ է

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Գ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

13րդ տարի, ՅՈՒՆՈՒԱՐ — ՓԵՏՐՈՒԱՐ (32 էջ):

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Մեծ պատրաստութեամբ պիտի տօնուի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գուլվար Օտտոյի Խատիսեան խումբի Ցրդ. տարեդարձը, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի, եւ Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան: Այս կիրակի ժամը 15ին Սալ էնթէրնասիոնալի մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Մուտքը ազատ է:

✕ Հրապարակային դասախօսութիւն Գուլ. Օտտոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի: Այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ուսուցիչ-գրագէտ ընկեր Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ: Մուտքը ազատ է:

ՊԱՌՏՕ — Ն. Աղբալեան խումբը կը տօնէ իր «ՕՐԸ»: Այս կիրակի ժամը ճիշդ 15·30ին, Շամպր տը Քոմէրսի ընդարձակ սրահը: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ կը ներկայացուի զաւեշտ մը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Յիշատակի օր մեր բոլոր նահատակ մտաւորականներու:

Կազմակերպուած՝ Համախարբերդի «Եփրատ» Միութեան կողմէ, Շաբաթ 28 Մարտ, երեկոյեան ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne

Կը նախագահէ ՎԵՐ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Բացման խօսք Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը խօսին պրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ Պ. Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ եւ Պ. Մ. ՄԻՐՋԷ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Նուագ յայտնի ջութակահար Պ. Լ. Ղեւոնդեան, երգ Օր. Արզումանեան եւ Պ. Գ. Ստեփանեան, արտասանութիւն Պ. Թուլթեան:

Յաջորդ օրը կիրակի 29 Մարտ, իրիկունը ժամը 9ին «Քաֆէ Նօայ»ի (La Canebière) սրահին մէջ, տեղի պիտի ունենայ թէյասեղան մը, ի պատիւ Պ. Պարսամեանի եւ Մ. Միրզէի: Պիտի դասախօսէ Պ. Պարսամեան:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

Կ'ուզուի

Վիլ - Ժուիֆի մէջ աշխատելու համար կօշիկի մօնթէօր եւ ֆինիսէօր գործաւորներ կ'ուզուին (մօնթաժը 500 ֆրանք, ֆինիսաժը 300 ֆրանք): Դիմել Պ. Վանլեանի կէսօրէ վերջերը (բացի երկուշաբթիէ եւ չորեքշաբթիէ)

7 rue Godot de Mauroy, Paris (IX) Métro Opéra

Tél. OPE 01 - 08

ԳՈՐԾԱՒՈՐ ԿՈՒԶՈՒԻ

Վեստ կամ ռոպ իրենց տան մէջ կարող գործաւորներ կ'ուզուին, որոնք ուղղակի իրենց տանը գործատէրէն պիտի ստանան գործը.— կրնան ունենալ նաեւ ընկերային ապահովագրութիւն:

Դիմել նամակով Պ. Արթինեանի,

2bis, rue de Carnot Compiegne (Oise).

✕

Դերձակի աշխատանոցի մէջ աշխատելու համար գործաւոր կամ գործաւորուհի մը, սկսնակ կամ քիչ մը ծանօթ գործին: Դիմել ԳՈՐԳԻԿԵԱՆԻ՝

31 Route de Choisy, métro Porte de Choisy, Ivry.

✕ Քոնֆէքսիոնի տան մը համար, ձեռքի կարերու փրթիթ մէն մը կ'ուզուի: Դիմել՝

ETB. LYDA, 21 rue Petits Carreaux Paris (II)

Métro Sentier

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները իրենց ամբողջ կազմով, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն իր ամբողջ կազմով, ինչպէս նաեւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 3ին, Քաֆէ Րէժան:

Հ. Յ. Դ. ԳՈՒԼՎԱՌ ՕՏՏՈՅԻ Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի վիճաբանական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 րիւ տը Թրէվիզ, մեթրօ Քատէ: Նիւթ Կ. Զարեանի «Տատրագոմի հարսը»: Բոլոր ներկաները կրնան թեր կամ դէմ արտայայտուիլ: Հայերէնի դասաւանդութիւնը ժամը 20·15ին:

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 20·45ին: Նոր էճափրէս, 27 րիւ տը Տէօնքէրք:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, 12 րիւ Քատէ: Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին, անդամատետրերով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ — Երգահանդէս Օր. Անժէլ Վարժապետեանի, Սալ Կաւօ, 17 Մայիս ժամը 17ին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 27 Mars 1953 Ուրբաթ 27 ՄԱՐՏ
29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7027–Նոր շրջան թիւ 2438
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՍՈՒՐԻՇ ՄՕՏ ՀԱՅՑԱԿԱՆ ՄԸ

Քաղաքական աշխարհի գլխաւոր հոգերէն մէկն ալ՝ եւրոպական բանակի դաշնագիրը: Նո- րութիւն մը, որ տակաւին շատ ջուր կը վերցնէ :

Հիմերը դրուած են: Կազմակերպական աշխա- տանքները յառաջ կը տարուին ատրճանաբար ; Վեց անդամակից պետութիւններէն իւրաքանչիւ- րը որոշ յանձնառութիւններ ստանձնած է:

Եւ սակայն, մեքենան կը ճռնչէ :

Ամենամեծ դժուարութիւնը այն է որ Ֆրան- սան երկու մասի բաժնուած է, դաշնագրին վաւե- րացման առթիւ ;

Կառավարութիւնը համաձայն է վաւերաց- ման: Եւ կարգ մը բարեփոխումներ կ'առաջարկէ, վաւերացումը դիւրացնելու համար:

Միւս հինգ անդամներն ալ սկզբունքով հա- ւանած են այդ յաւելումներուն: Իսկ Արեւմտեան Գերմանիան ամէնէն առաջ վաւերացուց ամբողջ դաշնագիրը (19 Մարտ):

Հակառակ այս իրողութեանց, ընդդիմու- թիւնը կը շարունակուի Փարիզի մէջ:

Այն պատճառով որ, կառավարութիւնը վճռած է ի հարկին հանրաքուէ կատարել, եթէ խորհր- դարանը մերժէ վաւերացնել դաշնագիրը կամ երկ- դիմի դիրք մը բռնել ;

Վաւերացման, ըստ էութեան ամբողջ դաշ- նագրին հակառակ են համայնավարները եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցները: Միւս հոսանքներուն մէջ ալ վարանողներ կան ;

Իսկ աւելի քան հարիւր աջակողմեան կամ չա- փաւոր դէմքեր շատոնց ճակատ յարդարած են, վաւերացումը խափանելու համար ;

Դեռ չենք յիշեր պաշտօնական, իրաւասու շրջանակներէն դուրս մղուած պայքարը, ինչպէս եւ լրագրական բանավէճը ;

Ի՞նչ են այս ընդդիմութեան պատճառները:

Եթէ ուզէինք մէկ բառով բացատրել, պիտի ըսէինք թէ խնդիրը կապ ունի Գերմանիոյ վերա- զինման հետ ;

Ֆրանսա երեք անգամ արշաւանքի ենթար- կուած ըլլալով, միշտ վերապահութեամբ կը դի- տէ գերմանական անցուդարձը ;

Երկու երկիրներուն մէջ ալ հեղինակաւոր դէմքեր կ'աշխատին մերձեցում հաստատել : Բայց, անցեալի վէրքերը չեն սպիացած տակա- ւին: Եւ կանխակալ կարծիքներ միշտ կը պղտորեն ջուրերը ;

Դաշնագրին հակառակորդները գիտել կու- տան թէ Գերմանիան պիտի վերազինուի եւ նորէն հզօր ուժ մը պիտի դառնայ, եւրոպական բանա- կին մէջ մտնելով ;

Վաւերացման կուսակիցները կը պատասխա- նեն.—

Աչքի առջեւ ունինք երեք ելք, — 1. Չէզոքու- թիւն.— 2. Ազգ. բանակ՝ ամբողջական գերիշխա- նութեամբ.— 3. Եւրոպական բանակ :

Եւ կը բացատրեն թէ առաջին ելքը որեւէ ա- պահովութիւն չընծայեր :

Երկրորդը՝ պատճառ պիտի ըլլայ որ Գեր- մանիան ալ ազգ. բանակ ունենայ, շատ աւելի զօ- րաւոր:

Ուրեմն, կ'ըսեն, լաւագոյն ելքը երրորդն է,— եւրոպական բանակ, ուր իւրաքանչիւր պետու- թիւն որոշ թիւով զօրաբաժիններ պիտի ունենայ: Այս պարագային Գերմանիան ալ չի կրնար շատ լայն բանալ թեւերը ;

Միեւնոյն ատեն կը բացատրեն.—

Եթէ դաշնագիրը չվաւերացնենք եւ մեկու- սանանք, այն ատեն Անգլիան երես պիտի դարձնէ, իսկ Մ. Նահանգները կրնան քաշուիլ Եւրոպայէն, մեր բախտին ձգելով մեզ:

Այս վերջին հեռանկարը ամէնէն զօրաւոր փաստն է վաւերացման կուսակիցներուն եւ կա- ռավարութեան համար:

Չափաւոր տարրերն անգամ կ'օգտագործեն այս պարագան, հարցնելով .

— « Եթէ գերման բանակ չենք ուզեր, ի՞նչ ունինք աչքի առջեւ, Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ մեր սեփական ապահովութեան համար: Մեր- ժելով եւրոպական բանակի ծրագիրը, պիտի կոր- ծանենք մեր իսկ ապահովութեան հիմքը, այս- ինքն այն ռազմական եւ քաղաքական պարտաւո- րութիւնները զոր ստանձնած են Մ. Նահանգները, Եւրոպայի մէջ» :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԻՉ ՄԸ ՇՆՈՐՀՔ

Ծայր. Արեւելքի մէջ կայ Թայ կամ Թայլէնտ անունով երկիր մը, որ աւելի ծանօթ է իր նա- խորդ անունով — Սիամ: Ազատ ու անկախ հայ- րենիք մըն է՝ միապետական վարչաձեւով: Տա- րածութիւնը 200.000 քառակուսի մղոն, բնակչու- թիւնը 18 միլիոն:

Թերթերը գրեցին թէ Սիամի կառավարութիւ- նը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, շուտով, «բարձր պահելու համար ազգային մշակոյթը» եւ թոյլ պիտի չտայ որ կարգ մը տգեղ բարքեր ու սովո- րութիւններ խաթարեն ազգին դիմագիծը:

Վարչապետը խիստ հրահանգներ տուած է պետական պաշտօնեաներուն որ աչալուրջ հսկո- ղութիւն կատարեն մշակոյթի մարզին մէջ եւ ար- գիլեն այն ելոյթները ու շարժուձեւերը, որոնք չեն կրնար նպաստել ազգային ոգիին զարգացման եւ պահպանումին:

Բարենորոգումներու շարքը պիտի սկսի ազ- գային Երգարանէն, ինչպէս նաեւ պարասրահնե- րէն: Կառավարութիւնը գիտել կուտայ թէ բազ- մաթիւ ժողովրդական երգեր, որոնք բերնէ բե- րան կը պտտին սրճարաններու մէջ կամ մայթե- րուն վրայ, ունին շատ մը անպատշաճ բառեր եւ ակնարկներ: Ուրեմն, պէտք է «մաքրագործուին»:

Աչքի փուշ դարձած են նաեւ կարգ մը պարեր — աւելի ճիշդը «պարելու ձեւեր», որոնք սիրտ կը խառնեն ;

Երանի թէ մեր մինուճար ազգն ալ օգտուէր Սիամի օրինակէն, եւ գոնէ քաջութիւնը ունե- նար պատուիրելու իր գոյզգոյն կարգադիրնե- րուն որ քիչ մը ուշադրութիւն ընեն եւ ականջէն քաշեն մեր այս նորելուկներուն որոնք, հեղհե- տէ, սախական սրճարաններու կը վերածեն մեր խնջոյքներն ու պարահանդէսները:

Այո, պէտք է ունենանք մեր ժողովրդական զուարթ երգերը, բայց, ի սէր Աստուծոյ, փողոց չիջնենք: Այդ երգերը թող ըլլան սրամիտ ու ծի- ծաղաշարժ, բայց ոչ անպատկառ: Իսկ պարելու մեր շարժուձեւերուն մէջ ըլլանք քիչ մը աւելի շնորհալի, քիչ մը աւելի ազնուական: ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄՐՑԱՆԱԿ ՀՐ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆԻ «ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ» ԳՐՔԻՆ

Կ'իմանանք թէ «Տիկին Զօրավար Պրէմոն Մր- ցանակ» (Prix Madame la Générale Brémond) յանձ- նախումբը շաբթուս սկիզբը գումարուելով Փա- րիզի Արեւելեան Կենդանի լեզուներու վարժարա- նին մէջ, նախագահութեամբ Տնօրէն պրոֆ. Հան- րի Մասէի, քննութեան առ[illegible] վերջին տարի- ներու ընթացքին Հայերու մասին հրատարակուած ֆրանսերէն գիրքերը, եւ մրցանակի արժանի գը- տած պրոֆ. Հրանտ Փաստրմաճեանի Histoire de l'Arménie-ն, որ լոյս տեսած էր 1949ին, Հրանտ Սամուէլ գրատունէն :

Այս մրցանակը կը տրուի քանի մը տարին ան- գամ մը :

Յանձնախումբին նախագահն է ուսուցչապետ Հանրի Մասէ, իսկ անդամներուն մէջ կան ֆրան- սացի եւ հայ յայտնի դէմքեր :

Հր. Փաստրմաճեան, որդին Արմէն Գարոյի, քանի մը տարիէ ի վեր դասախօս է Ժընեւի համա- լսարանին մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ առաջնորդը Սերովբէ Ծ. Վ. Երու- սաղէմէն վերադարձաւ երէկ, հինգշաբթի :

80 ՄԻԼԻԱՌ Ֆրանքի նոր փոխառութեան առ- թիւ, ելմտական յանձնախումբին տեղեկաբերը կը հարցնէ .— «Ինչո՞վ պ'տի վերադարձնէք այս գու- մարը: Ձեր հասոյթները արդէն 600 միլիառ պա- կաս են, քուէարկուած ծախքերը վճարելու հա- մար» :— Այս նոր փոխառութիւնը ծանր ազդեց սա- կարանին վրայ ե օտար դրամները բարձրացան (տոլարը՝ 391էն 400ի, «թերլինը՝ 1030ի ել..:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Ա. ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՀԵՏ

Ֆրանսայի վարչապետը եւ արտաքին նախա- րարը Ուաշինկթըն հասան Դշ. գիշեր, իրենց հե- տեւորդներով եւ դիմաւորուեցան փոխ - նախա- գահ Նիքսընի, արտաքին նախարարին եւ ուրիշ պաշտօնատարներու կողմէ: Սառնատունչ հով մը կը փչէր եւ անձրեւ կուգար, երբ Ուաշինկթըն հա- սաւ նախագահին օդանաւը, որ Նիւ Եորքէն փո- խադրած էր զիրենք :

Գ. Տալըս Ֆրանսայի վարչապետը ողջունեց իբրեւ մէկը այն Եւրոպացիներէն որոնք արիաբար պայքարած են խաղաղութեան համար եւ համայ- նավարութեան դէմ: Եւ ըսաւ թէ Մ. Նահանգները հպարտ են ողջունելով Ֆրանսան իբրեւ իրենց դաշնակիցը: Փոխ - նախագահը մտաւորապէս յիշեց թէ Ֆրանսայի նախարարներուն այցելու- թիւնը առաջինն է օտար կառավարութեան մը ներկայացուցիչներուն կողմէ, Այզընհաուըրի պաշտօնավարութենէն ի վեր (20 Յունուար): Այս առթիւ ըսաւ թէ Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն յարաբերութիւնները 175 տարուան պատմութիւն ունին: «Մեր երկու ժողովուրդները կող կողի կե- ցան մեծ տագնապներու ատեն: Վաղուան խօսակ- ցութիւնները պիտի օգնեն ոչ միայն փոխադար- ձաբար լուծելու խնդիրները, այլեւ ծառայելու ամ- բողջ աշխարհի խաղաղութեան »:

Գ. Մայէր բացատրեց թէ խօսակցութեանց ընթացքին պիտի ճշդուի նաեւ թէ ինչպէս կրնանք յաղթել նախայարձակման: «Մենք վստահ ենք թէ՝ պիտի յաղթենք Հնդկաչինի մէջ, ինչպէս դուք Քորէայի մէջ»: Յետոյ ըսաւ թէ դահլիճը արդէն իսկ խորհրդարանին յանձնած է եւրոպա- կան բանակի դաշնագիրը եւ պիտի խնդրէ վաւե- րացնել, կարգ մը նախապայմաններով:

Ֆրանսայի հիւրերը երէկ ընդունուեցան նա- խագահ Այզընհաուըրի կողմէ, իր գրասենեակին մէջ: Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Մ. Նահանգները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան: Առաջին հանդիպումէն ետք, բուն խօսակցութիւնները պիտի կատարուին ար- տաքին գործերու պաշտօնատան մէջ:

Օրակարգի խնդիրներն են,— 1. Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշնագիրը.— 2. Հնդկաչին.— 3. Ամերիկեան օգնութեան խնդիրը.— 4. Յարա- բերութիւններ Խ. Միութեան հետ .— 5. Քորէա.— 6. Մօտաւոր Արեւելք.— 7. Օգնութիւն Եուկոսլա- վիոյ՝ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու կողմէ — 8. Թրիէսթէի խնդիր.— 9. Տնտեսական խնդիրներ :

Գ. Մայէր մերժեց պատասխանել թղթակից- ներու կարգ մը հարցումներուն: Մէկը հարցուց թէ ճի՞շդ է որ մէկ միլիառ տոլարի յաւելուածա- կան օգնութիւն մը պիտի խնդրէ: Վարչապետը պա- տասխանեց.— «Կարծեմ չէք ըմբռներ մեր այցե- լութեան բուն նպատակը: Մենք հոս եկած չենք մէկ միլիառ աւելի կամ պակաս խնդրելու : Պիտի խօսինք շատ մը խնդիրներու մասին, մէջն ըլլա- լով Ատլանտեանի դաշինքը որուն վրայ ամուր հաւատք ունիմ»:

Ֆրանսական պատուիրակութիւնը Քանատա պիտի երթայ կիրակի օր:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒՍ. ՏԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Ինչպէս գրած էինք, Դշ. օր նիստ գումարեց Փարիզի Ռուս. Տանը վարչական խորհուրդը, քննելու համար վերջին դէպքերը :

Այս առթիւ « Քոնպա » հետեւեալ տեղեկու- թիւնները քաղած է, դիմելով Պ. Ֆրանսուա Փոն- սէի .

— « Խիստ ցաւալի ծայրայեղութիւններ տեղի ունեցած են Հայկական Տան մէջ, անարժան՝ ու- սանողներու համար: Չենք կրնար քաշքշել գա- նոնք: Ուստի մեր վարչական խորհուրդը այն եզ- րակացութեան յանգեցաւ թէ տրուած պատիժնե- րը պէտք է պահուին (ԽՄԲ.— Արտաքսում երեք հայ ուսանողներու) ;

« Բայց, ապագային համար, օրինաւոր գը- տանք որ արտաքսումի դատապարտուած ամէն ուսանող կարենայ բացատրութիւն տալ մարմնի մը առջեւ, ստանալով ամէն երաշխիք: Այժմ կը քննուի այսպիսի մարմնի մը կազմութիւնը : Չենք ուզեր որ ան ըլլայ կարգապահական խորհուրդ մը «տիրապետելով» բոլոր ազգութեանց» տունե- րուն վրայ: Պիտի նախընտրէինք «Աստնին խոր- հուրդ մը», ուր ներկայացուցիչներ ունենան ու- սանողները՝ վարչութեան անդամներուն հետ: Մեր յառաջիկայ ժողովը վերջնական որոշում պիտի տայ: Կը մաղթեմ որ հանդարտութիւնը վերա- հաստատուի Ռուսանին մէջ: Անհրաժեշտ են բարե- կարգութիւն, կանոններ, բայց նաեւ բարեկամու- թիւն եւ փոխադարձ վստահութիւն այս միջազգ. հողին վրայ »:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԲԱՆԱԼԻՆԵՐԸ

Գ.- ԹՈՒՐՔԻԱ

ԽՄԲ.— Անգլիացի հռչակաւոր թղթակից Ուորտ Փրայսի վերջին գրութիւնն է այս, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասին.—

Թուրքերը ամերիկացի կնքահայր մը ունին, Ճամար անունով, որ կը նշանակէ «Միացեալ զինուորական պատուիրակութիւն Թուրքիոյ օգնութեան համար»:

Կնքամայր մըն ալ ունին միեւնոյն ազգէն, ուրիշ պահապան հրեշտակ մըն է «փոխադարձ ապահովութեան վարչութիւն»:

Այս վերջինը ուրիշ պաշտօն մըն ալ ստանձնած է իբրեւ պահապան հրեշտակ, Մարշըլի օժանդակութիւնը: Վերջին երկուքը սպառազինեցին Թուրքիան մօտ 700 միլիոն տոլարի զէնք եւ 350 միլիոն տոլարի տնտեսական օգնութիւն տրամադրելով:

Ասկէ զատ Թուրքիան ունի ուրիշ առատաձեռն ազգականներ — ՀԱԿի (Հիւսիս. Ատլանտեանի Կազմակերպութիւն) 13 անդամները: Այս տարի անոնք պիտի տան Թուրքիոյ 21 միլիոն սթերլին, համաձայն վերազինման ծրագրին: Այս նըւէրին նպատակն է Թուրքիան ի վիճակի դարձնել, իր սեփական պաշտպանութիւնը հաստատելու համար:

Աղքատ երկրի մը հանդէպ այս առատաձեռնութեան պատճառը այն է որ երբ շատ մը ազգեր պիտի դժկամակէին պատերազմի մտնելու, Թուրքերը պատրաստ են կռուելու մասնաւորաբար Ռուսներու դէմ: Արեւմտեան Եւրոպայի պահապանի դերը հասարակաց է:

Ռուսիա անոնց թշնամին եղած է Խրիմի պատերազմէն ի վեր, մօտ 100 տարի առաջ: Թուրքերը շատ ուրախ են տեսնելով Մ. Նահանգներուն ուժը, բարեկամ մը որ կ'օգնէ իրենց ոչ միայն դիմադրելու սովետական Ռուսիոյ, այլեւ կ'օժտէ զիրենք անախընթաց տնտեսական յառաջդիմութեամբ.

Թէ Թուրքիա եւ թէ Մ. Նահանգները գոհ են իրենց գործակցութենէն:

Թուրքերը կը քրթմնջեն թէ իրենց պաշտօնը տիրապետող դիրք մը բռնէ, սակայն շատ կը գնահատեն 3500 ամերիկեան սպաներէն, որոնք կը մարզեն թրքական բանակը եւ օդուժը արդիական զէնքերու գործածութեամբ: Մ. Նահանգները 250 միլիոն տոլարի զինամթերք պիտի տան թրքական ուժերուն 1953ին:

Թուրք բանակին համար ծախսուած գումարը այս տարի պիտի հասնի 225 միլիոն սթերլինի:

Եօթը տարի առաջ Ամերիկացիներու մեծամասնութիւնը ոչինչ գիտէր Թուրքիոյ մասին եւ չէր շահագրգռուեր Արեւելեան Միջերկրականի ռազմագիտական հարցերով:

Անուղղակի կերպով անգլիական կառավարութիւնն էր որ թրքական հանրապետութեան ծանօթացուց իր հարուստ գործակիցը: «1946ին մենք յայտնեցինք Մ. Նահանգներուն թէ չէինք կրնար տանիլ յունական կառավարութեան օգնելու ծանր բեռը, համայնավարներուն դիմադրելու համար: 1947ին Ամերիկացիները առին այդ պատասխանատուութիւնը, ուրկէ յառաջ եկաւ փոխադարձ ապահովութեան «Թրումընի վարդապետութիւնը»:

Իր կարգին այս ալ առաջնորդեց «Թուրքիոյ օժանդակութեան միացեալ զինուորական պատուիրակութեան», որուն սպայակոյտը կը գտնուի Իզմիրի մէջ:

Ամերիկայի այս երկրի մասին ունեցած շահագրգռութիւնը միայն այլասիրական չէ: Իր քարիւղի յարաճուն եւ ընդարձակ ստացուածքները Պարսից ծոցին, պատճառներ են ստանձնելու ղեկավարութիւնը, Միջին Արեւելքի խաղաղութիւնը ապահովելու համար:

Թէեւ Մ. Նահանգները կը ճարեն նիւթերը որոնց խնդրոյ առարկայ երկիրները պէտք ունին, իրենց պաշտպանութեան համար, Մեծն Բրիտանիան, իբրեւ հետեւանք իր երկար փորձառութեան եւ մասնաւոր դիրքին այդ շրջանին մէջ, զօրաւոր ազդակ մըն է կազմակերպելու իր զինուորական ապագան:

Երբ պատերազմէն ետք, Բրիտանիան տիրապետող ուժն էր Արեւելեան Միջերկրականի մէջ, այդ շրջանի հսկողութիւնը կ'իյնար «Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան»: Անոր բեռը բաժնելու համար, կազմակերպեցինք խմբակցութիւն մը եօթը «երաշխաւոր պետութիւններէ», որոնք որոշեցին միացնել իրենց աղբիւրները պահելու համար խաղաղութիւնը այս փափուկ շրջանի մէջ:

Բրիտանիան, Մ. Նահանգները, Ֆրանսան, Թուրքիան, Աւստրալիան, Նոր Զելանտան եւ Հարաւային Ափրիկէն եղան այն երկիրները, որոնք անդամագրուեցան:

Փորձեր կատարուեցան համոզելու համար արաբական պետութիւններն ալ, որպէսզի այս խմբակցութեան մէջ մտնեն: Եգիպտոս մերժեց գործակցիլ, ցորչափ Սուտանի հարցը չէ լուծուած ի նպաստ իրեն եւ Անգլիացի զօրք կը մնայ Սուէզի ջրանցքին մէջ:

Անգլիական կառավարութիւնը կը յանձնարարէ աստիճանական կազմակերպութիւն մը, մասնակցութեան համար, այն յոյսով որ իր նպատակները հետզհետէ պիտի հասկցուին արաբական պետութեանց կողմէ:

Ճամբան հարթելու համար, «Միջին Արեւելքի հրամանատարութիւն» բացատրութենէն հրաժարեցան եւ ընդունեցին «Միջին Արեւելքի պաշտպանողական կազմակերպութիւն» անունը:

Այս մարմինին — տակաւին չէ ստեղծուած — ապագան մեծ մասով կախում ունի Եգիպտոսի եւ Անգլիոյ բանակցութիւններու արդիւնքէն, Սուէզի ջրանցքին մասին: Անցեալ տարի Եգիպտոս պաշտօնապէս հրաւիրուեցաւ միանալու, սակայն մերժեց:

Սուտանի վէճին լուծումով կէս ճամբան ենք համանական գործակցութեան մը Եգիպտոսի եւ «Միջին Արեւելքի Պաշտ. Կազմակերպութեան» հետ, եթէ զօր. Նեկիպ ձեւ մը գտնէ հաշտեցնելու ներկայ վէճը այս պաշտպանողական կազմակերպութեան ապագայ տրամադրութեանց հետ:

Այս տեսակէտով անգլիացի եւ ամերիկացի զինուորական եւ դիւանագիտական անձնաւորութեանց կարծիքն ալ այն է թէ գլխաւոր հիմքը Սուէզի ջրանցքն է, որ զօրաւոր զինարան մըն է դարձած, շնորհիւ անգլիական կառավարութեան սարքաւորումին:

Թէ ինչ ձեւով այդ սարքաւորումը կարելի է փոխանցել եգիպտական կամ միջազգային մարմնի մը, կամ ինչ ձեւով եգիպտական կառավարութիւնը պիտի հաւանի անգլիական ուժերուն գործակցութեան, յայտնի պիտի ըլլան յառաջիկայ բանակցութիւններէն:

Սակայն Միջին Արեւելքի շահերու տեսակէտէն, չենք ուզեր որ պարապ մը գոյանայ Սուէզի ջրանցքին մէջ:

Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան կազմակերպութեան վերին հսկողութիւնը Կիպրոսի մէջ պիտի հաստատուի: Կղզին շատ յարմար է տեղաւորելու միջազգային սպայակոյտը, որ խաղաղութեան ատեն պիտի վայելէ հաճելի շրջապատ եւ լաւ կլիմայ, իսկ պատերազմի ատեն տեղը կեդրոն է օդային հաղորդակցութեանց՝ պատերազմիկ զօրքին հետ: Արդէն 100 ամերիկացի ընտանիքներ հաստատուած են Կիպրոսի մէջ, իբրեւ պաշտօնէութիւն անթելի կայանի մը որ դէկոդումներ կուտայ երկաթեայ վարագոյրէն անդին: Իբրեւ հսկողութեան կեդրոն, Կիպրոսը կրնայ տիրապետել Ադրիականէն մինչեւ Կովկաս եւ Պարսից ծոց:

Թ. Ա. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՀԱՅԵՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ»

«Հայերը Լիբանանի մէջ» երկը երկար տքնաջան եւ անսպառ համբերութիւն պահանջող գործ մըն է, զոր գլուխ հանած է Պ. Ս. Ց. Վարժապետեան: Իր բոլ խօսքով աւելի քան քսան տարի քրտինք է թափած, սիրտ ու գրիչ է մաշեցուցած լոյս աշխարհ բերելու համար արժէքաւոր մատեան մը որ Լիբանանի հայոց մեծագ յիշատակարանն է:

Գիրքը ունի 500 մեծածաւալ էջեր, մաքուր տպագրութեամբ, լաւ թուղթ եւ գեղարուեստական [illegible] նկարներ, հրատարակութեամբ Լիբանանահայ նախապատերազմեան (1918) կաղութի, հովանաւորութեամբ երեք յարգարժան կրօնական պետերուն (աւագ արք. Աչքապահեան, Կաթանեան արք. Վեր. Ե. Հարթիւնեան), որոնց օգնած է բազմանդամ հրատարակչական յանձնախումբ մը, (Պէյրութ 1951):

Պէտք է ըսել թէ հեղինակը շատ ժլատ է Լիբանանի պատմութեան հանդէպ: Լիբանանը եղած է հին դարերուն քաղաքակրթութեանց օրրաններէն մին եւ անոնց ճակատամարտերու թատերաբեմ: Միայն Նըհր էլ Քէլպի ծովաբերանին մօտ, լեռան կուրծքը զարդարող հնադարեան արձանագրութիւնները կը բաւեն, անոր անցեալի փառքը վերապրեցնելու: Հայոց աշխարհի մեծամեծներուն արիւնն ու քրտինքն ալ խառնուած է այդ աշխարհամասին կռիւներուն եւ բարգաւաճման հոգւոյ վերելքին: Հոն դրոշմուած են Արտաշէսներու, Մեծն Տիգրաններու, Ռուբինեանց եւ Բիւզանդական հայազգի կայսրերու քաջագործութեանց հետքերը:

Վ. Հեղինակը կ'ըսէ.— «Այս այն շրջանն է որու մասին պատմական շօշափելի տուեալներ չունինք, բայց կարգ մը մատենագրական տեղեկութիւններ: Այս շրջանի մասին մեր գիտցածները ընդհանրապէս ենթադրութիւններ են քան իրական փաստացի տուեալներ»:

Ուրեմն հաւատք չընծայեր այն «տուեալներուն» զորս ինքն իսկ գրի է առած եւ որոնք բերուած են հեղինակաւոր պատմագէտներու, մատենագիրներու կողմէ: Փ. Բիւզանդացի, Ագաթանգեղոս, Ղ. Փարպեցի, Մ. Խորենացի, Մ. Ուռհայեցի, Հ. Մ. Չամչեան եւ նորագոյն պատմագէտներէն, պրոֆ. Ն. Ադոնց, Հ. Ն. Ակինեան եւն. չեն բաւեր Հայոց նախնեաց մեծամեծներու մեծագործութիւնները հաստատելու: Լաւ էր որ այս խօսքերով չբաւէր գիրքը, այլ գոհանար իր տուեալներով, ինչ որ աւելի տրամաբանական կ'ըլլար:

«Հայերը Լիբանանի մէջ» գործին ամէնէն խընամուած եւ արժէքաւոր մասը կը կազմէ 1700-1895ի շրջանը:

Պ. Ս. Ց. Վարժապետեան գրքին Բ. մասին մէջ արդէն մտած է իր սիրած, ուսումնասիրած եւ ապրած անդաստանը: Հոն կը տեսնենք իր խղճամիտ աշխատանքը: Ոչ մէկ անտեսում: Կարդացած է գրքեր, տեսած անձնաւորութիւններ, թղթակցած հեռաւոր երկիրներ բնակող Լիբանանցիներու հետ, ստուգելու, հաստատելու ամենայետին դէպք մը:

Գիրքին այս բաժնին մէջ, ազգասէրի, բանասէրի ոգին կը փայլի, տեղ տեղ կը փրփրի անկեղծ ոգեւորութեամբ ի տես ցեղին պարգեւած հրաշալիքներուն: Հեղինակը կ'ապրի ամէն մէկ արժէքի հետ:

Ունի սուր տեսողութիւն, արժէքները գնահատող յատկութիւն: Գիտէ ընտրել եւ տալ հարազատ պատկերները արժէքաւոր հայորդիներու: Երբ կը խօսի, բժիշկ Յովհաննէս վարդապետի մը, Ըսքէնտէր, Ճան եւ համայն Աբգարեանց գերդաստանի, Էտիպ Իսաքի մը, Տաւուտ փաշայի մը եւ նմաններու մասին՝ չի բաւականանար տալով միայն անոնց դիմանկարը, այլ կը բերէ անոնց ստեղծագործութիւններէն զոհարներ, կ'ոգեւորուի անոնցմով եւ կ'ոգեւորէ: Իր վերլուծումները շատ յաջող են, ոճը հաճելի է եւ դիւրըմբռնելի, ընթերցողը ինքնաբերաբար կը քալեցնէ իրեն հետ: Կը խօսի այնքան եռանդով որ յաճախ կրկնութիւններ կ'ընէ: Այնքան խոր է իր ծանօթութիւնները որ վերլուծման մը սերնդածառը կը կազմէ իրենց թոռնիկներով եւ թոռնիկներուն զաւակներով, օրինակ երեք կարգաթող եպիսկոպոսներու մասին միշտ կրկնութիւններ կ'ընէ:

Բժիշկ Յովհաննէս վարդապետի կիսանդրիին առջեւ — Պէյրութի Ամերիկեան համալսարանին մէջ — պահ մը կարծես կը պաղատի զայն խօսեցնելու համար, երկիւղածութեամբ կը մօտենայ անոր, հարազատի մը յիշատակին առջեւ ծունկի եկած: Իր յուզումին ու սուրբումին մէջ՝ կուտայ անոր բոլոր յատկանիշները, կեանքին ելեւէջները յիշելու մանրամասնութեամբ:

Աբգարեաններու շարք մըն է կազմած, 1823—25 թուականներէն մինչեւ մեր օրերը: Պէյրութի մէջ գտած է նահապետի արժանիքներով՝ համեստութեամբ եւ առաքինութեամբ զարդարուն՝ Միշէլ Աբգարեան, քրքրած անոր հին յիշողութիւնները: Անոր հմտութենէն ոգեւորուած կը հոսի ջրվէժի մը նման, կուտայ արաբ գրականութեան մեծ տիտաններէն մէկը դարձած, Ըսքէնտէր Աբգարեանի գրական ոհարներէն նմոյշներ, անոր կեանքին «անէքտոտ»ներն անգամ: Հեղինակը երկու նպատակներ կը հետապնդէ.—

Ծանօթացնել հայ ժողովուրդի անծանօթ դէմքեր՝ ինկած արաբական ծով գրականութեան մէջ ու տիտաններ դարձած, ինչպէս Էտիպ Իսաք, որու մասին կը գրէ .— «Իւրաքանչիւր ազգի եւ ժողովուրդի գեղարուեստը հանճարներուն կը պարտի իր փառքն ու յաջողութիւնը: Եւ արաբ գրականութեան բանաստեղծական սեռի ոսկեդարը կերտողներէն մին եղած է Էտիպ Իսաք, իր աննման ստեղծագործութիւններով, ինչպէս որ եղաւ Դուրեան մեր մէջ»: (էջ 156):

Բ. Տեղացի ժողովուրդին ցոյց տալ Հայուն ստեղծագործ ,շինարար, չարքաշ ոգին, դարերու ընթացքին անոր մատուցած անվերապահ ու անխարդախ ծառայութիւնը որ ներկայի եւ ապագային գրաւականն է Լիբանանի տածած սիրոյն [illegible] ու [illegible]թեան:

Պէտք է ըսել որ հեղինակը իր նպատակին առաջին կէտին հասած է, Հայուն ծանօթացնելով անծանօթ, մոռացութեան փոշիներէն փրկելով իր հարազատները, իսկ երկրորդ նպատակին կը մաղթենք որ հասնի:

Դժբախտաբար գիրքին երրորդ մասը խճողուած է դէմքերով եւ դէմքերով, որոնք մթագնած են բովանդակութիւնը: Բժիշկ Յովհաննէս վարդապետ, Ըսքէնտէր Աբգարեան, Էտիպ Իսաք, Տաւուտ փաշա եւայլն արաբ աշխարհի կարկառուն դէմքեր են եղած: Աւելորդ է անոնց քով դնել անուններ որոնք չունին այն արժէքը որ ունեցած է նախկին սերունդը: Եթէ որոմը ցորենէն բաժնէր,

երկը կը դառնայ աւելի արժէքաւոր, ինչպէս ըրած է երկրորդ բաժնին մէջ: Հեղինակը հիմնուած է անհատական տեսակցութեանց եւ ծանօթութեանց վրայ, ուրեմն ինկած է չափազանցութեանց եւ նախասիրութեանց լպրծուն գետնին վրայ, ըստեղծելով մանուածապատ, թանձր մթնոլորտ մը: Ի՞նչ յիշատակութեան արժանի են, այս կամ այն կուսակցականը, Հ. Բ. Ը. Միութեան քարտուղարն ու ատենապետը, գործիչն ու կազմակերպիչը եւ ուրիշ խճողումներ :

Այս բոլորը իրար խառնելու փորձին մէջ կը նշմարուի դիտաւորութիւն մը, իր նախասիրած մարդիկը գովաբանելու, քաղաքական տեսակէտներ յայտնելու, պարզ խօսքով պրոպականտ բարեգործականի, որ իր գործին գլխաւոր մեկենասն է: Չէ գոհացած իր մասնաւոր շնորհակալութիւնը յայտնելով, այլ թխած է շարք մը մարդիկ իրենց եօթը պորտին յաւելեալ կենսագրութեամբ:

Որովհետեւ 1700 – 1895 Լիբանանի մէջ չկար հայ քաղաքական շերտաւորում, տուած է դէպքերն ու դէմքերը հարազատօրէն, իսկ երրորդ մասը խառնած արժանաւորները անարժաններուն : Հասարակ առեւտրականն անգամ է հոն բազմած:

Անկողմնակալ հեղինակ մը իր համբաւին ու հմտութեան թոյլը պիտի չտար, Էտիպ Իսաքի մը Լաքէնտէր Արգարիոսի մը նման նուրբ եւ զգայուն բանաստեղծութեանց քով ներկայացնել Ցովհաննէս Թ. Նաճարեանի մը տափակ ու անբովանդակ «ոտանաւոր»ները, որոնք երգիծանք անգամ չեն :

Էտիպ Իսաք՝ Հայազգի բանաստեղծը բաղդատելով Պետրոս Դուրեանի հետ, հեղինակը կ'ըսէ. — «Ի՜նչ նմանութիւն մտքի եւ գաղափարի, ինչպէս նաեւ ճակատագրի նոյնութիւն, այս երկու հանճարեղ բանաստեղծներուն»: Դժբախտ Էտիպ թոքախտի զոհ մըն է:

Այո, զգայուն, խորիմաստ են Է. Իսաքի գրական եւ բանաստեղծական գործերը, ընթերցողը երբ կը կարդայ անոր հետեւեալ նշխարը, արդեօք չի վերյիշեր եղերաբախտ, պալլուկին մէջ խամրած՝ Պ. Դուրեանի «Իմ մահը» :

— «Սէրս վաղուց լքած եմ, դէպի շիրիմ կը քալեմ: էջ 168 :

Է. Իսաք ունեցած է ըմբոստ ոգի մը, յեղափոխականի արդար ընդվզում, ազատութեան սիրահար, այս գաղափարական տիտանը հալածուած է իր ժամանակի բռնակալներէն: Զազրած է թրքական բռնակալութիւնը եւ շատ հաւանական է գրած ըլլայ հետեւեալ տողերը Թուրքերու հալածանքները քննադատելու մտքով . —

Աններելի ոճիր մըն է.— Մարդ մը ծեծել կամ սպաննել .— խաղաղօրէն գործի լծուած .— Ցեղ մը սպաննել ըսէ՞, ի՞նչ : (էջ 169):

Ց. Թ. Նաճարեանի տուած տեղեկութիւնները 1895ի ջարդերու մասին (Տիգրանակերտ) կ'արժէ արձանագրել իբրեւ փաստաթուղթ, իսկ զայն իբրեւ «բանաստեղծ» ներկայացնել՝ կը նշանակէ կողմնակցութիւն, գրական ճաշակի խեղճութիւն:

«Հայերը Լիբանանի մէջ» երկին մինչեւ երրորդ մասը մեծ գնահատութեան արժանի է, իսկ 1895 – 1915ի բաժինը պէտք է սրբագրել, զատել որոմը ցորենէն: Կան արժէքաւոր դէմքեր եւ դէպքեր, պէտք է զանազանել : Գիրքը մեծապէս պիտի շահի վերամշակուելով :

Այսպիսի հրատարակութեանց համար պէտք է ըլլայ բծախնդիր եւ անաչառ, մանաւանդ երբ օտարներու պիտի ծանօթացնենք մեր արժէքները :

Ց. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ՊԱՐԸ ԿԸ ԳՆԱՀԱՏՈՒԻ ՕՏԱՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Մարտ 13ին Սէվրըլ Մինիսթէրի մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանսական Նախկին Սարտիկներու Ազնուտեան Սարմ-ի տարեկան երեկոյթը՝ նախագահութեամբ զին. նախարարին եւ ի ներկայութեան բազմաթիւ բարձրաստիճան անձերու, որոնց մէջ կը նշմարուէին զօրավարներ Փ. Սարշան, հրամանատար Պասքիէ (Փարիզի զին. կառավարիչ), Սէնի նաւանգային խորհուրդի փոխ-նախագահ Պ. Ճօշօն, Ժ. Սարշան, Լօդա (ծովային), Փլու (օդային) եւ ուրիշներ:

Հայ-դէմքին գեղարուեստական բաժնին մասնակցելու հրաւիրուած էր Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի Մասնաճիւղի պարի խումբը: Սեր շնորհալի պարուհիները բեմ ելան նախ մենապարով.— Խումբի ղեկավար Օր. Ալիս Գավքգեան (Ալթըբճեան), Թլ. Կէքրեան (Հայաստան), Ա. Սատուրեան (Նալպար), Լ. Կարապետեան (Կովկասեան պար), ապա խումբը պարեց «Յոյ սազանը» եւ «Լայթարմա»: Պարողները, ինչպէս նաեւ դաշնակով եւ դափով իրենց ընկերացող Պ. Պ. Եդ. Գավքգեան եւ Բենօ իրենց լաւագոյնը կատարեցին հայկական պարը արժանաւոր ներկայացնելու համար օտարներու առջեւ: Եւ յաջողութեամբ պսակուեցաւ իրենց ջանքը: Բազմութիւնը խանդավառ ծափերով ողջունեց մեր պարերը, եւ վերջաւորութեան բոլորը ոտքի ելած բուռն ծափերով իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին: Միութեան նախագահ զօր. Համըլէն բեմ բարձրանալով սեղմեց խումբի վարիչին ձեռքը եւ մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնեց հայկ. խումբին եւ Պ. Ղազարոս Քէպապճեանի, որու շնորհիւ գեղարուեստական այսպիսի մեծ հաճոյք վայելեցին:

Սրահին մէջ խօսակցութեան նիւթը հայկ. պարերն էին, ինչ գեղեցիկ տարազներ, ինչ քնքոյշ եւ շնորհալի շարժումներ, ինչ սքանչելի նուագներ: Զօր. Մարշան եւ զօր. Լօգա կ'ըսէին.— Բազմաթիւ ժողովրդական պարեր տեսած ենք, ռումանական, հունգարական, պուլկարական եւն, բայց ոչ մէկը հայկ. պարի շնորհքը չունի : Հայկ. պարը բոլորովին տարբեր բան մըն է:

Այսպէս, հանդէսը վերածուեցաւ հայկ. պարի պանծացման : Խումբի վարիչը գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը ստացաւ կազմակերպիչ մարմինէն: Ընկ. Բենօ իր հայկ. տարազով եւ սրինգով կը լրացնէր տոհմիկ պատկերը բեմին, ինչպէս նաեւ երիտասարդ դաշնակահար Պ. Եդ. Գավքգեան, որու նըւագի հետ այնքան ներդաշնակ կը պարէին մեր երիտասարդուհիները՝ օտարներու զարմանքն իսկ շարժելով :

Հայկ. բաժնի խօսնակն էր Պ. Գր. Ամիրայեան:

Զօր. Մարշան կ'ըսէր.— Կը զարմանամ ե՞րբ ժամանակ ունեցան Հայերը հոս այսպիսի խումբեր կազմելու, զարմանալի է այս մանաւանդ ժողովուրդի մը կողմէ, որ կոտորածներու եւ գաղթի զոհ եղած է անվերջ ...

Ներկայ Ֆրանսացիներէ ոմանք փափաք յայտնած են որ իրենց լուր տրուի հայկ. այն հանդէսներու մասին ուր պիտի պարէ խումբը, որպէսզի ներկայ ըլլան:

Ապրին մեր երիտասարդ պարուհիները: Գնահատանքի արժանի է նաեւ ընկեր Ղազարոս Քէպապճեան որ ամէն ջանք թափեց հայկ. պարը ծանօթացնելու օտարներուն: Իր առաջարկով է որ կազմակերպիչ մարմինը հրաւիրած էր Կապ. Խաչի խումբը:

✕ Կը լսենք թէ ծովային նախարարութեան կողմէ կազմակերպուած հանդէսի մը մէջ եւս պարելու հրաւիրուած է այս խումբը : Ա.Ս.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

«ՔՕՐՐԱՏՕ »

Մարտ 23ին Սալ տ'Իէնայի մէջ խումբ մը դերասաններ, Աւետիս Միսիրեանի գլխաւորութեամբ ներկայացուցին Ճագմէքճիի հնաւուրց «Քօրրատօ»ն, բաւական պարզացուած ձեւով մը:

Խաղարկութիւնը չափազանց դանդաղ քալեց, մինչ միայն «մօնէնիյէօ»ի դերակատարին կը պատշաճէր այդ դանդաղ խօսակցութիւնը: Այդ դերին մէջ Արտաշէս Գմբէթեան յաջողեցաւ մարմնացնել կրօնաւոր մը, որ յանուն «բարոյականի» իր քինախնդրութեան գոհացում կը փնտռէ անմեղ զոհ մը (Օր. Հայկուհի Խաչեան) արատաւորել փորձելով :

Պարոններ Մարգարեան, Հալէչեան եւ Պըչտիկեան ու փոքրիկ Օր. Ե. Ճանճիկեան ստանձնած էին միւս դերերը, մինչ Քօրրատոյի գլխաւոր դերով Աւետիս Միսիրեան իր կարելին ըրաւ մելօտրամը յուզիչ դարձնելու համար:

Գնահատելի կը գտնենք մեր դերասաններու համեստ ճիգերը եւ կը մաղթենք որ աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ գործելու բախտը ունենան :

ՕՐ. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դաշնակահար Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան, որ վերջերս Նիսի մէջ նուագահանդէս մը տուած էր, Մարտ 9ին հինգշաբթի գիշեր Սալ Շոփէնի մէջ իր «Պլէն Թանփէրէ» յայտագրին վեցերորդը ներկայացուց երաժշտասէր կոկիկ բազմութեան մը:

Աւելորդ է շեշտել թէ Գախէն մինչեւ մեր օրերու երգահաններու գործերէն յաճախ շահեկան նմոյշներով կազմուած այս ռէ մաժէօռ յայտագիրը իր «Պլէն Թանփէրէ» ածականին չէր պարտէր այն ընդունելութիւնը, որուն արժանացաւ:

Դաշնակահար ու երգահան Օրիորդը անուանի վարպետներու ձեռքին տակ որոշ աստիճանի մը հասցուցած է իր մեկնաբանի կարողութիւնները, որոնց մէջ աչքի կը զարնէ յստակութեան եւ հարազատ շեշտերու ձգտումը:

«Խորհուրդ խաղին»ի դաշնաւորումը, որով վերջացաւ նուագահանդէսը, հեռու էր գաղափար մը տալէ Օր. Ղազարոսեանի երգահանի կարողութեան մասին, զոր գնահատելու ուրիշ առիթներ ունեցած ենք :

Ժ. Արգարեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ[...]

Հետեւեալ նպատակ բաշխումին մտադիր էինք գոհացում տալ որքան կարելի է շրջակայ գիւղացիներուն, որոնց սաստիկ մեծամասնութիւնը կիներ էին. աւելի դժբախտ քան Ատանացի արկածեալները՝ անտէր եւ անծանօթ տեղի վրայ, իրենց յուսահատական թշուառութեան մէջ կը հիւծէին, կիներուն ցնցոտիները գրեթէ անկարող կը դառնային իրենց մերկութիւնը ծածկելու եւ անհրաժեշտ էր անմիջական կարգադրութիւն ընել :

Եկեղեցիին բակը միշտ խռնուած էր ամբոխը. օր օրի աւելի պահանջկոտ՝ զայրոյթի տագնապներ կ'ունենար, որոնք կը վերջանային միշտ ողբի եւ լացի մէջ ...

— Ցաւերդ առնեմ, զարկէ, զարկէ, իրաւ է, բայց ի՞նչով պիտի պատժէք ինծի. Աստուած իր հարուածը տուեր է արդէն իմ գլխուս ...

Ուրիշ անգամ կին մը, խելայեղ, բարկութենէն փրփրած կը պատասխանէր.

— Երեք զաւակներովս հուրի եւ սուրի մէջէն ազատեցայ, ու այս սեւ հողին վրայ երեքն ալ մէկիկ մէկիկ կորսնցուցի: Աչքերուս մէջ արցունք չէ մնացեր, ձայնիս մէջ ողբ չէ մնացեր. սիրտս քարի պէս եկած է, թող աշխարհ աւեր աւերակ դառնայ, իմ ինչո՞ւս պէտք ...

Երբեմն, զիրենք հանգստացնելու համար, մեր ըրած բոլոր ջանքերը ապարդիւն կը դառնային. իւրաքանչիւրին դժբախտութիւնը այնքան մեծ էր անողոք եւ անսիրտ դարձած էին. իրենց սեւ աչքերուն մէջ արցունքին ընդմէջէն կը տեսնէինք անողորմ կարծրութիւնը իրենց զայրոյթներուն ...

Այդ օրը այլ եւ այլ գիւղերու պատկանող այրիներ էին որ խեւ աչքով կը նայէին իրարու : Երբեմն արկածեալ քահանայի մը թշուառական եւ սեւ սիլուէթը կը ցցուէր իրենց շարքերուն մէջ. պատառոտուն վեղարներով, ձերմկոտած գտակներով, թնճկուած մօրուքներով, անոնք աւելի դժբախտ կը թուէին մեզի. մխիթարութեան եւ համբերութեան խօսքերը սպառած էին իրենց չորցած շրթունքներուն վրայ :

Առանձինն ոմանք կռուած էին թշնամիին դէմ, եւ ոմանք վիրաւորուած կամ անդամահատուած էին. իրենց մէջէն, դաժան եւ մռայլ դէմքերուն վրայէն անհետացած էր Քրիստոնէական անդորրութիւնը: Ոմանք, անյագ, ամէն բան յափշտակելու ձգտումներով զօրացած կուգային մեր դէմ ու կը պահանջէին: Իսկ ուրիշներ համբերութեամբ եւ կրօնական երկիւղածութեամբ կը կրէին այն խաչը որ դրուած էր իրենց ուսերուն վրայ: Ուղղակի ենթարկուած ըլլալով խուժանին մոլեռանդութեան, իրենցմէ շատերը սարսափելի մահերով մեռած էին. ընդհանրապէս ոճրագործները ոչ սուր գործածեր էին եւ ոչ հրացան իրենց համար, այլ տապար: Մեր ճամբորդութեան միջոցին յաճախ տեսանք խտացած եւ սեւցած արիւնը մեր եկեղեցիի նահատակներուն :

Կորովի, բայց ցաւով եւ վշտով մթագնած՝ այդ օրը մեր դէմ եկաւ առաջին անգամ Ապտօղլու գիւղին քահանան: Անոր դիմումը՝ իր ցրուած հօտին համար էր. քիչ հոգի մնացեր էին, անոնք ալ անպատմելի խեղճութեան մէջ :

— Ապտօղլու 66 տուն ունէր եւ 265 բնակիչ, կ'ըսէ անիկա յոգնած ձայնով մը, կային նաեւ 242 դրսեցի, այս վերջիններէն ամէնքն ալ մեռան ..

— Ամէնքն ալ մեռա՞ն ...

— Այո, ամէնքն ալ :

Դառն եւ ցաւալի լռութիւն կը յաջորդէ, ու քահանան աչքերովը կը հետեւի մեզի համար աննշմարելի պատկերի մը: Ցետոյ անսալով ներքին զգացումի մը, յամրօրէն կը խաչակնքէ ու, անմիջապէս արտայայտուելու պահանջքէն մղուած, յուզմունքէն եւ զայրոյթէն դողդոջուն ձայնով մը կը պատմէ :

— Խուժանը պաշարեց մեզ ուրբաթ օրը: Երիտասարդները պատրաստ էին կռուելու, մէջտեղ բերինք զէնքեր, հինգ մավզէր, վաթսուն ըէվոլվէր, ինչպէս նաեւ չիֆթէներ եւ թիւֆէնկներ: Բայց գիւղին ջոջը, Պաղտասար օղլու Կարապետ, չհամաձայնեցաւ... հէյ վախ.. սարսափէն խելքը կորսնցուցած երեւնուս կը պոռար. — «Մեզի՞ է մնացեր խալամի դէմ զէնել.. չիֆթէներով խուզ կը զարնուի, մարդ չի զարնուիր. մէկ թիւֆէնկի դէմ քսան մարթին կայ մեր դիմացը ... ճիտերնիս ծռենք, զէնքերնիս յանձնենք ու իրենց ողորմութեանը վրայ յուսանք »:

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Հետապնդումները կը շարունակուին համայնավար կուսակցութեան կարգ մը վարիչներուն դէմ: Ծակաւոր չէ ձերբակալուած Աշխատաւորական Համադաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պենուա Ֆրաշոն: Կ'ըսուի թէ Կոչնաս կացած է օդանաւով, Սովետներ ծառայել: Պ. Փրաշոն երէկ բուռն յօդուած մը հրատարակած էր «Իւմանիթէ»ի մէջ, ուր կ'ըսէ.

— «Երբ քաղքենի դասու մը ոստիկանութիւնը կը փորձէ ձերբակալել մեզ, մենք ամէն բան կ'ընենք խուսափելու համար: Ես ալ այդպէս ըրի ... Ծօծար կամքով անձնատուր պիտի չըլլամ դահճաց ... Սէնէի հրամաններ կամ հրամանները: Ես գիտեմ որ պայքարող բանուորները համաձայն են ընծայել, ուրախ են որ կրցայ խուսափիլ ոստիկանութեան ձեռքէն»:

Ծառայ կոչ մը կ'ուղղէ բոլորին որպէսզի «պաշտպանեն անպարտը, ներողութ մրայած»:

Ոստիկանը կը կարծէ թէ արտասահման չէն գացած Աշխատաւորական Համադաշնակցութեան կոչերը, ընդհ. կործանումը սարքելու համար: Տեղ — տեղ աշխատանքը դադրած է քանի մը ժամ: Համայնավար մամուլը եւ Գեղ. կոմիտէն նոր կոչեր կ'ուղղեն բանուորներուն, որպէսզի բողոքեն եւ բանտարկեալներուն արձակումը պահանջեն:

Ինչ. օր միջադէպ մը պատահեցաւ Սէնի նահանգային ժողովին մէջ: Համայնավար անդամ մը բառ բարձրաձայնելով ուզեց կարդալ երկար բողոքագիր մը: Ատենապետութեան վերատառուչը ձգեց գնաց եւ նիստը վերջացաւ անկարգապահ ժխորի մը մէջ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ 188 ՑՆՑՈՒՄՆԵՐ պատահած են արեւմտեան Թուրքիոյ մէջ, Մարտ 18էն ի վեր: Գիտնականներ կ'ըսեն թէ անսովոր պարագայ մը չէ այս եւ թէ ցնցումները կրնան շարունակուիլ մէկ ամիս կամ աւելի: Առջի օր Իզմիրի մէջ ալ ցնցումներ զգացուեցան, առանց մարդկային կամ նիւթական կորուստ պատճառելու:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մամուլը միաձայնութեամբ կը պահանջէ անմիջապէս ջնջել միապետութիւնը եւ հանրապետութիւն հռչակել, ինչպէս առաջարկած էր հինգ հոգինոց յանձնախումբը: Զօր. Նէկիպի պաշտօնաթերթը, «Ալ Թահրիր» կը գրէ — Ալ զգուեցանք միապետութենէն: Հանրապետութիւն կ'ուզենք անմիջապէս: Երբ ժողովուրդը դահէն վռնտեց Ֆարուքը, միեւնոյն ատեն ջնջեց միապետութիւնը: Մանուկ - արքան աւելի լաւ պիտի չըլլայ քան իր վատ նախահայրերը, — մեծ հայրը, Իսմայիլը՝ որ պետութեան դրամները մսխեց իր հաճոյքին համար, դաւաճան Թէվֆիքը որ Անգլիոյ օգնութիւնը խնդրեց գիւղացիներուն դէմ, աշխարհակալներուն գործիքը՝ Ֆուատ, եւ նոյն ինքն Ֆարուք որուն խայտառակութիւնը առասպելական է»:

200.000 ՆՈՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ պիտի վարձուին, շինութեանց համար, մէկ մասը եկուոր, մնացեալը Ֆրանսացի:

Մեծ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հաճընի Հայր. Միութեան, մարտ 29ին ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր: Սէրքլը Միլիթէրի շքեղ սրահներուն մէջ: (Place St. Augustin):

Ցայտնի մեծ նուագախումբ Մ. Վարդիվանեանի

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Ժաքի Շառլ՝ ռատիոյի սիրելին պիտի ներկայացնէ բոլոր արուեստագէտները.—

Բացի հայ արուեստագէտներէ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն հետեւեալ հանրածանօթ արուեստագէտները. —

AN DRELYS- Imitateur Bobino. ALLUZI FRANK énor de la radio. D'ARCY BOB - Fantaisiste. BOTERRY SOFIA - Chant Russe - Cabarets Parisien- DARMONT - Charme. DURETTI RENÉE - Gaité Lyrique. O'GRAVIL- Comique troupier. GERARD ANNIE - Réaliste cabarets parisiens. FERRARI CARLO - de la radio. MONTANA - Attraction inter. Jeu de corde et au lasso.

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել. — Պ. Պ. Տէմուլեան, Թէլ. Def. 25-07:

Պ. Մ. Գրաճեանին՝

138, Rue l'Abbé - Groult Paris 15e.

Կ'ուզուի

Վիլ - Ժուիֆի մէջ աշխատելու համար կօշիկի մօնթէօր եւ փրէփարէօր գործաւորներ կ'ուզուին (մօնթաժը 500 փրանք, փրեփարաժը 300 փրանքի: Դիմել Պ. Վանլեանի կէսօրէ վերջերը (բացի երկուշաբթիէ եւ չորեքշաբթիէ՝

7 rue Godot de Mauroy Paris (IX) Métro Opéra

Tél. OPE 01 - 08

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Մեծ պատրաստութեամբ պիտի տօնուի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Գուլվար Օտտոյի Խատիսեան խումբի Ծրդ տարեդարձը, հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Վռամեան Ենթակոմիտէի, եւ Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան: Այս կիրակի ժամը 15ին Սալ Էնթէրնասիոնալի մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Մուտքը ազատ է:

× Հրապարակային դասախօսութիւն Գուլ. Օտտոյի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Վռամեան Ենթակոմիտէի: Այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ուսուցիչ-գրագէտ ընկեր Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ: Մուտքը ազատ է:

ԳԱՌՏՕ — Ն. Աղբալեան խումբը կը տօնէ իր «ՕՐԸ»: Այս կիրակի ժամը ճիշդ 15.30ին, Շամպր տը Գոմէրսի ընդարձակ սրահը: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ կը ներկայացուի զաւեշտ մը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յիշատակի օր մեր բոլոր նահատակ մտաւորականներու:

Կազմակերպուած՝ Համախարբերդի «Եփրատ» Միութեան կողմէ, Շաբաթ 28 Մարտ, երեկոյեան ժամը 21ին, Սալ Մաղենոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne

Կը նախագահէ ՎԵՐ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Բացման խօսք Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը խօսին պրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ Պ. Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ եւ Պ. Մ. ՄԻՐՋԻ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Նուագ յայտնի ջութակահար Պ. Լ. Վեւոնդեան, երգ Օր. Արզումանեան եւ Պ. Դ. Ստեփանեան, արտասանութիւն Պ. Թուլեան:

Յաջորդ օրը կիրակի 29 Մարտ, երեկոյեան ժամը 9ին «Քաֆէ Նօայ»ի (La Canebière) սրահին մէջ, տեղի պիտի ունենայ թէյասեղան մը, ի պատիւ Պ. Պարսամեանի եւ Մ. Միրզէի: Պիտի դասախօսէ Պ. Պարսամեան:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VÊTEMENTS

Hommes Jeunes-Gens

ԳՈՐԾԱՒՈՐ ԿՈՒԶՈՒԻ

Վեստ կամ ռոպ իրենց տան մէջ կարող գործաւորներ կ'ուզուին, որոնք ուղղակի իրենց տունը գործատէրէն պիտի ստանան գործը.— կրնան ունենալ նաեւ ընկերային ապահովագրութիւն.

Դիմել նամակով Պ. Արթինեանի,

2bis, rue de Carnot Compiegne (Oise).

×

Դերձակի աշխատանոցի մէջ աշխատելու համար գործաւոր կամ գործաւորուհի մը, սկսնակ կամ քիչ մը ծանօթ գործին: Դիմել ԳՈՐԳԻԿԵԱՆԻ՝

31 Route de Choisy métro Porte de Choisy, Ivry.

× Քոնֆէքսիոնի տան մը համար, ձեռքի կարերու փրթիթ մէն մը կ'ուզուի: Դիմել՝

ETB. LYDA, 21 rue Petits Carreaux Paris (II)

Métro Sentier

ԶԱՏԻԿԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

(Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի), Այս կիրակի՝ Ծաղկազարդ, սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ի ժամ 7.30, պատարագ ժամը 10, Դռնբացէք ժամը 5: Աւագ Հինգշաբթի. ՅԻՇԱՏԱԿ ԸՆԹՐԵԱՑ պատարագ ժամը 10, Հաղորդութիւն բոլոր մանկանց, Ոտնլուայ ժամը 5, գիշերը «Խաւարում» ժամը 7.30, Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ թաղման ժամը 5, Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց Ս. Զատիկ, Խթման արարողութիւն ժամը 4.30, Պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6: 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարութեան, Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10, Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պատարագ 10, Հոգեհանգիստ 11.45: 12 Ապրիլ՝ Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակներու:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. Կոմիտէի խորհրդ. ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին:

ՓԱՐԻԶ — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 3ին, Քաֆէ Բէժան:

Հ. Յ. Դ. ԳՈՒԼՎԱՌ ՕՏՏՕՅԻ Վռամեան Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 12 րիւ Քատէ: Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին, անդամատետրերով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ — Երգահանդէս Օր. Անժէլ Վարժապետեանի, Սալ Կաւօ, 17 Մայիս ժամը 17ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Հ. Իփէկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ այս կիրակի Ծաղկեզարդին յաւարտ պատարագին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Ողբացեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:

×

Այրի Տիկին Ագնէս Տերոյեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պատարագ պիտի կատարուի իր ամուսնոյն Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՏԵՐՈՅԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51 Rue Grignan:

Ընտիր նուագախումբ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Պիւֆէն առատ եւ դիւրամատչելի:

Մուտք 200 փրանք:

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ

Դերձակներու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենամատչելի գնով:

Կ'ուզուի

Տուն մը ծեր ընելու համար կին մը մօտակայ արուարձանի մը համար: Սնունդ, բնակարան եւ վճարում: Մանրամասնութեանց համար դիմել Ալեանաքեանի՝

5 Rue Mayran, Paris (9), Tél. Lam. 71-78

×

Երիտասարդ տղայ մը 15-17 տարեկան, որ կօշիկի գործի մէջ աշխատած ըլլայ արդէն:

Դիմել՝ 18 Rue Mélingue, Paris:

Մօտ է Զատիկը...

Մօտ է Զատիկը...

Առանց ծաղիկի գարուն չըլլար

Առանց ՉԷՕՐԷԿԻ Զատիկ չըլլար,

Չէօրէկ կայ՝ չէօրէկ ալ կայ

Լաւագոյն չէօրէկը սակայն, կը պատրաստուի միայն յայտնի վարպետ

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ մօտ

32 rue de Trévise. Tél. TAI. 25 - 44

Ճաշակեցէք եւ տեսէք ... Այցելեցէք անգամ մը եւ դուք հոն պիտի գտնէք ոչ միայն անարատ կարագով ու թարմ հաւկիթով պատրաստուած չէօրէկներ շաքարով կամ խըթով, այլ եւ արեւելեան ամէն կարգի անուշեղէններ եւ խմորեղէններ:

ՓՈՒՌԵՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ՏՈՒՆ

առանց միջնորդի, հետեւաբար աւելի աժան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր. , Տար. 2200 . Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 28 Mars 1953 Շաբաթ 28 ՄԱՐՏ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7028-Նոր շրջան թիւ 2439 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՎԵՐՋ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

Շարունակ նոր խմորումներ եւ խլրտումներ տեղի կ'ունենան Արեւելքի մէջ: Երբեմն բուռն , յաճախ անձայն, բայց միշտ անընդհատ :

Կը բաւէ աչք մը նետել միայն վերջին տարիներու անցուդարձին վրայ, նախատեսելու համար ապագան:

Անշուշտ ամէն բանէ առաջ ազգայնական շարժումն է որ կը ծառանայ եւ կը ծաւալի :

Շատոնց արթնցած է ամբողջ Միջին Արեւելքը:

Իւրաքանչիւր երկրի մէջ ասպարէզ նետուած է նոր սերունդ մը, յանդուգն եւ ըմբոստ :

Միեւնոյն ազդանշանը կը լսուի ամէն տեղ , աւելի կամ նուազ ուժգնութեամբ — «Այդ մենք ենք գալիս »:

Տեսանք ինչ որ տեղի ունեցաւ Իրանէն Սուրիա եւ Եգիպտոս: Նոյնիսկ բաղդատաբար բարեխառն Լիբանանի մէջ :

Այդ բոլորը նախանշաններն են գալիքին :

Խմորումները ձեւ ու մարմին կ'առնեն այնպիսի արագութեամբ որ անսովոր է Մօտաւոր Արեւելքի համար :

Սուրիան երեք - չորս յեղաշրջումներէ ետք, բոլորովին նոր դիմագիծ մը ստացած է :

Լուծուած են քաղաքական կուսակցութիւնները, եւ մէկ հոսանք է որ կը կառավարէ երկիրը, ինքնուրոյն ծրագրով մը: Համարաբական ուղղութեամբ :

Երբեք այնքան զգալի չէր եղած ազգայնական գիծը՝ Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ :

Ամէն տեղ ալ զուգընթաց կ'երթան բարենորոգչական շարժումը եւ ազգային ձգտումը :

Մանաւանդ այս վերջինը հետզհետէ կը զօրանայ կարգ մը երկիրներու մէջ :

Շարժումը ուղղուած է օտար լուծի եւ արտաքին ազդեցութեանց դէմ: Բայց, չունի օտարատեաց հանգամանք :

Կարգ մը եղերական դէպքեր չեն կրնար հերքել այս պարագան :

Ո՞ւր պակաս են խառնակիչ տարրեր, պղտոր ջուրերէն օգտուելու համար :

Շարունակելով արմատական բարենորոգումներու շարքը, Եգիպտոսի նոր իշխանութիւնը այժմ կը պատրաստուի Հանրապետութիւն հաստատել :

Ամիսներ առաջ կազմուած մասնաւոր յանձնախումբը միաձայնութեամբ առաջարկեց ջնջել միապետութիւնը :

Զօր. Նեկիպ այս ծրագիրն ունէր սկիզբէն իսկ, բայց կ'ուզէ յարգել օրինական ձեւակերպութիւնները :

Արդէն իսկ ձեռնարկներ կը կատարուին , հանրաքուէի մը համար, որ պիտի նուիրագործէ տրուած որոշումը :

Հինգ հոգինոց յանձնախումբին եզրակացութիւնը հազիւ հաղորդուած, Գահիրէի մամուլը շռնդալից յայտնութիւններ եւ խմբագրականներ հրատարակեց միապետութեան չատ մը չարիքներու մասին :

Այս առթիւ զատ – զատ կը յիշուին միապետներու անունները՝ իրենց այլազան մեղքերով :

Հողային բարենորոգումէն ետք, հանրապետութեան հաստատումը իսկապէս նոր դարաշրջան մը կը բանայ Նեղոսի ափերուն վրայ:

Այսպէս, յետամնաց Արեւելքը ոստումներ կը կատարէ դէպի յառաջդիմութիւն, թօթափելով հնութեան եւ թմրութեան փոշիները :

Մենք ալ, իբրեւ Արեւելքի զաւակ, կը մաղթենք նոր յաջողութիւններ եւ լուսաւոր օրեր :

Միշտ այն վստահութեամբ թէ կատարուած բարենորոգումներէն պիտի օգտուին բոլոր փոքրամասնութիւնները, վայելելով լայն իրաւունքներ իրենց ներքին գործերուն տնօրինութեան մէջ :

Ամէնէն համեստ համրանքն ալ, որքան ազատութիւն եւ հաւասարութիւն վայելէ, կը դառնայ նոյնքան պիտանի տարր մը:

Ապացոյց՝ մեր տարագիր բազմութեանց թանկագին ծառայութիւնը՝ Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ :

Շ.

Ուս. Տան միջադէպը

Երէկ տեղեկութիւններ հրատարակած էինք Ուս. Ոստանի վարչական խորհուրդին գումարման մասին, որ տեղի ունեցած էր քննելու համար վերջին չաբթուան դէպքերը :

« Փառի - Փռէս» կը գրէ թէ ժողովը որոշած է կարգապահական յանձնախումբ մը կազմել , որպէսզի ուրիշ անեն այս կարգի դէպքեր չպատահին: Վարչական խորհուրդին նախագահը , Պ. Ֆրանսուա Փոնսէ, հաստատելով այս տեղեկութիւնը, կ'ըսէ թէ դեռ ճշդուած չեն յանձնախումբին կազմութեան մանրամասնութիւնները :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, պիտի յետաձգուի եօթը արտաքսուածներուն պատիժին գործադրութիւնը: (Երեքը Հայ, չորսը Սեւամորթ, որոնց մէկը Ֆրանսայի բարձրութիւն ցատկելու ախոյեանը, Թիամ Կալլօ) :

Թերթը այս առթիւ կը նկարագրէ անցեալ չաբթուան ցոյցերը, Փետրուար 21էն Մարտ 17 , տալով կարգ մը մանրամասնութիւններ որոնք լուսաբանութեան կը կարօտին: Ամէն պարագայի մէջ, ակներեւ է Հայկ. Տան տնօրէնին՝ Պ. Կիւյոյի պատասխանատուութիւնը : (Կ'ըսուի թէ տնօրէնը եւ վերատեսուչը՝ Պ. Մառշօ հրաժարած են կամ պիտի փոխուին):

Ուշագրաւ է «Փառի - Փրէս»ի աշխատակցին եզրակացութիւնը .

— «Կը թուի թէ այս միջադէպերուն իրական պատճառներն են այն մտահոգութիւնը ուր կ'ապրին հայ ուսանողները, զրկուած՝ հայրենիքէ, եւ սեւամորթ ուսանողներու ստորադասութեան զգացումը »:

Թերթը այս առթիւ կը յիշէ նաեւ համալսարաններու քարոզութիւնը, դիտել տալով թէ «չատ մը յառաջդիմական թռուցիկներ ցրուած են»:

Իրականութիւնը այն է որ ոչ միայն Հայերն ու Ֆրանսացիները, այլ եւ Ոստանին բոլոր ուսանողները — 3 - 4000 հոգի -- համերաշխ էին բողոքի ցոյցերուն մէջ :

ՏԽՐՈՒՆԻ — Ցաւով կ'իմանանք թէ Լաթաքիոյ մեր երիտասարդ ընկերներէն տոքթ. Յ. Սապունճեան խեղդամահ եղած է , երբ ձիով գետակէն կ'անցնէր մօտակայ գիւղ մը երթալու համար: Տարաբախտ ընկերը երեք տարիէ ի վեր կը ծառայէր Մասեափի (Լաթաքիա) շրջանին մէջ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդարանը որոշեց 45 միլիոն սթերլինի պարտաւորիչ փոխառութիւն մը կնքել կալուածատէրերէն, 18 տարի տեւողութեամբ եւ 2ուկէս տոկոսով: 4 առ հարիւր պիտի վճարեն անոնք որոնց հարստութիւնը 10.000 ոսկիէն վար է, եւ աստիճանաբար մինչեւ 10 առ հարիւր, 65 հազարէն վեր հարստութեանց համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն , Ռուսերը մեծ փափկանկատութեամբ կը վարուին օտար դիւանագէտներուն հետ, տասը օրէ ի վեր, ակներեւ բարեացակամութիւն մը ցոյց տալով : Բանուորներ գիշեր ցերեկ կ'աշխատին ամերիկեան դեսպանատան փոխադրութեան համար : Մոսկուայի անթելին Ֆրանսերէն բաժնի խօսնակը, Կիրիլով, առջի օր կ'ըսէր թէ միայն բոլոր կառավարութեանց գործակցութեան կամքը , փոխադարձ վստահութիւնը եւ ուրիշներու ազգ. անկախութեան ճանաչումը կրնան ապահովել աշխարհի խաղաղութիւնը »:

ՔԱՐԻՒՂԻ ՆՈՐ ՀԱՆՔ մը գտնուեցաւ Քովէյթի եւ Սէուտի Արաբիոյ միջեւ, 2000 քառ. մղոն տարածութեան մը վրայ որ չէզոք հող կը համարուի :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ եօթը հոգինոց զինուորական մարմին մը գնաց Հռոմ, խորհրդակցելու համար Միջերկրականի պաշտպանութեան մասին :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ հաստատուեցաւ Խ. Միութեան մէջ, լայն իրաւասութիւններով: Նախարարն է Պոնոմարենքօ, որ տիրաբար պիտի վարէ գրականութեան, գիտութեանց եւ արուեստներու վերաբերեալ գործերը, դպրոցները, քարոզութիւնը, մամուլը, անթելը , շարժանկարը եւն .:

ՖՐԱՆՔԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչներուն առաջին խորհրդակցութիւնը տեղի ունեցաւ Ուաշինկթընի արտաքին գործերու հին պաշտօնատան մէջ:

Այս առաջին խօսակցութիւնը նուիրուած էր Մայր. Արեւելքի գործերուն: Այս պատճառով հրաւիրուած էին նաեւ Հնդկաչինի եւ Քամպոճի դեսպանները :

Այզընհաուըրի գրասենեակին մէջ տեղի ունեցած էր առաջին հանդիպումը: Նախագահը այս առթիւ ամերիկեան ժողովուրդին ջերմ համակրանքը յայտնեց Ֆրանսայի, յիշելով անոր տաժանելի պայքարը՝ 1914էն ի վեր: Եւ չեշտեց թէ պիտի քննեն ամէն խնդիր որ կապ ունի երկու երկիրներուն յարաբերութեանց հետ :

Ամերիկեան թերթերն ալ համակրանք յայտնելով հանդերձ, կը թելադրեն որ Ֆրանսա օր առաջ վաւերացնէ եւրոպական բանակի դաշնագիրը: Այդ պարագային կրնայ նոր վարկեր ստանայ Ամերիկայէն :

Թերթ մը կը հարցնէ — «Ֆրանսա կը յուսայ 1400 միլիոն տոլարի օգնութիւն ստանալ զանազան ձեւերով: Պ. Պ. Մայէր եւ Պինօ կրնա՞ն վստահեցնել թէ խորհրդարանը պիտի վաւերացնէ եւրոպական բանակի դաշնագիրը»: Ուրիշ թերթեր ալ նոյն լեզուն կը գործածեն, թելադրելով որ Ֆրանսա իրատեսութեամբ դատէ օրուան խնդիրները :

Մառեշալ Ժիւէն, Կեդր. Եւրոպայի ցամաքային ուժերուն հրամանատարը, զեկուցում տալով ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովին առջեւ , բացատրեց թէ անհրաժեշտ է քաղաքական իշխանութիւն մը հաստատել, որպէսզի կարելի ըլլայ ամբողջութեամբ գործադրել եւրոպական բանակի ծրագիրը: Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ այդ պարագային փոխանցման շրջանը պիտի երկարաձգուի, ուշացնելով դաշնագրին գործադրութիւնը :

Մառեշալը կը խոստովանի թէ ցամաքային ուժերը անբաւական են պաշտպանելու Էլպայի սահմանագլուխը. հետեւաբար ինք պարտաւոր է անհրաժեշտ միջոցները պահանջել կամ հրաժարիլ: «Թերեւս հեռու չէ այդ վայրկեանը »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՌԻՍ ԹՈՐԷԶ Ֆրանսա պիտի վերադառնայ, անցնելով Գերմանիոյ անգլ. շրջանէն, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը, աւելցնելով թէ արդէն իսկ անցագիր խնդրուած է: Թորէզ միշտ հիւանդ ըլլալով , բժիշկները արգիլած են օդանաւ նստիլ :

ՍՈՒՏԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ նորէն ծանրացած է: Եգիպտոս կը գանգատի թէ Անգլիացիները չեն յարգեր վերջերս կնքուած համաձայնութիւնը: Դահլիճը արտակարգ նիստ մը գումարեց Եշ. օր, նոր տեղեկագիր մը ստացած ըլլալով: Սուէզի խնդիրն ալ անելի մատնուած է :

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ, հարցումի մը պատասխանելով, Չըրչիլ ըսաւ թէ ուրախութեամբ պիտի ողջունեն որ եւ է իրական մեղմացում՝ Խ. Միութեան կողմէ, բայց դեռ ժամանակը եկած չէ նախաձեռնութիւն ստանձնելու: Երկու երեսփոխաններ առաջարկեցին որ վարչապետը Լոնտոն հրաւիրէ Մալենքովը, տեսակցելու համար իրեն եւ Այզընհաուըրի հետ: Չըրչիլ բացատրեց թէ Չորս Մեծերու հանդիպում մը «կը պահանջէ մանրակրկիտ պատրաստութիւն: Ենթադրենք որ հրաւիրեցինք Պ. Մալենքովը եւ ժխտական պատասխան տուաւ: Կացութիւնը կը բարւոքի՞ »:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ անցագիր տուաւ քանի մը ամերիկեան թերթերու եւ անթելի կայանի մը տնօրէններուն, որպէսզի Մոսկուա այցելեն, Վիեննայի եւ Փրակայի ճամբով: Ամերիկացի 35 լրագրողներու խմբակցութիւնը, որ պտոյտներ կը կատարէ Եւրոպայի մէջ, անցագիր ուզած էր բոլոր անդամներուն համար, բայց Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատունը պատասխանեց թէ միայն տասը անցագիր կրնայ տալ :

ԵՐԵՔ ՄԻԼԻՈՆ ՀՐԵԱՆԵՐ վտանգուած են , կ'ըսէ Սիոնական ընկերակցութեանց անգլ. դաշնակցութիւնը, իր տարեկան տեղեկագրին մէջ : Այս առթիւ կոչ մը կ'ուղղէ Խ. Միութեան, որպէսզի թոյլ տայ որ Պաղեստին գաղթեն Ռուսիոյ Հրեաները :

ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԳԻՐ մը կնքուեցաւ Խ. Միութեան եւ Չինաստանի միջեւ: Մոսկուա կարեւոր պիտոյքներ պիտի հայթայթէ, Մանաւորապէս

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՐԱԶԻԼԻԱՅԷՆ

ՔԱՂԱՔ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՍԱՆ ՓԱՈՒԼՕ.— Զանազան կազմակերպութեանց եւ մանաւանդ Հայր. Միութեանց մասին խօսելէ վերջ, այժմ կ'անցնիմ քաղաքական կուսակցութեանց։

1920ին կը կազմուի Ս. Դ. Հնչակեան [illegible] Մինչեւ 1931 Սան Փաւլօ քաղաքին մէջ [illegible] «Սասուն Դիւլեան» [illegible] «Արարատ» [illegible] «Կայծ» [illegible] 1931 [illegible] 1936 [illegible] «Կայծ» [illegible] 1936 [illegible]

«Կայծ» կը հրատարակուի [illegible] 1931 Մայիս 10, [illegible] 1931ի [illegible]

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հոս կազմակերպուած է 1925ին եւ [illegible] Սան Փաւլոյի մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմութեան [illegible] Մխիթարեան [illegible] (այժմ Պոլսոյ [illegible]): [illegible] Սոյն տարին այս [illegible] 1929 [illegible] Նոյն տարին Մայիս 28ին կը տօնէ Հայաստանի Հանրապետութեան 11րդ տարեդարձը, մասնակցութեամբ Սալնոսլի եւ [illegible] Հայր. Միութեան։ [illegible] Հ. Յ. Դաշնակցութեան Սըր 1930 [illegible] 20ին [illegible] 30րդ տարեդարձը, 1931 Ապրիլ 1ին Հ. Յ. Դ. 40ամեակը, ուր բոլոր բանախօսները կը պատկերացնեն Դաշնակցութեան անցեալը, իբրեւ մտքի, գրչի եւ զէնքի կազմակերպութիւն։ 1932 Յունիս 20ին նորէն Մայիս 28ը, [illegible] Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Սալնոսլի Հայր. Միութեան։ 1934ին կը կազմեն Հ. Կ. Խաչը եւ Զաւարեան Աղբերց Միութիւնը, համախմբելով 30ի չափ կեսսուսակ երիտասարդներ։ Այս Միութեան հարուստ [illegible] կեդրոնը կը գտնուէր [illegible]։ Սակայն երբ ընկեր Ս. Վրացեան կուսակցական առաքելութեամբ կայցելէ այս շրջանները, Զոմերու կեդրոնը Սան Փաւլօ կը փոխադրուի։ Միութիւնը հետզհետէ տկարանալով լուծուելու վրայ էր երբ գործիչ-խմբագիր ընկեր Արսէն Միքայէլեանի ջանքերով 1940ին հիմը կը դրուի «Արմէնիա» Երիտասարդաց Միութեան։ Սան Փաւլօ եւս հետեւելով օրինակին, կը կազմէ «Արմէնիա Երիտասարդաց Միութիւնը»։

Զոմերու այդ շրջանի ղեկավար տարրերը եղած են Անդրէաս Ճաֆէրեան, Գարեգին Թիւֆէնքճեան, Վահան Զորպաճեան, Վահագն Մինասեան եւ Պարգեւ Գալէմքեարեան։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը աւելի ուժեղացած իր կազմակերպչական աշխատանքներուն զուգընթաց 1938 Ապրիլ 2ին «Վարանդեան» ակումբին մէջ կը տօնէ Փետրուարեան ապստամբութեան 17րդ տարեդարձը։ Նոյն տարին Յուլիս 24ին կը կազմէ Օժանդակ Միութիւն մը։ Երկու տօներ կան որ մինչեւ այսօր անխափան կը տօնէ այստեղի կոմիտէն՝ «Մայիս 28»ը եւ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը։ Միեւնոյն ատեն ջանացած է փակման վտանգէն փրկել Դուրեան վարժարանը, ընկերներու նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեամբ։

Այս մասին խօսքը կու տանք Սան Փաւլոյի հոգեւոր հովիւ Վանեցի Տ. Եղնիկ քահանայ Վարդանեանի, որուն հրատարակած գրքէն օգտուած եմ ներկայ գրութեանս թուական ճշգումներուն համար.—

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան գլխաւոր նպատակներէն մին ալ եղած է իր կուսակցութեան զօրացումը, գաղթահայութեան ապազգայնացման վտանգին դէմ պաշտպանելու լաւագոյն միջոցներէն մին համարելով զայն։ Իր կազմակերպած հանդէսներով, երեկոյթներով եւ ներկայացումներով վառ պահել գաղթահայութեան, ազգասիրութեան եւ հայրենասիրութեան զգացումները եւ այս ուղղութեամբ տարած իր աշխատանքները արհամարհելի չեն։ Դաշնակցութիւնը, իր շարքերուն մէջ ունի եռանդուն, ազգասէր, գործելու եւ զոհաբերութեան պատրաստ երիտասարդներու բանակ մը»։

Դաշնակցութիւնը ներկայիս եւս տիրապետող ուժն է այս գաղութին եւ միակը, որպէս լուսատու ջահ այս հեռաւոր ափերու մռայլ ու մութ հորիզոնը լուսաւորող եւ յոյս ներշնչող պաշտպանողի դերը մեր լաւ օրերուն։ Իրենց աշխատանքը եւ թուական քանակը անհրաժեշտ չէ հոս ճշդել, քանի որ բոլորն ալ կը գիտեն թէ Դաշնակցութիւնը գործի կուսակցութիւն է եւ գիտէ թէ ինչ կ'ընէ։

Ռամկավարները կազմ չունին հոս։ Ցաղտուկ մը պակաս։

Տեղական առումով ունինք բարձրագոյն ուսում ստացած երիտասարդութիւն մը, որ առաջնակարգ տեղ գրաւել սկսած է ամէն ասպարէզի մէջ։ Կան բժիշկներ, ճարտարապետներ, երգահան մը, եւ քաղաքապետական խորհուրդի անդամներ։ Զինուորական վարժարան աւարտած են մօտ 15 սպաներ։ Ինչպէս ամէն տեղ, հոս եւս յամառօրէն կառչած են իրենց ազգային սուրբ սովորութիւններուն եւ կ'աշխատին տակաւ, ինչպէս կ'ընէ մեր սիրելի Նարդունին։ Ունինք մեծ թիւով արաբախօս Հայեր որ ընդհանրապէս բարեկեցիկ են։ Դժբախտաբար շատ քիչեր շփման մէջ են հայկական շրջանակի. հետ եւ անխտիր. օտար [illegible]ին կը կնքեն։

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՓՄԷՃԵ[illegible]

Վաստակաւոր ուսուցիչը

ԽՄԲ.— Կիրակի օր, Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեանի Յոբելեանին առթիւ հայերէն ուղերձ մը կարդաց նաեւ մեր հայագէտ բարեկամը, Փր. Ֆէյտի։

Կը հրատարակենք նոյնութեամբ.—

Յարգելի հանդիսականներ,

Աւելի քան քառասուն տարի է որ Հայր Սահակը ճանչնալու հաճոյքն ու պատիւը ունիմ։ Այն ատեն դեռ ուսանող էի եւ հազիւ սկսած հայերէն սորվիլ. կը փափաքէի հայկական շրջանակներուն հետ յարաբերութիւններ հաստատել որպէսզի այդ ձեւով լեզուն խօսելու առիթ ունենամ եւ այս ձեւով աւելի ընտելանամ հետը։

Նոյն ժամանակ բարեբախտ զուգադիպութեամբ, փրանսական թերթի մը մէջ [illegible] Մուրատեան վարժարանի մասին։ [illegible] եւ երկու օր ետքը, առաջին առիթը [illegible] կը մտնէի։

Հոն ընդունող [illegible] վարդապետ մըն էր, Հայր Սրապիոն, որ հիմա [illegible] Մխիթարեան, բայց իրեն ընծայուած պատիւներով, իր ուսերուն վրայ դրուած բեռներով ու [illegible] ոչինչ փոխուած չէ։ Մխիթարեան վարդապետներու հետ այս առաջին հանդիպումին [illegible] քանի մը [illegible] նաեւ, Հ. Սահակ [illegible] Հ. Սրապիոնի [illegible]։ Այս բարեկան տեսակցութեամբ կը սկսէր մեր աշխատակցութիւնը որ, երկու շրջանի բաժնուած, ընդհանուր ութ տարի պիտի տեւէր, որոնց [illegible] Հ. Սահակին աշակերտութեան տակ անցուցի։

Հ. Սահակ ոչ միայն իր աշակերտներուն հոգեւոր հայր դարձած է, այլ եւ Փարիզի եւ շրջակայքի ամբողջ գաղութին եւ իր համբաւը հետզհետէ դէպ աւելի հեռու տարածուեցաւ։ Ամենուն համար Հ. Սահակ՝ Սեւրի Մուրատեան վարժարանն էր եւ Մուրատեան վարժարանը Հ. Սահակ։

Մօտաւորապէս վաթսուն տարի էր որ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը հեռացած էր Փարիզէն եւ փրանսական [illegible] հետեւանքով բազմապատկուած էր, երբոր նոյն վարժարանը վերստին բացուեցաւ, իր գլուխն ունենալով Հ. Սահակը։

Առաջին իսկ տարիներէն՝ նորաբաց դպրոցը արժանի ընդունելութիւն մը գտաւ հայ գաղութին մէջ, որուն անդամներուն հետ տեսուչը ջերմ յարաբերութիւններ կը ջանար հաստատել եւ կը յաջողէր շնորհիւ իր համակրելի անձնաւորութեան։ Դպրոցը շուտ մը հանդիսացաւ առաջնակարգ դպրոց մը եւ աշակերտութիւնը յաջողութիւն կը գտնէր «պաքալօրէա»ին։ Գործը յառաջ կ'երթար եւ կը թուէր թէ Հ. Սահակին կը մնար միայն իր վաստակին պտուղները քաղել, երբ 1939ին պատերազմը ծագեցաւ։ Դպրոցին վտանգաւոր դիրքը կ'արգիլէր որ այստեղ աշակերտներ հաւաքուէին եւ վարդապետները որոշեցին վերստին ձգել իրենց դաստիարակչական գործունէութիւնը Փարիզի մօտ։

Պատերազմը հազիւ լմնցած, խնդիր եղաւ երրորդ անգամ մը վարժարանը բանալու։ Ո՞վ կրնար յանձնուիլ այս փափուկ գործը, եթէ ոչ Հ. Սահակին, որ առաջին անգամը այնքան լաւ յաջողած էր։ Ինքը ուրեմն ընտրուեցաւ։

Բայց այս անգամ, գործը արտասովոր պատճառներով դժուարացած էր։ Գաղութը անշուշտ կարօտցած էր վարժարանը եւ Հ. Սահակը եւ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ անոնց։ Դժուարութիւնը հոն չէր. բայց նոր արձանագրուած աշակերտները այլեւս նախապատերազմեան շրջանի աշակերտները չէին։ Անոնք, վարժարան մտած ատեն, արդէն պէտք եղած նախնական դաստիարակութիւնը առած չէին։ Նոյնը՝ ոչ։ Իրենց տարրական ուսումը խանգարուած էր [illegible], «կրտսերա[illegible]» [illegible] եւ շատերն ալ դպրոցէ դպրոց [illegible] էին։ [illegible]

Վերաբացումէն ետք բաւական [illegible] կարգապահութիւնը [illegible] էր։ Հ. Սահակ չյուսահատեցաւ։ [illegible] աշակերտները արդէն բոլորովին [illegible] էին։ Հ. Սահակ մէկ պահէն [illegible] չէր [illegible]։ Բայց, առանց յոգնելու, առանց յոյսը կորսնցնելու, ամէն անգամ որ աշակերտներու մէջ յանցանք մը գործուած էր, իր քովը կանչած էր զայն ու, հայրաբար, առանց բարկանալու, անոր կը բացատրէր գործած յանցանքին [illegible] ու անպատեհութիւնը, բարի օրինակով կը խօսէր, կամաց կամաց անոր բարի զգացումները կ'արթնցնէր, [illegible] եւ արդիւնքը, [illegible] կը դնէր... բարի օրինակը առատօրէն տալով։

Պատերազմի [illegible] բոլոր պակասները կարելի չէր լրացնել այս աշակերտներուն մէջ որոնք արդէն անցած էին սովորական ուսման տարիքը, բայց Հ. Սահակ կրցած է գոնէ զանոնք մարդ դարձնել եւ Հայու արժանի զաւակներ։

Կատարեալ դաստիարակիչ ըլլալով, շատ մը հասկցած էր, որ դպրոցական կեանքը միայն մէկ մասն ըլլալով աշակերտին կեանքին, պէտք էր որ իր ջանքերը ծնողներուն քով ալ օժանդակութիւն գտնէին։ Ամէն անգամ որ առիթը կը ներկայանար ծնողներուն ալ իր օգտակար խորհուրդները կու տար, եւ այսպէս, [illegible] մինչեւ [illegible] կը բաժնէր աշակերտներուն, ծնողքին խրատ կու տար, երբեմն ալ սաստելով, բայց այնքան անուշ ձեւերով, այնքան բարի ոգիով, որ ամէնքն ալ կ'ըմբռնէին թէ իրենց զաւակներուն հանդէպ ունեցած իր սէրն էր որ Հ. Սահակը կը մղէր։

Հ. Սահակ վաստակաւոր պատմագէտ մըն է, իր գրած գործերը ծանօթ են ձեզի։ Հրատարակութիւններուն մէջէն կարեւորագոյնը եղած է իր «Ընդհանուր Հայոց Պատմութիւնը», երկու հատորով, որ տպուեցաւ 1922ին։ Իբրեւ արդիւնք իր բազմամեայ աշխատանքին, լոյս պիտի տեսնեն «Մխիթարեան Միաբանութեան Պատմութիւն» մը, «Հայոց Ժամանակակից Պատմութիւն» մը եւ Ընդհանուր Պատմութիւն մը երեք հատորով։ Իր դաստիարակչական կոչումին հետեւելով, մանաւանդ Հայոց Պատմութեան համառօտ գործ մը յօրինած է ի պէտս իր աշակերտներուն։

Այս հմտութիւնը ի սպաս դրաւ երիտասարդութեան, որովհետեւ պատմագիտական [illegible] սորված է ոչ միայն գիտուն ըլլալու եւ ճշմարտութիւնը փնտռելու անհրաժեշտութիւնը, անխոնջ աշխատասիրութեան կարեւորութիւնը, այլ եւ համբերութիւնը. Զափահասներուն արարքներէն հասկցած է մարդկութեան եւ մանաւանդ իր հայրենակիցներուն ձգտումներն ու ձիրքերը եւ անկէ

Ողբացեալ Հրանդ Նիթքեան

Ժամանակին հաղորդած էինք թէ Փետր. 28ին Պուէնոս Այրէսի մէջ մեռած է Պ. Հրանդ Նիթքեան, ծանօթ առեւտրական եւ բարերար:

Մեր պաշտօնակիցը, «Արմենիա» այս առթիւ խմբագրական մը նուիրելով հանգուցեալ հայրենասէրին, կը գրէ.—

...Առիթով մը, երբ այլեւս շինած էր քաղաքիս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին, կը յայտարարէր, թէ պատրաստ է Առաջնորդարանի մը կամ միջնակարգ դպրոցի մը համար ալ տալ այնքան որքան գաղութը հաւաքաբար պիտի տրամադրէր:

Եւ ըսել, որ իրենց հարստութեամբ զինքը ստուերի մէջ ձգելու կարող շատեր մնացին անտարբեր իր կոչին հանդէպ:

Եւ եթէ առենին չշինուեցաւ ակնարկուած Առաջնորդարանը եւ գաղութը չունեցաւ իր երկրորդական վարժարանը, պատճառը այն է, որ չունեցանք երկրորդ Հրանդ Նիթքեան մը այս շրջանին մէջ:

Դէմք մը կորսնցուցինք, ու ասիկա բառին իմաստասիրական առումով: Արդարեւ Հրանդ Նիթքեանի ամբողջ կեանքը եղաւ յանդուգն եւ ինքնատիպ գործունէութեան շարան մը:

Ինք Պոլսեցի, ծնած 1882ին, ան ունէր խոնարհ տնակներէն մինչեւ փարթամ պալատներու մէջ ապրող մարդոց հանդէպ միշտ նոյն վերաբերմունքը: Մարդը իրեն համար արժէք մը կը ներկայացնէր տնակներէն մինչեւ փարթամ պալատներու ցեղ իր առաքինութիւններով, եւ եթէ իր շրջապատը չկարողացաւ այս մարդուն մէջ զինք առաջնորդել յանդուգն ու այլապէս լուսաւոր արարքներու, տուր մեղքը կ'իյնայ անոնց վրայ, որոնք իրենց պաշտօնով կոչուած էին ապրիլ իրեն մօտ բայց իրենց չափերուն մէջ չունեցին հաւաքականութեան շահերը բարձր բռնել անձնական նկատումներէ:

Առաջին աշխարհամարտէն ետք, Հրանդ Նիթքեան կը գտնուէր Աթէնք, ուր դրամապէս կը մասնակցէր ազգային գործերու:

Պատերազմէն ետք, զինադադարի շրջանին, իրեն տրուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան կողմէ ոչ-պաշտօնական ներկայացուցչի հանգամանք. պաշտօն զոր առանց վարձատրութեան տարաւ սիրով՝ դառնալով սեծապէս օգտակար հայ գաղութին, նորեկ գաղթականներու եւ Փարիզ հաստատուած հայկական

մեծապէս օգտուած է իր դաստիարակչութեան գործունէութեան ի նպաստ:

Այս գործունէութիւնը ի յայտ կը բերէ Հ. Սահակին կրօնասիրութիւնը, հայրենասիրութիւնը, հաւատքը եւ բարութիւնը:

Տակաւին շատ երկար օրեր կը մաղթենք ուրեմն բոլոր գաղութին սիրելի եւ յարգելի յոբելեարին, յաջողութիւն դպրոցին եւ Միաբանութեան եւ ընդհանրապէս բոլոր Հայութեան:

ՖՐ. ՓԷՅՏԻ

Դաստիարակութեան, որուն տուած հրահանգները կատարեց անթերի: Այս առթիւ է որ ան հացկերոյթ մը տուաւ Յունաստանի Նախարարական կազմին. ու ասիկա նպաստեց կապի սերտացման ու դարձաւ օգտակար գաղութին համար:

Անսալով Հայկ. Պատուիրակութեան կողմէ տրուած հրամանի մը, անցաւ Իզմիր, ուր ցոյց տուած է իր առեւտրական տաղանդն ու յարգուած բոլորէն: Հոն ընտրուեցաւ Քաղաք. Ժողովի ատենապետ ու կատարեց հանգամանակութիւն երկրին համար: Այս առիթով է որ առաւ շնորհակալական հեռագիր Զաւէն Պատրիարքի կողմէ:

Իզմիրի աղէտէն վերջ փոխադրուեցաւ Աթէնք, ապա Արժանթին, ուր եւ կը փակէ ահա իր աչքերը, մեր օրերու այս ինքնատիպ մեծ բարերարը:

...Կարեւոր ամէն մեծ հանգամանակութեան մէջ իր յառկացումները եղան խօսուն: Քաղաքական գետնի վրայ դարձեալ զինք փնտռեցին, երբ պէտք եղաւ Հիւսիսային Ամերիկահայութեան անունով հեռագիր մը փութացնել Փոցտամ՝ Հայաստանի սահմաններու ընդարձակման համար »:

Հ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Կիրակի օր Սեւրի Մուրատեան վարժարանի թատերասրահին մէջ տօնուեցան Հ. Սահակ Վրդ.ի կրկնակ յոբելեանները:

Վարժարանին Տեսուչը, Հ. Մ. Ճանաշեան հանդէսին բացումը կատարելով ներկայացուց ծերունազարդ միաբանին պատմականը, վանքէն Պոլիս, Վենետիկ եւ յետոյ Փարիզ:

Վարժարանին քաղաքական տեսուչը, Պ. Վրէվօ մեծ յարգանքով ու գովեստով խօսեցաւ ինչպէս Հ. Սահակի նոյնպէս Միխիթարեաններու եւ առ հասարակ հայ մշակոյթի արժէքին ու Արեւելքի մէջ կատարած քաղաքակիրթ դերին մասին:

Պ. Օ. Հէքիմեան, Մուրատ-Ռափայէլեանի նախկին սաներու յարգանքը եւ մաղթանքները ներկայացուց գրաւոր ճառով մը: Պ. Ց. Արըճեան խօսեցաւ դպրոցի աշակերտութեան երախտապարտ ծնողներու կողմէ: Պ. Պարկիրճեան որպէս ներկայացուցիչ Մուրատեան վարժարանի նախկին աշակերտներու, փրանսերէն ճառով մը իր ... երախտագիտութիւնը յայտնեց եւ ինքնահոս գրիչ մը նուիրեց: Պ. Ֆ. Ֆէյտիի հայերէն գրաւոր ճառը կուտանք առանձին:

Դպրոցի Ե. դասարանի սաներու կողմէ Ժաչիկ Մարտիկեան այնքան յաջող խօսակ մը ըլլալէ վերջ գեղեցիկ գծագրութեամբ ալպոմի մը մէջ գրուած գեղագիր ուղերձ մը մատոյց Յոբելեարին: Հանդէսը գեղարուեստական բաժին մըն ալ ունէր, որուն ընթացքին երեք պատանիներ արտասանեցին շատ յստակ եւ գեղեցիկ առոգանութեամբ, բանաստեղծական կտորներ: Պ. Վարուժան Կոճապաշեան իր ջութակով Մ. Ռավէլէն նուագեց մեծ ճարտարութեամբ, իսկ Օ. Մ. Կառավարեան երգեց Կոմիտասի « Քէլէր Ծոլէր » ը եւ Ալէմշահի « Իմ երգը » , ծափեր խլելով:

Հանդէսին փակումէն վերջ, ներկաները հրաւիրուեցան դպրոցի սրահին մէջ, հիւրասիրուեցան խմիչքով եւ խմորեղէններով: Թ.

ՄԵԾԻ ՆՈՐԵՐԸ ԿԸ ՃԱՆՆԻՆ

Մարտ 24ի գիշերը Փարիզի Պետական Երաժշտանոցի դաշնակի ուսուցչուհիներէն Պ. Տիկ. Ժանթէլ իր աշակերտները ներկայացուց հասարակութեան Էքօլ Նորմալի սրահին մէջ:

Այս աշակերտներուն մէջն էր փոքրիկ Օր. Իռէն Փամպուքեան, որ այս տարի յիսուն թեկնածուներու մէջ հինգ առաջիններէն մէկը հանդիսանալով ընդունուած էր Պետական Երաժշտանոց, ինչպէս հաղորդած էինք ժամանակին:

Ներկայացուած տասնեակ մը յաջողագոյն աշակերտները դժուարին գործեր նուագելով ցոյց տուին թէ ուսուցիչ Տիկ. Ժանթէլ ամուր հիմերու վրայ դրած էր իրենց թէքնիք եւ երաժշտական զարգացումը:

Օր. Փամպուքեան նուագեց Շոպէնի «Պոլոնէզ Ֆանթէզի»ն, որուն լուրջ դժուարութեանց շատոնց յաղթահարած էին իր փոքրիկ մատները:

Միջնարարէն առաջ Պ. Ժանթէլ բեմ բերաւ իննամեայ Օր. Անի Կասէրն ու ուրիշ աղջնակ մը, որոնք Էքօլ Նորմալի մէջ իր աշակերտներն են եւ կը պատրաստուին Երաժշտանոցի մուտքի քննութեանց: Փոքրիկ Անի Փ. Տէլվէնքուրի մէկ կտորը նուագեց խանդավառ ծափեր խլելով:

Ժ. Ա.

Զուարճալի սխալներ

Տպագրական սխալներու շատ զուարճալի պատմութիւններ կան, որոնց կարելի է աւելցնել [illegible]:

Ստորեւ քանի մը նմոյշներ եւս:

Թերթի մը մէջ տպուած է, « Օտարութեան մէջ շփացած, հայ գրողը համ կ'առնէ օտար ապուխտէն »:

Ի՞նչ գործ ունի այստեղ « ապուխտ »ը: Աբրահամ Այվազեան պիտի ըսէր. « Զայդ տպագրական սխալ մըն է, որ յաճախ կը պատահի »:

Պարզ է, որ « ապուխտէն » ը պէտք է ըլլայ « արուեստէն » : Այս ձեւով միայն սխալագրութիւնը կը դադրի այլանդակ ըլլալէ:

Պոլսահայ թերթի մը մէջ տպուած է դարձեալ. « Անաստուած Պատրիարքարանը »:

Տեսա՞ծ էք դուք Պատրիարքարան մը, որ « անաստուած » ըլլայ (եթէ անշուշտ, Պ. Սիոնեան մէջ չէք ապրիր):

Պարզ է դարձեալ, որ « Պատրիարքարանը » պէտք է ըլլայ « պատրիարքականը »:

Ուրիշ թերթի մը մէջ կարդացինք. « ...ժողովարդը կը մտնէ սանդուխներով »:

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ մարդ մը կրնայ « սանդուխներով » մտնել ժողովարան, եթէ միայն Գողիաթ մը չէ մտնողը:

Այս ալ զուարճալի սխալներէն է, որոնք... համ ու հոտ կուտան մեր թերթերուն եւ « քիչ մը ծիծաղ »ի դերը կը կատարեն:

Եւ որպէսզի նախադասութիւնը դադրի միայն զուարճալի ըլլալէ, « սանդուխներով » ը պէտք է ուղղել եւ մարդը ժողովարան մտցնել « սանդալ » ներով:

Ուրիշ թերթ մը, դարձեալ Պոլսահայ, կը գրէր. « Քաղաքապետութիւնը պիտի գրաւէ պակաս կշռող հայերը »:

Երեւակայեցէք վիճակը այն հայերուն, որոնք... պակաս կը կշռեն: Քաղաքապետութիւնը կը սպառնայ գրաւել զանոնք եւ ղրկել... ուր որ անկ է:

Հարկ չկայ կը կարծենք, ճշդելու սխալը, որ տպագրական է բարեբախտաբար: « Հայերը » տպուած է, փոխանակ « հացերը » ի: Տարբերութիւնը մէկ գիր է միայն:

Թերթի մը մէջ տեսանք յօդուած մը՝ հետեւեալ խորագրով. « Սովետահայ գրականութեան բերքերը »:

« Բերքե՞րը »... Վերջէն ճշդուեցաւ, որ գրաշարը բերքի վերածած էր « Թերթերը »:

« Յուսաբեր »ի խմբագիրը հետեւեալ զուարճալի պատմութիւնը ըրաւ ինծի.

« Անգամ մը նուիրատուութեանց ցանկ մը ղրկուած էր մեզի. նուիրատուն ինք գրած էր իր անունն ու մականունը: Անունը մոռցած եմ, բայց մականունը կը յիշեմ. — « ՃԷՄիրճեան»: Այսպիսի անուն մը բացառութիւն մըն է, թերեւս պէտք է ըլլայ ՏէՄիրճեան. բայց այնքան յստակ, այնքան հատիկ-հատիկ գրուած էր այս անունը, որ տարակուսելու տեղ չէր մնար: Թերթին մէջ տպուեցաւ Ճէմիրճեան, ճ-ով: Առ ի նախատեսութիւն հաւանական դժգոհութեան մը, թուղթը պահեցինք: Յաջորդ օրը, ինչպէս նախատեսած էինք, նուիրատուն եկաւ բողոքի. իր ձեռքով գրուած թուղթը ցոյց տուինք իրեն, ուր « Ճէմիրճեան » ը կը փայլէր: Առաւ, կարդաց եւ բացատրութիւնն ալ տուաւ.

« — Ես հայերէն շատ լաւ չեմ գիտեր. գըրուածքի Տ-ն ի՞նչպէս կը գրուի հայերէն, ան ալ չեմ գիտեր, ատոր համար ալ Ֆրանսերէն D

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԱՐՕՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

— Ջուր տեղը վիճեցանք, օրինակներ տուինք... « Մեռնիլը մէկ անգամ է, այսօր թող մեր վերջին օրը ըլլայ բայց սիլահները չձգենք. ո՞ր օրուան պահեր ենք մեր կտրիճութիւնը, ո՞ր օրուան համար բերներնուս կտրելով գներ ենք այս զէնքերը... Մեր կիները, մեր զաւակները, մեր բազուկներուն են ապաւիներ. ի՞նչ երեսով ձեռքերնիս պարապ պիտի երեւնանք իրենց »: Ի զուր... ի զուր...

Գաղտառ օղլու Կարապետ ճերմակ դրօշակը պարզեց եւ գիւղը անձնատուր հռչակեց... Տիւշմանը եկաւ մեր զէնքերը հաւաքեց ու անմիջապէս մեզ շարեց »:

Պահ մը կը լռէ, արցունք կը քարանայ թարթիչներուն վրայ եւ անօրինակ արտայայտութիւն մը կուտայ իր նայուածքին:

— Միայն մէկը, երիտասարդ մը, որ զէնքը պահած էր, եօթը թշնամի սպաննեց եւ կրցաւ փախչիլ. մնացածները սպաննուեցան, եւ գիւղը կրակի տրուեցաւ: 265 Ապտօղլու գիւղացիներէն քանի մը հոգի մնաց, ան ալ մեծ մասով կին:

— Գաղտառ օղլո՞ւն, կը հարցնենք անմիջապէս:

— Գաղտառ օղլուն իր տանը մէջ սպաննուեցաւ անլուր չարչարանքներով, իր աչքերուն առաջին իր կնոջը, զաւակներուն, հարսներուն եւ թոռներուն մեռնիլը տեսնելէ ետքը:

Մինչ քահանան Ապտօղլուի եղերական պատմութիւնը կ'ընէր, ուրիշ շրջակայ գիւղերէն այրեր ու մարդիկ խռնուած էին Առաջնորդարանին դրան առաջքը: Ոմանք կուլային ու ոմանք բարկութեամբ կը բացագանչէին. երբեմն արտասուագին աչքերով ու հեծկլտանքներէն խզուող ձայնով այրի մը կը կրկնէր...

— Ախ, ախ, այդպէս է, այդպէս է...

Յաճախ տարբեր գիւղերէ էին այդ հաստատութիւնը ընողները, բայց դէպքը իր ընդհանուր գիծերուն մէջ այնպիսի նմանութիւններ ունէր որ լսողները կը կարծէին թէ իրենց գիւղին պատահածն էր պատմուածը:

Առ հասարակ կոտորուող գիւղացիներուն մեծ ցաւը սա էր որ չէին դիմադրած. անձնատուր ըլլալով կարծեր էին կեանքերնին ազատել, բայց դառն փորձառութիւնը ցոյց տուեր էր թէ ազատուողները անոնք էին որոնք զէնքերնին ձեռքերնին մնացած էին:

— Շուարեցանք, չգիտցանք, յանկարծակիի եկանք. կեանքը անուշ է, ամենէն դժբախտին համար ալ կեանքը անուշ է... կարծեցինք որ պիտի խնայեն...

Այս ամօթալի խոստովանութիւններուն մէջէն յանկարծ մեր դէմ սլացաւ հասուն տարիքով մեծղի եւ յաղթանդամ մարդ մը. աչքերէն կրակ կը ցայտէր եւ ազնուական զայրոյթով մը դողահար կը թուէր...

(Շար.) ՉԱՓԻԿ ԽՈՒՑԵԱՆ

դրեցի, փոխանակ հայերէն Տ գրելու...»։
Սէ Չէսիրճեանը եղած էր Ճէսիրճեան, Խմբ- ճեանը հայերէն, Տ– ֆրանսերէն։
Այս բացատրութիւնը կ'արժէ, որ տեղ մը դը- րուէր։
Բացատրութիւն մը, որ հատոր մը կ'արժէ...
Մ. Մ.

Ջրա - ելեկտրական ճարտարարուեստին եւ ուրիշ ձեռնարկներու զարգացման համար։

ՍՈՍԿՈՒԱՑԻ ԵՒ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ շուէտա - կան դեսպանները Սթոքհոլմ հասան միեւնոյն ա - տեն։ Կը կարծուի թէ գաղտնի պաշտօններ ստա - ցած են խորհրդային եւ ամերիկեան կառավարու- թիւններէն, ի խնդիր խաղաղութեան ...

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը ընդհ. ներում կը խոստանայ անոնց որ արտասահմանէն ետ կը բերեն իրենց փոխադրած գումարները։ Երեք ա - միս պայմանաժամ տրուած է ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Հ. Իփէկեան եւ զաւակները կը ծանու- ցանեն թէ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝
ԿԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ
մահուան առաջին տարելիցին առթիւ այս կիրակի Ծաղկազարդին յաւարտ պատարագին հոգեւան - գստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հա - յոց եկեղեցին ։

Ողբացեալին յիշատակը յարգողները կը հրա- ւիրուին ներկայ գտնուիլ ։

×

Այրի Տիկին Ազնիւ Տէրոյեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկե - ղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պատա - րագ պիտի կատարուի իր ամուսնոյն Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

Մեծ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հաճընի Հայր. Միու - թեան, մարտ 29ին ժամը 16էն մինչեւ կէս գի- շեր։ ՍԷՐՔԼԸ ՄԻԼԻԹԷՐԻ շքեղ սրահներուն մէջ ։ (Place St. Augustin) :
Ցայանի մեծ նուագախումբ Մ. Վարդիվառեանի
Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։
Ժաքի Շառլ՝ ռատիոյի սիրեցեալ պիտի ներ- կայացնէ բոլոր արուեստագէտները.—
ANDRELYS- Imitateur Bobino. ALLUZI FRANK énor de la radio. D'ARCY BOB - Fantaisiste. BO- TERRY SOFIA - Chant Russe - Cabarets Parisien- DARMONT - Charme. DURETTI RENEE. Gaité Lyrique. O'GRAVIL- Comique troupier. GERARD ANNIE - Réaliste cabarets parisiens. FERRARI CARLO - de la radio. MONTANA -
Հրաւիրատոմսերու համար դիմել. — Պ. Գ. Տէմուրեան, թէլ. Def. 25-07 :
Պ. Մ. Գրատեանին ՝
138, Rue l'Abbé - Groult Paris 15e.

ՆՈՒԷՐ.— Լաֆրէթէն Պ. Ցովհ. Նաճարեան 1000 ֆրանք կը նուիրէ Ջատկի առթիւ Ֆ. Կ. Խա- չի Փարիզի մասնաճիւղին։ Ստանալ Ցառաջէն։

ooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ԽՆՋՈՅՔ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համա - Զարսանճագի Հայր. Միութեան կողմէ, Զատկուան տօնին առ- թիւ, Ապրիլ 6ին, երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժա- մը 2ին, մինչեւ երեկոյեան ժամը 10, բիւ Գօն – ֆռւա, Ցոյներուն սրահին մէջ։
Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտա - սանութիւն եւ անակնկալներ, հայկ. եւ եւրոպ. պարեր եւ նուագ։ Նոր ժամանած երգապնակներ։ Ճոխ եւ աժան պիւֆէ : Մուտքը ազատ է :

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

ԼԻՈՆ.— Ազգ. վարչութիւնը որոշած է հերթական այցելութիւններ կատարել Սէն Շամոն, Փոն տը Շերիւի, Սենթ է – թիէն, Սէն Մորիս, Վիէն, Կրընոպլ, Ռօան եւ այլն։ Պիտի աշխատի Ազգ. Մի- ութեան մասնաճիւղեր ստեղծել այն տեղերուն մէջ ուր չկայ, ինչպէս եւ ամ – րապնդել քաղաքական կապը, զարկ տա - լով մշակութային, եկեղեցական եւ ազ – գային գործունէութեան։ Այս կերպով տարեկան շրջանային ժողովը փոխարինած պիտի ըլլայ, աւելի արդիւնաւոր աշխա - տանք կատարելով տեղին վրայ ։ Իւրա – քանչիւր շրջանի առանձին պիտի գրուի, ճշդելով այցելութեան թուականը։

Տարեկան մեծ պարահանդէս

Ի նպաստ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕԴԱՓՈԽՈՒ - ԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ։
Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մաս- նաճիւղի ։ 28 Մարտ, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պէռիէ Միյէի շքեղ սրահներուն մէջ։ 31 Փլաս Պէլքուր ։
Հաճելի անակնկալներ.— Պալէ լէ Լիւսիօլ տը Լիոն խումբի կողմէ։ Սպանիական ժող. պար Ա - լիքի եւ Օր. Լօլիթա Մորէոյի կողմէ ։

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեծ պատրաստութեամբ պիտի տօնուի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվար Օտտոյի Խատիսեան խումբի 8րդ տարեդարձը , հովանա - ւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի, եւ Ն .Ս. Շրջ. վարչութեան։ Այս կիրակի ժամը 15ին Սալ էնժէրնասիոնալի մէջ։ Գեղարուեստա – կան ճոխ բաժին։ Հայկական եւ եւրոպական պա- րեր։ Մուտքը ազատ է ։

× Հրապարակային դասախօսութիւն Պուլ . Օտտոյի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան » խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի։ Այս երկուշաբթի ժա – մը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը դասա- խօսէ ուսուցիչ-դրագէտ ընկեր Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ։ Մուտքը ազատ է ։

ՊՈՒՏՕ.— Ն. Ալբալեան խումբը կը տօնէ իր «ՕՐԸ»։ Այս կիրակի ժամը ճիշդ 15.30ին, Շամպր տը Քոմէրսի ընդարձակ սրահը ։ Գեղարուեստա - կան ճոխ բաժին ։ Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ կը ներկայացուի զաւեշտ մը ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԽԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յիշատակի օր մեր բոլոր նահատակ մտաւո - րականներու ։
Կազմակերպուած՝ Համախարբերդի « Եփրատ » Միութեան կողմէ, Շաբաթ 28 Մարտ, երեկոյեան ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne
Յաջորդ օրը կիրակի 29 Մարտ, իրիկունը ժամը 9ին «Քաֆէ Նօայ»ի (La Canebière) սրահին մէջ, տեղի պիտի ունենայ թէյասեղան մը, ի պա- տիւ Պ. Պարսամեանի եւ Մ. Միրզէի։ Պիտի դա - սախօսէ Պ. Պարսամեան ։
Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխը- տիր ։

ԶԱՏԻԿԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

(Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի), Այս կիրակի՝ Ծաղկազարդ, սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ի ժամ 7.30, պատարագ ժամը 10, Դռնբացէք ժա- մը 5։ Աւագ Հինգշաբթի . ՅԻՇԱՏԱԿ ԸՆԹՐԵԱՑ պատարագ ժամը 10, Հաղորդութիւն բոլոր ման - կանց, Ոտնլուայ ժամը 5, գիշերը «Խաւարում» ժամը 7.30, Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ Թաղման ժամը 3, Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց Ս. Զատիկ, Խթման արարողութիւն ժամը 4.30, Պատարագ եւ Նախա- տօնակ ժամը 6։ 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարու - թեան , Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10 , Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պա - տարագ 10, Հոգեհանգիստ 11.45։ 12 Ապրիլ՝ Յի- շատակ մէկ միլիոն նահատակներու ։

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

«Ազատ Հայաստան»ը ,որ Ֆրանսաբնակ վեր- ջին հայ տարագիրներու միակ եւ օրինական կազ- մակերպութիւնն է՝ արտօնուած պետութեան կող- մէ, Փարիզի մէջ կազմակերպած է երգի, պարի եւ ասուլիսի խմբակներ ։
Վայրը եւ ժամը պիտի ծանուցուին առանձին, Ամէն կարգի դիմումներու համար գրել Պ. Գոր - եանի, 155 Ավընիւ ժան ժօրէս, Առնուվիլ լէ Կո- նէս (Սէն է Ուազ)։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN,17 rue Damesme ,Paris(13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Հ. Ց. Դ. ՇՐՋ. Կոմիտէի խորհրդ. ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին։

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի անդամա- կան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 3ին, Քաֆէ Րէժան ։

Հ. Ց. Դ. ՊՈՒԼՎԱՌ ՕՏՏՈՅԻ Վռամեան են – թակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին , սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայա- նալ անդամատետրով։ Բացակաները նկատի կ'առ- նուին ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, այս շա - բաթ իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51 Rue Grignan ։
Ընտիր նուագախումբ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Պիւֆէն առատ եւ դիւրամատչելի ։
Մուտք 200 ֆրանք ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925.R.C.S.376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 29 Mars 1953 Կիրակի 29 ՄԱՐՏ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7029–Նոր շրջան թիւ 2440

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ...

Հաճելի չէ ամէն տարի նոյն մօտայլ խորհրդածութիւնները արձանագրել, յիշելով մեր երբեմնի տօներն ու աւանդութիւնները :

— Այսպէ՜ս կ'ողջունէինք Ծաղկազարդը: Այսպէս չէր մեր Զատիկը ...

Աւելի քան երեսուն տարի անցեր է արդէն, եւ անօգուտ են հառաչանքն ու երանաւէտ յուշերը :

Անողոք իրականութիւնը տեսնենք այնպէս ինչպէս որ կայ, անոր համեմատ վարելու համար մեր անհատական թէ հանրային կեանքը :

Անշուշտ ամէն հայրենի տօն սարսուռ մը կը հոսեցնէ մեր երակներուն մէջ: Սիրտերը կը տրոփեն եւ աչքերը կը կայծկլտան :

Այս յոյզերը աւելի զգալի են, օրինակ, Ծաղկազարդին, որ քրիստոնէական յիշատակէ աւելի բան մըն է մեզի համար :

Բառն անգամ՝ գարուն, պայծառութիւն եւ թարմութիւն կը բուրէ :

Ուրիշներ, աւելի մեծ եւ բախտաւոր ազգեր զանազան բառերով կը յատկանշեն տարեդարձը. — «Տօն արմաւենեաց» եւն.:

Անզուգական, իսկապէս ազգային եւ հայկական է մեր Ծաղկազարդը :

Բառին կազմութիւնն անգամ գիւտ մըն է, ինքնուրոյն եւ անթարգմանելի :

Ամէնէն անտարբերն ալ բնազդաբար կ'ըմբռնէ թէ նոր շրջան մը կը բացուի, լուսաւորութիւն եւ հաւատք ներշնչելով: Նոյն իսկ հայրենի հողին բուրմունքը տարածելով մեր բոլորտիքը :

Ամբողջ այլաբանութիւն մը՝ Ծաղկազարդէն Զատիկ :

Տեսակ մը խորհրդանիշ, որ կը խանդավառէ բազմութիւնները: Անկախ՝ բոլոր վարդապետական գիտելիքներէն եւ հանդիսաւոր արարողութիւններէն:

Ո՞ւր էր որ մեր հանրային գործունէութիւնն ալ նորոգուէր Ծաղկազարդի թրթռացումներով :

Վարդն անգամ փուշեր ունի, իբրեւ բնական մասնիկները ամբողջութեան մը :

Ի՞նչ պիտի արժէր կեանքը առանց փուշի եւ տառապանքի: Առանց տագնապի եւ պայքարի :

Ծաղկազարդին հետ — գարո՜ւն — բնութիւնն ալ պայքար մը չէ՞ որ կը մղէ, հալեցնելով սառնամանիքները: Բանալով ջերմութեան եւ ուժի աղբիւրները:

Ծաղկազարդ՝ կը նշանակէ վերածնութիւն : Ամէն ուղղութեամբ :

Ժողովրդային աւանդութիւնը շատ աւելի պերճախօս է քան որեւէ կրօնական կամ գիտական վերլուծում :

Թերեւս տկարացած է աւանդութեան ուժը, իբրեւ հետեւանք երկարատեւ պանդխտութեան :

Բայց ոգին կը մնայ անվթար: Եւ կը կարծենք թէ նորերն ալ կը կրեն անոր ազդեցութիւնը, հակառակ բացասական փորձութեանց :

Ամէն պարագայի մէջ, պիտի ուզէինք որ Ծաղկազարդը դառնար մղիչ ուժ մը, մեր ինքնապաշտպանութեան պայքարին մէջ: Ներշնչարան մը, որ կը խօսի ամէնուն սրտին:

Շատ մը տեսակէտներով ամէնէն ժողովրդական խորհուրդն է այս տօնը: Մատչելի բոլորին:

Որո՞ւ աչքերն ու սիրտը չեն բացուիր ի տես գոյնզգոյն ծաղկեփունջի մը :

Ծաղկազարդն ալ նոյն յոյզերը կ'արթնցնէ ամէն գարնան :

Եւ պէ՛տք է որ արթնցնէ : Մանաւանդ օտարութեան մէջ, ուր այնքան սառնաշունչ հովեր կը փչեն մեր գլխուն վերեւ: Ուր սովորական զգացումներն անգամ հետզհետէ կը թմրին:

Հաւատացեալ կամ հեթանոս, ամէնքս ալ ունինք թաքուն կարօտութիւններ, որոնք մղիչ ուժի մը եւ մշակումի կը կարօտին :

Մասամբ այդ կազդուրիչ դերը կը կատարեն այն աւանդութիւնները որոնք ժողովուրդներու իմաստութենէն կը բխին:

Այս տեսակէտէն, բացառիկ արժէք ունին մեր կարգ մը աւանդութիւնները, Ծաղկազարդէն մինչեւ Զատիկ եւ Վարդավառ :

Դարերու ձայնն է որ կը հնչէ, անոնց միջոցաւ, իբրեւ հայկական անթեղ :

Շ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ՏՊԱՐԱՆԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ, ԱՊՐԻԼ 8ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ

32, rue de Trévise, Paris 9e.

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԱՄԱԿԻ, ԹԵՐԹԻ, ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐ ԵՒՆ. ԿԱՏԱՐԵԼ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՈՎ:

Ապրիլ 8էն սկսեալ (9րդ տարեշրջան) թերթը պիտի տպագրուի «Արաքս» տպարան,

46, rue Richer Paris 9e.

Թերթին ծաւալը պիտի ընդարձակուի, այժմ անփոփոխ պահելով հատավաճառի գինը : Նոր բաժնեգինն է ՏԱՐԵԿԱՆ 2500, ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 1300 ՖՐԱՆՔ :

× Այս առթիւ կը փութանք մեր շնորհակալութիւնը յայտնել տպարանատիրոջ՝ Գ. Յ. Տէր Յակոբեանի, որ քսան տարի կարելին փորձեց թերթին տպագրութիւնը ապահովելու համար, երբեմն լրացրական աշխատանքներ ալ կատարելով: խմբագրին հիւանդութեան կամ բացակայութեան ատեն :

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն կը հաղորդեն թէ այսօր, կիրակի, 29 Մարտ, որ կը զուգադիպի Ծաղկազարդի տօնին, հանդիսաւոր կերպով պիտի կարդացուի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին կոնդակը, Փարիզի առաջնորդ Սերոբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, արեւմտեան Եւրոպայի թեմին հայրապետական պատուիրակ նշանակուելուն մասին:

Այս առթիւ պիտի պատարագէ Անթիլիասի միաբաններէն Վաչէ վրդ. Յովսէփեան, եւ պիտի քարոզէ Սերովբէ վրդ.:

Երկրաշարժը Պոլսոյ մէջ

Վերջին թղթաբերէն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք Պոլսոյ երկրաշարժի մասին, որ մեծ իրարանցում պատճառած է, բայց ոչ ծանր կորուստներ : (Միւս շրջաններու մասին գրած ենք օրը օրին) .—

1906էն ի վեր այսքան բուռն ցնցում պատահած չէր Պոլսոյ մէջ :

Երէկ գիշեր (18 Մարտ) ժամը 21ին 5 մնացած քաղաքիս մէջ երկրաշարժի երկու բուռն ցնցումներ յառաջ եկան, որոնք մեծ իրարանցումի մատնեցին ժողովուրդը: Զբօսարաններէ եւ սինեմաներէ խումբերով մարդիկ դուրս խուժեցին, ահաբեկ ու սրտատրոփ :

Առաջին ցնցումը շատ աւելի զօրաւոր էր : Բարեբախտաբար երկուքն ալ հորիզոնական էին եւ գետինը ալիքի պէս դնաց եկաւ ու աղիտալի հետեւանք չունեցաւ: Գիշերը շատեր երկար ատեն չէին համարձակած քնանալ :

Ցնցումը տեւեց 15 երկվայրկեան, յետոյ աւելի կարճ տեւողութեամբ ցնցում մը : Շարժի ամենաբուռն ցնցումին ատեն, Պէյօղլու պողոտային վրայ, մեծ իրարանցում յառաջ եկաւ. շրջակայ շէնքերէն մարդիկ գիշերային հագուստներով դուրս խուժեցին:

Սինեմաներու եւ զբօսարաններու ժողովուրդը մանաւանդ մեծ խուճապի մատնուեցաւ: Խուժումի միջոցին շատեր վիրաւորուեցան:

Էտիրնէգափուի կողմը պարիսպներուն մէկ մասն ալ փլած է եւ անցքի դուռ մը փլչելով ճամբան փակած է: Գոց Շուկայի ելեկտրական հոսանքը խզուեցաւ, պատերուն ծեփերը ինկած են:

Թիւրպէի Թուրան սրճարանի յաճախորդները ամէնէն աւելի խուճապի մատնուած էին: Ա. բուռն ցնցումին բոլորը մէկ դուրս կը խուժեն, իսկ անոնք քոր դուռնէն ճամբայ չեն գտած, աթոռներ քաշելով ապակիները կոտրած ու փողոց թափած են, մարմարէ սեղաններն ալ կտոր փառը եղած են: Գիշերը ուշ ատեն փողոցներուն մէջ բազմութիւն կը տեսնուէր հակառակ ցուրտին:

Տեղ տեղ ալ նոյնիսկ վերմակներ կամ այլ բուրդէ ծածկոցներ իրենց ուսերուն նետած զոյգեր, մարդիկ եւ կիներ տեսնուած են, իրենց թեւերուն տակ սեղմելով գոհարատուփեր կամ արժէքաւոր գոյքեր : Եւ կան կիներ որոնք տան տեղ լքած փախած են հողաթափով մը :

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի միջեւ

ԿԱՐԳ ՄԸ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԿԸ ՄՆԱՆ ԱՌԿԱԽ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա կատարեալ համաձայնութեան մը յանգեցան մարտ 27ին, հետեւեալ հարցի մասին — զգոյշ քաղաքականութիւն մը վարել Խ. Միութեան հանդէպ, սպասելով որ անոր նոր վարիչները ճշդեն իրենց դիրքը: Այսինքն, կ'ուզեն գիտնալ թէ անոնք իսկապէս խաղաղութի՞ւն կ'ուզեն թէ պիտի շարունակեն պաղ պատերազմը, ի հարկին աչք առնելով նոր աշխարհամարտ մը :

Այս առթիւ, թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը եւ թէ Գ. Ժորժ Բիտօ հաւանական կը գտնեն որ Մոսկուայի նոր վարիչները խաղաղասիրական քաղաքականութեան մը հետեւին, նկատի ունենալով ներքին տագնապներ: Միւս կողմէ, կ'ենթադրեն թէ անկարելի չէ որ անոնք յարձակողական դիրք մը բռնեն, քանի որ Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը նախապէս գծուած է կուսակցութեան կողմէ, ղեկավարութեամբ Սթալինի: Ուրեմն, արեւմտեան պետութիւնները ստիպուած են արթուն կենալ :

Ֆրանսայի վարչապետը հրապարակային ճառի մը մէջ դիտել տուաւ թէ իրենց տեղեկութեանց համաձայն, Հնդկաչինի կարմիր ըմբոստները կը փորձեն բոլշեւիկեան ցանցին մէջ ձգել Բիրմանիան, Սիամը եւ Հնդկաստանը: Հետեւաբար, անհրաժեշտ կը գտնէ որ Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները ներդաշնակեն իրենց ռազմագիտութիւնը եւ քաղաքական մեթոտները Ծայր. Արեւելքի մէջ, ուր Քորէայի եւ Հնդկաչինի պատերազմները միեւնոյն պայքարը կը կազմեն համայնավարական ծաւալման դէմ :

Պ. Մայէր միեւնոյն ատեն առաջարկեց. —

1. Համաշխարհային տնտեսական եւ դրամական խորհրդաժողով մը գումարել, զարկ տալու համար ազատ աշխարհի առեւտուրին :

2. Մ. Նահանգները պէտք է աջակցին Ֆրանսայի, աժան բնակարաններ շինելու համար Ֆրանսայի մէջ, իբրեւ ազդու միջոց մը համայնավարութեան ծաւալման դէմ: Այս առթիւ շեշտեց. — «Ֆրանսայի մէջ համայնավարութեան դէմ պայքարելու համար արդիւնաւոր միջոց մըն է երդիք մը ապահովել արկածեալներուն եւ տնագուրկներուն որոնք թխմուած են փլփլկած եւ վտանգաւոր տուներու մէջ»:

Գալով բուն եւրոպական խնդիրներուն, Պ. Մայէր բացատրեց թէ իր կառավարութիւնը յանձն առած է փութացնել եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացումը, բայց երկու նախապայմաններ կը դնէ — 1. Վեց անդամակից պետութիւնները պէտք է վաւերացնեն Ֆրանսայի առաջարկած յաւելումները.— 2. Անհրաժեշտ է որ համաձայնութիւն մը գոյանայ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ, Սարի շրջանի ապագայ վարչակարգի մասին: Պ. Մայէր մասնաւորապէս ծանրանալով վերջին կէտին վրայ, ըսաւ թէ անհրաժեշտ է այդ համաձայնութիւնը, վասն զի եւրոպական բանակի դաշնագրին կարգ մը կէտերը կապ ունին Սարի շրջանին հետ,— Միացեալ բանակէն զօրամասեր պիտի գտնուի՞ն հոն, զինուորական ծառայութիւն պիտի հաստատուի՞ եւն.: Սարի շրջանը, որ մէկ միլիոն բնակիչ ունի, առայժմ չէզոք շրջան մը կը համարուի :

Փարիզի թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը որեւէ յանձնառութիւն չէն ստանձնած, միջնորդելու համար այս հարցին մէջ: Ֆրանսայի տեսակէտով, Սարի խնդիրը «անկիւնաքարն է միացեալ Եւրոպայի կառուցման»:

Խորհրդակցութեանց ընթացքին, որոշուեցաւ մասնագէտներու յանձնախումբ մը կազմել, քննելու համար Հնդկաչինի խնդիրը եւ ամերիկեան աջակցութեան չափը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ ծերակոյտին համայնավար անդամները վարպետ խաղ մը սարքած են, խափանելու համար ընտրական օրէնքին վաւերացումը: Երկու օր է որ գիշերն ի բուն ճառ կը խօսին, խափանելով օրինագծին քուէարկութիւնը : Որոշած են 96 ճառ խօսիլ: Երկրորդ գիշերը, 53րդ ժամուն տակաւին 54 ճառ խօսած էին: Երեսփ. ժողովին մէջ ալ այսպիսի տեսարան մը պարզուեցաւ երկու ամիս առաջ :

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ մասին նոր ամբաստանութիւններ եղան Մ. Նահանգներուն դէմ, ՄԱԿի ընդհ. ժողովին մէջ: Ամերիկեան պատուիրակը ուժգնօրէն հերքեց շեշտելով թէ Խ. Միութիւնը «չարամիտ պայքար մը կը մղէ, խախտելով խաղաղասիրութեան վերջին հաւաստիքները»: Ժողովը մերժեց կարմիր Չինաստանը եւ Քորէան ժողովի հրաւիրել, այս հարցին քննութեան առթիւ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

Ե.

Տոքթ. Երուանդ Արգումանեան մեծ դեր մը կը կատարէ գաղութին կազմակերպութեան մէջ, բարեհամբոյր ու ճկուն՝ գիտէ իրար շաղախել գոյները, եւ այնքան կապուած է միութեան գաղափարին՝ որ ձմրան մէջ գարուն կը բերէ եւ, այսպէս, տարւոյն չորս եղանակները կը վերածէ մէկի, ինչպէս կ՚ըլլայ ելեկտրականի պարտէզներուն մէջ: Ազգային գործիչի իր դերէն անկախ՝ կը յիշեցնէ երջանկայիշատակ Տոքթ. Վահրամ Թորգոմեանը, որ իր հիւանդներուն հետ կը շփոթէր ազգը, (իրաւունք ալ ունէր թերեւս), եւ յաճախ ազգին սնարին գլուխը կանգնած՝ կը մոռնար իսկական հիւանդները: Ահա թէ ինչո՛ւ Տք. Արգումանեանի դարմանատան մէջ՝ ազգային հարցերը, գաղթականական հարցերը, մշակութային հարցերը, եկեղեցական հարցերը կուգան իրենց ցաւը բանալ ամէն օր, ու կը զարմանաս թէ ինչպէս Տոքթ. Արգումանեան կը հասնի բոլորին, առանց մոռնալու իսկական հիւանդներն ալ: Իր տեղը՝ ուրիշ մը պիտի պոռար անպատկառ.

— Գացէք կորսուեցէք, ես տոքթէօր եղայ շատ փարա վաստկելու համար եւ ոչ թէ ազգին ցաւը մտիկ ընելու համար:

Սքանչելի դարմանատուն մը, Տոմի հանդիպակաց փողոցին մէջ, առաջնակարգ սարքաւորումով: Փարիզի հայ բժիշկները չունին նման դարմանատուն: Այնտեղ էր, որ կը կատարուէին մեր ժամադրութիւնները, երեկոյեան աշխատութեան ժամերէն ետքը, երբ դարմանատունը կը դառնար Պատրիարքարան կամ ազգային խորհրդարան: Այնտեղ էր, որ տեղի կ՚ունենային մեր խօսակցութիւնները, ամէն նիւթի շուրջ. — Ինչո՞ւ կէս ճամբէն ետ դարձաք, կը հարցնէր յաճախ, ինչո՞ւ չուզեցիք աշխատիլ՝ տալու համար « Դաւիէ տիւ Սիւտ » ի հատորը: Սքանչելի էր ծրագիրը, բայց դուք առանց նոյնիսկ ժողովուրդին դիմելու, առանց ժողովուրդին կարծիքը հարցնելու, առանց գաղութներուն տրամադրութիւնը շօշափելու, ձեռնթափ եղաք եւ փակեցիք հարցը:

Ու կը մեղադրէր զիս: Ցոյց չէր կրնար սակայն, եւ կը թելադրէր վերարծարծել հարցը, ապահովցնելով թէ Իտալիոյ հայ գաղութը պատրաստ է օժանդակելու նման ձեռնարկի մը:

Ցաւօ՛ք: Բայց փակուած է հարցը այլեւս ինծի համար, կ՚ըսեմ, փակուա՜ծ, փակուա՜ծ, ընդմիշտ փակուած, կը կրկնեմ, երբ վար կ՚իջնենք իր դարմանատունէն, կ՚անցնինք Մուսոլինիի բարձրադիր ամպիոնին տակէն, Տոմի կաթուղիկէին ընդարձակ հրապարակէն, աղաւնիներու ծըփուն արտէն, ուր անոնք կը ճօրճօրան կաքաւներու պէս եւ յանկարծ կը թափահարեն եւ կը բարձրանան օդին մէջ, կը նստին ուսիդ վրայ, կը ծռեն իրենց գլուխը, մէկ աչքով կը նային քեզի եւ բան մը կ՚ըսեն կարծես, բան մը կը հարցնեն քեզի:

— Իօ նօն գօնօշիօ իթալիանօ, սինեօրինա, ըսի մէկուն՝ որ կը թառէր ուսիս վրայ:

Աղաւնին ինծի կը նայի զարմացած, կարծես ըսել ուզէր.

— Ի՞ւ գիտացից զխօսս եւ զկեցուս բարուց Հայկազանց:

Ահա թէ ինչո՛ւ Գաւիէ տիւ Սիւտի հատորը հրապարակ չեկաւ, պիտի եզրակացնէր այս տրամախօսութենէն ետքը, հնագոյն Աթէնքի ճարտասանութեան վերջին դասարանի ուսանողը, որ, ուսման այդ աստիճանին հասնելէ ետքը կրնար, կ՚ըսեն, ապացուցանել թէ օգտակար է «լուսը», — յիշեցնելու համար սիլլոժիսմի դժուարագոյն ձեւերէն մէկը միայն:

*** Երուանդ Հիւսիսեան, բնիկ Ամասիացի: Իբրեւ ազգականը եւ գործակիցը հանգուցեալ Սէֆէրեանի, այժմ կը վարէ նոյն առեւտրական տունը: Կը պատկանի այն սերունդին, որ, ինչպէս իր ուսուցիչը՝ Սէֆէրեան, կը սիրէ գործել առանց աղմուկի, առանց երեւնալու, առանց ուշադրութիւն գրաւելու: Այս սերունդը, որ խառնուածքի եւ ուսանողութեանց թելադրութեամբ՝ կ՚իրացնէ պահպանողական հին դպրոցին առաքինութիւնները, ունի մասնաւոր ընկերային փիլիսոփայութիւն մը, — կ՚արժէր պրպտել մեր պատմութեան մէջ եւ երեւան հանել պահպանողականութեան նախատարրերը, քրքրել հայ հոգիներուն մէջ եւ վերլուծել կրաւորական ընդդիմութեան հանգամանքը: Սերունդը, որ մեր դաստիարակն եղաւ, կը խորհիմ թէ քիչ մը անարդար գտնուեցաւ հանդէպ հայ պահպանողականութեան, աժան երգիծաբանութեան մը տխեղծ ու ծիծաղելի ձեւերուն թելադրանքին տակ, պահպանողական դպրոցին չար ու վատագոյն ներկայացուցիչներուն սահմանուած զզուանքին ներշնչումով, — բայց վատ ներկայացուցիչներ չունեցա՞ւ միթէ յեղափոխական մեր սերունդը: Դիւրի՛ն է ստորազգացութիւն (գոմփլէքս տ'ենֆերիօրիթէ) միայն տեսնել Հայկազանց այն ճանապարհին վրայ՝ ուրկէ անցած են պահպանողականները, մինչ ծառերուն շուքին ապաւինած, մինչ ամայի եղերով խորաններուն մէջէն քալելով: Տարբեր ժողովուրդներ քալեր են, որոշ է, ճամբուն մէջտեղէն, ուրիշին վերարկուն հագած, ուրիշին գլխարկը դրած, ուրիշին լեզուն խօսելով, ուրիշին Աստուածը պաշտելով, բայց սրբօրէն հաւատարիմ ազգային ոգիին: Հաղորդակցութեան այս դպրոցը ունի իր առաւելութիւնները, ունի նաեւ իր թերութիւնները:

Պ. Երուանդ Հիւսիսեանը տեսայ երեք անգամ, — երկու անգամը բարեւառելով անցաւ, երրորդը՝ կարճ խօսակցութեամբ մը, որ շատ հետաքրքրական էր ինծի համար: Չեմ ուզեր հանրութեան սեփականութիւն դարձնել այդ խօսակցութիւնը, որովհետեւ կը վախնամ որ վէճ մը կը ծագի եւ կը զբաղեցնէ զիս՝ աւելորդ ժամավաճառութիւն պատճառելով ինծի: Հայ գաղութներուն ապագային տեսակէտով՝ ինչ որ ըսաւ ինծի, կ՚ընդունիմ իբրեւ ճիշդ տեսակէտ: Կ՚աւելցնեմ նոյնպէս, որ, ինչպէս Յառաջ հրատարակած է ժամանակին՝ երբ տեսակցութիւն մը կ՚ունենայի Գարեգին Պատրիարքին հետ Մարսիլիոյ առջեւ, շոգենաւի մը վրայ, նոյն հարցը կը դնէի՝ պահանջելով որ գաղութները, իբրեւ ոչ միայն ապացոյց իրենց չափահասութեան, այլ եւ անհրաժեշտութիւն պատմական իրողութիւններէ բխած, տէր կանգնին իրենց ճակատագրին:

Այս խօսակցութեան մէջ՝ հաստատեցի թէ Պ. Երուանդ Հիւսիսեան, վաւերական պահպանողական, օժտուած է գործնական միտքով եւ զոհաբերութեան ոգիով:

*** Արամայիս Սրապեան, ծնած է Միջագիւղ (Կէյվէ): Յունաստան փոխադրուած որբեր՝ երկու եղբայրներ, (մեծը Ստեփան, կրտսերը՝ աւազանի անունով Յակոբճան, ուրիշներու փափաքով՝ Վիչէն, անուններ զորս կը նետէ շուտով կոչուելու համար Արամայիս), Գորֆուէն կը բերուին Իտալիա, նախ կ՚ուսանին Մխիթարեան վարժարաններուն մէջ, Վենետիկ ու Միլան: Յետոյ Արամայիս կը մտնէ Միլանի բժշկ. համալսարանը, զոր կ՚աւարտէ յաջողութեամբ, եւ ահա կը ծայրի իտալեւֆրանսական պատերազմը: Իբրեւ զինուորական բժիշկ՝ կը գործէ Ավինեոնի շրջանը, Փեթրարքայի լացի ճամբուն վրայ: Պատերազմէն ետքը կը մտնէ ատամնաբուժական վարժարան, եւ այժմ կը գործէ իբրեւ ատամնաբոյժ:

Յառաջի ծանօթ է մասնաւորաբար իր քերթուածներով: 1929 Նոյեմբերին, Երկունքի մէջ այսպէս կը ներկայացնէր զինք. — « Զգայուն, թրթռուն սիրտ մը, որ ունի բանաստեղծի շնորհք: Զօրեղ կշռոյթ մը ունի իր (Երկունքի ղրկած) ոտանաւորը, եւ յուզիչ է իր քերթուածը: Մէկ տուն միայն, վերջինը, որ մելամաղձոտ էր, չանցուցինք: Չենք ուզեր որ տխուր ըլլան որբերը: Ո՞ւր, ո՞ւր իրենց նայուածքին եւ երգին աչք: Սրապեան տաղանդ ունի, թող աւելի՛ եւս ծլարձակի: Ու շնորհակալ ենք Վենետիկի հայրերուն, որոնք Սրապեանը կը ղրկեն մեզի՝ անոր տալով հայկական շունչ եւ ստեղծագործութեան շնորհք »:

1949ին հրատարակեց իր առաջին քերթողագիրքը, Հանդիպումներ Մուսային հետ: Հ. Եղիա Պէշիկեան կը գրէ թէ Արամայիս տպագրութեան համար պատրաստած է նաեւ երկրորդ քերթողագիրք մը, Ազոլոյէն Վենետիկ: Ունի պայծառ եւ աղուոր արձակ մըն ալ: Ճարտասան է, կը խօսի իտալերէն լեզուն հայերէն լեզուին նման սահուն:

Իր քերթուածներով եւ թղթակցութեամբ միայն ծանօթ ինծի, այժմ կը գտնեմ զինք իր բոյնին մէջ, — ես այս սերունդին կապուած եմ իբրեւ իրենց երէց եղբայրը: Հետեւած ուսանողի իր տքնութեան եւ թշուառութեան, քերթողի իր յոյզերուն եւ վերելքին, ուրախացայ տեսնելով զինք երջանիկ՝ իր ընտանեկան բոյնին մէջ: Տիկինը, Իտալիա ծնած ու մեծցած աղջիկ մը, սքանչելի իտալերէն կը խօսի՝ Իտալացիներն իսկ ապշեցնելու աստիճան մաքուր եւ հնչեղ առոգանութեամբ մը, բայց եւ, ո՛վ զարմանք, կը խօսի սքանչելի հայերէն մը:

Ո՛չ, ամբողջովին մռայլ չէ երկինքը Հայկազանց ճանապարհին վերեւ, ամբողջովին քարքարուտ չէ ճանապարհն Հայկազանց:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

« ՄԱՆԿԱՊԱՏՈՒՄ »

(ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ)

Ահաւասիկ սիրուն հատորիկ մը « Մանկապատում » ը որ կրկնակ արժէք կը ներկայացնէ: Իր առաջադրութիւններով, ինչպէս խորագիրն ալ ցոյց կուտայ, գրուած է որպէսզի մանուկները կարդան եւ կամ մայրերը կարդան եւ բացատրեն փոքրիկներուն, որոնք փարած մայրիկին ծունկերուն, պիտի հետեւին պատմութեանց: Գիրքին երկրորդ արժէքը այն է որ մանկաշխարհէն առնուած ամէն պատմուածք գրուած գրական ընտիր ոճով եւ գեղարուեստական կառոյցով, հաճոյքով եւ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի նաեւ մեծերու կողմէ:

Կարդալէ ետք « Մանկապատում » ը մարդ կը մղուի հարց տալ թէ գրական այս լեզուն որքա՜ն մատչելի պիտի ըլլայ մանուկներուն, որոնց նախադասութիւնները պարզունակ եւ բառամթերքն ալ աղքատ են: Ասոր համար հեղինակը հետեւեալ բացատրութիւնը կուտայ.

« — Բոլոր գրութիւնները արդէն լոյս տեսած էին մամուլին մէջ այս ձեւով եւ այս լեզուով: Հատորին հրատարակութեան առթիւ, զանոնք այս անգամ տարբեր, նոյնիսկ մանկական լեզուով վերամշակելու պատահականութիւնը սանկ բռնազբօսի պէս բան մը թուեցաւ ինծի :»

Պատմուածքներու նիւթերը ինքնայատուկ են եւ տպաւորիչ: Պզտիկ հերոսներուն նկարագիրը բարի, ազնիւ եւ վեհանձն գիծը կոչուած է բարերար անդրադարձում մը ստեղծելու մանկական հոգիներուն մէջ:

Սատանայի պէս անառակ եւ հրեշտակի պէս սիրուն Ճահանիկ իր հօր մեծ կօշիկը սեղմած թեւերուն տակ կը տանի աղքատիկ Սարգիսին, որպէսզի Կաղանդ Պապան անոր համար ալ նուէրներ դնէ մէջը, բայց շատ նուէրներ, որոնց համար փոքր պիտի գայ իր կօշիկը:

Զմայլելի պատմուածք մըն է «Վարդապատումը» օծուն բանաստեղծութեամբ եւ վարդաբոյր: Պարսիկ մեծ բանաստեղծ Հաֆըզի միակ մխիթարութիւնը իր սեփական վարդաստանն էր, վարդերով ծանրաբեռն: Սակայն որբուհի մը կը մերկացնէր զանոնք գիշերները, իրենց ծիրանեգոյն վարդերէն եւ ծախելով հացուստ եւ սնունդ կը հոգար լքուած ու անտէր հիւանդ կնոջ մը: Հաֆըզ օր մը կրցած էր հետեւիլ 12 տարեկան աղջկան քայլերուն, տեսնելու թէ ի՛նչ բանի կը յատկացուէին գողցուած վարդերէն գոյացած դրամը: Եւ երբ իրազեկ կ՚ըլլայ, քնքշօրէն կը բռնէ աղջկան աջը եւ « հայրիկ » կոչել կուտայ, որդեգրելով բարեկիրթ աղջնակը:

Հապա սա երեք « Անշնորհքներուն շնորհքը »: Չարաճճի երեք տղաք, որոնք ամէն տեսակ նեղութիւն պատճառեցին իրենց ուսուցիչին: Ծերը տարիներ ետք, անտէր եւ լքուած բոլորէն՝ կը մեռնի հիւանդանոցին մէկ անկիւնը, « Մահակառքը մոլորեալ ճամբորդի մը պէս մինակ եւ տերեւաթափ ծառի մը պէս մերկ է... Քահանան երգեցողութիւնը դպիրին թողլով, կառապանին կը թելադրէ քիչ մը արագ քշել, շուտ ազատելու համար փորձանքէն: Բայց ահա երեք երիտասարդներ շքեղ մահապսակի մը տակ կուգան հետեւիլ դագաղին: Այս յանկարծական երեւումը կը փոխէ մեռելաթաղերուն տրամադրութիւնը: Քահանան կ՚ոգեւորուի եւ ձեռքի զուսպ շարժումով մեղմ գնացք մը կը թելադրէ կառքին ... »

Ուրիշ շահեկան պատմուածքի մը մէջ համեստ հայ անգրագէտ ձկնորս մը նախանձախնդիր է որպէսզի ամէն հայ տղայ դպրոց երթայ եւ օր մը օձիքէն կը բռնէ չարաճճի տղեկի մը, կ՚ապտակէ եւ դպրոց կը ղրկէ: Տղեկը, Յարութիւն, ուսումը աւարտելէ ետք կը բարձրանայ մինչեւ ամիրայութեան եւ կը դառնայ բարեգործ Յարութիւն Գազազ Ամիրան, որ միշտ կը յիշէ ձկնորսին ապտակը: Տարիներ ետք, եկեղեցիին մէջ, պատահմամբ կը տեսնէ ձկնորսը ցնցոտիներու մէջ, եւ իր տունը կը տանի: Իբրեւ աշխատանք կը թելադրէ որ առաւօտները ծովեզերք երթայ եւ եթէ դպրոցէն փախած հայ տղոց հանդիպի, ապտակելով դասարան տանի: »

« Մանկապատումը » կը բաղկանայ տասներկու պատմուածքներէ, որոնց իւրաքանչիւրը իր գեղեցիկ կառուցուածքին մէջ կը պարունակէ բարոյական դաս մը:

Մէկ պատմուածքին մէջ վեհանձնութեան եւ ներողամտութեան զգացումով մը կը տոգորուի աղքատ եղբայր մը իր քրոջ հանդէպ, խափանելով չարը: Ուրիշի մը մէջ ենթադրեալ նախանձի զգացում մը գուրգուրանքով կը փոխարինուի:

Բոլոր պատմուածքներուն մէջ ալ մայր երակը բարութիւնն է որ ոսկիի երիզի մը պէս կ՚երկարի մէկ ծայրէն միւսը: Բարութիւն մը այս պզտիկ հերոսներուն մէջ, որ բնածին է եւ ոչ թէ ստացական եւ արդիւնք խրատի մը կամ թելադրանքի մը ծնողքին կամ ուսուցիչին կողմէ:

Մանկական գրականութիւնը կը ծառայէ նկարագիր կերտելու վիպային հաճելի մթնոլորտի մը մէջ: Ասոր համար բացի լեզուի եւ շարադրութեան պարզութենէն, մեծ նշանակութիւն ունի նաեւ նիւթերու ընտրութիւնը: Կան պատմուածքներ, ուր հերոսին նկարագրին չարութիւնը շեշտելով, կ՚աշխատին սարսափեցնել տղան եւ բարութեան մղել զայն: Ուրիշ պատմուածքներ վիպապաշտ եւ հէքեաթային են, ուր կը մշակուին երեւակայական դէմքեր ու դէպքեր, սրելու եւ զօրացնելու երեւակայութիւնը, պայմանաւ որ սակայն

ԻՄ ԾՈՎՍ

Ափերն իր ըլլան խորտուբորտ ու լայն,
Գոյնն իր ո՛չ կապոյտ եւ ոչ ալ կանաչ,
Շարժումներն իր թիւր լոկ կոծ ու շառաչ,
Ու երգն իր խըռոխտ՝ ե՛րգն ազատութեան:
Ջուրերն իր ըլլան իրկուննո՛վ օծուն,
Որ երբ ես փախնիմ դիտեմ մեկուսի՝
Ինծ յիշեցընեն հալած կապարի
Խորքն ու կերպարանք, թանձրութի՛ւնն
ու գոյն:

Բացերն իր ըլլան աւելի՛ ըզգաստ՝
Քան թէ ափունքներն, որոնց դէմ անսաստ
Մաքառին անվերջ հողմերն ու կոհակ:
Չըլլան հոն լաստեր, մակոյկ կամ նաւակ,
Բայց լոկ տարամերժ անշարժ կիսամութ.
Ձայներն որուն մէջ թեւնն խուքէ խուք:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԹՈՎԻՉ ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր սրտերի դաժան մտերիմ ,
Մենութեան ընկեր, վըշտի բարեկամ ,
Հարազատ սիրոյ հըմայքով վերին
Յառնում ես այլուր վաղ, թէ տարաժամ ...

Որտեղ սահմանն է հեչուն ծիծաղի,
Երբ հզօր փառքն է տօնում խրախճանք ,
Ուր ցոփութիւնն է աչքերում ծաւի
փնտռում սին կեանքի «հաճոյքն» անվախճան :

Թովիչ տխրութի՛ւն, գերող ու անչար,
Իջիր վերստին բըրեղ բարձունքից ,
Անուրջ թեւերդ փռիր անշմար՝
Թախիծով թեթեւ համակիր հոգիս :

Հայն երգէի տակ, աշխարհում այս նեղ՝
Կայծկլտաս լաց դիր, փառքի մէջ արցունք ...
Ու վեհ գըրոշըր խաղաղ եւ անեղ՝
Թովիչ տխրութի՛ւն, դըրոշմըդ անուստ :

Գ. ՏԻՄՈՒՐՆԱԿ

չստեղծէն հիւանդագին Երեւակայութիւն մը:

«Մանկապատում» ին մէջ մշակուած բոլոր նիւթերն ալ առնուած են մեր առօրեայ կեանքէն, ստեղծելով իրապաշտ մանկական գրականութիւն մը:

Այս գրքին ուրիշ մէկ առաւելութիւնը կը կազմէ իր գունագեղ նկարները, որոնք խիստ յարմարաւոր են: Անոնք գործն են տաղանդաւոր գծագրիչ Տիրան Աճէմեանի, որ ըմբռնումով եւ ճաշակով գծած է բոլորը: Այս պատմուածքներէն շատեր պիտի կրնային մաս կազմել նաեւ ընտիր պատմուածքներու հաւաքածոյի մը:

Հայ մանկական աղքատիկ գրականութեան անդաստանին մէջ Օգսապր Ծարօնեանի «Մանկապատումը» մշակուած, բարեբեր եւ ծաղկաթոյր ածու մըն է, որ մշակելու համար գրագէտ հեղինակը օգտուած է իր մանկավարժական, ուսուցչական եւ տեսչական փորձառութիւններէն, դարձնելով հատորը մանկական մատենաշարի մը արժէքաւոր մէկ գիրքը:

Մ. ՄԱՆՆԻԿ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

«[illegible]»

Կեանքի մէջ երկու ամենադժուարին բաներ կան զորս շատ քիչ մարդիկ կը յաջողին ընել — մարդերու մէջ ապրիլ առանց մէկ հատիկ թըշնամի շինելու եւ նոյնքն ազատութեան շնորհիւ կերծ աշխարհը ամենամեծ բռնակալէն՝ դրամէն:

Մարդ մը ինծի ցոյց տուաւ թէ անոնք կարելի բաներ են: Այդ սպասկան անձնաւորութեան ծանօթացայ շատ պարզօրէն :

Այս առանձ կը բնակէի պզտիկ քաղաքի մը մէջ եւ յառաջօրէ մը շրջկա պտոյտի հանած էի: Յանկարծ շունս սկսաւ գետինը թաւալիլ եւ ծառերուն քսկտուիլ , ոռնալով ու հոնդալով :

Ես ինծի հարց կուտայի թէ ի՞նչ էր պատահածը, երբ նկատեցի թէ մէկը կը քալէր քովէս, շուրջ երեսուն տարեկան մարդ մըն էր, խեղճուկ հագուստներ հագած, առանց օձիքի, առանց գըլխարկի: Մուրացիկ մըն է, խորհեցայ եւ ձեռքս գրպանս պիտի տանէի: Բայց անծանօթը իր կապոյտ աչքերուն մէջէն հանդարտօրէն ժպտեցաւ ինծի, իբրեւ թէ հին բարեկամ մը ըլլայի :

— Սրճառ մը ունի խեղճ կենդանին, ըսաւ, եկուր, հանենք զայն:

Ըզակի կը խօսէր ինծի հետ, իբրեւ թէ մտերիմ ըլլայինք: Այնքան ազնուութիւն կար նայուածքին մէջ, որ վիրաւորական ոչինչ գտայ իր ստերմութեան մէջ :

Նստարանի մը մօտեցանք եւ իր քով նստայ: Սուր սուլոցով մը կանչեց շունը:

Եւ, տարօրինակ բան, իմ շունս որ սովորաբար կը խրտչէր անծանօթներէն՝ պատասխանեց կանչին. եկաւ, իր գլուխը դրաւ անծանօթին ծունկերուն վրայ :

Այս վերջինը սկսաւ հետազօտել կենդանիին մորթը: Իվերջոյ «ախտ» մը պտռաց եւ սկսաւ գործողութիւն մը որ ցաւագին ըլլալու էր որովհետեւ շունս բազմաթիւ անգամներ կաղկանձեց : Յանկարծ մարդը ազատ ձգեց զայն :

Մինչ շունը կը հեռանար, անծանօթը կանգնեցաւ եւ գնաց, գլուխով «ցտեսութիւն» ընելէ վերջ ինծի :

Իր մեկնումը այնքան յանկարծական եղաւ որ իր յոգնութեան համար իրեն բան մը տալու կամ շնորհակալ ըլլալու ժամանակ իսկ չունեցայ:

Տուն վերադարձիս, պատահարը պատմեցի ծերուկ խոհարարուհիիս :

— Անտոնն էր, յայտնեց ան: Ամէն բան կը տեսնէ ան :

Հարցուցի թէ ինչ էր անոր արհեստը, թէ ինչ կ'ընէր ան իր ապրուստը վաստկելու համար:

— Ոչինչ, պատասխանեց խոհարարուհին: Ի՞նչ պէտք ունի արհեստի :

— Սակայն ամէն մարդ արհեստի մը պէտք ունի ապրելու համար:

— Ոչ Անտոնը, ըսաւ ան: Ամէն մարդ սիրայօժար կուտայ իրեն՝ պէտք եղածը: Դրամը իրեն համար կարեւորութիւն չունի: Ինք պէտք չունի դրամի :

Քաղաքին մէջ, ինչպէս աշխարհի բոլոր միւս քաղաքներուն մէջ, անհրաժեշտ էր վճարել հացի իւրաքանչիւր պատառ, գաւաթ իւրաքանչիւր բաժակ :

Որոշեցի երեւան հանել իր խորհրդաւոր մեթոդը եւ շուտով հաստատեցի թէ խոհարարուհին ճիշդ ըսած էր: Անտոն կոչուածը ոչ մէկ հաստատ զբաղում չունէր: Ան կը գոհանար առաւօտէն մինչեւ իրիկուն թափառելով քաղաքին մէջ, առանց երեւութական նպատակի, սակայն աչքը լաւ բացած: Եթէ պէշ լծուած ձի մը տեսնէր, կը կեցնէր կառապանը եւ դիտել կուտար անիկա:

Եթէ փտած ցանկապատ մը նկատէր, կը կանչէր անոր սեփականատէրը եւ խորհուրդ կուտար որ զայն ներկել տայ :

Ընդհանրապէս իրեն կը յանձնէին գործը, որովհետեւ ամէն ոք գիտէր թէ դրամապաշտ չէր ան, այլ ծառայելու անկեղծ բաղձանք ունէր:

Գիտեմ թէ բոլոր քաղաքներուն մէջ կան բազմաթիւ ճարտար անձեր: Բայց Անտոն միւսներուն պէս չէր. ինչ աշխատանք ալ կատարած ըլլար՝ վճռականօրէն կը մերժէր ընդունիլ աւելի դրամ քան այն որ անհրաժեշտ էր իրեն այդ օրը ապրելու համար: Երբ ոչ մէկ բանի պէտք ունենար, ոչինչ կը պահանջէր :

— Յետոյ կուգամ ձեզի եթէ բանի մը պէտք ունենամ, կ'ըսէր :

Ըմբռնեցի թէ այս ծառայական մարդը իր անձին համար հնարած էր տնտեսական նոր գրութիւն մը: Ան իր յոյսը դրած էր մարդկային էակներու պարկեշտութեան վրայ: Բոլորովին անկեղծ ըլլալու համար պէտք է խոստովանիմ որ քիչ մը վշտացայ, երբ՝ շունիս պատահարէն վերջ Անտոն գիս բարեւեց գլխու պզտիկ շարժումով մը, իբրեւ թէ անծանօթ մը ըլլայի իրեն համար: Ուստի անմիջապէս որ տան նորոգուելիք բան մը եղաւ — ծակած խողովակ մը — խոհարարուհիին առաջարկեցի որ Անտոնը կանչել տայ :

— Կարելի չէ զինքը փնտռել: Երբեք նոյն տեղը չի կենար, պատասխանեց ան: Բայց լուր պիտի ղրկեմ իրեն :

Այսպէսով տեղեկացայ թէ այդ արտասովոր անձը տուն չունէր: Սակայն իրեն լուր ղրկելը խիստ դիւրին էր :

Տեսակ մը անթել հեռագիր կարծես զինք կը կապէր ամբողջ քաղաքին: Առաջին հանդիպած անձին կ'ըսէիք.

«Անտոնը տեսնելու պէտք ունիմ»:

Յանձնարարութիւնը բերնէ բերան կը թըռչէր մինչեւ որ հասնէր իրեն: Արդարեւ, նոյն կէսօրէ վերջն իսկ եկաւ մեր տունը: Քննեց խողովակը եւ գործի սկսաւ:

Երկու ժամ վերջ նորոգութիւնը աւարտած էր. եւ դարձեալ ան մեկնած էր նախ քան որ կարենայի շնորհակալութիւն յայտնել իրեն : Սակայն գոնէ այս անգամ խոհարարուհիին ըսած էի որ առատօրէն վճարէ: Կնոջ հարցուցի թէ Անտոն գոհ մնացա՞ծ էր :

— Անշուշտ, ան միշտ գոհ է, պատասխանեց: Վեց շիլին տալ կ'ուզէի, բայց երկու շիլին միայն ուզեց: Անիկա իրեն պիտի բաւէ այսօր եւ վաղը: Բայց ըսաւ որ եթէ երբեք պարոնը աւելորդ հին վերարկու մը ունի ....

Չեմ կրնար նկարագրել այն հաճոյքը զոր ըզգացի այդ մարդուն տալ կարենալուս համար իր փափաքած մէկ բանը: Իր ետեւէն վազեցի, պոռալով.

— Անտոն, Անտոն, վերարկու մը ունիմ քեզի համար :

Դարձեալ հանդիպեցայ իր նայուածքին խաղաղ լոյսին :

Խոհարարուհիս բերաւ բոլոր հին զգեստներս : Անտոն քննեց դէզը, վերարկու մը հանեց հոնկէ, փորձեց եւ հանդարտօրէն ըսաւ.

— Ասիկա շատ լաւ կուգայ գործիս: Իրապէս ազնիւ եք :

Ու անհետացաւ :

Էհ, պէտք է ըսեմ թէ գիրքերէս մէկուն մասին, ոչ մէկ խանդավառ գրախօսական այնքան հաճոյք պատճառած է ինծի, որքան այդ միամիտ գնահատանքը :

Եթէ ամէն մարդ սորվէր փոխադարձ վստահութեան այդ գաղտնիքը, պէտք պիտի չըլլար ոստիկանութեան, դատարանի բանտի եւ դրամի : Մեր տնտեսական բարդ դրութիւնը պիտի չբարելաւուէ՞ր եթէ ամէն ոք ապրէր այդ մարդուն նըման, որ իր անձէն կուտար որքան որ կրնար եւ սակայն փոխարէն կ'ընդունէր միայն իրեն պէտք եղածը:

Տարիներէ ի վեր բան չեմ լսած Անտոնի մասին: Բայց հոգ չեմ ըներ. գիտեմ թէ Աստուած եւ ինչ որ աւելի հազուադէպ է — մարդիկ ալ երբեք պիտի չլքեն զինք :

ՍԹԷՖԱՆ ՑՎԱՅԿ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

— Սորուկի զաւակներ, սորուկի թոռներ... Թո՛ւ ձեզի:

Եւ արհամարհանքով թքաւ սահմռկած ամբոխին երեսին...

— Թու... ձեզի... կեանքը անուշ է... իրաւ է, բայց դուք ի՞նչ երես ունիք ապրելու. նայեցէք սա խեղճերուն վրայ, եւ ձեռքովը կը ցուցնէր այրիները — ըսէք բաց սրտով թէ կեանքը ի՞նչ անուշութիւն պահած է ձեզի համար...

Երկու խոշոր եւ կոշկոռացած ձեռքերը կը դալարուէին կուրծքին վրայ և կարծես չէր գիտեր զանոնք ո՞ւր տեղաւորցնել:

— Փճացանք, մաֆ եղանք... ունեցածնիս թալլեցին, մնացածը այրեցին, մեզ՝ պառաւները եւ կոյրերը ձգեցին... տղու պէս խաբուեցանք, ունեցած սիլահներնիս իրենց տուինք ու մեր թափած գնդակներովը զարնուեցանք...

Գլուխը կը շարժէր ու ամբողջ մարմնով կը դողդղար ու բառերը հեւքհեւք դժուարաւ կուգային իր շրթներուն վրայ...

— Աս մէկ չէ, երկուք չէ. միլլէթին ալ նոր չպիտի թափի... շատ լաւ գիտէինք, բայց չգիտնալու զարկինք, կոյր եւ խուլ ձեւացանք... Թու մեզի.. ինչի՞ համար, որի՞ համար կ'ապրինք այս աշխարհիս վրայ... Մեռնիլ չգիտցող մարդը ապրելու արժանի չէ... սորուկի զաւակներ...

Հիացած այս նորօրինակ արկածեալի երեւումէն ու տարուած իր խօսքերէն՝ մօտիկ կ'ըննաք զինքը, որ յանկարծ մեզի դառնալով ըսաւ.

— Ես Շէյխ Մուրատցի եմ... մեր գիւղն ալ պաշարուեցաւ. մեր հողիներն ալ հողի էին, մենք ալ ապրելու հաւէս ունէինք, բայց գիտցանք որ մեռնելու օրը հասած է...

Րոպէ մը լռեց, յիշողութեանը մէջ սափոփելով ամբողջ պատահածը:

Նոյն միջոցին մէկը աթոռ մը տուած ըլլալով իր սեւ եւ կոշկոռացած ձեռքերովը առաւ, դէպի առաջ քշեց ու մեր մօտ նստեցաւ: Յետոյ գրպանէն հանելով ծխախոտի տուփը, սիկարէթ մը ոլորեց դանդաղութեամբ:

Առով ժամանակ ունեցանք իր դէմքը դիտելու: Ցեղին ո՞ր մաքուր մնացած երակէն կազմուած էին այդ խումբ մը գիւղացիները, որոնք վարժուած հողին երեսը աշխատելու եւ ըստ եբեւոյթին այնքան նման միւս գիւղացիներուն՝ յանկարծ ուրիշ ձեւով երեւան եկած էին աղէտի օրերու մէջէն: Ինքը չափազանց թուխ էր եւ արեւի տակ աշխատող մարդոց յատուկ կնճիռներ կ'երկարէին ճակտին վրայ. աչքերը ապաստանած երկայն եւ թաւ թարթիչներու ներքեւ, անսահմանելի բոց մը ունէին, որոնց մէջ տեւականօրէն կը վառէր զայրոյթը, ըմբոստութիւնը. քիթը հայկական եւ թեթեւ մը արծուային՝ կ'ազնուացնէր իր գեղջուկի կնճռոտ դէմքը եւ թանձր շըրթունքը միայն իր վրայ կը նշանակէին բարի եւ խաղաղ ընդունելութիւնները հայ գիւղացիին.

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՅԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նորէն մերժեց դաշնակիցներուն եւ Աւստրիոյ առաջարկը՝ աւստրիական անկախութեան օգտագործ[ել]ու մը հաստատման մասին։

ԹՈՒՐՔԻՈ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ կը հաստատուի պաշտօնապէս։ Երէկ «Փոստաբեռնչ»ն ալ բարի գալուստ կը մաղթէր։ — Թուրքը Սովետա փոխադրուեցաւ 1930 Նոյեմբերին, դարմանուելու համար։ Նոյն տարուան Հոկտեմբերին կաթուած ունեցած էր ալ թեւին վրայ։ Անկէ ի վեր հակասական լուրեր կը շրջէին իր առողջական վիճակի մասին։ Կ'ըսուի թէ Փարիզ կուգայ լուծելու համար կուսակցութեան մէջ ծագած վէճերը։

ՋԵՌՆՈՍԼՈՎԱՔԻԱ պահանջեց «անմիջապէս» վերադարձնել այն չեխական օդանաւը եւ «հաւաքիչները» որոնք Ֆրանքֆորթ իջած էին Բշ.օր։

ԱԼԿԱՆԻԱՅ գլխ. ատեանը մահուան դատապարտեց երկու հոգի, իբրեւ լրտես, իսկ հինգ ամբաստանեալներ ալ՝ 12-25 տարի բանտարկութեան։

ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ դէմ ցոյցերը կը շարունակուին Փարիզի եւ գաւառի մէջ, առաջնորդութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ Կեդր. Կոմիտէի։ Աշխատանքի դադարումները յաճախադէպ են մանաւանդ գաւառի մէջ։ Թերթերը կը գրեն թէ ուրբաթ օր Մարսէյլի մէջ աշխատանքը դադրեցաւ 50 առ հարիւր համեմատութեամբ։

ՄԵՄ ՊԱՆԴՈՒԿՆԵՐՈՒ աշխատաւորներու գործադուլը դեռ չէ դադրած։ Կը վախցուի որ ծաւալի։

200 ՀՈԳԻ ՁԱՐԴՈՒԵՑԱՆ Քենիայի մէջ (արեւելեան Ափրիկէ), Մաու-Մաու կոչուած վայրենիներու կողմէ։ Անգլ. իշխանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ։

ԴԱՐՉԱԿԵՆ կը հեռագրեն թէ կարմիրներու ճնշումը կը սաստկանայ։ Դաշնակիցները նոր յարձակողականի մը կը սպասեն։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ գլխ. ատեանին ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջեց հինգ Լեհերու դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կատարած են ի հաշիւ Մ. Նահանգներուն։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ձերբակալուեցան «խումբ մը լրտեսներ» այն ամբաստանութեամբ թէ Ցայս գործարանին գաղտնիքները հաղորդած են Ամերիկացիներուն։ Կ'ըսուի թէ 25 հոգի ձերբակալուած են։

ԱՀԱՒՈՐ ՀՐԴԵՀ ՄԸ ոչնչացուց Կրընոպլի խողովակի ամենամեծ գործարանը։ Վնասը՝ 50 միլիոն ֆրանք։

ՉՈՐՍ ԿԻՆԵՐՈՒ ԴԻԱԿՆԵՐ գտնուեցան Անգլիոյ մէջ, տան մը նկուղներուն մէջ։ Հինգերորդ դիակ մըն ալ կը փնտռուի։ Մարդասպանը փախած։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աղնիւ Տէրոյեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պատարագ պիտի կատարուի իր ամուսնոյն Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ԽՆՋՈՅՔ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համա-Զարասնձագի Հայր. Միութեան կողմէ, Զատկուան տօնին առթիւ, Ապրիլ 6ին, երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն, մինչեւ երեկոյեան ժամը 10, բիւ Պօն-փուա, Ցոյներուն սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, հայկ. եւ եւրոպ. պարեր եւ Նուագ։ Նոր ժամանած երգչախումբ։ Ճոխ եւ աժան պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

Ապրիլ 11-24-ը Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու։ 26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Քազա տ'Իթալի մէջ։

Մասնակցութեամբ Արմենիա երգչախումբի, Հ. Բ. Ը. Մ., Երիտ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.-ի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Արծիւ Մարզական Միութեան, Հ. Կ. Խաչի, Հայ Արիներու եւ արենուշներու, Հայ Ռազմիկներու Միութեան, Համազգային Միութեան եւ բոլոր Հայր. Միութեանց։

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի

ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 5 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վամփինկի շքեղ սրահներուն մէջ։

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻԱ։ Անակնկալներ, Տէֆիլէ տը մանըրէն, քոթիյոն։

Ապահովել սեղանները։ Երեկոյթի զգեստ յանձնարարելի է։

ԶԱՏԻԿԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

(Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի), Այս կիրակի՝ Ծաղկազարդ, սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ի ժամ 7·30, պատարագ ժամը 10, Դռնբացէք ժամը 5։ Աւագ Հինգշաբթի. ՑԻՇԱՏԱԿ ԸՆԹՐԵԱՑ պատարագ ժամը 10, Հաղորդութիւն բոլոր մանկանց, Ոտնլուայ ժամը 5, գիշերը «Խաւարում» ժամը 7·30, Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ թաղման ժամը 5, Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց Ս. Զատիկ, Խթման արարողութիւն ժամը 4·30, Պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6։ 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարութեան, Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10, Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պատարագ 10, Հոգեհանգիստ 11·45։ 12 Ապրիլ՝ Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակներու։

ԾԱԽՈՒ է, «Հայրենիք» ամսագրին 1952ի հաւաքածոն, մաքուր վիճակի մէջ։ Գին՝ 1200 ֆրանք, ճամբու ծախքը ղրկողին վրայ։ Գրել «Յառաջ»ի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փօթորիկ» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը ճիշդ 2ին, Քաֆէ Լը Ռէժան (մէթրօ Քատէ)։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԸՆԿԵՐ Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ ստիպողաբար խմբագրատուն կը հրաւիրուի երկուշաբթի օր։

ԽՆՋՈՅՔ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Համախաղբ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի հաւկթախաղ խնջոյքը, 4 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Կարտանի հայկ. դպրոցին մէջ։ Կերուխում, երգ, պար, հաճելի անակնկալներ եւ Խարբերդի խմբապարը (Հալէյ)։ Մուտքը ազատ է։

Մեծ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հաճընի Հայր. Միութեան, մարտ 29ին ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։ Սէրքլը Միլիթէրի շքեղ սրահներուն մէջ։ (Place St. Augustin)։

Ցայանի մեծ նուագախումբ Մ. Վարդիվաննեանի

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել. Պ. Կ. Տէմուրեան, թէլ. Def. 25-07։

Պ. Մ. Գրանեանին՝

138, Rue l'Abbé - Groult Paris 15°.

Կ'ուզուի

Վիլ-Ժուիֆի մէջ աշխատելու համար կօշիկի մօնթէօր եւ փինիսէօր գործաւորներ կ'ուզուին (մօնթաժը 500 փրանք, փինիսաժը 300 փրանք)։ Դիմել Պ. Վանլեանի կէսօրէ վերջերը (բացի երկուշաբթիէ եւ չորեքշաբթիէ՝

7 rue Godot de Mauroy Paris (IX) Métro Opéra
Tél. OPE. 01 - 08

×

Երիտասարդ տղայ մը 15-17 տարեկան, որ կօշիկի գործի մէջ աշխատած ըլլայ արդէն։
Դիմել՝ 18 Rue Mélingue, Paris:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Dameame, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 31 Mars 1953 Երեքշաբթի 31 ՄԱՐՏ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7030 - Նոր շրջան թիւ 2441

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՂԱՒՈՐՆԵՐՆ ՈՒ ԱՆՄԵՂՆԵՐԸ

Մոսկուայի հռչակած ընդհ. ներումը «լայն» է անոր համար որ կապ ունի հարիւր հազարներու, եթէ ոչ միլիոններու հետ :

Բայց, մասնակի շնորհ մըն է, որմէ առաւել լաւպէս պիտի օգտուին քրէական, վարչական, զինուորական յանցաւորները: Նաեւ տարէցներ, անչափահասներու մայրեր, անբուժելի հիւանդ-ներ եւայլն :

Ներումէն զրկուած կը մնան խորհրդային կարգուսարքին բուն զոհերը, — քաղաքական յանցաւորները, որոնց համար վարկաբեկիչ բառ մը հնարած են բոլշեւիկները, — «հակայեղափոխական» :

Հրամանագրին մէկ յօդուածն ալ յատկապէս կը յիշէ այս պարագան :

« Հակայեղափոխականները » ենթակայ են պատժական օրինագրքի 58րդ յօդուածին, որ ամենախիստ եւ երկարատեւ պատիժներ կը տրամադրէ :

Թերեւս կարգ մը տարրեր օգտուին: Իսկ բուն շնորհը պիտի վայելեն քրէական յանցաւորները, որոնց թիւը կրնայ միլիոններու հասնիլ, եթէ լայնօրէն բացուին բոլոր արգելարանները :

Կը յիշէք թէ անցեալ տարի ահագին փոթորիկ բարձրացաւ, երբ վաւերական տեղեկութիւններ հրատարակուեցան բռնի աշխատանքի կայաններու մասին :

Բոլոր տեղեկագիրներն ալ կը հաստատէին թէ 12 - 15 միլիոն դժբախտներ կը գտնուին այդ կայաններուն մէջ: Նոյն իսկ առաջարկուեցաւ միջազգային յանձնախումբ մը ղրկել, քննութիւն կատարելու համար :

Մինչեւ այսօր ալ, խնդիրը կը մնայ առկախ: Ամէնէն չափաւորներն ալ առ նուազն տասը միլիոն կը հաշուեն բանտերու, մեկուսարաններու, կեդրոնացման կայաններու մէջ արգելափակուած զոհերուն թիւը :

Ո՞վ ստուգեց այս անհամար թշուառներուն մեղքը: Եւ հիմա որ ընդհ. ներում հռչակած են, անմեղնե՞րն են որ պիտի օգտուին, թէ մեղաւորները ...

Այս հարցումները կ'ուղղենք անոր համար որ, մեր մինուճար Հայաստանն ալ, ինչպէս եւ կովկասեան եւ ռուսական միւս երկիրներու Հայերը նոյնպէս ունին բազմաթիւ զոհեր : Բազմութիւններ որոնք տարիներէ ի վեր զրկուած են ազատութենէ, զանազան պատրուակներով :

Գիտէք նախապատերազմեան ահաւոր «մաքրագործումները» (1936 - 37 - 38), երբ առ նուազն 250 «անուաններ» անհետացան, հրէշային բարբարոսութեամբ :

Շատերը գնդակահարուած են : Ուրիշներ խոշտանգուելով, տառապելով մեռած՝ բանտերու, աքսորավայրերու կամ սառուցեալ գօտիներու մէջ: Դեռ ուրիշներ անհետ կորսուած :

Անշուշտ ողջեր ալ կան տակաւին, հազարաւոր աքսորականներու կամ բանտարկեալներու մէջ:

Տարիներէ ի վեր հարցումներ կ'ուղղուին այս անհամար զոհերու մասին, որոնց մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն նաեւ հայրենադարձները :

Կրցա՞ք որեւէ լուսաբանութիւն ստանալ, ուղղակի կամ անուղղակի :

Հայկական արտասահմանի «ուսումնականները» այս հարցին մէջ անգամ տեսակէտ չունեցան:

Անոնք չհամարձակեցան միացեալ ճակատ կազմել նոյնիսկ այս եղերական պարագային : Ձայն - ծպտուն չհանեցին :

Գոնէ չհարցուցին թէ ո՞ւր են կամ ինչ եղած են իրենց լուսաղբարները եւ ուղեկիցները — Զ. Եսայեան, Վ. Թոթովենց, Մ. Ձանան, Ե. Քաջազնունի, Ս. Ցակոբեան, Ա. Բակունց եւ իր տարեկից գրագէտներն ու բանաստեղծները :

Որեւէ անդրադարձում չունեցան, երբ կ'իմանային եղերական գրուագները Ս. Խանջեանի, Ս. Տէր Գաբրիէլեանի, Լուկաշինի եւ միւս վարչապետներուն, իրենց փառաբանած սովետակա՛ն իշխանութեան հիմնադիրներուն սպանութեան, մահացման կամ անհետացման: Շ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ԱՊՐԻԼ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ

32, Rue de Trévise Paris 9e

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԱՄԱԿԻ, ԹԵՐԹԻ, ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐ ԵՒՆ. ԿԱՏԱՐԵԼ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՈՎ:

Անփոփոխ կը մնայ թերթին Մանուշէքի թիւը:

Թերթը պիտի տպուի « Արաքս » տպարան,

46 Rue Richer Paris 9e

ԾԱԽԱԼԸ ՊԻՏԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻ

ՀԱՏԱՎԱՃԱՌԻ ԳԻՆԸ ԱՌԱՅԺՄ ԿԸ ՄՆԱՅ ԱՆՓՈՓՈԽ

ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ.— ՏԱՐԵԿԱՆ 2500, ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 1300 ՖՐԱՆՔ :

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Մեթրօ Քատէ: Եւ բազմաթիւ հանրակառքեր (թիւ 26, 32, 49, 43, 25 եւն.:

ԾԱՂԿԱԶԱՐ»ԴԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի օր Փարիզի Հայոց եկեղեցին ծայրէ ծայր լեցուած էր, Ծաղկազարդի առթիւ: Շատեր դուրսը մնացած էին, բայց ո՛ւր երբեմնի բազմութիւնը որ ժամերով կը խափանէր երթեւեկը ...

Կը պատարագէր Վաչէ վարդապետ, Անթիլիասի միաբաններէն: Այս առթիւ կարդացուեցաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին այն կոնդակը որով Եւրոպայի Թեմին Հայր. պատուիրակ նշանակուած է Սերովբէ Ծ. վրդ. Մանուկեան եւ որուն ամփոփումը հրատարակած ենք արդէն :

Փարիզի առաջնորդը իր քարոզին մէջ համերաշխութեան կոչ մը ուղղեց բոլորին, պատուիրելով մոռնալ անցեալը: Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ հակառակ իր բարգաւաճ վիճակին, Փրանսահայ գաղութը ետ մնացած է, բաղդատելով ուրիշ վայրերու հետ: Պիտի աշխատին անյապաղ կազմակերպել Թեմը, համաձայն նոր կանոնագրի :

× Պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ ի յիշատակ ողբացեալ ընկերներ Գ. Իփէկեանի եւ Տիգրան Տէրոյեանի, խուռն բազմութեամբ :

Ֆրանսա-ամերիկեան համաձայնութիւն

ԿԱՐԳ ՄԸ ԿԱՐԵՒՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

Ֆրանքօ-ամերիկեան բանակցութիւնները վերջացան, տեւելով երեք օր: Մարտ 29ին հրատարակուեցաւ երկար զեկոյց մը, որուն հիմնական կէտերը կ'ամփոփենք ստորեւ.-

1. Խաղաղութիւնը կը մնայ միշտ հիմնական քաղաքականութիւնը Մ. Նահանգներուն ինչպէս Ֆրանսայի: Հետեւաբար քննուեցան խաղաղութիւնը շահելու կամ ամրապնդելու միջոցները :

2. Խ. Միութեան վերջին դէպքերը հիմնական փոփոխութիւն մը չեն բերած այն սպառնալիքին մէջ որուն առջեւ կը գտնուի ազատ աշխարհը: Ճշմարիտ խաղաղութիւն մը կրնայ ստացուիլ եւ պահպանուիլ միայն ամբողջ. ազատ ազգերու շինարար ջանքերուն շնորհիւ :

3. Ֆրանսական կառավարութիւնը վճռած է իր կարելին կատարել առաւելագոյն չափին հասցնելու համար Ֆրանսայի եւ ընկերակից պետութեանց ուժերը Հնդկաչինի մէջ, որպէսզի ոչնչացնեն համայնավարական կազմակերպուած ուժերը եւ ապահովեն խաղաղութիւնը եւ բարօրութիւնը այդ շրջանին մէջ :

Եթէ Չինաստանի համայնավար իշխանութիւնը օգտագործէ Քորէայի մէջ կնքուած զինադադար մը, նախայարձակ պատերազմը շարունակելու համար Ծայր. Արեւելքի ուրիշ մէկ մասին մէջ, այդպիսի արարք մը «ամենածանր հետեւանքներ» պիտի ունենայ: Ամերիկացի մասնագէտներ կը քննեն Ֆրանսական ծրագիրները, որոշելու համար թէ Մ. Նահանգները ինչպէս կրնան օգնել զէնքով եւ դրամով : Ծրագիրը կը ձգտի պատերազմը վերջացնել երկու տարիէն:

4. Երկու կառավարութիւնները կ'ընդունին

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐՈՒՄ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՅԱՆՑԱՒՈՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՉՕԳՏՈՒԻՆ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը ընդհ. ներման հրամանագիր մը հրատարակեց Մարտ 28ին: Ահաւասիկ հիմնական մասերը .—

1. Պիտի արձակուին անոնք որ դատապարտուած են հինգ տարուան կամ աւելի պակաս :

2. Պիտի արձակուին, առանց նկատի առնելու պատիժի տեւողութիւնը, անոնք որ դատապարտուած են տնտեսական, վարչական եւ զինուորական յանցանքներու համար, ինչպէս եւ անոնք որ դատապարտուած են համաձայն Ռուսաստանի քրէական օրինագրքի 193 յօդուած 4 Ա., 8, 10 Ա. եւ 4, 15, 16, 17 հատուածներուն եւ միւս հանրապետութեանց քրէական օրէնքներուն :

3. Արձակել, առանց նկատի ունենալու պատիժը, այն կիները որոնք տասը տարեկանէն պակաս զաւակներ ունին, յղի կիները, 18 տարեկանէն վար անչափահասները, 55 տարեկանէն վեր այրերը եւ 50 տարեկանէն վեր կիները, անբուժելի հիւանդները :

4. Կէս առ կէս կրճատել հինգ տարիէն աւելի պատիժները :

5. Դադրեցնել դատաքննութիւնը այն գործերուն որոնց մասին վճիռ տրուած չէ ներկայ հրամանագիրը հրատարակուած ատեն, եթէ նախատեսուած պատիժը հինգ տարին չանցնիր: Նոյնպէս դադրեցնել քննութիւնը ներկայ հրամանագրին 2 եւ 3 հատուածներով նախատեսուած գործերու: Այս հրամանագրին հրատարակութենէն առաջ գործուած յանցանքներու համար, ուր օրէնքը հինգ տարի կամ աւելի պատիժ կը նախատեսէ, դատարանը եթէ հինգ տարուան հաւասար պատիժ վճռէ, կրնայ արձակել դատապարտեալը: Եթէ պատիժը հինգ տարիէն աւելի ըլլայ, կէս առ կէս պիտի կրճատուի :

6. Վերահաստատել քաղաքացիական իրաւունքները այն բոլոր քաղաքացիներուն որոնք լըրացուցած են իրենց պատիժը կամ արձակուած են համաձայն այս հրամանագրին:

7. Ընդհ. ներումէն չեն կրնար օգտուիլ անոնք որ դատապարտուած են հինգ տարիէն աւելի, հակայեղափոխական գործունէութեան, ի վընաս պետութեան կատարուած կարեւոր գողութեան, աւազակութեան եւ կանխորոշ մարդասպանութեան համար :

8. Որոշուած է վերաքննել խորհրդային հանրապետութեանց պատժական օրինագիրքը, որ պէտք է վարչական, տնտեսական եւ ուրիշ քրէական մանր յանցանքներու վերաբերեալ պատիժնե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

թէ առիպողաբար անհրաժեշտ է գերման ռազմական աջակցութիւն մը Եւրոպայի պաշտպանութեան համար եւ թէ հարկ է վերջացնել գրաւման ներկայ կարգուսարքը, համաձայնութիւններ կընքելով :

5. Նկատի առնելով երկու երկիրներուն համաշխարհային դերը, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնները ի հարկին պիտի խորհրդակցին այսուհետեւ, ինչպէս անցեալին մէջ, ընդհանուր խնդիրներու մասին:

6. Խորհրդակցութիւններ կատարուեցան նաեւ տնտեսական եւ ելմտական խնդիրներու մասին:

7. Ընդունելով Սարի հարցին կարգադրութեան կարեւորութիւնը, որոշուեցաւ լուծումը փնտռել կարելի եղածին չափ շուտ, եւրոպական կարգուսարքի մը մէջ: Ֆրանսական պատուիրակութիւնը մանրամասնօրէն բացատրեց այն պատճառները որոնք անհրաժեշտ կը դարձնեն Ֆրանքօ-գերման համաձայնութիւն մը այդ կարգադրութեան մասին, եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացումէն առաջ : (Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս կէտին, քանի որ Ֆոսթ. Ատրնաուըր Մ. Նահանգները պիտի այցելէ այս շաբթու: Կը մեկնի Դշ. օր):

8. Հետեւելով Անգլիոյ օրինակին, Ֆրանսա եւս պիտի սաստկացնէ սեղմումները, որպէսզի ռազմական պիտոյքներ չփոխադրուին Չինաստան:

9. Երկու կառավարութիւնները պիտի աշխատին զարկ տալ համաշխարհային առեւտուրին :

× Փարիզի թերթերը գոհ չեն երեւար այս այցելութեան արդիւնքէն, մասնաւորապէս ձախողած համարելով Սարի հարցին լուծումը: Ֆրանսա 88 միլիառ Ֆրանքի նոր օգնութիւն մը պիտի ստանայ :

× Ֆրանսայի վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Քանատա գացին իրենց հետեւորդներով, շարք մը խորհրդակցութիւններ կատարելու համար: Այցընհասութը վերջին անգամ ունկնդրութեան ընդունեցաւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները շաբաթ օր: Պ. Մայէր այս առթիւ գոհունակութիւն յայտնեց խորհրդակցութեանց արդիւնքին համար :

ԱՐՄԷՆ ԳԱՐՕ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 29ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ամէն Գարոյի մահուան քսանեւիննամեակը լրացաւ Մարտ 27ին ։

Անձնուէր ընկերը մեռաւ Ժընեւի մէջ եւ թաղուեցաւ անոր Փլէն Փալէի գերեզմանատունը՝ եռագոյնով ծածկուած դագաղի մը մէջ ։

Հայ յեղափոխական պատմութեան մէջ Արմէն Գարօ բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ իր յատկութիւններով ։ Հարուստ գերդաստանի մը զաւակն ըլլալով հանդերձ, ան հեռացաւ իր հօր ճոխ սեղանէն նետուելով յեղափոխութեան կրկէսը ։ Բնութիւն իսկական առումով, ան թէ մտաւորական էր եւ թէ յեղափոխական ։

Արմէն Գարօ ծնած է Բարձր Հայքի մայրաքաղաքին — Կարինի մէջ ։ Ան սերած է քաղաքի ամենահարուստ Փաստրմաճեան ընտանիքէն ։ Իր մեծ հայրը, Խաչատուր Փաստրմաճեան, որ ունեցած է չորս մանչ եւ մէկ աղջիկ, սպաննուեցաւ Թուրքերէն 1872ին ։ Իր անդրանիկ զաւակն էր Յարութիւն էֆէնտին ։ Վերջինը ունեցած է երկու մանչեր եւ երկու աղջիկներ ։ Ատոնցմէ մէկն է Արմէն Գարօն ։

Ան նախապէս աւարտած է իր ծննդավայրի Սանասարեան վարժարանը 1891ին ։ Անկէ վերջ իր ուսման ծարաւը յագեցնելու համար հետեւած է գիւղատնտեսութեան, Ֆրանսայի Նանսիի վարժարանին մէջ ։ Իր գլխաւոր նպատակն էր հայ գիւղացիներու տնտեսական վիճակը բարելաւել՝ եւրոպական նոր մեթոտները ներմուծելով մայր երկրի մէջ ։ Յետոյ Ժընեւի մէջ ստացաւ հանքաբանութեան վարդապետ տիտղոսը ։

Նախ քան իր ուսումը լրացնելը նետուեցաւ յեղափոխութեան ասպարէզը ։ Իր սրտին մէջ կը բոցավառէր խողխողուած եւ խոշտանգուած 300 հազար Հայերու վրէժի անշէջ կրակը ։ Անոր առաջին եւ յանդուգն յեղափոխական գործն եղաւ՝ Հրաչ Թիրեաքեանի եւ Բաբգէն Սիւնիի հետ միասին վարել Պանք Օթոմանի ցոյցը 1896ին ։

Հազիւ 23 գարուններ բոլորած էր երբ որ նետուեցաւ մահուան գիրկը իր 26 ընկերներու հետ միասին ։ Այդ ցոյցէն մէկ օր առաջ բոլոր մասնակցողները ողջագուրուեցան իրարու հետ ։ Այն ըմբռնումով թէ բոլորն ալ պիտի նահատակուին ։ Այս յանդուգն եւ խիզախ շարժումին նպատակն էր ցնցել Պոլսոյ վեց եւրոպական պետութեանց դիւանագիտական ներկայացուցիչները որպէսզի պարտադրեն կարմիր Սուլթանին գործադրելու բարենորոգումներու ծրագիրը եւ կասեցնելու արիւնոտ կոտորածները ։

Արմէն Գարօ իր՝ հայ ազատագրութեան գոհուելու պատրաստակամութեամբ եւ զոհաբերութեամբ դարձաւ Դաշնակցութեան առաջնորդներէն մին ։ Ամբողջութեամբ նուիրուեցաւ հայ յեղափոխութեան գործին ։ Իր 26 տարիներու բեղուն կեանքը ընդելուզուած է խիզախ ու աքանչելի դրուագներով ։ Կովկասի մէջ իր ղեկավարութեան տակ էր զէնքերու փոխադրութիւնը դէպ ի Թուրքիա ։

Կովկասի մէջ, հայ – թաթարական ընդհարումներու շրջանին, ան ցուցադրեց կառավարելու հմտութիւն եւ հեղինակութիւն ։ Ութ օրուան անհաւասար կռիւներու ընթացքին ցարական իշխանութեան լարախաղացութիւնները ի դերեւ ելան ։ Թիֆլիսի հայութեան ինչքն ու ֆիզիքական կեանքը վտանգէ փրկուեցաւ ։ Թաթարները սպիտակ դրօշ պարզեցին եւ խաղաղութիւնը հաշտուեցաւ 1908ին ։ Իր ծննդավայրը գինքը ընտրեց Օսմանեան խորհրդարանի անդամ ։ Ան մօտէն ծանօթացաւ Թալէաթի, Ճէմալի եւ Տօքթ. Նազըմի դաւերուն ։ Հայկական նահանգներու մէջ երկաթուղիներու գիծեր կառուցանելու ծրագիրը ձախողեցաւ Թուրք առաջնորդներու ընդդիմութեամբ ։

Համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին, Դրոյի վիրաւորուելէն վերջ, նշանակուեցաւ երկրորդ գունդի պետ ։ Վարեց արիւնահեղ կռիւներ Ալաշկերտի եւ Տուտախի շրջանները ։ Անոր փափաքն էր յաղթականօրէն Կարին եւ միւս նահանգները մտնել եւ ազատագրել բովանդակ հայութիւնը ։

Զինադադարին Ամերիկա գնաց իբրեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ Ազգ. Խորհուրդի ներկայացուցիչ ։ Յաջողեցուց սովալլուկ Հայաստանի ժողովուրդին 11 միլիոն տոլարի փոխառութիւնը ։ Ամերիկեան քաղաքական շրջանակներու մէջ նըպաստաւոր կարծիքներ կը տիրէին հանդէպ Թուրքերու ։ Ան հրատարակել տուաւ անգլերէն լեզուով « Ինչո՞ւ Հայաստան ազատ պիտի ըլլայ» գրքոյկը, ուր լուսաբանուած է ընդհանուր Հայերու արիւնի զոհաբերութիւնը ի նպաստ Դաշնակիցներուն ։

Հայաստանի Հանրապետութիւնը ծնաւ 28 Մայիս 1918ին ։ Երկու տարի վերջ Միացեալ Նահանգները ճանչցաւ զայն իբր «տէ Ֆաքթօ » եւ «տէ Ժուրէ» կառավարութիւն ։ Արմէն Գարօն նըշանակուեցաւ Հայաստանի անդրանիկ դեսպանը ։

Իր նկարը հրատարակուեցաւ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի կիրակնօրեայ թիւերէն մէկուն մէջ ։

Ապրիլեան Եղեռնի արիւնարբու Թուրք փաշաները ապաստանած էին եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ եւ կը սարքէին խրախճանքներ ։ Արմէն Գարօն կը հաւատար հայկական վրէժխնդրութեան ։ Ատոր համար կը հետապնդէր զանոնք ։ Անոր թափած ջանքերուն շնորհիւ էր որ վրէժխնդիր հայորդիները չանտատակ ըրին այդ հայատեաց դահիճները ։ Անոնց արիւնլուայ դիակները փռուեցան փողոցներու սալայատակներու վրայ ։

Ես անձնապէս, վերջին անգամ, զինք տեսայ 1922ի ամառը Ամերիկայի Ընդհ. Պատգ. Ժողովին, «Հ»ի հին շէնքին մէջ ։ Սովորականին համաձայն ութ օր տեւեց այդ ժողովը ։ Ան միայն երկու անգամ խօսք առաւ ատենապետէն ։ Առաջին անգամ խօսեցաւ Թուրքի կնոջ տնտեսական կացութեան մասին ։ Երկրորդ անգամ՝ ան բացատրեց կուսակցութեան քաղաքականութիւնը ։

Հայաստանի Հանրապետութեան տապալումը, պոլշեւիկներու հակազգային ելոյթները եւ Հայկ. Դատի լքումը եւրոպական դիւանագիտութեան կողմէ կը ճնշէին անոր մտածողութիւնն ու ֆիզիքական վիճակը ։ Վերջին փափաքն էր տեսնել իր ընտանիքը եւ մէկ հատիկ զաւակը՝ Հրանտը, Ժընեւի մէջ ։ Անկէ վերջ տեսնել իր պաշտելի մայրը՝ Երեւանի մէջ, եւ թաղուիլ Մասիսի ստորոտը ։

Իր մահուան քսանըիննամեակի առթիւ կը մտաբերենք եւ կը վերյիշենք բոլոր արիւնոտ դրուագները, որոնց վրայ դրոշմուած է իր անունը ։ Ան ծառայեց 25 երկար տարիներ ։ Ան սիրեց հայ ժողովուրդի հասարակ խաւերը ։ Երբ իրեն կը հարցնէին — «Անկախ Հայաստան ըլլայ՝ ի՞նչ պիտի ընես» ատոր կը պատասխանէր. «Ագարակապանութիւն պիտի ընեմ եւ նժոյգներ պիտի մեծցընեմ » ։

Ան կը ձգտէր բարձրացնել հայ գիւղացիին եւ աշխատաւորին ապրելու մակարդակը ։ Իրեն ընկերվարութիւն քարոզողներուն կը պատասխանէր. — « Հայաստանի գիւղացիին թրիքի տեղ աձուխ վառել սորվեցնելը աւելի մեծ գործ է, քան բոլոր սոցիալիստներու գործերը» ։

Հայկական իղձերը պիտի իրականանան ։ Հայոց հանրապետութիւնը պիտի վերահաստատուի, Հայ ազատագրութեան համար նահատակուած ռահվիրաներու Պանթէոնը պիտի կառուցուի Հայաստանի ազատ մայրաքաղաքին մէջ ։

Այն ատեն Բարձր Հայքի Հայը. Միութեան հովանիին տակ դաստիարակուող նոր սերունդը պիտի իրականացնէ եւ գործադրէ քու վերջին փափաքը ։ Անոնք՝ եռագոյն դրօշակի մէջ քու աճիւնըդ պիտի փոխադրեն Ժընեւէն Արարատեան դաշտը, Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի Պանթէոնին մէջ, Սիրելի Արմէն Գարօ ։

Զ. ՉԱՏԻԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ Ալպանիոյ մէջ

Առեւէ մը ի վեր ծանրակշիռ զրոյցներ կը շրջին Ալպանիոյ կացութեան մասին ։ Փարիզեան թերթի մը թղթակիցը շանդալից յօդուածաշարք մըն ալ հրատարակեց, նկարագրելով ապստամբական շարժումները, լուսանկարներ իսկ տպելով ։

Ահաւասիկ ամփոփ տեսութիւն մը՝ անցուդարձի մասին ։

Բոլոր այն երկիրներէն, որոնք իբրեւ առաջնորդ եւ տէր ունին Մոսկուա, ցարդ ամէնէն քիչ խօսուած է Ալպանիոյ մասին ։

Թիրանայէն հասած տեղեկութիւնները շատ ցանցառ են, մինչդեռ երկաթէ վարագոյրը երբեք չէ արգիլած որ Չեխոսլովաքիայէն, Լեհաստանէն, Հունգարիայէն եւ ուրիշ արբանեակ երկիրներէ լուրեր հասնին, ճիշդ կամ սխալ ։

Եթէ Ալպանիան այսօր յանկարծ կարեւորութիւն կը ստանայ, միջազգային ներկայ վիճակին մէջ, երկու պատճառներ կան, նախ, յամառ զրոյցներ կը շրջին ըմբոստութեանց մասին որտեղի կ'ունենան կառավարական ուժերու դէմ ։

Յետոյ, Թիթոյի Լոնտոն այցելութիւնը այժմէական հանգամանք տուաւ այս հարցին, քանի որ Եուկոսլաւիա մօտէն կը հետաքրքրուի Ալպանիայով, իբրեւ անմիջական դրացի ։

Ալպանիոյ տարածութիւնը կը համապատասխանէ Ֆրանսայի երեք նահանգներուն, միջին տարածութեամբ 27 հազար քառ. քիլոմեթր ։

Ժողովուրդին թիւն է 1.175.000 հոգի, որ կը բաղկանայ լեռնականներէ ։

Ալպանիան Եւրոպայի այն երկիրն է որ ամէնէն շատ անգրագէտները ունի (84 առ հարիւրը կարդալ -գրել չի գիտեր, համաձայն վիճակագրութեանց) ։

Երկիրը վնասուեցաւ յաջորդական պատերազմներու հետեւանքով ։ Ալպանիան իր անկախութիւնը ստացաւ 1915ին ։ Նախ հանրապետական, 1925ին, միապետական դարձաւ 1928ին գլուխն ունենալով Զօկու թագաւորը ։

Զօկու իշխեց իր աղքատ երկրին վրայ մինչեւ 1939, երբ պատերազմի յայտարարութեամբ հեռացաւ երկրէն ։

Ալպանիա նախ ինկաւ Գերմաններու եւ Իտալացիներու ձեռքը, եւ վերագտաւ իր անկախութիւնը Դաշնակիցներու յաղթութեամբ ։ Վերստին կորսնցուց 1945ին ։ Էնվէր Հոճայի առժամեայ իշխանութիւնը կը շարունակուէր եւ երբ Երեքներու համաձայնութիւնը իրականացաւ, Էնվէր Հոճան գլուխը անցուց կարմիր գոտկը, 1946, Յունուար 12ին հանրաքուէ կատարել տըւաւ իբրեւ համայնավար եւ վերջապէս մտաւ Մոսկուայի շրջագծին մէջ ։

1946ին, երբ Եուկոսլաւիա եւ Ալպանիա իր թաթին տակ ինկան, կարմիր ճակատը սկսաւ լայնօրէն մխրճուիլ, Ադրիականի մէջ, ինչ որ լրջօրէն մտահոգեց Արեւմտեան պետութիւնները ։ Անոնք սկսան շունչ առնել երբ Թիթօն կոնակ դարձուց Կոմինֆորմին ։

Ալպանիան մեկուսացաւ իր մօսկովեան տէրերէն եւ ընկերներէն ։ Եուկոսլաւիան եւ Յունաստանը կը կազմեն անանցելի ամբարտակ մը, խանգարելով Թիրանայի ցամաքային կապը դէպի Արեւելք ։

Կրեմլի երազները Ադրիականի մասին յօդս կը ցնդէին ։ Բայց ան փորձեց օգտագործել այս վերջին լուծումն ալ ։ Օդային ճամբով Մոսկուա դէպի Ալպանիա ղրկեց ծովային մասնագէտներ, քանի մը հարուածային վաշտեր, բոլորը 10 հազար հոգի ։ Պէտք էր Ալպանիոյ չորս նաւահանգիստներէն Դիւրացօն, գլխաւորաբար, խարիսխ մը դարձնել սովետական սուզանաւերուն համար, որոնք պիտի փոխադրուէին կտոր - կտոր, բեռնատար օդանաւերով եւ պիտի վերակազմուէին այս խարիսխներուն մէջ ։

Այսպէս, պատերազմի պարագային, Մոսկուան կը յուսար հաստատել դաշնակից նաւերու դէմ սպառնալիք մը, ազատ ծովերու մէջ, որոնք հսկողութեան ենթարկուած են արեւելքէն Տարտանէլով, կեդրոնէն Սուէզի ջրանցքով, իսկ արեւմուտքէն՝ Ճիպրալթարով ։

Երեք տարուան փորձերէն ետք — սկսելով 1948էն — սովետական իշխանութիւնները հաստատեցին որ նիւթական արգելքները անյաղթելի են ։ Խորհրդային մասնագէտները վերադարձան ։ 800 հոգի միայն մնաց, որոնք ոստիկանական հսկողութիւն կը կատարէին ։

Այս ձեռնթափութիւնը եւ պարպումը քաջալերեցին Ալպանացիները գլուխ վերցնելու՝ Էնվէր Հոճայի բռնապետութեան դէմ ։

Քաջալերուելով Եուկոսլաւիայէն, հարիւրաւոր հայրենասէրներ դիմադրական ճակատ կազմեցին եւ սկսան գործել երկրին ճամբաներուն եւ երկաթուղիներուն դէմ ։

Քանի Պելկրատի օժանդակութիւնը որոշ գոյն կը ստանար, ապստամբութիւնն ալ կը ծաւալէր ։ Շարժումը բռնած է երկրին մէկ մասը, ամէն պարագայի մէջ ամբողջ սահմանամերձ շըրջանը, ութսուն քիլոմեթր խորութեամբ ։

Այդ միջոցին, Թիրանայի մէջ իսկ ահաւոր թշուառութիւն կը տիրէր, հետզհետէ սաստկանալով ։ Դժուարացած էր մայրաքաղաքին պարենաւորումը ։

Զգալով որ հովը ուղղութիւնը կը փոխէ, Ալպանիոյ ներքին նախարարը բացէ ի բաց ըմբոստացաւ իր տիրոջ դէմ ; հուաքեց կուսակիցները եւ քանի մը արիւնալի բախումներ տեղի ունեցան վերջերս կառավարութեան ներկայացուցիչներու եւ ըմբոստներու միջեւ ։

Զէզոք իրազեկները մեծ մասով այն համոզումըն ունին թէ Կրեմլի նոր տէրերը համայնավար աշխարհին համար այլ եւս «անկարեւոր» կը նկատեն Ալպանիոյ դէպքերու ընթացքը ։ Ուշագրաւ է որ Հոճան Մոսկուա չհրաւիրուեցաւ Սթալինի թաղման առեն ։

Ասոր վրայ հիմնուելով է որ Թիթօ ցոյց տուաւ Արեւմտեան պետութեանց թէ Ալպանիան հիմա «հասուն պտուղի» պէս կրնայ իյնալ, թէ եուկոսլաւ բանակը կը ստանձնէ գործը առանց վտանգելու խաղաղութիւնը ։

Այսպէս կը յուսան հաշուեյարդարի ենթարկել խռովութեանց բոյն մը, եւ համայնավար « պալար » մը Ադրիականի վրայ ։

Իսկ ի՛նչ նպատակ կը հետապնդէ Եուկոսլաւիոյ նախագահը այս գործին մէջ ։ Կ'ենթադրուի թէ կ'ուզէ մէկ կողմէ ազդել ամէնուրեք կարմիր տիրոջ տիրապետութեան ենթակայ կառավարու-

ՋԱՑՆԸՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

ԿՐՈՄԷԼ, 26 Մարտ (Յառաջ) — Այս բանուորական փոքրաւանը կը գտնուի Ավինեոնէն տասը քիլոմեթր հեռու: Աւանին մէջ կայ «Շանսէլ» անուն թուղթի պզտիկ գործարան մը շուրջ հարիւր բանուորներով: Հայ գաղութը հաստատուած է 1925էն ասդին, կը բաղկանայ 13 ընտանիքներէ (54 անձեր): Մեր բանուորները մեծ մասով կ'աշխատին թուղթին գործարանը:

Ամիսներէ ի վեր գործերը անկայուն վիճակ մը ունէին: Զգալապէս կրճատուած էին աշխատանքի ժամերը: Նոյնիսկ վճարումները — 15օրեայ թէ ամսական — օրերով ու շաբաթներով կ'ուշանար:

Յանկարծ, Մարտ 5ին Տնօրէնութեան կողմէ մէկ մէկ գիր արուեցաւ բոլոր բանուորներուն եւ վարկացուներուն, ծանուցանելով թէ «Ուժօրեայ» եւ թոշակաւորներուն ալ մէկական ամիս պայմանաժամ կը տրուի եւ թէ՝ գործարանը պիտի փակուի Մարտ 23ին:

Բարեբախտաբար ուժօրեան չլրացած՝ գործարանը բաց պահելու որոշում տրուած էր:

Այժմ աշխատաւորները շաբաթական 2-3 օր պիտի բանին մինչեւ նոր կարգադրութիւն ...: Ժամական վճարումները՝ 80էն 100 ֆրանք:

Այս գործարանին մէջ աշխատող հայ բանուորներուն թիւը 21 հոգի էր (8ը կին), որոնցմէ հինգ հոգին (մէկը կին) ամիսներ առաջ արդէն արձակուած էին զանազան պատճառներով, քանի մը տեղացիներու հետ միասին: Մնացեալ 16էն մէկը հօրեղբայր է:

Երեք հոգի Ավինեոն կ'երթան աշխատելու: Երեք երիտասարդներ ալ հողագործներու ու այգեպաններու քով կ'աշխատին: Ասոնցմէ զատ կան քանի մը կիներ, որոնք դաշտային աշխատանքներ կը կատարեն, երբ եղանակը բացուի:

Բնակարանները տրամադրուած են գործարանատիրոջ կողմէ՝ անվճար, ինչպէս եւ փոքր բանջարանոցներ:

Ունինք կօշկակար մը՝ մօտիկ գիւղին՝ Ս. Սաթուրնէին մէջ: Մէկ ալ սկսնակ շրջուն վաճառորդ: Ունինք նաեւ բժշկական ճիւղի համալսարանական ուսանող մը Մոնփելիէ, Անդրանիկ Քոզմանեան (Օքումուշեան), որ անցեալ տարի յաջողութեամբ աւարտած էր Ավինեոնի «Ֆրետերիք Միսթրալ» լիսէն:

Երեք երիտասարդներ — երկու նոր՝ եւ մէկ ալ Ազգրիլեան սերունդէն — ամուսնացած են օտարուհիներու հետ:

Ազգային կեանք գոյութիւն չունի: Նորահասները քիչ - շատ հայերէն կը խօսին, բայց գրել - կարդալ չեն գիտեր:

Իբրեւ հայերէն թերթ կը ստացուի միայն «Յառաջ»: Թղթակից

թեանց վրայ, միւս կողմէ նոր հողեր գրաւել դէպի արեւմուտք, գիջելով Թրիէսթէի հարցին մէջ:

Դաշնակիցները վերապահ են առ այժմ, եւ չեն ուզեր նոր կնճիռներ ստեղծել: Կ'ենթադրուի թէ անհետացած կը նկատեն ալպանական վտանգը: Թ.Ա.Թ.

ՄԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ՏԷՍԻՆ — Հ. Ց. Դ. Կամիտէին թատերական ներկայացում մը սարքած էր կիրակի (22 Մարտ) կէսօրէ վերջ: Ուսուցում բազմութիւն մը եկած էր լեցնելու Հ. Ց. Դ. Ծան սրահը: Ներկայացուեցաւ Գերա Գռոշեանի «Սօս եւ Վարդիթեր» թատերախաղը: Սրահը իրեւ պարզ իր կառուցուածքով, ունի բարոյական խորք մը ու հայրենի շունչ: Հեղինակը ժողովրդական գոյներով մեզ կը ներկայացնէ իր ծննդավայր՝ Աշտարակը, իր խիստ բարքերով ու ընտանեկան մաքուր կենցաղով:

Նախ քան ներկայացումը, ընկերուհի Գ. Փափազեան ներկայացուց Գերա Գռոշեանի գրական գործունէութիւնը, գրական, կենսագրական տեղեկութիւններով: Երգացող եռանդով նուիրուած է հայկ. բեմին, հակառակ բոլոր դժուարութեանց:

Ներկայացումը անցաւ յաջող: Եթէ հանդիսատեսները թերութիւններ նշմարեցին, ատոնք յատուկ են բոլոր ներկայացումներուն: Գ. Թրագոշ յաջողած էր միայն երեք փորձերով սիրողներու խումբ մը բեմ հանել: Ինք լաւագոյնս մարմնաւորեց հեղինակին գլխաւոր տիպարը, իբրեւ գեղջուկ Սօսի, քաջասիրտ եւ անկեղծ՝ իր սիրոյ զգացումներուն մէջ: Տիկին Մարի Կարապետեան թէ իր երգերով եւ թէ Վարդիթերի դերով կրցաւ գգացում դնել իր արտայայտութեանց մէջ եւ յուզել ներկաները, դժբախտ սիրոյ զոհի մը ճակատագրական վերջին պահերը ապրելով: Տիկին Ռոզէթ, հակառակ առաջին անգամ բեմ ելլելուն, մօր դերով մեզ տուաւ գիւղացի հայ կնոջ միամիտ ու պատուախնդիր նկարագիրը:

Օր. Անժէլ Մուրատեան, որ նոյնպէս առաջին անգամ դեր կը ստանձնէր, իր քնքոյշ ձայնով, կենսուրախ պարերով ու ճկուն շարժումներով կատարեց Անուշի դերը: Գ. Սահակ Գասմաճեան, որ իր մասնակցութիւնը բնաւ չէ զլացած մեր ներկայացումներուն, կատարեալ միջնորդն էր երկու սիրահարներու ներքին զգացումներուն իրականացման: Գառանի Բարունակ Գառաւեան՝ մեր Նոր Սերունդէն, ունի եւ շնորհ եւ բեմական յատկութիւններ: Այս անգամ ալ խաղնակիչ ու խորամանկ գիւղացիի տիպարը հանդիսացաւ, Երեւանեան բարբառի բաւական յաջող շեշտերով: Ընկեր Մկրտիչ Մարտիրոսեան՝ Արշաւիրի, եւ ընկեր Յովհ. Էլյէկեան՝ Հեթումի դերերով նոյնքան գովելի խաղարկութիւն մը ցոյց տուին: Պարախումբը իր ... պարերով ու երգերով ընտարեթ ու կենսուրախ տեսարաններ ստեղծեց, նպաստելով խաղին ներդաշնակութեան: Խումբը վարժեցնելու աշխատանքը կը պարտինք Տիկին Փափազեանի ջանքերուն: Պարախումբին կը մասնակցէին, գեղջկական տարազներով՝ օրիորդներ Սօնա Հիւսեան, Աշխէն Համբարձումեան, Ժանէթ Երամեան, Ժանէթ Սահակեան, Մայտա Ղազարեան եւ Սրբուհի Էլյէկեան: Պէտք չէ մոռնալ նաեւ ջութակահար Գ. Միրիճան Շիրվանեանը որ իր նուագով փայլ ու կշռոյթ տուաւ երգերուն ու պարերուն: Գ. Գ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Մարզական կեանք

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Զորս տարիէ ի վեր, Ֆոնթէնպլոյի խումբը ջանք չէր խնայեր, նիւթականով մէկտեղ, դասակարգ մը բարձրանալու համար ու ամէն անգամ, վերջին մրցումներուն է որ պարտութիւն կը կրէ:

Այս տարեշրջանին այդ խումբը մեր դասակարգին ամէնէն զօրաւոր խումբն էր: Միայն երկու պարտութիւն կրած է, միշտ մնալով առաջին դասաւորման մէջ:

Դեռ շաբաթ մը առաջ իր դիրքը անխախտ կը թուէր:

Ու եղաւ որ Մարտ 22ին, մրցելով մեր խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ, Ֆոնթէնպլօ իր վերջին յոյսը կորսնցուց:

Տասը վայրկեան էր անցած դատաւորին ազդանշանէն, երբ Սրպազ յաջողեցաւ երկու հոգի անցնիլ, գնդակը միշտ ոտքերուն ու զայն տալ Զարիֆեանին, որուն կը մնար հրել բերդէն ներս, առաջին կէտը արձանագրելով:

Սակայն հակառակորդը աներկիւղ ու հանդարտ էր քանի որ կիսախաղին առաջնութիւնը ունէր, մեր վրայ 2 - 1: Երկրորդ կիսախաղին հինգ վայրկեան չանցած երրորդ մըն ալ կը շահէին:

Կէտերու տարբերութիւնը, Անդրանիկ Գալուստեան հասցուց 3 - 2ի ու Սրապին քաշած փէնալթին խաղը հաւասարեցուց 3 - 3ի: Քառորդ ժամ կար խաղը վերջանալուն, երբ հակառակորդը չորրորդ անգամ ըլլալով մեր բերդապահ Զաքիրեան պարտութեան կը մատնէր ինք ալ փէնալթիով: Քանի մը վայրկեան էր մնացած, Աքաշեանն էր որ խաղը վերջացուց 4 - 4ով:

Այդ օրուան խաղը կատարեալ վայելք մը եղաւ բոլոր ներկաներուն համար: Անոնք որ չկրցան ներկայ ըլլալ զղջացին: Մեր միութեան սիրելի բարեկամները թող ներողամիտ ըլլան, եթէ հանրակառք չէինք վարձած: Ծախքերուն բացը գոցելու համար անձնական կառքեր ունեցող բարեկամներ, մեզի խոստացած էին մեր 3 խումբերը փոխադրել իրենց միջոցներով: Մեր շնորհակալութիւնները հեռուներէն եկած բարեկամներուն:

Նոյն օրուան մեր Միութեան պարահանդէսը ունեցաւ իր սովորական յաջողութիւնը: Ներկայ էին Ալֆորվիլի Մէզոն Ալֆոռի եւ Շառանթօնի քաղաքապետները:

Մեր ձեռնարկը քաջալերելու եկած էին ... խոյեան կուսակցապետ Հայրապետեան եւ Ֆրանսայի շրջանին ... հեծելանուորդ Փափազեան:

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին կը մնայ երկու մրցում կատարել: Անցեալ կիրակի (29 Մարտ) էս Օ. Շարանթօնի դէմ:

Յառաջիկայ կիրակի Օլնէի դէմ եւ կը վերջանան ախոյենական մրցումները:

Զ. Մուրատեան

Ա. ՀԱՐՈՒՍՏ — Երէկ կինդ տեսայ. շրջազգեստ մը հագած էր՝ որ անցեալ ամուսնէն կրկնապատիկ աւելի բաց էր:

Բ. ՀԱՐՈՒՍՏ — Եւ դժբախտաբար նաեւ կրկնապատիկ աւելի սուղ ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

— Ես ըսեմ ու դուք գրեցէք, եւ թող ալէմ աշխարհ իմանայ որ Շէյխ Մուրատցիին արիւնը զուր տեղը չի թափիր:

Ծնած ու ապրած ըլլալով իր գիւղին եւ շրջանակին մէջ՝ կը կարծէր որ ամբողջ աշխարհի համար նշանակութիւն ունէր իրենց վարուելու կերպը աղէտի դժխեմ օրերու մէջ: Ու մենք ալ այդ բոպէին, ճիշդը ըսելով, կը բաժնէինք իր հոգեբանութիւնը, ու թերեւս իր գիւղացիի բնազդը չէր սխալեր ու Շէյխ Մուրատի ինքնապաշտպանութիւնը իր մեծ կարեւորութիւնը ունի մեր յաբատեւ վտանգի ենթարկուած ցեղին համար:

Անիկա այսպէս պատմեց.

— Երկու օր էր որ տիւշմանը Զէրքէզ գիւղի մէջ հաւաքուած էր, եւ այդ երկու օրուան մէջ, մեր գիւղացիները տուներէն դուրս չելան: Բայց քանի մը հոգի պարագլուխ ըլլալով որոշեցին ընելիքնին: Հաւաքեցին զէնքերը, թէեւ եղածը մեծ բան չէր. կըրմա, չիֆթէ, տոլմա չիֆթէ, թէք թիւֆէնկ, կրմա թէք թիւֆէնկ, վեցհարուածեան եւայլն: Յետոյ հաշուեցինք որ ցրուած մնաւը լաւագոյն չէ, մէկ տան մէջ հաւաքուեցանք:

Հինգշաբթի օրը եկաւ ու մեզ պաշարեցին ու յետոյ, կանաչ դրօշակներ պարզած եւ ոռնալով, մտան Շէյխ Մուրատ: Գիւղը լուռ էր ինչպէս եթէ պարապ ըլլար. մարթին գնդակներ օդին մէջ սուլելով կ'անցնէին... Նախ վառեցին պարապ մնացած տուները, եկեղեցին ու յետոյ յարձակեցան մեր վրայ: Հինգ օր շարունակ կռուեցանք. թշնամին զարմացած ու բարկութենէն փրփրած կը գոչէր.

— Կեավուրներ, անձնատուր եղէք:

Չէ, անձնատուր պիտի չըլլայինք... մեր զէնքերը անբաւական էին... մէկ քանի քաջեր գետնին վրայէն սողալով փորձեցին երթալ եւ մեռած խոլամներուն զէնքերը առնել. բայց անոնցմէ ոչ մէկը չդարձաւ: Գետնին երեսին, փորերնուս վըրայ պառկած, հինգ օր կռուեցանք... իրարու հետ չէինք խօսեր, որովհետեւ ականջնիս գետին դնելով կը լսէինք թշնամիներուն շարժումները եւ որոնցմէ շատ բան կը հասկնայինք: Անոնք կը տարակուսէին մեր ուժին վրայ, կը վարանէին, ետ դառնալու որոշումներ կ'ընէին... Միւս կողմէ մեր գնդակները կը սպառէին. կապար չունենալով, պղինձէ ամանները կոտրտեցինք եւ ուզեցինք իբրեւ գնդակ գործածել: Այն ատեն էր որ տեսնելով մեր թիւֆէնկներուն խեղճ վիճակը՝ նոր հնարք խորհեցանք. ծառի կոճղեր փորեցինք ու մէջը ջուրի խողովակներ դնելով պայթեցուցինք: Երեք անգամ վառօդը վառեցինք ու թշնամին շըւարեցաւ: Այդ միջոցին արդէն ճարահատ, հաւաքեցինք կիներն ու տղաքը, եւ զանոնք մեր մէջտեղը առնելով բակոտն ու լռին, դիշերով փախանք տիւշմանի քիթին տակէն .. Կէս ժամ յետոյ տասը, տասնհինգ չէրքէզ դիմաւորեցին մեզ. ճամբուն վրայ կռուիլ դիւրին չէր. կիներն ու տղաքը կրնային երթալ. կապար չունէինք, ձեռքերնիս պարապ էր, խորամանկութեան դիմեցինք: Փոխանակ սպասելու որ անոնք դէպի մեզ գան, մեզմէ մէկը դիմաւորեց զիրենք եւ հրացանը ուսին հարցուց.

— Դուք ո՞վ էք:

— Մենք Չէրքէզ ենք:

— Հընգըրներ, դուք կեավուր էք, կը փախիք կոր:

— Ճշմարիտ, մենք Չէրքէզ ենք, ու դատակը ցոյց տուաւ հաստատելու համար:

— Ի՞նչ կը փնտռէք հոս:

— Շէյխ Մուրատը չէ առնուեր, կեավուրները կը դիմադրեն, հոն պիտի երթանք:

— Մենք յաղթեցինք, գիւղը առինք, բայց կովեր ու եզեր կային. գացէք առէք ...

Աւելի արագութեամբ Չէրքէզները ճամբայ առին դէպի Շէյխ Մուրատ, ու մենք միւս կողմէն ուղղուեցանք Ատանա:

Շէյխ Մուրատցին չվառած սիկառէթը դարձուց մատներուն մէջ եւ սպասեց որ մեր նօթերը վերջացնենք, ու յետոյ ճակտին կնճիռները աւելի փոթթելով, խորհրդաւոր ձայնով մը ըսաւ.

— Ոչ սիրտ պակսեցաւ մեր մէջ, ոչ բազուկ. բայց զէնք չունէինք բաւական:

Մինչեւ իրիկուն ուշ ատեն, կը շարունակենք հագուստներուն բաշխումը, ու բոլոր ժամանակը միտքերնիս կը տատանի Ապտօղլուի ջարդէն Շէյխ Մուրատի ինքնապաշտպանութեան վրայ:

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԷՍԱՅԵԱՆ

րը տրուին վարչական եւ կարգապահական տեսութեամբ, ինչպէս եւ մեղմացնելու համար մեկուսի յանցանքներու պատժական պատասխանատուութիւնը ։

Խ. Միութեան դատական նախարարին յանձնարարուած է մինչեւ մէկ ամիս մշակել համապատասխան նախագիծը եւ յանձնել նախարարական խորհուրդին ։

Հրամանագիրը ստորագրած են Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան (դիւան) նախագահը՝ մառեշալ Վորոշիլով եւ ընդհ. քարտուղարը՝ Մ. Պեկով ։

Մոսկուայի անթելը այս առթիւ ըսաւ թէ ընդհ. ներումը արդիւնք է խորհրդային կառավարութեան կազմին եւ կարգուսարքին զօրացման, նիւթական եւ մշակութային մակարդակի բարձրացման, խորհրդային քաղաքացիներու պարտաճանաչութեան եւ ոճրային արարքներու նուազման։

«Փրաւտա», կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, կը գրէ թէ ընդհ. ներման հրամանագիրը « քաղաքական մեծարժէք վաւերագիր մըն է որ կ'ապացուցանէ խորհրդային կարգուսարքին կենսական ուժը եւ մեր ընկերվարական պետութեան ամրապնդումը։ Հասարակութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը իր բոլոր ճիգերը կ'ուղղէ դէպի մեր հայրենիքին զօրացումը։ Հետզհետէ կ'աճի խորհրդային ժողովուրդին բարգաւաճումը։ Այս բոլորը յառաջ բերած են ոճիրներու զգալի նուազում, պարկեշտ եւ հանրօգուտ գործունէութեան մը վերադարձնելով բոլոր անոնք որ յանցանքներ գործած են պետութեան եւ ընկերութեան դէմ» ։

ՖԱՆՐ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 8րդ անդամ ընտրուեցաւ Լիբիա, որ 15 ամիսէ ի վեր կազմուած է իբրեւ անկախ թագաւորութիւն ։

ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ նախարարը, Պ. Քամիյ Լոռան, վերջնագիր մը ստացաւ իր կուսակցութենէն, որ կը պահանջէ հրաժարիլ մինչեւ չորեքշաբթի, այլապէս պիտի վտարուի ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ առեւտրական նախարարը յայտարարեց թէ պիտի դադրեցնեն առեւտուրը Անգլիոյ հետ, որ մեծ քանակութեամբ արմտիք ապսպրած է Խ. Միութեան, փոխանակ իրենցմէ գնելու։ Այս պարագան մեծապէս կը խախտէ Թուրքիոյ առեւտրական հաւասարակշռութիւնը ։

ՔՈՐԷԱՅԻ հիւսիս եւ վիրաւոր գերիները պիտի փոխանակուին, փոխադարձ համաձայնութեամբ։ Կարմիրները այս առթիւ առաջարկեցին վերսկսիլ զինադադարի բանակցութիւնները ։

ԱՆԳԼԻՈՅ Մէրի Թագուհին, որ 85 տարեկան էր եւ հինգ թագաւորներ տեսած, մեծ հանդիսաւորութեամբ թաղուեցաւ Ուէսթմինսթըրի մէջ ։ Քսանեւվեց հրետանիներ քանդակուած են իր դամբարանին վրայ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ծերակոյտը վերջնապէս վաւերացուց ընտրական օրէնքը, հակառակ ծայրայեղ ձախակողմի խափանարար ցոյցերուն ։ Կարմիրները գիշեր ցերեկ ճառ խօսեցան աւելի քան երեք օր, որպէսզի օրինագիծը չքուէարկուի։ Ժողովասրահը ննջարանի վերածուած էր։ Ի վերջոյ օրինագիծը քուէարկուեցաւ 0ի դէմ 174 ձայնով։ Վերջին պահուն կռփամարտ մըն ալ տեղի ունեցաւ կառավարութեան կուսակիցներուն եւ ընդդիմադիրներուն միջեւ։ Կաղամարներ եւ գիրքեր կը նետուէին դժոխային ժխորի մը մէջ։ Իտալիոյ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ընդհ. գործադուլ մը սարքած էր երէկ, իբրեւ բողոքի ցոյց ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ ելմտացոյցին 55 առ հարիւրը պիտի յատկացնեն ազգ. պաշտպանութեան, նկատի առնելով միջազգային կացութեան անստուգութիւնը եւ Յունաստանի յանձնառութիւնները ։ — Աթէնքի պահակազօրքին սպաները եւ զինուորները իրենց մէկ օրականը պիտի նուիրեն բանակին, ծովակալները իրենց Զատկի պարգեւները, պառլամենտի հաշմանդամները՝ իրենց զատկական պարգեւին կէսը եւն.։

Մեծ պարահանդէս

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Սէրքըլ Միլիթէրի սրահներուն մէջ, Փլաս Վէրտէօն:

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Mr. le Préfet de l'Isère Roger Ricard

Général Commandant d'Armée Général Humbert

Mr. le Maire de Grenoble Dr. Léon Martin

Նախագահութեամբ Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ

Officier de la Légion d'Honneur

Orchestre Vincent Tondo et son ensemble typique եւ աթրաքսիոններ (հայկ. պար) ։

Պիւֆէ եւ անակնկալներ։ Տոմսերը կը ծախուին վարչութեան անդամներու մօտ ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

Ապրիլ 11-24-ը Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու։ 26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Քազա տ'Իթալիի մէջ։

Մասնակցութեամբ Արմէնիա երգչախումբի, Հ. Բ. Ը. Մ., Երիտ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Արծիւ Մարզական Միութեան, Հ. Կ. Խաչի, Հայ Արիներու եւ արենուշներու, Հայ Ռազմիկներու Միութեան, Համազգային Միութեան եւ բոլոր Հայր. Միութեանց ։

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի

ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 5 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վամփինգի շէնք սրահներուն մէջ ։

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ։ Անակնկալներ, Տէֆիլէ տը մանըէքէն, Քոթիյոն ։

Ապահովել տեղանները։ Երեկոյթի զգեստ յանձնարարելի է ։

ԶԱՏԻԿԸ ԳՈՍՈՆԻ ՄԷՋ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

(Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի),

Աւագ Հինգշաբթի. ՑԻՇԱՏԱԿ ԸՆԹՐԵԱՑ պատարագ ժամը 10, Հաղորդութիւն բոլոր մանկանց, Ոտնալուայ ժամը 5, գիշերը «Խաւարում» ժամը 7·30, Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ թաղման ժամը 5, Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց Ս. Զատիկ, Խթման արարողութիւն ժամը 4·30, Պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6։ 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարութեան, Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10, Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պատարագ 10, Հոգեհանգիստ 11·45։ 12 Ապրիլ՝ Ցիշատակ մէկ միլիոն նահատակներու ։

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

«Ազատ Հայաստան»ը, որ Ֆրանսաբնակ վերջին հայ տարագիրներու միակ եւ օրինական կազմակերպութիւնն է՝ արտօնուած պետութեան կողմէ, Փարիզի մէջ կազմակերպած է երգի, պարի եւ սուլիսի խմբակներ ։

Վայրը եւ ժամը պիտի ծանուցուին առանձին, Ամէն կարգի դիմումներու համար գրել Պ. Գորխանի, 155 Ավընիւ Ժան Ժօրէս, Առնուվիլ լէ Կոնէս (Սէն է Ուազ)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Փոթորիկ »խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը ճիշդ 2ին, Քաֆէ Լը Ռէժան (մէթրօ Քատէ)։Շատ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հայ Տիկ. Միութեան քառասնամեայ յոբելեանը Մայիս 10ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ ։

ԱՊՐԻԼ 11 - 24ի Սգատօնը Վիէնի մէջ, 18 Ապրիլին ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 38րդ տարեդարձը Մայիս 10ին Փարիզի մէջ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻՆ.— Շաթուէն տիկին Բարսեղեան իր ծնողքին յիշատակին Զատկի առթիւ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ։

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Մարի Նազգաշեանի

(Վկայեալ Վիէննայի պետ. երաժշտանոցէն)

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն - Տէսինի մասնաճիւղին ։ Կիրակի, 26 Ապրիլ ժամը 15ին, երաժշտանոցի «Մօլիէռ»ի գեղակերտ սրահին մէջ, Քէ տը Պօնտի ։

Համազգային Մշակ. Միութիւն

(ՄԱՐՍԷՅԼ)

Նոր թափով կը սկսի իր դասախօսութիւններու առաջին շարքը նուիրուած Ապրիլեան մեր մեծ նահատակներուն։

Կը խօսի Մ. ԳԱՐՍԱՄԵԱՆ նիւթ՝ Ռ. Զարդարեան, այս չորեքշաբթի իրիկուն (Շար.) ։

ԽՆՋՈՅՔ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Համախարբ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի հաւկթախաղ խնճոյքը, 4 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Կարտանի հայկ. դպրոցին մէջ։ Կերուխում, երգ, պար, հաճելի անակնկալներ եւ Խարբերդի խմբապարը (Հալէյ)։ Մուտքը ազատ է։

ԽՆՋՈՅՔ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համա - Զարսանճագի Հայր. Միութեան կողմէ, Զատկուան տօնին առթիւ, Ապրիլ 6ին, երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, մինչեւ երեկոյեան ժամը 10, րիւ Պօնփաւա, Յոյներուն սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, հայկ. եւ եւրոպ. պարեր եւ նուագ։ Նոր ժամանած երգչուհիներ։ Ճոխ եւ աժան պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է ։